

DERLEYENLER

Sevinç Çelikkol-Ayçiçek & İ. Metin Ayçiçek

ASKERÎ DARBELER, CEZAEVLERİ
VE
TÜRKİYELİ
MENGELE'LER

Derleyenler
Sevinç elikkol-Ayçiçek
İ. Metin Ayçiçek

**ASKERİ DARBELER,
CEZAEVLERİ
VE
TÜRKİYELİ MENGELE'LER**

İÇİNDEKİLER

İthaf	7
Şiirimsi-1	12
GİRİŞ – İ. Metin Ayçiçek	13
BÖLÜM 1 HIPOKRAT YEMİNİ	64
Hipokrat Yemini Üzerine	65
İşkence ve Tıp Mesleği – Uluslararası Sempozyum.	70
Türk Tabipler Birliği Anti-Emperyalist Anti-Faşist Bir Demokratik Meslek Örgütüdür.	74
Türkiye’de Hipokrat ve Onurumuz: Şebnem Korur-Fincancı - İ. Metin Ayçiçek	82
Bir Faşist Savcıya Şebnemce Had Bildirme	85
BÖLÜM 2 NAZİZM VE TIP	86
NAZI’lerin Ölümcül Deneyleri./ Sevinç Çelikkol-Ayçiçek	87
İnsanlığın Büyük Utancı: J. Mengele İ. Metin Ayçiçek	98
Mengele Mağdurlarından Anılar: Ganon, Laks, Alon.	102
Bir Hafıza Mekânı: Auschwitz – Sezai Ozan Zeybek	112
Bunlar Engerekler ve Çıyanlardır, Tanı bunları	124
BÖLÜM 3 TÜRKİYELİ MENGELELER	128
Prof. Dr. TURAN İTİL	129
“Terör Araştırmaları” Kitabından – Turan İtil	135
Yasak İlaç Deneyleri ve Turan İtil - Psik. Bülent Sevinç	142
“O. İşkenceyi Sistematik Hale Getirdi” – R.Küçükizsiz	145
MUAZZEZ İLMİYE ÇIĞ	147
Muazzez İlmiye Çığ ve Zihin Kontrolü - dikGAZETE.com	148

Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ'ın CIA Bağlantısı	153
HZİ Vakfı'nın Sabıkaları // Kemal Pehlivanoglu	158
HZİ'nin Kobayları. Nokta Dergisi. S.Somergan, G.Kızıldemir	167
Yeni İlaç, İnsan Denek, Semra Somergan, Güldel Kızıldemir	174
Gözaltında Kaybolanlar – İ.Metin Ayçiçek	181
Konuşulmayan Gerçek: Zorla Kaybetmeler	186
Kobay Vakfı'na Bomba	206
Prof.Dr. AYHAN SONGAR	207
Songar'ın Anlatımından, Songar 1. ve 2. Video	208
Bir “Delilik Raporu” Öyküsü –	213
Sevinç Çelikkol-Ayçiçek & İ Metin Ayçiçek	
Prof. Dr. (Emekli Albay) NEVZAT TARHAN	217
Bilimi Zulüm İçin Öğrenenler - İ.Metin Ayçiçek	218
Psikolojik Savaş (N.Tarhan'ın kitabının tanıtım yazısı.)	220
Tanıklıklar: Prof. Dr. Doğan Şahin	221
Psikolojik Savaş Üzerine - Söyleşi – Şaban Özdemir	222
“CIA'dan SADAT'a Özel Harp Taktikleri” - Sadık Güleç	225
Bizim Sevgili Hastalığımız – Orhan Gökdemir	235
Muhafif Algısı Üzerine – Mete Kaan Kaynar	240
“NESLİCAN TAY” YAŞAM MANİFESTOSU	246
Bir Psikolog ve “İnanç Geni” Saçmalığı - İ.Metin Ayçiçek	247
Tarhan ve “Seküler Yaşam” Düşmanlığı. İ.Metin Ayçiçek	249
Ve onurlu bir direniş!	257
BÖLÜM 4 -1. 12 MART 1971 DARBESİ	259
MAMAK CEZAEVİ - Dr.Yzb. Metin DENLİ	260
Mahzuni Şerif'ten Bir Densizin Anısı	261
Faşist Bir “Doktorun”, Onurlu Bir Hukukçuyla Diyaloğu. Uğur Mumcu.	263

Dr. Aydoğan Aydın'ın Günlükleri - Röp: Miyase İlknur	268
İşkenceci Doktor - Mustafa Ekmekçi	272
Genel Kurmay'da Terfi Kriterleri - Oral Çalışlar	277
Mamak Cezaevinde Bir Karar Anı - Oral Çalışlar	280
12 Mart Anısı: Asker Kişi - Oral Çalışlar	282

BÖLÜM 4 – 2. 12 EYLÜL 1980 DARBESİ 284

MAMAK ASKERİ CEZAEVİ 285

Mamak Komutanı İşkenceci Albay 32 Senedir Kayıp	286
Tecavüz ve İşkence Etti – InternetHaber	289
Raci Tetik 5 Yıldızlı Huzurevinde Bulundu - STAR	293
5 Yıldızlı Otel Konforunda Bakım ve Tedavi Hizmeti	296
Raci Tetik: “Kimseye işkence yapmadım. Disiplini Sağlamaya Çalıştım.” - Selçuk Aval	299
Tanıklar Raci Tetik'i Anlattı - Ulvi Oğuz	300
Raci Tetik'in Cenazesinde Protesto	303
“İşkence Yaptıklarım Haklarını Helal Etsin” Doğan Eşlik	305
Bu Fotoğraf İşkence Tarihine Geçti - Haber	312
“Bizi Ekim Devrimi'nin Yıldönümünde Öldürdüler”	315

Muzaffer İlhan Erdost

“Babamın O Kadar Çok Katili Var ki...” - Alaz Erdost	318
“Yarım Paket Bafra Sigarası, Kol Saati ve Kalemi Bize kaldı” - Yusuf Nazım	319

İlhan Erdost İçin (Şiir) - Talip Apaydın 323

“Babamın Ölüm Emrini Veren Ölmüş!” - Alaz Erdost 324

METRİS CEZAEVİ 327

12 Eylül Askeri Darbesi ve Metris Cezaevi - Ayhan Işık	328
Türkiye'de Tek Tip Elbise Uygulaması	340
Tek Tip Elbiseye Direnişi - Mehmet Bekaroğlu ile Röportaj	344

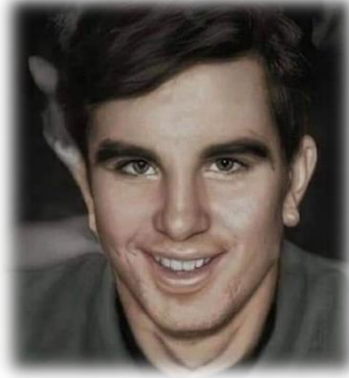
DİYARBAKIR CEZAEVİ	349
Diyarbakır Cezaevi İşkencenin Üssüydü	350
Diyarbakır Askeri Cezaevinde İşkence ve Türkleştirme – Welat Zeydanlıoğlu	355
Diyarbakır Cezaevi'nin Mengelesi Dr. Orhan Özcanlı - Enis Berberoğlu	373
Dünyanın En Kötü Şöhretli 10. Cezaevi.	375
Diyarbakır Cezaevinde Neler Yaşandı? – Dr. Sinan Olcan	376
Zaman Tanıklarından Anılar – Ertuğrul Mavioğlu	379
İşkenceyi Yaşayanlar Anlattı	386
Sabahın bir sahibi var... Ve sordular	392
BÖLÜM 5. - AKADEMİK ÇALIŞMALAR	394
Türkiye Cezaevlerinin Tarihi: İşkenceye Karşı Direniş Büyüdü. Tolga Güney	395
Türkiye’de Askeri Rejimin Hizmetinde Psikiyatrist (1980-1983) - Zeynep Bursa-Darı	404
Diyarbakır Cezaevi: 12 Eylül’ün Auschwitz’i - Selim Fuat	424
Bir 12 Eylül Cehennemi: Diyarbakır Zindanı- Erdal İmrek	431
Şiddetin Eleştirisi. Diyarbakır As. Cezaevi.–Onur Günay	442
Diyarbakır As.Cezaevi ve İzleri. - Ahsen Sena Yüksel	461
Cezaevindeki Uygulamanın Tutuklu ve Hükümlüler Üzerindeki Etkileri – Erdoğan Çalاک	474
BÖLÜM 6. SORARLAR BİR GÜN !	497
Binbaşı E. O. Yıldırım TBMM’de Kahraman İlan Edildi	498
Alçak Olduğunuzu Herkes Biliyor – İ.Metin Ayçiçek	501
İşkenceye Dair Utanç Verici Bir Karar – Nagehan Alçı	504
Diyarbakır Gerçeği ve Türk Yargısı	508
12 Eylül’e Tanık Olanlar	510

12 Eylül Tanıklarının Geçmişle Hesaplaşma Talepleri	524
Meclisin Hazırladığı Diyarbakır Cezaevi Raporu 3 Yıldır Açıklanmadı – Hacı Bişkin	531
“Diyarbakır Cezaevi Gerçeğini Araştırma ve Adalet Komisyonu” Raporu (T24) - TBMM	535
TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu’nun Hazırladığı Diyarbakır Cezaevi Raporu	538
Diyarbakır Cezaevi İçin 100 Sıç Duyurusu– İ. Akengin.	560
BÖLÜM – SONSUZ	562
VE KAVGA SÜRECEK ZAFERE DEK !	
Ben Devrime Güzelliğimi Verdim. H. Arıkan . Politika Gaz.	563
Hacer Arıkan ve Yoldaşlarımıza – Şiirimsi- İ. Metin Ayçiçek	567
“Süphan’ın Başı Hep Dikti.”	571
Gezlerimizle Sevişsin Gözlerinizdeki Umut! – Şiirimsi- İ. Metin Ayçiçek	576
Ve bir yasal uyarı, bir özür	577
Ve bin teşekkür.	579

İTHAF

Onuruyla yaşadığımız tarihimizi onlara borçluyuz!

- Ekim Devrimi ile onurlandırılan yeni bir çağda **Maria ve Mustafa Suphi** ile birlikte katledilen 15 ışığımızı;

23 Eylül 1969 : Taylan Özgür'le aydınlanan ve Vedat Demircioğlu, Battal Mehetoğlu, Nail Karaçam ve 68'in ışığında sürdürülen o büyük mücadelenin önder savaşçılarına;

**6 Mayıs 1973:
ÜÇ FİDAN'IMIZ
Deniz Gezmiş,**

Hüseyin İnan ve Yusuf Arslan'a

Ve

31 Mayıs 1971

NURHAK ONURLANDI!

BAĞRINA BASTI O YİĞİTLERİ

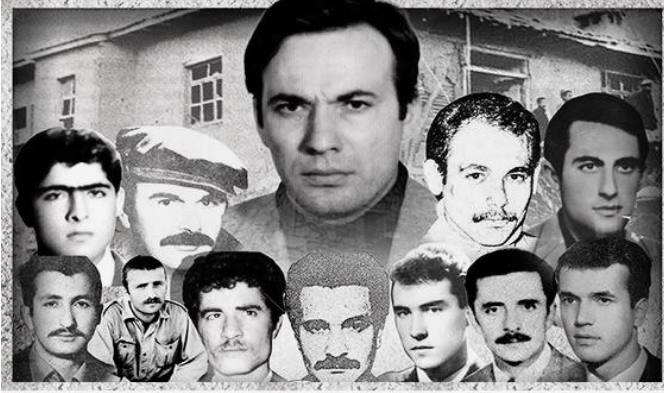
Sinan Cemgil, Kadir Manga, Alpaslan Özdoğan

El ele tutunarak devrim marşlarıyla birlikte aydınlattılar geceyi!

Ve Ulaş, ve Cevahir, ve 30 Mart 1972

KIZILDERE!

Yükselen isyan ateşini birlikte körükleyen
yoldaşlığın boyun eğmez çelik iradesini

Hüseyin Cevahir, Ulaş Bardakçı

Mahir Çayan, Sabahattin Kurt, Hüdai Arıkan, Cihan Alptekin,

Nihat Yılmaz, Ertan Saruhan, Ahmet Atasoy,

Sinan Kazım Özüdoğru, Ömer Ayna ve Saffet Alp

Ve
İBRAHİM KAYPAKKAYA

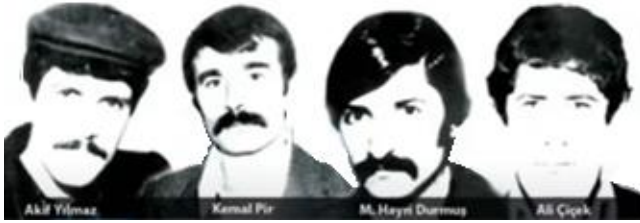
18 Mayıs 1973

Bir babaya teslim edilen parça parça edilmiş o vücudu, halkların yoldaşını unutma! "Yıkacağın evin içinde durmamak gerekir" dedi ve ilk o terk etti sistem ile uzlaşmayı bütünüyle reddederek sistemin barınaklarını, ve ilk o kucaklaştı Ermeni ile, Kürt ile ve bütün halklarla... İlk o attı Kemalizm'i Asar-ı Atika kuyusunun dibine... Kemalizm parça parça etse de bedenini sistem ile uzlaşmama kültürünü o dayattı Türkiye halklarının devrimine!

"Hareketimizin her alanında ve bu arada mücadelede başıboşluğa, gevşekliğe, korkaklığa, adam sendeciliğe aman vermeyin. Böylelerini acımadan saflarınızdan temizleyin. Az olsak bile, sağlam ve kararlı olalım... Elbette gerilemeler ve kayıplar olacaktır. Devrim, Nevski'nin dümdüz bulvarına benzemez ki ! "

Ve,
12 Eylül karanlığını Diyarbakır Cehennemi'nde
üç kibrit ile aydınlatan Mazlum Doğan;
ve bu kıvılcıma bedenlerini katarak
umutsuz geceleri aydınlatıp
karanlık geleceklere
kızıl bir ışık olan
Dörtler'e

Akif YILMAZ, Kemal PİR, M. Hayri DURMUŞ, Ali ÇİÇEK

**Ve,
her koşulda sürdürülen bu onurlu mücadeleyi zulmün
zindanlarında yeniden harlayan,
19 Aralık 2003'de Bayrampaşa Cezaevinde, teslim olmayan,
asker ve polis tarafından yakılarak katledilen,
devrim savaşçılarına...**

Kendilerine yapılan zulmü, “adalet arayışı ve mevcut haklarının uygulanması” talebini kamuoyuna taşımak amacıyla başlattıkları “Ölüm Orucu Direnişi”ni bastırmak için, TC Devleti'nin Bülent Ecevit'in Başbakanlığında, “Adalet Bakanı”nın emriyle, Cezaevine baskın yapan asker-polis kolluk gücü tarafından kurşunlanarak, bombalanarak, diri diri yakılarak katledilen 30 devrimci yoldaşımızın anısına ve adına HACER ARIKAN

Yoldaşımıza **bu kitabı ithaf etmekten onur duyuyoruz.**

Bugün, onca zulme rağmen insan içinde başımız dik ve onurla dolaşabiliyorsak eğer, bu onuru, bu mücadelede kaybettiğimiz binlerce özgürlük savaşçısının ödediği can bedeliyle kazandığımızı bilerek, ve bu onura layık olmaya çalışarak yaşamımızda onların bu onurlu mücadelesini iki topal karınca olarak yaşatacağımız sözünü bir kez daha hatırlayıp, hatırlatıyoruz.

Saygılarımızla.

★★★

Sömürgeci sistemlere teslim olmadan
bazen kurşunlanıp bazen yanarak
İbo gibi parça parça olsak da
zifiri bir karanlıkta ışık olarak
aydınlık sabahlar yaratmak
Hacerler gibi direnerek
Devrimi renklendirip
Hacer gibi ölerek
devrim ateşini
körükleyerek!
Yaşamak!

Ve yeniden doğup küllerinden, yakmak her zulmü
Ve kibrit olup Mazlum'a zindan karanlığında
Beritan onuruyla meydan okuyup
binip bir şahinin kanatlarına
Fırat gibi deli dolu akarak
Dörtler'e ulaşarak
Kibrit olup yamak
Zifiri karanlığı
yakarak.

Yani Hacer gibi ölerek yaşatmak bir umudu
Bir çocuğa ışık olmak bir devrim ateşinde
bir zifiri karanlığı parçalayıp yırtarak
verip güzelliğini al kırmızı güllere
bir hücrede destanlaşip
Hacer gibi haykırarak
direnip zulme karşı
güzelliği katarak
devrim ateşinde
yanarak!

★

GİRİŞ

İ. Metin Ayçiçek

İşkencenin, neredeyse dünyanın bütün ülkelerinde hukuken yasak olduğu bir çağdayız. “Ne mutlu bu çağın içinde yaşayan insanlığa!” diye göğsümüzü kabarta kabarta, kendimizle ve çağımızla gurur duyarak, insan olmanın hazzını yaşayacakken, insanlığın henüz bu mutluluğu kazanamadığını bilmenin ezikliğini yaşamak çok zor, biliyorum.

Bu zorluğun belki de en önemli nedeni, günümüz dünyasında hiçbir ülkede, devlet denilen şiddet örgütünün “halkına, ya da muhaliflerine şiddet uyguladığını” kabul etmemesinden kaynaklanmaktadır. Oysa Diyalektik ve Tarihsel Materyalist felsefe göstermiştir ki, devlet, “toplumda şiddet uygulama tekeli elinde bulunduran” kurumdur. Şiddete dayanmayan ya da şiddeti temel yönetim araçlarından biri (ötekisi ideolojik biçimleme) olarak tekeline almadan “sınıf iktidarına dayanan bir devlet” düşlemek mümkün değildir. Çünkü “devlet”, sosyal ya da politik bilimlerin tanımlarında da “toplumda ‘şiddet’ uygulama ve ‘toplumsal eğitim’ meşruiyeti olan” tek sosyal kurum olarak tanımlanır.

★ ★ ★

12 Mart Askeri Muhtıra Darbesi'nin gerçekleştirildiği dönemde Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İşletme Bölümü 3. Sınıf öğrencisi idim. Kuruluşundan itibaren, yani Osmanlı'nın son yıllarından başlayarak devlet bürokrasisinin temel elemanlarının yetiştirilmesi amacıyla kurulmuş bir okul idi Mekteb-i Mülkiye. Türkiye Cumhuriyeti'nin yüksek düzey bürokratlarının ve diplomatlarının yetiştirildiği muhteşem bir okuldu.

60'lı yılların ortalarında ise, artık fazlasıyla kapitalist-emperyalist sistemle bütünleşmiş olan bir sosyo-ekonomik ve siyasal yapıyı toptan reddederek, ülkenin yaşadığı politik, sosyal, ekonomik, diplomatik bütün ilişkilerini kapsayan bir perspektifle, sosyalizm tabanlı bir çözüm arayışında olarak rol almaya başladı.

Bütün Avrupa'da ve ağırlıklı olarak üniversite gençliği temelinde sürdürülen ve eğitim sisteminde reform olan mücadele, Türkiye'ye de sirayet etti. Ama Türkiye'de yaşanan bu gençlik hareketi, çok kısa bir zaman dilimi içerisinde üniversite öğrencilerinin demokratik-ekonomik talepleri temelinde ortaya çıksa da, hemen çok kısa bir süre içinde, ülke sorunlarının bütününü kucaklayan bir çerçeveye dönüştü ve giderek bu talepler ülkenin ekonomik ve siyasal yapılanmasının bütününün değişimini isteyen devrimci bir hareket haline dönüştü.

12 Mart Askeri Muhtıra Darbesi, hızla ve kitlesel boyutlarda gelişmekte olan devrimci gençliğin hareketi ve bu harekettten de etkilenecek çok büyü bir güç olarak ortaya çıkan işçi sınıfının sistem karşıtı mücadelesinin bastırılması amacıyla gerçekleştirildi.

★ ★ ★

Nürnberg'de, kurucularından ve uzun süre yönetim kurulu

üyyesi olarak da yer aldığım Türkiye-Almanya Film Festivali'nin düzenleyicisi olan Inter-Forum derneğinin, 2008 Mart ayında gerçekleştirdiği programı içinde yer alan özel bir etkinliği, yaşamımın en değerli birkaç olayından biri olarak anılarımın içerisinde yerleşti: Türkiye'den, Festival'e konuk olarak davet ettiğimiz değerli dost, saygıdeğer tıp uzmanı Prof. Dr. Veli Lök ile Nürnberg'in tanınan uzman doktorlarından Op.

Dr. İsmail Baloğlu'nun birlikte katılacakları bir "açık oturum"a "moderatör" olmam istendi. Daha önce değerli rejisörümüz Atıf YILMAZ ile yaptığım söyleşiden kazandığım zenginliğe bu kez Veli Lök ile ulaşacağım duygusu ile onur duyarken, Türkiye'de İşkencelere de değinmemiz gereken bu açık oturum öncesinden

karar vermem gereken çok ağır ve çok özel bazı konuları masaya yatırarak hesaplaşmam gerekmektedir. Ve bunu yapabildim.

“Türkiye’de, (darp vb.) işkence uygulamalarının sonraki yıllarda da saptanabilmesini sağlayabilecek yöntemler araştırmakta olan Prof. Dr. Veli Lök, o güne kadar adını duymadığım bir bilim insanıydı. Benim moderatör olmamın istenmesi sadece kurumu temsilden dolayı değildi elbette. 12 Mart 1971 Muhtıra Darbesi sonrasında üstelik iki kez tutuklanıp cezaevine girmem; Kontr-Gerilla ve Mamak Cezaevi uygulamaları içinden geçmiş ve cezaevi doktorları tarafından yaşatılan “ilginç” işkence yöntemlerine de uğratılmış olmamdan dolayı idi.

Böylesi bir konuda moderatör olmak benim için çok zor olsa da, bu öneriyi kabul etmekle, belki de başlangıcında çok da farkında olmadan, yaşamımı değiştirecek, yaşam gücümü artıracak yeni bir sürece girdiğimi görmeye başladım. İşkenceye karşı mücadelenin nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin bana değerli bir deneyim olanağı oldu bu etkinlik.

İlginçtir ki, bu teklif öncesi, benim de içerisinde olduğum sol sosyalist çevreler içinde, yapılacak panelin diğer konuğu olan Opr. Dr. İsmail Baloğlu hakkında, “Alpaslan Türkeş’in doktoru olduğu” içerikli bir iddia vardı. Ama Dr. Baloğlu, uluslararası düzeyde insan hakları ve özgürlüklerin savunucusu olan ve işkence uygulamalarına karşı neredeyse “kutsal bir savaş” ilan eden Veli Lök’ün öğrencisi idi. Ve Lök’ün Baloğlu’nu tercih etmesi düşünülmeden kararlaştırılmış bir saptama olamazdı. Bu nedenle Dr. Baloğlu ile bir ön görüşme yapıp, sonra karar vermek istedim ve bu görüşmeyi gerçekleştirdim.

Baloğlu, görüşmeyi kabul etme nezaketini gösterdi ve birkaç sorumu yanıtladıktan sonra, beni ilk üç-beş dakika içerisinde “mat” etti:

“Benim Türkeş ile politik bir ilişkim yoktur. Ama onu, hastalığında bana gelmişse, sağlığına yeniden kavuşması için böyle bir müdahaleyi bir doktor olarak her zaman yaparım. İnsanların politik düşünceleri ne olursa olsun, onlara bir doktor olarak ulaşmamız gerekir. Mesleğimle ilgili bir eleştiri için gerekçelerinizin, bu mesleğin ifasında uyulması gereken evrensel ‘ahlak anlayışı’ ilkelerine dayandırılarak yapılması gerekir. Bizim meslek andımız, Hipokrat Yemini olarak adlandırılan ilkeler üzerinden saptanmıştır. Politik duruşu ne olursa olsun, doktorun görevi, o kişiyi hastalığında sağaltma çabasını göstermektir. Hastanın sağcı ya da solcu olup olmaması tıbbın konusu değil, politikanın, hukukun konusudur.”

Kesinlikle haklıydı. Üstelik, beni benim değerlerimle eleştiriyordu. Bizim, politik, dinî, ideolojik vb. farklılığı ne olursa olsun, kime uygulanırsa uygulansın, işkencelerin bütününe tereddütsüz ve istisna tanımadan reddetmemek, egemenlik-bağımlılık pozisyonu ne olursa olsun, işkenceyi eğer “insanlık onurunu zedeleyen korkunç bir uygulama” olarak tanımlıyorsak, tereddüt göstermeden şarta bağlı olmadan derhal reddetmek gerekmektedir.

Aynı ilke elbette aynı şartlarla, hem de İÖ. 460 yılından günümüze kadar doktor-hasta ilişkisini belirleyen ünlü Hipokrat andında ilan edilmişti üstelik.

Yani “bize yapılan işkenceleri, egemenliği ele geçirdikten sonra biz de muhaliflerimize yapacaksak”, bunun gerekçesi ne olursa olsun haksızdır, yanlıştır, uydurmadır ve suç olmalıdır.

Bu düşüncüyü (Baloğlu’nun politik düşüncesinin ne olduğunu kesinlikle sormadan, soruşturmadan) hemen kendimce değerlendirerek benimsedim. Çünkü o bir “doktor”du. Ve doğru olanı yapmıştı. Hastanın politik kimliği ne olursa olsun, Hipokrat yemine sadık kalması gerekiyordu.

Türk devleti adına cezaevlerinde korkunç işkencelerin başında olan “doktorlar” ise, artık nazarımda bir “doktor” değil, “devletin işkence uzmanları” yani “Hipokrat yeminine” ihanet etmiş ahlâk düşkünleri olmaktan ileri bir anlama sahip olamazlar. Bu nedenle onlar için “işkenceci” ya da “cellat” tanımları yeterlidir. Öyle de kalmalı.

★ ★ ★

Bu panel öncesi Veli Lök ile de baş başa bir sohbet etme olanağı bulabildim. Kontr-Gerilla, Dr. Yzb. Metin Denli, savcı Baki Tuğ gibi sadist sorguculara ilişkin tanıklık önemliydi.

Oysa ben gördüğüm işkence hakkında kendi yoldaşlarım dahil kimseyle konuşmamıştım. Yaşadıklarımı sansüre tabi tutmadan anlatmak mümkün olmayacaktı.

Sevgili Veli Lök, insan haklarının uluslararası düzeyde yılmaz savunucusu olan bu bilge adam, konuşma sonrasında beni ikna etti: “Bana yaşatılanları eksiksiz anlatacaktım.” Öyle de yaptım.

★ ★ ★

Aslında 12 Mart 1971 öncesi iki kez daha polis tarafından alıkonulup, çok ciddi olmasa da şiddet görmüştüm.

İlki, Ecevit'in Kıbrıs'a saldırıp Kuzey Kıbrıs'ı işgal etmesi olayında “bu işgalin Kıbrıs halklarının birlikte yaşam iradesine karşıt

bir eylem; sömürgeci bir işgal” olduğunu anlatan bir bildiriye dağıtırken polis tarafından yakalanmam oldu. Emniyet Sarayı’na götürülüp biraz dayak atıp sonra sağlı sollu resmimi çekip künyemi aldıktan sonra serbest bıraktılar. Henüz bilgisayarın kurumlarda adının bile geçemeyeceği o tarihlerde, Polis tarafından hakkımda ilk dosya oluşturuldu.

İsim, soy isim vb. türden kimlik bilgilerinin yer aldığı dosya kapağında en son kayıt “nam-ı diğer” sorusu idi. Polis sordu, ama benim böyle bir namım yoktu. Ama hemen kendime bir lakap buluverdim: “Kel Metin”. Ve kayıta böyle yazıldı.

SBF’de “Kel” lakaplı iki devrimci vardı. İkisi de Kars ilinden idi. Kel Metin ve Kel Turgut!

İkinci kez Emniyet Merkez binasına götürülmem polisin SBF Öğrenci Yurdu’na yaptığı ünlü “bas-kın” idi.

6 Katlı yurdun her katında merdiven başlarına barikatlar kurarak ve elimizdeki her türden aracı kullanarak polise karşı güçlü bir direniş gösterdik. Ve kaybettiğimiz her katı terk ederken savunma sistemimizi

bir sonraki kata taşıyarak direndik. Aşağıya doğru atılan yarım kesilmiş dinamitler, tuvaletlerdeki mermer ayraçlar, sandalye ya da benzeri araçları bulduğumuz kattan aşağı doğru atarak 6. Kata kadar çıktık. Sonrası ise çatı katı idi.

Gece karanlığı basmış ve elektrik de zaten önceden kapatıldığı için çatıya çıkmaktan başka bir yol kalmamıştı. Ama oraya çıktığımızda karanlıkta polisin “kaçıyordu düştü” ya da “kendini aşağı attı” gerekçelendirerek çok kişiyi öldüreceğini biliyorduk.

Bizim “kılıma dokunmayacaklarına söz veren” polislere inanasak da, polisle anlaşip teslim olduk. Yurdun 6 katının merdivenlerine polis neredeyse her iki merdivenden sonra karşılıklı olarak joplu iki polis dizilmişti. Ve her basamakta iki jop büyük bir şiddetle baldırımımızla buluşturuluyordu. Ama polis sözünü tutmuş, kılıma dokunmamış, elbisemiz üzerimizdeyken vücudumuzu okşamıştı. İfademizin alınması sonrasında serbest bırakıldık ama, hep aynı yere vurulduğu için, sonraki günlerde 4 hafta boyunca, kas zedelenmiş olduğu için sağ ayağımla yere basamaz konumda idim.

★ ★ ★

Bu kez Ankara Emniyet Sarayı'nı 3. ziyaretim idi. Tabii ki geleneksel “Hoş geldin” karşılama töreninden sonra hücreye atılarak beklemeye alındım. Emniyette daha çok fiziksel şiddet, kuru dayak atılırdı. Ama belli ki görüşmediğimiz dönemde, teknolojiyi kullanmakta da hayli yol katetmişlerdi.

İşkence, dönemin ölçüleri ile değerlendirdiğimde, hayli ağır kaçmıştı. Elbette bunda Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin “Öğrenci Derneği Başkanı” olmamın rolü büyüktü. Aynı okuldan olan Mahir Çayan, Hüseyin Cevahir gibi devrimci önderlerin nerede olabileceğinden, dönemin muhalif isimlerinden Prof. Mümtaz Soysal, Prof. Muammer Aksoy gibi öğretim üyelerini suçlayabilecek “öğrencileri kışkırtıyorlardı” türünden iddialarını kabul etmeye kadar bütünü komplo kurmaya kanıt olabilecek bilgilere yönelmişlerdi.

★ ★ ★

Önce polis sorgusu gerçekleştirildi. Kafam arı kovanı gibi sürekli bir çalışma halinde idi. Bana sorulabilecek soruları kafamda saptamaya çalışıyor ve vereceğim yanıtları hazırlıyordum. Ama sanki dalga geçer gibi, yani sorulabileceğini düşündüğüm hiçbir soru sorulmadı. Polisteki sorgulanmamda henüz anlayamadığım bir gariplik vardı. Ve üstelik kaba davranış dışında işkence olarak tanımlanabilecek bir girişimleri de olmadı. Şaşırılmışım.

Sonra bir koridorun sonundaki bir odaya alındım. Burada gözlerim beni götüren polis tarafından çok sıkı bir biçimde bir gözbağı ile bağlandı. Tekrar görüp görmediğim kontrol edildikten sonra odaya birilerinin daha girdiğini duydum. Tek tük kelimelelerini duyabildiğim konuşmalardan bir başka time teslim edildiğimi anladım.

Sonra, gözüm bağlı ve tabii ki ellerim kelepçeli olarak götürüldüğüm bir başka yerden, kapısının sürgülü açılıp kapandığını sestem anladığımı ve büyük olasılıkla bir minibüse bindirilerek yola çıkıldı.

Götürüldüğüm yerde gözbağım açılmadı. Bir odaya alındım ve orada biri gelerek çok kısa bir konuşma yaptı: “Metin Ayçiçek! Şu an, Türkiye Cumhuriyeti düşmanlarına karşı savaşmak ve onları yok etmek amacıyla kurulmuş olan Genelkurmay Başkanlığı Özel Harp Dairesi tarafından kurulmuş olan Kontr-Gerilla Teşkilatı'nın elinde esirsiniz. Burada Anayasa başta olmak üzere hiçbir yasa, din, tanrı ya da diğer kurum ya da inanç tanımlarının hükmü yoktur. Ölüp ölmek senin elinde! Sorularımıza yanıt verirsen seni mahkemeye çıkarır, hafif bir ceza ile kurtulmanı sağlarız. Yanıt vermezsen ya da bizi yanıltmaya kalkarsan buradan sağ çıkmazsın.

Yaptığımız işin yasalarla hiçbir ilişkisi yoktur. Cesedini bir sokağa atar, ‘faili meçhul yaparız’ “diyerek bir giriş yaptıktan sonra hemen iç çamaşırlarım dahil bütün elbiselerimi çıkarmam istendi.

Ellerim önden kelepçeli olduğu halde gözbağım sürekli kontrol ediliyordu.

Anadan üryan soyundum. Bir süre öyle kaldım. Sonra pijama olduğunu söyleyerek bir giyecek getirdiler, bunları giyinmem istendi. Giyindim. “Üzerimizdeki giysileri, ileride delil olabilecek herhangi bir iz bırakmamak için (kan vb.) bu önlemi aldıklarını” da ballandıra ballandıra açıkladılar.

★ ★ ★

Henüz tehditle, uyarılar dışında sert davranmıyorlardı. İçeride, seslerinden üç kişi olduklarını anladığım bir odaya soktular. Ve bir süre sonra bir ön açıklama ile sorgu başladı:

“Metin Ayçiçek, şu an senin burada olduğunu (polis dahil) hiç kimse bilmiyor. Biz Genel Kurmay Başkanlığı tarafından özel emirle kurulmuş tam yetkili bir kurumuz. Sorularımıza yanıt vereceksin. Başka bir alternatif yok. Burada ya doğru yanıtlar vererek canlı çıkarsın ya da ölürsün ve bir sokakta kimin yaptığı bilinmeyen bir şekilde ölü bulunursun. Şimdi sorguya başlıyoruz.”

Kendilerini “Özel Harp Dairesi tarafından kurulan Kontr-Gerilla teşkilatı” olarak adlandırmışlardı. Ve önceden yanıtlarıyla birlikte hazırlanmış olan soruları “sormak” değil, kendilerinin belirlediği yanıtlar çerçevesinde tarafımdan “onaylanması” için ifadem alınmaya başlandı.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin Öğrenci Derneği Başkanı olduğum; ve bu nedenle o zamanlar fakültemizin her türden sorunlarını tartışıp karara bağlama yetkisi olan en üst kurum olan Fakülte Konseyi'nin de (4 Profesör üyesi olduğum için benden çok bilgi alabileceklerini bekledikleri açıktı.

Fakültede, benim de içinde olduğum birkaç eylemden örnekler vererek başladılar. Böylece savunma gücümü öğrenmeye çalıştıklarını düşündüm. Anlatılan olaylarda ciddi bilgi yanlışlıkları

olmasına rağmen bunun farkında değillerdi ve “her şeyi biliyoruz” a inandırmak istedikleri belli idi.

Kısa bir süre sonra şahsıma yönelik suçlayıcı sorular azalarak, farklılaşmaya başladı. Okulumuzun dekanı Prof. Mümtaz Soysal, Prof. Muammer Aksoy, Cahit Talas gibi isimleri suçlayan sorular, “biz bunu zaten biliyoruz” türünden eklerle peş peşe gelmeye başladı.

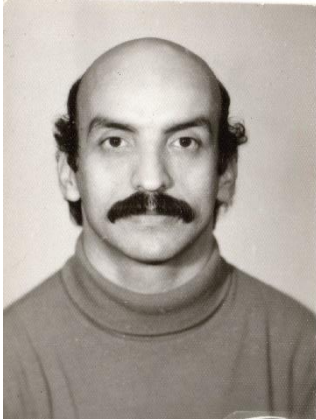
O dönemde Öğrenci Yurdu’nda her gün 500-600 kişiye üç öğün ucuz yemek sağlayan geniş kapasiteli bir Yemekhane’ye sahipti. Öğrenci Yurdu’nun Kantin’i de yine Öğrenci Derneği tarafından işletilirdi.

Bu iki kurumun, Fakülte yönetimi ile bir anlaşması vardı. Okul yönetimine başvuru ile belirlenen 100 “yoksul” öğrencinin toplam yemek ücreti, Dekanlık Bütçesi tarafından Öğrenci Derneği’nin işlettiği Lokantaya ödenirdi. Bu türden olanaklar Öğrenci Derneği’miz kanalıyla ve amacına uygun olarak ama daha çok Devrimci öğrencilere tahsis edilirdi. Bu, tamamen yasal ve Üniversite kararıyla saptanmış olan bir uygulama idi. Bu kurumları özel sektörden birileri kullansaydı elbette kâr olarak tanımlanan bu “artık geliri” kendi sahiplenirdi.

Oysa biz, çok küçük de olsa, herhangi bir kişisel geliri kendimize ayırmadan, tamamen gönüllü olarak yaptığımız bu çalışmalardan elde ettiğimiz geliri SBF Öğrenci Derneği üzerinden Devrimci çalışmalara aktarırdık. Örneğin, bilgisayar gibi araçların henüz devlet bürokrasisi alanına bile giremediği ve bu nedenle bürokrasinin işlemlerinde bilgi akışının ve koordinasyonun eksiksiz çalışmadığı o dönemdeki eksiklikleri kullanarak, Kredi ve Yurtlar Müdürlüğünden öğrenci kredisi alırken, aynı zamanda Maliye Bakanlığından da burs almaktaydım. Toplamı 700 TL tutan bu miktar bir öğrenci için hayli büyük bir para idi. Ama biz bu paranın üçte ikisini örgütümüze aktarıyorduk.

★ ★ ★

Sorgucularımın benden almak istedikleri ifadeye yönelik soruları ilginçti. Beni, Dekanlığın yoksul öğrenciler için yemekhaneye verdiği parayı ve diğer mali kaynakları Dev-Genç'e aktardığım; THKP-C elemanları tarafından silah eğitimi yaptığım; örgütlenme çalışmalarında yer aldığım, komünizm propagandası yaptığım; Çorum bölgesinde halkı isyana teşvik amaçlı olarak komünistlerden oluşan bir ekiple 60'dan fazla köyü yaya dolaşarak Haşhaş ekim alanlarında yaşayan köylüleri miting gibi ya da zorla ekim gibi direnişlere yönlendirdiğim iddiasıyla tehdit ediyorlardı.

Ama zaman içerisinde bu tehditlerin aslında başka konulara ilişkin bir "pazarlık" açmaya yönelik düzenlenmiş bir sistematige ve içeriğe sahip olduğunu fark ettim. Suçlama için kullandıkları bilgilerin bir kısmı yanlış istihbarat, bir kısmı eksik bilgi idi ama hepsini Dev-Genç ve Silahlı Mücadele başlığı altında toplamışlardı ama fazla abartılı olarak ortaya atıyorlardı. Örneğin "devrim için propaganda yaptığım" iddiasını hemen kabul edince, bu suçun ne kadar ağır bir suç olduğuna beni inandırmaya çalışırken, benim SBF öğrencisi olduğumu ve birkaç ana dalda hukuk da öğrendiğimizi unutmışlar, korkutmaya yönelik iddialarını fazla abartmışlardı. Ve sorgunun hemen başlarında esas sorunun ben olmadığım hissine ulaştım. Giderek bu his daha belirginleşerek sergilendi. Nihayet kafamda tam bir netleşme oluştu:

İşkencecilerimin benimle ilişkili olan ama benden daha fazla önem verdikleri ve üzerlerine bilgi elde etmek istedikleri iki grup vardı. Bunlardan ilki okuduğum okuldan sol ya da sosyalist olarak

tanımladıkları profesörler, ötekisi ise daha sonra çok daha yoğunlaşacak olan bir ağırlıkla Türk Silahlı Kuvvetleri'ne ilişkin, tamamen bazı gruplara ilişkin bilgi.

Onlar hakkında alacakları bilgi belli ki daha önemliydi ve bu nedenle bir yandan “çaktırmadan, ürkütmeden, kışkırtmadan” onlar hakkında bilgi almak için çalışırken diğer yandan beni ve onları korumak istediklerine beni inandırma çabaları birbiriyle çelişerek keyifli süreçler yaşanabiliyordu.

İşkenceciler, başkanı olduğum Öğrenci Derneği'nin bütün gelirlerini Dev-Genç'e aktardığımı” söylediğim zaman, benim “suçlanmaktan kurtulacağımı” anlatarak, ikna etmeye çalışıyorlardı. Ama benim suçlarımdan daha çok öğretim üyelerim üzerine konuşma eğiliminde olduklarını da artık saklayamaz hale geldiler.

Muammer Aksoy ve Cahit Talas, çok yakın ilişki içerisinde olduğum Uğur Mumcu, için de benzer suçlamalar vardı. Hepsinin, “öğrencileri komünizme yönelik eğittiği” ve benzeri iddiaları doğrulamam için zorluyorlardı. Ve her iki iddiayı da kabul ettiremedikleri için sözlü tehditleri azalıyor, fiziki işkenceleri doz doz artırıyordu.

Sorgulamanın ikinci ve ilkinden daha önemli hedefleri ise, manevi babam Hava Kuvvetleri'nde Yüzbaşı Galip Metin ve arkadaş çevresi hakkında sorulardı.

Ama bu fasıl hayli hafif geçiyordu. Bu sorular, Galip Metin'in arkadaşlarının kimler olduğu; evde mi dışarıda mı buluştukları, buluştuklarında neler konuştukları; Hava Kuvvetleri komutanlarından ya da subaylarından güvendiği, sevdiği kişilerin kimler olduğu; ABD ya da benzeri (Kanada, İngiltere, Almanya vb.) ülkeler için neler düşündüğü; Galip Metin'in asker arkadaşlarından kimleri tanıdığım; Türkiye'de yaşanmakta olan politik ya da sosyal olaylara ilişkin (1968 – 70 dönemi) Galip Metin'in neler düşündüğü; mesai sonrasında ya da tatil günlerinde tek başına

arkadaşlarıyla buluşmayı sevip sevmediği hangi gazete ve kitapları okuduğu gibi özel yaşamına ilişkin sorular da soruluyordu.

Bu sorular öylesine tuhaflaşıyordu ki bazen dalga mı geçiyorlar yoksa sorgulamada anlayamadığım bir taktik/sistem mi uyguluyorlar, sıkça düşünüyordum. Bu arada örneğin Doğan Avcioğlu gibi isimler de yine Galip Metin ile ilişkilendirilerek soru konusu olarak kullanılabiliyordu?

Amak Cezaevi | Önde Turgut Kazan | Oturanlar, soldan sağa: Hüseyin Ergün, Veli Kasımoğlu, bilinmiyor, Dursun Akçam, Sadun Aren, Osman Akol | Ayaktakiler, soldan sağa: Adil Özkol, Mustafa Kapancıoğlu, Uluç Gürkan, İlhami Soysal, Mümtaz Soysal ve en sağda ayakta Fakir Baykurt.

Kontr-Gerilla da toplam 22 gün kaldım. İşkence faslı bitip, ayaklarım üzerinde yürüyemez bir halde iki askerin kolları arasında Gözaltı'na getirildiğimde, başta Mümtaz Soysal hocam olmak üzere kendimi dostlarımla arasında bulunca (onlar beni görünce vücudumdaki izlerden dolayı dehşete düşmüş olmalarına rağmen), kendimi cennette gibi hissettim.

Okulumuzun dekanı Prof. Mümtaz Soysal başta olmak üzere çok sayıda tanıdığım tutuklunun bulunduğu koğuşa getirildim.

O dönemde ilişkimiz haylice iyi olan Mümtaz Hocaya, sorgumun onlarla ilgili bölümlerini hemen anlattım ve davaları başladığında Muammer Aksoy hocamla birlikte İki hocamın da beni “tanık olarak” kendi duruşmalarına çağırmalarını istedim.

Bunu yaptılar ve onların yargılandığı mahkemeye tanık olarak çağırılarak “kabul için zorladıkları” işkence uygulamasını anlatarak iki hocam lehinde tanıklık yaptım. İşkencede işkencecilerin “Mümtaz Soysal ve Muammer Aksoy’un aleyhine olarak beni zorladıkları “komünizm propagandası yapmak ve Dev-Genç’e para aktarılmasını sağlamak”, “teröristlere yardım ve yataklık etmek” gibi saçma sapan suçlamalarını kabul etmediğim için de her türden işkencenin dozunu yükselterek yanıt verdiklerini örnekleyerek anlattım.

Orada öldürülüp, “cesedimi sokakta bulduklarına ilişkin” bir tutanakla “kim vurduya gideceğimi” sık sık hatırlattılar. Ya da, cezaevinden uzun süreli olarak çıkamayacağım tehdidiyle korkuyu derinleştirmek istediklerini vb. mahkeme önünde tek tek anlattım.

Aslında bu tanıklığı istememin iki nedeni vardı: Birincisi tanıklık yaparak iki Profesör hakkında suç yükleme çabasını deşifre etmek. İkincisi ise, kendi bedenim üzerinden örnekleyerek “12 Mart’ın işkenceci yüzünü” deşifre etmek idi. İki ünlü profesörün yargılandığı davanın doğal olarak çok sayıda gazeteci tarafından izleneceğini tahmin ediyordum.

“Doğal” olarak iddialarım sıkıyönetimin ve devlet basınının sansürü nedeniyle Türkiye’de gazetelerde yer almadı.

Mümtaz Soysal hocayı ziyaret eden Fransa’da yayınlanan ve uluslararası tanınmışlığı olan Le Mond adlı çok ünlü gazete de Mümtaz hocanın ağzından, bir röportaj olarak yayınlandı. Böylece belki de hiç olmazsa onlara yönelik bir tuzağın bozulmasına karınca kararınca katkılı olabildim.

Ama bu “ihbar”, sanırım 8-9 ay sonra yaklaşık bir yıl sonra bana tekrar hatırlatılarak, başka bir provokasyon yaratmayı hedefleyen 24 günlük yeni donanımlı ve ilkinden daha tecrübeli bir işkence töreninin özel konuğu yapılmamın da nedeni oldu.

Çünkü Le Monde muhabinine Prof. Mümtaz Soysal benim cezaevine getirildiğimdeki ağır işkence halinden de örnekleyerek işkenceyi anlatmış ve isim de vermişti. Ve Le Monde'daki bu bilgi MİT'e ulaştığında bildikleri tek şeyi tekrar yaptılar: İşkence.

MANEVİ BABAM GALİP METİN !

Ablam Ayten ve eşi manevi babam, eğitimcim, koruyucu ve arkadaşım Galip Metin, bana sundukları destek ve yaşamlarında sergiledikleri örneklikleriyle benim insana yönelik adalet duygularımın devrimci-demokrat düşüncelerimin de asli kaynağıydılar.

Politik bir yapı önerisi ya da bir model propagandası yapmasalar da, beni okutan, onurlu bir kimlik veren manevi babam ve ablam zaten “paylaşma” kültürünü benim eğitimimi üstlenerek bizzat göstermişlerdi.

Ve dönemin “Türk” ve “asker” tanımları, politik amaçlar uğruna giderek, insani değerlerden uzaklaşıp efsanelerde “vahşetin örneği” olarak gösterilen “Moğol Barbarlığı” tanımıyla ya da “kurt” gibi vahşi hayvanlarla benzeştirilmeye başlarken, o, çok sevdiği eşine (ablam Ayten Metin'e) aşk şiirleri yazan; genç bir aşık ruhuyla sevgiyi yüreğinde sürekli taşıyabilen çok az sayıda askerden biriydi. O dönemde az sayıda askerde görünen bu özelliğini

“HAYAL VE HAKİKAT” adlı sevgi dolu bir şiir kitabıyla taçlandırabilmişti. Ve her dönemde, kendisini örnek olarak aldığım bir ışık kaynağı olmuştu.

★ ★ ★

Muhsin Batur komutanlığındaki Hava Kuvvetleri'nin başı çektiği 9 Mart 1971 Askeri Darbe projesi, bildik-bilmedik bütün hileleri üzerine çekti. Ali Elverdi gibi bu tür olaylarda ikili oynamalarına güç katan iktidar hırslarını da tahrik ederek sergilendi. Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Baturcuların tasfiyesine hazırlık başlanmıştı.

İşte, tam da bu konumda MÜRTET HAVA ÜSSÜ komutanlarından önemli bir isim, Amerikancı bir gurup üst rütbeli subayın önemli bir korkusu oluverdi. Galip Metin “anti-emperyalist kişilikli bir yurtsever, darbelere karşı çıkan tutarlı bir demokrat” idi. Bu, özellikle Hava Kuvvetleri'nde risk taşıyan bir tehlikeydi. Ve bu riski ortadan kaldırmak için ileride kullanılacak kanıtlara onun manevi evladı gibi koruduğu kişiden alınacak onaylardan daha önemli bir tanık olamazdı.

Galip Metin'in de “9 Mart Darbesi” içerisinde, Muhsin Batur'cu ekibin içinde etkili bir genç subay olduğunu “itiraf” etmem için bana yaşatılan o dehşet günlerinin anısını bugün de onurla ve gururla taşıyorum. O Galip Metin'in başta ABD olmak üzere emperyalizme karşı nefret ve öfkesi, “bunlar dört dörtlük Mustafa Kemalcilerdir” diyerek yere göğe sığdıramadığı devrimcilere yönelik saygı ve sevgisini açıktan sergilemeye çalışan cesur duruşu işkencede de cezaevinde de onurumla dimdik direnebilmemin ve yaşayabilmemin önemli dayanaklarından biri olmuştur.

★ ★ ★

Ara tahliyesi ile çıktıktan bir süre sonra, THKP-C'nin sürdürdüğü Silahlı Propaganda taktiğine ilişkin tartışmalar sonrasında

Mahir Çayan ile Yusuf Küpeli'nin birbirinden ayrılıp THKP'nin bölünmesi sürecinde Askeri Diktatörlüğe karşı direnecek bir Silahlı Birleşik Cephe kurma çabası içerisindeyken, diğer yoldaşlarımla birlikte ikinci kez yaşatılan işkence uygulaması da sorgulamada uygulanan taktikler bakımından daha öncekilerden farklı değildi.

İşkencecilerim kısa sayılabilecek bir zaman diliminde işkence tekniklerini biraz daha geliştirerek, **izi az , acısı çok** yeni yöntemler üreterek, acının dozunu artırabilmek için bedenin hassas olan yerlerini pratik uygulamalarla keşfedip işkence yöntemlerini kısa zamanda geliştirerek zekâ denilen malzemeye hiç olmasa bu alanda sahip olduklarını göstermişlerdir.

Belli ki benim de bu konuda tecrübem biraz artmıştı. Ama bedensel olanın izlerinin çok çabuk geçebildiğini düşünürdüm. Üzerine bir tartışma üretmedim, bir araştırma da yapmadım, psikologlara bıraktım işi. Ama o an direnilse de sanki ileri tarihlerde bedensel olarak yaşanan önceki acılar negatif etkilerini kaybetse de, üzerlerinde kalıcı olabilen psikolojik etkilerinden ve stres sonrası travmalarından mutlak anlamda kurtulabilmek, bu hedefe yönelik bilinçli, bilimsel, istikrarlı ve özel bir çaba olmadan "kurtuldum" diyebilmek olanaksızdır.

Yaşadıklarımıza yüklediğimiz anlamlar; yaşam içerisinde sıradan birer kişi gibi görünsek de, "NATO'nun üçüncü büyük ordusuna sahip olmakla övünen" bir devletin, ya da omuzunda taşıdığı yıldızların ağırlığıyla omuzlarını çökertmiş bir erk sahibi birey ya da kurumun, beni ve düşüncelerimi ortadan kaldırmayı gerçekleştirebilmek için yaptığı çalışmaları, ödediği bedelleri hatırlayınca özgüvenim de artıyor. ...

Yani, bir karış boyundaki "Kel Metin'in, koskoca bir devleti en azından rahatsız edebilme gücünü görünce, varlığımın anlamını yaşayabiliyorum. Yaşamda önümü gelen acılarla hesaplaştığımda, "kendim için değil ama işçiler, emekçiler, kadınlar, çocuklar, ve ayrımsız olarak farklı cinsiyet, ulus, dil ve özgürlükleri

kucaklamış bir savaşçı olarak, her gün biraz daha çoğaldığımı, biraz daha büyüdüğümün, biraz daha renklendiğimin farkına vararak cesaretimin güçlendiğini, kendime ve bu doğrultuda birleştiğim her renkten mücadeleye yoldaşıma olan saygım ve geleceğe yönelik umutlarımın güçlendiğini yaşıyorum.

Bir ülkenin silahlı kuvvetler generallerinden birisinin varlığından korkabildiğini düşünmek, bana büyük bir haz veriyor, kendimle daha çok övünebilme hakkını kazanabiliyorum.

Açıkçası, yenilginin ne olduğunu fazlasıyla bilecek kadar çok yenilgi yaşadım. Ama buna rağmen o kavgayı sürdürmekteki kararlılığım devam ediyorsa, çocukluk hayallerimi gerçekleştirmek için başı göklere değen tek gözlü canavarlarla, yedi başlı ejderhalarla ya da yel değirmenleriyle savaşmaya devam edebiliyorsa ben yenilmiş sayılamam.

Aynı siyasal hedeflere yönelmiş olmasak da, farklı mesleki ve politik çevrelerden insanların bana güveniyor olması, içinde bulunduğum koşullarda beni “**değerli**” bulmalarından dolayı idi. Bunu bana doğrudan ve cümleleri süslemeden, abartmadan, ilişkilerimiz içinde duygu ve dayanışma olarak aktarıyorlardı.

Her zaman “en büyük” ve “en güçlü” olduğunu iddia eden bir devletin benden korktuğunu ve bu nedenle, muhaliflerimin benim sahip olduğum değerler sistemini çökertmek için her şeyi yapmaya çalıştığını bilmek, varlığımın başkaları için de önemli olduğu duygusunu daha da güçlendiriyor ve beni elbette gururlandırıyor. Önemimle ilgili en açık kanıtı. Bu nedenle aynı durumda olan bütün yoldaşımla birlikte “varlığımızın bu mücadelede **önemli** olduğuna” kesinlikle inanıyorum. Yani bugünkü her adımımız, geleceğe taşınması için birçok yoldaşım gibi, benim yaşamımın da önemli bir **anlama** sahip olduğunun bilincindeyim.

★ ★ ★

İkinci kez işkenceye alınmamın nedenini, neyin peşinde olduklarını artık net olarak çözmüştüm. Bu soruşturmada hakımda öğrenmek istedikleri konu benimle ilgili değildi. Türk Silahlı Kuvvetleri içinde güç dengeleri bozulmuş, Muhsin Batur ordu içindeki gücünü haylice kaybetmiş; ve artık ABD güdümüne bütünüyle teslim olmuş ve Askerî Yönetim anti-emperyalist subaylara yönelik müthiş bir cadı avı başlatılmıştı. Ve böylesi bir avda ilk hedefin Hava Kuvvetlerine bağlı üslerdeki anti-Amerikancı Komutanlar çeşitli yöntemlerle temizlenmeye başlamıştı.

İşkencecilerimin bu kez tek konuya indirgeyerek benden almaya çalıştıkları şey, manevi babam Galip Metin'i suçlayan bazı soruları, onların iddialarına kanıt olacak içerikte yanıtlamamdı. 12 Martçı faşist askerlerin buna ilişkin kendilerinin öne sürdüğü bazı iddiaları vardı. Benden istenen ise sadece onların ileri sürdüğü bu iddialara "evet, öyle oldu" türünden yanıt vermem idi.

★ ★ ★

Ama Galip Metin'in suçlanma nedenini, önemini ancak bir süre sonra anlayabildim. Aslında ilk işkence faslında da Galip Metin işkence konusu edilmişti ama daha çok SBF ve hemen yanımızdaki Hukuk Fakültesi'nin öğretim üyelerine yönelik soruları daha ağırlıklıydı. Oysa bu kez sadece Hava Kuvvetleri'ne ilişkin ve hayli önemli bilgiler soruluyordu.

Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Muhsin Batur'un başında olduğu 9 Mart (1971) Darbe Planı deşifre olmuştu. Darbe bilgisi, sosyalist sol içindeki MİT Ajanı Doçent Mahir Kaynak tarafından ihbar edilerek diğer kuvvet komutanlarına iletilmişti. Kara ve Deniz Kuvvetleri'nin yanı sıra Genelkurmay Başkanı da bu darbe planına hazırlıksız yakalanmıştı ve gönülsüzdüler.

Bu nedenle Batur'u ikna ederek darbe ile hükümeti düşürmek yerine, hükümete muhtıra vererek istifaya zorlamak daha akıllıca geldi ve Hava Kuvvetleri Komutanı'nı da buna ikna ettiler. Elbette

diğer kuvvet komutanları Kara Kuvvetlerinin belirleyici olduğu bir geleneğin bozularak Hava Kuvvetleri'nin de süreci belirleyici bir güce ulaşması istenilmemekteydi.

Çünkü doğası gereği modern teknolojiyle iç içe ve neredeyse günlük yaşamak durumunda olan “Hava kuvvetleri”, Batı'yla ilişkilerinin de sonucu olarak demokratik eğilimi daha güçlü olan bir yapıya sahipti. Kara Kuvvetleri ise, geleneksel bir daire içerisine hapsolmuş, asırlardır aynı alanda dönüp duruyordu. Dünyayla ilişkilerde de kendini hemen fark ettiren bu ilişki farklılığı Kara Kuvvetlerinin tutucu karakterini sürekli beslemekteydi. Devlet fetişizmi esas olarak Kara ve Deniz Kuvvetleri tarafından yaşatılmaya çalışılıyordu.

Bu nedenle Kuvvet Komutanları 9 Mart müdahalesini yapmayı birlikte davranmak ve bir muhtıra vererek hükümeti istifaya mecbur bırakmak konusunda anlaştılar. Oysa ordu içerisinde devrimci güçler de illegal olarak örgütlenmeye başlamışlardı.

12 Mart Darbesi'nin gerçekleştirilmesi ile birlikte, Hava Kuvvetlerinde ve bazı askeri birlikler içinde gerçekleştirilen tasfiye hareketine Galip Metin de sokulmak isteniyordu. İşte burada MÜRTET Askeri Havaalanı ve Galip Metin'in ve aynı düşüncede olan arkadaşlarının durumu özel öneme sahip oluyordu.

O zamanlar, Ankara **MÜRTET Askeri Havaalanı**'nda yer alan **QRA** denilen ABD denetimindeki bazı özel askeri bölgeler vardı. **QRA - Quick Reaction Alert**, NATO üyesi devletlere yönelik Sovyet blokundan gelebilecek herhangi bir saldırıyı hemen saptayarak kırmızı alarm verip savunma sistemlerini harekete geçirecek olan bir erken gözlem ve alarm sistemi; erken uyarı ve çok hızlı bir saldırıyı durdurmak için karşı tepki uyarısı yapabilme yetkisi olan en üst düzey noktada bir askeri savunma sistemi idi. Koskoca bir bölge birkaç kat güçlendirilmiş tel örgü ya da aşılmaz çitlerle, duvarlarla korunmakta idi. Ve Türkiye sınırları içerisinde olan bu üsse rütbesi ne olursa olsun TC askerinin girmesi

yasaktı. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kontrolü dışında tutulan bu askeri üssün Türkiye için yarattığı büyük risk ise şu idi: ABD (NATO) kontrolünde olan üs, "düşman" cepheden gelecek bir saldırı olasılığını hemen saptayıp alarm verebilme yetkisinin sadece ABD askerlerinin yetkisi dahilinde olması idi.

Ve böylece ABD kendi çıkarları gerektiriyorsa bu üssün alarm sisteminden "acil bilgi alındı" diyerek NATO ülkelerinin bütününe alarm konumuna çekebilirdi. Ve böylesi hassas bir anda "karşı cepheden" gelecek ilk saldırı, elbette bu sistemin bulunduğu bölgeye, yani MÜRTEP (Ankara) bölgesine olacaktı.

Binbaşı Galip Metin, ırkçı-milliyetçi düşüncelere karşı olan tutarlı bir demokrat, tutarlı bir Türk yurtseveri idi. Daha da önemlisi, dönemin anti-emperyalist havasından da ciddi olarak etkilenmiş oluşundan dolayı, ABD'nin Türkiye topraklarındaki imtiyazlı varoluşunun "ulusal bağımsızlık" anlayışına ve "Mustafa Kemal" ilkelere aykırı olduğu tezini savunarak, bu tür bir milliyetçiliği hep reddetti. İşte, İstanbul'da devrimci gençlerin "6. Filo Defol" sloganlı anti-emperyalist eylemlerinden de ciddi olarak etkilenmiş, bu eylemi ve eylemcileri selamlayan onurlu bir duruşa sahipti.

Amerikan askerlerinden başka hiçbir Türk subayının ya da erinin giremediği **QRA** bölgesini, “ülkemiz içerisinde Türk subayı ya da erlerinin giremediği bir bölge asla olamaz, olmamalıdır!” diyen bir yurtseverliğe sahipti.

O bölgeyi koruyan ABD askerleri ile Türkiyeli askerler arasında sıkça kavgalar çıkardı. Galip Metin o kavgaları denetleyen komutanların yasal mevzuat nedeniyle ABD askerlerini korumak durumunda olmasını da kabullenemiyordu. Ve, anti-emperyalizmden kaynaklanan bu öfke, açık açık kendisini dışa vurabiliyordu. Bu nedenle zaman zaman Amerikalı ve Türkiyeli askerler arasında kişisel sorunlardan kaynaklı tartışma ya da kavgalarda tavrını doğal olarak kendi askerlerinin yanında sergiliyordu.

Ama onun yaşamın her alanında sürdürdüğü bu tavrı nedeniyle, bu tür eylemleri teşvik ettiği iddialarıyla da karşı karşıya kalmaktaydı. Ve bence de bu iddianın sahibi olan faşistler hiç de yanılmıyorlardı. Ve bu nedenle Kontr-Gerilla sorgulamasında “özel ilgi” çekmemin tek nedeni, bu anti-emperyalist subayın yarılanmasını sağlayacak bilgilere ulaşma çabası idi.

9 MART DARBE PLANI VE MÜRTET HAVA ÜSSÜ

Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur’un başını çektiği 9 Martçı Darbe hazırlayıcılarının merkez üslerinden en önemlisi Hava Kuvvetlerine bağlı MÜRTET Üssü idi.

9 Mart darbesinin iptali ve 12 Mart’ta yapılan Muhtıra Darbesi ile kısa zamanda geleneksel Amerikancı politik güç iktidarın mutlak sahibi oldu. Girişimin kontrolünü ele almalarıyla birlikte artık Amerika’ya karşı olanların vatan haini sayıldığı bir döneme girildi.

Bu dönemin silahlarının namlusu ise sadece komünistlere, devrimcilere yönelik değil ama aynı zamanda anti-emperyalist demokrat subaylara da yöneltildi.

Ordunun Amerikancı faşistleri artık Cunta içinde kısa zamanda güç kazanıp eyleme geçmişlerdi. Ordu içinde zekâdan yoksunluğu asla şüphe götürmeyen General Ali Elverdi'nin Askeri Mahkemelere Başkan olarak atanması da bu girişimin önemli bir uygulaması idi.

BİR GARİP MAHLUK: GENERAL ALİ ELVERDİ

12 Mart Muhtıra Darbesi sonrası benim de içerisinde yer aldığım DEV-GENÇ ana davası başkanı olan General Ali Elverdi aslında duruşmalarda büyük keyif aldığım bir tip idi. Aptalca şakalar yapardı ve gülündüğünde gerçekten anlattığı fıkraya gülündüğünü sanardı. Ama anlattığı fıkraları anlamak olanaklı değildi, çünkü çok kötü bir Türkçesi ve konuşma tarzı vardı.

Daha sonraki yıllarda AP'den Milletvekili olan bu kişi, yaptığı esprilerle bir yandan zekâsının ve yeteneklerinin geriliğini sergilerken, davranışlarındaki beklenmedik saçmalıklarıyla da dikkatleri hep üzerine çekebilmiştir.

Ama hepsinden önemlisi 1960 sonrası bütün darbe girişimlerinde yer alıp, sonra "darbecilere karşı ajanlarını kullanarak darbeleri nasıl bastırdığını" keyifle anlatabilmesidir:

"... Ve Ordu'da büyük bir cunta kuruldu. Cuntanın adı "Faruk Paşa Cuntası"ydı. Ama yöneticisi bugün Timisi Partisinin Genel Sekreteri olan Celil Gürkan'dı. Yardımcıları; Şükrü Köseoğlu, Mehmet Ali Eker, Mehmet Tuğcu, **Hava Kuvvetleri'nden 4 General – Başta Hava Kuvvetleri Komutanı - ve Konya Üs Komutanı, MÜRTET Üs Komutanı, Eskişehir Üs Komutanı... Bunlar, bu cuntanın içindeydiler.** (abç.) 13 tane toplantı yapmışlardı.

Ve Ordu'da büyük bir cunta kuruldu. Cuntanın adı, «Faruk Paşa Cuntası»ydı. Ama yöneticisi, bugün Timisi Partisinin Genel Sekreteri olan Celil Gürkan'dı. Yardımcıları; Şükrü Köseoğlu, Mehmet Ali Eker, Mehmet Tuğcu, Hava Kuvvetlerinden 4 general —Başta Hava Kuvvetleri Komutanı— ve Konya Üs Komutanı, Mürted Üs Komutanı, Eskişehir Üs Komutanı...Bunlar, bu cuntanın içindeydiler.

“... Bu toplantıların en sonuncusunda, benim Tümenimden de 4 tane Tabur Komutanı bulunmuştur ve bu toplantıya bilerek ve bilhassa sokulan bir Korgeneral bizi uyarmış, biz farkına varmışızdır... İşte, bu cuntanın içinde bulunan o 4 kişi, bu alarmin ikinci günü bize telefon ettiler... Dosyaları aldık, gittik Hava Kuvvetleri Komutanının odasına.

... Hava Kuvvetleri bizden hızlıymış. Dosyaları orada tetkik ettik. Bir rezalet. Baştan aşağı sol. Çünkü Uğur Alacakaptan İçişleri Bakanı, Mümtaz Soysal Dışişleri Bakanı, İlhami Sosyal bilmem ne bakanı, Behice Boran Sosyal İşler Bakanı...” (Ali Elverdi. Bu Vatana Kastedenler.)

★ ★ ★

İşte, 9 Mart darbesinin iptal edilmesi ve hemen akabinde 4 kuvvet komutanının birlikte verdiği 12 Mart Muhtırası sonrasında, bu kez “dost ve müttefik ülke Amerika”nın karşısı bütün siyasal tutumlar devlet çıkarlarına aykırı olarak tanımlandı.

Muhsin Batur'un kandırılması suretiyle ancak engellenebilen “9 Mart Darbesi”nin en önemli merkez üslerinden birisi Hava Kuvvetleri'ne bağlı olan **MÜRTET Üssü** idi. Ve manevi babam Galip Metin, bu üssün neredeyse bütün komutanları tarafından güvenilen, sevilen isimlerin en başında yer alan, anti-emperyalist bir yurtsever, Avrupa sistemlerini görerek de tanımış tutarlı bir demokrat ve özellikle hava kuvvetleri içerisinde, ismi çok tanınan ve bu nedenle topun ağzına konulan birkaç subaydan biriydi. Ama

darbe gibi girişimlerle bir ilişkisi olmadığı için hakkında suçlamalara yetecek ve belgelenebilecek nitelikte hiçbir bilgi yoktu.

Üs'de Amerikalılara yönelik Türk askerlerin tepkisel eylemlerinde rolü, suçlamalara yetecek kadar güçlü kanıtlara sahip değildi. Muhsin Batur'un da Galip Metin'e yönelik saygı ve sevgisi vardı. Bu amaçla sorgulanan askerler ise, onu en az benim kadar seven sayan erlerdi. Onun komutasındaki erler Galip Metin'i manevi babaları olarak tanımlarlardı.

Ve ben, aktif olarak Devrimci Hareketin içinden biriydim. Üstelik, 9 Mart'ta bakan olmaları muhtemel isimlerden Uğur Alacakaptan, Mümtaz Soysal, Muammer Aksoy, Uğur Mumcu, gibi isimlerle çok özel ve güvenilir bir ilişkim vardı. Örneğin Mümtaz Soysal 12 Mart sonrası jandarma tarafından "okulumuzun basılacağı" bilgisini önceden Öğrenci Derneği Başkanı'na ileterek, öğrencilerinin başına herhangi bir sıkıntı gelmemesi için "Dernek Odası'nın temiz tutulmasına" yardımcı olurdu.

Üzerimde sürdürülen 24 günlük bu işkence operasyonunun altında yatan tek neden, hiçbir ilişkim ve ilgim olmayan MÜRTET Hava Üssü'ne ilişkin bende var olduğuna inanılan bilgileri alarak onları suçlayabilmektir. Ama neden? Buna hemen bir anlam vermem mümkün değildi.

ORDU İÇERİSİNDE "ÖCÜ" ARAYIŞLARI

Faşist Ali Elverdi'nin daha sonraki birkaç yılda da korkulu rüyası olan bir konu vardı: Türk Silahlı Kuvvetleri içerisinde, özellikle genç kuşak subaylar arasında THKP-C'ye yönelik çok ciddi bir ilgi gelişmekteydi. Özellikle THKP-C ordunun bütün kesimlerinin eğitimlerinin esasını teşkil eden Kemalizm konusunun bu örgütler içinde ele alınış biçimi genç subayların görüşlerini büyük oranda etkiliyordu.

Kuvayı Milliye'yi fazlasıyla sahiplenmek; "Kurtuluş Savaşı"nın Osmanlı sömürgeciliği gerçeğinden kopararak ele alıp, mağduriyet, vatan topraklarını işgali gibi gerçeği yansıtmayan

“bilgilenme”, tarihsel ve güncel sorgulamalardan bütünüyle uzaktı. Vietnam Savaşı’nda Amerika’ya karşı duruş; Türkiye’nin sömürge, yarı-sömürge olarak tanımlanarak ABD’nin suçlanması ve 68 kuşağının yarattığı devrimci hava nedeniyle ortaya çıkan halkçı-devrimci sol eğilimler TC Silahlı Kuvvetleri içinde de yayılmaya başlamıştı.

SİLAHLI KUVVETLER İÇİNDE DEVRİMCİ ÖRGÜTLER

12 Mart 1971 Muhtıra Darbesi’ne kadar, Türk Silahlı Kuvvetleri içerisinde en modern yaklaşımlara sahip olan asker sınıfı, doğal olarak modern teknolojiye daha çok açılmış olan havacılarıdır. Ve değişik nedenlerle Hava Kuvvetleri mensuplarının “yeniye, yeniliğe” ilişkin eğilimi hayli güçlü idi. Batı dünyası ile ilişkilerde de bu yansımaktaydı, uzun süre Hava Kuvvetleri içinde demokratik düşünce daha yaygındı ve yeni düşüncelere, geleneğin içinde boğulmuş olan Kara ve Deniz güçlerinden daha açık idiler.

Hava Kuvvetleri içerisinde yer alan çok sayıda anti-emperyalist, özellikle anti-Amerikancı subayların, bu doğrultuda düşüncelere katılmaları, doğal düşünce grupları oluşturmaları, ve giderek yeni politik yaklaşımlarla bir araya gelişleri de tetikledi.

Zaten darbeyi tek başına gerçekleştirebilme olanağı hiçbir Kuvvet Komutanı için mümkün değildi. Bu nedenle önce Havacıların başı çektiği “9 Martçı” ekibin gücünün kırılması ve saf dışı bırakılması gerekiyordu.

Hava Kuvvetleri içinde bu tür düşünce akımları ilgiyle izlenirken, yanı sıra, “devrimci subaylar”ın örgütlenme çabaları da başladı. Bu örgütlenme çalışmasında, Mahir Çayan’ın eşi Gülten Çayan’ın da ağabeyi olan **Hava Pilot Yüzbaşı Orhan SAVAŞCI**’nin da yer alması çalışmaları geliştirdi.

Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO) ve Türkiye Halk Kurtuluş Partisi ve ona bağlı Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi’nin (THKP-C) ve Türkiye İşçi Köylü Komünist Ordusu (TİKKO) örgütlerinin ortaya çıkışı ve hızla yaygınlaşan eylemlilikleri, daha da büyüyen bu kitlesel güç içinden halk kitlelerinde de, eğitilmiş genç kuşakta da ciddi bir sempati ve ilgi yaratmıştı.

HAVA KUVVETLERİ PROLETEN DEVRİMCİ ÖRGÜTÜ

1969 Haziran'ında Hava Yüzbaşı **Orhan Savaşçı**, kendisi gibi hava kuvvetlerinde bir subay olan Hava Teğmen **Saffet Alp** ve yine düşünceleriyle ortaklaştığı diğer çok sayıda havacı teğmen, üsteğmen ve yüzbaşı arkadaşı ile yaptığı tartışmalarla ortak görüşler oluşturarak, onların da katılımı ile Hava Harp Okulu'nda ve Hava Kuvvetleri içindeki subaylarla yaptığı çalışmaları başlattı. Türk Silahlı Kuvvetleri içinde havacı devrimci subayların yer alacağı ilişkilerin merkezi bir yapıya kavuşturulması amacıyla bir örgüt kurma kararı alındı. Ve bu çalışmalar sonrasında, 1970 yılının Haziran ayında, Yüzbaşı Orhan Savaşçı'nın Ankara Büklüm Sokak, Çam Apartmanı'ndaki evinde yapılan toplantıda, askerler tarafından kurulan ilk Marksist-Leninist gizli örgüt olarak **Hava Kuvvetleri Proleter Devrimci Örgütü** (HKPDÖ) adıyla illegal bir devrimci örgüt kuruldu.

Soldan sağa:

Saffet ALP, Nevzat YÜCEL, Ahmet NART, Mehmet ALKAYA

Örgütün tüzüğünü Hava Kuvvetlerinden Teğmen Nevzat Yücel ve Teğmen Saffet Alp yazdılar.

Orhan Savaşçı'nın liderliğinde bir araya gelen ve söz konusu örgüte katılan subay temsilcilerin bazıları şunlardı:

Yüzbaşılar: Güner Durlanık, Güven Aktan.

Üsteğmenler: Yılmaz Salih Veyisoğlu, Tayfur Orçun, Tevfik Işık Çeviker.

Teğmenler: Mehmet Alkaya, Nevzat Yücel, Mazhar Ataç, Mustafa Şahin, Cengiz Solak, Kemal Berişler ve Saffet Alp.

Havacıların devrimci örgütünün **Merkez Komite'sinde** Yüzbaşı Orhan Savaşçı ile beraber Üsteğmen Mustafa Şahin ve Teğmen Nevzat Yücel yer aldı.

Bu örgüt bir süre sonra Mahir Çayan, Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga gibi (daha sonra THKP-C'yi oluşturacak olan) önder kadrolarla ilişkilendi. Ve 1970 sonunda kurulan Türkiye Halk Kurtuluş Partisi / Cephesi'ne (THKP-C) çok sayıda subay ve ast-subaydan oluşan HKPDÖ ile katılarak birleşti.

Böylece THKP kurucuları arasında yer alan Orhan Savaşçı THKP'nin ilk Genel Komite'sine asker kökenli üye arkadaşlarıyla birlikte katılarak THKP'li oldu.

12 Mart darbesinden ciddi bir şekilde etkilenen örgütün mensupları deşifre olunca ordudan atıldı. Bu süreçte THKP-C ile yakınlaşanların önemli bir kısmı bu örgüte katıldı.

PİLOT YÜZBAŞI ORHAN SAVAŞÇI

Hava Kuvvetlerinden Pilot Yüzbaşı Orhan Savaşçı (Doğumu:1940 - Ölümü:21.07.2021)

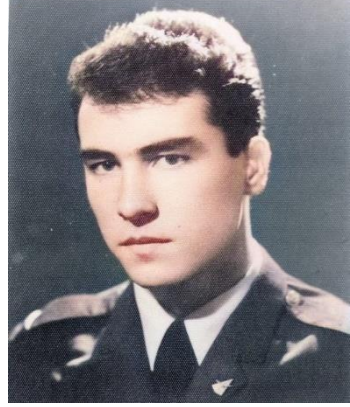
THKP'nin kuruluşunda da yer alan isimlerden biridir. 1958 yılında

Hava Harp Okulu'na girdi ve 1960 Ağustos'unda Pilot Teğmen olarak mezun oldu. Ankara Üniversitesi Fizik Bölümü'nde okuyan ve Fen Fakültesi Öğrenci Derneği Başkanı olan kız kardeşi **Gülten Savaşçı**, Ankara Üniversitesi SBF Fikir Kulübü Başkanı olan Mahir Çayan'la 1966'da tanışmış, 1968'de nişanlanmışlar ve 12 Ağustos 1970 Çarşamba günü Ankara'da evlenmişlerdi.

Orhan Savaşçı'nın Mahir Çayan ile tanışıp, onun fikirleriyle bütünleşerek yoldaş olması da böyle gelişmiştir.

TEĞMEN SAFFET ALP

(Doğum: 30.09. 1949 - Kayseri
30.03.972-Kızıldere, Niksar)

Devrimci hareketinin önderlerinden Hüseyin İnan'ın yakın arkadaşı olan Saffet Alp Hava Harp Okulu'na kaydoldu. Saffet Alp'in, 1968 yılında Hava Harp Okulu mezunlarının hazırladıkları Göksevenin Yıllığı'nda yazdığı "Türk Düşünüşünün Batılılaşma Eylemleri İçerisinde Evrimi" adlı yazısındaki "din" ile ilgili bir paragraf, komutanlarının tepkisini çekti ve bu nedenle pilot yapılması engellenerek, hava yer subayı olarak görevlendirildi.

Alp de 1969 yılı haziran ayında HAVA KUVVETLERİ PROLETER DEVRİMCİ ÖRGÜTÜ'nü oluşturan ekibin içinde yer aldı. Mahir Çayan'ın kurucusu olduğu THKP-C örgütünün eylemleri sonrasında 1971 Şubat'ında kendisi gibi devrimci subaylar ile birlikte aranmaya başladı ve "kaçak" haline geldi.

THKO önderleri Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın idam cezasını engellemek için THKP-C ve THKO militanlarınca gerçekleştirilen eylemde yer aldı ve 30 Mart 1972 tarihinde, Kızıldere Katliamı'nda diğer yoldaşlarıyla birlikte katledildi.

Görgü tanıklarının ifadelerinde Saffet Alp, askerler eve girdiğinde henüz yaşıyordu. Ama ekip komutanı yaralı durumda ele geçmiş olan Saffet'i sağ olarak dışarı çıkarıp, alınından vurarak öldürdü.

Dönemin başbakanı Nihat Erim de anılarında, "Hepsi ölü olarak ele geçmiş... Eve sokulup girmişler, İngilizleri ölü bulmuşlar, ötekilerden sağ kalanları öldürmüşler" diye yazmıştır.

ASKERİ CEPHEDEN ANILAR

Orhan Savaşçı, İlbay Kahraman'a anılarını anlattığı "Cephe-den Anılar" adlı kitapta sosyalizme ve sosyalist hareketlere ilgisi-nin nasıl kurulduğuna ilişkin olarak şunları aktarır:

"Benim sosyalist fikirlerle tanışmam ve politikayla ilgilenmem 1960'lı yılların nispi özgürlük ortamında farklı ideolojik ve siyasal düşüncelerin Türkiye siyasal gündeminde tartışılır hale gelme-siyle başlar... 1965 seçimlerinde TİP'in (Türkiye İşçi Partisi) 300 bin oy olması ve o dönemde uygulanan "Milli Bakiye Sistemi" sa-yesinde 15 milletvekiliyle parlamentoya girmesi toplumda özel-likle solda büyük heyecan yarattı...

Ayrıca o dönemde Akşam'daki TAŞ köşesinde heyecanla izledi-ğimiz yazar Çetin Altan'ın bağımsız seçilip TİP'e katılması beni çok sevindirdi. Çünkü onun yazılarını ve kitaplarını özenle takip eder, dikkatle okurdum... Çetin Altan benim düşüncelerimin ide-olojik ve siyasal planda sosyalizme evrilmesinde hiç de azımsan-mayacak katkıları olmuş birisidir...

Asker olmanın Marksist-Leninist olmaya engel olduğunu ileri sü-ren bütün sağcı ve solcu fikirleri elimin tersiyle iteleyip, devrimci ordunun bir sıra eri olarak katıldım. Bugün, geriye dönüp baktı-ğımda, burjuvalaşan, kendi halkına yabancılaşan bir dizi sınıf ar-kadaşıma kıyasla ne kadar orunlu bir şey yapmış olduğumu gö-rüyorum. Bu devrimci faaliyetim sırasında hiçbir şey yitirmedim, tersine pek çok şey kazandım. Hepsinden önemlisi, bireysel çı-karları toplumsal çıkarlara feda etmenin onurunu..."

Orhan Savaşçı, İlbay Kahraman'a anılarını anlattığı "Cephe-den Anılar" adlı kitapta, kurdukları "*Hava Kuvvetleri Proleter Devrimci Örgütü*" adlı söz konusu örgüte dair şu bilgileri veriyor :

"Hava Kuvvetleri Proleter Devrimci Örgütü, 1969-1970 yıla-rında Türkiye sosyalist hareketindeki teorik tartışmaları büyük bir ilgiyle izleyen ve bu tartışmalardan esinlenerek -toplumun diğer kesimlerinde olduğu gibi- kendi ideolojik ve siyasal tercihlerini be-lirleme çabası içinde olan sosyalist askerlerden oluşan bir örgüt-lenmedir.

Aslında sosyalist olmaya çalışan askerlerin bir araya geldiği bir örgütlenme demek daha doğru olur. Benim ya da benim gibi bir-kaç arkadaşın bu çerçevede yaptıkları; buldukları bölgelerde

kendiliğinden oluşun ve bir arayış içerisinde olan sosyalist askerler arasında belli bir iletişimle beraberliği sağlama çabasından başka bir şey değildir. Sosyalizmle ilgili bilgimiz, birikimimiz çok mükemmel miydi? Tabii ki değil. Daha işin başındaydık. Özgür, eşit ve adil bir dünyanın yaratılmasına giden yolun ancak sosyalizm ideallerini benimseyerek gerçekleştirebileceği düşüncesindeydik. Buna az çok kalkınmacılık, biraz da yurtseverlik bulaştığını söylemek yanlış olmaz. Çünkü doğal olarak Kemalizm'in ideolojik etkilerini de üzerimizde taşıyarak adım atıyorduk.

Ezilenlerin safında yer alarak bu mücadelede az da olsa mütevazı bir katkımız olsun istedik. Bana göre moral ve entelektüel nedenler böyle bir mücadelede yer almamızın köşe taşlarıdır."

Orhan Savaşçı, 16 Şubat 1972 tarihinde tutuklandı ve II. THKP-C davasında yargılandı. Mahkemelerde benimsediği düşüncelerden ödün vermedi, boyun eğmedi ve bu mücadelesinin zorunluluğunu anlatarak mensubu olduğu hareketi savundu:

"Ben kendim, yurtsever bir asker olarak girdiğim siyasal faaliyet süreci içinde, yolumu aydınlatan Marksizm ışığını THKP-C hareketinde gördüm."

Önce idam sonra müebbet hapis cezasına çarptırıldı. 1979 yılında infaz yasasıyla hapisten çıktı. Ardından 12 Eylül Darbesi geldi ve bilinen bütün hukuk anlayışlarına aykırı bir uygulama olarak "daha önceki yargılamada kendisi ve birlikte yargılandığı yoldaşları hakkında verilen cezaların infazının yanlış hesaplandığı" iddiasıyla, bir süre daha hapis yatmaları gerektiği gerekçesiyle teslim olmaları istendi. Bunun üzerine yurtdışına çıktı, Stockholm'e yerleşti ve ömrünün sonuna kadar orada yaşadı.

9 Mart Darbe girişimi dönemin Hava Kuvvetleri Komutanı Orjeneral Muhsin Batur önderliğinde emir-komuta zinciri dışında gelişmişti. Orhan Savaşçı 9 Mart Darbe girişimi ile ilişkilerini iki aşamada anlatıyor.

İlk 1971 yılının Mart ayının ilk günlerinde Ankara'da Dikmen'de yapılan toplantıda aldıkları tavır.

İlby Kahraman'ın "Askeri darbe ile ilgili Dikmende (Ankara) bir toplantı organize edilmiş, bu toplantıdan haberiniz var mıydı" sorusuna şöyle yanıt veriyor:

“Evet. 1971 Mart ayı başlarında Ankara, Dikmende bir evde Sarp Kuray ve arkadaşlarının düzenlediği bir toplantı yapıldı. Bu toplantıya sanıyorum o dönemde var olan sosyalist grupların hemen hepsi katılmıştır. Konu, beklenen askeri darbenin desteklenmesi üzerine bir tartışmaydı. Kurtuluş Grubu olarak bu toplantıya Dev-Genç’ten iki kişi (Sinan Kazım Özüdoğru, Şaban İba) havacı subaylardan iki kişi (Salih Veyisoğlu, Mazhar Ataç) olmak üzere dört arkadaşımızı gönderdik. Konu Büklüm Sokaktaki evde konuşulduğu için biliyorum. Toplantıda darbenin desteklenmesi önerisini arkadaşlarımız “Darbe ister sağ ister sol etiketli olsun biz desteklemiyoruz” dedikleri için kısa bir süre sonra toplantıdan ayrılırlar. Bizim açımızdan olay bu.”

İkinci aşama ise Mühendis Havacı Binbaşı İbrahim Keskin ile olan ilişkileri. İbrahim Keskin 9 Mart Darbe girişimi için aktif olarak çalışan subaylardan biri.

Orhan Savaşçı, 9 Mart öncesi Hava Kuvvetleri içinde iki siyasal faaliyet olduğunu söylüyor.

Bunların ilki Muhsin Batur’un himaye, gözetim ve denetiminde mevcut hiyerarşik yapı içinde yer alan Hava Kuvvetleri içindeki 9 Martçılar.

“Doğan Avcioğlu’nun fikirlerinden etkilenen, bu perspektifle Kemalizmi yorumlayan, çoğunluğu Muhsin Batur’a yakın general ve üst rütbeli subaylarından oluşur. Bunların Doğan Avcioğlu ve arkadaşlarıyla olduğu gibi eski bazı Mili Birlik Komitesi (MBK) üyeleriyle [muhtemelen emekli Koramiral Cemal Madanoğlu’nu kast ediyor] de siyasal, ideolojik bağları vardır.”

Savaşçı Binbaşı İbrahim Keskin’in bu guruba dahil olduğunu söylüyor.

Kendisinin de içinde bulunduğu ikinci grubu ise şöyle anlatıyor: “ileri sürülen iddialarda ‘THKP-C’li havacı subaylar’ diye tanımlanan kişilerin de içinde bulunduğu örgütlenmedir, yani Hava Kuvvetleri Proleter Devrimci Örgütü.

Bu örgütlenme Hava Kuvvetleri içindeki 9 Martçıların hiyerarşi zinciri içinde yer almaz, onlardan bağımsızdır. Sosyalist idealleri savunan daha çok da küçük rütbeli havacı askerlerden oluşan bir örgütlenmedir. Gençlik hareketi içinden gelen sosyalistlerle ilişkileri vardır. (Mahir Çayan, Yusuf Küpeli ve Münir Ramazan Aktolga).

İbrahim Keskin'le ilişkilerde 'darbeye destek vermekle' suçlanma açısından kafaları karıştıran iki mesele var. Birincisi Keskin ile tanışıklıkları ve 9 Mart darbe girişiminden önceden onları bilgilendirmesi; ikincisi ise Keskin'in ikinci THKP-C davasında yargılananlar arasında olması.

KARA KUVVETLERİ DEVİRİMCİ SUBAYLAR ÖRGÜTÜ

12 Mart Muhtırası öncesinde Marksist-Leninist tezler çerçevesinde, Kara Kuvvetleri bünyesindeki solcu subaylar tarafından kurulmuş illegal devrimci örgüt.

Örgüt o dönem çoğu Yüzbaşı ve daha alt rütbelerdeki Ömer Laçiner, Atilla Özsever, Mehmet Alkaya, Oktay Cengizbay, Olcay Özsever, Kadir Kaynar, Güner Özgün, Yücel Top gibi karacı subaylar tarafından kurulmuştu.

Silahlı Kuvvetler içindeki diğer Devrimci Örgütler ile iletişim halindeydiler. THKP-C örgütünün lider kadrosundan Mahir Çayan'ın Maltepe Askeri Cezaevi'nden kaçışı sonrasında düzenlenen operasyonlar ile Mahir Çayan'ın kayınbiraderi Hava Yüzbaşı Orhan Savaşçı ile Kara Kuvvetleri Devrimci Subaylar Örgütü ilişkisi ortaya çıkartıldı.

Örgüte yönelik bir dizi tutuklama operasyonu yapıldı. Tutuklananlardan bazıları Millî İstihbarat Teşkilâtı tarafından idare edilen Ziverbey Köşkü'nde işkenceli sorgulardan geçirildi.

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığınca 29 Aralık 1972 tarihinde hazırlanan "Kara Kuvvetleri Devrimci Subaylar Örgütü iddiianamesi"nin giriş bölümü şöyleydi:

"Türkiye'de 1970-1971 yılları ve bu senelere takaddüm eden süre içerisinde cereyan eden aşın sol faaliyet, teşkilatlanma ve çalışmaların rejimi korumak ve kollamakla vazifeli Türk Silahlı Kuvvetlerine sızma ve bir kısım genç subaylar vasıtasıyla ordu içine girebilme imkânlarını temin ettiği, Marksist-Leninist ve Maoist fikirlerin bir kısım ordu mensupları tarafından benimsendiği, genç subaylara bu düşüncelerin henüz askeri lise ve Harp Okulunda

iken bazı öğretim görevlilerince telkine çalışıldığı, emellerine hizmet edebilecek neşriyatın mekteplere sokulduğu teessürle tespit edilmiştir.

Nihai hedef olarak komünizmi gerçekleştirmek isteyenler bu niyetlerinin tahakkukuna en büyük mani olarak milletin hadimi ve muhafızı olan Türk Silahlı Kuvvetlerini gördükleri cihetle milletin teşkilatlı ve silahlı gücünün bölünmesi, parçalanması, birlik beraberliğinin ihlali ve ordunun kendi yanlarına çekilebilmesi için her türlü vasıtaya başvurmuşlar, “Ordunun devrimci kesimi”, ‘Yurtsever subaylar’ gibi tabirlerle, subayları sanki bunların aksi varit ve mevcutmuşçasına maksatlı olarak tefrik etmişler, komuta kademeleriyle subay, astsubay ve erler arasına nifak sokmaya ve ordunun disiplin ve hiyerarşisini bozmaya, astları verilen emirleri dinlememeye ve kıyama teşvik etmişler, orduyu, burjuvazinin, hâkim sınıfların muhafızlığını meslek edinmiş, gerici güçlerin silahlı kuvvetleri şeklinde vasıflandırmışlar, Harbiye marşı yerine açıkça enternasyonaliteklife kadar ileri gitmişlerdir.

Marksist fikirleri meselelerin halli için yegâne hal çaresi olarak gören ve kabul eden bazı genç subaylar, ordu dışındaki faaliyet teşkilatlanmalara paralel olarak ya da ordu haricindeki örgütlere dahil olmak veya ordu içerisinde bu nevi çalışma ve örgütlenme gayret ve teşebbüslerine girişmek suretiyle faaliyet göstermişlerdir.

Bu cümleden olarak Marksist-Leninist mahiyetteki KARA KUVVETLERİ DEVRİMCİ SUBAYLAR ÖRGÜTÜ de, sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye, sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya ve memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal temel nizamları devirmeye, komünizmi gerçekleştirmeye matuf olarak bir kısım subaylar tarafından örgütün amaçları, teşkilatı, çalışma şekilleri, üyeleri ve sair hususlarını tanzim eden bir tüzükle tesis ve teşkil edilmiş, bu örgüt ordu içinde ordu mensupları arasında faaliyette bulunmuştur.

Tesis, teşkil ve faaliyetleri ile gerçekleşen Marksist-Leninist KARA KUVVETLERİ DEVRİMCİ SUBAYLAR ÖRGÜTÜ,

Kara Kuvvetleri içerisinde bu yoldaki teşkilatlanma zarureti fikirleri, teşkilatlanma için teşebbüsler, örgütün yapılan toplantıları ve alınan kararlar ve örgüt tüzüğü ile ele alınmak suretiyle incelenmiştir.

Silahlı Kuvvetler dışındaki teşkilatlanma ve çalışmalara Deniz Kuvvetleri ve Hava Kuvvetleri içerisinde bazı gruplaşma ve örgütlenmelere ve yapılan çalışmalara karşılık Kara Kuvvetleri içerisinde bu yolda faaliyet ve çalışmaların bulunmaması ve yapılmamış olması; Hava ve Deniz Kuvvetlerinde bulunan ve bu faaliyetlere katılan bir kısım genç subayların karacı arkadaşlarını tahrik ve teşvik etmeleri, Hava ve Denize paralel olarak Kara Kuvvetlerinin de bu türlü faaliyetlere sokulmak istenmesi, bunun bir eksiklik olarak görülmesi, örgütlenme halinde ordu mensuplarının Marksist-Leninist bilinç düzeyinin gelişeceği, esasen işçi ve öğrencilerin örgütlenme sayesinde tutarlı bir bilinç seviyesine geldikleri ancak örgütlenme ile disiplinli ve daha faydalı sonuçlar alınmasının mümkün olacağı, herhangi bir Cunta hareketi karşısında durumun tespit ve tayin edilebilmesi, yurt çapında gelişen devrimci sivil kesime paralel olarak ordu bünyesinde illegal Marksist-Leninist örgüt kurmak gerekeceği, örgüt olmadıktan sonra mevcudun fazlalığının kıymet ifade etmeyeceği, örgütlenmenin her halükârda faydalı ve başarılı bir yol olduğu, ordunun memleketteki gidişe dur diyebilmesi için örgüt kurulması ve bu gidişe karşı çıkılması esaslarında toplanmaktadır. Kara Kuvvetleri Devrimci Subaylar örgütü, teşkilatlanma yolundaki bu ana fikirlerden mülhem olarak tesis ve teşkil edilmiştir."

YARGILAMA

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 3'nolu Askeri Mahkemesinde duruşmasına başlanan "Kara Kuvvetleri Devrimci Subaylar Örgütü" Davası, 28 Ocak 1974 günü sonuçlandı.

Tamamı subay olan 33 sanık, Türk Ceza Kanununun 141 ve Askeri Ceza Kanunu'nun 148. maddelerini İhlâl suçlarından

yargılanan sanıkları 12 yıl hapse mahkûm etti, ayrıca ordudan tard edilmelerine karar verdi.

Sanıkların ve avukatların kararı temyiz etmeleri üzerine, dava Askeri Yargıtay'a intikal etti. Dava, Askeri Yargıtay Daireler Kurulu'nca esastan bozuldu ve sanıklar "delil yetersizliği" nedeniyle beraat ettiler.

DENİZ KUVVETLERİ İÇİNDEKİ ÖRGÜTLENME

9 Mart, Doğan Avcıoğlu yönetimindeki *Devrim* dergisiyle ilişkili "zinde" güçlerin planladığı bir "sol" cunta hazırlığıydı. Hava Kuvvetlerinde başlayan örgütlenme çalışmaları Kara Kuvvetleri'nde de gerçekleştirilmiş; bir örgüt kurulmuştu.

Deniz Kuvvetleri içinde hemen bir örgütlenme gerçekleşmiş olmasına rağmen, ordu içinden ve çoğu yeni teğmen olmuş ve sosyalizmi benimsemiş deniz subaylarının oluşturduğu grup henüz örgütlenmesini tamamlamamış olmasına rağmen Sarp Kuray liderliğinde doğrudan devrimci eylemliliğini sürdürdü.

12 Mart sonrası KURTULUŞ döneminde eğitim çalışmalarında Kara Kuvvetlerine bağlı Kara Harp Okulu öğrencilerinden oluşan 3 eğitim grubunun sosyalist ideolojik eğitim çalışmasını düzenli olarak ben yürütüyordum. Gruplara ilişkin bilgiler kesinlikle diğer gruplara bildirilmezdi.

★ ★ ★

İŞTE, TEKRAR BAŞA GELDİK. AMA BİLİYORUZ Kİ, TARİH TEKERRÜR DEĞİLDİR

İşte, Kontr-Gerilla soruşturmasında üzerinde fazlaca durdukları ikinci konu yaşamını örnek aldığım bu "dört dörtlük insan"ı, yani Galip Metin'i mahkûm edebilecek bazı bilgi ya da belgelere ulaşmak hedefi idi. Ve bunların kabul edilmemesi üzerine Kontr-Gerilla artık "kuzu" görünümünü bir yana atıp bildik işkencelerine başladı. Elektrik, askı, falaka, makata job sokma akla ne gelirse hepsi üzerimde acımasız olarak gerçekleştirildi. Gözlerim sürekli

olarak gözbağıyla bağlı olduğu için ve onu açıp etrafı görmeye çalışmanın ise ölümcül bir risk olması nedeniyle elbette nerede olduğumuzu bilmemiz mümkün değildi.

İşkence faslı sonrası kapatıldığımız odada ise yataksız bir karyolaya zincirle bağlı olarak yatırıyorlardı. Ama bir başka işkence de orada gerçekleştiriliyordu: Kapıları sürekli açık tutulan yan yana odalarda, yataksız karyolalara bağlı olarak oturup uyumaya değil uyumamaya çalışmak zorunda olduğumuzu kısa zamanda öğrendik. Çünkü koridorda sürekli volta atmakta olan nöbetçi asker, uyurken yakaladığında, sessizce yaklaşır, aniden kafamıza elindeki bir deste anahtarla vurarak hem acı veriyor, hem de uyutmamaya çalışıyordu.

Ve 22 gün sonra, yeniden elbiselerimi getirerek “çıkıyorsun” dediler. İki ayağımın altı da işkence de parçalanmış olduğu için iki askerin kollarımdan kaldırarak taşıyarak getirdiği Yıldırım Gözaltı'nda imzalattıkları matbu bir kâğıtta ise, “cezaevine girerken sağlık kontrolünden geçtiğim ve herhangi bir darp izine ve hastalık işaretine rastlanmadığına” ilişkin bir rapor imzalatıldı. İmzalatılırken herhangi bir açıklama yapılmadığı gibi, bir an evvel bu yerden kurtulmak için, kısaca ne olduğuna baktıktan sonra ama detaylı okumayı bile düşünmeden imza attığımı belirtmeye gerek yok sanırım.

Okusaydım ve işkenceden yeni çıkmış biri olarak, okuduğum bilginin yalan olduğunu öğrenseydim, bir direniş sergileyebilirdim, sanmıyorum. Elbette imzalarken raporu okumamız söz konusu değildi ama mahkemeye çıktığımızda artık işkence yapıldığını kanıtlayacak bir belgeden yoksunduk.

Ve daha da önemlisi, aylar sonrasında İddianame elime geçtiğinde öğrendim ki, gözaltına alınış tarihim 25 Mayıs ve tutuklanma tarihim 30 Mayıs 1971. Bu, Kontr-Gerilla sürecini karartmak için uydurulmuş bir belirleme idi.

Oysa polise götürüldüğüm tarih 3 Mayıs 1971 idi. Sadece bir gün emniyette kaldıktan sonra Kontr-Gerilla'ya teslim edildim. Ve 25 Mayıs 1971'de iki askerin kollarına dayanarak gözaltına getirildim. 30 Mayıs'ta ise Mahkeme tarafından tutuklandım. Ve elbette bunun böyle yazılması bir yanlışlık olayı değil, işkenceyi gizleme amacıyla yapılmış bilinçli bir uygulama idi.

İşkenceden sonra Gözaltı'na götürüldüğümde birçok profesör yazar ve benzeri kişiyi görünce şaşırmıştım. "Balyoz Harekâtı" adıyla büyük bir operasyondan söz edip tutuklandıklarını söylüyorlardı. Sonra bu Harekatın ne olduğuna ilişkin bilgilendirildim.

★ ★ ★

Kont-Gerilla'da toplam 22 gün kaldım. Defalarca vücudumun bütün organlarından elektrik verildi, falaka, bir grubun ortasına atılarak sürdürülen kuru dayak makattan jop sokmak vb. akla gelen her yol denendi. Bu süre içinde gözbağı hiç açılmadı. Zaman zaman kendimi güvende hissettiğimde gözbağının altından çevreme baktığımda ise üzerinde yatak yorgan olmayan bir yatağa zincirle bağlı olduğumu görebildim.

Cezaevine teslim edildiğimde vücudumda çok fazla morluk ve deri yırtığı gibi yaralar vardı. Tutuklanmadan önce doktor kontrolden geçirildiğimde ısrarla bunları belirtmeme rağmen "biz sadece bulaşıcı hastalık var mı yok mu diye kontrol ediyoruz. Böylece cezaevini bulaşıcı hastalıklardan koruyoruz, cezaevi doktorunuz ayrıca rapor verecek" diyerek isteğimi geçiştirdiler. Bunların işkenceden olduğunu ve zapta geçmesi gerektiğini ısrarla dayatınca, "işkence" iddiası hiç kullanılmadan, kayıtlarda sadece "tutuklunun kendisine 'kötü muamele' edildiği iddiası vardır" cümlesi konuldu. Ama buna rağmen girişte yapılan sağlık kontrolüne ilişkin doktor raporuna ise "yapılan kontrolde, darp izi, yara kemik kırığı, zedelenme ya da benzeri hiçbir bulgu görülmemiştir" yazılarak işkencenin üzeri örtülmüştü. Mahkemede bütün bunlar dile

getirilmesine rağmen, doktorun imzaladığı rapor esas alınarak cezaevine sokuldum.

Kayıtlarda ise, 22 gün süren gözaltı 5 gün gözaltı olarak yazılmıştı. Tutuklama duruşmasında Erbaa Grubu ile aynı gün, aynı saate sorgu mahkemesine çıkmıştık. Onlar da benzer iddialar ileri sürdüler ama askeri savcı Baki Tuğ'un yanıtı, "Uluslararası Komünistler Birliği" adında ve adını ilk kez duyduğum bir kurumun, "Komünistlerin tutuklanma hallerinde, devlet kurumlarına yönelik bu tür iddiaların yapılması ve iddiada ısrarlı olunması doğrultusunda bir direktif olarak dünyanın bütün komünist hareketlerine iletildiği; bizim davranışımızın da bu emrin yerine getirilmesi eylemi olduğunu" iddia ederek, kendi bildiğinden şaşmadı. Tutuklanan her 'teröristin' bunu yaptığı ve askeri mahkemelere iftira atmak" biçimindeki bu eylemlerin de bir anti-propaganda olduğu ve yargılanmayı gerektirdiği" biçiminde idi.

Bu sürece ilişkin iki önemli olaydan biri jop sokma işkencesi idi. Bu, yaşadığım toplum değerleri içerisinde edindiğim kültürden dolayı Veli Lök ile tanışana kadar en yakınlarımdan da sakladığım bir sır olarak kalmıştı. Ve Sayın Lök'ün desteğiyle bunu ilk kez yukarıda sözünü ettiğim Nürnberg panelinde podyumdan kamuoyuna açıklamıştım.

★ ★ ★

Mamak Cezaevi Yıldırım Gözaltı ve Tutukevinden hayli farklı idi. Mamak Askeri Cezaevi'ne bir değil birkaç "Metin Denli" olduğunu hemen anlıyorsunuz. Cezaevi doktoruna ulaşabilmeniz belki mümkün olabilir ama, "revir" ya da "hastahane" olanaklarından yararlanma olasılığınız mutlak sıfır idi.

Cezaevi atmosferi ilk günler hayli sıkıcı, bunaltıcı idi. 10-12 Kişi bir koğuşta idik ama uykusu hayli hafif olan ben, gece uykularını tamamen kaybetmiştim. Bu nedenle doktora başvurmak istedim. Ve, şaşırtıcı bir durumla karşılaştım: Doktor Yüzbaşı Metin

Denli beni hemen kabul etti ve sadece bir iki soru sorarak hemen iki hap yazdı.

Koğuş sisteminde idik: Sıhhiye eri ilaçlarımızı getiriyor ve Kapı gözlem penceresinden sadece o gün içilecek ilaçları veriyor ve içilip içilmediğini kontrol ediyordu.

Bana iki hap yazılmıştı. İsimlerini bilmiyordum ama birisi yuvarlık, ikincisi uzun şekilli idi. Sıhhiye erinin göreceği bir şekilde ilaçlarımı düzenli içiyordum. Ama, bir süre sonra rahatsızlığımın hafiflemesi şöyle dursun, tam da tersine iyice şiddetlendiğini gördüm. Uyku sistemim tamamen bir kabusa dönüşmüştü artık. Bu koğuştaki bütün davranışlarımı etkiliyor, koğuş arkadaşlarımla kötü bir sorun yaşamamak için kendimi olağanüstü bir zorlamayla engelliyordum.

Ve bir gün sıhhiye eri yine ilaçlarımı getirdi, adımı çağırınca kapıya yaklaşıp hapımı beklerken, Sıhhiye erinin fısıltıyla “Sarıkamışlı mısın?” diye sorduğu duydum. Oysa konuşmamız yasaaktı. Başımı sallayarak evet dedim. “Tamam”, “bak hemşerim, bu iki ilacı birden içme, şu yuvarlak olanı iç ama uzun olanı dilinin altında tut ve tuvalet deliğine at!” dedi. Soru sormama da fırsat vermeden devam etti: “Uzun olan Propilamin, uykusuzluk veren ilaçtır. Yuvarlak olan ise uyku ilacı. İkisini birden neden yazmışlar bilmiyorum ama bu seni çıldırtabilir” dedi ve gitti. (Not: “Propilamin” ismini yanlış hatırlıyor olabilirim. Ama çok yakın bir adı vardı.)

Propilamin’i hemen hatırladım. Üniversite yaşamımda sürekli mücadele içerisinde olduğumuz için, sınavları ayırdığımız gün sayısı çok azdı. Bu nedenle sınav dönemlerinde kullandığımız ilaçlardan biriydi bu propilamin denilen ilaç. Uzun yol şoförlerinin ya da gece bekçilerinin de kullandığı bir hapmiş. (İlacın ismi yanlış olabilir, ama hatırladığım böyle bir isim idi.)

Sıhhiye erinin dediğini yaptım, ama iki hapı da atarak sürdürdüm yaşamımı. Çok kısa zaman içerisinde hemen toplamıştım kendimi. Ve bu yardımından dolayı hemşerim olan (ama ismini öğrenemediğim) o sıhhiye erine bir teşekkür borcum olduğunu hiçbir zaman unutmadım.

★ ★ ★

Şimdi anlatacağım olay ise, belki çok ciddiye almadığım için ya da bunun özel bir uygulama olduğunu anlayamadığım için sözünü etmiyordum.

Yıldırım Bölge Tutukevi'nde ve Mamak Askeri Cezaevi'nde herhangi bir sağlık sorunu nedeniyle doktordan muayene için randevu almak çok zordu. Muayene için verilen gün ise aylar sonrasına kadar atılabiliyordu.

Ağzımda, alt damağın sağındaki azı dişim çürümüştü. Ve bir gün, hiç de kurallarda öngörülmemeyen bir mucize oldu. Dr. Yzb. Metin Denli, elinden hiç eksik etmediği süvari kamçısı, ayağında siyah süvari çizmeleri, NAZI subaylarının şapkasına benzeyen kısa konçlu şapkası ile birkaç askerin refakatiyle koğuşa girdi ve "aranızda hasta olan var mı?" diye sordu. Aslında hepimiz çok şaşırmiştık. Uzun zamandır doktora gitmek için uzun zamandır bekleyen iki arkadaş hemen atladı ve hastalıklarını beyan ettiler. Denli, askerlere talimat vererek hastaları dahiliyeye götürmelerini söyledi. Ben de cesaret edip diş sorunumu aktardım ve çektirmek istediğimi söyledim.

Denli benim de diş kliniğine götürülmemi istedi. Ve o da benimle birlikte geldi. Korkmama rağmen bir süre sonra gerçekten dışçide idik. Sevindim. Dışçi ile Dr. Metin Denli konuştuktan sonra üç jandarma eşliğinde dışçinin sandalyesine oturdum.

Dış doktorum nazik bir adamdı. Önden takılmış olan kelepçelerimi çözüp arkadan bağlamak zorunda olduğunu söyledi. Bir anlam vermedim, kabul edip kelepçeyi arkadan bağladık. Ama

elimin arkadan kelepçeli olduğu bu oturuş pozisyonu hayli zorluyordu beni.

Dişçiye alt damakta çürük olan azı dişimi söyledim. “Tamam, bunu almamız gerekiyor” dedikten sonra diğer dişlerimi de tek tek kontrol ederek ağrıyıp ağrımadığını sordu. Ağzım neredeyse yırtılacak genişlikte açılmış olduğu için gözümü açıp kapayarak ya da garip sesler çıkararak onunla sorunum olmadığını anlattım.

Diş doktorum nazik bir adamdı. Tutuklu olduğum için diş çekimi sırasında “morfin” kullanamayacağını; bunun yasak olduğunu söyleyip, izin dahi almadan diş kerpetenini ağzımın içine soktu. Evet, koşullara kolonya gibi alkol içeren sıvıların girmesi yasaktı elbette. Ama bulunduğumuz yer diş kliniği idi, cezaevi koşusu değil. Sonra...

Diş doktorum nazik bir adamdı. Ve hızlı bir operasyonla, ağzımın kapanmasına da engel olarak, üst damak sağından ortasından ve solundan olmak üzere 3 diş (yazı ile: Üç diş) yukarıdan, sapa sağlam dişlerimden çekti. Ve alt damaktaki azı dişimi ise, “aman, kırılmasın” diye diye tornavida benzeri bir aletle resmen kazıya kazıya, parçalaya parçalaya aldı. Bir ara bayılır gibi oldum ama sadece midem bulandı, öğürdüm, kusar gibi oldum fakat kusmak gibi bir şey ağzımdan çıkmadı ya da çıktı da ben fark etmedim. Ağzım uyuşmuş gibi idi. Neremin ağrıdığını anlamıyordum, sanki ağzım yerinde yoktu. Koltuktan kalkarken ağzımı hiç algılamıyordum. Ama ağzıma doldurulmuş olan pamuk-bez benzeri bir tıkaç vardı ve leş gibi kokuyordu. Koğuşa getirildiğimde yaklaşık 15 gün ağzıma (ilk birkaç gün su da dahil) hiçbir şey alamadım.

Diş doktorum nazik bir adamdı. Üst damaktan aralıklarla çekilen üç dişin yokluğunun ne anlama geldiğini kısa süre sonra anladım. Damak eti yumuşak olduğu için iki-üç yıl içinde üst dişlerin hepsi döküldü.

1988 sonlarında Nürnberg'de (Almanya) üst ve alt damak için takma diş yaptırmaya başladığımda ise, diş doktorum, yıllar önce çekilmiş olan alt damak sağındaki azı dişinin kökünün neredeyse bütünüyle içerde kaldığını ve onun çıkarılmaması halinde damak yapılamayacağını söyleyince, aynı yeri bu kez uyuşturarak yapılan bir operasyonla yararak, içerde kalan diş kökünü temizlediler.

Ve yıllar sonra, 2000'li yılların henüz başlarındayken, Fransa'da bulduğum Kürdistan Özgürlük Hareketinin kurucu önderlerinden değerli dostum-yoldaşım Rıza Altun'la baş başa bir sohbet anındayken ben bu diş olayını aktardım. Rıza Altun yoldaşım çok şaşırıldı ve detay bilgi aldı. Sonra aktardı: "Ne zalimlik bu Ayçiçek, bana da aynısını yaptılar. Morfinsiz üç sağlam dişimi çektiler."

Ve bu belgeler kitabını hazırlarken Diyarbakır tutsaklarından bir hevalimin anlattığı işkence anılarının içinde rastladığım morfinsiz diş çekme örneğini, bu kez, ağzından 8 diş çekilmiş bir Kürt yoldaştan dinleyince...

Zulmünde boğulasın diyorum,.

Boğulacaklar biliyorum, elbette boğulacaklar...

★ ★ ★

Ve yıllar sonra General Ali Elverdi'nin boğularak öldüğünü duyduğumda yaşadığım mutluluğu asla unutmayacağım.

XVI. Dönem Bursa Milletvekili, NATO Asamblesi Üyeliği yapmış olan Elverdi, evli ve üç çocuk babasıydı. 1974 yılında Tuğgeneral rütbesi ile emekliye ayrılmıştır. 1975 seçimlerinde Adalet Partisi'nden Bursa milletvekili seçilmiştir. Uzun süre MS ve Alzheimer hastası olan Elverdi, 17 Nisan 2010 tarihinde soluk borusuna yemek kaçması sonucu boğularak öldü.

★ ★ ★

12 EYLÜL'DE YERİNE OTURAN 12 MART İDEOLOJİSİ

12 Mart 1971'in en ünlü ismi Tuğgeneral Ali Elverdi idi. Aslında hiçbir zekâ belirtisine sahip olmayan bu adamın hemen dikkat

çekecek kadar belirgin üç özelliği vardı: Deli-dolu karakteri; ancak "şaka yaptım" dediğinde şaka olduğu anlaşılabilen komiklikleri ve sıfır düzeyinde bir ahlaki yapıya sahip olması. 1960 sonrası bütün darbe girişimlerinde yer almaya çalışmış, doğrudan ilişkilenecek, ama bu darbeler sonrası elde edebileceği ciddi bir makam olamayacağını anladığı an, ilk işi

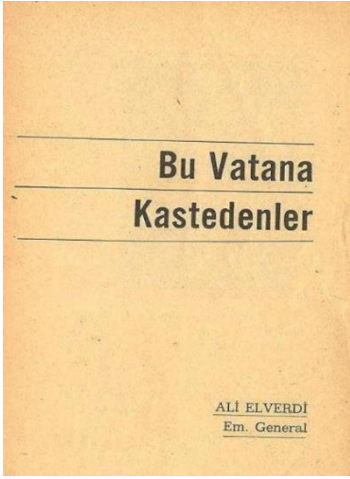
dün birlikte olduğu arkadaşlarını satarak (ihbar ederek) kendi paçasını kurtarmak olmuştur.

9 Mart 1971 Darbesi gerçekleştirilebilmiş olsaydı, ordu içinden ilk tasfiye edilecek rütbelilerden birisinin Elverdi olduğu söyleniyordu. Ama bu darbe programını ihbar etmesi de ona bir prestij kazandıramamış, sadece kullanım değerini düşürmüştür. Böylece, 12 Mart darbesi sonrasında da kısa süre içinde emekli edilenlerden biri oldu. Ve yerini buldu: Adalet Partisi içinden milletvekili seçilerek Meclis'e girdi. Meclis'te de "ikili oynama" alışkanlığını sürdürdü. Ve neredeyse okuma yazma bildiğine bile inanılması zor olan bu general, Meclis'te ırkçı-milliyetçi akımların çok ucuza kullanabildikleri bir isim oldu.

O dönemde, "muhalafetten" gelen bazı eleştirilere yanıt vermek için eline tutuşturulan (güya yazarı olduğu) bir broşür, Elverdi'nin saldırgan bir anti-komünist, diktatörlük hayranı bir asker, ve en önemlisi, cehaletinin derinliğini fark edemediği için,

kendisine yapılan her övgüyle satın alınabilecek bir firdöndü olduğunu sergiliyordu.

Aslında Elverdi'nin "düşünceleri" kendi cehaletini açıkça ortaya koyacak bir düzensizlik içinde, bildik en ilkel "vatan millet tehlikede" iddialardan başka bir şey değildi. "Vatan, millet, Sakarya" söyleminin bir adım ilerisine geçebilecek bir bilgi kırıntısına sahip değildi.

Adalet Partisi saflarında parlamentoya girdikten sonra, kendisini eleştiren muhaliflere yanıtı Yeni Asya Yayınevi tarafından yayınlanan "**Bu Vatana Kastedenler**" adıyla 90 sayfalık bir broşür ile vermeye çalıştı. Yarısı güya delil olarak konulmuş saçma sapan bir broşür.

Onun uluslararası ilişkiler gibi konulardaki sınır tanımayan bilgisizliği, ideolojik sığılığı, sistematik düşünme yeteneğinden yoksunlu-

ğunu bu broşür üzerinden anlamamak mümkün değildir.

★ ★ ★

Türkiye'nin dünya üzerindeki coğrafi konumunun bu ülkeye kazandırdığı avantajları anlatarak başlayan broşür, bu avantajların kullanımına ilişkin şu saptamayı yaparak başlar:

"Dünyanın %33 petrolünü sağlayan Ortadoğu'yu Türkiye, Kuzeyde Rusya'ya karşı kapatan, adeta "İleri Karakol" vazifesi gören bir toprak parçasıdır. Ayrıca İran petrollerini de indirekt olarak koruyan bir savunma manzumesidir.

Bu saydığım stratejik önemi itibariyle Türkiye; Rusya'nın da-ima iştahını çeken ve ele geçirilmesi birinci planda bulunan

bir toprak parçasıdır. (...) Türkiye, Rusya'nın Akdeniz'e inen deniz yollarını boğazlarından geçiren ve bu yolu kitleyen boğazlara sahip olan bir ülke ve Rusya'ya yapılacak bir stratejik taarruzda "üs" olarak kullanılabilir bir bölgedir. (...) Rusya, Türkiye'yi "sıcak bir harp" ile 20nci asırda ele geçirmenin mümkün olmadığını bilmektedir. Çünkü asrın nükleer kitle tahrip silâhları Rusya için dezavantaj sağlamaktadır. (...) Bu sebeple Rusya, "Soğuk harp" yoluyla Türkiye'yi ele geçirmek istiyor. Burada bu işi yapabilmek için iki taktik kullanıyor :

* Taktiğin biri; "İdeolojik harp", içerden yıkmak ve hâkim olmak.

* İkincisi, "Doğulu-Batılı, kuzeyli-güneyli diye ayırım yaparak milleti birbirine düşürmek"; yahut da "etnik" grupları kışkırtmak ve mezhep kavgaları çıkartmak suretiyle ülkeyi bir Vietnam, bir Kore, bir Angola ve hatta bugünkü Lübnan'ın haline çevirmek. Bu suretle o ülkeye sahip olmak yolunu tutmuştur."

★ ★ ★

Hiroşima ve Nagazaki'de atılan iki nükleer bomba ile koskoca Japonya'yi teslim alabilen bir silahlanma çağında Elverdi'nin Türkiye'ye sunduğu gelecek, birilerinin "İleri Karakolu" ya da "Üs" olmaktan başka bir şey değil. Ve Rusya'yı korkuttuğu varsayılan "asrın nükleer kitle tahrip silâhları" alanında ise, dönemin CIA Başkanı'nın yaptığı resmî açıklamadan belli ki haberi yoktur: "Silahlanmaya ayrılan bütçeyi yüzde 20 artırsak bile, SSCB'nin bugünkü silah teknolojisine yetişebilme şansımız yoktur."

Yukarıda aktardığım küçücük paragraf içinde bir başka büyük gaf ise, Elverdi paşanın uluslararası ilişkiler konusunda korkunç cehaletini ya da acemi bir yalancı olduğunu göstermektedir. Vietnam'da, Angola'da, Kore'de vb. savaşlar ABD ve Batı'nın marifetlerinden başka bir şey değildi. Üstelik, Türkiye ile sınırları olmayan bir Kore'de gerçekleşen iç savaşa katılmak da Ali Elverdi

kafasıyla düşünebilen TC'nin sadece NATO'ya katılmak için kabul ettiği bir savaş olayıydı.

(...)

Ali Elverdi üzerinde bu kadar uzun durmamın elbette bir nedeni var: O, çıkarları korunduğu takdirde herkesin satın alarak kullanabileceği bir karakter idi.

Ali Elverdi'nin 12 Mart'ta cezaevlerinde yaygınlaştırdığı tutuklulara işkence uygulaması, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Özel Harp Dairesi'ne bağlı olarak çalıştığı söylenen "Kontr-Gerilla" adıyla kendini tanıtan bir işkence örgütü ile şekillendi. Kontr-Gerilla, eylemlerinde uluslararası ve ulusal hukuka bağlı kalmadan davrandığı için, faaliyetini yasadışı olarak (illegal) sürdürmekteydi. Ama 12 Mart döneminde kendini iyice eğiten bu teşkilat, 12 Eylül'de Yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım gibi faşist işkencecilerin okulu oldu.

Esat Oktay Yıldırım'ın Diyarbakır cezaevine getirdiği "yasa tanımayan askeri eğitim" anlayışı Ali Elverdi'nin ülke halkı için düşündüğü ulus kültürünün temelini oluşturmaktaydı.

Aslında 12 Mart'ta yeterince netleşmemiş olan faşist diktatörlük düşüncesi, Elverdi'nin sözünü ettiğim broşürün iç kapağına konulmuş bir sloganla biçimlenmiş / biçimlendirilmiş oldu: "GAYEMİZ VATAN SATHINI BİR MEKTEP YAPMAKTIR."

Bu mektebin tedrisatında ise devlete (orduya) kayıtsız şartsız teslim olmak biricik hedefti.

Cumhuriyet'in bütün aşamalarında muhaliflere karşı uygulanan sorgulama ve işkence yöntemleri, 12 Mart Muhtıra Darbesi ile birlikte Ali Elverdi'nin ellerinde yetkinleştirildi. Bunu büyük bir istekle yapıyordu.

Bu sapık general üzerinde bunca durmamın elbette özel bir nedeni de var.

Elverdi benim Kontr-Gerilla'da verdiğim ifadeden hoşlanmamıştı. Muammer Aksoy ve Mümtaz Soysal için, onları zora

sokacak bir ifade alamadıkları gibi, bir de, kendilerine özel haber iletip, bu uygulamayı mahkeme önünde de anlatarak onlara yönelik bu komplonun deşifre edilmesine karınca kararınca katkım olmuştu. Ve daha önemlisi ise, Mürtet Hava Üssü subaylarından biri olan Galip Metin hakkında istedikleri ifadeyi benden alamamalarına haylice kızmış ya da üzölmüş olacak ki, ikinci kez ve bu kere 24 gün sürecek bir “misafirlik” için davetsiz götürdüler.

Artık ordu içinde “anti-Amerikancı demokrat kanat” olarak tanımlanan Batur’cuların gücü hayli azalmış, tasfiyenin yönü onlara dönmüştü. Yani, sıra MÜRTEET başta olmak üzere onların tasfiyesine gelmişti. İşte burada, hava kuvvetleri içinde ve özellikle MÜRTEET Üssü’nde en etkili isimlerden biri olan Galip Metin’i suçlayabilecek belgelere gereksinim vardı. Ve bu kez sadece bu türden bilgilerin peşinde idiler.

Sanırım, dönemin antiemperyalist antifaşist hareketlerinin en önemli yuvalarından olan Siyasal Bilgiler Fakölte’sinin Öğrenci Derneği Başkanı olmam, Cuntacıları bu yönde abartılı düşünmeye yöneltti. Oysa Galip Metin böyle bir girişimin içinde olsa bile bunu başkalarıyla asla paylaşmayacak bir güvenilirliğin adydı.

Aynı zamanda Askeri Mahkeme Başkanı’mız olan Tuğgeneral Ali Elverdi’nin Kontrgerillada sürdürölen işkenceyi yönlendirmek için 3 kez ziyaretime gelmesi de dönemin adalet anlayışını yeterince sergiliyordu.

İşte, yıllar sonra yazdđđ (ya da yazdırdđđ) o uyduruk broşürde sözünü ettiđđ “Vatan sathının bir mektep” yapılması hedefi daha sonra 12 Eylül diktatörleri tarafından çok daha fazla geliştirilerek uygulandı.

Bu hedef, 12 Eylül işkencecilerini (özellikle Diyarbakır Cezaevinde) siyasi tutuklular ilişkin yeni koşulların bütünüyle “kimliklerin yok edilmesi” hedefine odaklanmasına yönelmişti. Vatan sathının bütününde uygulanacak olan bu yeni eğitim anlayışının ilk

pratiği cezaevlerindeki tutuklulardı. Yöntemleri ise bu kitapta okuyacağınız korkunç işkence uygulamaları ile sadece “tek ulus” bilincini değil, ama aynı zamanda “kölece itaati” de bireylerin doğal davranış kodları haline getirebilmektir. Bu cümlelerin daha anlaşılabilir kuruluşu ise, “kimliklerin bütünüyle tekleştirilmesi, bireyin köleleştirilmesi” idi. Bu yeni eğitim hedefi ise Diyarbakır Mamak, Metris gibi cezaevlerinden tanıdığımız zulümle sürdürüldü.

Uygulaması dehşet ve vahşet idi. Esat Oktay Yıldırım yeni eğitim sisteminin tipik

temsilcisi idi. Özellikle Kürtlerin Türkleştirilmesi, bütün vatandaşların ise köleleştirilmesi hedef idi.

12 Eylül, 12 Mart'ta tamamlanamayan görevin tamamlan-

ması çabası idi. Ama buna rağmen başaramadılar. Elverdi'nin ölümü sonrasında yaşanan küçük rastlantılar “kaderin oyunu” gibi büyük yankılar uyandırdı.

Elverdi'nin Kocatepe Camii'nde düzenlenen askeri cenaze töreninde hemen karşıdaki duvarda sol gruplardan “Devrimci Liseliler” ve “Liseli Öğrenci Birliği” isimlerinin yazılı olması tarihin bir ironisi olarak akıllarda kaldı. Cenaze töreninde, duvara yazılmış olan iki slogan ve cesedin taşındığı tabutun alışılmışın çok dışında bir uygulama olarak siyah renkli olması sanki özel olarak boyanmış olduğu gibi bir intiba üretti.

UZUN BİR YÜRÜYÜŞÜN KISA ÖZETİ

Avrupa Sürgünler Meclisi'nin Köln'de gerçekleştirdiği Sempozyum'da yaptığım sunumda, NAZI Almanya'sının en korkunç siması ve Nazizmin ruhunun, ahlakının tipik sureti olan Josef Mengele'yi tanıttıktan sonra, benzeri deneylerin 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 Askeri Darbeleri sonrasında Türkiye'de de, üstelik bilimsel kariyerleri Prof. Dr. olan birçok psikolog ve doktor tarafından gerçekleştirildiğini örnekleyerek anlattığımda, konu hayli ilgi çekti. Aslında benim anlatacak çok da dehşet örneklerim yoktu. Diyarbakır ya da Mamak'ta 12 Eylül sonrası yapılanları okudukça insanın ne kadar kirlenebileceğinin en korkunç örneklerini görebiliyoruz.

Ama yine de biliyoruz ki, bütün bu yapılanlara rağmen hâlâ insan olmanın sorumluluklarını üstlenerek yaşayabiliyorsak eğer, bunda, Veli Lök gibi doktorların insan hakları mücadelesinin bizlere kattığı umut ve direnme gücünün kısmının da büyük önem taşıdığıнын bilincindeyiz.

Sempozyumumuza ev sahipliği yapan değerli dostum Prof. Dr. Kemal BOZAY anlattığım bilgileri yazıya dönüştürerek mutlaka yayınlamamı önerdiğinde, bu öneriyi bir görev olarak üstlenerek, konuyu bir broşür boyutunu sığdırma planıyla yazmaya giriştim.

★ ★ ★

İlginçtir ki, bizim katillerimiz de en az Nazizm'in ünlü katili Dr. Josef Mengele kadar zalimdiler. Ve bu bilgi sonrasında, politik tutuklular olarak mahpus yaşamlarımızda ya da işkencede, anlam veremediğimiz uygulamaları yeniden hatırlayınca, aslında Türkiye'deki Mengele soylularının, atalarından hiçbir farkı olmadığına anlamaya başladık. Cezaevlerinde ve işkencelerde politik tutuklulara yaşatılan bazı uygulamaların Mengele'nin yaklaşımı ve amaçlarıyla bire bir benzerliği, olayın "tutukluyu konuşurmak"tan çok daha derin amaçlar taşıdığını sergilemiştir.

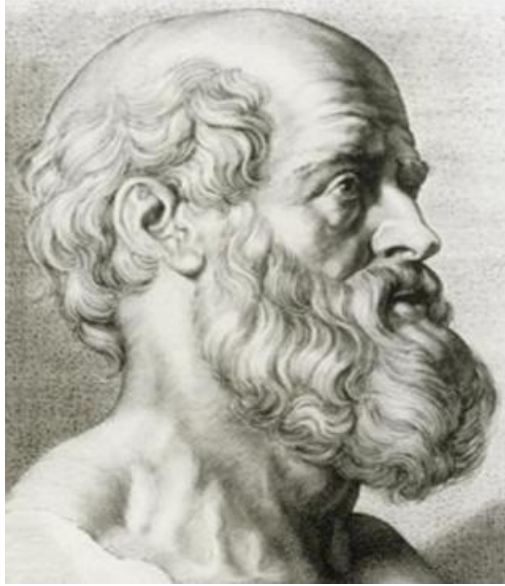
Başka bir deyişle aynen Alman faşistleri gibi Türk faşizmi de, insanlık dışı uygulamalarının silahlarını üretebilmek amacıyla tutukları kobay olarak kullanabilen insanlık dışı bir sistem idi.

Bu çalışma, yeni bir eser olmamakla birlikte, konuyu diri tutmak amacıyla hazırlanmıştır. Ve dilerim bu küçük adımı araştırma konusu yaparak faşizmin teşhirine bir damla katkımız olur.

★ ★ ★

BÖLÜM 1

HİPOKRAT VE YEMİNİ

TIP'DA MESLEK AHLÂKI

HİPOKRAT YEMİNİ ÜZERİNE

“Hipokrat Yemini”, tıp alanında çalışan kişilerin, mesleklerini uygularken uymak zorunda oldukları ilke ve kuralları kapsayan ve bu ilke ve kurallara uyulmasını “meslek ahlâk” olarak benimseyip, her koşulda hasta ile ilişkilerinde uygulayacaklarını taahhüt ettiğini ilan eden bir anttır.

Hipokrat Yemini, adını, antik çağda yaşamış olan ve “tıbbın babası” olarak kabul edilen büyük Yunan hekim Hipokrat’tan alır. Ama gerçekte yazarı doğrudan Hipokrat’ın kendisi değil, ama onun Pisagor Birliği’ne mensup olan öğrencileridir.

Bu ant, günümüze kadar tıp doktorlarının hastalarıyla olan ilişkilerinde kesinlikle uyulması gereken meslek kuralları olarak önemini günümüze kadar sürdürmüştür. Bu bağlılık yemini, bir anlamda doktorun hastaya verdiği temel güvenceler olarak tanımlanabilir. Günümüzde de tıp fakültelerinin mezuniyet törenlerinde bu ant “doktor” unvanını alan genç doktorlar tarafından gerçekleştirilir.

Tıp camiasının benimsediği meslekî ahlâk ilkelerini içeren bu andın öncelikle kabul ettiği ana güvence “**Primum non nocere**” anlayışıdır: “Öncelikle, zarar verme!”

Fakat İkinci Dünya Savaşı sürecinde NAZİ doktorların toplama kamplarındaki tutukluları kobay gibi kullanarak gerçekleştirdikleri korkunç deneyler su yüzüne çıkarılınca ortaya dökülen gerçeklik bütün insanlığı ürküttü. Özellikle Alman doktorların toplama kamplarında “araştırma” adıyla tutukluları kobay olarak kullandıkları korkunç deneylerde işledikleri suçlar; özellikle tıp camiasında bütün değerleri alt üst eden uygulamalar savaş sonrasında açığa çıkarılınca, uluslararası boyutta, “insanlığa karşı işlenmiş suçlar” kapsamında tanımlandılar. Ve bunlar ağır ceza yasaları kapsamına alındı.

Ne var ki, savaş sonrası, insanlığın tıbbaya yönelik güveni büyük oranda kaybolmuştu. Güven duygusunun yeniden inşası ve güvence altına alınması için, Hipokrat Yemini'nin modern bir versiyonu geliştirildi ve savaş sonrası "Cenevre Deklarasyonu" adıyla (ya da geleneğin takibi anlamında Hipokrat Yemini adıyla) uluslararası platformlarda kabul edildi. İkinci Dünya Savaşı sırasında Alman doktorların toplama kamplarında işledikleri suçlara yanıt olarak 1948 yılında Cenevre'deki kongrede Dünya Hekimler Birliği tarafından kabul edilmiştir. Dünya Tabipler Birliği'nin Cenevre'deki toplantısında kabul edilen yemin metni 1968, 1983, 1994 ve 2005 yıllarında içeriğine katkılar yapılarak yenilenmiştir.

Bugün ana kuralları aynı olmakla birlikte ülkelere göre farklı güvencelerle varlığını sürdüren Hipokrat Yemini, örneğin Polonya'da, tıp eğitimini tamamlayan ve tıbbi uygulama yapan kişiler, Ulusal Doktorlar Kongresi tarafından kabul edilen Tıp Etiği Kurallarının bir parçası olan bir "Tıbbi Taahhüname" ile bağlıdırlar. Ülke koşullarına bağlı olarak özüne sadık kalarak geliştirilen bu tür tıbbi yeminler, Cenevre Deklarasyonu ve Hipokrat Yemini'ne atıfta bulunurlar.

HIPOKRAT YEMİNİ'NİN İÇERİĞİ

Antik Hipokrat Yemini'nde, doktorlar öncelikle herhangi bir ödemeye ve yazılı bir sözleşmeye gerek duymadan “bilgi ve becerileriyle yardım etmeyi” taahhüt etmektedirler. Hastalara asla zarar vermeyecekleri öncelikle belirtilmektedir. Hastanın açık isteği olsa bile, hiç kimseye ölümcül bir zehir vermeyeceği veya düşük için bir çare taahhüt etmeyeceği söylenmektedir. Hipokrat Yemini'nde güvence altına alınan bir diğer önemli ilke ise, “doktorun, hastaya ilişkin tıbbi sırlarını saklamak zorunda olduğu mecburiyetinin kabulü idi.

Antik Hipokrat yemini günümüzde ülkelere göre birtakım değişiklikler içerse de, “hastayı korumayı” temel alan özünü günümüze kadar korumuştur. Orijinal metin şöyledir:

“Hekim Apollon¹, Asklepeios, Higiya, Panacea² üzerine ve bütün Tanrı ve Tanrıçaların huzurunda yemin ederim ki, yeteneğim ve gücüm elverdiğince bu ant ve sözleri tutacağım:

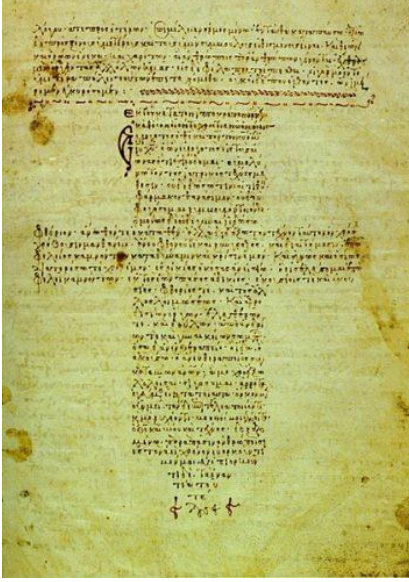
★ Bu sanatta hocamı, babam gibi tanıyacağım, rızkımı onunla paylaşacağım, ihtiyacı olursa kesemi onunla bölüşeceğim, çocuklarına kardeşim gibi bakacağım ve öğrenmek isterlerse bu sanatı ücretsiz öğreteceğim; ilaç reçetelerini, şifai bilgileri ve diğer bilgileri sadece ve sadece kendi evlâtlarıma, hocamın çocuklarına ve hekimlik kurallarına uygun sözleşmeyle bağlı ve ant içmişlere öğreteceğim.

★ Yeteneğim ve hâkimiyetim ölçüsünde hastalarımın iyiliği için tedaviler önereceğim ve asla kimseye zarar vermeyeceğim.

★ İsteyen hiç kimseye öldürücü bir eczayı ne vereceğim ne de bunu tavsiye edeceğim; benzer şekilde, bir gebe kadına çocuk düşürmesi için ilaç vermeyeceğim.

★ Hayatımın ve sanatımın saflığını koruyacağım.

★ İç organlarındaki taşı keserek almayı, hastalığı çok açık olan hastalarda bile, işin ehli olan (cerrah)lara bırakacağım.

★ Hangi eve girersem gireyim, bütün kasıtlı kötülük ve suistimallerden ve özellikle de ister hür ister köle olsun erkek ve kadınların vücudunu kötüye kullanmaktan kaçınarak, sadece hastaya yardım için gireceğim.

★ Gerek sanatımın icrası sırasında gerekse insanlarla gündelik ilişkiyken edindiğim bilgileri ortalığa saçmayacağım, bir sır olarak saklayacağım ve kimseye açmayacağım.

★ Bu yemine sadık kalırsam hayatımı ve mesleki uygulamalarımı insanların tümünden

ve her zaman saygı görerek mutlulukla sürdüreyim... Ama ona ihanet eder ya da çiğnersem tam tersini yaşayayım.”

★★★

Hipokrat Yemini, bugün ülkeden ülkeye birtakım farklılıklar gösterse de, bu farklılıklar asla özünü değiştiren bir nitelikte olmaz. Çünkü insanlığın özellikle Emperyalistler Arası İkinci Paylaşım Savaşı sonrası “tıp” adına ve “tıp” kullanılarak yapılan “insanlığa karşı” deneyler açığa çıkıp sergilendikten sonra dünya genelinde öylesine büyük bir tepki yarattı ki, bu konu böylece barış görüşmelerinin merkezine oturmuş oldu.

Fakat elbette Hipokrat Yemini’nin ülkeden ülkeye düzenlenişinde (ana maddeler içerek olarak aynı olsa da) ayrıntılar ülke koşullarına göre düzenlenebilmektedir. Örneğin Polonya’daki tıp üniversitelerinin tıp ve diş hekimliği fakülteleri mezunları için geçerli olan **Tıbbi Vaat** metninin içeriği şöyledir:

“Bana bahşedilen doktor unvanını üstatlarıma saygı ve minnetle kabul ediyor, görevlerimin bilincinde olarak söz veriyorum:

Bu görevleri vicdanen yerine getirmek,

★ insan sağlığına ve yaşamına hizmet eden,

★ bildiğim kadarıyla, ıstıraba karşı koymak ve hastalıkları önlemek ve ırk, din, milliyet, siyasi görüş, mal durumu ve diğerleri gibi hiçbir fark gözetmeksizin, sadece onların iyiliği ve onlara gereken saygıyı göstermek amacıyla hastalara yardım etmek,

★ güvenini kötüye kullanmamak ve hasta öldükten sonra dahi tıbbi sır saklamak,

★ tıbbi durumun itibarını korumak ve hiçbir şeyle lekelemek ve diğer doktorlara olan güvenlerini sarsmadan, tarafsız ve hastaların iyiliğini göz önünde bulundurarak hareket ederek gereken nezaketle davranmak,

★ tıp bilgimi sürekli olarak genişletmek ve icat edebileceğim ve geliştirebileceğim her şeyi tıp dünyasına tanıtmak... ”

T. C. Resmî Gazete

Kuruluş tarihi : 7 Ekim 1336 - 1920

İsare ve şiarı şifalı için Respublikatı Nəqrət və Mədəmənət Ünvanı Mədərləşünə mürəssəs olmaş	19 ŞUBAT 1960 CUMA	Sayı : 10436
--	-----------------------	--------------

KARARNAME

4
Karar Sayısı : 12578

6093 sayılı kanunun 59 uncu maddesinin (g) bendine göre hastahane ve diğer devletçe teklif edilmiş olan diğer «T.B.M. Devletlöl Nizamnamesi» nin mes'ulde komisyonu, İhra Vakıfları Heyetince 12/11960 tarihinde kararlaştırılmıştır.

REİSSÜMMİHR
C. BAYAR

Başvıkl	Devlet Vakılı ve A. BENDERES	Devlet Vakılı M. BERK	Devlet Vakılı F. AKÇAL	Devlet Vakılı I. AKÇAL
Adıve Vakılı	Milli Vakılı	Dahiliye Vakılı	Devlet V. V.	Maliye Vakılı
E. BULGACIĞLU	E. HEVLERİ	Do. N. GEDİK	Do. N. GEDİK	H. POLYTA
Mazari Vakılı	Nafia Vakılı	Ticaret Vakılı	Şh. ve İc. Ma. Vakılı	
A. BENDERLİNGLU	T. İLERİ	H. ERKMEK	Do. L. KIRGAN	
Gün. ve İsh. Vakılı	Ziraat Vakılı	Müdafidül Vakılı	Çiftçiler Vakılı	
H. HÜSMAN	H. ÖKMEK	Ş. ERGİN	H. ŞAMAN	
Sağat. Vakılı	Baştı-Yerit. ve T. V. V.	İmar ve İktis. V. V.	Koordinasyon Vakılı	
S. ATAMAN	H. ŞAMAN	H. ERKMEK	A. AKER	

Tıbbî Deontoloji Nizamnamesi

Maddde 1 — Tabip ve diğ tabiplerinin, deontoloji bakımından ris-

Maddde 4 — Tabip ve diğ tabibli, meslek ve sanatının terası vesileyle mütallih olduğu sırları, kanunı mecburiyet olmadıkça, ifşa edemez.

Tıbbî toplantılarda takdim edilen veya yapılandır tabih konusu olan vakıflarda, hastanın hüviyeti açıklanmaz.

Maddde 5 — Sağlık muamelelerinde tabih olunan usul ve kaideler mahfuz olmak üzere, hasta; tabibini ve diğ tabibini serbestçe seçer.

Maddde 6 — Tabip ve diğ tabibli, mesal ve mesleğini یرra, ederkten, hiç bir tesir ve müddet kaplanmaksızın, vordani ve mesleki konusuna göre hareket eder.

Tabip ve diğ tabibli, tabih olacağı tedaviyi layihinde serbesttir.

Maddde 7 — Tabip ve diğ tabibli sanat ve mesleğini terası öğünde dahi olsa, meslek ahlak ve adabı ile taif edilmeyen hareketlerinden kaçınır.

Maddde 8 — Tabiplik ve diğ tabipliği mesleklerine ve tedkivi müesseselerine, ticari bir veshe vermezler.

Tabip ve diğ tabibli, yapılandır yapılandır tabihlet mesleğini herferi kullit tutmaya mecbur olup, her ne müddet olursa olsun, yapılandır kendii rekilimini yapamaz.

Tabip ve diğ tabibli, gıdelerinde ve diğer mesir vasıtalarında, rekilim mahiyetinde teklifkür ilânları yapılandır.

Maddde 9 — Tabip ve diğ tabibli, gıdeler ve sair mesir vasıtaları ile yapılandır ilâkılarda ve rekire ilâkılarda, meslek ad ve mesleki ile adreslemi, Tabihlet İhtisasa Nizamnamesine göre kabul edilmiş olan ihtisasa gıdelerini, ilâkılardık günün ve mesirine gün ve saatlarını yaşatılır.

★★★

İŞKENCE VE TIP MESLEĞİ ULUSLARARASI SEMPOZYUM RAPORU ³

Toplum ve Hekim Dergisi • Mart '92

“İşkenceye ilişkin tıp mesleğinin etik ve legal sorumluluğu ve işkenceye doktorların herhangi bir biçimde katılım”.

Dr. Ole Vedel Rasmussen, RCT

Dr. Knud Smidt-Nielsen, RCT

Dr. Gregorio Martirena, RCT

Dr. June Lopez, Medical Action Group of Philippines.

Çev Dr. Yeşim KÜEY. İzmir Tabip Odası,
İnsan Hakları Bürosu. ⁴

5-7 Haziran 1990'da Norveç için Tromso kentinde 24 ülkeden gelen doktor ve hukukçular, işkence ile ilişkisinde tıp mesleğinin etik ve legal sorumluluğu ve işkenceye doktorların herhangi bir biçimde katılımını tartıştı. Bu toplantı 1986'da Kopenhag'da Danimarka Tıp Birliği (DMA) ile İşkence Kurbanlarını Rehabilitasyon Merkezi'nin (RCT) düzenlediği “Doktorlar, Etik ve İşkence” konferansının ve 1987'de Uruguay'ın Montevideo kentinde Uruguay Tıp Birliği, Danimarka Tıp Birliği ve RCF'nin ortak düzenlediği toplantının devamıdır. Bu toplantının bir özelliği, ilk kez bazı Doğu Avrupa ülkelerinden doktorların da katılmasıydı.

Tromso sempozyumunun ana konusu, işkenceye katılan doktorların rolü idi. Sempozyumun amaçları:

1- işkenceye katılmada 'risk grubu' diye adlandırılan (askeri doktorlar, cezaevi doktorları, adli tıp uzmanları) doktorları engellemek için uygun ölçütler saptanması,

2- İşkenceye katılan doktorlara karşı yaptırım uygulayabilmek için uygun ölçütler saptanması.

Toplantıda, ayrıca işkence kurbanlarının tedavi ve rehabilitasyon sonuçları da sunuldu.

Leo Eittinger (Norveç), doktorların işkence görmüşlerin tanı ve tedavisinde rol almalarının önemi yanında , daha da önemli rolün işkenceye önleme konusunda olduğuna dikkat çekti. İşkencenin yalnızca terapist tarafından ele alınacak bir sorun olmadığını öğrenmeliyiz. Bu bir toplum sorunudur, bir dereceye kadar da tüm dünyanın tıp camialarının sorunudur. İşkence kurbanlarına yardım etmenin belki de en iyi yolu, bu tip toplumların yaptıkları iş ve gerçek ile yüz yüze getirilmesidir" dedi.

John Dawson (İngiltere), İngiliz Tıp Birliği'nin işkenceye katılan doktorlar sorununu araştırmak üzere bir komite kurmaya ve daha önce yayınlanmış bir rapora ek bir rapor daha yayınlamaya karar verdiğini duyurdu. Dawson, doktorlar ve devlet arasındaki ayrımın önemini vurguladı. "Doktorlar ile devlet arasındaki mesele kritiktir" dedi.

Farklı toplantılarla , sorunun büyüklüğü tartışıldı. Tıbbi işkenceci sayısının önceden bilindiğinden daha fazla olduğunun ortaya çıkması, toplantının önemli bir özelliği idi. Niteliksel bir sorun olmaktan, niceliksel bir sorun olmaya doğru bir değişim yaşandığı görüldü.

Ole Vedel Rasmussen (Danimarka), doktora tezinde, işkence olgularının yaklaşık % 20'sine doktorların katıldığını saptamıştı.

Peter Vesti (Danimarka) RCT'den bir çalışma sundu ve bu oranın %60'ın üstünde olduğunu gösterdi.

Gregorio Martirena (Uruguay), askeri diktatörlük sırasında, işkenceye katılmaktan suçlu bulunan ve tıp birliğinden çıkarılan doktorlardan söz etti. Araştırmalar tamamen sonuçlanmış değildi. Şüpheli doktorlar listesinde 80 doktor bulunmakta idi. Araştırma komitesi otoritenin sabotajları karşısında büyük güçlüklerle çalışıyordu.

Diana Kordon (Arjantin), ülkesindeki Askeri Cuntada sırasında işkenceye katılan birçok doktordan söz etti. Tıp Birliği pasif kalmıştı. Buna rağmen, Arjantin'de ilk olarak doktorların işkenceye katılma suçundan yargılanması için mahkeme kurulması mümkün olmuştu. Kordon, bu suçtan doktorlara dava açabilme işi için, uluslararası destek istedi.

Şili'deki durum da benzerdi. Tıp Birliği, işkenceye katılmış üyelerini araştırmış ve onları üyelikten çıkarmıştı. Fakat şimdi-lerde bu iş durdu.

Danimarka Adalet Eski Bakanı Ole Espersen, işkenceye katılmaktan suçlanan doktorların yargılanması için sürekli bir mahkeme sistemi kurulmasını önerdi.

Polonya, Çekoslovakya ve SSCB'den doktorlar, doktorların politik amaçlarla kötüye kullanılmasından söz etti. Uluslararası bilgi edinme olanaklarının kısıtlılığı önemli bir etken olarak belirtildi. İzolasyonun azalması ile birlikte, gelecek için iyimser olduklarını ve tıbbi etik standartlarının düzeyini yükseltmede uluslararası iş birliği umutlarını dile getirdiler.

Sorunlar, oluşturulan dört çalışma grubuna şu şekilde dağıtıldı.

1- Tıbbi etik ve insan hakları açısından, hekimlerin şiddet olaylarına katılımının araştırılması ve izlenmesi,

2- Hekimlerin insan hakkını çiğnediği olguların araştırılması için mahkemeler kurulması,

3- İnsan hakları etkinlikleri nedeniyle sorun yaşayan hekimlerin korunması ,

4- Tıbbi etiğin evrensel kurallarının taslağının hazırlanması.

Konferansın bütününden elde edilen ana sonuçlar şöyle idi:

A. Tüm Ulusal Tıp Birliklerinin Madrid Genelgesine uyması,

B. Tıp Fakülteleri müfredatına tıbbi etiğin girmesi için gerekli ulusal tıbbi destek,

C. İşkenceye tıbbi katılım saptanan olguların, uluslararası kayıtlarının tutulması. (Bu kayıt ve haberleşme işinden sorumlu Montevideo grubu, 1987'de Uruguay toplantısında oluşturulmuştu. Uruguay Tıp Birliği Danimarka Tıp Birliği ve RCT temsilcilerinden oluşuyordu.)

D. Ulusal ve Uluslararası araştırmalardan sorumlu Montevideo grubu ile birlikte, işkenceye katılan doktor olgularının uluslararası rapor sisteminin oluşturulması.

E. Montevideo grubu tarafından, işkenceye katılmaktan suçlanan doktorların yargılanacağı uluslararası bir mahkeme kurulması,

F. İşkence sorunundan henüz habersiz birçok doktorun bilgilinmesini ve karşılaştığında reaksiyona hazır olmalarını sağlayacak yöntemlerin geliştirilmesi,

G. İnsan hakları çalışmalarına aktif katılımları nedeniyle, otorite ile başı derde giren meslektaşlarına yardım edecek gönüllü bir doktor ekibinin kurulması.

TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ; ANTIEMPERYALİST - ANTİFAŞİST NİTELİKTE BİR DEMOKRATİK MESLEK ODALARI BİRLİĞİDİR (*)

GİRİŞ

Toplumların doğa üzerindeki egemenlik düzeyini belirleyen, bilimsel ve teknik ilerlemelerin, ekonomik ve toplumsal, gelişmenin başlıca itici gücü, yürütücüsü ve yönlendiricisi insandır.

İnsan, aynı zamanda bütün bu çabaların ortak amacını da oluş-

TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ; ANTI EMPERYALİST – ANTİFAŞİST NİTELİKTE BİR DEMOKRATİK MESLEK ODALARI BİRLİĞİDİR ⁵

GİRİŞ

Toplumların doğa üzerindeki egemenlik düzeyini belirleyen, bilimsel ve teknik ilerlemelerin, ekonomik ve toplumsal, gelişmenin başlıca itici gücü, yürütücüsü ve yönlendiricisi, insandır.

İnsan, aynı zamanda bütün bu çabaların ortak amacını da oluşturmaktadır. Bu nedenledir ki bilimselliği ilke edinmiş hekimler topluluğunu aynı zamanda demokratik, ilerici ve bağımsızlıkçı geleneklerinin temsilcisi ve kalıcı mirasçısı

olan T.T.B. toplumumuzun ertelenemez, devredilemez ve vazgeçilemez nitelikler taşıyan sağlıklı yaşama hakkının somut olarak korunmasını ve güvence altına alınmasının savaşımını veriyor.

Opr. Dr. Şakir Derkut'u saygılarımızla anıyoruz!

Yine bu nedenle T.T.B. Merkez Konseyi ve bağlı örgütleri kendilerini yalnızca örgüt üyelerinin özlük, ekonomik ve demokratik hak taleplerini savunmak ve olabildiği ölçüde yaşama geçirmekle sınırlamıyorlar. Yıllardan beri sürdürdükleri gibi, bu taleplerini, kendilerinin de içinde yer aldıkları emekçi sınıfların kalıcı çıkarları ve toplumsal kurtuluşları doğrultusunda geliştiriyorlar.

T.T.B. Merkez Konseyi bu çalışmayla, Türkiye'de birey ve toplum sağlığına ilişkin temel ilkelere, örgütlenme sorununu her zaman olduğundan daha kesin olarak zorunlu ve ivedi kılan sosyal gelişmelere, bilimsel sorumluluğun Türkiye hekimlerine dayattığı güncel görevlere çağdaş bir yorumla yaklaşmakta ve görüşlerini değerli üyelerine sunmaktadır.

Bu niteliğiyle bu çalışma T.T.B.'nin tüm kitle tabanı ile birlikte içinde bulunduğu demokratik gelişme ve yenileşme sürecinin bir yansımasıdır.

Biliyoruz ki, yeni düşünceler, yeni davranışlar ve her türlü yenileşme karşısında güvensizlik, köklü değişimlere karşı korku, insan doğasının bileşiminde vardır. Ancak yine de insanlık bilinci, belirli tarihsel dönemlerde toplumun büyük bir bölümünün kabul ettiği alışılmış ve kökleşmiş gibi görünen ama köhnemiş kurumları, değerleri ve değer yargılarını parçalamak, ileriye doğru cesur bir adım atmak isteyen öncülerine hayranlıkla karışık bir saygı göstermiştir.

Bu çalışmanın verdiği olanaktan yararlanarak, halkımızın fizik ve moral açısından sağlıklı bir toplum olmasını hedefleyen öncü hekimleri, tıbbi, sosyal araştırmalara ve bilimsel gelişmelere, toplumsal bilinçlenmeye katkısı bulunmuş, biyolojik ve ruhsal sağlığı yanında kendisini toplumun özgürleşmesine, demokratikleşmesine ve bağımsızlığına adanmış bilim emekçisi hocalarımızı, ustalarımızı saygıyla anıyoruz.

DOKTORUN GÖREVİ NEDİR?

Çek biyoloğu, hümanist Doktor Jan Purkinye 18. asırda şöyle yazmış:

“Doktorun en önemli görevi, yalnızca, biraz önce tehlikeye düşmüş bulunan insan yaşamını bir kez daha eski durumuna döndürmeye gayret etmek ya da onu bir süre daha yaşatmaya uğraşmak değildir. Bunlarla birlikte, bireyi, sağlığını bozan dış etkenlerden korumak, onu olgunluğun ve güzelliğin hayranlık uyandıran bir aşamasına ulaştırmaktır.”

Doktorun görevinin kapsamını genişleten ve onu **dış etkenlerle** savaşmakla yükümlü kılan bu görüşler, çağımızda alabildiğine zenginleşmiş, kamuoyunda etkin yandaşlar ve derin bir sosyal içerik kazanmıştır. Ne var ki yine de, sağlık bilimlerini ve uygulamalarını kendi dar sınırları içinde hapsetmek isteyen görüşler günümüzde de varlığını sürdürmektedir.

Sağlık alanına yüzeysel bir bakışla yaklaşan bu tür görüşlerin sahipleri, sağlık sorunlarını hastalık etkenleri, hastalar, doktorlar ve sağlık emekçileriyle sağlık kurumları arasında sınırlamak ve orada çözmek eğilimindedirler. Bütün bu sayılanların, hep birlikte, bir bütün olarak içinde yer aldıkları doğal, biyolojik, toplumsal ve iktisadi koşulların ürünü olduğunu göz ardı etmektedirler. Bunun sonucu olarak hastalıkların engellenmesinde ve iyileştirilmesinde, onları oluşturan temel nedenlerden yalnızca bir-ikisiyle savaşmak yoluna gidilmekte, bununla yetinilmektedir. Bu yüzden biyolojik ve doğal çevreyi bozan, iktisadi ve toplumsal yaşamın niteliğini kötüleştirerek hastalıkların oluşma zeminlerini yaratan koşullara ve bu koşulların değiştirilmesine yeterince ağırlık verilmemektedir.

Hastalıkları ve hastaları kendilerini oluşturan nesnel koşullardan soyutlayarak ve yalnızca görülen-etkenleriyle savaşarak

sağlık sorununa kendi, dar çerçevesi içinde bir çözüm sağlamak mümkün müdür?

Varsayalım ki doktor ve hasta, **bir süre için** bütün bir sosyal ilişkiler ağı içinden, kendi dışlarında var olan fizik çevreden ve sürüp giden yaşamdan soyutlanabilseydiler ne olurdu?

Bu varsayım uyarınca hastanın iyileşmesi, sağlık bilimlerinin gelişkinlik düzeyine, doktorun kavrayışına ve pratik yeteneğine, bir de teknik araçların ve sağlık kurumlarının iyi işlemesine bağlı kalacaktı. Kolaylıkla anlaşılabilceği gibi burada sözü geçen az sayıdaki önkoşul sürekli bir biçimde iyileştirebilir ve geliştirilebilir nitelikte olduğundan sonuç olarak toplum daha az hastalanacak, hastalar daha çabuk iyileşebilecekti.

Bu varsayımın mantıki bir temele dayandırılması da gerekiyor: Doktorun kendi uğraş alanı dışında kalan ama hastaların ve hastalıkların sürekli olarak önüne getirdiği dış dünyayı ve yaşamı derinlemesine izlemesine, bu yaşamın toplum ve birey önüne çıkardığı sorunlar üzerinde kafa yorup, bunların çözümü için çaba göstermesine -mesleki iş bölümünün bunu içermesi nedeniyle- gerek yoktur. Hekimin başlıca ve biricik uğraş alanı, hangi biolojik, doğal ve sosyal çevrenin ayrı ayrı ya da ortak ürünü olursa olsun "hastalık olgusu, hasta birey" olarak kalmalıdır.

Doktor, araştırılması, tanısı ve iyileştirilmesi zaten bir yığın emeği, sistemli bir çalışmayı gerektiren hastalıkların görünür etkenleriyle savaşmalı, bunları üreten, barındıran ve bir emekçi olarak kendisinin de içinde yer aldığı ekonomik-toplumsal çevreye edilgen bir biçimde bakmalı, dışında kalmalıdır. Öyle ki, mesleki yaşamı esnasında dil, din, mezhep, cinsiyet, deri rengi soy ve sosyal sınıf ayrımı yapmayan **hümanist** doktor, bu tutumunu sosyal yaşamında da sürdürmeli, bir emekçi olduğu halde sınıflar üstü ve siyaset dışı kalmalıdır.

Elbette ki bu varsayım yalnız doktorun toplumdan soyutlanmasıyla kalmamakta, benzer gerekçelerle diğer meslekler içinde benzer talepler içermektedir. Böylece doktor veya başka bir emekçi toplumun dışına itilmiş, toplumsal mücadelelerde edilgenleştirilmiş, tarafsızlaştırılmış, bilimsel ve pratik işlevi olan basit bir makina düzeyine indirgenmiş olmaktadır. Oysaki aydın bir emekçi olarak doktorun görevi böylesine sığ ve yüzeysel bir işlevin sınırlarını çoktan aşmıştır. O, bir yandan bilimsel araştırmalarla, pratik çalışmalarla uğraşırken, bir yandan da bununla eş zamanlı olarak iyileştirmeye uğraştığı bireyin fizik ve moral özelliklerini üreten, sosyal çevresini, ekonomik yaşamını, bunlar arasında yer alan hastalık nedenlerini derinlemesine kavramaya çalışacaktır. Doktor, o zaman, mesleki işlevinin sağladığı nesnel verilerle, bireyin fizik ve moral konumuyla sınıflı toplumun haksızlıkları arasındaki neden-sonuç ilişkisini kavrayabilecektir.

Doktorun görevi, koşulların her ikisi de bir araya geldiği takdirde somut ve bütünselliği olan bir içerik kazanacaktır. Böylece mesleki işlevinin zorunlu kıldığı tüm görevleri yerine getirmenin yanı sıra, hastalıkları üreten ekonomik ve sosyal yapının değiştirilmesine ve düzeltilmesine bilimselliği rehber edinerek katkıda bulunmak da doktorun görevidir.

Türkiye hekimleri olarak topluma karşı ilk ve başlıca yükümlülüğümüzü açıklıkla belirleyen 'hümanist ilkeleri bir kez daha yineliyoruz. "Doktorun ve dış hekiminin başta gelen görevi insan sağlığına, yaşamına ve kişiliğine özen ve saygı göstermektir." ⁶

SAĞLIK ALANINDA DEVLETİN GÖREVİ NEDİR?

Soyut bir anlatımla yurttaş sağlığının korunması devletin en önemli görevlerinden biri olmalı, devlet başlıca işlevlerini toplumun sağlıklı ve mutlu olmasını sağlayacak biçimde düzenlemelidir.

Tüm sağlık hizmetleri ve bakımı bütün yurttaşları eşitlik içinde, hızlı, en yüksek bilimsel uygulamalarıyla ulaştırılmalı ve tümüyle ücretsiz olmalıdır.

Devlet aynı zamanda hekimlik hizmetlerinin ve tıbbi araştırmaların gelişmesine katkıda bulunmakla, ter türden uzmanların ve sağlık kadrolarının eğitilmesiyle ve yetiştirilmesiyle yükümlüdür. Her türden sağlık kuruluşları ağının ülkenin dört bir yanına ivedilikle ve yeterli hizmet götüreceğ biçimde hazır bulundurulması devletin görevidir.

Devlet toplum sağlığının gelişmesine düzenli bir biçimde yardım etmeli, toplumsal bir siyasetin gereği saymalı, bilimsel bir planla ve ona bağlı yıllık planlarla bu işlevini yerine getirmelidir. Bu işlevin yerine getirilmesinden yalnızca sağlık ve sosyal güvenlik görevlisi uzmanlar değil, bir bütün olarak kamu yönetimi ortaklaşa sorumlu olmalıdır.

TÜRKİYE'DE DURUM

Bu ilkelerin ışığında ülkemize baktığımızda neler görüyoruz?

İmparatorluğun çöküşünü izleyen 55 yıllık Cumhuriyet döneminde yukarıda anılan hedeflerden hangisine ulaşabilmiş durumdayız?

Ne 1961'den sonra hazırlanan 3 adet 5 yıllık plan, ne de şu son günlerde mecliste kabul edilen 4. Beş Yıllık Plan Türkiye'nin sağlık sorunlarına doğru bir yaklaşım ve köklü bir çözüm önerisi getirmiyor.

1963'te başlayan ve 15 yılda Türkiye'nin tüm sağlık hizmetlerini, toplumsallaştıracak olan ünlü "Sağlık Hizmetlerinin Sosyalizasyonu" yasası bu sürenin son yılında amaçlarının %25'ine ulaşamamış ve yozlaşmış olarak rafa kaldırılmıştır.

1980'ler Türkiye'sinde sağlık alanı, tüm ekonomik ve sosyal sorunlara ilişkin atamalar gibi kitlelerin kalıcı çıkarı an ve buna

ters düşen özel çıkarlar asında yoğun bir mücadeleye tanık oluyor. Bu mücadelede bilimselliği ilke edinerek emekçi kitlelerden yana taraf tutan hekimlerin tek tek ya da grupsal çabalarının ağırlığı giderek artıyor. Ancak bunlar yeterli değildir. Sağlık sorununun bütünsel olarak incelenmesi ve çözüm yollarının dünyada denenmiş ve başarı kazanmış örneklerden esinlenerek bulunması gerekiyor.

Sağlık bilimlerindeki gelişmeleri izlemek ona katkıda bulunmak, sağlık ve koruyucu hekimlik işlevinin bireysel ve toplumsal hedeflerini belirlemek, bunun teknik uygulamalarıyla uğraşmak, öncelikle hekimlerin görevidir. Ancak hekimler topluluğu, toplumsal sağlık sorunlarının tartışılmasına, ilkelerin saptanmasına, meslekî ekonomik sosyal demokratik hakları için mücadeleye büyük çoğunluğuyla henüz yabancıydılar. Buna karşılık bazı tabip odalarımız ve emeğiyle hayatını kazanan bir aydın olmanın bilincine ulaşmış hekim arkadaşlarımız tarafından gerçekleştirilen araştırmalar giderek yoğunlaşmakta, daha şimdiden ülkemizin sağlık ve sosyal güvenlik sorunlarının sergilenmesine ve onların çözümüne ışık tutmaktadır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde, Türkiye'de toplum sağlığının içinde bulunduğu ilkel düzeyi genel hatlarıyla göreceğiz. Burada sergilenecek olan sağlık alanındaki gerilik, gelmiş geçmiş tüm egemen sınıf iktidarlarının ortaklaşa sorumlu oldukları sağlık siyasetlerinin sonucudur. Bu nedenle Türkiye toplumunun sağlık ve sosyal güvenlik sorunlarına ülkemiz hekimlerinin ve tabip odalarımızın ürettikleri ilginç çalışma ve araştırmalardan da yararlanarak, kalıcı çözüm önerileri getirmekle yükümlüyüz.

Başarısı dünyada kanıtlanmış uygulamalardan 'model'ler üreterek yurdumuzun doğal, sosyal koşullarına uygun, gerçekçi çözümler önermek görevi öncelikle bilimselliği ilke edinen hekimlerimize ve örgütlerine düşmektedir. Egemen sınıf iktidarlarının sağlık alanında yıllardır sürüp giden ihmali devam ettirmesi,

kapitalist sömürü ve baskının gözle görünür sonuçlarıyla toplumun yaşamını karartması ve toplumun 'en değerli varlığı olan yaşama hakkını sınırlamasına karşı etkin bir tavır almak bütün hekimlerin insanlık borcudur.

Bunun mantıki sonucu olarak yönetici egemen sınıfların birbirini tutmaz sağlık planları ev uygulamaları karşısında bilimselliği egemen kılmak ve hekimler topluluğunun sömürücü sınıflar yanında değil emekçi sınıflar yanında yer aldığını kanıtlamak için bilimsel bir plan, yeni bir "ulusal sağlık siyaseti" geliştirmenin zamanı çoktan gelmiştir, geçmektedir.

Bu planda elbette ki egemen sınıfların sağlık konusunda 55 yıldır süregelen ihmal ve başıboşluğunu sergilemek gerekiyor. Bununla birlikte soruna ilişkin çözüm önerilerini ve çözüm yöntemlerini de içerecek olan böyle bir «karşı plan» kitlemizin bilinç düzeyini ekonomik haklar ve demokratik talepler mücadelesini yükseltmekle kalmayacak, hekimle toplum arasında yüzyıllardır sürüp gelen yabancılaşmayı da bir ölçüde azaltacaktır.

Hekimlik bilimlerini ve uygulamalarını tıbbi gereçler üretimini, bütün bilimsel araştırmaları toplum yararına yürütmeyi ilke alacak olan böyle bir modelin, böyle bir "karşı planın" Türkiye gibi kapitalist bir toplumda bütünüyle uygulanmasına olanak bulunmadığını biliyoruz. Ancak emekçi kitlelerin kapitalist sömürden, zulüm ve baskıdan kesin olarak kurtuluşuna kadar sağlık ve sosyal güvenliğe ilişkin fizik moral ve entelektüel yeteneklerinin geliştirilmesi konularındaki taleplerini açığa çıkarmak ve desteklemekle yükümlü olduğumuzu da unutmamak zorundayız. Böylece, hedefleri netleştirilmiş, yöntemleri belirlenmiş ve emekçi sınıflardan yana bilimsel "karşı plan" aracılığıyla, hekimler topluluğunun tüm demokratik özlem ve hak taleplerini emekçi sınıfların kalıcı çıkarlarıyla bağdaştırmak olanağı da ortaya çıkacaktır.

TÜRKİYE’DE HİPOKRAT VE ONURUMUZ : ŞEBNEM KORUR-FİNCANCI

İ. Metin Ayçiçek

Türkiye’de ise elbette her şeyde olduğu gibi tıpta da tıp ahlâkının belirlenmesi “devlet müdahalesi” dışında kalamazdı. İşkenceli dönemlere, darbelere, Diyarbakır ya da Mamak, Metris, Sağmalcılar’a gitmeden, hatta doktorluk mesleğine tam da adım atmak üzereyken, hemen günümüzden örnekleyelim:

Sakarya Tıp Fakültesi, 24 Ekim 2021’de, doktor mezunlarının yapacağı Hipokrat Andı’ndan “cinsiyet, etnik kimlik ve cinsel yönelim ayrımını reddeden bölümün çıkarılarak okutulmak istenmesi” üzerine, öğrenciler Hipokrat Andı’nı okumayarak bu uygulamayı protesto ettiler. Bunun üzerine Rektörlük o yıl genç doktorların mezuniyet töreninde Hipokrat Andı’nın okunmasından vazgeçmiştir.

Tıp Yemini, günümüzde her ülkede Tıp Etiği Kuralları’nın bir parçası olarak kabul edilir ve 1948’de kabul edilen Hipokrat Yemini ve Cenevre Bildirgesi’ne atıfta bulunarak, kaynağını onlara dayandırır. Yukarıda aktardığımız haber ise, tam da Türkiye’de rastlanabilecek türden bir haber olarak önem kazanmaktadır.

Gerçekten de sadece Türkiye’de görülebilecek türden bir ilkelik. Ama buna rağmen “sol memenin altındaki cevahiri” karartmadan insana-insanlığa hizmet için her türden baskıya, şiddete, zulme ve özgürlüklerin zerresini bile bırakmamaya ant içen zalim

egemenlere karşı mücadele edebilen Şebnem Korur-Fincancı gibi sağlıkçılar da var bu coğrafya topraklarında.

Özgürlük için mücadeleyi insanın-insanlığın en doğal hakkı olarak kabul edip yaşamının temel bir ilkesi olarak savunan aydınlar da var!

Elbette insanlığın yüzyıllardır sürdürdüğü bu mücadeleler onların adıyla sürecek, sürecek, sürecektir!

★ ★ ★

Biraz sonra okuyacağınız sayfaların hepsi, üzerinizde korku filmlerinden de beter psikolojik etki yaratabilir. Keşke bunları yazma ihtiyacımız olmasaydı. Ama bu kitabı hazırlarken, bütünü okumanızdan çok daha önemli bir amacımız vardı: Yaşananları bilmeniz! Aslında “bilmeniz” sözcüğü de bizim hilemiz. Çünkü biz biliyoruz ki her şey gözünüzün önünde gerçekleşiyor. Fakat, Almanya’da o muhteşem güce sahip cinayet örgütü NAZI iktidarı yıkıldıktan sonra Almanya’da olduğu gibi “haberim yoktu” yalanını söyleyemeyeceğiniz bir belge kitabı olarak yayınlamak istedik.

Görevinden alınarak tutuklanıp cezaevine konulan Erdoğan diktatörlüğünün kâbusu Adli Tıp Kurumu Başkanı Dr. Şebnem Korur FİNCANCI, Erdoğan savcılarının önüne ilk çıkışında, haddini bilmeyen faşist bir savcıya haddini bildiren sözlerinin ilk birkaç paragrafını aktarıyoruz.

Dr. Şebnem Korur FİNCANCI korkusuz bir kadın, Hipokrat yeminine sadık bir doktor; hiçbir mahkemenin korkutamayacağı bir devrimci; yaşamının her alanını, inandığı bir dünyanın oluşturulmasına adanmış inatçı bir “topal karınca”; “benim için hak olan herkes için de haktır” diyebilen bir insan hakları savunucusu; yani bir İNSAN.

Tutuklu olarak mahkemedeki ilk duruşmasında, gücünü cinayet örgütü bir devletten ve halkının büyük çoğunluğunun aç yaşadığı bir ülkede kendisi sarayda oturan zulmün-zalimin Sultanı Tayyip’in eteğini öpmek için adaletin gözbağını çöpe atan; sahibinin önüne attığı her kemik için takla atıp teşekkür eden iki ayaklı bir mahlûk!

Düşünme yeteneğini kaybetmiş ve bu nedenle “Ödül olarak kazandığını” sandığı her lokmanın, aslında kendisinden koparılmış bir parça olduğundan habersiz, kendi kendini tüketen bir zavallı!

Savcı makamında oturmuş bir sokak kabadayısı, ya da bir yalakadan söz ediyorum. Adalet kavramından kopmuş bir haram adeden; şefine yaranabilmek için hukuk kavramını unutmuş...

Aslında fazlasıyla söz ettim, bu kadarı çok bile.

Şimdi sisteme' haddini bildiren yürekli bir özgürlük savaşçısı, bir ONUR ABİDESİ'nin dimdik duruşunu selamlayacağım:

★ ★ ★

BİR FAŞİST SAVCIYA ŞEBNEMCE HAD BİLDİRME: 7

Kendisine “Sen” diye hitap eden bir Savcı'ya, her koşulda başı dik kendi dimdik duran Şebnemce bir yanıt:

“Bana ‘sen’ diye hitap edemezsin.

Okuduğunuz fakültelerde yıllarca eğitim verdim, bana “sen” diye hitap etmenizi kabul etmiyorum.

64 yaşındayım ve insanlık onuruna aykırı şekilde Ankara'dan buraya kelepçeyle getirildim.

Benim üst seviyede fitiğim var. Beş buçuk saat boyunca kelepçeliydim. Ben elinde silah olan birisi değilim, benim tek silahım kalemim, beynim. Ben de bu suçlamaların üzerimdeki etkisini bilemiyorum ama kim olduğumu da unutmadım.

Mesleğimi, kimliğinden bağımsız tüm insanları görünür kılma çabasıyla sürdürdüm. Takdir edersiniz ki yıllarımı verdiğim adli tıbbı, iddianameyi yazan ve adli tıbbı bildiğini iddia eden savcıdan daha çok hakimim.

Videodaki belirtiler üzerine yaptığım tıbbi değerlendirme bir ön tanıdır. Tanıya erişebilmek için de etkili ve bağımsız bir soruşturma ve belgeleme gerekmektedir.

Neyse ki Millî Savunma Bakanlığı, Mecliste soruşturma yapacağını söyledi. Ama bağımsız mıydı? Hayır.

Bir insan hakları savunucusu olarak ifade özgürlüğü ve toplumun haber alma hakkını savunma sorumluluğum vardır. Bir kamusal entelektüel olarak soru sorma, kamuya hakikat bildirme talebim bilim insanı sorumluluğunun yanı sıra, yurttaş olmamın sorumluluğundandır.

Hekimlik insana dair, insanlığa karşı suçların karşısında durmaktan, zeytinimize, arımıza sahip çıkmaya, savaşlardan iklim değişikliğine kadar her türden halk sağlığına zarar veren unsurun karşısında durmaktır.

Nazım Hikmet'in de dediği gibi: **'Yaşamak ciddi iştir.'**”

NAZİ'LERİN ÖLÜMCÜL DENEYLERİ

Sevinç ÇELİKKOL-AYÇİÇEK

Emperyalistler arası Birinci Paylaşım Savaşı'ndan yenik çıkan Almanya'da Naziler hızla iktidarda tırmanmaya başladılar. Bu süreç, savaş sonrası Almanya'da kurulan görece parlamenter bir demokrasi olan Weimar Cumhuriyeti'ni adım adım ortadan kaldırdı. 30 Ocak 1933'te Hitler'in şansölye olarak atanmasından sonra, Nazi iktidarı, devleti (Üçüncü Reich) kendi politikaları çerçevesinde yeniden biçimlendirmeye başladılar. Çok kısa bir zamanda bunu sağladılar ve Almanların temel haklarını bile kullanamadıkları diktatoryal bir rejim inşa edilmiş oldu.

Bir süre sonra, neredeyse her konuyu kullanarak, anayasal vatandaşlık haklarının kullanılmasını askıya alan kanun hükmünde bir kararname çıkarılarak diktatoryal sistemin temel adımları atılmış oldu. Parlamento fiilen yetkisiz hale getirildi, olağanüstü hâl ilan edilerek, devlet, parlamentoda oylanması şartı olmayan resmî kararnamelerle yönetilir hale getirildi.

Hızla gerçekleştirilen devasa bir ordu tamamlanınca, Hitler'in Hollanda'ya saldırısı ile artık tarihin bundan önceki bütün savaşlarından farklı özelliklere sahip olan Emperyalistler Arası İkinci Dünya Savaşı patladı.

Konumuz bağlamında bu savaşın, özellikle Almanlar için tıp alanında yaptıkları çalışmalar, insanlığın gelmiş geçmiş en acı toplu işkence etkinliklerine sahne oldu. NAZİ psikolog ve doktorların toplama kamplarındaki on binlerce esir üzerinde yaptıkları acımasız tıbbî deneylerin hedefi, Alman imparatorluğunun ve Alman "ırkının" dünya egemenliğini gerçekleştirmesi hedef ve amacına kilitlenmişti. Bu amaçla yapılan çalışmalar, savaş esirlerinin kobby olarak kullanılması "kolaylığıyla" gerçekleştiriliyordu.

Bu acımasız çalışmalar tıp alanına giren bilimlerin geliştirilmesine küçük de olsa bir katkı sağlamış olabilse de, savaş esirleri üzerinde yapılan ve bütünü Germen “ırkının” egemenliğini sağlamaya yönelik gerçekleştirilen ve on binlerce esirin ölümüne neden olan bu vahşet, insanlığın hafızasından silinemeyecek çirkin lekeler bırakarak, savaş sonrası galip devletlerin yargısı önünde mahkûm edilmiştir.

Bu çalışmalar, insanın insan üzerindeki egemenliğinin Alman ulusu tarafından gerçekleştirilmesi amacını hedefleyerek, binlerce insanın büyük acılar yaşatılarak öldürüldüğü bir insanlık trajedisinden öteye bir şey üretememiştir diyebiliriz.

Almanya'nın başlattığı bu dönemde, daha çok toplama kamplarında sürdürülen bu tıbbi deneyler, bilinen bütün bilim ve tıp etik değerlerini bilimin kapısı dışına atmıştı.

NAZİ TIBBININ HEDEFLERİ VE TIBBÎ DENEYLER

Bu çalışmalar çalışmanın hedefi-amacı perspektifiyle esas olarak üç kategoriye ayrılabilir:

1-) Ari Germen “ırkını” farklı genetik karışımlardan temizleyerek yaygınlaştırılması; dayanıklılığının artırılması, güçlendirilmesi:

Birinci grup deneyler, Mihver ordularının askerî personelinin sağ kalmasını kolaylaştırmayı hedefleyen deneylerden oluşuyordu. Dachau'da Alman Hava Kuvvetleri'nden ve Alman Havaçılık Deney Enstitüsü'nden doktorların, düşük irtifa odalarını kullanarak, uçuş halindeyken yaralanmış savaş uçaklarının personelinin atlayabileceği üst sınırı bulmak için yüksek irtifa deneyleri yaptılar.

Bilim insanları, hipotermi için etkili tedavi yöntemleri bulabilmek amacıyla esirleri kullanarak dondurma deneyleri gibi ölümcül deneyleri yürüttüler. Ayrıca, özellikle askerlerin deniz suyunu içilebilmesine hatta beslenme nesnesi olarak kullanılabilmesini sağlamaya yönelik çalışmalar yaptılar. Bütün bu çalışmaların

sonu hep ölümlle bitmesi doktorların deneyleri durdurmasını sağlamıyor, tersine daha çok tutsak kobay üzerinde deneyleri sürdürmelerine neden oluyordu.

Aşağıdaki resimde gördüğümüz SS doktoru Dr. Sigmund RASCHER'in, Dachau toplama kampında yönettiği aynı amaca yönelik olarak, "buzlu suda kaç saat kalılabileceğine" ilişkin deneylerde de çok sayıda kurban verilmiştir.

2-) Alman askerlerinin savaşçı yeteneklerinin ve sert doğa koşullarına dayanıklılığının geliştirilmesi.

Diğer ırklar üzerinde yapılacak deneylerle genel olarak tıp ve benzeri bilimlerde tutsaklardan seçilen binlerce canlı kobay üzerinde araştırmalar yaparak Alman askerî ve işgalci personelinin sahada karşılaşacakları yaralanma ve hastalıklara çare bulmak için ilaçların ve tedavi yöntemlerinin geliştirilmesi ve denenmesini kapsıyordu.

Özetle, tutsak kobayları kullanarak, hastalıklara karşı tıbbın gücünü artırmak.

Ama bu kobaylar için hiç de kolay değildi. Tersine sonu genellikle ölümlle bitiyordu. Alman toplama kampları, Alman bilim

insanları, sıtma, tifüs, tüberküloz, sarı humma ve bulaşıcı hepatit de dahil olmak üzere, bulaşıcı hastalıkların önlenmesi ve tedavisine yönelik bağışıklık sistemi bileşenleri ve sera deneyleri yaptı.

Ravensbrueck kampı kemik greftlemesi deneyleri ve kısa zaman önce geliştirilen sülfa (sülfanilamid) ilaçlarının etkinliğinin denendiği yerd. Natzweiler ve Sachsenhausen'de ise, esirler olası antidotların test etmek adına fosgen ve zehirli hardal gazına maruz bırakıldı.

Bu alanda yapılan çalışmalardan biri de deniz suyunun içilebilir hale getirilerek kullanımının sağlanabilmesi için insan üzerinde yapılan deneylerdi. Bu alanda yapılan deneylerde günlerce deniz suyu içerek ve deniz suyuyla beslenerek yaşatılmaya çalışılan çok sayıda Roman, araştırma sürecinde ölmüştür.

3-) Tıbbî deneylerin üçüncü kategorisi ise Nazi dünya görüşünün ırka ve ulusçu ideolojiye ilişkin öğretilerin temellendirilmesine yönelik çalışmalar yapmaktı. Bu hedefin nedeni ise, Alman olmayan diğer halkların "zayıf" yanlarının keşfedilmesiyle, bu halkların daha kolayca yok edilmeleri ya da köleleştirilmelerinin sağlanacağı inancı idi.

Bu deneylerin en ünlüleri, Auschwitz'de, Josef Mengele tarafından sürdürülen çalışmalardı.

Mengele bu konuda birbirinden farklı çok sayıda çalışma yürütmüştür. Bunların en ünlüsü elbette ikizler üzerinde sürdürdüğü güya tıbbî deneylerdir.

Bu deneysel çalışmalar elbette sadece bununla sınırlı değildi. Ayrıca Sachsenhausen'de Werner Fischer'in yaptığı gibi, farklı "ırkların" bulaşıcı hastalıklara nasıl tepki verdiğini belirlemek için Roman (Çingener) üzerinde serolojik deneyler yaptı.

Bu içerikte çalışmalar elbette sadece ikisiyle de sınırlı değildi elbette. Strasbourg Üniversitesinden August Hirt'in araştırması da "Yahudilerin aşağılık bir ırka mensup oldukları" saçma tezini kanıtlamayı amaçlamaktaydı.

Ve binlerce canlı denek üzerinde yapılan çalışmalar ile farklı genetik bileşimleri yaratarak ya da genetik bileşimler üzerinde oynayarak savaş yeteneği geliştirilmiş "hayvan-insan" modellerini üretebilmek, elbette bilimsel bir çabanın hedefi, insanî bir düşüncenin ürünü olamaz. Bütün bu hedefler, dünyanın bütününde hakimiyet kurmayı hedefleyen bir emperyalist imparatorluk hayali üzerinde şekillendirilmiştir.

Nazilerin ırkla ilgili hedeflerine yönelik çabalarını birbirinden korkunç "deneylerle" gerçekleştirilebilen kanlı katliamlarla birkaç kanalda sürdürdüler.

Bu konuda en yoğun çalışma öncelikle Auschwitz ve Ravensbrueck'te yapılan bir dizi kısırlaştırma deneyidir.

Tabi ki bu, Naziler için “aşâğılık halklar” olarak tanımlanan halkların ucuz yollu soykırımları için yapılan bir araştırmaydı. Bu kamplarda bilim insanları esirlerin üzerinde Yahudilerin, Romanların ve Nazilerin ırksal ya da genetik açılardan istenmediğine kanaat getirdiği diğerk grupların etkin ve masrafsız bir şekilde toplu kısırlaştırılmasını sağlamak amacıyla birçok yöntem denedi.

Farklı genleri birbiriyle karıştırmak isteyen Mengele için çingene ve cüce demek, zayıflık anlamına geliyordu. İki ırkın birleşmesiyle doğan çocuğun **daha mı zayıf yoksa daha mı güçlü olacağını** anlamaya çalışan Mengele, insanları rızası olmadan cinsel ilişkiye girmek için zorladı.

YAPAY DÖLLEME DENEYLERİ

Heinrich Himmler, mahkûmların çeşitli deneysel yöntemlerle yapay olarak döllendirilmesi için Dr. Carl CLAUBERG’i görevlendirdi. Clauberg, yaklaşık 300 kişi üzerinde bu deneyi uyguladı.

Bu döllendirme işleminde farklı “ırklardan” kişiler zorla çiftleştiriliyor; bu eylem sonrası doğan çocuklar çalışma malzemesi olarak kullanılıyordu. Genlerin özellikleri özenle kayda alınıyor, ve farklı bileşimleriyle güçlü bir ırk yaratılması hedefleniyordu.

Bu uygulama, iki insan arasında cinsel birleştirmeden daha öteye götürülerek, tutsak kadınlara hayvan spermi naklederek “savaşma yeteneği” güçlü olan bir hayvan yaratmaya çalışıldığı söyliyordu.

Çingener ve Cüceler Üzerinde YENİ “TÜR” YARATMA DENEYLERİ

Farklı genleri birbiriyle karıştırmak isteyen Mengele için çingene ve cüce demek, zayıflık anlamına geliyordu.

İki ırkın birleşmesiyle doğan çocuğun **daha mı zayıf yoksa daha mı güçlü olacağını** anlamaya çalışan Mengele, insanları rızası olmadan cinsel ilişkiye girmek için zorladı.

Cüce kadınlarla Romanları çiftleştirmenin dışında, örneğin göz rengi değiştirmek gibi operasyonlarla da Alman ırkının nüfus egemenliğini sağlamayı düşünmekteydiler.

Gen karışımlarıyla yaratmayı düşündükleri “hayvan-insan” yaratık ise, vahşi bir savaş silahı olmaktan başka bir amacı taşımamaktaydı.

DONDURMA DENEYİ

Alman pilotları Kuzey Denizi açıklarında uçuş yapmak zorundaydılar. Uçaklarının düşmesi halinde buzlarla kaplı sularda canlı olarak ne kadar kalabilecekleri ya da kurtarıldıkları takdirde tedavilerini nasıl gerçekleştirebileceklerine ilişkin araştırmalarını toplama kamplarındaki tutsakları kobay olarak kullanarak sürdürüyorlardı.

Tutsaklar çıplak olarak en az beş saat buzlu su içinde tutuluyor ve bu koşullar altında ne kadar yaşayabileceği saptanmaya çalışıyorlar, hem de bu deneylerde ölenlerin bedenleri üzerinde “tedavi” yöntemlerini araştırıyorlardı.

Bu eylemin bir başka türü ise önce dondurulup üzerinde değişik çalışmalar yapıldıktan sonra tekrar canlandırmaya çalışma biçimleriydi.

Böylece Alman pilotlarının Kuzey Denizi sularında donmaları halinde, kaç saat sonra ve nasıl “kurtarılabilir” olacağını saptamak istiyorlardı.

TÜBERKÜLOZ DENEYLERİ

Sağlıklı tutsaklara kanlarına ya da doğrudan doğruya ciğerlerine tüberküloz mikrobi aktararak, bu hastalığa karşı bağışıklık yaratabilecek bir aşı, ya da tüberküloz için etkili bir ilaç araştırmaları tutsak kobaylar üzerinde denenerek sürdürülüyordu.

Bu çalışmayı, esas olarak Dr. Kurt HELSS doğrudan Neungamme kampındaki kurbanlarının ciğerlerine tüberküloz enjekte ederek sürdürüyordu. Bu doktorun denetiminde gerçekleştirilen tüberküloz deneyleri nedeniyle en az 200.000 kişinin ölümüne neden olduğu saptandı.

DENİZ SUYU İLE BESLENME DENEYLERİ

Hipokrat Yemini'ni çoktan rafa kaldırmış Alman NAZI doktorlarından biri de Dr.Hans EPPİNGER idi. Bu doktorun hedefi ise “deniz suyunu içilebilir hale geleceği” iddiası üzerine inşa

edilmişti. Bu amaçla çok sayıda tutuklu kobay sadece deniz suyuyla beslenmeye tabi tutuldu.

Bu denekler, denizin yosunlu bölgelerinden aldıkları suyu, herhangi bir biçimde sterilize dahi etmeden tutsaklara zorla veriliyordu.

Su ve yemek ihtiyacı böyle giderilmeye çalışılıyordu. Bazen bu amaç için tasarlanmış özel hortumlarla gırtlaklarından içeriye aktararak uyku anında bile uygulanabilen bu deneylerde çok fazla sayıda tutsak yaşamlarını yitirdi.

ZEHİR İLE YAPILAN DENEYLER

Buchenwald toplama kampında, Rus tutuklulara değişik türden zehir enjekte edilerek toplu infaz uygulamalarını çok ucuza mal ederek yaygınlaştırmak istediler.

Bu amaçla yapılan çalışmalarda, özellikle fenol ve siyanürü birleştirerek bir zehir elde edildi. Bu uygulama, öldürücü zehrin, gıdaya enjekte edilmesi veya bu zehrin katıldığı mermilerle kişilerin öldürülmeleri yöntemiyle gerçekleştirilmekteydi.

Yani, bu uygulamaya ilişkin daha sonra yapılan otopsilerin raporları, Nazilerin yüzlerce insanı öldürerek gerçekleştirdikleri bu katliam uygulamasından beklenen hedefin doğru olmadığı; yani gerçekleştirilememiş olduğu, çünkü cesetler, bu kişilerin ölüm nedenlerinin zehirlenme değil mermi sonucu olduğu anlaşılmıştır.

★★★

Bilimi, insanı yok etme araçlarının keşfi için, ya da katliamlar için uygulanmaya başlayınca, insanlık için unutulması mümkün olmayan acı görüntülere tanıklık, sadece bireyin değil bütün toplumun psikolojisini en az birkaç kuşak boyunca alt üst etmektedir. Bu tür insanlık suçu kapsamındaki eylemler devlet eliyle yapıldığında ise, buna karşı ne pahasına olursa olsun direnmeyen, bunu deşifre etmeyen insan ve insana ait değerler sistemi kirlelenecektir.

Bu kirliliğin yeniden insani değerlerle buluşması çok uzun yıllar alacaktır. Çünkü bu tür katliamların yarattığı kirliliğin, hiçbir değer tanımı ya da gerekçe ile savunulabilmesi mümkün olmadığı için, toplumsal kirliliğin uzun yıllar sürmesine neden olacak bir başka yöntem başvurulacaktır: Üç maymunu oynamak: Görmedim, duymadım.

İNSANLIĞIN EN BÜYÜK UTANCI: ÖLÜM MELEĞİ JOSEF MENGELE

İ. Metin AYÇİÇEK

Evet, insanlığın en büyük utancı olarak tarihe geçen “Ölüm Meleği Mengele”, gerçekte ne ilk idi ne son oldu. Öncekilerin deneyimleriyle büyüdü, sonrakilere deneyimlerini aktararak büyüdü. Artık Josef Mengele sadece Alman tarihi içerisinde yer almış bir cellat değil, kopyalarını dünyaya aktarmış bir veba mikrobudur.

Çevrenize biraz cesaretle baktığınızda onun dölediği evlatlarını hemen yakınınızda görebilirsiniz. Bazen bir Profesör İtil olur, bazen Songar ya da Tarhan’dır adı.

Kafasında kısa konçlu şapkası, ayağında süvari çizmeleri ve elinden eksik etmediği kılıcı ile bir Yüzbaşı Mengele’nin hık demiş burnundan düşmüş kopyaları değil midir Yüzbaşı (sonrası Tuğgeneral) **Dr. Metin DENLİ** ya da sapık **Yüzbaşı Esat Oktay YILDIRAN**.

Hayır! Tarih bizi utandırmadı! Halklar için tanımlanamaz acılara katlanarak sürdürülen savaş, NAZI’lerin ve ittifakı olan faşist devletlerin yenilgisi ve savaş önderlerinin intiharıyla sonuçlandı.

Örneğin karısıyla birlikte intihar eden Hitler, 6 çocuğunu da zehirleyerek karısıyla beraber intihar eden Goebels, ve apoletleri yıldızla dolu yüzlerce resmî katil, onca acı çektirilmiş olan halkların eline geçmemek için alel acele intihar ederek, yaptıklarını kendi kanlarını kendileri dökerek korkakça öldüler.

“İnandıklarını” ısrarla iddia ettikleri politik-ideolojik düşüncelerini ise savunmaktan bile vazgeçip, kimileri de Mengele gibi sahte kimliklerle korkakça saklanarak ölümünü bekledi.

Yaşam onu hastalıklara boğarak, ve çok önem verdiği deniz suyunda boğularak ölmesini gerçekleştirerek, belki de kendi kararlarıyla yüzleştirmek istedi.

Dr. Yzb. JOSEF MENGELE

(16 Mart 1911 – 7 Şubat 1979)

NAZİ Toplama Kampı Auschwitz - Birkenau'da yaptığı acı verici ölümcül deneylerle bilinen bir Alman NAZİ doktorudur. Savaş sonrası, 2 milyon kişinin insanlık suçu işlenerek öldürülmesinden sorumlu tutulmaktadır.

Savaştan önce, antropoloji ve tıp alanında doktora yapmış ve bir araştırmacı olarak kariyerine başlamıştır. Mengele, Münih Üniversitesi ve Frankfurt Üniversitesi'nde tıbbi antropoloji üzerine doktora yaptı. 1938 yılında tıp diplomasını aldı. Ocak 1937 yılında Frankfurt'ta Kalıtsal Biyoloji ve Irk Hijyen Enstitüsünde çoğunlukla ikizler ile ilgili genetik alanında yaptığı araştırma ile tanınan bir bilim insanı olan Dr. OTMAR FREIHERR von VERSCHUER'ın asistanı oldu.

1937'de Nazi Partisi'ne ve 1938'de SS'e katıldı. II. Dünya Savaşı'nın başlangıcında tabur sağlık görevlisi olarak atandı. Ardından 1943'ün başlarında NAZİ toplama kampları servisine transfer edildi ve Auschwitz'e atandı. Burada insan denekler üzerinde genetik araştırma yapma fırsatını yakaladı. Deneyleri, kurbanların sağlığına veya güvenliğine bakılmaksızın, öncelikle ikizlere odaklandı.

17 Nisan 1949 tarihinde Almanya'dan kaçtı. Eski SS üyeleri tarafından yardım alarak Cenova'ya gitti. Orada Uluslararası Kızıl Haç Komitesi tarafından takma adı "Helmut Gregor" isminde bir pasaport aldı. Temmuz ayında Arjantin'e gitti. Karısı ona eşlik etmeyi reddetti ve 1954 yılında boşandılar. Eski SS üyelerinden oluşan bu ağ tarafından desteklenerek Temmuz 1949'da

Arjantin'e gitti. Daha sonra 1959'da Paraguay'a ve 1960'ta Brezilya'ya kaçtı. Bu sırada Batı Almanya, İsrail ve onu mahkemeye çıkarmak isteyen Simon Wiesenthal gibi Nazi avcıları tarafından aranıyordu.

Mengele, Batı Alman hükümetinin iade taleplerine ve İsrail istihbarat teşkilatı Mossad'ın gizli operasyonlarına rağmen yakalanmadı. Ama sağlığı 1972'den beri giderek kötüleşiyordu. 1976'da felç geçirdi, yüksek tansiyon geçirdi ve dengesini etkileyen bir kulak enfeksiyonu geçirdi.

7 Şubat 1979'da, Brezilya'nın Bertioğa adlı sahil beldesinde arkadaşları Wolfram ve Liselotte Bossert'i ziyaret eden Mengele, denizde yüzerken tekrar ağır felç geçirdi ve boğularak hayatını kaybetti.

Wolfgang Gerhard takma adıyla gömüldü. Kalıntıları parçalandı ve 1985'te yapılan adli tıp muayenesi ile cesedin kendisine ait olduğu teşhis edildi.

Daha sonraları "insanlık suçu" olarak kabul edilen testlerinden bazıları şunlardı:

- Bir SS subayının kötü şartlara ne kadar dayanabileceğini ölçtüğü,

- Nazi kamplarında toplanan Yahudiler, "Saf Cermen" soyundan olmayanlar veya engelli insanlar üzerinde yaptıkları testlerdir.

- Kobaylara asker üniforması giydiriliyor ve bir SS subayının paraşütle uçaktan atladığında ne kadar basınca dayanabileceğini ölçmek için, kobayı bir basınç odasına sokuyor; bu odada iç organları patlayana kadar basınç uygulanıyordu.

- Kuzey Kutbu'na gidecek bir SS subayının deniz soğuğuna ne kadar dayanabileceğini ölçen testti. Bu testin kobay üzerinde uygulanışı ise, onu buz dolu bir küvete sokmak ve soğuktan ölene kadar onu gözetim altında tutmaktı.

- Deneylelerinden bir diğeri ise; "Saf Cermen" ırkları üzerinde uygulanacak testlerin kobaylığını, toplama kamplarındaki Yahudi ağırlıklı esirler üzerinde uygulamaktı.

- Cermen soyundan gelen ari ırktan doğan çocukların göz renkleri mavi renkten farklı bir renk olursa; bu rengi mavi renk ile değiştirmek üzerine deneyler yapıyor; bu deney sonucu elde ettiği sıvıları esirlerin göz bebeklerine şırınga aracılığı ile enjekte ediyordu. Bu yaptığı test ise başarısızlıkla sonuçlanmış ve birçok insanın kör olup ölmesi ile sonuçlanmıştır.

- Aynı zamanda birçok esir üzerinde anestezi uygulamadan vücutlar üzerinde kanlı deneyler yapmıştır.

- Küçük çocuklara, ciddi hastalıkların mikropları enjekte edildi ve bu hastalıklara çocukların ne kadar dayanabildikleri ölçüldü. Pek çok masum çocuk, işkence çekti, sakat kaldı veya öldü.

- Josef Mengele cüceler üstünde de acımasız deneyler yaptı. Örneğin Cüce kardeşler üzerinde ırk araştırmaları yaptı, litrelerce kan aldı. Cüce deneylerinde 2 bin ve ayıklama işlemlerinde de 2 milyon kişinin ölümünden sorumlu tutuldu.

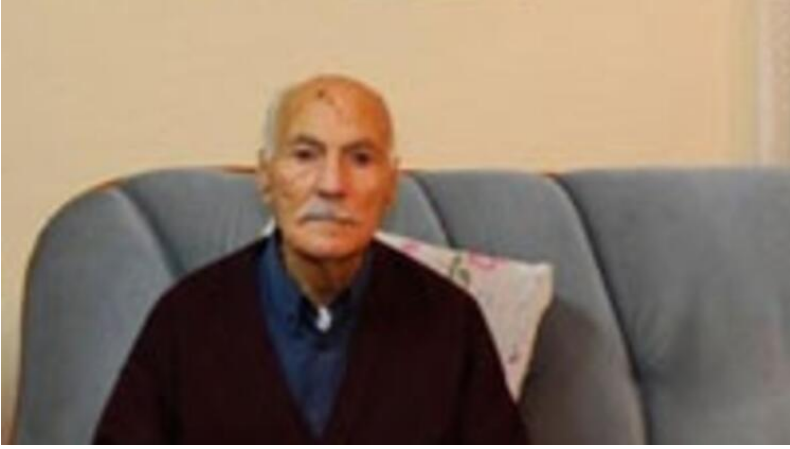
★★★

★★★

MENGELE MAĞDURLARINDAN ANILAR

IZAK GANON

hurriyet.com.tr / Aralık 11, 2009

Ölüm Meleği" olarak ün yapan Nazi doktoru Josef Mengele'nin yaşayan kurbanlarından biri. İsraili İzak Ganon bugün (Aralık 2009) 85 yaşında ama tam 65 yıldır doktora gitmeyi reddediyor. Kalp krizi geçirdiğinde isteği dışında hastaneye kaldırıldı. Hastalığı atlattıktan sonra niçin doktora gitmediğini anlattığında ortaya bir dram çıktı.

Kalp krizi geçirene kadar 65 yıl boyunca doktora gitmeyi kabul etmeyen Ganon, 1944 yılında Nazi kampında koluna dövmeyle yapılan numarayı gösterdi. Aslında "182558" numarasının altında tarihin korkunç bir dönemi yatıyor. Yunanistan'ın kuzeyindeki Arta kentinde dünyaya geldiğini belirten Ganon, "25 Mart

1944 yılında akşamüzeri Hitler'in muhafız birliği olarak bilinen SS ve Yunan polisi evimize geldi. Bizi güzel bir yolculuğa çıkaracaklarını söylediler" dedi.

İki hafta sonra Polonya'daki Nazi kampı Auschwitz'e vardıklarını belirten Ganon, yolculuk sırasında babasının hayatını kaybettiğini söyledi. "Auschwitz'e vardığımızda elbiselerimizi çıkarmamız istendi. Annem ve 5 kardeşim gaz odalarına gönderildi" diye konuşan Ganon, kendisinin ise "Ölüm Meleği" olarak bilinen Dr. Josef Mengele'nin ölüm deneylerini yaptığı Auschwitz-Birkenau'ya gönderildiğini belirtti.

NARKOZ YAPMADAN BÖBREĞİ KESİLDİ

Bir masanın üzerine yatırılıp sıkıca bağlandığını hatırlatan Ganon, "Mengele içeri girdi. Narkoz yapmadan karnımı yardı ve tek böbreğimi keserek eline aldı. Böbrek onun elinde başı kesilmiş bir tavuk gibi kıvranıyordu. Ben ise acıdan avazım çıktığı kadar bağırıyordum" dedi.

Bu ölümcül deney sonrası hiçbir ağrı kesici verilmeden toplama kampının çamaşırhanesinde çalıştırıldığını belirten Ganon, Mengele'nin kendisi üzerindeki deneylerine 6.5 ay boyunca devam ettiğini söyledi. Ganon, Mengele'nin ciğerlerinin fonksiyonlarını gözlemlmek için kendisini bir gece boyunca soğuk su içinde tuttuğunu da belirtti.

'NUMARA 201' KURTARDI

Daha sonra gaz odasına gönderildiğini ancak tamamen bir tesadüf sonucu hayatta kaldığını söyleyen 85 yaşındaki Ganon, "Gaz odasının kapasitesi 200 kişilikti. Benim elimde ise 201 numarası vardı. O gün gaz odasına gönderilmedim, bu benim şansım" dedi.

Polonya'daki Auschwitz-Birkenau toplama kampı 27 Ocak 1945'te Sovyet askerleri tarafından ele geçirildi. Burada hayatta kalan Yahudiler kurtarıldı. Ganon da onlar arasında yer aldı. Ganon sonra doğduğu yer olan Yunanistan'a geri döndü. 1949

yılında da İsrail'e göç etti. Burada evlenen Ganon, bir daha asla doktora gitmeyeceğine yemin etti. Ama kalp krizi geçirince istemese de hastaneye gitmek zorunda kaldı.

Ama NAZI'lerle sınırlı değildi elbette bu tür uygulamalar. Yakın tarihimizde Türkiye'de de Mengele örneği bilim insanları, devlet ve sistemin bekasını sağlamak amacıyla, aynen Mengele'nin hedeflerine ve amacına sahip olarak, benzeri "bilimsel" (!) çalışmaları devlet adına sürdürmekteydi.

Bilim insanlarının böylesi çabalara girmesi tarihi elbette yeni değildi. Ne var ki, Mengele ve sonrası insan tekil veya kitlesel kobaylar olarak bu tür çalışmalarını kurban sayısını da artırarak devam etmişlerdir.

MENGELE'NİN İKİZLER ÜZERİNE DENEYLERİ

Dünyanın utanarak tanıklık ettiği, tarihin en ürkütücü insan deneyleri,

Nazi Almanya'sında ölüm meleği olarak bilinen Joseph Mengele'nin ikiz kardeşlere yaptığı acımasız deneyler.

1940'lı yıllarda Nazi'lerin gerçekleştirdiği bilimsel deneyler, **bugün bile** insanın tüylerini ürpertmeye yetiyor. Yahudi, çingene ve eşcinsel insanlardan oluşan yüz binlerce insan Naziler tarafından acımasız bir şekilde öldürüldü ancak kimisi için hızlı ölüm, **şanslı olmak** anlamına geliyordu.

Auschwitz - Birkenau gibi toplama kamplarında binlerce esirin kullanıldığı acımasız deneyler yapıldı. Nazilerin **ölüm meleği** olarak adlandırdığı Joseph Mengele'nin ikizler üzerinde

gerçekleştirdiği deneyler, acımasızlığa ve vahşete apayrı bir boyut getirdi.

Joseph Mengele, belki de tarihin gördüğü en kötü insanların başında yer alacak bir kişidir. İnsan bedeni üzerine yaptığı acımasız operasyonlar hatırladığı an, onun neden “ölüm meleği” unvanını aldığı anlaşılmaktadır. Askeriyede doktor olarak görev yapan Mengele'nin tıpkı Hitler gibi tek bir isteği vardı: **Kusursuz bir aryan ırkı yaratmak.**

Bu hedefle çıktığı yolda en çok ikizleri hedef alan Mengele, çingene ve Yahudi insanlar arasında ikiz gördüğü anda **altın bulmuşçasına** sevinir, ardından hızlı bir şekilde deneylere başlardı. Kayıtlara göre Joseph Mengele, **gaz odasına gönderip ölümüne sebep olduğu esirler hariç** binlerce ikize acımasız bir şekilde deneylere tabi tutmakla sorumlu tutuluyor.

Mengele'nin deneylerinden kurtulmayı ve bir şekilde yaşamayı başarmış ikizler, yıllar sonra anlattıkları detaylarla **Nazi Almanya'sının ne kadar korkunç bir yer olduğunu** bir kez daha gösteriyor.

JONA LAKS

Jona Laks, Mengele'nin deneylerinden kurtarılan bir esirdi. Kampa götürüldüğünde henüz 13 - 15 yaşlarında olan Laks, Mengele'nin odasına götürüldüğünde neler hissettiğini şu sözlerle anlatıyor; *“Tamamı insan gözünden oluşan bir duvara bakıyordum. Bir kelebek koleksiyonuna benzeyen bu gözler sanki bana bakıyor gibiydi ve korkudan dayanamayıp bayıldım.”*

Jona, tabii tutulduğu ilk testte kız kardeşi ile birlikte küçük ahşap bir kutunun içerisinde tutulmuş, -sözde- doktorlar düzenli olarak kız kardeşlerin sırtlarına **acı verici iğneler** yapmaya başlamıştı. Jona, bu deneyin yapılmasındaki sebebin **göz rengini değiştirmeye çalışmak** olduğunu belirtiyor.

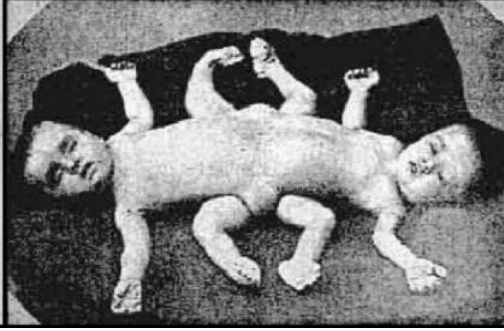
GÖZ RENGİ DEĞİŞTİRME OPERASYONLARI

Mengele'nin Aryan ırkı yaratma yolunda en çok dikkati ettiği şey göz renkleri idi. Onun için **kusursuz bir ırk** demek; sarı saçlar, renkli ve iri gözler, beyaz ten ve uzun boy demektir. Mengele, kampa getirilen çocuk esirlerin göz renklerine bakar, renkli göze sahip olanları bir kenara

ayırır ve kahverengi gözlü çocukların **göz renklerini değiştirmeye** çalışırdı.

NARKOZSUZ KESME - BİÇME AMELİYATLARI

Mengele'nin küçük çocuklara yaptığı en korkunç işlemlerden birisi, **narkoz kullanmadan** yaptığı acı verici ameliyatlardır. Yapışık ikizleri ayırmak için kendi kendine yöntem arayan acımasız doktor, narkozsuz bir şekilde onları ayırmaya

çalışmış, birbirinden ayrı doğan ikizlerin vücutlarına **dikişler atarak** onları da birleştirmeye çalışmış.

Ameliyat sırasında acıdan bayılan, hatta ölen onlarca çocuk olmuştur. Kulağa şaka gibi gelse de Mengele, iki çingene çocuğunun **damarlarını ve organlarını sırtlarından birbirine bağlamaya** çalışmış, tüm bu acılara 3 gün boyunca katlanmak zorunda kalan ikizler *kangrenden* hayata veda etmişti.

CİNSİYET DEĞİŞTİRME DENEYLERİ

Cinsiyet değiştirme ameliyatlari, teknoloji ve tıbbın bir hayli ilerlemesiyle birlikte günümüzde başarılı bir şekilde gerçekleştirilebiliyor. Ne yazık ki aynı durum **1940'lı yıllar için** geçerli değildi ve bu tür ameliyatlarda vahşetle sonuçlanıyordu.

Kamptan sağ çıkmayı başaran Jona, **ergenliğe yeni girmiş genç kız ve erkeklerin** cinsiyet değiştirme ameliyatlarına tabii tutulduğunu belirtiyor. Mengele, erkekleri hadım ederek **onlardan aldığı cinsel organları** kadınlara takmaya çalışmış, elbette bu ameliyatlarda başarısızlıkla sonuçlanarak **genç insanların hayatına** mal olmuştu.

Jona, hatırladığı bir diğer deneyde yüzlerce ikize *Noma* adı verilen bir virüsün enjekte edildiğini, bu virüs yüzünden **çocukların yüzünde ve cinsel organlarında kangrenler** meydana geldiğini söylüyor. Bu deney yüzünden onlarca çocuk yüksek ateş yüzünden ölmüş, bazıları da bu acıdan kaçmaya çalışırken acımasız su-baylar tarafından öldürülmüş.

İKİZLER ÜZERİNE DENEYLER

Jona, kendi gözünden her gün aynı zor prosedürlere nasıl maruz kaldığını anlatıyor; “Her sabah 5’te uyanır, kardeşlerimizle birbirimizi giydirdikten sonra hazır bir şekilde doktorların bizi almasını beklerdik. Devasa odalarda muayene edilir, boyumuz ölçülür ve X-Ray taramalarından geçerdik.

Tüm bu kontroller, biz çırılçıplakken yapılırdı. Hava soğukmuş, yağmurluymuş kimsenin umurunda değildi. Sürekli ağzımı, boyum, kafatasımın büyüklüğünü ölçer, ikiz kardeşiminkilerle kıyaslardı. 3 haftada bir de düzenli olarak kan örnekleri verirdik. Sağ kolumuzdan kan alırlar, sol kolumuzdan adını bilmediğimiz virüsler enjekte ederlerdi.

SAVAŞÇI YETİŞTİRMEK İÇİN İNSAN ÜZERİNE DENEYLER

Mengele sadece muhteşem Aryan ırkını yaratmakla uğraşmaz, zaman zaman **Alman askerlerini savaşlarda avantajlı duruma getirecek** bilimsel deneylerle uğraşır. (!) Bu deneylerin arasında insanların **ölmeden önce en çok ne kadar kan kaybedebileceği** vardı.

Jona, 3 haftada bir gerçekleştirilen kan örneği verme prosedürlerinde küçük bir kızın vücudundan fazla kan alındığı için yere düşüp öldüğünü görmüş. Fazla oranda kan alınması, doktorların yaptığı bir yanlışlık değil, **Mengele'den gelen emirle bilerek** yapılan bir deneydi.

Her yaşta ve cinsiyette insan üzerinde yapılan bu deneylerde yüzlerce insan deney sonucu öldü.

MOTİ ALON

Mengele'nin deneylerine maruz kalmış ancak yine de kamptan sağ kurtulmayı başarabilmiş birisi olan Moti Alon, yıllar sonra bu deneylerden aklında kalan bazı detayları paylaştı:

“Auschwitz'e gittiğimde 9 yaşındaydım. Nedenini tam olarak bilmiyorum ama kampa cüceleri de getirmişlerdi. Levy adında bir adam vardı, kolları ve bacakları yarı felçli olduğu için istediği gibi hareket edemiyordu. Deneye tabi tutulan onlarca çocuk, devasa bir salona getirildi.

Salonun ortasında askerler tarafından yatması emredilen çingene bir kadın vardı ve Levy'yi o kadının üzerine koyup, cinsel ilişkiye girmeleri istendi. Askerler, bakmak istemeyip kafasını çeviren herkesi vuracaklarını söylemişti. Bu yüzden hepimiz bu sahneyi izlemek zorunda kaldık.”

KAYNAK:

1- Video: Tarihin En Ürkütücü 'İnsan' Deneyleri: Nazi Doktoru Mengele'nin İkizler Deneyi.

<https://www.webtekno.com/tarihin-en-urkutucu-insan-deneyleri-nazi-doktoru-mengele-nin-ikizler-deneyi-h108668.html>

2 - Video: Kaptan SAYGÜL - NAZİ Deneyleri

Nazi Deneyleri | İzlesene.com (izlesene.com)

3 - Video: Ölüm Meleği: Josef Mengele

<https://www.dailymotion.com/video/x5t3dr6>

Ölüm Meleği: Josef Mengele | Türkçe - Dailymotion Video

Ve insanlığın yaşayabileceği en büyük utanç belgesi:

**NEUNGAMME
Toplama
Kampı'nda
tüberküloz
doneylerinde
kullanılan
7 yaşındaki
JACQUELINE
MORGENSTERN
Kampın
müttefiklerin
eline
geçmesinden
birkaç gün
önce
öldürüldü.**

Paris, Fransa, 1940.

BİR HAFIZA MEKÂNI: AUSCHWITZ

Sezai Ozan ZEYBEK

Auschwitz ve Birkenau'da (araları üç kilometre olan iki kamp) bir milyonun üstünde insan öldürülmüş. Hayal etmesi dahi güç. Savaşın sonunda Sovyet askerleri kampları ele geçirdiğinde tonlarca saç; binlerce ayakkabı, gözlük, bavul, tarak, çanak-çömlek bulmuşlar. Gaz odalarına gönderilmeden önce kadınların saçları kesilir, saçlardan kumaş yapılmış.

Savaşın ilk yarısında (1939-42) kampa düşenlerin fotoğrafları hâlâ duruyor. Meslekleri, geliş ve infaz tarihleri biliniyor. Ortalama hayatta kalma süresi üç ay. 1943'ten sonra ise fotoğraf çekilmemiş, çünkü katliam hızlanmış. Birkenau'ya getirilenlerin dörtte üçü 8-10 dakika içinde (saçı kesilen kadınlar ise 15 dakikada) gaz odalarına götürülmüş.

Gaz odasına hemen gönderilmeyenler ise açlık ve sefillik içinde çalışmaya zorlanmış. Bugün Almanya'da hâlâ varlığını sürdüren bazı "başarılı" şirketler, o dönem açlıktan 35 kiloya düşmüş bu insanlarla ihya olmuş. Kamplara gönderilenler açlığın haricinde sözde tıbbî deneylere, organ kesmelere, kemiklerin çıkarılıp kafaların zorla şekillendirilmesine, çeşitli hastalıkların bulaştırılmasına, kısırlaştırmaya, cinsel tacizin her türüsüne, toplu infazlara, üstlerinde denenilen böcek ilaçlarına, ibret olsun diye darağacında bedenlerinin çürümeye bırakılmasına, dayağa, hakarete, işkenceye maruz kalmışlar.

Savaşın sonuna doğru Naziler bütün delilleri yok etmeye çalışmış. Kamp arşivlerinin %90'ının imha edildiği düşünülüyor, gaz odaları ise dinamitle patlatılmış. Ancak kalan %10'luk kısım bile soykırımın boyutlarını göstermeye yetiyor. Yapılanları, insanın akli almıyor. Dönemin Ekonomi ve İdare Genel Müdürlüğü [Wirtschafts -und Verwaltungshaupamt] şöyle bir hesap çıkarmış mesela:

Toplama kampındaki mahkûmları sanayi kollarında çalıştırmak, günde 6 ila 8 Reichsmark (RM) arasında gelir getiriyor. Ancak bu hesaptan kıyafet ve gıda için 70 Pfennig [kuruş] düşmek gerekir. Bir mahkûmun ortalama ömrü 9 ay diye düşünülse bu 270 gün eder. Bu da toplam 1431 RM demektir. Cesetlerden daha rasyonel bir şekilde istifade edilebilirse kâr marjı artar: altın dişlerin, elbiselerin, kıymetli eşyaların [toplanması gerekir]. Ancak diğer yandan her cesedin yakılması 2 RM'lik ilave masrafa yol açar.(Aktaran Davies 2013: 343).

Hikâyenin tüyler ürpertici yanlarından biri, kampın yöneticisi **Rudolf Höß**'ün (1940-44), eşi ve çocuklarıyla beraber Auschwitz'in 30 metre dışındaki bir evde yaşamış olması. Burada beş çocuk büyütmüş. Köpekleri, atları, havuzları varmış. Eşi, cennet gibi bir bahçe yaptırmış, tarımla uğraşmış. (Elbette ki kampa-taki mahkûmların emeğini

kullanarak). Adam, tarifsiz bir vahşeti icra ettikten sonra eve gelip huzur yaşamış. Savaştan sonra yakalanmış, hemen evinin yanında, kampın kapısının karşısında idam edilmiş. Asıldığı darağacı hâlâ duruyor.

Burada ancak ufak bir kısmını anlattığım böyle bir vahşetle nasıl yüzleşilir peki? Daha önemlisi, hatırlamak ve hatırlanamamak ne anlama gelir?

TERAPİ TOPLUMU

Öncelikle şunu belirtmek gerekir: Bugün bildiğimiz anlamdaki yüzleşme siyaseti, görece yakın zamanlarda, II. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkmıştır.

Tarihçi Christian Meier, 1. Dünya Savaşı da dahil geçmişteki çeşitli vakaları inceler ve Avrupalı toplumların travmatik olayları olabildiğince hızlı “unutmak” suretiyle yaşamaya devam ettiğini gösterir (Meier 2010). Yani bugünkünün aksine, yaraların iyileşmesinin yolunun hatırlamaktan değil, unutmaktan geçtiği varsayılır. (Unutmaktan kasıt, bugünkü gibi bilfiil yüzleşmeye yönelik politikaların üretilmesi, geçmişin geride bırakılması. Yoksa şahısların ne hatırlayıp ne unuttuğu ayrı bir mevzu.)

Hatırlamanın iyileştireceği, geçmişle yüzleşerek toplumun ıslah olabileceğine dair inancın nereden kaynaklandığı hâlâ tartışılan bir mevzu (bu konuda bkz. Huyssen 2000; Winter 2006), ancak her durumda evrensel olmadığına altını çizmek gerekir. Yükselen “terapi çağının” yüzleşme siyasetinde önemli bir rolü olduğunu, oradaki anlam evreninin toplumsal çatışmalara transfer edildiğini varsayabiliriz (Bell 2006: 6-7). Örneğin Sosyolog Claire Moon, Apartheid

sonrası Güney Afrika toplumuyla ilgili yaptığı çalışmada kişisel terapi dili etrafında (acı, travma, bastırma, inkâr, gerçeğin açığa çıkması, katharsis...) "hakikatin" nasıl yeniden tarif edildiğini ve bunun ne tür bir müdahale alanı açtığını inceler. İnsanların ve toplumların katmanları olduğu; bunların aralanması ile açığa çıkacak duyguların sağaltıcı olacağı ve bu şekilde daha uyumlu, kendiyle barışık bireyler/toplumlar oluşacağı varsayılır (Moon 2009). Ulusal ve ulusötesi kurumlar (STK'ler, devletler, BM, filantropik zenginler/vakıflar, psikologlar, sosyal hizmet görevlileri...) bu yeni müdahale alanı etrafında mevzilenir.

Toplumları terapiden devşirme yöntemlerle iyileştirme çabasına yöneltilen pek çok eleştiri var: Açığa çıkarılan acıların Batılı kodlarla tarif edilmesi, yerel başetme yöntemlerinin görmezden gelinmesi, yüzleşmenin kimi durumda yaşamayı kolaylaştırmayıp aksine zorlaştırması, mağdur konumuna gösterilen ilgiden ötürü bazı travmaların "icat" edilebilmesi, meselenin siyasî boyutunun görmezden gelinip teknik bir işe çevrilmesi ve en önemlisi, süregiden derin eşitsizliklerin çözülmemesi (Pupavac 2001; Summerfield 2002; Bilgin 2008).

Ancak bu yazıdaki amaç, terapi işe yarıyor mu yaramıyor mu sorusundan öte, yüzleşme siyasetinin nasıl bir iktidar alanı olduğunu ve hangi sınırlar içinde hareket ettiğini tartışmak. Dolayısıyla, "unutmak kötüdür-hatırlamak iyidir" gibi bir önkabulle değil, her ikisinin de çeşitli olaylar karşısında seçici bir şekilde kullanıma sokulan siyasî araçlar olduğu hipoteziyle hareket ediyoruz. Üstelik biri (unutmak) arkaik, diğeri (hatırlamak) modern siyasetin gereği diyen ilerlemeci bir hissiyatı da paylaşmıyoruz. Çeşitli olaylarla yüzleşmekte

gayet başarılı toplumların bazı diğer olaylarda gayet suskun kalabildiğine tanık oluyoruz.

Yüzleşmenin kendine has bir mekaniği var. Antropolog Gastón R. Gordillo, geçmişin çeşitli usûllerle “yabancı bir ülke” gibi, şu an ve burada olandan ayrıldığını anlatır (Gordillo 2014). Buna göre tarih dersleri, millî anlatılar, müzeler, yani hafıza endüstrisi, geçmişî hatırlamanın haricinde, onu bugünden koparmaya, bir eşik çizgisi çekmeye yarar. Haydar Darıcı'nın tabiriyle, hafızanın hafıza olabilmesi için, önceki dönemin kapanması gerekir (Neyzi ve Darıcı 2013).

Diğer bir deyişle yüzleşmek, “temiz” bir sayfa açmanın yoludur. Bunun hayata devam etmek adına kıymetli bir tarafı olabilir; ancak alınan mesafe (yani geçmişle bugün arasındaki ayrım) adaletin tam olarak tecelli etmesinin mümkün olamayacağını ister istemez kabul eder. Dahası, yüzleşmek güç ilişkilerinden münezzeh değildir, her olay aynı derecede hatırlanmaz.

Şimdi yazımızda, yüzleşme çabasında önde gelen ülkelerden biri olan Almanya üzerinden bu seçiciliğin hatlarını takip edelim.

(...)

Bugünkü Alman kimliği utanç ile yoğrulmuş. Olanlardan ötürü devlet katında özür dilenmiş, mağdurlara yahut onların yakınlarına tazminat ödenmiş, okullardaki müfredat tümüyle yeniden yazılmış, çok sayıda hafıza mekânı oluşturulmuş, siyasî kurumlar bir daha böyle bir iktidarın başa geçmemesi için yeniden tasarlanmış.

Eski Federal Almanya Şansölyesi Willy Brandt'in 1970 yılında Varşova'yı ziyareti sırasındaki diz çöküşü (Varşova'da büyük bir kıyım yaşanmış, savaşın sonunda şehir tümüyle dümdüz edilmiş) akıllara kazınmış önemli bir an.

Mağlup olmasından ötürü Almanya'nın geçmişle mecburen yüzleşmek zorunda kaldığı, benzer suçlar işleyen galiplerin (misal İngiltere'nin, Fransa'nın...) aklandığı iddiası kısmen doğru olsa da, yine de Almanya'da yapılanlar çok kıymetli. (Karl Jaspers'in kazanan ve kaybedenlerin hakikatına dair savaştan hemen sonra yaptığı itiraz için bkz. Bassiouni 2011: 319, dipnot 84.). Üstelik Japonya'nın Uzakdoğu Asya'da yaptıklarına ilişkin görece suskun tavrı (Chang ve Barker 2009; Li 2009; The Economist 2011; Lau 2015) kaybetmenin otomatik olarak yüzleşme ile sonuçlanmadığını gösteriyor. Yani ortada Almanya adına gerçek bir çaba var.

Berlin'de hâlâ o döneme ait irili ufaklı pek çok iz bulunuyor. Ölümüne gönderilen insanların isimleri, eskiden yaşadık-

ları evlerin önündeki küçük taşlara kazınmış mesela. Yürürken bir anda karşınıza çıkıyor.

Yahut sokak isimlerinin yanına o dönemki bazı yasa maddeleri konmuş. Aşağıdaki tabelada, “Yahudilerin sinemaya, tiyatroya, operaya veya konsere gitmesi yasaktır” yazıyor.

Dikkatle kurgulanmış bir geçmiş her köşeye sinmiş; müze ve kitapların dışına taşıyor. Bilhassa Berlin, iki dünya harbi ve akabinde Soğuk Savaş'ın duvarla ayrılmış acı hafızasının üzerine kurulu. Sanatçı Käthe Kollwitz'in (1867-1945) Berlin'deki Pietà heykeli savaşın ve evlat acısının en çarpıcı ifadelerinden biri belki de. Bir annenin evladının ölü bedenine sarıldığı ânı gösterir. Michelangelo'nun meşhur Pietà'sından esinlenmiştir, Meryem'in İsa'nın ölüsünü kucakladığı heykelden... Ancak esinlendiği heykelin aksine, bu heykeldeki ölü oğul hayranlık uyandırmaz. Annesi onu izleyiciye teşhir edecek şekilde öne uzatmaz. Dizlerinin arasında saklar, yüzünü kapatır. Sanki daha fazla zarar görmesini engellemek ister.

Heykelin bulunduğu dört duvarın tepesindeki açıklıktan yağın yağmur, ana oğlun üstüne düşer, hâlâ... Heykel, savaşın kurbanlarına adanmıştır. Şehitlik güzellemesi yapılmaz. Buradaki ölüm kutsal değildir, derin bir evlat acısının temsilidir.

HATIRLAMAMAK: YÜZLEŞMENİN HİYERARŞİSİ

Ancak yukarda söylediğimiz üzere, yüzleşmenin de sınırları var. Almanya'da da belli sessizlikler hiç kırılmamış. Katliamlara katılan insanların çok küçük bir bölümü ceza

almış. Örneğin Auschwitz'te çalışan yaklaşık 8000 kişinin % 80'i yargılanmamış. Bir kısmı ismini değiştirmiş, bir kısmı görmezden gelinmiş, hayat devam etmiş. Hikâyeleri çocuklara, torunlara anlatılmamış/anlatılamamış.

Almanlar arasında dedesinin savaş sırasında gerçekten ne yaptığını bilen çok az insan var. Sorulduğunda en çok alınan cevap, “muhaberatta”, yani “telsiz başında idim” oluyormuş. Almanlar arasında bu cevap, tatsız bir klişe olarak kötü şöhrete sahip. Josef Mengele gibi savaş suçluları bile Güney Amerika'da ömürlerinin sonuna kadar yaşamaya devam edebilmişler. Üstelik aileleri ile irtibatları devam etmiş. Aile, Mengele'nin yerini kimseye söylememeyi tercih etmiş. Bavyera'daki varlıklı hayatlarının veya sahibi oldukları şirketin zarar görmesini istememiş olabilirler.

Peki yüzleşmeyi sınırlandıran, yüzleşirken bile dokunulmayan çeperler oluşturan hatlar ne? Birbiriyle alâkalı dört ayrı sınır tespit etmek mümkün.

A) Meselenin yağmalanmış mülkler ve bugünkü zenginlikle ilgisi varsa yüzleşmek zorlaşıyor. Örneğin Türkiye'de gayrimüslimlerin, bilhassa Ermenilerin el konulan mallarından, evlatlık olarak hane içi emeğe katkı sağlayan insanlardan bahsetmek uzun süre mümkün olmadı.

Bugün de bu mevzuların açıkça konuşulduğu söylenebilir. Keza Almanya'da da o dönemki şirketlerin kârları, hem büyük hırsızlıklar hem de köle olarak çalıştırılan insanların emeği sayesinde mümkün olmuş. Siyasî “suçlular”, cezalarını çektikten sonra dahi Ravensbrück gibi toplama kamplarında köle olarak çalıştırmaya devam etmiş. Cezaları hiç bitmemiş. Fakat bu sayede biriken malvarlıkları, savaşta sonra yine de görmezden gelinmiş.

Siyaset biliminde çalınan malları geri almanın toplumsal barışı kurmak şöyle dursun, olası bir barışı zedeleyebileceği tartışılıyor (Mann 2009, s. 527-29). Güney Afrika'da da Apartheid'in sonlanması, geçmişte olanlara sünger çekileceği; banka hesaplarına, imtiyazlara dokunulmayacağı sözüyle mümkün oldu.

Bu noktada mağdur ve fail arasında bir fark gözetildiği tespitini yapmak mümkün. Yaygın şiddet vakalarında failer hakkında konuşmanın, onları sorumlu tutmanın belli zorlukları var. Bilhassa failer hâlâ hayatta ve iş başındaysalar. O yüzden failerin mimli birkaç karakterle sınırlı tutulması (Hitler, Himmler, Mengele vs.), onun yerine dramatik mağdur hikâyelerine ağırlık verilmesi istisnaî bir durum değil. Güney Afrika'dan Ruanda'ya, Almanya'dan Kanada'ya bu husus yüzleşmenin ayak sürümeye başladığı bir eşik teşkil ediyor.

B) Yüzleşmekle ilgili bir başka mesele, o güne dair hatırlananların bugün nasıl bir siyasete elvereceğinin bilinmemesi. Geçmişle yüzleşince göçmen dostu yahut milliyetçiliğe muhalif olunacak diye bir kaide yok. Berlin'de yaşayan İran kökenli gazeteci Mahdis Amiri'nin, gelen göçmenler karşısında Almanların tavırlarını mercek altına aldığı çalışma, ilginç bir sonuç ortaya koyar. Göçmenleri istemeyenler, argümanlarını desteklemek için İkinci Dünya Savaşı'ndaki hatıraları kullanırlar. "Biz de yerimizden edildik ve kimse bize o dönem ülkesinin kapılarını açmadı", derler (aktaran Hegasy 2017).

Hatırlamak, keskin bir bıçak gibidir. Geçmiş tek bir hikâyeden oluşmadığı için, farklı parçalar farklı amaçlarla kullanıma sokulabilir.

Bugün Almanya'da sağ partiler tam olarak bunu yapıyorlar: "Fransa'nın, İngiltere'nin, ABD'nin işlediği tüm soykırımların diyetini biz öduyoruz" diyorlar, "Sovyet askerleri savaşın sonunda kadınlara haftalarca tecavüz etti, biz susmak zorunda kaldık" diyorlar... Yüzleşmek, bilhassa kitlesel düzeyde yüzleşme çabası, mağduriyetten meşruiyet devşirmeye yahut haksızlık duygusuna binaen hınca yol açabiliyor. Herkes aynı anlamı çıkarmıyor, aynı sonuca ulaşmıyor.

C) Almanya'nın görece az bilinen kolonyal bir geçmişi de var. Namibya'da on binlerce insanın çöle sürülerek, aç bırakılarak, kurşuna dizilerek katledilmesi (1904-07) bugün akademik çevrelerde soykırım çerçevesinde tartışılıyor. Ancak Almanya'nın "geçmişle yüzleştik" bahsinde çok az yer kaplıyor.

Oysa olayların ardından 3000 kafatasının Berlin'e gönderilmesi, bunların daha aşağı ırktan olduğunun "tescillenecek" katliama kulp takılması, sonradan olacakların işareti gibi. İki olay (Namibya ve Holokost) birbirinden bağımsız değil. Buna rağmen Almanya'da bu meseleler yakın zamana kadar neredeyse hiç konuşulmamış. Hattâ Berlin'de bulunan Herero Anıtı, bu bahsi geçen yıllarda katledilen insanları değil, sömürgecileri anmak için yapılmış; hâlâ duruyor.

O hâlde birtakım hiyerarşiler geçmişle yüzleşirken dahi etkili olmaya devam ediyor. Batılı olmayan dünya hakkında konuşmak, orada öldürülenlerle duygusal bağ kurmak hâlâ çok zor. Katliamların gündeme gelebilmesi için dahi, meselelerin arkasında duracak bir güç gerekiyor. Müslümanların ve Siyahların ölümleri dünya tarihinde (sayıca daha çok da olsalar) daha az yer tutuyor (bu konuda bkz. Butler 2010).

Dahası, bir mevzu ile yüzleşmiş olmak, mesnetsiz bir tür ahlâkî üstünlük de verebiliyor. Özür, diğer olayların ve bugüne has ırkçılıkların üstünü örtmeye, "biz gereğini yaptık" demeye yarayabiliyor. Tam da bu sayede dünyanın geri kalanına ayrımcılığın kötülüğünü ve demokrasinin nimetlerini vaaz etmek mümkün hâle geliyor.

Toparlamak gerekirse ötekine üzülme mümkün dahi olsa (genellikle bu bile gerçekleşmiyor, o ayrı); toplumların/kişilerin pozisyonlarını/imtiyazlarını sarsacak radikal bir dönüşüm ve doyurucu bir tazminata konu genellikle gelemiyor. Geldiğinde ise olay bitmiş, nesil geçmiş oluyor. Örneğin İngiltere, Kenya'da işlediği cinayetlerden ötürü (1950'ler) ancak 2013'te, o da derme çatma bir özür diledi. Sağ kalan mağdurlara sembolik bir meblağ (2600 Sterlin) ödemeyi kabul etti. Keza Kanada'da da katledilen yerlilerden özür dendi; ancak çalınmış topraklarla ilgili sahici bir düzenleme hiçbir zaman yapılmadı. Yerlilerin önemli bir kısmı hâlâ en kötü koşullarda, kamplarda yaşıyor. Kanada ise geçmişiyile yüzleşmiş sayılıyor.

Yazının sonunda sözü Michel-Rolph Trouillot'ya bırakıyorum.

Geçmiş Susturmak isimli kitabında şöyle diyor Trouillot:

Günümüzde hiçbirimizin Afrika kökenli Amerikalıların köleleştirilmesi karşısında gerçek bir tavır takınması [içten olması] mümkün değildir. Gerçek bir tavır takınabileceğimiz mevzular, şu an sürmekte olan ayrımcılıklardır. Benzer mantıkla, Eski Dünya'da ya da Latin Amerika'da, bireyler kendi yaşamadıkları bir sömürgecilik karşısında doğru ya da yanlış mevzilenemezler. Sömürgecilik ve kölelik hakkında bildiklerimiz, bizi yalnızca ulus ve ırk hatları boyunca

bugün devam etmekte olan ayrımcılıklara ve baskıya karşı daha sıkı mücadele etmeye teşvik edebilir, etmelidir de... Ancak Soykırım hakkında ne kadar tarihsel araştırma yapılırsa yapılsın, Almanya'nın gemişı hakkında ne kadar suçluluk hissedilirse hissedilsin, bunların hiçbirisi Alman dazlaklarına karşı sokakta eylem yapmanın yerine geçmez. Allah-tan az sayıdaki birkaç saygın Alman tarihçi, bunun son derece farkında ... Sahicilik, anlatılarla canlı tutulan uzak bir geçmiş hakkında takınılan tutumlardan gelmez ... Sahicilik, bizi bugün şahit, fail ve yorumcu olarak nakşeden eylemlerimizle ortaya çıkar.

(Trouillot 2015)

BUNLAR
ENGEREKLER
VE ÇIYANLARDIR...
TANI BUNLARI ...
TANI DA BÜYÜ!

(Ahmet ARİF)

Dr. Carl CLAUBERG

Auschwitz kampında, 10. Blok'ta kalan mahkûmlar üzerinde tıbbî deneyler yapan Nazi Dr. Carl CLAUBERG'e (solda) Heinrich HIMMLER mahkumların çeşitli deneysel yöntemlerle yapay döllendirilmesi için Dr. Carl Clauberg'i görevlendirdi. Bu Nazi doktoru yaklaşık 300 kişiye bu deneyi uyguladı. Dr. Clauberg, insanlar üzerinde gerçekleştirdiği bu toplu dölleme operasyonunda, aslında o insanlarda bir hayvan spermi kullanarak, bir "hayvan-insan" yaratmaya çalıştığını söylemişti.

Dr. Victor BRACK

Toplama kampındaki esirler üzerinde tıbbî deney yapmaktan yargılanan Nazi doktorlardan biri, Dr. Victor BRACK. Nürnberg, Almanya, Ağustos 1947.

Dr. Horst SCHUMANN

Auschwitz'de Yahudi kadınların yumurtalıklarını ve erkeklerin testislerini röntgen ışınlarıyla kısırlaştırma deneyleri yapıyordu. Çok sayıda "denek"i gaz odalarında öldürttü. 1951'de hakkında tutuklama kararı çıktı ama o Sudan'a kaçtı ve orada doktorluğa devam etti. Auschwitz kampından sağ kurtulmuş bir Yahudi onu görüp tanıyınca kimliği deşifre oldu. 1966 yılında tutuklandı ve yargılandı.

Dr. Herta OBERHAUSER

Ravensbrueck toplama kampında doktorluk yapan Dr. Herta Oberhauser, Nürnberg'deki Doktorlar Davası'nda hüküm giydi.

Oberhauser kamptaki esirler üzerinde tıbbî deneyler yapmaktan suçlu bulundu ve 20 yıl hapis cezasına çarptırıldı.

Dr. Waldemar HOVEN

Buchenwald toplama kampı SS Baş Doktoru Waldemar HOVEN, Amerikan Askerî Mahkemesi huzurunda yargılanırken. Hoven esirler üzerinde tıbbî deneyler yürütmüştür. 23 Haziran 1947, Nürnberg, Almanya

Dr. Josef MENGELE

NAZİ Toplama Kampı Aus-chwitz - Birkenau'da yaptığı acı verici ölümcül deneylerle bilinen bir Alman NAZİ doktorudur. Savaş sonrası, 2 milyon kişinin insanlık suçu işlenerek öldürülmesinden sorumlu tutulmaktadır. Savaştan önce, antropoloji ve tıp alanında doktora yapmış ve bir araştırmacı olarak kariyerine başlamıştır. Mengele, Münih Üniversitesi ve Frankfurt Üniversitesi'nde tıbbiantropoloji üzerine doktora yaptı. Savaş sonrası Arjantin'e kaçtı. Denizde boğularak öldü.

BÖLÜM 3

TÜRKİYELİ MENGELE'LER

Prof. Dr. Turan İTİL
Muazzez İlmiye ÇİĞ⁸
Prof. Dr. Ayhan SONGAR
Prof. Dr. Nevzat TARHAN
Dr. Orhan ÖZCANLI
Dr. Yüzbaşı Metin DENLİ
Yüzbaşı Esat Oktay YILDIRAN

★★★

SÜPER EEG'İNİN MUCİDİ İŞKENCECİ DOKTOR...

“Bizim yaptığımız şey ufacık olan metodun sınırlarını
değiştirmek.”

Prof. Dr. TURAN İTİL

Prof. Dr. Turan İtil "Ağızdan ya da damardan verilen bir ilacın beyine gidip gitmediği, gidiyorsa etkisinin ne olduğu nasıl tespit edilir?" sorusunun üzerine yoğunlaşmıştı.

1950'li yıllarda beyin hastalıklarının önemi bugün ki kadar anlaşılammıştı. Beyin hastalıkları için özel ilaçlarda geliştirmemiş, hatta insanın en önemli organı olan beyin için yeni oluşmuş olan klinik farmakoloji biliminde ayrı bir bölüm bile oluşturulmamıştı.

2. Dünya Savaşı sırasında uzuvlarını kaybeden askerlerde görülen şiddetli ağrılar üzerindeki iyileştirme çalışmaları merkezi sinir sistemi ya da beyin ağrısı konseptinin yolunu açmıştı bu çalışmalar arasında rastlantı eseri bulunan prometazin adlı ilacın her ağrıya iyi gelmediği görülmüştü.

Prof. Dr. Turan İtil "Bakıyorum bir tanesine veriyorsunuz tesir ediyor. 3 tanesine tesir etmiyor. O zaman genç doktor olarak merak ettim niye birisinde tesir ediyor öbüründe tesir etmiyor. Ondan sonra profesörlerden bir tanesi dedi ki belki beyine gitmiyordur.

Bir hastada ilaç beyine gidiyor mu, gitmiyor mu? Bunu nasıl buluruz? Böyle bir aleti bulmak için ben 50 senemi verdim."

Prof. Dr. İtil, asistanlığının 6 ayını EEG laboratuvarında geçirerek bu yöntemi iyice öğrendi. Çalışmaları sırasında bazı ilaçların beyine gittiğini belirgin bir biçimde görebiliyordu. Ancak bunu başkalarının da görebilmesi için üzerinde çalıştığı yöntemi geliştirmesi gerekiyordu.

Geleneksel EEG insan kafasına yerleştirilen elektrotlar aracılığıyla bu akımları kaydeden nörolojik bir sistemdir. 1920'lerden 1990'lara uzanan 70 yıllık dönemde ortaya çıkan elektronik ve bilgisayar devrimi EEG teknolojisinde hiçbir önemli gelişmeye yol açmadı ta ki Prof. Dr. Turan İtil'in keşfine kadar.

"Bizim yaptığımız şey ufacak olan metodun sınırlarını değiştirmek." diyen prof. Dr. İtil 1964 yılında başladığı titiz ve sabırlı çalışmalarının ve milyonlarca dolarlık yatırımın sonunda Süper

EEG sistemini tamamlamıştı. Bu buluş için 7 tür bilgisayar yazılımı hazırlanmış ve 6 patent alınmıştı.

Prof. Dr. İtil'in sistemi beklentilerin çok daha üzerindeydi. Süper EEG, ilaçların beyine gidip gitmediğini tetkik eden bir EEG sistemi olmanın ötesinde beyin hastalıklarının teşhisine yardımcı olabilen, ilaç tedavisini her hasta için en başarılı düzeye ulaştıran ve yeni psikotropik ilaçlar keşfedebilen bir sistem olarak ortaya çıkmıştı.

Geleneksel EEG'de beyin elektrik akımlarının 70 Hertz'den yüksek olanları parazit olarak kabul edilir. Bu nedenle filtre edilerek dışlanır. Oysa Prof. Dr. İtil ve arkadaşları bazı beyin hastalıklarında 70 Hertz'den yüksek dalgaların görüldüğünü ve geleneksel EEG'nin ilaçların beyindeki etkisini göstermediğini yetersiz kaldığını gözlemlemişlerdir. Çünkü bazı psikotropik ilaçlar yüksek frekanslı akımlar meydana getirmektedir. Bu çok önemli bulgudan yola çıkan Prof. Dr. İtil 70 Hertz'den 160 Hertz'e kadar akımlarında analiz edilebilmesi için onları filtre kapsamından çıkarır.

Elde edilen filtresiz yüksek beyin frekanslarının analiz edilebilmesi için özel bir bilgisayar programı yazılır böylece hastalardan edinilen EEG bulguları çeşitli istatistik ve matematiksel yollarla veri tabanındaki sağlıklı insanlarla, teşhisi yapılmış hastalarla ve piyasadaki deneylerle tecrübe edilmiş psikotropik ilaçlarla çeşitli klinik sorulara cevap vermek üzere karşılaştırma olanağı sağlanır. Artık doktorlar hastaya hangi ilacın, hangi dozda olacağını Prof. Dr. İtil'in geliştirdiği sistem sayesinde kararlaştırabiliyor. Hem de ilaçları hasta üzerinde aylarca deneyip gözlemek yerine sadece birkaç saat içinde karar verebilir olacaklar. Dünyanın önde gelen ilaç firmaları bu özelliği nedeniyle ilaçlarını Prof. Dr. İtil'in yöntemiyle tetkik ettirir.

Süper EEG tıp alanında birçok buluşun aracısı da olmuştur.

Süper EEG 1986 yılında Amerikan Federal Gıda ve İlaç İdaresi tarafından, ABD de ve dünyada piyasaya çıkarılma iznini almıştır. Prof. Dr. Turan İtil bu izne karşın Süper EEG sistemini geleneksel yol olan piyasada satma yerine, akademisyenlere ve araştırmacılara lisansla vermeyi tercih etmiştir.

DEVLET HİZMETİNDE BİR İŞKENCE UZMANI

Tedavi için 40 yaşına kadar cezaevinde kalmalılar'.

Prof. Turan İtil, araştırmasının sonucunda şu yorumda bulunuyordu: "Bunların elinde olmayan bir şey var, içgüdüleri var,

Terör uzmanı Prof. İtil, "Liderlerin hepsi dışarda" dedi

"Cezaevlerindeki teröristler aptal"

TERÖRİZM araştırmacısı Psikiyatr Prof. Dr. Turan İtil, "Ben eskiden teröristleri hep paranoide şizofren sanardım... Şimdi, önceki terör uzmanları gibi, her teröristin arkasında bir komünist görüyorum" dedi.

Cezaevlerindeki teröristlerin ruhsal yapıları üzerinde de uzun araştırmalarında bulunan Prof. İtil, Nikaşa dergisine sorularına cevaplandırırken, şunları söyledi:

— "Hapishanelerde olan teröristler, resmen aptal... Fikir teröristlerinin hepsi dışarda. Liderler, hepsi dışarda... Zekiler tesadüfen içeride, çünkü onlar ellerine silah bile alamazlar... Orada duruyorlar, polis tarafından bulunmazlar..."

Sağ ve sol teröristlerin şahsiyet açısından olduğu kadar, psikiyatrik ve nörolojik yönden de birbir-

lerine son derece benzediklerini belirten Prof. İtil, terörizmin "kabiliyet" sebeplerinin de bulunduğunu söyledi. Prof. İtil, teröristler arasında "kan akırahacı" olan doğanın çok fazla olduğunu belirttikçe, "Bu tesadüfî bir şey değil... Özellikle seçilmişler... Korkunç bir şey aslında... Aynı bilim-kurgu gibi..." şeklinde konuştu.

Teröristlerin topluma kazandırılması, "rehabilitasyonu" konusunda, dünyada ve Türkiye'de çalışmalar yapıldığını belirten Prof. İtil, şunları söyledi:

— "Terörizmin en iyi ilacı yaşıtlık... Korkunç gençce kimse artık terörist olmuyor... O halde 40'n kadar beklemek, bu arada onları takip etmek, istiyorsa bilgi vermek lazım... Bu pahalı bir şey... Ama idam etmekten iyi..."

bunu anlayabilmek için iki tanesini görmemiz kâfi, üç taneye gerek yok. Öyle bir şey ki bunlar, buluttan nem kapam insanlar, kontrol edilemeyen bir kızgınlıkları var. Terörist olmasalardı da katil olurlardı. Bir araştırma yaptık, Türkiye'nin çeşitli hapisanelerindeki teröristlerle görüştük, üstelik bu araştırmamın güvenilir yanı kim terörist kim değil diye

bir kuşkunun olmayışı. Bu teröristler için kesinlikle en iyi ilaç yaştır. Kimse 40 yaşından sonra terörist olmaz. O halde kırka kadar beklemek gerek. 40 yaşına kadar içeride hapisanelerde tutulmaları gerekir. Pahalı bir yöntem ama idamdan daha iyi."

Araştırmasının sonucunu NATO'da sundu.

Prof. Turan İtil'in Mamak, Metris, Erzurum cezaevlerinde yaptığı testler ile iddiaya göre HZİ Vakfı'nda bazı tutuklular üzerindeki nörolojik deneylerin sonuçları hiçbir zaman kamuoyuna açıklanmadı. Ancak sonradan ortaya çıkan bilgiler araştırmamın

1983'te İstanbul'daki bir seminerde özel davetlilerle paylaşıldığını ortaya çıkardı.

Bir yıl sonra İtil, New York Medical College'da yine kapalı bir seminer verdi. Bu seminerin bazı notları 21 Mart 1984 tarihli Medical Tribune'de yayımlandı. Oradaki birtakım yorumlar, İtil'in tutukluları 'deney' olarak kullandığına işaret ediyordu.

Yine NATO'nun 23 Ocak 1985 tarihindeki toplantısında da İtil bu araştırmasını devlet yetkililerine sundu.

İTİL'E GÖRE ARAŞTIRMANIN BAZI SONUÇLARI:

- ★ Türk teröristlerin beyin bozukluğu var.
- ★ Türk teröristlerin çoğunluğu kırsal bölgelerden kente okumaya gelmiş gençler arasından çıkıyor.
- ★ Ailelerinin eğitim düzeyi düşük, babalarının çoğunun eğitim düzeyi ilkokul ya da daha aşağıdadır.
- ★ Suçlular ile teröristler arasında geldikleri yöreler bakımından benzerlikler var.
- ★ Sağcı ya da solcu teröristler arasında kökenleri açısından bir fark yok.
- ★ Yakın akrabaları arasında suçluların bulunduğu ailelerden daha çok terörist çıkıyor.
- ★ Teröristlerin genellikle zekâ dereceleri düşük. Ancak lider durumda olanların arasında bir önceleme yapılmış değil.
- ★ Adli suçlulara göre teröristlerde saldırganlık eğilimleri daha az.
- ★ Teröristlerin çoğunda belirgin olmayan fonksiyonel beyin bozuklukları var.
- ★ Teröristler adli suçlulara göre cinsel bakımdan kendilerini daha çok tatmin edilmiş sayıyor.
- ★ Terörist katillerin öbür katillerden pek farkı yok.
- ★ Teröristler genellikle kendi içlerine kapalı kimseler.
- ★ Adi suçlulara göre daha az mazoşist eğilim gösteriyorlar.

MAMAK MODELİ ÖNERİLDİ

Prof. İtil'in sunum yaptığı 'Terör Semineri'nde şu kararlar alındı:

★ "Hapishane düzeni değiştirilmeli. Koğuş sistemi yerine teröristlerin küçük topluluklar halinde 5-6 kişilik hücrelerde tutulması uygundur.

★ Zekâ dereceleri düşük teröristlerin yeniden topluma kazandırılması için tedrici af yoluna başvurulabilir.

★ Sağcı ve solcu teröristlerin aynı koğuşta bulundurulmaları olumlu sonuçlar verir.

★ Hapishanede disiplinli bir eğitim verilmeli. Özellikle Atatürk ilke ve inkılapları eksenli bir eğitim yürütülmeli. Çin'de Kızıl Muhafızlar 2 yıllık benzer eğitimle kazanıldı.

★ Lider grupların değilse bile düşük zekâlı ve beyin bozuklukları olanların askere alınıp, silahsız işlerde çalıştırılarak ve bir yandan da eğitilerek topluma kazandırılması sağlanabilir.

★★★

Turan İTİL: “TERÖR ARAŞTIRMALARI” KİTABINDAN

Turan İtil'in kendisine yöneltilen “Türkiye'nin Mengelesi” suçlamalarının kaynağı olan 12 Eylül darbesi sonrası yaptığı “Terör Araştırmaları”nı kitabında ayrı bir bölümde anlatmış.

İşte bu kitap kaynak alınarak yazılmıştır, çok az yorum ihtiva eder.

★ ★ ★

- *Nerden aklınıza geldi bu çalışmayı yapmak?*

- Ben darbeden yaklaşık 6 ay sonra Türkiye'ye geldim. Terör olaylarının birden sona erdiğini öğrenince hem çok şaşırımdım hem de çok meraklandım. İki şey ilgimi çekiyordu o sırada. Kendi kendime diyordum ki, ‘1960 da bir genç öldüğünde (Turan Emeksiz) bütün millet ayağa kalkmıştı. Aradan 15 yıl geçiyor, her gün bir sürü genç ölüyor, ama kimse fazla önemsemiyor. Neden?’

Aklımdaki birinci soru buydu. 1960'ta birisi öldürüldüğü için ayağa kalkan gençler, 15 yıl sonrasında öldürülenlerle alakadar değillerdi; hatta kendileri de adam öldürüyor ya da öldürenleri destekliyorlardı. 15 yıl içinde bu gençlerin psikolojisinde neler değişmişti?

Buraya gelince anladım ki askerler gelince baskı ve korku sonucu terörizm azalmış. Ama askerler gittikten sonra devam edecek mi? Bu sorunun cevabını verebilmek için meselenin derinine inip bu çocukların neden terörist olduklarını araştırmak gerekiyordu.”

Bundan sonra Turan İtil çeşitli kaynaklar aracılığıyla Genelkurmay'la, Adalet Bakanlığı'yla, Başbakanlık'la çeşitli temaslar kuruyor. Ve genelkurmayın halihazırda yürüttüğü çalışmaları inceleyiyor. Kendisi çalışmayı, “adam öldürmüş, öldürülmesine

yardımcı olmuş, yani birini öldürmek için eline silah almış, bunun sonucunda hüküm giymiş” kişilerle sınırlı tutmak istiyor.

Ve araştırdığı şeyler : “ Nasıl oldu da bu insanlar öldürme olayına girdiler? Bunların geçmişi nedir? Ailevi ve sosyal hayatları nasıldır? Genel olarak psikolojik profilleri nasıldır? ”

Genelkurmay'la kurduğu temaslarda daha önce Genelkurmay bünyesinde yapılan çalışmaların maliyet engeline takıldığını öğrenmiş. Genelkurmay'a: “ Sizden maddi beklentim yok. Tüm masrafları HZİ Vakfı aracılığıyla karşılayacağım” diyor. “Ama araştırmayı ilmi kurallar içerisinde yapacağız; araştırmaya katılacakların mutlaka yazılı izinleri alınacak” diyor. Helsinki Kuralları'ndan, evrensel tıp etiğine bağlılıktan bahsediyor. Araştırmanın da bu çerçevede yapılacağını söylüyor.

(Turan İtil ABD'de yaşayan Türkiye'nin atmosferine alışık olmayan birisi. O dönemde kendisini uyararak “bu çalışmanın başına dert açacağı” söylenmiş. Ama kendisi, “halihazırda hapishanede olan gençlere yardımcı olabilir, rehabilitasyonla ilgili ipuçları verip yardımcı olabilirim” diye düşünerek bu işe girmiş.)

- Araştırmaya alınacaklar nasıl belirleniyor?

- Şöyle ki: 2000 kişilik benzer sosyoekonomik ve sosyokültürel seviyede kişi (adam öldürmüş, adam öldürene yardım etmiş, tabanca ile suç mahallinde yakalanıp en az 5 yıl hüküm giymiş) 2000 kişilik benzer sosyoekonomik ve sosyokültürel seviyede olan insanlardan oluşan kontrol grubu (adam öldürmemiş, eline silah almamış) ile çalışma yapılması planlanmıştır.

Yapılacak testler sınırlandırılmış. Psikolog sayısının yetersizliği, izinlerin alınması, hazırlıkların yapılması gibi işlemler için Ayhan Songar'la bağlantı kurularak işe başlanmıştır.

Yazılı izinlerin mahpustaki siyasi hükümlülerce verilmeyeceği düşüncesi araştırmayı tehlikeye sokabilecek bir durummuş. Ama “ sürpriz olmuş ve çoğu hükümlü yazılı izin vermiş”.

- Genelkurmay bünyesinde daha önce de bu tarz çalışmaların yapıldığını biliyoruz. Acaba bu izinler hangi koşullarda alındı?

Ve, sosyokültürel ve sosyoekonomik seviye uyumu olması şartı çok sallanmamış anladığım kadarıyla.

ÇALIŞMA BAŞLIYOR

1982 de başlayan çalışmada 2 senede bilgi havuzu oluşuyor. 1985 'de kontrol grubunun bilgileri de toplanmış. Bütün bilgiler ABD'ye geliyor ve istatistiki analiz yapılıyor. Bilgisayara aktarılıyor.

İlk tahlil sonucu Turan İtil'in ağızından gelsin :

- " O zaman gördük ki, Türkiye'de terörden ceza gören çocukların psikolojik, sosyal profilleri, zekâ profilleri, performans profilleri, bizim genel olarak teröristlerden yola çıkarak oluşturduğumuz 15 hipotezin hiçbirine uymuyor. Araştırma grubundaki sağcı ve solcular genel anlamda sağ ve sol mefhumları içselleştirmemiş kişiler. Çevresinde popüler olduğu için sağcı solcu oluyor. Bir nevi hayranlık ve bağlanma hissi ile. Birçok çalışmada 'nörotikler terörist olur' deniyor. Bizimkilerde öyle bir şey de yok."

★ ★ ★

Araştırmanın sonuçları klasik goygoyu doğrular nitelikte: *Uyuşturucudan parayı kazanan, lüks içinde yaşayan örgüt lider grubu bu gençleri, yerse ideolojik, yemezse karı-kız-esrar dalgasıyla kafalayıp militanlaştırıyor.*

" Bizim araştırma yaptığımız teröristler idealist, ancak bunların bağlı oldukları gruplar hiç de idealist değiller. En önemli bulgulardan bir tanesi de sağ ile sol terör arasında fark olmaması. Bütün psikolojik testlerin sonuçlarına bakıyorsunuz ve hiçbir fark göremiyorsunuz. Tek fark, birinin 'sağcıyım' , diğerinin 'solcuyum' demesi. Grubun ortalaması bu şekilde, terörist grup üyelerinden

yola çıkılarak oluşturulan hipotezlere uymuyorlar. Neyse efendim, veriler bu, sonuçlar bu.”

★ ★ ★

Turan İtil, Ayhan Songar önderliğinde yapılan bu araştırmanın analizi dünyadan davetlilerin katıldığı (CIA dahil, ki bu solcuların tepkisini çekiyor ve HZİ vakfının bombalanmasına kadar giden sürece yol açıyor) Ankara ve İstanbul'da düzenlenen iki toplantı da yapılıyor.

Bazı analiz notları şöyle:

“ -Bu teröristler idealist ancak bunların bağlı oldukları gruplar idealist değiller.

- Türk teröristleri genel olarak geri zekâlı.
- Sağcılar solculardan daha geri zekâlı.
- Entelektüel olanlar solda daha fazla.”
- Tetikçi olmaları için ekseriyeti sosyoekonomik seviyesi düşük çevrelerde yetişen bu gençlere daha önce görmedikleri lüks bir hayat sağlanıyor.

- Kendilerini önemli hissediyorlar.
- Esrarın, kadının tadına varıyorlar. Tetikçi olarak periyotlarla kullanılıyorlar.

- İdeolojik altyapısı olanlar, gün görmüş ve entelektüel olanlar için ise ideolojik kemikleşmesi ve örgüte bağlılığını arttırmak için çalışılıyor.”

“ Bizim araştırdıklarımızın çoğu Karadeniz bölgesinden ve Kürtlerden oluşuyor. Bunlar arasında kan davası yaygın, daha sudan sebeplerle adam öldürebiliyorlar. Bir yatkınlıkları var. Nasıl ki İtalya'da Mafya tetikçileri kan davalarının yaygın olduğu Korsika ve Sicilya'dan çıkıyorsa, aynı durum burada da var.”

Turan İtil, kitabında çalışmayı böyle anlatıyor. Daha detaylı okuma için kitabı öneririm. Kitabın bir kısmı sadece bu konuda.

Kendine yöneltilen eleştirilere cevap da vermiş zat. 12 Eylül dönemini daha iyi anlamak için önemli bir kitap.

★ ★ ★

1971'de Gayrettepe'de kurulan vakıf, New York'taki Research Center'in paralelidir. Vakfın yönetim kurulu başkanı Muazzez İlmiye Çığ ve fiilen kurucusu kardeşi Prof. Dr. Turan İtil'dir. Bu vakfın, çalışmalarda temel aldığı hipotezler, esas olarak Turan İtil tarafından saptanmıştır. Çalışmaların koordinasyonu ise Mahir Bozak tarafından sağlanır.

Turan İtil NAZİ Almanya'sından sığınan Yahudilerden Ord. Prof. Dr. Philipp Schwart'ın öğrencisidir. Bu ilişki onun vizyonunu artırırken, kazandığı bilgi ve beceriler ile birlikte de ona 2. Dünya Savaşı sonrası Almanya'da çalışma fırsatı verdi. Daha sonra başarıları nedeniyle ABD'ye davet (!) edildi ve çalışmalarına orada devam etti.

İtil'in uzmanlık alanı nöropsikiyatride psikofarmakoloji ve elektrofizyoloji'dir İlaçlar ya da elektrik akımı gibi başka etki yöntemleriyle beyine gönderilen sinyallerin psikolojiye etkisi araştırmalarının temelini oluşturuyordu. Yani örneğin bir ilaç beyinin öfke kontrolü ile ilgili kısmındaki sinyalleri etkiliyorsa, bu ilacın kullanımıyla bireyin öfke kontrolü elinden alınabilir. Elbette burada söz konusu "ilaçlar", LSD gibi çok yüksek etkili uyuşturuculardan afyona kadar değişebiliyordu. Bu çalışmaların ana hedefi ise, "insan beyninin kontrolünün ele geçirilebilmesi" idi.

Turan İtil ve HZİ Vakıf'ının çalışma hedefleri sadece kendi çatısı altında süren bir çalışma değildi elbette. Vakfın dahil olduğu ve destek verdiği projeler arasında CIA destekli MK-Ultra gibi zihin kontrol programları da vardı.

★ ★ ★

Vakfın Türkiye'de faaliyete geçme hikayesi ise şöyledir:

ABD'de demokratik gençlik örgütlerinin bu tür çalışmalara karşı çok tepkili olduklarını biliyoruz. Bu nedenle, insanların korbay olarak kullanıldığı bu tür çalışmaların yapıldığı kurumlar, demokratik derneklerin ciddi olarak tepkisini çekiyor ve sık sık protesto ediliyorlardı. Daha da önemlisi bu tür çalışmaların yapıldığı mekanlar demokratik kurumların sürekli olarak tahrip edilmesi tehdidi altındaydılar. Bu tür laboratuvarlar çoğu zaman derneklerin protestoları altında yakılıp yıkılıyorlardı.

İşte bu nedenle, bu tür çalışmalar, uluslararası adalet kurumlarının da soruşturamayacağı (engelleyemeyeceği) çok sayıda kobayın, hiçbir risk üstlenmeden ve hiçbir ücret de ödemediği çok fazla sayıda bulunabileceği daha "özgür" (!) ülkelerde yürütülüyordu. Tabii bu arada Turan İtil'in yüksek dozda vatan özlemi de kabarıyor ve 50 kişinin idam edildiği, yüzlerce kişinin katledildiği. Demokratik hakların tamamının gasp edildiği bir askeri darbe sonrasında ülkesine dönüp, vatan-millet aşkına ve "bilim adına" işkence altındaki politik mahkûmlar üzerinde deneyler yapıyordu!

Turan İtil'in özellikle 12 Eylül döneminde siyasi mahkûmlar üzerinde yürüttüğü çalışmalarda bir de ortağı vardı: Ayhan Songar.

İnsan beynini doğal olmayan ilaç, elektrik, ya da acı veya haz duygularını kullanarak güdüleme; dış etkileyiciler aracılığıyla kontrol altına alabilme, hareketlerini, kararlarını davranışlarını etkileyebilme "bilimi"dir.

Kibernetiğin Türkiye'deki babası milliyetçi-muhafazakâr postuna bürünmüş, bir başka Dr. Mengele'dir. Ayhan Songar, 12 Eylül darbesi ve öncesi dönemde, özellikle siyasi tutuklular üzerinde sağ-sol farkı gözetmeksizin korkunç deneyler yapmış ve bunları kitaplaştırmış bir cani, faşist bir Mengeledir. Bu vasfıyla adını "bilim tarihine" yazdırmış, adeta cinayet romanlarına zengin bir kaynak olmuştur.

Onun deneylerinde ölenlerin "Ölüm Raporları"nda "İtil-Songar" ikilisinin isminden bahseden "Gözaltında Kaybolanlar" isimli kitap devlet kararıyla derhal toplatılmış, ve kitabın yazarı yoldaşımız Kürşat İstanbullu polis tarafından gündüz ortasında kaçırılmış ve İstanbul'da Yıldız Ormanı'na götürülerek katledilmek istenmiştir. Bir rastlantı sonucu ıssız sanılan bir yere götürüldüğünde beklenmedik şekilde 4-5 sivil kişiyle karşılaşınca, ciddi bir tehditle karşılaşmamak için infazdan vazgeçmişlerdir. Kürşat İstanbullu kısa zamanda yasadışı yollarla Türkiye'yi terk etmek zorunda kalmış ve Almanya'da sürgünde ölmüştür.

1990'da HZI Vakfı, Dev-Sol (DHKP-C) tarafından işkence üssü olduğu gerekçesiyle bombalandı. Olay kamuoyu gündemine çok girmeden unutturuldu. Yıllar sonra ülkücü camiadan da işkence mağdurları konuyu gündeme taşıdı. Çok sayıda şikâyet dilekçeleri verildi, tabii netice alınamadı.

YASAK İLAÇ DENEMELERİ VE PROF. DR. TURAN İTİL

Psikolog Bülent SEVİNÇ. 26 Ekim 2017.

Muazzez İlmiye Çığ , toplumumuzda saygı duyulan, sevilen, itibar edilen ve atıf yapılan birisi. Ancak, gerçek çok farklı. Kardeşi profesör Nöropsikiyatris Turan İtil'le birlikte bir insanlık suçuna imza attılar. Mahkûmlar üzerinde devrimci, ülkücü Kürt mahkumlar üzerinde ilaç denemeleri yaptılar.

Ne zaman? 12 Eylül'de. Nasıl yaptılar? Cezaevlerinde. Ve anelerine ait Vakıf kurdular, o vakıfta yaptılar. Hafize Zekeriya İtil Nöropsikiyatri Vakfı. (HZİ). Vakfın başkanı Muazzez İlmiye Çığ. Yönetim Kurulu Prof. Turan İtil. Şimdi, anneleri adına vakıf kurmaları, araştırma yapmaları elbette güzel.

Turan İtil'e bakmalıyız. Muazzez İlmiye Çığ'ı bir kenara ayıralım. Kardeşinin suçlarını biliyor muydu? Elbette biliyordu. Yani, Sümerler'de Tapınak Fahişeleri'ni bilen birisi, cezaevlerinde ilaç denemelerini mi bilmeyecek? Bilmiyorsa bana ne kardeşim, bana ne? Annelerin adına kurdukları vakıfta ilaç denemeleri yaptılar. İnsanlığa karşı suç işlediler, işkence yaptılar. Ve 12 Eylül'de, Mamak'ta ve birçok cezaevlerinde mahkumlara tıbbi muayene ve vitamin ilacı adı altında birtakım deneysel ilacı verdiler. Sağcı solcu fark etmiyor. Devrimci, ülkücü veya Kürt fark etmiyor. Önemli olan fakir olmaları.

Turan İtil'in suç ortağı da Ayhan Songar. Bir açıklaması vardı, "Sağcılar geri zekalı, solcular psikopat" diye. Kendisi de dahil.

Ayhan Songar'a sonra geleceğim. Turan İtil ilginç bir isim. Türkiye'nin elitlerinden, burnu büyüklerinden. Hem burnu büyük, hem de "sol" görüşlü. Bu adam, İşçi Partisi'nden milletvekili mi aday mı ne oldu. Kişilik yapısı ve siyasi eylemleri, tıbbi eylemleri NAZİ doktorlarıyla aynı. NAZİ'ler ve NAZİ doktorları, yani MHP gibi, ya da diğer şeyler gibi böyle şey değildi, cahil yani böyle kana susamış insanlar değildi. Eğitimli, işte sol eğilimli, ülkelerini

düşünen, milliyetçi, toplumun içinde saygın bilim insanı ünvanı taşıyan kişilerdi. Ancak, milyonlarca insanın ölümüne maloldular.

Turan İtil veya Muazzez İlmiye Çığ'da öyle. Şimdi Muazzez İlmiye Çığ'a yaşından dolayı, herkes saldıracak bana, tepki gösterecek. Ancak, sorun bakalım, kardeşinin yaptığı deneylerden haberi var mıydı? Niye sesini çıkarmamış? Aynı NAZİ'ler gibi: NAZİ'ler de aynısını yaptı. Birtakım deneyler yaptılar, kimin için, insanlık için, bilim için, ülkeleri için!!!

Turan İtil birçok ilaç patenti aldı. Birtakım uyduruk verilerle, işte elektrot bağladı, ilaç verdi şu yaptı bu yaptı... Ve Amerika'daki nöropsikiyatri dergisinde yayınladı.

Bir insan bu kadar saf olabilir: İnsanlığa karşı işlediği suçun delilini zaten kendisi ortaya koyuyor. Bunlar Nazilerden ve NAZİ yargılamalarından (Nürnberg'den) hiç ders almamışlar.

Adam diyor ki: "Türk teröristler" diyor, "mazoşist özellikler gösterir" diyor. Yani adamı götürüp işkence yapıyorlar, işkencede direniyor, teslim olmuyor, hatta küfrediyor... Bunu mazoşist bir özellik olarak gösteriyor.

Türk teröristlerin zekâ seviyesi düşükmüş. Bulgularından bir tanesi. Türk teröristlerin beyinlerinde birtakım bozuk fonksiyonlar varmış. Bunu kendi tespit etmiş. Delili nerde? Delili yok, kendisi söylüyor.

Ve bunun gibi saçma sapan, uyduruk ve bilim kisvesi altında gizlenmiş cehalet, çıkar, cahillik ve faşizm. Bu Nöropsikiyatri vakfı 1992 yılında mı ne bombalandı ve kapatıldı, ört-bas edildi. Üstünü kapattılar. Bunları bilen yook, ancak yaşlı birtakım psikiyatristler hâlâ biliyor, "gençlerin öğrenmesi gerek" diye düşündüm.

NAZİ'ler siyasi muhalifleri aynı şekilde etiketlemişlerdir. Yani toplum dışı, genetik olarak bozuk, her an topluma zarar verebilecek insanlar diye. Bunların tespitinde nöropsikiyatristler görev almıştı.

Şimdi nöropsikiyatri, psikiyatrinin ön önemli sahte dallarından birisi. Şu anda, bir nöropsikiyatrist göremezsiniz. Bir iki kişi hâlâ diyor, ancak nöropsikiyatri diye bir şeyin olmadığı gayet açık.

Turan İtil, bir NAZİ doktoruydu. Ülkemizde ablasıyla, yani aydın kadın kisvesi altında bürünmüş bir kişiyle iğrenç işkencelerini onrtaya koydular.

O dönemde mahkûmlara, Diyarbakır Cezaevi'nde ağır işkenceler yapılıyordu, Kürtlere. İşte, ülkücülere yapılıyordu ve devrimcilere yapılıyordu en çok. Bakınız, mahkûma işkence yapmanın bir yolu da Haloperidol★, Risperidon, Olanzapin gibi ilaçlar vermek. Bu işkence yöntemi günümüzde hâlâ devam ediyor. Cezaevlerinde mahkûmlara Olanzapin, Haloperidol gibi ilaçlar vererek sözde sakinleştirmek amaçlı işkence yapılıyor. Bu, Turan İtil ile ülkemize girdi. Turan İtil ve Ayhan Songar'la. Ve Muazzez İlmiye Çığ'ın başkanı olduğu vakıfla.

Bilgilenmezseniz zayıf olursunuz. Bilgilenmezseniz tarih tekerür eder. Aynı şeyleri tekrar tekrar yaşarsınız. Yeni ilaç denemeleri, yeni işkencelerle yüz yüze kalırsınız.

Bugün Türkiye, Hindistan, Brezilya, Meksika'yla ve Afrika'yla birlikte en çok ilaç denemesi yapılan yerlerden birisi. Şu anda azalmış olabilir, nasılsa uyduruk ilaç çıkarıyorlar. Ancak, geçmişte ülkemiz bir denek ülkesiydi. Mahkumlar üzerinde Turan İtil'in yaptığı deneyler sayesinde birçok tehlikeli ilaç piyasaya girdi. Ve bu adamlar yargılanmadan paçayı sıyırdılar. Ama şimdilik.

Bu, insanlığa karşı bir suçtur ve zaman aşımı yoktur. Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne başvurduğumuzda (ilerde yapacağız tabi, şu anda şartlar uygun değil), ister ölmüş olsun, ister yaşıyor olsun, ister gıyabında olsun, yargılanacaklar!

Turan İtil ve Muazzez İlmiye Çığ'ın sahibi olduğu Nöropsikiyatri Vakfı, ilaç denemeleri ve işkenceler yaptı... Bunları unutmayın.

★Haloperidol yan etkileri işkencedir. Kişiyi çıldırtır. Cezaevlerinde, yetiştirme yurtlarında, psikiyatri kliniklerinde sorun çıkaran kişilere verirler

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=qfZl6wPITB0>

“O, İŞKENCEYİ SİSTEMATİK HALE GETİRDİ”

Recep KÜÇÜKİZSİZ

“Onu 30 yıl sonra televizyonda görünce şoke oldum. En son Mamak Cezaevi’ne getirilişimden bir yıl sonra, üstünde beyaz önlüğüyle bizi bir salonda karşılamıştı. O günden sonra Mamak’ta her şey değişti...”

Milliyetçi Hareket davasından 12 Eylül’de yargılanıp iki kere idama çarptırılan Recep Küçükizsiz, Türkiye’ye döndüğünde ilk şaşkınlığı cezaevine dair hafızasının bir köşesinde hep soru işareti olarak kalmış o beyaz önlüklüyü televizyonda ‘Prof. Dr. Turan İtil’ adıyla görünce şok yaşadı. 10 yıllık cezaevi, üzerine 11 yıllık sürgün hayatı çok şeyi değiştirmişti ama Mamak hatıraları benzer tezgâhtan geçmiş binlercesinde olduğu gibi asla silinmedi.

“Ya devlet başa ya kuzgun leşe” diyerek çıktığı yolun hayal kırıklığıyla sonlandığını artık çok iyi biliyor.

Nisan 2011’de memlekete ayak basar basmaz yaptığı ilk iş, 12 Eylül’ün sorumlularına karşı dava açmak oldu. Televizyonda gördüğü o beyaz önlüklüyü ise hiç unutmadı.

Ve 12 Eylül’le ilgili işkence soruşturması başlamasıyla birlikte o da Mamak’ın mimarı olarak gördüğü Prof. İtil hakkında suç duyurusunda bulundu. Böylece 1985’lerden beri adı bir şekilde darbeye anılan hayli kariyerli bir nörolog olan Prof. İtil ilk kez resmi bir soruşturmaya girmiş oldu.

Mensubu olduğu siyasi hareket için sıradan bir isim değil Küçükizsiz. Muhsin Yazıcıoğlu’nun sağ kolu, Dev-Yol’un bir numaralı sanığı Oğuzhan Müftüoğlu’nun hücre arkadaşıydı.

8 yıllık hücre hayatında Mamak mezaliminden ummadığı kadar nasibini alan ülkücülerdendi. Mamak’a dair anlattıklarının azı var, fazlası yok.

Ancak “12 Eylül’ün Mengele’si gibiydi” dediği Prof. İtil’i özellikle suçluyor.

TUHAF SORULU BİR TEST...

Küçükizsiz o anı bütün ayrıntılarıyla hatırlıyor:

“Bir gün hepimizi çıkartıp bir salona götürdüler. İçeride beyaz önlükleriyle birkaç kişi bekliyordu. Kâğıtlar dağıttılar. Orada her türlü soru vardı. ‘Hiçbir hayvanla cinsel ilişki yaşadınız mı?’ gibi garip sorulardan ‘Yolda yaralı birini görerseniz yardım eder misiniz?’ gibi sorulara kadar...”

İşte bu testten sonra fiziki işkence adeta beyin yıkamaya dönük psikolojik bir harekâta dönüşür. Gerisi malum...

TUTUKLULARI KOBAY OLARAK KULLANDI

Aslında İtil hakkındaki ithamlar bununla sınırlı değil. Metris'teki bazı siyasi tutuklulara da sahibi olduğu HZİ Vakfı'nda ilaç verdiği, elektroşokla deneyler yaptığı da iddia edildi. Tutukluların tanıklıkları o dönemki bazı muhalif yayınlarda yer aldı. 1985'te ise aynı vakıf bu kez 'kobay' kullanmakla suçlandı. Sağlık Bakanlığı ve TBMM inceleme yaptı. Suç bulundu ama ortada bunu engelleyen yasa yok denilerek olay kapatıldı.

“Sümerler Türk’tür, Hititler Türk’tür Herkes Türk’tür”

“Ve Türkiye’de Tutuklular Kobaydır”

MUAZZEZ İLMİYE ÇİĞ

MUAZZEZ İLMİYE ÇIĞ VE ZİHİN KONTROLÜ

30. 05. 2022

Biraz uzun, özellikle ilk kısımlarda sıkılıp bırakmamanızı tavsiye ediyorum, çünkü can alıcı kısım sonda...

1971'de Gayrettepe'de HZI Nöropsikiyatri Vakfı kuruldu. Vakıf, New York'taki HZI Research Center'ın paraleliydi. Vakfın Yönetim Kurulu Başkanı Muazzez İlmiye Çığ, kurucusu kardeşi Prof. Dr. Turan İtil, vakfın ismi anneleri Hatice Zahit İtil'den geliyor.

Çalışmalarına ait hipotezleri Turan İtil üretiyor, koordinasyon Mahir Bozak tarafından sağlanıyor.

Turan İtil, Nazi Almanya'sından Türkiye'ye sığınan Yahudilerden Ord. Prof. Dr. Philipp Schwart'ın öğrencisiydi.

Bu ilişki, vizyon ve kazandığı bilgi / beceriler ona 2. Dünya Savaşı sonrası Almanya'da çalışma fırsatı veriyor. Daha sonra, başarıları nedeniyle ABD'ye davet ediliyor ve çalışmalarına burada devam ediyor.

Uzmanlık alanı; Nöropsikiyatri’de psikofarmakoloji ve elektrofizyoloji. İlaçların ve beyine gönderilen sinyallerin, psikolojiye etkisi. Yani ‘X’ ilaç, beynin öfke kontrolü ile ilgili kısmındaki sinyalleri etkiliyor. “İlacın kullanımıyla, bireyin öfke kontrolü elinden alınabilir” gibi çalışmaları var.

İlaç deyince aklınıza ‘aspirin’ gelmesin, Turan İtil, LSD gibi uyuşturucuların etkileriyle ilgili çalışmalar da yapıyor.

Dahil olduğu ve destek verdiği projeler arasında CIA destekli “MK – Ultra” gibi meşhur “Zihin Kontrol Programları” da var.

VAKFIN TÜRKİYE’DE FAALİYETE GEÇME HİKAYESİ

ABD’de bazı demokratik gençlik akımları, protesto için bu laboratuvarları yakıp yıkıyor. Bu nedenle bu çalışmalar daha “özgür” ülkelerde yürütülmeye başlıyor. Tabii bu arada Turan İtil’in de vatan özlemi kabarıyor! Turan İtil’in özellikle 12 Eylül döneminde siyasi mahkûmlar üzerinde yürüttüğü çalışmalarda bir de ortağı var: Ayhan Songar!

Kibernetiğin Türkiye’deki babası, “Milliyetçi – Muhafazakâr” postuna bürünmüş, “Dr. Mengele” lakaplı Ayhan Songar. Bu kadro, darbe ve öncesi dönemde özellikle siyasi tutuklular üzerinde sağ – sol farkı gözetmeksizin korkunç deneyler yaptı.

Bu deneylerde ölenlerin ölüm raporlarında İtil – Songar ikilisinin isminden bahseden “**Gözetiminde Kaybolanlar**” isimli kitap, toplatıldı.

Dönemin Wikileaks’i olan CIA Insider sızıntılarında ikilinin ismi, RTE’nin başdanışmanı İlnur Çevik’in babası olan İlhan Çevik’le beraber “CIA bağlantılı Türkler” listesinde geçiyordu. Listenin göze çarpanları, Ahmet Kabaklı ve İnönü’nün damadı Metin Toker.

1983'de CIA'in Uluslararası Dış Politika Enstitüsü ve HZI Vakfı ortaklığında "Uluslararası Terörün Çağdaş Yönleri" semineri düzenlendi.

Katılımcılar arasında Turan İtil'in dostu CIA istasyon Şefi Gen. Paul Henze, Org. Necdet Öztoran, Vali Nevzat Ayaz ve Turan İtil'in Pentagon projelerinde birlikte çalıştığı öğrencisi, Hipnoz uzmanı GATA Psikiyatri ABD Başkanı Tuğgeneral Şevket Akpınar vardı.

1985'te Turan İtil ve HZI "Türkiye'de Teröristlerin Rehabilitasyonu Uluslararası Sempozyumu"nu düzenledi. Henze, yine onur konuydu. İçeriği NATO, Pentagon, MGK gibi kurumlara sunulan bu sempozyumda İtil şu ifadeleri kullanıyordu: (Editörlerin Notu: İtil'in sözkonusu edilen ifadeleri burada eksik görünüyor.)

Bu döneme ve İtil-Songar ikilisinin çalışmalarına Dr. Nevzat Tarhan şahit olmuştur, belki kendisi detaylı bilgi verebilir.

1990'da HZI Vakfı, Dev – Sol (DHKP – C) tarafından "işkence üssü" olduğu gerekçesiyle bombalandı.

Olay, kamuoyu gündemine çok girmeden unutturuldu.

Yıllar sonra Ülkücü camiadan da işkence mağdurları, konuyu gündeme taşıdı. Şikâyet dilekçeleri verildi.

Tabii netice alınmadı.

Adnan Oktar, Yalçın Küçük, Salih Mirzabeyoğlu gibi bazı bireylerin cezaevlerinden 'dönüşmüş' olarak çıkmasının temeli bu çalışmalardır.

Tüm bu olaylar olurken, vakfın yönetim kurulu başkanlığını yürüten 'Hemşire' Muazzam(!) Muazzez İlmiye Çığ'a gelirsek...

Bilimsel bir boşluk olan Sümeroloji konusunda tek kaynak (!) olan Muazzez İlmiye Çığ, semavi dinlerin inanışlarının aslında Sümer kültüründen geldiğine dair tezleriyle, semavi dinlerin "uydurma" olduğu değirmenine su taşıyor.

Bu çalışmalarıyla yerli – yabancı pek çok premasonik, masonik ve hatta postmasonik örgütlerden ödüller ve “Hemşire” ünvanı alıyor.

Medyadaki biraderler ise dozajı ayarlayarak konuyu gündeme getiriyor. İçi boş bir dava ile kahramanlık kazanıyor Muazzez Çığ.

Eserlerinde ise -bilimsel değil- ideolojik olarak anlatılmak istenene mükemmel uyan bir bilimin(!) elitist küstahlıkla yorumunu görüyoruz.

Sümeroloji uzmanı değilim, ancak bu alana yönlendirdiğimiz genç arkadaşlar var. 5-10 yıl içerisinde gerçekler ortaya çıkar.

Bugüne gelirse Turan İtil ve Muazzez İlmiye Çığ ikilisi, Doğu Perinçek'in çevresindeler.

İTİL, BİR YANDAN DA PENTAGON İÇİN ÇALIŞIYOR

Doğru zamanlarda giderseniz, bu kadroyla Asmalı Mescit'te Yakup Meyhanesi'nde sık sık karşılaşsınız.

İşte burası “at izi - it izi” noktası, her gün anti CIA haberler yapan, devletin millici (!) kanadından Perinçek, CIA kadrosuyla beraber.

Küresel Sistem'in, devletler üstü olarak nasıl işlediğini anlamak için harika bir örnek, gören göz için eşi bulunmaz bir sahne!

TURAN İTİL VE AYHAN SONGAR

Birisi bireyin zihnini kontrol etme üzerine uzman, diğeri kibernetikle kitle zihninin kontrolü üzerine.

Birisi koyu Kemalist sol (!) aydınlanmacı bir profilde, diğeri dindar, milliyetçi, Türk İslam sentezcisi!

İkisi de Küresel Çete'nin zihin kontrol çalışmalarının merkezinde yer alan postmasonik Tavistock Supreme Konsey üyeleri!

Aynı zamanda Türkiye'deki "Çelik Çekirdek" (Gerçek Ergenekon) mekanizmasının da önemli üyeleri...

SONGAR AKTİF GÖREVLİ, İTİL DESTEK / YEDEK

Bu nedenlerdendir ki, konum olarak Perinçek'in temsil ettiği devlet kliğinden de, CIA veya Pentagon'dan da çok daha yukarıdalar.

Bu kadroyu deşifre eden Rahmetli Aytunç Altındal, "Tavistock" konusuna dikkat çektiğinde, güncel bir ismi de işaret etmişti. O isim ki kurmaca Ergenekon davalarına kasıtlı dahil edilmiş, ancak zanlıyken bir gün bile hapiste yatmamış ve korunmuştu.

Sonra kendisi CHP'ye oğlu MHP'ye vekil oldu, 'dokunulmazlık' kalkanına büründü. Aktif siyaset gündeminden çekildi. Devlet ve siyaset üstü bu kişi ve yapıların konumu ve faaliyetlerinin, sistemin nasıl işlediğini anlamamıza faydalı olması dileğiyle.

Sözlük Emeklisi, dikGAZETE.com

SÜMEROLOG MUAZZEZ İLMIYE ÇIĞ'IN CIA BAĞLANTISI

Akit – Gündem.

Geçtiğimiz gün sosyal medyada bazı gazeteci ve haber siteleri tarafından Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ'ın öldüğüne ilişkin haberlerin yayılmasının ardından Halk TV'ye bağlanarak sağlığının yerinde olduğunu duyuran Çığ hakkında, sosyal medyada dikkat çekici iddialar ileri süren yazılar paylaşıldı.

106 yaşına basan Sümerolog Çığ hakkında sosyal medyada tartışma doğuran yazılardan birinin, Temmuz 2019'da yayınlanan SolHaber yazarı Orhan Gökdemir'e ait olduğu görüldü.

Söz konusu yazıda Gökdemir, Sümerolog Çığ'ın 12 Eylül döneminde CIA bağlantılı HZİ vakfı bünyesinde aktif olduğunu iddia ederken, 80'li yıllarda yaşanan bazı olaylara dikkat çekiyor.

“Bizim sevgili hastalığımız” başlığını taşıyan Temmuz 2019'da yayımlanan yazıda öne çıkan bazı paragraflar şöyle:

HZİ VAKFININ KURUCUSU TURAN İTİL, ÇIĞ'IN KARDEŞİ

“HZİ Vakfı pek bilinen bir kuruluş değildi. Haberini yapan gazeteciler bile şaşırmişti vakfın hedef alınmasına. Kurucularından Prof. Dr. Turan İtil de pek tanınmış bir isim değildi. Diğer kurucu Prof. Dr. Muazzez İlmiye Çığ herkesin malumuydu. Malum olmayan iki profesörün kardeş olduğuydu. Yönettikleri vakfın 12 Eylül karanlığında cezaevlerinde üstlendiği uğursuz rol de öyle...

“HZİ”, Hatice Zahit İtil'in baş harfleri. Hatice Zahit Hanım, Prof. Dr. Turan İtil ve Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ'ın anneleri.

'Nöropsikiyatri' alanında faaliyet gösteren bir vakıftı bu. Haliyle yükün çoğu küçük kardeş Turan'ın omuzlarındaydı."

"Elektromanyetik zihin kontrolü deneyleri"

İtil hakkında sosyal medyada paylaşılan 12 Eylül dönemi başında çıkan bir başka haber:

"Küçük kardeş Turan pek hazırlıklı ve donanımlıydı; vakıf adına 12 Eylül'ün en karanlık yıllarında generallerin teşvikiyle Mamak, Metris, Erzurum gibi siyasi tutuklu ve hükümlülerin çoğunlukta olduğu toplama kamplarında solcular üzerinde farmakolojik deneyler yaptı. Hatta seçilen bazı mahkûmlar adı geçen vakfa taşındı, burada da "bilimsel" deneylere tabi tutuldu. Vakfa yakın oturan site sakinleri kafalarında tuhaf başlıklar ve kablolar olan insanlar gördüklerini söylüyorlardı. Vakfın kurbanları deneylerin farmakoloji ile sınırlı olmadığını; hipnoz, beyin fizyolojisi, elektromanyetizma gibi "zihin kontrolü" ile alakalı alanları kapsadığını söylüyorlardı. Belli ki o karanlıkta fizik ile fizikötesi arasındaki sınır kolayca aşılmıştı."

ÇİĞ'İN BİRLİKTE ÇALIŞTIĞI TURAN İTİL VE CIA İLİŞKİSİ

Gökdemir, aynı yazıda Turan İtil'in kim olduğuna ve çalışma alanına dair şu iddiaları ileri sürüyor;

"Turan İtil sıradan bir farmakolog, alelade bir akademisyen değildi. Dünya çapında araştırmalara, buluşlara, patentlere imza atmış, ABD'de yabancıların ulaşamayacağı haklar elde etmişti.

Şaşırtıcı bir biyografisi var haliyle. Nazi Almanya'sının şerrinden kaçıp Türkiye'ye sığınan Yahudi kökenli bilim insanlarından Ord. Prof. Dr. Philipp Schwart'ın öğrencisi. Bu ilişki ona 2. Dünya Savaşı sonrası Almanya'da çalışma fırsatı verdi. 1960'lı yılların başında Almanya'da Erlangen-Nürnberg Üniversitesi'nde doçent

oldu ve Nöropsikiyatri Bölümünde başhekimlik yaptı. O yıllarda St. Louis Missouri Üniversitesine davet edildi. 1974'e kadar araştırmalarını burada sürdürdü. 1975'te davet edildiği New York Tıp Koleji'nde Biyolojik Psikiyatri Başkanı olarak 15 yıl görev yaptı. Amerikan Hava Kuvvetleri ve Missouri Üniversitesi Psikiyatri Enstitüsü bünyesinde LSD üzerine araştırma birimlerine öncülük etti. Amerikan Ordusu ile birlikte çalıştı, NATO ile sıkı iş birliği yaptı. Dahil olduğu ve destek verdiği projeler arasında CIA destekli meşhur 'Zihin Kontrol Programları' da var.

Ardından kendi vakfını kurdu, araştırmalarını orada sürdürdü. Fakat Amerika'da ayaklanan gençler vakfına sıkıntı çıkarıyor, protesto ediyor, imkân bulursa yakıp yıkıyordu. Vakfı Türkiye'ye taşımaya karar verdi, burada daha özgür olacaktı. 1971'de Gayrettepe'de kurulan HZİ Nöropsikiyatri Vakfı, New York'taki HZI Research Center'ın bir şubesi idi.”

TURAN İTİL'İN ONUR KONUĞU: CIA İSTASYON ŞEFİ PAUL HENZE

“12 Eylül'ün çok yakında ülkeyi onun için koca bir laboratuvara dönüştüreceğini tahmin ediyor muydu bilinmez. O laboratuvarda bulduklarını sır gibi sakladı. Bulgularının bir kısmını 1983'te İstanbul'da yapılan bir seminerde 'özel davetlilerle' paylaşmıştı sadece. O özel davetliler seminerden öğrendikleri bilgilere dayanarak cezaevlerinde 'Mamak Modeli'ni uygulamaya karar verdi. Koğuş sisteminden hücre sistemine geçildi. Zekâ dereceleri düşük olanların yeniden topluma kazandırılması için tedrici af yoluna gidildi. Sağcı ve solcu tutsaklar aynı koğuşa atıldı, disiplin arttırıldı. “Atatürk ilke ve inkılapları” eksenli bir eğitim yürürlüğe konuldu. İradeleri kırmak için bütün cezaevleri işkence hanelere dönüştürüldü.

KAHRAMANIMIZ ÜNLENİYORDU

1983'de CIA'nin Uluslararası Dış Politika Enstitüsü ve HZİ Vakfı ortaklığında “Uluslararası Terörün Çağdaş Yönleri” adlı bir seminer düzenlendi. Katılımcılar arasında Turan İtil'in dostu CIA İstasyon Şefi Paul Henze, Orgeneral Necdet Öztörün, Vali Nevzat Ayaz vardı. 1985'te “Türkiye'de Teröristlerin Rehabilitasyonu Uluslararası Sempozyumu”nu düzenledi. Henze yine onur konuydu.”

İtil'in ablası Çiğ, Kasım 2015'te Aydınlık gazetesine verdiği röportajda, Turan İtil'in çalışmalarının bir araya getirildiği kitapla ilgili şu ifadeleri kullanıyor;

"Psikiyatri alanında çalışan doktorlara, hasta-doktor ilişkilerini, Almanya ve Amerika'daki bilimsel çalışmaların nasıl yapıldığını, aralarındaki farkları, oralandaki özel yaşamı, psikiyatri dalındaki yeni buluşları, yöntemleri göstermesi bakımından önemli."

DOKTOR MENGELE

Yazıda, 1990 yılında Dev-Sol'un üstlendiği Gayrettepe'deki HZİ Vakfı'na bombalı saldırının ardından Turan İtil isminin dikkatleri üzerinde topladığı ifade edilirken, 2011'de açılan “tek dava” ile aynı ismin tekrar gündeme geldiği şöyle hatırlatılıyor;

“Ülkücü” Muhsin Yazıcıoğlu ekibinden Recep Küçükizsiz cezaevinden çıkıp uzun yıllar yurtdışında kaçak yaşadktan sonra 2011 yılında ülkeye döndü. Bir gün unutmak istediği Mamak'ın beyaz önlüklü Mengelesi umulmadık bir yerde karşısına dikildi. Televizyonda bilirkişiydi Dr. Mengele. Aradan geçen onca yıla rağmen Prof. Dr. Turan İtil'i hemen tanıdı ve soluğu mahkemede aldı. Binlerce kurbanı olan Prof. İtil böylece ilk kez resmi soruşturmanın konusu oldu. Bunun dışında hakkında tek bir soruşturma açılmamıştı.”

ÇIĞ'IN SÜMERLERİN TÜRK OLDUĞU İDDIASI

Prof. Çığ hakkında sosyal medyada paylaşılan bir başka yazının ise, Sabah gazetesi yazarı Engin Ardiç'a ait olduğu görüldü. 2 Eylül 2017 tarihli "Bayan Muazzez" başlıklı yazıda, Prof. Çığ'ın Sümerlerin Türk olduğu iddiasına eleştiri getirilirken Ardiç'ın şu ifadeleri öne çıkıyor;

"Ha, bir de Sümerler'in Türk olduğunu ısrarla iddia ediyor tabii..."

Acaba hocası Profesör Samuel Noah Kramer ona böyle mi öğretmişti?

Eti Türkleri (Hititler), Yunan Türkleri, Mısır Türkleri, Fransız Türkleri ve Burkina- Fasso Türkleri hakkındaki değerli fikirlerini de öğrenmek isterdik.

Hint-Avrupa dili konuşan eski kavimlerin nasıl olup da Ural-Altay kökenli olduklarını bize bilimsel açıdan ispat edebilirse bu daha da çarpıcı olur. Profesör Kramer de mezarında fırıl fırıl döner vallahi."

Kaynak:

Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ'ın CIA bağlantısı ortaya çıktı - Yeni Akit

HZİ VAKFI'NIN SABIKALARI

TÜRKİYE VE DÜNYA CEZAEVLERİNDE: ZİHİN KONTROLÜ

Kemal PEHLİVANOĞLU / Sabah

22 Haziran 1990 tarihli gazetelerden akseden bir haberde, Dev-Sol'a mensup dört militanın Gayrettepe Yıldız Posta Caddesi Akın Sitesi'nde bulunan Prof. Doktor Turan M. İtil'e ait HZİ VAKFI'na sabahın erken saatlerinde gelerek, içerideki çalışanları alt katta etkisiz hale getirdikten sonra üst kattaki büroları harabeye çeviren bombalama olayını gerçekleştirdikleri, olay yerini terk etmeden önce de duvarlara bildiriler bıraktıkları ifade ediliyordu. Devrimci Sol-Silahlı Devrim Birlikleri imzalı bildirimlerde "Amerikan ilaç tekellerinin hizmetinde çalışan ve CIA tarafından finanse edilen HZİ Vakfı, örgütümüz tarafından basıldı ve tahrip edildi." deniyordu. [1]

Peki neydi bu HZİ Vakfı ve bildiride bahsedilen cezalandırmayı hak edecek daha büyük çapta bir sürü başka kurum ve kuruluş varken, adı sanı duyulmamış bu vakfı neden Dev-Sol hedef almıştı?

HZİ, Hatice Zahit İtil'in baş harfleriydi. Profesör Dr. Turan İtil'in ve bugün ismi ulusalcılarla sıklıkla anılan ve "Başörtüsünü Sümerlerde fahişeler takardı" şeklinde bilimsel(!) açıklamalarıyla meşhur Sümerolog(!) Muazzez İlmiye Çığ'ın annesinin ismi idi ve Çığ vakfın yönetim kurulu başkanlığını üstlenmişti.

12 Eylül sonrası Mamak, Metris, Erzurum gibi siyasi tutuklu ve mahkumların konulduğu cezaevlerinden gelen haberlere göre, ağırlıklı olarak devrimci sol mahkumlar üzerinde farmakolojik deneyler yapılıyordu. Deneyler sadece cezaevleri ile sınırlı kalmıyor, seçilen bazı mahkumlar mezkur vakfa getiriliyor, burada da ilmî(!) çalışmalara devam ediliyordu.

Daha sonra bu deneylerin sadece farmakoloji değil; hipnoz, beyin fizyolojisi, elektromanyetizma gibi Zihin Kontrolü ile alakalı unsurları da içine alacak çapta olduğu anlaşılacaktı. Hatta vakfa yakın site sakinleri defalarca kafalarında tuhaf başlıklar ve kablolar olan insanları gördüklerini söyleyeceklerdi.

İnsan haklarına aykırı bir şekilde zorla kobay edildikleri bu çalışmalar içinde, devrimciler dışında ülkücü tutuklu ve mahkumlar da bulunuyordu. Yanı sıra, bu yasadışı, hukuk dışı, ancak devletin en üst organı (Milli Güvenlik Konseyi) emriyle yürütülen çalışmaların faili olarak başka akademisyenlerin ismi de geçmekteydi. Bunlardan en tanınmış da artık hayatta olmayan Prof. Ayhan Songar'dı ve o da hem müstakil olarak Cerrahpaşa'da ve hem de HZİ Vakfı bünyesinde Prof. Turan İtil başkanlığında yapılan çalışmalara katılıyordu.

Prof. Turan İtil, bu bombalama eylemi ve akabindeki gelişmelerden sonra vakfın kapısına kilidi vurup ABD'ye gitti.

Buraya kadarki tuhaf hikâyeden profesör İtil'i tam manasıyla tanımamız yeterli olmayacaktır.

İtil, sıradan bir farmakolog, alelade bir akademisyen değildi. Öyle olmadığını anlamak için biyografisine kısaca bir göz atmak dahi yeterli olacak sanırız. Biyografisini okudukça görüleceği gibi, dünya çapında araştırmalara, buluşlara, patentlere imza atmış; ABD'de yabancıların ulaşamayacağı haklar elde etmiş; Nobel sahibi statüsündekilere has muamele gören bir bilim adamıydı İtil.

İtil'in biyografisinden öne çıkan birkaç kesit verelim ve onu biraz daha yakından tanımaya çalışalım o halde:

– “Profesör İtil, 1962'de Almanya'da Erlangen-Nürnberg Üniversitesi'nde doçent ve Noro-psikiyatri Bölümü Başhekimliği görevini yürüttü. Bir yıl sonra St. Louis Missouri Üniversitesi'ne davet edildi. 1974'e kadar profesör ve yardımcı B - sıfatıyla araştırmalarını sürdürdü. 1975 senesinde yine davet üzerine gittiği New York Tıp Koleji'nde Biyolojik Psikiyatri Başkanı olarak 15 yıl görev yaptı. Prof. İtil, bu dönemde Amerikan Hava Kuvvetleri ve Missouri Üniversitesi Psikiyatri Enstitüsü bünyesinde LSD

üzerine laboratuvar çalışmaları yapılan ünitadaki araştırma biriminde lider kadroda olarak görev aldı.” [2]

2005-2012 yılları arasında Amerikan Hava Kuvvetleri Araştırma Merkezi'nde NÖROFİZYOLOJİ ve PSİKOFARMAKOLOJİ Araştırmaları Ünitesi 2. Başkanı. (Co-Principal) olarak Amerikan Ordusu'na hizmet etti. İtil'in, bunun dışında, NATO ile de sıkı işbirliği vardı. Mamak, Metris, Erzurum gibi cezaevlerinde yaptığı zihni, nörolojik ve farmakolojik deneylerin sonuçlarını hiçbir zaman detaylarıyla kamuoyu ile paylaşmamasına karşılık, sonradan deney sonuçlarının bir kısmı 1983'te İstanbul'da yapılan bir seminerde “özel davetliler”le paylaşılmıştı.

Bunun dışında, New York Medical College'da yine kapalı seminer verdi İtil. Bu seminerin bazı notları 21 Mart 1984 tarihli Medical Tribune'de yayımlandı. Yazıdaki yorumlar, İtil'in tutukluları “kobay” olarak kullandığını açıkça göstermekteydi. İtil'in yürüttüğü beyin, nöroloji ve farmakoloji temelli çalışmaları sadece ABD Ordusu değil, bunun dışında NATO da takip etmekte, destek vermekteydi. Kamuoyundan saklanan deneylere dair sonuçları NATO'nun 23 Ocak 1985 tarihinde yapılan toplantısında yetkililere sunacaktı.

Kamuoyuna sızan araştırma sonuçları ve tavsiyeler olarak, cezaevlerinde koğuş sisteminden hücre sistemine dönüşümün sağlanması, Atatürk ilke ve inkılapları ekseninde sert disiplin kuralları ile eğitim verilmesi gibi maddeler yer almakta idi. [3]

Sabah Gazetesi'nde Prof. İtil'in 12 Eylül dönemi hapishanelerinde yaptığı yasadışı çalışmalarla ilgili olarak Prof. Nevzat Tarhan'ın şöyle bir açıklaması yer alacaktı:

– “Psikiyatrist Prof. Nevzat Tarhan, 1980 darbesinin ardından cezaevlerine konan solcu ve sağcı hükümlüler üzerinde Prof. Turan İtil ile Prof. Ayhan Songar'ın gizli bir araştırma yaptıklarını açıkladı. Prof. Tarhan, sonuçları kamuoyundan gizlenen bu araştırmayla ilgili olarak Prof. Songar'ın dost sohbetlerinde “Araştırmanın sonuçlarına göre sağcılar geri zekalı, solcularsa antisosyal ve psikopat çıktı” dediğini aktardı. 12 Eylül döneminde Milli Güvenlik Konseyi'nin, hükümlülerin neden suç işlediğinin belirlenmesi amacıyla bir araştırma yaptırdığını belirten Prof. Tarhan,

projede Prof. İtil ve Prof. Songar'ın yer aldığını söyledi. Araştırma sonuçlarının Harbiye Orduevi'nde sunulduğunu anlatan Prof. Tarhan, "Prof. Songar, araştırmayla ilgili birtakım sonuçlara Bursa'da yapılan bir kongrede meydana gelen tartışmalarda gayri resmi olarak değindi. Fakat gizli bir devlet projesi olarak yürütülen bu çalışma resmi olarak ancak devlet tarafından yayınlanabilir" dedi. Kendisinin de bu çalışmanın sonuçlarını görmediğini belirten Prof. Tarhan, "Ama Prof. Songar bazı sohbetlerinde bu araştırmadan elde ettikleri bazı sonuçları söylemiş. Hatta araştırmayla ilgili olarak 'Sağcılar geri zekâlı, solcular antisosyal ve psikopat çıktı' diye yorum yapmış" dedi." [4]

Medyada dönem dönem yer alan bu türden haberlerde Mengele ile kıyaslanan Profesör İtil'in biyografisinde 13 ilacın patentli mucidi olduğunu görüyoruz. Sadece farmakolojik çalışmaları değil, BEYİN ve ELEKTROMANYETİZMA konularında da uzman olan İtil, 25'in üzerinde ülkede 100'den fazla Beyin Fonksiyon Laboratuvarının kurucusu olmuş.

Profesör Turan M. İtil, buluşları ile de dünya çapında bir bilim adamı. Bunlar arasında patentli 13 ilaç ve patent almayı bekleyen daha başka birçok ilaç var.

İtil, aynı zamanda, beyin ve nöroloji sahasında sayısız birçok METOD'un, yine beyindeki ELEKTROMANYETİK DALGA alanlarının ölçüm ve haritalanmasında kullanılan gelişmiş bilgisayar destekli CİHAZ ve SİSTEMLER'in de kaşifi. Nöroloji alanında çığır açan ve EEG'nin (Electroencephalography) gelişmiş versiyonu olan CEEG'yi (Computer Analized EEG) bulan kişidir. EEG: Beyin hücreleri arasında bulunan elektrikî potansiyellerin elektroensefalograf cihazıyla kaydedilmesi işlemi.

CEEG, esas itibariyle bir EEG cihazı ile 3 adet (biri merkezî, ikisi yardımcı olmak üzere) mikrobilgisayardan oluşuyor. EEG cihazından alınan grafik, otomatik olarak kompüterlere verilip 8 EEG kanalı birlikte analiz ediliyor ve aynı zamanda renkli topografik beyin şemaları da çiziliyor. Bu şemalarda, beyin çeşitli bölgelerindeki dalga değerlerini net olarak görmek mümkün oluyor.

CEEG'nin geliştirilmesi yanında, HİPNOZUN BEYİN FİZYOLOJİSİ, HALÜSİNASYONLARIN BEYİN FİZYOLOJİSİ,

RÜYALARIN BEYİN FİZYOLOJİSİ, UYKU DERİNLİĞİNİ OTOMATİK ÖLÇME gibi sahalardaki çalışmalarıyla da tanınıyor.

12 Eylül cezaevlerinde kobay olarak kullanılan tutuklu ve mahkumlar sadece devrimciler değildi demiştik. O dönem Milliyetçi Hareket Davası'ndan iki kez ölüm cezasına çarptırılan ve merhum Muhsin Yazıcıoğlu'na yakın isimlerden Recep Küçükizsiz, yirmi yılı geçen cezaevi ve sürgün döneminden sonra 2011 yılında Türkiye'ye döndüğünde o ana kadar belleğinde sürekli yer bulan ve MAMAK'IN MENGELESİ olarak isimlendirdiği "beyaz önlüklü"yü tesadüfen televizyonda görünce, geçen onca yıla rağmen Prof. Dr. Turan M. İtil'i hemen tanıdı ve soluğu mahkemede aldı.

İsmi darbeye özdeşleşen Prof. İtil böylece ilk kez resmi soruşturmaya girmiş oldu. İlk kez diyoruz, çünkü 1985'te de bu yönde gelişmeler olmuş, İtil ve HZİ VAKFI ilaç ve elektromanyetizma ile yasadışı deneylerle ilgili olarak anılmış, hatta Sağlık Bakanlığı ve TBMM inceleme yapmıştı. Basında çıkan haberlere göre böyle bir suç işlenmişti ancak bunu engelleyen, yaptırım getiren, ilgili bir kanun yok denilerek konu kapatıldı.

★ ★ ★

Mezkûr haberde yaşananları destekleyen uzman açıklamalarına da yer verilmiş.

Bolu İzzet Baysal Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümü'nden **Prof. Dr. Mustafa SERCAN**, iki profesörün ismine temasla yukarıda bahsettiğimiz deneylerin açık edildiği sonuçları ihtiva eden sunumlarla ilgili açıklamasında şunları söylüyor:

– "Prof. İtil ve Prof. Songar'ın araştırmasının sonuçlarına benim tanık olduğum ilk sunum 1984'te Bursa'daki bir kongreydi. Songar konuşmasında araştırma sonuçlarına göre, 'solcuların genetik olarak suçlu olduğunu' söyledi. Bir de Erzurum Cezaevi'ndeki tutukluların kendilerine sürekli iğne yapıldığına dair tanıklıkları biliyorum. Bu ilaç 100 kişiye uygulanmış."

İÜ Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'ndan **Prof. Dr. Doğan ŞAHİN**'in konuyla ilgili açıklaması da şöyle:

– “Yaptığım bir işkence araştırması sırasında konuştuğum kişiler bana bu araştırmaların bir kısmına Cerrahpaşa Psikiyatri Kliniği'nin de katkıda bulunduğunu, 1983 yılında bazı mahkumların Cerrahpaşa'ya götürülerek üzerlerinde Prof. Dr. Ayhan Songar tarafından araştırma yapıldığı bildirildi. Daha sonra aynı bilgilere çeşitli yerlerde de rastladım.”

Mehmet Bekâröğlü (Psikiyatri uzmanı):

– “Metris'te komutanlar benden mahpusların direncini kırmamı istiyordu. Ben de 'komünizmin tedavi edilecek bir hastalık' olmadığını anlatıyordum. Ama Prof. İtil'in araştırmasında siyasi tutukluların sosyopat olduğunun anlaşıldığı iddia edilmişti.”

'Tedavi için 40 yaşına kadar cezaevinde kalmalılar'

Prof. Turan İtil, araştırmasının sonucunda şu yorumda bulunuyordu:

– “Bunların elinde olmayan bir şey var, içgüdüleri var, bunu anlayabilmek için iki tanesini görmeniz kâfi, üç taneye gerek yok. Öyle bir şey ki bunlar, buluttan nem kapan insanlar, kontrol edilemeyen bir kızgınlıkları var. Terörist olmasalardı da katil olurlardı. Bir araştırma yaptık, Türkiye'nin çeşitli hapishanelerindeki teröristlerle görüştük, üstelik bu araştırmanın güvenilir yanı kim terörist kim değil diye bir kuşkunun olmayışı.

Bu teröristler için kesinlikle en iyi ilaç yaştır. Kimse 40 yaşından sonra terörist olmaz. O halde kırka kadar beklemek gerek. 40 yaşına kadar içeride hapishanelerde tutulmaları gerekir. Pahalı bir yöntem ama idamdan daha iyi.” [5]

12 Eylül dönemi Mengele'lerinden olmakla itham edilenlerin kimisi artık hayatta değil. Kimisi izini kaybettirmiş görünüyor. Profesör Dr. Turan M. İtil ise, bildiğimiz kadarıyla sayısız kurum ve kuruluşta etkili bir isim olarak ve hepsinden önemlisi hem NATO ve hem de ABD Ordusu gölgesinde çalışmalarına devam etmekte. 1990 yılından bugüne New York Üniversitesi'nde profesör ve New York Tıbbi Araştırma Enstitüsü'nün başkanlığını yürütüyor.

Son olarak başında bulunduğu New York'taki Beyin Merkezi'nin bir şubelerini de 2009'da İstanbul'un lüks bir semtinde faaliyete geçirdi. [6]

İtil ve Çığ kardeşler bir asra yaklaşan ömürlerinin son demlerinde de oldukça faaller. Çığ'ın kitapları Perinçek'in Kaynak Yayınevi'den çıkıyor ve yine aynı meşrepteki televizyon programlarında boy gösteriyor. Yine abla kardeş İşçi(!) Partisi öncülüğündeki toplantılara hatta yürüyüşlere katılmalarıyla gündeme gelmekte artık.

Mengeleci olmakla itham edilen bir doktor ve deneylerine sahne olan mekânın -vakfın- başkanı bir Sümerolog (!), 12 Eylül'de rağbet gördükleri günlerin hasretiyle son nefeslerine kadar "salyangoz satmaya" kararlı görünüyorlar.

Artık 12 Eylül gibi karanlık dönemler geride kaldı, cezaevlerinde Mengenerler artık cirit atmıyor diye düşünenler olabilir, ancak gerçek hiç de sanıldığı gibi değil. 12 Eylül sonrasında yaşanan 28 Şubat gibi süreçler düşünüldüğünde, bitmediği, daha da tahkim edildiği anlaşılıyor. Bugün dahi, yargılandıkları söylenen darbe faillerinin daha ilk celselerde salıverildikleri de hepimizin malumu. Yanı sıra, sistem için tehlikeli addedilen uslanmaz Devrimci ve Ülkücülerin nesli kesildiği zannıyla cezaevlerindeki Mengeleci tatbikatların artık olmadığını düşünenlere ise Mütefekkir Salih Mirzabeyoğlu'nu ve O'nun 14 yıllık çilesini hatırlatırız.

NATO, ABD, İsrail ve cümle yerli avanesi nezdinde tehlike arzeden bir fikir ve aksiyon adamı için 14 yıldır saatler durmuş; farmakoloji ve ilkel elektromanyetizma yöntemlerinin çok fevkinde teknolojinin adı olan TELEGRAM'la Bolu'da her gün, günde 24 saat işkence görüyor. O fikir adamının başta Müslüman Anadolu olmak üzere tüm insanlığa sunduğu ve "Külliyat" olmanın ötesinde tatbiki, hayata geçirilmeye "kol" bekleyen "Sistem" in yerli-yabancı mevcut "irade"yi, Siyonist Elit ve peşkircilerini korkutmaması mümkün mü?

Ve bize, O çıkmadan, sundukları baş tacı edilmeden kurtuluş görüyor mu?

Her şeye rağmen ne mutlu ki bize ki, tam manasıyla layık olmasak da en azından böyle bir sistemin, fikriyatın ve liderin tarafındayız, o liderin yaktığı ateşin pervanesiyiz.

Prof. Dr. Turan M. İtil ve onun farmakoloji, nöroloji ve gelişmiş bilgisayarlar ekseninde yürüttüğü çalışmaları kısacık bir makaleye sığdırmak mümkün görünmüyor. İsminin, Pentagon güdümünde Cihazlı Zihin Kontrolü'nün ilk temel projelerinden olan MK-ULTRA Projesi ile olan alakasını; 1974-1989 yılları arasında GATA Nöroloji

Anabilim Dalı Başkanlığı yapmış olan Prof. Dr. Şevket Akpınar'la birlikte yürüttüğü ve HİPNOTİZMA'yı da içine alan projeleri; PLACEBO (plasebo) Etkisi –Farmakolojik olarak etkisiz bir ilacın “telkin”e dayalı etki ortaya çıkarması- üzerine çalışmaları; MK-ULTRA ve ARTICHOKE projelerinde yer aldığı bilinen ve hayatında ilk “katatoni” hastasını 1962'de Bakırköy'de gördüğünü söyleyen, “ELECTROSHOCK-Restoring The Mind-Healing Mental Illness” yazarı ve psikiyatrinin yaşayan efsane ismi Max Fink'le olan bağlantısını ve daha birçok konuyu da masaya yatırmak gerekiyor.

Psikiyatrist Prof. Nevzat Tarhan, 1980 darbesinin ardından cezaevlerine konan solcu ve sağcı hükümlüler üzerinde Prof. Turan İtil ile Prof. Ayhan Songar'ın gizli bir araştırma yaptıklarını açıkladı.

Prof. Tarhan, sonuçları kamuoyundan gizlenen bu araştırma ile ilgili olarak Prof. Songar'ın dost sohbetlerinde "Araştırmanın sonuçlarına göre sağcılar gerizekalı, solcularsa antisosyal ve psikopat çıktı" dediğini aktardı.

12 Eylül döneminde Milli Güvenlik Konseyi'nin, hükümlülerin neden suç işlediğinin belirlenmesi amacıyla bir araştırma yaptırdığını belirten Prof. Tarhan, projede Prof. İtil ve Prof. Songar'ın yer aldığını söyledi.

Araştırma sonuçlarının Harbiye Orduevi'nde sunulduğunu anlatan Prof. Tarhan, "Prof. Songar, araştırmayla ilgili birtakım sonuçlara Bursa'da yapılan bir kongrede meydana gelen tartışmalarda gayri resmi olarak değindi. Fakat gizli bir devlet projesi

olarak yürütülen bu çalışma resmi olarak ancak devlet tarafından yayınlayabilir" dedi.

Kendisinin de bu çalışmanın sonuçlarını görmediğini belirten Prof. Tarhan, "Ama Prof. Songar bazı sohbetlerinde bu araştırmadan elde ettikleri bazı sonuçları söylemiş. Hatta araştırmayla ilgili olarak 'Sağcılar geri zekâlı, solcular antisosyal ve psikopat çıktı' diye yorum yapmış" dedi.

Kaynak: <http://medikritik.com/haberler/super-eeğnin-mucidi-turk-profesor-turan-ital>

HZİ'NİN KOBAYLARI

Nokta, yıl 3, sayı 10, 17 Mart 1985

Semra SOMERSAN & Güldal KIZILDEMİR

“Varlar mı yoklar mı diye bir şey söyleyebilir misiniz?”

“Ben bilmem ki onu, tahkikat yapılıyor. Sizce iddia edilmektedir. Biz konuyu tahkik ettiriyoruz...”

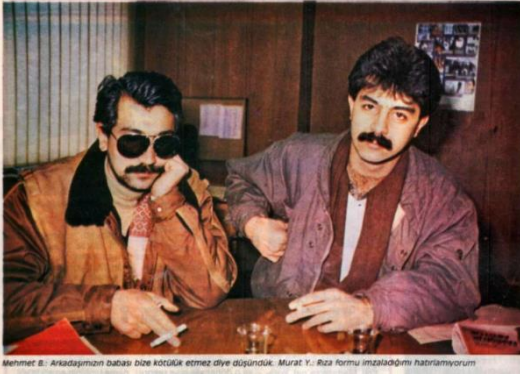
Nokta muhabiri ile Salih Çeyiz'in arasındaki bu konuşma Bakanlık Mescidinde geçiyordu. Salih Çeyiz, Sağlık Bakanlığı'nın HZİ Vakfı'nın araştırılması için kurduğu Teftiş Kurulu'nun başkanıydı. Çeyiz, Cuma namazını kılmak için indiği Mescid'de **Nokta** muhabirini karşısında bulmuştu. Bu küçük konuşmanın konusu Türkiye'de denenmemiş ilaçların üzerlerinde denendiği “insan kobaylar”dı.

Olayı birkaç hafta önce **Nokta** ortaya atmış ve haber günlerce basında yankılanmıştı. Sağlık Bakanlığı bu konuda bir soruşturma açmıştı. Olayın en önemli tanıkları bu “insan kobaylar” olacaktı. **Nokta** haftalardır onların peşindeydi. Araştırmalarımız sonucunda bilgilerine başvurduğumuz pek çok kimse doğrudan isim veremiyordu. Aka ufak tefek bilgi kırıntıları birleştiriliyor ve hedefe doğru adım adım yaklaşıyordu.

Sonunda Çarşamba günü geç saatlerde heyecanla beklenen haber **Nokta** yazı işlerine ulaştı. Kobaylardan birinin izi bulunmuştu. Olay, İstanbul dışında bir kentte düğümlenecekti. Murat Y'yi bulmak ve durumu anlatmak **Nokta** muhabirleri için güç olmadı. Murat Y'nin İstanbul'a getirilmesi ve eski “kobay” arkadaşı

Mehmet R'nin bulunması ile haftalardır beklenen randevu gerçekleşmiş oluyordu.

Soyadlarının açıklanmasını istemeyen Murat ve Mehmet **Nokta**'ya geldikleri zaman tedirgindiler. İkisinin de beyninde bir tek soru çakılmış kalmıştı: "Yoksa aldıkları ilaçlar etkisini yıllar sonra mı gösterecekti?" Murat ve Mehmet'e hangi ilaçlar verilmişti? Kobay olarak neden onlar seçilmişti? Bu soruların yanıtlarını bu iki genç insan kadar **Nokta** da merak ediyordu. Şimdi gözler İstanbul'un Gayrettepe semtindeki HZİ Vakfı'na çevrilmişti. Ama Vakfın telefonları yüzümüze kapanıyor, bu soruların yanıtlarını almak için oraya giden arkadaşlarımız tartaklanıyordu.

Mehmet B.: Arkadaşımızın babası bize küçük esmez diye düşündük. Murat Y.: İbiza Formu imzaladığını hatırlıyorum

Aslında bir esrar perdesinin altında saklanmak istenen bu olaylar ülkemizde insana verilen değer somut bir göstergesiydi. İnsanlar kobay fareleri gibi kullanılabilir miydi? Kapak fotoğrafında bu korkunç

paralelliği ortaya koymak için stüdyomuzda getirttiğimiz beyaz farfecikler bile öylesine sevimli çıktılar ki...

İNSANLAR ÜZERİNDE DENEYLER : HZİ'NİN KOBAYLARI

***Nokta**, HZİ olayı düşümünün son halkasını çözdü ve vakfın "insan kobaylarıyla " konuştu. Bir süre önce yapılan deneylerde kobaylık yapan gençler, belki de geç kalmış bir tedirginlik içindeydiler.*

“Yoksa bize içirdikleri ilaçların yıllar sonra yan tesirleri ortaya çıkabilir mi?”

HZİ Vakfı’nda yapılan bir ilaç araştırmasına kobay olarak katılan Murat, **Nokta** muhabirlerine merak ve endişeyle bu soruyu soruyordu.

İlk ilacı yuttuğundan bu yana neredeyse sekiz yıl geçmişti. 1977 baharıydı. Şişli Lisesi’nden arkadaşı Bahri Kaya bir gün kendisine cazip bir teklifte bulundu. HZİ Vakfı’nın ABD’deki araştırma merkezi, Türkiye’de bir ilaç araştırması için “iyi para karşılığı deneklik yapacak sağlıklı gençler” arıyordu. Acaba Murat iki aylık bir araştırmaya katılıp üç bin lira kazanmak ister miydi? Üç bin lira o günlerde bir lise öğrencisi için azımsanacak para değildi. Bütün yapacağı, sekiz hafta boyunca Pazar günlerini Gayrettepe’deki HZİ Vakfı’nda geçirip ilaç içmekti.

“Araştırmanın bir sakıncası olabilir miydi? Sanmıyordum. Araştırmaya Bahri de katılacaktı. Bahri’nin babası Rahmi Kaya vakıfta çalışıyordu, tehlikeli bir şey olsaydı, oğlunu hiç böyle bir araştırmaya sokar mıydı? Teklifi kabul etti, okuldan çok yakın arkadaşı Mehmet’i de ikna edeceğine Bahri’ye söz verdi.”

Sağlıklı Gönüllüler

Murat, Bahri ve Mehmet hafta içinde bir gün okulu kırarak Vakfa sağlık muayenesinden geçmeye gittiler. Elektrolar çekildi, kan ve idrar tahlilleri yapıldı, tansiyonları ölçüldü, ateşleri alındı. Tahlil sonuçları gösteriyordu ki, Murat ve Mehmet turp gibiydiler. HZİ ilaç araştırması için “sağlıklı gönüllü” olabilirlerdi. Bahri’ye gelince, maalesef deneye katılamayacaktı. Gönüllü olmasına gönüllüydü ama gastrit teşhisi konduğu için yeteri kadar sağlıklı sayılmazdı.

Araştırmaya kabul edilen iki arkadaş bir Pazar sabahı arka kapıdan Vakfa alındılar. Kendilerine verilen formları doldurdular. “Anne-baba adları, doğum tarihleri, adresleri, varsa telefon numaraları, filan.” Peki, kendilerine, deneye kendi rızalarıyla katıldıklarına dair bir belge de imzalatılmış mıydı? İki arkadaş bunu hiç hatırlamıyorlardı. “Öyle bir şey olmadı” diyordu Murat, “olsaydı herhalde unutmazdım.”

Vakıfta kendilerini güler yüzlü bir bayan karşıladı ve içmeleri için beyaz bir hap verdi. İlacın uykusuzluk gibi bir yan etkisi olabileceğini, bunun dışında hiçbir sakıncası olmadığını söyledi. İlacı aldıktan bir saat sonra gençlerin giriş katındaki büyük EEG makinesinde beyin elektroları çekildi. Sonra bir daha, sonra bir daha. Elektro işlemi akşama kadar dört-beş kez tekrarlandı. Ancak EEG çekilmeden önce yapılan uyarılar değişiyordu. İlacı aldıktan sonra ilk çekimde “sanki uykudaymış gibi beyninizi boşaltın, rahat olun, hiçbir şey düşünmeyin” deniyordu. Daha sonraki çekimde ise dikkat ve refleks üzerinde duruluyor, verilen sinyali duyar duymaz gösterilen düğmeye basmaları isteniyordu. Arada kalan boş zamanlarda ise gençler kendilerine çok iyi davranan Vakıf görevlileriyle sohbet ediyor, dama ve tavla oynuyor, öğleden sonraları maç dinliyor ve akşam saatlerinde de birlikte alıp pişirdikleri günün ilk yemeğini yiyorlardı.

Sekiz hafta boyunca hep aynı işlemler tekrarlandı. Vakıfta kendilerine önce artan sonra azalan dozlarda ilaç verdiler, (ya da

öyle olduğunu söylediler). Gençler bu arada HZİ hakkında epey bilgi sahibi olmuşlardı. Vakfın yöneticisi yaşlı bir bayandı. Merkezi Amerika Birleşik Devletleri'ndeydi. Kendilerine ilaç araştırmalarının Türkiye'de yapıldığı ve sonuçlarının Amerika'ya gönderildiği söylendi.

Sekiz haftalık araştırma boyunca hiçbir rahatsızlık duymamışlar mıydı? “Hayır” diyordu Mehmet. “Üstelik, merkezi Amerika'da olduğu için kendimi çok güvencede hissettim. Murat'la aramızda belki Amerika'dan teklif gelir oraya da ucuz kobay olarak gideriz diye şakalaşıyorduk.” Tek şikayetleri her pazar akşamı elektrotları kafalarına yapıştırmak için kullanılan diş macununu saçlarından nasıl temizleyecekleriydi.

Sekiz hafta çabuk geçti. Son seansta kendilerine bir zekâ ve hafıza testi uygulandı. Normal oldukları söylendi ve emeklerinin maddi karşılığını aldılar.

İki arkadaş içtikleri ilaçlar karşılığında aldıkları parayı iki günde yiyecek ve bu konuyu geçmişe gömeceklerdi. Artık böylesi deneylere katılmaya pek niyetleri yoktu. Sekiz yıl önce araştırmaya kobay olmayı para ve macera için kabul etmişler ve arkadaşlarının babasından kendilerine bir kötülük gelmeyeceğini düşünmüşlerdi. Ancak **Nato**'da CIA'nın ABD ve Kanada'da yürüttüğü ilaç araştırmaları sonucu yıllar sonra sakat kalan kobayların öykülerini okuyunca düşünmeye başladılar. Acaba tehlikeyi tümüyle atlatmışlar mıydı? Günün birinde beklenmedik bir zaman ve biçimde ismini bile bilmedikleri küçük beyaz yuvarlak haplar yaşamlarını değiştirecek miydi?

Mehmet ve Murat nasıl bir araştırmada kobay olarak kullanılmışlardı? Üzerlerinde hangi ilaçlar denenmişti? Gençler araştırmaya katılmadan önce rızalarının alındığını belirten bir belge imzalamışlar mıydı? Bunu araştırmak için Vakfın Yönetim Kurulu Başkanı Muazzez Çığ'a ve HZİ Vakfı'na defalarca telefon eden **Nokta** muhabirleri, karşılarında Vakfın sekreterinden başka

kimseyi bulamadılar. Sekreter hanım da bu sorulara yanıt veremiyordu.

Mehmet ve Murat'ın katıldığı ilaç araştırmaları konusunda kesin bilgi almak için Gayrettepe'deki HZİ Vakfı'na giden **Nokta** muhabirleri önce içeri alınıyor, fakat kimlikleri anlaşılır anlaşılmaz adeta kapı dışına çıkmaya zorlanıyorlardı. Vakfın İdari ve Mali İşler Müdürü Rahmi KAYA **Nokta** muhabirlerini Vakfı terk etmeye zorlarken "Ne arıyorsunuz burada?" diye soruyordu. "Ne araştırıyorsunuz? Yaptığınızı kendiniz beğeniyor musunuz? Lütfen derhal dışarı çıkar mısınız?"

★ ★ ★

BABASINI TANIMAYAN ÇOCUK

Nokta, HZİ Vakfı ilaç araştırmaları için denek sağlayanlardan Bahri Kaya ile görüştü.

Bahri Kaya **Nokta**'nın bulduğu kobaylar Murat ve Mehmet'i vakfa götürmüş ve kendileriyle birlikte deneye katılacağını söylemişti. Ancak vakıfta yapılan check up sonunda Bahri'ye "gastrit" teşhisi konuyor ve deneye katılma "şansını" kaybediyordu. Bahri Kaya, vakıfta uzun yıllar görevli olan ve bugün HZİ'nin İdari ve Mali İşler Müdürlüğü'nü yapan Rahmi Kaya'nın oğluydu. Ama Bahri Kaya, her nedense, Rahmi Kaya'nın oğlu olduğunu **Nokta**'dan saklıyordu.

Nokta: HZİ Vakfı İdari ve Mali İşler Müdürü Rahmi Kaya'nın nesi oluyorsunuz?

Kaya: Rahmi Kaya? Bu isimde birini tanımıyorum.

Nokta: Siz Şişli Lisesi'nde arkadaşlarınız Mehmet ve Murat'ı HZİ Vakfı'na ilaç araştırmasına götürmüşsünüz. Ve o araştırma için her hafta bir ilaç almışlar.

Kaya: Evet, onları Vakfa götürdüm ama ilaç almadılar. Onların katıldıkları anksiyete (endişe) ilişkin bir araştırmaydı. İlaçlarla hiçbir ilgisi yoktu.

Nokta: Fakat kendileri bize sekiz hafta boyunca her Pazar vakıfta ilaç aldıklarını söylediler.

Kaya: Hayır. Sadece EEG'leri çekildi. Neden ilaç aldıklarını söylediler hiç anlamıyorum. Çünkü almadılar. Sağlıklı ama asabi gençler aranıyordu, o yüzden onları götürdüm. Ben kendim de katılacaktım ama midem rahatsız olduğu için katılamadım. Hatta sonradan mide ameliyatı oldum. Ama küçük kardeşim Yalçın bu araştırmalara katıldı.

Nokta: Kardeşin ilaç aldı mı?

Kaya: Hayır efendim, neden ilaç alsın? İlaç araştırması yapılmıyordu ki.. Hiç kimse almadı ki kardeşim alsın . Ama ben götürdüm, onlarla içeri girmedim, ben görmeden aldılarsa orasını bilemem.

Nokta: Vakfın ilaç araştırması için denek aradığını siz nereden biliyorsunuz? Sizin vakıfla ilişkiniz nedir?

Kaya: Benim, vakıfta Erol Doğan adında bir arkadaşım çalışıyordu., ondan öğrendim. Elektro teknisyeni olarak çalışıyordu galiba.

Nokta: Erol Doğan hâlâ vakıfta görevli mi?

Kaya: Hayır. Kendisi şimdi askerde.

Nokta: Vakfın faaliyetleri konusunda ne biliyordunuz?

Kaya: Orada her türlü poliklinik muayenesi yapılıyordu. Merkezi Amerika'daydı. Burada araştırmalar yapılıyordu. Daha fazla bir şey bilmiyorum. HZİ neyin kısaltılmışı, onu bile bilmiyorum.

★ ★ ★

İLAÇ ARAŞTIRMALARI / BİLİM VE AHLÂK YENİ İLAÇ, İNSAN DENEK

Semra SOMERSAN – Güldal KIZILDEMİR

Türkiye’de insan denekler üzerinde yapılan ilaç araştırmaları, Batı’da genel kabul görmüş ilkeler çiğnenerek yapılıyor.

“Bu çalışma ISF-2522’nin insanlarda ne gibi bir etkisi olduğunu saptamak amacıyla yapılmıştır.” Profesör Turan İtil ve arkadaşlarının 1979 yılındaki Psikiyatrik ve Nörolojik Bilimler Kongresi’nde sunduğu tebliğde böyle deniyordu. Araştırma, kimyasal bir madde olan ISF-2522’nin merkezi sinir sistemi üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla normal gönüllülerde tek doz verilerek yapılmıştı. Tebliğin özetinde ISF-2522’nin hafızaya etki yaptığı belirtilmekte ve kimyasal madde, ilaç olarak Pirazetam ve dekstroamfetamin’e benzetilmekteydi.

Unutkanlık ve bunama hallerinde kullanılan Pirazetam bugün piyasada satılıyor. Ve prospektüsünde hiçbir yan etkisi olmadığı belirtiliyor. Ancak, dekstroamfetamin adındaki ikinci ilacın satışı Sağlık Bakanlığı tarafından yasaklanmış durumda. Aşırı uyarıcı olan, alışkanlık yapan bu ilacın akıl hastalıklarını ortaya çıkarttığı biliniyor. **Nokta**’nın amfetamin grubu ilaçlar konusunda görüşüne başvurduğu **Psikiyatr Doktor Ergon Mengi** , 1974 yılında yapılan bir kongrede, bu konuda bir tebliğ sunmuştu. Mengi, amfetamin grubundan zayıflama için kullanılan **Pat** isimli bir ilaç üzerinde araştırma yapmış ve Pat’ın 15 vakada şizofrenik reaksiyonlar ortaya çıkardığını saptamıştı. Araştırmacının Dünya Sağlık Örgütü’ne de yansması sonucu, Örgüt ilacı yasaklayıcı bir bildiri hazırlamıştı.

PSİKOTROP İLAÇLAR

“Psikotrop, yani ruhsal yapıyı etkileyen ilaçlar, iki ucu keskin kılıç örneği, yöneldiği yana doğru etki gösterir” diyordu **Psikiyatr Doçent Dr. Ataman Tangör**: “Dikkatli kullanıldıklarında akıl hastalıkları ve kaygı durumlarında insanı yaşama döndürürken, sağlıklı ve bazı yatkın kimselerde uyuşturucu, zihni ve bilinci bulanırıcı etkiler yaparlar. Son yıllarda bu alanda yapılan yoğun çalışmalar, uyuşturmadan bilinci etkileyen ve değiştiren ilaçların bulunmasına yöneliktir. Yani başka bir deyişle bunlar, lobotomi gibi beyne doğrudan müdahalede bulunmadan, insan düşüncesinde ve beyinde kalıcı değişimler yapan harika ilaçlardır.”

HZİ Vakfı'nın yaptığı ilaç araştırmalarına katılan deneklere de psikotrop ilaçlar verilmekteydi. Ancak, **Nokta**'nın başvurduğu psikiyatr ve nörologlar araştırmaya denek olarak katılan gençlerin niteliğini ve dozunu bilmeden aldıkları ilacın etkileri konusunda kesin bir bilgi veremiyor ama psikotrop ilaçların yıllar sonra ortaya çıkabilecek yan etkileri olduğunu söylüyorlardı. Depresyon vakalarında kullanılan hemen hemen bütün ilaçların (antidepresanlar) uzun kullanımlarda beyin kabuğunda erimeye yol açtığı bugün artık bilinen bir gerçek. Yıllar yılı üzerlerinde araştırmalar yapıldığı ve piyasada satıldığı halde çok sayıda antidepresanın böylesi olumsuz bir niteliğe sahip olduğu ancak son zamanlarda ortaya çıkmıştı. Laroxil dışındaki antidepresanların hepsinde uzun kullanımlarda beyin kabuğunun erimesi (atrofi) gibi bir yan etkisi görülmekteydi.

Psikotrop ilaçlar 1960 yılları sonrasında geliştirilmiş ve şizofren gibi ağır vakalarda kimi hasta için bir umut ışığı olarak görülmüştü. Bunun ardından daha hafif ruhsal hastalıklarda kullanılan psikotropik ilaçlar geliştirilmişti. Türkiye'de de bugün çok sayıda insan sakinleştirici ilaç kullanıyor. Ancak psikiyatrların hepsi ilaç kullanımını desteklemiyor. Psikanalitik yaklaşıma sahip olan doktorlar hastayı konuşarak tedavi etmeyi yeğliyorlar ve ancak çok

ağır vakalarda ilaca başvuruyorlar. Organikçi olarak bilinen bir grup ise psikolojik hastalıkların tedavisinde ağırlıklı olarak ilaç kullanıyor.

İNSAN DENEKLER.

İlaç Firmaları tarafından geliştirilen her kimyasal maddenin piyasaya sürülüp ilaç olarak kullanılabilmesi için önce laboratuvar deneyleriyle zehirli olup olmadığının saptanması, sonra hayvanlar üzerinde yapılan bir dizi deneyle yan etkilerin belirlenmesi gerekiyor. Ancak kimyasal maddenin insan üstünde ne etki yapacağı hayvan deneyleriyle tam olarak saptanamıyor. Bu nedenle ilaç eczanelerde satılmaya başlamadan önce insanlar üzerinde de denenmesi zorunlu oluyor. Gelişmiş ülkelerde böylesine deneylere katılacak yurttaşlarının haklarını koruyacak çeşitli yasalar ve ulusal çapta örgütler var. Bu yasa ve örgütlerin varlığı, gelişmiş ülkelerdeki ilaç şirketlerini oldukça zor durumda bırakıyor. Örneğin, ABD'deki bir ilaç şirketinin, ürettiği ilaç hammaddesini piyasaya çıkarabilmek için en az beş yıl beklemesi gerekiyor. Bu zaman zarfında yeni kimyasal maddeler ortaya çıkıyor. Ve ilaç şirketleri bir darboğazdan öbürüne sürükleniyor. Bu durumda endüstri kısmen doktorlardan, kısmen de az gelişmiş ülkelerde yasal boşluklardan yararlanarak insan denekler üzerinde yapılacak ilaç araştırmalarından medet umuyor.

Ancak insanların bilimsel araştırmalarda denek olarak kullanılması yalnızca ilaç endüstrisindeki kriz nedeniyle olmuyor. Araştırma bilimin kaçınılmaz bir parçası. Öte yandan, bilim adamları kimi zaman insanlık adına, kimi zaman da merak, bilimsel hırs ya da hükümetlerin baskısıyla, insanları kendi rızaları olmadan kobay olarak kullanabiliyorlar. Örneğin Nazi Almanya'sında Dr. Schumann, Grafeneck ve Sonnenstein gazlama kampındaki Yahudi ve diğer azınlıkların cinsiyet hormonları salgılayan bezeleri çıkartarak röntgen ışınlarının bunları kurutup kurutmadığını

saptamaya çalışıyordu. Yine İkinci Dünya Savaşı sırasında Manchurya'yı işgal eden Japonlar tedavi edilmeyen açık bir yaranın kangrene dönüşme sürecini araştırıyordu. Deneylerden birinde, çok sayıda yaralı Çinli kazıklara bağlı olarak ölüme terk edilmiş ve Japon doktorlar kangren sürecini yakından izleyerek ayrıntılı raporlar yazmışlardır.

Daha yakın zamanlarda uygar bir Batılı ülkede geri zekalı çocuklara sarılık mikrobu enjekte edilerek, hastalığın kuluçka dönemi ve seyri hiçbir müdahale yapılmaksızın takip edilmişti. ABD'de, New York eyaletinin Staten Adası'nda Willowbrook Sorunlu Çocuk Bakımevi'nde yapılan bu araştırma, 1950'den başlayarak tam 20 yıl sürmüştü. New York Üniversitesi'nde Dr. Saul Krugman'ın yürüttüğü bu çalışma bütün incelikleriyle tıp dergilerinde basılmıştı.

ESKİ HATALAR, YENİ ÖNLEMLER

Bu tür acı deneylerin günümüzde tekrarlanmaması için gelişmiş ülkeler sert önlemler alıyor. Geçmişten bugüne biriken hatalar yüzünden artık araştırma yönünde atılan her adım defalarca sorgulanıyor. Yeni kuşak araştırmacı doktorlara da derslerde en azından üç ilke adamakıllı benimsetiliyor.

* Deneklerimize araştırmadaki riskleri olduğundan az ve toplumsal yararlarını olduğundan çok göstermeyin.

* İmzaladıkları rıza formunu kendilerine tümüyle açıklayın ve anladıklarına emin olun.

* Deneye katılmadan önce iyice düşünmeleri için kendilerine birkaç gün fırsat tanıyın.

Mehmet ve Murat'ın HZİ Vakfında sekiz yıl önce başlayan ve unutulmuş gibi görünen öyküsü bu araştırma ilkelerinin Türkiye'de pek geçerli olmadığını gösteriyor.

Yasalar bu konuda gerekli yaptırımları getirirse bile her araçtır-macı bilim ve insan hakları arasında çıkabilecek çelişkiyi yeniden yaşamak zorunda. Çünkü araştırmacının sorumluluklarından sıy-rılıp, sığınacağı sihirli formüller yok. İnsanlar sonuçları bilinme-yen deneylerin nesnesi yapıldığı sürece kimse kendini güvende hissedemez, hissetmemeli.

“BİZDE İNSANIN KIYMETİ YOK”

(Nokta, ilaç araştırmaları konusunda Psikiyatr Dr. Ergon MENGİ'nin görüşünü aldı.)

Nokta: Türkiye'de insan denekler üzerinde yapılan ilaç araştırmaları konusunda ne düşünöyorsunuz?

Mengi: Bizde insan hayatının maalesef kıymeti yok. Ben de Al-manya'da ilaç araştırmaları yapıyordum, ama orada araştırma klinik içerisinde yapılyordu. Yani ilaçlar dışarıdaki sağlıklılar değil, hastanede yatan hastalar üzerinde deneniyordu. Tüm tahliller yapıldıktan sonra ve klinikteki doktorların gözetimi altında yürü-tölüyordu araştırmalar. İlacı alan hasta baştan sona doktor dene-timi altında bulunuyordu.

Nokta: Bugün Batılı ölkelerde yapılamayan araştırmaların Tür-kiye'de yapılmasını nasıl karşılıyorsunuz?

Mengi: Biz istismar edilmiş oluyoruz. Orada yapılamayan deney-lerin, bizde yapılması bunu gösteriyor.

Nokta: Bu çalışmaların klinikte değil Vakıf gibi bir kuruluşta ya-pılması konusunda ne düşünöyorsunuz?

Mengi: Bence araştırma yapılacaksa kliniklerde, doktor kontrolü altında yapılmalı. Vakıf gibi bur kuruluşta yapılmasını çok doğru

bulmuyorum. Ama ben vakfa hiç gitmedim. Nasıl bir yer olduğunu bilmiyorum.

Nokta: Üniversitedeki bazı doktorlar başka yerde EEG makinesi olmadığı gerekçesiyle hastalarını HZİ Vakfı'na gönderiyorlar. Sizin de oraya hasta gönderdiğiniz oluyor mu?

Mengi: Bu soruyu pek anlayamadım. Çünkü İstanbul'da benim bildiğim otuza yakın EEG cihazı var. Ben bu nedenle bugüne kadar oraya hasta yollama gereği duymadım.

★ ★ ★

NOKTA'NIN GÖRÜŞÜ

Nokta'nın HZİ Vakfı'nda insan kobaylar üzerinde yapılan deneylerle ilgili yayını kamuoyunda büyük bir ilgi uyandırdı. Böylece Türk basını ve kamuoyu, dünyanın çeşitli ülkelerinde uzun süredir tartışılan hassas bir konuyu ülkemiz bağlamında tanımak ve tartışmak olanağını elde etti.

Daha önce söylediğimiz bir hususu tekrarlamakta yayar var: Biz, ülkemizde tıbbi araştırma yapılmasına karşı değiliz. Ancak bu araştırmalarda, insana saygı gösterilmesi ilkesinden yola çıkan, çağdaş bilimsel ölçütlerin uygulanmasını kesin bir zorunluluk olarak görüyoruz.

Soruna bu açıdan baktığımızda, HZİ Vakfı'nın olumsuz tutumu devam ediyor. Vakıf'ta yapılan deneylere katılan kobaylardan bazıları ile konuştuk, bu konuda Vakfın da görüşünü almaya çalıştık. Ancak sorularımıza, telefonlarımıza cevap verilmedi. Aydınlatılmasını istediğimiz konuları aydınlatmaya, sorduğumuz soruları yanıtlamaya kimse yanaşmadı. Vakfı örten sis perdesi bir türlü dağılmıyor. Yeniden soruyoruz: **Neden?**

Yayınımız üzerine yetkililerin Vakıf'ta yapılan araştırmalarla ilgili olarak soruşturmaya başladığı haberleri basında yer aldı. Bu

soruşturmalarından çıkan sonuçları bilmiyoruz. Ancak, Türk tıp camiasında bu konuda yeni bir duyarlılık uyandığını görmenin kıvancını burada belirtmek istiyoruz.

Şuna kuşku yok: Bundan sonra yapılacak deneylerde çağdaş bilimsel ölçülere mutlaka uyulması gerekiyor.

Nedir bu gerekler?

Yayınımız üzerine basına bir açıklama yapan Türk Tabipler Birliği Genel Başkanı Nusret FİŞEK, Dünya Sağlık Örgütü'nün UNESCO ile birlikte kurduğu CIOMS örgütünün ölçütlerini şöyle sıralıyor:

- 1) İnsan üzerinde deneyin yapılmasının gerekliliği:
- 2) Deney planının geçerliliği,
- 3) Hayvanlar üzerindeki deneyler ile ilaç veya yöntemin zararsızlığının saptanmış olması,
- 4) İlaç veya yöntemin doğuracağı zarar,
- 5) Kişilerin rızasının hiçbir baskı ve maddi çıkar sağlamadan ve deney etraflı olarak anlatıldıktan sonra alınmış olması,
- 6) Araştırmacının bilimsel erki,
- 7) Araştırma yapılan yerin olanakları,
- 8) Yerel yetkili makamların izni.

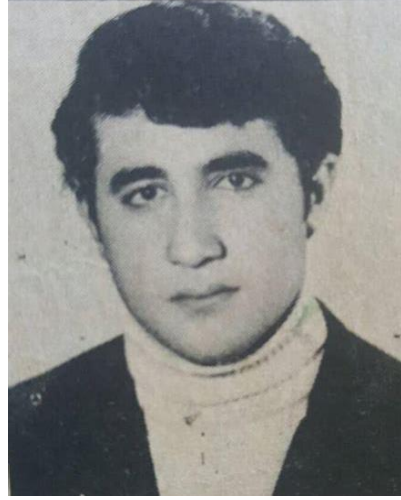
Kuşkusuz böylesine kapsamlı bir bilimsel incelemenin sağlık memurları tarafından yapılması beklenemez. Bunun için sağlık bakanlığına bağlı bir ulusal komitenin kurulması gerekir. Bu türden araştırmaların yaygın olarak yapıldığı ülkelerde bu türden komiteler vardır. Tüm belgeler bu komiteye sunulmadan deneye başlanması söz konusu olamaz.

HZİ Vakfı'nda yapılan araştırmalarla ilgili tartışmalar, ülkemizde de böyle bir komitenin kurulmasının zamanının geldiğini ortaya koymaktadır. **Bekliyoruz.**

“GÖZALTINDA KAYBOLANLAR” Ve Kürşat İstanbullu’yu Anmak

İ. Metin AYÇİÇEK

(Bu yazının başlığı “ ‘Gözaltında Kaybolanlar’ Kaybolmadılar” olacaktı. Ama hak etmediğimizi düşündüm bir an... Şu an 16 Ocak 2023, saat 8:07. Sizin oralarda nasıldır bilmiyorum, ama burada durum senin zamanındakinden pek de farklı değil. Hayır, sen yapabileceğini fazlasıyla yaptın yoldaşım. Biz mi...Hayır, çok şey söylemek gerekir bugüne ilişkin. Ama bilmeni isterim: MAFYA devlet yönetimine, resmen oturdu. Mecaz kullanmıyorum: Hem Mafya hem de İslamcı bir grup olarak çöktüler Türkiye halklarının üstüne. İşkence her yerde, ve her zamanki gibi sadece bize nasip. “Kaybolmak” ise senden sonra sır olmaktan kurtuldu.

Gözaltılar mı? Artık gözaltı uygulaması yok, bu uygulama demode oldu, şimdi bütün ülke gözaltıdır, yoldaşım. Telefonun dinlemesi rutin, eve girerken ne savcıdan izin alınıyor, ne kapı kırılıyor. Çilingirler emniyette maaşlı personel şimdi.

Gazeteci İsmail Saymaz, senin o dönemi aydınlatmak için bir mum yaktığını yazmış, seni anarken. Çok haklıydı. Şimdi bütün ülke bir ateşin ortasında, her şey gün ışığı altında pırıl pırıl parlıyor. Mum yakan Sedat Peker isimli bir mafya şefi oldu. İnsanımız yine aynı: Kör, sağır ve dilsiz! Neyse canını sıkmayayım, iyi olacak bir gün

her şey, merak etme. Dostlarının hepsinin selamını iletiyorum sana sevgili Kürşat.)

★ ★ ★

“Ben senden büyüğüm Kel Metin, bu nedenle sen bana ‘Kürşat ağabey’ demek zorundasın” diye havasını atarken, “topu topu 15 gün büyüksün benden” (21 Haziran 1950) diyerek itiraz ettiğimde, “tamam işte, ben de bunu söylüyorum, ben büyüğüm” diyerek kızdırırdı beni sıkça deli Kürşat.

68 Hareket içerisinde tanıdığım birçok Develili arkadaş gibi, o da hem yürekte hem yetenekte zengindi. Leman Fırtına ile birlikte Stuttgart’a gelmişlerdi, Türkiye’de İnsan Hakları” üzerine bir söyleşi için. Nürnberg’den eşitim-eşyoldaşım Sevinç ile birlikte gittik, katıldık. Ve Avrupa’da birlikteliğimiz onu kaybedene kadar sürdü.

“Deli Kürşat” diyordum takılmak için, her devrimci gibi biraz deliydi elbette. Yoksa çekilir miydi onca sıkıntılı bir yaşam?

Sevgi insanıydı, eylem insanıydı. Türkiyeli Mengeleler tarafından gözaltında ya da cezaevinde nedeni belirsiz ani ölümler, ya da izi birden silinen tutuklular, doktor raporlarına sokulmayan bilgiler; “onlarca polisin kontrolündeyken” Ankara Emniyet binasının 7. Katından “kendini atarak” intihar ettiği iddia edilen devrimciler...

Yani, özetiyle, onca polisin askerinin gözü altında Gözaltında ya da Cezaevlerinin kapalı hücrelerinde aniden “kaybolan”, “kaybedilen” insanlar...

O, aniden kaybolmanın çevreye vereceği müthiş ağır duyguyu çok iyi biliyordu. Çünkü Kürşat'ın babası da, 70'li yıllarda

Sarıyer'de faşistlerin bir suikastıyla öldürülmüştü. Yani faili belli olan faili meçhul bir cinayeti çok yakınından tanımıştı Kürşat.

★ ★ ★

Sokakta kan kokusu misali bir hava, insanlar sıtmaya tutulmuş gibi titriyor üniforma önünde, ve maaşını halktan alanların, halka acımasızca saldırabildiği o dehşet günlerinde... İnsanların gündüz aydınlığında ve kayıt-kuyut olmadan, gangster filmlerindeki gibi, Beyaz Toros'larla gelip sokaktan polis arabalarınca kaçırılabilirdiği bir dönem... Mamak'tı, Metris ya da Diyarbakır'dı adı. Soyadı aynıydı hepsinin: Zulüm, İşkence, Ölüm! Ve adres "Gözaltı ya da Cezaevi" denilince herkes bilir abi. Ya da, nerede hiçbir hayvan sesine benzemeyen vahşi bir hayvan sesinden sonra insan çığlığı duyarsan orada dur: Adı belli, henüz darbe yaşamış bir ülkede, gücün sarhoşluğuyla kendini kaybetmiş (yani insanlıktan çıkmış) bir zulüm evine yaklaşıyorsun.

Gözaltında, onların korku iklimindeyken ülke, kurumuş topraklara can vermek için, insan sıcağı alıp sırtına yağmur damlası gibi düştü havaya, siya ve toprağa, baharı yeşertmek için yeniden doğmaya, bir gece karanlığında parçalanmış bedenleriyle toprağa gömülmüş canlar üstüne.

Gözaltında kaybolan yoktu oysaki, ve dünya biliyordu ki ölüm hücrelerinden kaçış olanağı yoktu, Ve "Gözaltında Kaybolanlar"ı yazarak dalga geçti bir cesur yürek, görüp de görmezliğe, duyup da duymazlığa yatan kocaman bir dünyayla!

Yuhaladı o kuru gürültülü uygarlıkları. Yuhaladı adaleti olmayan dünyayı, halkına vuran orduyu, kitaba bakmayan hakimi... Yuhaladı o, öldürüleceğini bile bile belki de... 68 Kuşağının içinden bir Donkişot! Ya da Deli Dumrul akranı bizim Deli Kürşat!

“GÖZALTINDA KAYBOLAN YOK, HEPSİ KATLEDİLDİLER”

21 Haziran 1950 yılında Kayseri'nin Develi kentinde doğan İstanbullu, Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne girdi. 1968 gençlik hareketinin önemli isimleri arasında yer aldı. 1969'da Deniz Gezmiş ve arkadaşlarıyla gözaltına alındı. THKP-C geleneği ile ilişkilenen İstanbullu 12 Mart darbesinden sonra yeniden tutuklandı ve İşkenceye maruz kaldı.

tutuklandı ve İşkenceye maruz kaldı.

Behçet Kemal Çağlar Lisesi'nde öğretmenlik yaparken gözaltına alınan İstanbullu, bu kez Erzurum'a sürülünce, öğretmenliği bırakarak Cumhuriyet, Yeni Gündem ve İletişim

Yayınları'nda gazetecilik yaptı. 1980 Askeri Faşist Cunta sonrası 3 ay hapis yattı. Serbest kaldıktan hemen sonra Türk Polisi tarafından güpegündüz kaçırılarak, Belgrad Ormanı'na götürülerek katledilmek istendi. Bir rastlantı sonrası orada içki içmekte olan 3-4 sarhoşun tanışıklığı ve tanıklığı söz konusu olunca polis eylemini geçici olarak erteleyip İstanbullu'yu serbest bırakmak zorunda kaldı. Kısa süre sonra Kürşat İstanbullu can güvenliğini sağlamak için ülke dışına çıkmak zorunda kaldı.

1984 yılında Wiesbaden'e yerleşen İstanbullu, ATİF'e bağlı WTİB derneğinin faaliyetlerine katıldı ve Demokratik Sanatçılar Birliği'nin (DSB) kuruluşunda yer aldı. ATİF'e bağlı Wiesbaden Türkiyeli İşçiler Birliği (WTİB) ve Frankfurt Kültürlerarası Gençlik Foru-mu Derneklerinin üyesi olan İstanbullu, devrimci mücadelesini her koşulda her alanda ve sürekli yükselen bir enerji ile sürdürdü. Ama geçirdiği çok ağır bir kaza sonrası yaşamını

kaybetmişken şokla yeniden yaşama döndürülmüş, acil olarak yapılan 13 ameliyatla yeniden hayata döndürülebilse de uzun süre içinden çıkamadığı koma hali ve sonrasında tekrarı gereken ameliyatların yarattığı bedensel yıpranma çok büyük idi. Örneğin dilinin yarıya yakını kopmuştu, parça eklediler; kırılan bacak, kol ve kaburga kemikleri onarılarak kemikler metal (platin) çubuklarla korunmaya çalışıldı. Ve elbette vücudun doğal parçası olmayan bütün bu eklentiler, yerlerini dolduracak organlar birazcık geliştikten sonra, ameliyatla vücuttan çıkarılmak zorundaydı. Böylesine zor bir sürece rağmen, o, yoldaşlarına sarılarak yaşama tutunmayı sürdürdü. Yaşam hayli zorlaşmıştı oysa, ama yoldaşlarıyla birlikte olmaktan alıyordu gücünü. Hayli zorlaşmıştı ama hareket yeteneği ve bir süredir verdiği yaşam mücadelesine 66 yaşında yenik düştü.

Almanya'nın Wiesbaden kentinde yaşayan Kürşat İstanbullu, 4 Nisan 2016 tarihinde kalp yetmezliği sonucu hayata gözlerini yumdu.

Gazeteci İsmail Saymaz, onun ölümü üzerine medyada şu mesajı atmıştı:

“Genç gazeteciler Kürşat İstanbullu’yu bilmiyor. İstanbullu 12 Eylül’de kaybedilenlerin izini sürdüğü için ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştı.

Gazeteci Kürşat İstanbullu 12 Eylül’den sonra yazdığı “Gözetiminde Kaybolanlar” kitabı ile Karanlıkta mum yakmıştı. Ruhu şad olsun!”

Haklıydı Saymaz, “karanlıkta mum yakmıştı” Kürşat, “Gözetiminde Kaybolanlar” kaybolmadığını değil sadece, kaybedilemeyeceklerini de kanıtladı, cesur çıkışıyla.

KONUŞULMAYAN GERÇEK: ZORLA KAYBETMELER

Özgür Sevgi GÖRAL, Ayhan IŞIK, Özlem KAYA

Hakikat Adalet Hafıza Merkezi, çatışma dönemleri ve otoriter yönetimler boyunca yaşanan hak ihlallerinin açığa çıkarılmasına ve tüm bu süreçlerle geçiş dönemi adaleti perspektifiyle hesaplaşılmasına katkı sunmak amacıyla kuruldu. Geçmişle hesaplaşmanın gerçekleşmesi için, yaşanan sistematik insan hakkı ihlallerinin uluslararası standartlara uygun bir şekilde

belgelenmesi, bu ihlallerin yaşandığı alanlarda bastırılmış alternatif anlatıların toplanarak farklı toplumsal kesimlere yayılması ve hak ihlaline uğrayan grupların adalete erişiminin sağlanması gerektiği inancındayız. Geçmişle hesaplaşma ancak hak ihlalleri ortaya çıkarıldığında, failer yargılandığında ve onarıcı adalet mekanizmaları devreye sokularak ihlallerin oluşturduğu tahribat telafi ve tazmin edildiğinde gerçekleşebilir.

Bu yaklaşımla, öncelikle somut bir insan hakkı ihlalden yola çıkmaya karar verdik ve çalışma alanı olarak zorla kaybetme alanını belirledik. Belgeleme, Hukuk ve İletişim grupları ile yürüttüğümüz çalışmalarda kayıp yakınları, avukatlar, sivil toplum örgütü temsilcileri, hak savunucuları, baro

yöneticileri ve çalışanları ile görüştük. Zorla kaybetme olgusunun nasıl ortaya çıktığını, hangi biçimler, mekanizmalar ve örüntüler ile hayata geçirildiğini anlamaya çalıştık. Zorla kaybetme stratejisinin en az bunun kadar önemli bir diğer boyutu da kayıp yakınlarının deneyimlerini anlama çabası oldu. Kayıp yakınlarının zorla kaybetmeyi nasıl yaşadıkları ve ne tür süreçlerden geçtikleri bu raporun anlatmak istediği en temel mesele.

Zira geçmişle hesaplaşma ve adaletin tesisi için en temel unsurlardan biri toplumsal hafızanın tüm sistematik hak ihlallerini içerecek şekilde yeniden inşa edilmesi. Bu nedenle belgeleme ve arşiv oluşturma çalışması aynı zamanda uzun zaman sesleri duyulmayan ve bu nedenle yaşadıkları acı katlanan kayıp yakınlarının anlatılarını dolaşıma sokma ve toplumsal kesimlere yayılmasını sağlama çabası olarak da görülmeli. Bu rapor, zorla kaybetme stratejisinin hangi hukuki, siyasi ve toplumsal mekanizmalar yoluyla gerçekleştirildiğine dair bir anlama çabasıdır. Aynı zamanda bu alanda çok uzun yıllardır devam eden toplumsal suskunluğun ve kayıtsızlığın hangi pratikler aracılığıyla kurulduğu da raporun ele aldığı meselelerden biridir.

Yine raporun bir diğer temel meselesi kayıp yakınlarının kaybetme öncesi ve sonrasında ne tür süreçlerden geçtiği, neler yaşadığı ve bu deneyimleri nasıl anlamlandırdığıdır. Kayıp yakınlarının kaybetme stratejisi kapsamında yaşadıkları Türkiye’de devlet, adalet ve vatandaşlık kapsamında önemli şeyler söylüyor. Bu rapor tüm bu bilginin çok daha geniş toplumsal kesimlere ulaşmasına katkı sunmak için kaleme alındı. Umarız amacına ulaşır.

ZORLA KAYBETME: TANIM VE ULUSLARARASI ÇERÇEVE

Uluslararası literatürde enforced disappearance veya enforced or involuntary disappearance terimleriyle zorla kaybetme/kaybedilme olarak ifade edilen suç, Türkiye'de genellikle 'kayıp' veya 'gözaltında kayıp' olarak kullanılıyor. Bunun çeşitli sebepleri üzerine düşünülebilir: Türkiye örneğinde kaybedilenler genellikle evlerinden, işyerlerinden veya kamuya açık alanlardan tanıkların huzurunda resmi görevliler tarafından gözaltına alınarak ve gözaltına alındıkları açıkça ifade edilerek kaybedildi.⁹

Keza kaybedilen kişinin, resmi görevli oldukları kıyafetlerinden ilk anda anlaşılmayan kişiler, bir başka deyişle sivil giyimli kişiler tarafından alındığı durumlarda bile, alınırken çoğunlukla "ifadeleri alınmak üzere Emniyet'e/Jandarma'ya" götürüleceklerinin açıkça söylenmesi de 'gözaltında kayıp' teriminin yaygın kullanımını güçlendiren faktörlerden. Tüm bu gerekçelerle, Türkiye örneğinde hem kayıp yakınları hem de bu alanda çalışan hak örgütleri tarafından uzun bir süre 'kayıp' veya 'gözaltında kayıp' teriminin kullanıldığını görürüz.¹⁰

Zorla kaybetme/kaybedilme terimi ise hem eylemin içerdiği zor unsurunu tanımda içermesi, hem kaybedilme eyleminin sadece resmi olarak 'gözaltına alınarak' gerçekleşmesi gerekmediğini ve hem de eylemin kendisini diğer kaybolma biçimlerinden ayırıştırması bakımından eylemin kendisine çok daha uygun bir terim. Birleşmiş Milletler Herkesin Zorla Kaybetmelere Karşı Korunması Hakkında Uluslararası Sözleşme'ye göre 'zorla kaybetme' terimi, "(...) devlet görevlilerinin ya da devletin yetkilendirmesi, desteği veya

göz yummasıyla hareket eden kişilerin ya da kişi gruplarının gözaltına alma, tutuklama, kaçırma ya da diğer herhangi bir biçimde özgürlükten yoksun bırakması ve bu durumdaki bir kimseyi, özgürlükten yoksun bırakmayı kabul etmenin reddedilmesi veya kaybedilen kişinin akıbetinin ya da nerede olduğunun gizlenmesiyle, hukukun koruması dışına çıkarılması(...)" durumunu ifade eder.¹¹

Sözleşme'deki tanım sadece 'devlet görevlileri'nin değil, devletin desteği veya bilgisi veya rızasıyla hareket edenlerin eylemlerini de zorla kaybetme olarak tanımlar. Bu eylemlerin sıklıkla para-militer güçler ya da kontr-gerilla aygıtının çalışanları tarafından yerine getirildiğini düşünürsek bu geniş tanımlamanın ne kadar işlevsel olduğu anlaşılır. Tanımın organik bir parçası da yine zorla kaybetmelerin tipik unsuru diyebileceğimiz, sonrasında faillerin fiillerini reddetmeleri veya kaybolan kişinin nerede olduğunu gizlemeleridir. Bu, bilgi vermeyi reddederek olabileceği gibi yanlış bilgi vermeyi de içerir.

Zorla kaybetme stratejisinin kullanımına ilişkin bilinen ilk uygulama Nazi rejiminin 1941'de yürürlüğe koyduğu Nacht und Nebel Erlass'dır (Gece ve Sis Kararnamesi); bu politikaya göre işgal edilmiş ülkelerde, özellikle de Fransa, Belçika ve Hollanda'da yaşayan direnişçiler gece geç vakitlerde tutuklanıp Almanya'ya gönderilmişler, burada özel mahkemelerce yargılanarak ölüme ya da hapse mahkûm edilmişlerdir. Sayısı hiçbir zaman bilinmemekle birlikte aşağı yukarı 5.200 kişinin bu kararnameyle yok edildiği tahmin ediliyor. İnsanların gece karanlığında kaçırıldığı ve bir daha akıbetlerinden hiçbir şekilde haber alınamadığı sistematik ilk uygulama, tekniğin kendisine yakışır bir isimle

adlandırılır. “Kullanılan tekniğe göre, kayıpların yargılması ve infazı tam bir gizlilik içinde yapılmakta, kendi ülkelerindeki ailelerine ve yakınlarına hiçbir şekilde bilgi ulaştırılmamaktadır. Böylece kaybedilen kişilerin yakınlarında ve kamuoyunda yaygın panik ve korku yaratarak direniş eylemlerinin engellenmesi amaçlanmıştır.”¹²

Zorla kaybetme stratejisi, 1960'lardan sonra tarihinde darbeler, etnik çatışmalar ve iç savaşlar olan Güney Amerika ülkelerinde siyasi muhalifleri etkisizleştirmek amacıyla sistematik olarak uygulandı. ‘İç düşman’ olarak kodlanan ve toplumsal adalet arayışıyla örgütlenerek 1960 sonrası Güney Amerika'nın farklı ülkelerinde kendilerini bir siyasi özne olarak ortaya koymuş, işçiler, köylüler, öğrenciler, sendikacılar gibi farklı kesimler, kaybetme stratejisiyle karşı karşıya kaldı. Brezilya'da, Uruguay'da, Şili'de, Peru'da, Guatemala'da ve Arjantin'de darbe sonrasında militarist iktidarları ya da çatışma ortamında devletin farklı kurumları, farklı toplumsal gruplara ve farklı ‘iç düşman’ kategorilerine karşı mücadele ederken bu stratejiye sıklıkla başvurdu.¹³ Özellikle Arjantin'de desaparecidos olarak anılan kaybedilenler darbe sonrasında en önemli kıyım politikalarından biri olarak anılıyor. Çoğu sakinleştirici ilaçlar verildikten sonra uçaklarla okyanusa atılarak yok edilen tahminen 30 bin kadar kaybedilen kişiden Zorla Kaybetmelerle İlgili Ulusal Arjantin Komisyonu'na (CONADEP) göre sadece 8.960 kişinin ismi bulunarak tanımlanabildi. El Salvador, Kolombiya, Ekvador ve Honduras bu stratejinin ortaya çıktığı diğer Latin Amerika ülkeleriydi.¹⁴

Zorla kaybetme uygulaması, 1980'lerden itibaren tekrar artış göstererek dünyanın pek çok bölgesine yayılmış

durumda. Birleşmiş Milletler Zorla ya da İrade Dışı Kaybetmeler Hakkında Çalışma Grubu'nun yıllık raporlarına göre, iç çatışmaların ve iç savaşların yoğun olduğu bölgelerde zorla kaybetme, ayrılıkçı ve muhalif güçlere uygulanan sistematik bir bastırma yöntemi haline geldi. "1980-2010 yılları arasında yapılan istatistiklere göre, bazılarında kitlesel boyutlara ulaşan, en çok kayıp vakasının görüldüğü Sri Lanka, Filipinler, Peru, Nepal, Irak, İran, Guatemala, El Salvador, Şili, Arjantin, Cezayir gibi ülkelerde kayıp olaylarının büyük çoğunluğu aydınlatılabilmiş değil." ¹⁵ Üstelik 11 Eylül sonrası dünyada 'terörizme karşı savaş' politikasının hayata geçirilmesinin yeni zorla kaybetme vakalarının ortaya çıkmasına ne kadar uygun bir zemin sunduğu ortada. "Amnesty International ve Human Rights Watch'un raporlarına göre Amerika Birleşik Devletleri'nin elindeki 39 tutuklunun akıbeti belirsiz. 2007 yılında 6 insan hakları örgütü ortak bir rapor yayımlayarak ABD'nin elinde bulunan Mısır, Kenya, Libya, Fas, Pakistan ve İspanya uyruklu kayıp tutukluların isimlerini açıkladı." ¹⁶

Zorla kaybetmenin tanımı ve dünyada hangi ülkelerde ne şekilde uygulandığını anlamak Türkiye'de yürütülen zorla kaybetme stratejisini anlamak için önemli bir başlangıç noktası teşkil ediyor. Zorla kaybetme tanımı, devletin sadece rızasının olmasının bile kayıptan sorumlu tutulması için yeterli olduğunu ortaya koyuyor. Kaybedilmeden sonra bilgi vermeme ve inkâr etme pratikleri ise eylemin gerçekleşmesinde devletin dahil olduğunu göstermek bakımından son derece önemli. Zorla kaybetme stratejisi, diğer pek çok hak ihlalinde olduğu gibi, devletlerin birbirinden etkilenererek ve örnek alarak oluşturdukları bir yöntem. Dolayısıyla nasıl ki

bu stratejiler dünya çapında üretilmiş ve birçok devlet tarafından kullanılmış stratejiler ise bunlara karşı direniş ve mücadele biçimleri de olabildiğince uluslararası olmalı ve diğer deneyimlerden öğrenebilmeli. Arjantinli kayıp yakınları **Las Madres de Plaza de Mayo** ile Türkiyeli kayıp yakınları Cumartesi Anneleri/ İnsanları arasındaki işbirliği bunun ilk örneği olarak görülebilir. Ancak Türkiye'deki zorla kaybetme pratiklerini anlamak için sadece eylemin tanımı ve uluslararası örnekler yeterli olmaz. Özellikle zorla kaybetmelerin yaygın bir politika olarak uygulandığı 1990'lı yıllara, 12 Eylül 1980 darbesinden itibaren hızla göz atmak, zorla kaybetme stratejisini anlamak bakımından elzem.

ARKA PLAN

Türkiye'de zorla kaybetmelerin nasıl ortaya çıktığını, nasıl sistematik bir politika haline geldiğini ve bu devlet stratejisinin ne tür taktiklerle hayata geçirildiğini anlamak için Türkiye'nin yakın tarihine kısaca göz atmak gerek. Zira Hakikat Adalet Hafıza Merkezi olarak 12 Eylül 1980'deki askeri darbeyi çalışmamızın başlangıç noktası olarak kabul ettik. Zorla kaybetmeler Türkiye tarihinde 12 Eylül askeri darbesiyle başlamış bir politika değil. Ermeni soykırımı bağlamında düşünürsek 24 Nisan 1915 tarihinde 234 Ermeni entelektüelin kaybedilmesine kadar geri gidebiliriz.¹⁷

Keza erken dönem cumhuriyet tarihinde de devlet, en bilineni Sabahattin Ali olmak üzere, muhaliflerine yönelik zorla kaybetme politikasını kimi tekil örnekler üzerinden uyguladı. Ancak çalışmanın bu kadar uzun bir dönemi bir yıl içinde incelemesinin imkânsız olacağını düşünerek metodoloji bölümünde de anlattığımız gibi 12 Eylül 1980'den

sonraki zorla kaybetmeleri çalışma alanımız olarak belirledik. Özellikle de 90'lar boyunca zorla kaybetmelerin OHAL bölgesinde nasıl sistematik bir uygulama olarak hayata geçirildiğini anlama çabası çalışmanın temel çıkış noktalarından biri oldu.

12 Eylül askeri darbesi sonrasında ve 1990'larda OHAL bölgesinde zorla kaybetmelerin yaygın ve sistematik olarak uygulanmasının nasıl mümkün olduğu 1990'larda Türkiye'nin içinde bulunduğu özgül tarihsel ve siyasal momenti anlamayı da zorunlu kılar. 12 Eylül darbesinin bakiyesini sayılar başta olmak üzere bazı önemli olaylarıyla hatırlamak gerekirse: TBMM kapatıldı, anayasa lağvedildi, siyasi partilerin kapısına kilit vuruldu ve mallarına el kondu, 650 bin kişi gözaltına alındı, 1 milyon 683 bin kişi fişlendi, 230 bin kişi yargılandı, 7 bin kişi için idam cezası istendi, 517 kişiye idam cezası verildi, haklarında idam cezası verilen 50 kişi asıldı, 14 bin kişi vatandaşlıktan çıkarıldı, 171 kişinin işkence sonucunda öldüğü belgelendi, cezaevlerinde toplam 299 kişi yaşamını yitirdi ve 23 bin 677 derneğin faaliyeti durduruldu.¹⁸ Darbe, sayıların anlatabileceğinin çok ötesinde bir tahribat yarattı: Militarizmin ve askeri vesayetın anayasa eliyle yapılaşması, demokratik muhalefetin ezilerek bastırılması, devletin toplumu sürekli denetimi altında tutmasına dayalı bir siyasi yaklaşımın sürekli hale gelmesi ve Türk milliyetçiliğine dayalı, merkezîyetçi ve tekçi bir siyasi yapının ve "Türk'ün Türk'ten başka dostu yok" mottosunun sonucu olarak boğucu ve taşralaşan bir siyasi iklimin tahkim edilerek mutlaklaştırılması.¹⁹

1980'lerin başından itibaren Kürt meselesi olarak andığımız ve Türkiye'nin son 30 yılını şekillendirmiş etno-politik

mesele tarih sahnesine çıktı: 15 Ağustos 1984 tarihinde PKK (Partiya Karkerên Kurdistan-Kürdistan İşçi Partisi) Eruh ve Şemdinli baskınlarıyla kendisini askeri olarak ortaya koydu. Bu ilk dönemde, PKK olgusu ve Kürt meselesinin karmaşık siyasal ve toplumsal tezahürlerinin devletin farklı kurumlarının pek de farkında olmadığı ya da pek de ciddiye almadığı meseleler olduğu söylenebilir. Resmi söylem PKK ile olan çatışmayı 'küçültmek' ve olduğundan daha önemsiz göstermek üzerine kuruludur: PKK genel olarak üç beş çapulcu ya da üç buçuk eşkıya olarak nitelendirilir ve en kısa zamanda başının ezileceği ifade edilir. Hasan Cemal o dönemde üst düzey komutanlık yapmış birinin 'üç buçuk eşkıya' yaklaşımının hakim olduğunu kendisine 90'larda yakınlıkla anlattığından söz eder.²⁰

1980'lerin sonuna ve 1990'ların başına geldiğimizde meseleyi 'üç beş çapulcu' yaklaşımıyla ele almanın pek de mümkün olmadığı artık açıktır. PKK eksenli tezlerin legal siyasi alanda Kürt entelektüellerin ve Kürt kamuoyunun önemli isimlerinin bir bölümü tarafından yüksek sesle dile getirilir olması, daha önce Sosyal Demokrat Halkçı Parti'den ayrılan 10 milletvekili tarafından ve Fehmi Işıklar başkanlığında 1990 yılında Halkın Emek Partisi'nin kurulması ile Kürtçe eğitim ve yayın, Kürt meselesinin özgürce tartışılacağı demokratik bir ortam gibi taleplerle siyasi arenaya girmesi ve gerillanın sahip olduğu kitle desteği tabloyu önemli ölçüde değiştirdi. Üstelik silahlı çatışma ilk başta beklenenin üstünde bir şiddette ve yaygınlıkta devam etti. Hem hükümetler, hem ordu, hem de istihbarat yapıları nezdinde 'üç beş çapulcu' yaklaşımı yerini yeni savaş stratejileri arayışına bıraktı.

Tam da bu noktada iki önemli uygulama ve dönüşümün altını çizmek gerekir: Birincisi olağanüstü hal uygulamaları, ikincisi ise yeni 'düşman' anlayışına uygun askeri, siyasi ve idari dönüşümün gerçekleştirilmesi.

Olağanüstü Hal, 1982 Anayasası'nın 119-121. maddelerine ve Bakanlar Kurulu'nun 01.03.1984 tarih ve 84/7781 sayılı kararına dayanarak 8 ilde geçerli olmak üzere ilan edildi. 90'lı yıllar boyunca OHAL bölgesi olarak bilinecek olan bölge ise o sırada sıkıyönetim altındaydı. 19 Temmuz 1987 tarihinde Diyarbakır, Hakkâri, Siirt ve Van illerindeki sıkıyönetimin kaldırılmasıyla Olağanüstü Hal Bölge Valiliği oluşturuldu. Olağanüstühal ilk olarak sekiz ilde uygulanmaya başlandı: Bingöl, Diyarbakır, Elâzığ, Hakkâri, Mardin, Siirt, Tunceli ve Van. Daha sonra Adıyaman, Bitlis ve Muş mücavir (komşu) il olarak dahil oldu. 1990'da Batman ve Şırnak'ın il olmasıyla bu sayı 13'e yükseldi. Bitlis, 1994'te mücavir il yerine olağanüstü hal kapsamına alındı. Olağanüstü hal ve sıkıyönetim, bazı illerin 23 yıl süre ile aralıksız yönetim usulü oldu ve her 4 ayda bir olmak üzere toplam 46 kez uzatıldı.²¹

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği bu yasal çerçeve içinde çok geniş yetkilerle donatıldı. Bunların içinde belirli yerleşim yerlerini boşaltmak veya yerleşimi yasaklamak ve giriş çıkışları sınırlamak, her derecedeki eğitim kurumunun öğrenimine ara vermek, gıda maddelerinin ve hayvan yemleri ile ürünlerinin bölgeye giriş çıkışını sınırlamak ya da durdurmak, bölge sınırları içindeki tüm haberleşme araç ve gereçlerinden yararlanmak ve gerekirse bunlara el koymak gibi yetkiler de var.

Üstelik Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'ne ilişkin kanun hükmünde kararname aracılığıyla da bu kurumun statüsü ve pratikleri tamamen hukukun dışına taşındı. Olağanüstü Hal Bölge Valisi olarak sırasıyla Hayri Kozakçıoğlu (1987- 1991), Mehmet Necati Çetinkaya (1991-1992), Ünal Erkan (1992-1996), Necati Bilican (1996- 1998), Aydın Arslan (1998-1999) ve Gökhan Aydın (1999-2002) görev yaptılar. Olağanüstü hal uygulaması, en son Diyarbakır ve Şırnak illerinde 30.11.2002 tarihine kadar uzatılmasının ardından sona erdi.²²

İkinci önemli uygulama ise yeni bir 'düşman' anlayışı inşa edilerek buna uygun askeri, siyasi ve idari dönüşümün gerçekleştirilmesi oldu. 90'lı yıllara gelindiğinde ordunun konvansiyonel savaş yöntemleriyle gerilla güçleri karşısında üstünlük sağlamasının mümkün olmadığı, dolayısıyla 'gayri nizami harp' ilkelerine uygun bütünlüklü bir yeniden yapılandırma stratejisine gitmek gerektiği yönünde bir eğilim oluştu. Buna bağlı olarak, İstanbul'da olan Birinci Ordu Komutanlığı yerine 1993 yılından itibaren Malatya'da üstlenmiş İkinci Ordu Komutanlığı güçlendirilmeye başlandı. TSK kendi tabiriyle 'düşük yoğunluklu savaş' konseptine uygun olarak yeniden yapılandırıldı ve Özel Harp Dairesi 1993 yılında Özel Kuvvetler Komutanlığı adını aldı. Yine düşük yoğunluklu savaş stratejisine uygun olarak gerilla ile mücadelede hızı ve hareket yeteneğini artırma amaçlı olarak tümene dayalı yapı değiştirilerek, kolordu-tugay-tabur yapısına geçildi.²³

Bu dönüşümün bir diğer boyutu ise 1985 yılında uygulamaya sokulan geçici köy koruculuğu kurumuna insan alımlarının artırılması ve korucuların fiili hareket alanlarının

90'lar boyunca sürekli olarak genişletilmesi oldu. Geçici köy koruculuğu sistemi, 26 Mart 1985 tarihinde 442 sayılı Köy Kanunu'nun 74. maddesinde 3175 sayılı kanun ile değişiklik yapılarak yürürlüğe sokuldu. Devletten düzenli olarak maaş alan geçici köy korucularının yanı sıra, bölgede Köy Kanunu'na dayanarak göreve alınan gönüllü köy korucuları da zaman içinde aktif rol almaya başladı. Gönüllü korucular, geçici köy korucuları gibi devlet tarafından silahlandırıldı ve PKK ile mücadelede görevlendirildi. Ancak, Bakanlar Kurulu kararıyla göreve alınan geçici köy korucularının aksine, gönüllü korucular mülki amirlerin kararı ile işe alınmaktadırlar ve merkezi devletin denetiminden de muaftılar. Gönüllü köy korucusu olabilmek için kaymakamlığa müracaat etmek, güvenliğinden endişe duyduğunu belirtmek ve sicilinin temiz olması gerekiyordu. Bu durumda, kaymakam jandarmanın da onayını alarak o kişiyi gönüllü köy korucusu olarak atayabiliyordu.²⁴

90'lı yıllar boyunca köy korucularının sayısı hem sistematik olarak artırıldı hem de korucuların görev alanları giderek daha esnek ve daha geniş tanımlandı. Köy korucularının askeri harekatlara katılmaları, sınır ötesi operasyonlar da dahil askerlere iz sürücülük yapmaları ve buldukları mıntıkada operasyonların bir parçası olmaları yaygın pratikler haline geldi.²⁵ Geçici köy korucularının 20 Haziran 2003 ve gönüllü köy korucularının Aralık 2003 itibarıyla illere göre dağılımı yandaki gibidir: (Tablo 1 ve 2 buraya alınmamıştır. Edit.)

Bir bütün olarak bakıldığında tüm bu yapısal dönüşüm aslında Soğuk Savaş sonrası dönemde silahlı kuvvetlerin dış düşman algısından iç düşman algısına geçişini gösterir.

Artık 'üç beş çapulcu' değil, güçlü bir gerilla hareketiyle karşı karşıya olduğunu anlayan devletin farklı kurumları bununla uyumlu kimi stratejiler oluşturmaya çalışır. Burada kritik olan şey bu yeni iç düşmanın gerilla taktikleriyle savaşarak kitle desteğini gittikçe artırması ve gerillaya destek veren kişilerin kim olduğunu tespit etmenin devlet kurumları bakımından güçlüğüydü. Dolayısıyla vatandaşların hangilerinin gerilla hareketine destek olduğunu hangilerinin ise devleti desteklediğini anlamak temel önemde oldu. Hem köy koruculuğunun hayata geçirilmesi hem de diğer gayri nizami harp teknikleri esas olarak iç çatışma ortamının en kritik unsuru olan 'sadık vatandaşlarla' diğerlerini ayırtmak üzere tasarlanmış uygulamalardı.²⁶

Düşük yoğunluklu savaş döneminde sadece TSK'nın resmi yapısı değil devletin farklı birçok kurumu da yaşanan çatışmayla şekillendi, kendisini yeniden yapılandırdı ve farklı pratikler ortaya koydu. 1993 yılından itibaren dönemin Başbakanı Tansu Çiller ve Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş ekibi tarafından 'Alan Hakimiyeti ve PKK'yı Bölgede Barındırmama' konsepti ile özel bir güvenlik stratejisi yürürlüğe konuldu.

Bu güvenlik stratejisi esas olarak gerilla güçlerine sivil halk tarafından verilen desteğin kesilmesi yoluyla alan hakimiyetinin yeniden ele geçirilmesi anlamına geliyordu. Köylerin ve diğer yerleşim birimlerinin zorla boşaltılması, 'faili meçhul' cinayetler ve sivil infazlar ile zorla kaybetmelerin gözle görünür bir biçimde artması tam da yeni alan hakimiyeti stratejisi sonrasında oldu.²⁷ Örneğin, elimizdeki kesin olmayan verilere göre²⁸ 1993 yılında 103 olan zorla kaybedilen kişi sayısı 1994 yılında 518'e çıkmıştır. Bu

muazzam artış, zorla göç verileriyle ve yasadışı ve keyfi infazlarla²⁹ tutarlı bir bütünlük arz ediyor. Özellikle Süleyman Demirel'in Cumhurbaşkanı, Tansu Çiller'in Başbakan, sırasıyla Doğan Güreş ve İsmail Hakkı Karadayı'nın Genelkurmay Başkanı olduğu 93-95 yılları arasında 'Alan Hakimiyeti ve PKK'yı Bölgede Barındırmama' konsepti sivillere yönelik sistematik, çeşitli ve bütünlük oluşturan insan hakkı ihlalleri gerçekleştirilmiş durumda.

Zorla kaybetme, yasadışı ve keyfi infazlar ve işkenceden kaynaklanan ölüm vakalarını da içeren sistematik insan hakkı ihlallerinin devletin resmen içinde olmayan ama esasen içinde olan kimi para-militer/kontr-gerilla yapıları tarafından işlendiği uzun süredir dile getiriliyor. Bu yapıların 'düşük yoğunluklu savaş' stratejisine uygun olarak işleyen, sınırsız yetkilerle donatılmış, elemanları suç işlese de cezasızlık zırhıyla korunan ve devlet içinde başka hiçbir kuruma hesap vermeyen yapılar olduğu da bir sır değil.

Özellikle JİTEM adıyla bilinen ve varlığı neredeyse hiçbir zaman devlet tarafından kabullenilmeyen Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele Birimi bu konuda konuşan az sayıda itirafçının ve daha da az sayıda ordu mensubunun anlatımlarının merkezini oluşturuyor. Konuşan az sayıda ordu mensubundan biri olan ve 4 Kasım 1993'te, ordudan istifa ettikten 5 ay sonra, elleri önden bağlanmış, kafasına iki el ateş edilmiş bedeni, Ankara Elmadağ ilçesi çıkışında bulunan Binbaşı Cem Ersever'e göre, "JİTEM adı yanlış. Öyle bir teşkilat yok. Tam adı Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı'dır. JİTEM 'Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele' demek. Böyle bir örgüt yok. Böyle bir organizasyon hiç olmadı."³⁰ Ersever gibi bölgede uzun yıllar görev yapmış

Albay Arif Doğan ise aksine JİTEM diye bir yapının var olduğunu, kurucusunun kendisi olduğunu ve 1990 yılında lağvettiğini anlatıyor.³¹

Arif Doğan'ın bu açıklamaları üzerine Terör ve Organize Suçlar'a bakmakla görevli Cumhuriyet Savcısı Hakan Yüksel soruşturma başlattı ve "JİTEM adlı bir oluşumun var olup olmadığı" konusunda, İçişleri Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, MİT Müsteşarlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü'ne yazılar yazdı. Aldığı cevaplarda JİTEM'in varlığı kabul edilerek "Bu birimin terörle mücadele kapsamında faaliyet yürüten bir oluşum" olduğu belirtildi.

Öte yandan, Jandarma Genel Komutanlığı'ndan verilen cevapta ise JİTEM adlı oluşumun 1990 yılında sonlandırıldığı ifade edildi. Belki de en ilginç, soruşturması sırasında Hakan Yüksel'e gelen cevaplarda JİTEM'in kuruluş biçimiyle ilgili bilgilerdi. Buna göre, "JİTEM adlı oluşumun, İçişleri Bakanlığı'nın onayı olmadan ve Genelkurmay Başkanlığı'nın görüşü alınmadan, Jandarma Genel Komutanlığı'nın kendi inisiyatifiyle kurulduğu tespit edildi."³²

JİTEM yerine her zaman JİT (Jandarma İstihbarat Teşkilatı) terimini kullanan Ersever'in itirafları özellikle Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı'na ve onun OHAL bölgesindeki grup komutanlıklarına göre dağılmış yetki alanına ilişkindi.

Buna göre, itirafçılar, korucular, jandarma istihbaratının sivil unsurları ve ordu mensuplarından oluşan karma timler PKK ile ilişkisi olduğu ya da milis olduğu iddia edilen kişileri alarak kaybediyor, işkenceyle öldürüyor, suikastlar düzenliyordu. Bölge üç gruba ayrılmıştı; birinci grup Diyarbakır, Bitlis, Bingöl, Elazığ, Tunceli hattı; ikinci grup Şırnak, Cizre,

Uludere, Şenoba hattı ve üçüncü grup da Nusaybin, Midyat, Mardin ve Kızıltepe hattıydı.

Ersever'e göre ikinci grupta 80'lerin sonundan 90'ların başına kadar etkin olan korucu Babatlar ve aşiretin başı Hazım Babat'tır. "İkinci bölge korucu Babatlardan sorulur. Bu bölgedeki tüm faili meçhul olayların tetikçisi korucu Babatlardır. Babat aşiretinin reisi Hazım Babat aynı zamanda korucu başıdır. Devlete yaranmak için çekinmeden adam öldürürler." ³³

Ersever'in itiraflarının bir diğer ilginç boyutunuysa PKK itirafçılarının rolü üzerine anlattıkları oluşturuyor. Ersever'e göre TSK'nın en önemli sorunu, hem Kürt meselesi hem de OHAL bölgesi ve Kürt toplumu hakkındaki bilgisizliği. İtirafçılar, bu bilgi açığına gideren 'yerel ve içeriden' unsurlar olarak çok önemli bir işlev görüyor.

Polisin itirafçısı-jandarmanın itirafçısı olarak ikiye ayrılan itirafçılar, güvenlik güçleriyle birlikte operasyonlara katılıyor, onlara yer gösteriyor, PKK ile ilgili sahip oldukları içeriden bilgiyi paylaşıyor. İtirafçılar çoğu zaman mahkumiyetleri olmasına rağmen hapiste kalmıyor ve serbestçe dışarıda gezerek operasyonlara katılıyor.³⁴ İsim tartışması bir yana, hem jandarma hem de emniyet güçleri içinde korucular, itirafçılar ve güvenlik görevlilerinden oluşan kimi karma grupların hiçbir yasal engel tanımadan insan öldürme dahil sistematik insan hakkı ihlallerini hayata geçirdiği, tam bir cezasızlık zırhıyla kuşatıldıkları, 'PKK örgütüne destek vermesinden şüphelenilenler'e yönelik baskılar başta olmak üzere OHAL bölgesinde hiçbir kural tanımadan iş gördükleri bilinen bir gerçek. Genellikle Jandarma İstihbarat Komutanlığı ile ilişkili birçok asker, itirafçı ve korucu bu tür faaliyetlerin

içinde olmakla, organize etmekle ya da göz yummakla suçlanıyor. Bir kısmı Balyoz davası kapsamında bir kısmı Ergenekon davası kapsamında yargılanan, bir kısmı hayatını kaybetmiş bir kısmı ise hiç yargılanmamış olan bu ekip arasında Cem Ersever, Veli Küçük, Mahmut Yıldırım (Yeşil), Arif Doğan, Cemal Temizöz, Cahit Aydın, Eşref Bitlis, Mete Sayar, Necati Özgen, Hulusi Sayın ve Hasan Kundakçı'nın ismi sayılıyor.³⁵ Özellikle asker personelin en dikkat çekici ortak özelliği hayatlarının bir döneminde mutlaka Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde görev yapmış olmaları.

Devletin yürüttüğü özel harp konsepti çerçevesinde kullandığı, eğittiği ve hatta bizzat kurduğu söylenen gizli savaş örgütlerinden birisi de Hizbullah oldu. Hizbullah adı, özellikle OHAL bölgesinde, birçok kişinin kaçırılması ve işkenceyle öldürülmesi olayında ve infazlarda geçiyordu. 3 Nisan 1997 tarihli ve kamuoyunda Susurluk Raporu olarak bilinen TBMM Araştırma Komisyonu'nun hazırladığı raporda Hizbullah'ın Batman'da askeri birimlerden siyasi ve askeri eğitim aldığından söz ediliyor.³⁶

JİTEM'in kurucusu olduğunu söyleyen Albay Arif Doğan ise 17 Ocak 2011'de Ergenekon davaları kapsamında mahkemede ifade verirken; Hizbullah'ı, PKK ile savaşması için, Hizbul-Kontr (Kontralar Partisi) ismiyle kendisinin kurduğunu anlatır.³⁷

Tüm bu dönüşüm ve yeniden yapılandırma politikaları yaşanırken bir yandan da özellikle OHAL bölgesinde yaşanan 'fail-i meçhuller' bir anda arttı ve bölgede ciddi bir şiddet iklimi hüküm sürmeye başladı. 90'lı yılların ilk yarısında, toplum nezdinde siyasi önder kabul edilen Kürt siyasetçileri, gazetecileri, yazarları ve hak savunucuları katledilmeye

başlandı. Bu 'istikrarsızlaştırılmış' ortam hem tipik kontr-gerilla yöntemleriyle oluşturuldu hem de kontr-gerilla yapılarının çok daha kolaylıkla iş görmelerini sağladı. Halkın Emek Partisi Diyarbakır İl Başkanı Vedat Aydın, 5 Temmuz 1991'de Emniyet'ten geldiğini söyleyen telsizli kişilerce gözaltına alındı ve 7 Temmuz'da Diyarbakır-Elazığ karayolunda, Maden yakınlarında işkence yapılmış cansız bedeni bulundu. On binlerce insanın katıldığı cenaze törenine ateş açıldı; 7 kişi öldü ve yüzlerce kişi yaralandı; aralarında Ahmet Türk ve Fehmi Işıklar'ın da bulunduğu HEP yöneticileri ve milletvekilleri kalaslarla dövüldü.³⁸ 20 Eylül 1992'de Diyarbakır'ın Seyrantepe mahallesinde uğradığı silahlı saldırı sonucunda Musa Anter hayatını kaybetti.

Dönemin JİTEM elemanı Abdülkadir Aygan, Anter'in, kendisinin de içinde bulunduğu tim tarafından öldürüldüğünü söylüyor.³⁹ Halkın Emek Partisi kurucularından ve bu parti kapatıldıktan sonra yerine kurulan Demokrasi Partisi (DEP) milletvekili olan Mehmet Sincar, faili meçhul cinayetleri soruşturmak üzere gittiği Batman'da uğradığı silahlı saldırı sonucu hayatını kaybetti.

Sincar, yolda yürürken arkadan ateş açılmış, ensesine ve kafasına sıkılan kurşunlarla öldürülmüştü. Sincar ile birlikte DEP Batman İl Yönetim Kurulu üyesi Metin Özdemir de aynı saldırıda hayatını kaybetti. İnsan Hakları Derneği Elazığ Şube Başkanı avukat Metin Can ve doktor Hasan Kaya, 21 Şubat 1993 akşamı kaçırıldı, ailesi ve yakınları Can'ı ve Kaya'yı aramaya başladı. Onlarca insan Elazığ SHP il binasında açlık grevi yaparak Can ve Kaya'nın bulunmasını istedi.

Can ve Kaya'yı kaçıranlar ailelerini arayarak işkence seslerini dinletiyordu. 27 Şubat 1993'te, SHP il binasının önüne Can ve Kaya'nın ayakkabıları bırakıldıktan bir gün sonra, ikisinin de işkence görmüş bedeni Tunceli yakınlarındaki Dinar Köprüsü'nün altında bulundu. İkisi de kafalarına bir kurşun sıkılarak öldürülmüştü.⁴⁰

3 Kasım 1993'te başbakan Tansu Çiller, MGK toplantısının ardından "Elimizde PKK'ya yardım eden 60 Kürt iş adamının listesi var," açıklamasını yaptı ve ardından 14 Ocak 1994 günü işadamı Behçet Cantürk şoförü ile birlikte kaçırıldı. 15 Ocak günü ikisinin de işkence edilmiş bedeni Sapanca yakınlarında bulundu.

2 Haziran 1994 günü Kürt iş adamı Savaş Buldan yanında bulunan Hacı Karay ve Adnan Yıldırım ile birlikte kaçırıldı, 4 Haziran günü üçünün işkence edilmiş bedenleri Bolu civarında bulundu, üçü de kafalarına sıkılan bir kurşun ile hayatlarını kaybetmişti. Bu sırada, daha önceden Jandarma İstihbarat Gruplar Komutanı olarak görev yapan Albay Veli Küçük 19 Ağustos 1993 itibariyle Kocaeli Jandarma Komutanı olarak yeni görevine başlamış durumdaydı.⁴¹ Bölge çok ciddi bir çatışma ortamının içindeydi ve zorla kaybetmelerin sistematik olarak kullanılması tam da böyle bir çatışma ortamında devreye sokuldu.

Özetle söylemek gerekirse, zorla kaybetmeler, 12 Eylül 1980 darbesinden sonraki boğucu ve faşizan iklimde devlet tarafından yeniden kullanılmaya başlandı ve 90'lı yılların başında böyle bir siyasi ve tarihsel momentte hız kazandı. Devlet yapısı içinde karmaşık, birbiriyle rekabet eden ve Kürt meselesinin ancak 'gözükara' yöntemlerle çözülebileceğine inanan farklı yapılanmalar vardı. Bu yapılanmalar

hukuki hiçbir denetim altında olmaksızın iş görüyor ve 'gerillanın kitle desteğini kesmek' için her yolu mubah sayıyordu. Darbe sonrasının militarist iklimi böylesi yapılanmaların iş görmesini kolaylaştırırken düşük yoğunluklu savaş meşruiyetini ve hareket alanını iyice genişletti. Soğuk Savaş döneminde komünizm tehdidiyle mücadele etmek için NATO nezdindeki tüm ülkelerde kurulan kontr-gerilla yapıları, Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte Avrupa ülkelerinin çoğunda kısmen tasfiye edilirken Türkiye'de yeniden yapılandırılıyor ve tahkim ediliyordu. Savaş, 'düşük yoğunluklu' da olsa, kontr-gerilla örgütlenmeleri için bulunmaz bir iklim yaratıyordu.

“Kobay Vakfı’na Bomba”

TÜRK FAŞİZMİNİN İDEOLOGLARINDAN Prof. Dr. AYHAN SONGAR

**“İnsanlardaki komünist eğilimler
tedavi edilebilir bir hastalıktır.”**

Ayhan Songar (1926 - Gönen - 1997, İstanbul).

Türk psikiyatri doktoru. 1950 yılında İstanbul Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Bu fakültede 1961'de profesörlüğe yükseldi. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'nın kurucusu.

SONGAR'IN ANLATIMINDAN SONGAR

EDİT: Aşağıdaki iki kısa yazı, A.Songar'ın iki video söyleşisinin ses kayıtlarının tarafımızdan yazıya dönüştürülmüş çözümüdür.

1. Video

Her insanın hastalık karşısında kendisini savunma hakkı vardır. Nasıl, bir yerde salgın hastalık varsa, o hastalığa karşı devlet ve toplum birtakım tedbirler alır. Mesela tifo olayı olan yeri karantinaya alır. Yahut AIDS hastalığı çıktıysa, hudutları kontrol altına alıyoruz, birtakım turistlerin uluorta gelip girmelerini birçok memleket de önüyor.

Bunun gibi, bunu da bir hastalık olarak bul ettiğimiz zaman, bu hastalığın karşısında toplumun kendini koruması için gerekli savunma hakkını kullanması şarttır. O halde, bu bir kişi özgürlüğü meselesi değildir. “Ben hürüm, ben tifo hastalığını istediğim gibi etrafımdakilere bulaştırırım.”

Hayır, böyle bir şeye müsaade edilmiyor. Bu da bir hastalıktır. “Hasta” olarak biz ona en büyük hoşgörüyü gösteririz. Tedavisi için elimizden geleni yaparız, eğer mümkünse. Bunlara elbette hakaret etmeyiz, elbette dışlamayız, elbette cemiyet dışı şahıslar gibi görmeyiz. Ama bu hastalığın toplum içerisinde yayılmaması için de gereken tedbirleri alırız. Bunun başında da homoseksüelliği ve cinsi sapıklığı bir çeşit marifetmiş gibi gösteren birtakım yayınların, evvela bu yayınları yapanlar tarafından, kendilerinden önce cemiyeti düşünerek, toplumu düşünerek durdurulmaları, önlenmeleri lazımdır.

Kaynak: https://www.youtube.com/watch?v=2_78tpL16D4

2. Video

Evvelemerde bu bir hastalıktır. Bir hastalıktır, hastalıktır, normalden farklı haldir. İkincisi psikoseksüel bir hadisedir. Yani ruhi tarafı işin kuvvetli olan yanı. İnsanın ruhi davranışlarını, ruhi reaksiyonlarını bozan, belki de oradan kaynaklanan hadisedir. Bunu en güzel ve sistemli bir şekilde Freud le almıştır bir açıklama getirmiştir.

Freud diyor ki, insan doğduğu andan erişkin hale, buluş çağına, bir olgun insan haline gelinceye kadar, çeşitli psikoseksüel gelişme kademeleri gösterir. Bu psikoseksüel gelişme kademesindeki, bu, çocukluk iptidai dürtüleri, bir nevi sapık duygular gibi kabul edeceğimiz bu duygulardan herhangi birisi bir marazi şiddet kazanırsa veya o seviyede bir takılma olur, daha ileriye gidemezse yahut da, ileriye gitmişken o seviyeye geri dönme, bizim, psikolojide, **regresyon** dediğimiz hadise meydana gelirse, böylece, bu cinsi sapık sayılan bu duygu ve bu tatmin şekli yetişkin insan hayatını da işgal eder. Bu suretle cinsi duygular duyurulmaya başlanır ve böylece karşımıza psikoseksüel hastalık dediğimiz hastalık çıkar.

“Sihhatli bir şahsın” diyor Freud ve bugünkü psikoloji de bunu kabul ediyor, “eğer ağır bir hormon bozukluğu bahis mevzuu değilse, normal bir çevre içinde kendi gelişimini tamamlaması ve normal karşı cinse yönelik bir cinsi olgunlaşma içerisine gelmesi şarttır. Eğer bu olmamışsa dediğim gibi, takılma, bir gerileme veya bir marazi şekilde bir bu duygularda bir şiddetlenme meydana gelmişse, o zaman mesela eşcinsellik, mesela eşyadan zevk alma, mesela hayvanlara yönelik cinsi duygu veya herhangi başka bir cinsi sapıklık meydana gelebilir.

Soru: Bazı doktorların hâlâ ameliyatla cinsiyet değiştirme yoluna gittiklerini de biz zaman zaman tespit ettik. En azından konuşmalarla bunun mevcut olduğunu, hâlâ uygulanmakta olduğunu görüyoruz. Siz bu konuda...

Yanıt: Şimdi bu çok enteresan bir konu, çok iyi oldu buraya geldiğiniz. Bunun iki tarafı da var bu için. İnsanın nasıl olduğu ayrı genden intikal etmekteymiş, kendini nasıl hissettiği ayrı bir genden intikal ediyor. Bazen doğuştan, yaradılıştan bir çarpıklık oluyor. Erkek geniyle doğmuştur, dış görünüşü erkek gibidir, kromozom yapısı bakımından ve biyolojik programı bakımından erkektir, fakat kendini nasıl hissettiği şeklindeki psikolojik yapısı kadının geniyle intikal etmektedir.

Şimdi bu adama istediğiniz kadar “sen erkeksin” deyin, o kendisini kadın olmaya uğraşacaktır. Kendi hayalindeki ideal gene kavuşmak için koşacaktır, ameliyatlara gidecektir, yahut da kadın elbisesi giyecektir, kendisini kadın gibi göstermeye çalışacaktır.

Soru: Efendim, bu tip hastalara, bu şekilde ameliyat etmek doğru mu efendim?

Yanıt: Şimdi, böyle kişiye bir cerrahi müdahaleyle kendisini mesut edecek kişilik yapısına kavuşturmak...

Soru: Öyle sanıyordur değil mi?

Yanıt: Evet, öyle sanıyor çünkü ve başka türlü sandırmak da mümkün değil dereceye kadar tıbbidir, hekimin ne dereceye kadar hakkıdır? Bu henüz çok tartışmalı bir konu. Bu müdahaleyi yapan arkadaşlarımız var. Birdenbire kalkıp onları suçlamak da doğru değil. Çünkü tıpkı şişman bir insanın kendisini zayıflatması gibi bir hadise bu. Böyle bir vakada ben arkadaşlarıma şu suali sormuştum. Erkek mi kadın mı diye soruyorlardı. Siz dedim, bunun genlerine bakarak erkek olduğunu söylüyorsunuz mikroskopla. Ben size bir soracağım: “Bunu askere alır mısınız? Erkekse, bu bir kadınla evlenmek istiyorsa bunun nikâhını kıydırır mısınız? Ve bunu erkekler hamamına sokar mısınız? Bunların hiçbirisi mümkün olmadığına göre, bu acaba sizce nedir, dedim, kadın mı erkek mi? Cevabı havada. Ama, benim vicdanım, bunun

kadın olduğu yolundaki cevaba evet demek yoluna gidiyor. Yalnız şurası muhakkak ki, bu ameliyatı da bir özendirme şeklinde, önüne gelene yapmak tabii tıbbi bir suçtur.

Soru: Efendim, kadın dememiz için doğurganlığın olması lazım. Bu insanlar ...

Yanıt: Bunu söylemek mümkün değil... O zaman kısır olanların kadın olmaması lazım, doğurmayan pek çok kadın var. Hormon bozukluğunun, tubaları tıkalıdır, yumurtlamıyor, doğurmuyor. Ve kısır olan pek çok erkek var, bunlara erkek değil mi diyeceğiz? Ve doğurmayan kadınlara...

Soru: Bunların tabii tıpça izahı mümkün. Ama bu tip, ameliyatla cinsiyet değiştirmeye çalışan insanların, erkeklerin doğurması mümkün olmayacağı...

Yanıt: Evet. Arz ettiğim gibi doğduğundan beri doğurması mümkün olmayan pek çok kadın var, rahmi iyi gelişmemiştir. Bunlara erkek mi diyeceğiz o zaman?

Yani, cinsiyeti sadece basitçe doğurma fonksiyonuna bağlamayın. Cinsiyet psikolojik bir hadise, insanın kendisini nasıl hissetmesi hadisesi. Burada, sakın yanlış anlamasın sayın seyircilerim. Bu ameliyatları servis ediyor ve müdafaa ediyor değilim. Yalnız, işin altında bir insani taraf olduğunu, bir psikolojik nokta olduğunu ve çok iyi birtakım araştırmalardan ve dikkatli birtakım tetkiklerden sonra belki bazı vakalarda, nadir de olsa bazı vakalarda böyle bir ameliyatın o şahsın ruhi hayatını ve ilerideki cinsiyet içindeki durumunu ve adaptasyonunu kurtarmak bakımından faydalı olacağını da kabul etmek lazım.

Şunu söylemek isterim: Erkek iken kendisini kadın gibi hissedilen bir insan zamanla eşcinsel oluyor. Kadın elbisesi giyiyor, makyaj yapıyor ve eşcinseller arasında kendisini buluyor, pasif homoseksüel oluyor. Şimdi biz buna eşcinsel diyoruz. Onun

gözünde kendisi eşcinsel değil. Onun için, kendisini kadın gibi hissettiği için onun karşısında erkekler artık karşı cinstir, aynı cins değildir.

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=zblRa7x4mVc>

SONGAR'IN RAPORLARININ BİLİMSEL DEĞERİ (?) BİR “DELİLİK RAPORU” ÖYKÜSÜ

Sevinç Çelikkol-Ayçiçek & İ. Metin Ayçiçek

Kadir Mısırlıoğlu, kendini İslam'ın önemli bir temsilcisi gibi değerlendiren, Osmanlı aşığı dört dörtlük bir cahil, profesyonel bir kemirgendir. İstanbul'da yaşayan önemli bir İslam düşünürü olarak tanınan AKIN'ın tanımına göre “gerçek bir din istismarcısı”dır.

Önce Kadir Mısırlıoğlu'nun birkaç ilginç görüşünü aktararak kişiyi tanıyalım. (Video konuşmalarından çözümleme.)

★ ★ ★

“Şekspir, (Shakespeare – Edit.) 500 sene evvel yaşamıştır. Şekspir İngiliz değildir. Ne Şekspir'den evvel, ne Şekspir'den sonra İngiltere'de bu isimde bir adam daha gelmemiştir. Şekspir'in aslı ‘Şeyh Pir’dir. Pir! Üstad, ihtiyar! Şeyh Pir ve Şekspir gizli bir Müslümandır. 500 sene evvel Şekspir'in yazdığı tiyatro eserlerini bu günkü bir İngiliz çocuğu okusa, bugün yazılmış gibi anlar.”

Mısırlıoğlu'nun keşfi bununla sınırlı kalmamış, o örneğin Karl Marx'ın “cinlerle” irtibatı olan bir kişi olduğunu ve Das Kapital'i cinlere yazdığını iddia edecek kadar dünya gerçeklerinden uzaktır.

Mısırlıoğlu'nun bir başka keşfi ise II. Dünya Savaşı sırasında “yenilmekte olan” Josef Stalin'in, “Ayet el-Kürsi” duasını okutup, bu duanın etkisiyle yerdeki bütün kumların Alman askerlerinin üzerine serpilmesini gerçekleştirerek Alman ordusunu yendiği iddiasıdır.

Kadir Mısırlıoğlu Türkiye'de ün aydınların tanıyacağı ünlü bir isimdi. Mahkemelerin kendisi hakkında verdiği 7 yıllık

kesinleşmiş hapis cezasını cezaevinde yatmamak için, arkadaşı ve fikirdaşı olan Prof. Dr. Psikiyatrist Ayhan Songar'dan kendisi için hazırlanmış bir "delilik raporu" düzenlenmesi için yardımı ister. Saygıdeğer psikiyatrist Songar mesleğinin ahlâk kurallarını bir kenara bırakır ve bu "sahte rapor düzenlenmesi" işini kabul eder.

Mısırlıoğlu kendisiyle video ile yapılan bir söyleşide bu olayı ayrıntılı olarak anlatır. Üstelik hastalık düzeyinde sınır tanımayan egosunu da sınırlamayıp böylesine çirkin bir olayı "bir kahramanlık" serüveni gibi anlatır.

Bu olay bile, Türkiye'deki Cüppeli Ahmet gibi saçma sapan mezheplerin liderlerinin bile "saçmalık" olarak tanımladığı bu sahtekârlık olayı bile Profesör Ayhan Songar'ın nasıl bir ahlâk (ya da ahlâksızlık) içinde olduğunu anlatabilir yeterliliktedir.

Söz konusu videoda Kadir MISIRLIOĞLU anılarını anlatırken, Songar ile ilginç ama bilimsel alanda yüzkarası olacak bir ilişkisini kendi sözleriyle şöyle aktarıyor:

★ ★ ★

" Bu iftiralardan biri de ben akıl hastasıymışım. Bunu sık sık tekrarlayan Ahmet Hakan'dır. Cevizoğlu'nun bir programında birisi girdi, adını vermeyen birisi, telefonla, "O delidir, Ayhan (Songar) Bey'den raporu vardır, onun sözlerini itibara almayın" dedi. Ben de dedim ki: "Sen daha adını bile söyleyemiyor, böyle bir iddiada bulunuyorsun. Elinde bir vesika varsa göster!"

Evet, ben tımarhanede yattım. Ayhan Bey'in (Ayhan Songar) kliniğinde de yattım; ama temâruz ederek yattım. Belki bu kelimeyi de bilmezsiniz. Yani, yalandan hastalık iddiası.

Ayhan Bey'in kliniğine düşmek için otomatik Bakırköy'den geçtim. Bakırköy'de on beş gün yattım. "Üniversite kliniklerinden birinde tedâvisi gereklidir" diyerek, hatırla, Ayhan Bey'in kliniğine düştüm. Af çıkana kadar da orada durdum. Af gecikince Ayhan

Bey bana üç aylık bir rapor verdi. Bu raporun mahiyeti şudur: Askere “tebdil-i hava” verirler ya, “hapishane ve hastane şartları sıhhatini bozduğundan, üç ay müddetle evinde, çoluğunun çocuğunun, ailesinin yanında bulunması lâzımdır!” diye.

Ben kat’iyen deli raporu almadım. Deli olmadığımı dâir de hastanede başımdan geçmiş bir vakayı anlatayım da...

Ayhan Bey’in kliniğine geldim; iki tane zincir kollarıma bağlı. (Zincirler bende duruyor. Sonunda hastanede unuttular onu ben de geri vermedim. Asma kilitle kilitleniyor. O zincirleri kabrime koyduracağım. Ben Allah yolunda mücadele etmekten yarım metre zincirle zincirlendim...

Üç kişi odadayız. Ayhan Bey, “Giren çıkan olur; sakın akıllı uslu konuşarak kendini belli etme!” Böyle de tenbîhât var bana. (...) ... Ben unuttum delilik numarası yapmam gerektiğini... (Dakika:4:31) (Mısırlıoğlu’nun stajyer psikiyatristlere söylediği söz:) “Aptallar! Siz hiçbir zaman delirmezsiniz. Çünkü ananızdan deli doğmuşsunuz! Sizin hastalarınız akıllıyken deli olmuş!” dedim... “Bu kadar baskıya delirmiyorsanız” dedim, “sizin delirecek sermayeniz yok” dedim. Eğer sizin bir tahassüs ve tefekkür kabiliyetiniz olsa bu baskıya benim gibi isyan edersiniz” dedim. Put gibi duruyorlar... “Sizin hiç delirmek ihtimâliniz yok” dedim. “Sizin muhterem hastalarınız delirir”

[Stajyerler odayı terk ederken Ayhan Songar’la birlikte çalışan doçent Adnan Ziyalar ile karşılaşp ona Mısırlıoğlu ile yaşadıkları olayı anlatırlar.]

“Hocam! İçeride bir deli var; filozof gibi konuştu!”

“Ne diyor?”

“İşte şöyle şöyle ... diyor!”

“Aa bakın, o ne kadar asosyal” dedi. Asosyal oldum ben!

(...) Onlar çekildi ben Ayhan (Songar) Bey'in odasına gittim. Dedim ki: Benim deliliğimi ispat etmem lâzım ki bana rapor veresin değil mi?

"İsbât etmeden de vereceğim" dedi. (...)

Ben dedim Adnan Bey'i döveceğim; sen de bana rapor verirsin, "bu deli" diye dedim. "Hayırdır?" dedi.

Anlattım... Dedi ki ... "Ona ben tembihledim" dedi. "O, millet fark etmesin diye öyle demiştir!" dedi.

EDİTÖRLERDEN: Kadir Mısırlıoğlu'nun kendi ağızıyla videoya aktardığı bu öyküler ile bir "bilim insanı" (!) olarak tanımlanan A. Songar'ın nasıl bir sahtekâr olduğunun tanığı oluyoruz.

Şimdi eğri oturmadan doğru konuşalım: Kadir Mısırlıoğlu gibi beyin özürülü, akıl yoksunu bir cahili cezaevinden kurtarabilmek için sahte rapor vererek kendi devletinin "adalet" aygıtını aldatmayı göze alabilen bir doktorun "milliyetçilik" anlayışında "devlet-millet saygısı" sayılabilecek bir kanıt görmek mümkün müdür?

Böyle bir doktorun akıl sağlığından şüphelenmek için başka hangi kanıt gereksinim olabilir ki?

Ötesini varın siz düşünün!

“Prof. Dr.” Psikolog (Emekli Albay) NEVZAT TARHAN

İç savaş konseptine göre özel eğitilmiş, “faşist ırkçı - İslâmci” eski askerlerden oluşturulan ; devlet destekli; dış görünümüyle yasal, gerçeğinde AKP’nin yasalarına bile sığdıramayan İslamcı-Faşist terör örgütü SADAD yöneticisi, asker kökenli “iş-kence uzmanı” eğitilmiş cehaletin örneği, bilimi kavramamış bir megaloman duygusuz, acımasız, insan denilen hayvan, duygularını kaybetmiş Türk tipi sapkın Müslüman!

“ OLUK OLUK KAN AKITACAĞIZ ! ”

(Sedat Peker ülke dışına kaçtıktan sonra yaptığı ünlü itiraflarında, bu sloganın Nevzat Tarhan tarafından oluşturulduğunu; ve toplumda korku yaratması amacıyla Sedat Peker tarafından piyasaya sürüldüğünü itiraf etmiştir.)

BİLİMİ, ZULÜM İÇİN ÖĞRENENLER !

İ. Metin AYÇİÇEK

Çok bilinen bir sözdür, herkes tanır: “Bana arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim”

Her insan, doğal olarak belli bir toplumsal çevre içerisinde kendisini daha rahat hisseder. Bunun birden çok nedeni var elbette. Örneğin bir insanın herhangi bir uğraş alanında “saygı duyduğu” isimleri öğrenince, onun karakter kimliğine ilişkin, düşüncesinin ya da sahip olduğu ahlaki değerlerinin temel tanımlarını rahatlıkla çıkarabiliriz.

“Bilim uğruna” iddiasıyla da olsa, bir canlıya işkence yapmanın günümüz insanlığının ahlâk anlayışları tarafından reddedilip yasaklandığı bir çağda, faşist bir askerî darbe sonucunda tutuklanmış olan özgürlük savaşçılarının zorla kobay olarak kullanılması; insan onurunu ayaklar altına alan bir uygulama olarak, ancak faşist bir ideoloji içerisinde yer alabilirdi.

Bu uygulamalar sadece insan onurunu ciddiye almayan hukuk anlayışları içerisinde gerçekleştirilebilirdi. Bu nedenle, yaşadığımız ülke topraklarında da, demokrasinin rafa kaldırıldığı her zaman diliminde, bu tür uygulamalar, özellikle darbeler ya da faşist yönetimler döneminde yaygınca görülebilir.

Sözde psikolojik araştırmalar için cezaevlerinde tutuklu ya da mahkumlar üzerinde acımasız yöntemlerle gerçekleştirilen bu tür uygulamalar, ancak acıma duygusunu toptan kaybetmiş hastalıklı beyinlerle ve kişiyi cezalandırmak gibi gerekçelerle anlamlandırılarak sürdürülebilir. Bu nedenle faşizm, bir zulüm temidir.

İşte, Nevzat Tarhan'ın hayranlık duyduğu iki arkadaşını (İtil ve Songar) yeterince tanıdığımız için, bu ölçüyü kullanarak sahip

olduğu karakteristik değerlere ilişkin bir tanım yapabilmemiz mümkündür. Onun en çok saygı duyduğu psikologların, bu kitabın eleştirilerinin hemen hepsinde “kötülüğün, kirliliğin, zalimliğin, temel ahlaki ölçülerdeki belirsizliğin, çıkarıcılığın, ilkesizliğin has örnekleri” olarak belirlenen isimler olması, elbette sadece bir rastlantı değildir. Yani, onun örneklemeye çalıştığı temel karakterlerin İtil ve Songar olması, kendisi hakkında bir tanım yapmamıza fazlasıyla yetecek kadar ip ucu vermektedir.

Bu bilim insanının (!) psikolojide özel olarak ilgilendiği konuyu, ne yazık ki, insanın daha sağlıklı bir yaşam ortamına kavuşabilmesinin yol ve yöntemlerini keşfetmek amacı değil, mevcut politik iktidara kayıtsız şartsız itaati gerçekleştirebilecek yöntemlere ulaşmak idi. Ve ulaşılabilinen zirve ise, yani Hitler rejiminde olduğu gibi, “politik egemenliğin ulamasına hizmet edebilecek gerçekleştirebilmek için: Psikolojik Savaş’tır. Oysa biliyoruz ki bilim, insanlığın daha sağlıklı ve daha özgür yaşayabileceği toplumların yaratılabilmesi için çalışarak kendini ve toplumları geliştirebilir.

Ve elbette böyle bir araştırmanın rahatça yapılabilmesi ve maddî-malfî pahasının ortadan kaldırılabilmesinin en ucuz alanı ise, tutukuların kobay olarak kullanılabilceği cezaevleridir. “Psikolojik savaşta bir toplumun ruh ve beyni etki altına alınmaya çalışılır.

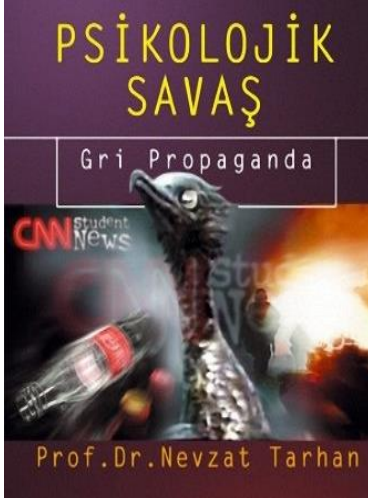
Prof. Dr. Nevzat Tarhan Psikolojik Savaş adlı kitabında, bu savaşta kullanılacak etkin teknikleri; bu tekniklerin kurulu sisteme yararlı olanlarını sistem adına işleyerek devletlerin hizmetine sunmaktır. Ve doğal olarak, bilimi sermayenin kâr hırsına teslim etmek.

Özetlersek: Devlet ve egemen sınıfların çıkarları için yeniden yeniden düzenlemektir.

Görelim bakalım ne diyor.

“PSİKOLOJİK SAVAŞ”

(Tarhan'ın Psikolojik Savaş adlı kitabının tanıtım yazısı.)

Tarihin bilinen ilk savaş tekniği kitabının yazarı olan Çinli kumandan Sun Tzu, kitabının büyük bir kısmını rakibin psikolojik olarak çökertilmesi üzerinde durur. Askeri strateji ve taktiklerin en önemlilerinden biri de Psikolojik Savaş teknik ve taktikleridir. Belirli bir amaca yönelik, uzun vadeli plan ve stratejilerle yapılan psikolojik savaş hem sıcak hem de soğuk savaş dönemlerinin en çok başvurulan mücadele yöntem-

lerinden biri olmuştur.

Prof. Dr. Nevzat Tarhan, Timaş Yayınları arasında piyasaya çıkan yeni kitabı Psikolojik Savaş'ta askeri bir kavram olan bu terimin günlük hayatımızda nasıl kullanıldığını Türkiye ve dünyadan örnekler ışığında tarihten günümüze bilimsel olarak inceliyor.

Psikolojik Savaş; klasik anlamdaki savaşın kazanılması veya kaybedilmesinde, savaştan sonra da üstünlüğün devam etmesinde yahut sorunların çözülmesinde insanların ruh haline etki ederek sonuç almak olarak tarif ediliyor.

Kitapta; klasik psikolojik savaş bilgileri dışında, bilgi savaşı, elektromanyetik savaş, beyin kontrolü, propaganda yöntemleri ve bilgisayar devrimi, internet taarruzu, tarihsel bilgiler, gelişen intihar eğilimleri, baskıcı kültürlerin etkileri, itaat kültüründen demokratik kültüre geçiş, psikolojik savaşta rol alanların ruh

hallerinin tahlilleri, insanın ruh hallerinin nasıl etki altına alındığı gibi alt konular da işleniyor.

Prof. Dr. Nevzat Tarhan kitabın yazılış amacını şöyle açıklıyor: “ Hile ve aldatmaların etkili olabilmesi için, gizli kalması gerektir. Amacımız hile ve aldatma yöntemlerinin bilinmesini sağlamakla toplumsal ahlaka hizmet etmektir. Psikolojik savaşta yenilen taraf, bilgi gücü zayıf olan taraftır. Doğru insanların ayakta kalmak, toplumun geleceğinde söz sahibi olmak gibi bir kaygıları varsa bu kitabı okumaları önemlidir.”

Kitapta Türkiye gündemini de yakından ilgilendiren konulara temas edilmiş. Darbe öncesi medya ve diğer iletişim organları kullanılarak oluşturulan sahte tehdit ortamının nasıl yapıldığı; BÇG olarak bilinen, **Batı Çalışma Grubu**'nun 28 Şubat öncesinde kamuoyunu nasıl yanlış bilgilendirerek tehdit ve tedirgin edici bir zemin hazırladığı ve siyasi hareketlerin kamuoyu desteği sağlamak amacıyla yaptıkları beyin yıkama faaliyetlerine ilişkin ilgi çekici analizler kitabın başlıca ilgi konularından biri.

TANIKLIKLAR

Prof. Dr. Doğan ŞAHİN

(İÜ Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı):

“Yaptığım bir işkence araştırması sırasında konuştuğum kişiler bana bu araştırmaların bir kısmına Cerrahpaşa Psikiyatri Kliniği'nin de katkıda bulunduğunu, 1983 yılında bazı mahkumların Cerrahpaşa'ya götürülerek üzerlerinde Prof. Dr. Ayhan Songar tarafından araştırma yapıldığı bildirildi. Daha sonra aynı bilgilere çeşitli yerlerde de rastladım.”

PSİKOLOJİK SAVAŞ ÜZERİNE Nevzat TARHAN İLE SÖYLEŞİ - 31.07.2012

Prof. Dr. Nevzat Tarhan Türk Baharı blogspotta katıldığı twitter söyleşinde ülkemizde uygulanagelen psikolojik savaşı anlattı. Söyleşisinde hâlâ bu savaşı sürdürmek isteyenlerin olduğuna dikkat çeken Üsküdar Üniversitesi Rektörü Tarhan psikolojik savaş üzerine ülkemizde doktora tezlerinin yazılabileceğini söyledi.

Rektör Tarhan'ın turkbahari.blogspot.com'daki söyleşisi...

N.Tarhan: Psikolojik Savaş dış tehdide karşı, Psikolojik harekât iç tehdide karşı kullanılan terimlerdir. Psikolojik harekât insanların duygu düşünce ve davranışlarını değiştirerek stratejik amaca ulaşmak için gerekli bilgi savaşıdır.

Türkbaharı: Psikolojik savaş yöntemleri hangi ortamlarda kullanılır? Bunun "meşru" bir zemini var mıdır?

N.Tarhan: Psikolojik Savaşın ana unsurları propaganda teknikleridir Kara, gri ve beyaz propaganda beyaz propaganda meşru zeminde işler. Şu unutulmamalı açık ve dürüst iletişimin olduğu yerde psikolojik harekât işlemez.

Türkbaharı: Siz aynı zamanda asker kökenlisiniz. Bir ülkenin askeri kendi milleti üzerinde psikolojik harekât uygulayabilir mi?

N.Tarhan: Bu ülkenin askeri bir zamanlar kendi milletine karşı psikolojik savaşın bütün tekniklerini uyguladı maalesef. Bunun yargıya yansımış canlı örneği BÇG (Batı Çalışma Grubu) dur.

Türkbaharı: Türkiye'de birçok askeri darbe yapıldı. Bu darbelerin zeminini hazırlamak için psikolojik harekât uygulanmış mıdır?

N.Tarhan: Psikolojik harekât olmadan darbe veya müdahale

olmaz. 12 Eylül 1980, 28 Şubat 1997 Genelkurmay arşivleri incelenirse psikolojik savaş konusunda doktora tezleri yazılabilir.

Türkbaharı: Türkiye'de psikolojik savaş medya üzerinden mi uygulandı? Medyanın darbeye "yatakılık" yaptığını söyleyebilir miyiz?

N.Tarhan: 1 Mayıs 1977 K. Maraş, Sivas, Çorum, 1993 olayları ile aynı tarihlerde basına servis edilen bilgiler arasındaki bağlantı incelenirse terörle mücadele adı altında ani görev olarak bilinen olaylar incelenirse ve medyanın çanak tutucu rolü görülürse psikolojik savaş görürüz. Ayrıca psikolojik savaş TSK'yı da hedef aldı "Memleket elden gidiyor Atatürk'ün kemikleri sızlıyor" diye komutanları yanılttılar.

Türkbaharı: Dönemin medyası "tehdit edildiklerini" ve o ortamda başka bir seçenekleri olmadığını söyler. Sizce bu haklı bir gerekçe midir?

N.Tarhan: O dönemde tehdit edilmeyen hiçbir grup yoktu. Örnek vermek gerekirse, Diyanet İşleri Başkanı tasavvufu ilgili bir açıklama yapsa hemen bir Kurmay Albay biz Genelkurmaydan arıyoruz diyerek tehdit edici konuşma yapar, insanları korkuturdu. Aynı durum gazeteciler için de olmuştur, fakat ilkeli gazeteciler dik durabildiler, kısa vadede kaybettiler ama orta vadede kazandılar. Medyanın demokrasi ve samimiyet sınavı diyebileceğimiz günler yaşandı. Genel Kurmay adına arıyoruz diyen kişiler çoğu defa emir komuta zinciri dışında çalışan BÇG (Batı Çalışma Grubu) üyeleri idi.

Türkbaharı: 28 Şubat'ta uygulanan psikolojik harekâtlardan biraz bahsedebilir misiniz? O dönemde neler yaşandı?

N.Tarhan: 28 Şubat 1997 Psikolojik Savaş teknikleri açısından çok başarılı idi ancak sosyolojik olarak fiyaskoydu. En çok kullanılan psikolojik savaş tekniği beyaz ve gri propaganda tekniği idi. Rahmetli Erbakan'ın kanlı mı kansız mı sözü çok değerli bir

propaganda malzemesi olarak kullanıldı. Sanki elinde silahlı bir örgüt bulunmuş gibi abarttılar. Başbakanlıkta sakallı kişilerin iftar görüntüleri düşman ordusunca başbakanlığın işgali olarak sunuldu, yani karıncaya tüfekle ateş etme denilen psikolojik savaş yöntemi kullanıldı.

Türkbaharı: Siz Türkiye'nin gidişatını içerde ve dış politikada nasıl görüyorsunuz? Sizce Türkiye bölgenin parlayan yıldızı mıdır?

N.Tarhan: Türkiye güçlü görüldükçe uyuyan düşmanlar uyanmaya başladı. Türkiye sayesinde Ortadoğu coğrafyasına özgüven geldi, fakat psikolojik savaş yöntemleri ile iç kavgaları abartmak isteyenler yeni psikolojik savaş planları yapıyorlar. Bir tanesi siyasette sertleşmeyi sağlamak diğeri Suriye'ye savaş gibi kaos beklentisi sayılabilir.

Türkbaharı: Sorularımızı yanıtladığınız için teşekkür ederiz.

Şaban Özdemir (NPGRUP) / turkbahari.blogspot.com

CIA'DAN SADAT'A, İTİL'DEN TARHAN'A ÖZEL HARP TAKTİKLERİ

Sadık GÜLEÇ - GAZETE DUVAR 30 Ekim Cumartesi 2021

Peker'in Nevzat Tarhan'la ilgili paylaşımları 12 Eylül öncesinde siyasi tutuklar üzerinde yapılan ilaç deneylerine kadar uzanan 'özel harp' taktiklerinin yeniden hatırlanmasına neden oldu...

Sedat Peker'in kamuoyunda psikolog olarak tanınan Prof. Dr. Nevzat Tarhan'la ilgili paylaşımları önceki açıklamaları kadar ilgi çekmedi.

Oysa bir kuşak Nevzat Tarhan ve onun 'yanında yetiştirdiği' Ayhan Songar'ı bir başka nedenle tanıyor.

Önce Sedat Peker'in Nevzat Tarhan için yazdıklarını hatırlayalım. Şöyle demişti Peker:

"Ordudan mecburi emekli edilen Üsküdar Üniversitesi rektörü Nevzat Tarhan'ın uzmanlık alanı psikolojik harptir.

Nevzat Tarhan'la çalışmalarınız ne üzerine? Güvenlik şirketi-yiz diyorsunuz. Nevzat Tarhan'ın sizin için yaptığı psikolojik harp çalışmalarının sebebi nedir? Anlaşılan o ki sizinle işimiz uzun."

'OLUK OLUK KAN AKITACAĞIZ'

Bu açıklamanın ardından Sedat Peker'in biraz daha ayrıntıya inen bir açıklaması geldi:

"Ülkede korku iklimi yaratmak için silahlanın çağrısını yapmam ortak fikirdi. Oluk, oluk kan dökülme çıkışını yapacağından haberdar değildik diyemezsiniz. O tarihlerin birkaç gün öncesinde yaptığım görüşmelerin HTS kayıtları da ortaya çıkacaktır."

Özetle Peker asmakla, kesmekle, oluk oluk kan akıtmakla ilgili önceki açıklamalarının SADAT ve Nevzat Tarhan odaklı bir psikolojik harp taktiği olduğunu söylüyordu.

Ama bizim konumuz bu açıklamalar ve ayrıntıları değil.

Peker'in açıklamalarında bahsedilen özel harp tekniklerinin hem ülkemizde hem dünyada uzun bir geçmişi oldu-

ğunu biliyoruz. ABD'de başlayan ve Türkiye'ye uzanan psikolojik savaş taktiklerinin geçmişinde, Sedat Peker'in açıklamalarında yer alan Nevzat Tarhan, Tarhan'ın asistanlığını yaptığı Ayhan Songar, "dünyaca ünlü Sümerolog" olarak tanınan Muazzez İlmiye Çığ ve kardeşi Turan İtil de var.

ABD'DEN TÜRKİYE'YE BİR ÖZEL SAVAŞ ÖRGÜTÜ

Akademisyen, psikolog ve Üsküdar Üniversitesi sahibi ve rektörü Nevzat Tarhan'ı sadece bu unvanlarıyla tanımıyoruz. Ama önce biraz geçmişe gitmekte e derine inmekte fayda var.

Nevzat Tarhan asker kökenli bir akademisyen. Kuleli Askeri Lisesi mezunu, uzun yıllar Gülhane Tıp Akademisi'nde (GATA)

albay rütbesi ile görev yapmış bir asker. 1994 yılında emekliye ayrıldı. Kendisi daha sonra yaptığı bir açıklamada bu emekliliğin eşinin başörtülü olması sebebiyle 'zorunlu olarak dilekçe verilmesi' sonucu olduğunu söyledi.

2010 yılında düzenlenen "Askeri Vesayetten Normalleşmeye" konulu panelde emekli tuğgeneral ve SADAT kurucusu Adnan Tanrıverdi (yandaki fotoğrafta ödülü veren sakallı kişi), Nevzat Tarhan'a 'Herkes için Adalet Ödülü' vermişti. Peker'in itirafları sonucunda SADAT-Tarhan ilişkisi olduğu iddiasının gündeme gelmesi ile bu işin ana yönlendiricisi olan ABD'den Türkiye'ye uzanan eski bir hikâyeyi tekrar aktaralım.

AYHAN SONGAR'IN ASİSTANI

Nevzat Tarhan'ın aynı zamanda Türkiye sağının önemli isimlerinden psikolog Ayhan Songar'la bir öğrenci-öğretmen ilişkisi vardı. Ayhan Songar, bir psikolog olmanın ötesinde 12 Eylül'den sonra cuntanın hayata geçirmeye çalıştığı Türk-İslam sentezinin önemli ideologlarından. Tarhan'ın, Ayhan Songar'ın asistanı olduğu biliniyor. Hatta Songar'ın ölümünden sonra, ölüm yıldönümlerinde yapılan etkinlikleri de o düzenliyor.

MECİDİYEKÖY'DE BİR SAĞLIK MERKEZİ BOMBALANDI

Tam bu noktada 90'lı yıllarda o dönem çok şaşırtıcı görünen bir bombalama olayını da aktarmak gerekiyor. Mecidiyeköy'de bir sağlık merkezine giren bir grup binayı boşaltmış, çalışanları alt kata almış ve içeriye koydukları bombayla merkezi kullanılmaz hale getirmişlerdi. O güne kadar farklı saldırılar olsa da silahlı sol örgütlerin bu şekilde içinde sivillerin olduğu bir sağlık kuruluşunu basmaları görülmuş bir eylem biçimi değildi. Gazeteciler de adını şimdiye kadar hiç duymadıkları bu sağlık kuruluşunun neden basıldığını anlamaya çalışıyorlardı. Ardından o dönem adı sıkça anılan Dev-Sol'dan bu sağlık kuruluşunun bir "işkence merkezi" olduğu şeklindeki açıklama geldi.

TUTUKLULARIN İŞKENCE MERKEZİ MİYDİ?

Peki, neden bu merkez bombalanmıştı? Seksenlerin sonuna doğru tekrar yayınlanmaya başlanan sosyalist dergilerin okuyucu mektuplarının büyük kısmını hapishanelerden gelen yazıların doldurduğu sayfalarda onların aktardığı, bazı olaylar dikkat çekiciydi. Bazı tutuklular, hastalandıktan sonra götürüldükleri sağlık kuruluşlarında kendilerine verilen ilaçlardan şikâyet ediyorlardı. Bazıları ise iradeleri dışında bilmedikleri yerlere götürüldüklerini ve ilaç verildiğini yazmışlardı. Sonradan ortaya çıkan birtakım bilgilere göre, bu yerlerden birisi Dev-Sol'un bombaladığı belirtilen Mecidiyeköy'deki Hamide Zekeriya İtil (HZİ) Vakfı'ydı. Örgütün yaptığı açıklamada da bu merkezde 'siyasi tutuklulara ilaç verildiği' iddia ediliyordu.

1971 yılında kurulan söz konusu vakfın kurucu başkanı ünlü Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ'dı. Kardeşi Turan İtil de yönetimdedeydi. Vakfın baş harflerinin açılımını Muazzez İlmiye Çığ, kendisi ile yapılan bir röportajda şöyle açıklıyor: “Annemin ismi Hamide, babamın ismi Zekeriya ve soyadımız İtil'in ilk harflerini yan yana getirdik. Neyse, ben vakfı idare ediyorum ama araştırmaları benim yapacak halim yok.”

ABD'DE BEYİN FONKSİYONLARI UZMANI

Vakıftaki “tıbbi” çalışmaların esas mimarı olan kardeş Turan İtil hakkında en ayrıntılı aktarımı, gazeteci Serhat Öztürk'ün “Çivi Çivi Söker, Muazzez İlmiye Çığ” adlı kitabında bulmak mümkün.

Çığ, kardeşinin 1958'de önce Almanya'ya daha sonra Amerika'ya gittiğini söylüyor. Amerikalılar onun anlatımına göre, Turan İtil'in özellikle “beyin fonksiyonlarını tetkik projesi” ile ilgilenmişlerdi.

1971'de kurulan vakfın kuruluş amacını Çığ, kardeşinin “Türkiye'ye olan borcunu ödemek istemesi” olarak açıklıyor. Onun anlatımlarına göre, özellikle yurt dışından getirilen ilaçlar, Türk insanının bünyesine uygun hale getirilmeliydi. Vakfın ilk çalışması da bu yönde olmuştu:

“O zaman iki profesör arkadaşıyla Türkiye'deki Valium'un beyindeki tesirini, Amerikan ve Alman Valium'larıyla mukayese ettiler. Sonuçta Türk Valium'unun beyne çok az etki yaptığını buldular. Bunu, ABD'deki Gıda ve İlaç İdaresi'ne (FDA) raporla bildirdiler ve ilmi bir neşriyatta yayımladılar.”

İLAÇ ARAŞTIRMALARI İÇİN 3. DÜNYA ÜLKELERİ SEÇİLDİ

Yine beyindeki elektrik dalgalarını ölçmek için kullanılan elektroensefalografi (EEG) adlı cihazı Türkiye'ye getirerek "hastalara hizmet etmek" istemişti. Bu vakfın kâğıt üzerinde kalmadığı yetmişli yıllardan başlayarak Türkiye'de faaliyete geçtiği anlaşılıyor. Yine bazı ilaçların etkileri üzerine hastalarda denemeler yapıldığı da Çığ'ın anlatımlarından ortaya çıkıyor: “Biz vakfı açtıktan sonra bir taraftan araştırmalar yürüyordu, bir taraftan da dışarıdan hasta alıyorduk. Orada laboratuvar var, ucuza çalışıyoruz, millet bayılıyordu. Bir alt katı da tutmuştuk, her şey çok güzel gidiyordu. Fakat arada bir kulağıma dedikodular geliyordu.”

Bu dedikoduların ayrıntısına inmiyor Muazzez İlmiye Çığ. Kim bilir, belki de 'hastalara' verilen ilaçların ne olduğuyla ilgiliydi... Vakfın bundan sonraki çalışmalarına geçmeden önce konunun ABD'ndeki geçmişine bakmak gerekiyor.

CIA, LSD ARAŞTIRMALARINI TUTUKLULARDA DENEDİ

İkinci Dünya Savaşı'nın bitimiyle birlikte CIA, bugün ayrıntıları yeni yeni çıkmaya başlayan çok farklı alanlarda çalışmalar yürüttü. Bunlardan en önemlisi karşı tarafın ajanlarından, diplomatlarından bilgi almaya dayanan tekniklerdi.

CIA, şu sorunun cevabını merak ediyordu: Kişinin davranışlarını, konuşmalarını yönlendirecek ilaçlar yapılabilir mi? Hayvan deneyleri sonrası karşılığın şu soru çıktı: Peki, bu ilaçlar nasıl ve kimler üzerinde denenecekti? Çünkü yapılmak istenen deney, son derece sıra dışıydı. Gönüllü kobayların kullanılmasına imkân yoktu.

CIA, kendisine bağlı laboratuvarların bu isteğine kolay bir yol buldu. Sokaklarda binlerce eroin bağımlısı vardı! Amerikan hapisanelerinde yüzde 90'ı siyah Amerikalılardan oluşan uyuşturucu bağımlısı mahkûmları kullanmaya karar verdiler. Ancak bu çalışmalar zamanla dışarıya sızdı ve soruşturmalar açıldı.

FDA ÇALIŞMALARI YASAKLADI

Çalışmalar için ikinci büyük engelse Amerikan İlaç ve Gıda Dairesi'nden (FDA) gelmişti. FDA, beyni etkileyecek kimyasal ilaçların insanlar üzerinde denenmesini yasaklamıştı. Bu nedenle birçok Amerikan ilaç şirketi çalışmalarını üçüncü dünya ülkelerinde yapmaya başladı. Turhan İtil'in de bu tür yasaklardan şikâyetçi olduğunu daha sonra kendisiyle yapılan bir röportajdaki sözlerinden anlıyoruz: "Bir memlekette, tıbbi bulguları engellemeye çalışıyorsanız, bunun bir güzel yolu da insan haklarını bahane ederek tıbbi araştırmaları önlemek."

İTİL 'BİR VASITA' İLE ASKERİ CUNTAYA ULAŞTI

12 Eylül Darbesi'nin ardından yine Muazzez İlmiye Çığ'ın anlatımlarına göre, "memleketi için bir şeyler yapmak isteyen" Turhan İtil, dönemin askeri cuntasına "bir vasita" ile ulaşmıştı. Yapılmak istenen çalışmada İtil, şunları amaçlıyordu: "Turan, 'ben ne yapabilirim' diye düşündü. 'Bu genç çocuklar nasıl teröre bulaştılar, bunların psikolojisini araştırabilirim' dedi. Daha sonra Turan buraya geldi. O zaman Evren Paşa ve Milli Güvenlik Kurulu var. Bir vasitayla kurula gidip, yapmak istediği araştırmayı anlattı. Meğer askerler daha 1977 yılında böyle bir araştırmaya başlamışlar."

TÜRKİYE'DE İLAÇLAR DENENDİ Mİ?

Şüphesiz bu araştırmaların yapılacağı denekler cezaevlerindeki siyasi tutuklular olacaktı. Peki yapılmak istenen yalnızca bir 'anket çalışması' mıydı? Yoksa Turhan İtil'in esas çalışma alanı olan beyne etki eden ilaçlar bu araştırmalarda kullanıldı mı?

“Neden teröre bulaşıyorlar” sorusu üzerine geniş kapsamlı bir çalışma yapıldığını bizzat çalışmaya katılanların anlatımlarından biliyoruz. Dönemin siyasi tutukluları arasında bu konuda çok sayıda tanıklık olduğunu da biliyoruz.

Son olarak Türk Tabipleri Birliği üyesi, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri bölümü Öğretim Üyesi **Prof. Dr. Doğan Şahin**, 12 Eylül’ün 30. yılı nedeniyle Türkiye Psikiyatri Derneği’nin yayın organına yayınlanan yazısında HZİ Vakfı’nın “insanlık ve etik dışı araştırmalar yaptığını” belirtiyor, işkence iddiaları ile ilgili görüştüğü bazı tutukluların bunu teyit ettiğini aktarıyordu.

5 BİN KİŞİ ÜZERİNDE ARAŞTIRMA YAPILDI

Onun verdiği bilgilere göre, araştırmalar HZİ Vakfı’ndan Turan İtil tarafından 5 bin kişi üzerinde yapılmıştı. İtil kendisiyle yapılan ender röportajlardan birinde 1985 yılında Nokta Dergisi’ne araştırma sonuçlarına ilişkin şunları söylüyordu:

“Bunların elinde olmayan bir şey var, içgüdüleri var, bunu anlayabilmek için iki tanesini görmeniz kafi, üç taneye gerek yok. Öyle bir şey ki, bunlar, buluttan nem kapan insanlar, kendileri de bilmiyorlar, kontrol edilemeyen bir kızgınlıkları var. Terörist olmasalardı da katil olurlardı. Uluslararası bir araştırma yaptık, Türkiye’nin çeşitli hapisanelerindeki teröristlerle görüştük... Bir de en iyi ilaç yaştır. Kimse 40 yaşından sonra terörist olmaz. O halde 40’a kadar beklemek gerek. 40 yaşına kadar içeride tutulmaları gerekir. Pahalı bir yöntem ama idamdan daha iyi.”

TARHAN ARAŞTIRMAYI DOĞRULADI

Bu araştırmaya ilişkin Ayhan Songar’la çalışmış Nevzat Tarhan’ın da bir tanıklığı var. Tarhan kendisinin bu çalışmalara katıldığına ilişkin iddiaları reddediyor. Ancak Ayhan Songar’ın bulunduğu sonuçları kendisinin de bulunduğu sohbet ortamlarında açıkladığını söylüyor: “Araştırmanın sonuçlarına göre sağcılar geri zekalı, solcularsa anti sosyal ve psikopat çıktı.” Yine Tarhan’ın anlatımlarına göre araştırma sonuçları Harbiye

Orduevi'nde Genelkurmay'a bir sunumla aktarılmıştı. Peki, ABD'de CIA'nın hayat kadınları, uyuşturucu bağımlıları ve mahkûmlar üzerinde denediği bilinen bu ilaçlar, Türkiye'de de denenmiş miydi? Burada HZİ Vakfı'nın araştırmalarında "kobay" olan tutukluların anlatımları dışında bazı psikiyatristlerin dönemin "ruhundan" etkilenererek yaptıkları açıklamalar da var elimizde.

SORGUDA İŞKENCE YERİNE İLAÇ TAVSİYE EDİLDİ

Güneş Gazetesi'nde 12 Aralık 1987 yılında yayınlanan bir haberde Dicle Üniversitesi'nden psikiyatrist **Prof. Dr. Kemal Balcı**'nın bir açıklaması yer alıyordu. Tutuklulara işkence yapıldığını son derece doğal bir şekilde kabullenen bu akademisyen, kendince daha "insani bir yöntemi" tavsiye ediyordu: "Sorgulamalarda işkence yerine, insanda otokontrolü kaybettiren ve yaşanan olayları hatırlattıran Sodyum Pentothal adlı ilaç kullanılmalı"ydı...

Yine dönemin sağcı-muhafazakâr Tercüman Gazetesi'nde emniyette işkence yapıldığı iddiaları reddedilirken, işkence yerine "Ankara'da sorgulanan iki şahsa Sodyum Pentothal" verildiği açıkça yazılmıştı. Yani işkence yapılmıyordu, ilaç veriliyordu.

SUNUMLAR CIA VE ORDUYA YAPILDI

Turan İtil ve Ayhan Songar ikilisinin yaptıkları araştırmalar sadece bir yerlerde yayınlanmak üzere yapılmadı. Zaman zaman dönemin en üst düzey devlet yetkililerine sunumlar yaptılar. 1983 yılında Harbiye Orduevi'nde "Uluslararası Terörün Çağdaş Yönleri" adlı bir seminer düzenlediler.

Yine 1985 yılında "Türkiye'de Teröristlerin Rehabilitasyonu" başlıklı bir panel düzenlendi. Katılımcılar arasında Turan İtil ile yakın dostluğu bilinen CIA İstasyon şefi Paul Henze, Orgeneral Necdet Öztörün, dönemin İstanbul Valisi Nevzat Ayaz vardı. Bilinen şey, bu sunumlardan sonra Türkiye cezaevlerindeki siyasi tutuklulara yönelik yeni uygulamaların başladığıdır. Mamak, Metris hatta Diyarbakır cezaevlerindeki uygulamaların bu seminerler ile yakın ilişkisi olduğuna ilişkin iddialar da dillendirildi.

ÇİĞ: BİLİM BÖYLE İLERLİYOR

Fakat Amerika'da olduğu gibi Türkiye'de de sistemin içinden ve dışından bu yöntemleri ifşa edenler çıktı. Çalışmalarda yer alan bir kadın akademisyen, gazetecilere "Amerika'da kullanılması yasak olan ilaçların hastalara ve tutuklulara" verildiğini sızdırmıştı. Çiğ'a göre bu açıklamanın tek sebebi "bu kadının Ayhan Songar ile kişisel çatışması"ydı.

Bu haberler Cumhuriyet Gazetesi'nde ve Nokta Dergisi'nde 1985 yılından sonra yayınlanmaya başladı. Çiğ, hastaların "kobay" olarak kullanıldıklarını bilmedikleri şeklindeki iddiaya da cevap vermişti. Çiğ, bu araştırmaların yapıldığını kabul ediyor ancak "her şeyin kuralına uygun olduğunu" söylüyordu. Ona göre hastalar "gönüllünün rızası olduğuna dair imza alınması dahil" bütün haklara sahiptiler. Çiğ, yapılan yayınlar konusunda İlhan Selçuk'u suçladı. Cumhuriyet gazetesinin Mart 1985 'de "Toplum ve Hekim" sayfalarında konu hem İtil'in hem Muazzez İlmiye Çiğ'in açıklamalarına cevap olarak dönemin saygın bilim insanları tarafından ele alındı.

Dönemin Türk Tabipler Birliği başkanı **Prof. Dr. Nusret FİŞEK** bu ilaç denemelerinin yasadışı olduğunu belirterek şu açıklamayı yapmıştı: "Bayan Çiğ beyanatında 'maddi karşılık uğruna fedakârlık yapan insan çok' diyor. Bu, fukaralığın sömürüsü anlamına gelir ve böyle bir deney tıp meslek ahlakına aykırıdır. İkinci sorun ise hükümetin, insanlar üzerinde deney yapabilmeleri için bilim adamlarına izin veren bir komite kurmamış olmasıdır. Bu durumda karar, bilim adamlarının bilgi ve vicdanlarına kalmaktadır."

VAKIF BOMBALANINCA ABD'YE DÖNDÜ

Bütün bu tartışmalar Dev-Sol'un, HZİ Vakfı'nın İstanbul Mecidiyeköy'deki merkezini basması ile son buldu. Turan İtil bu basından sonra Amerika'ya döndü. Amerikan Hava Kuvvetleri'ne bağlı bir psikoloji merkezinin başına getirildi. Orhan Gökdemir'in bu konuda "sol.org'da" yayınlanan bir yazısında dediği gibi bütün

bunlar unutuldu, hepsi birer saygın bilim insanı kimliğine büründüler. Turan İtil, 2014'de 90 yaşında öldü.

Yine bu araştırmalarda yer alan Ayhan Songar ise Nevzat Tarhan öncülüğünde her yıl üniversitelerde düzenlenen etkinliklerle anılıyor.

Muazzez İlmiye Çığ, 90'lı yıllardan sonra yazdığı kitaplardan dolayı "dünyanın en ünlü Sümeroloğu ve aydın Cumhuriyet kadını" olarak yaşıyor.

Turan İtil hakkındaki tek soruşturma Ülkü Ocakları davasında tutuklanan Küçükizsiz'in şikâyeti ile açıldı ancak sonuçsuz kaldı.

AÇILAN TEK SORUŞTURMA SONUÇSUZ KALDI

Bu konuda açılan tek dava ise 12 Eylül'de gözaltına alınan bir ülkücüye ait. Mamak'ta "Mengele" olarak adlandırdıkları işkencelerde bulunmuş doktoru bir televizyon programında gören Recep Küçükizsiz, hemen bu kişi hakkında suç duyurusunda bulundu. Küçükizsiz, Turan İtil'i tanımıştı ve kendilerine işkence yapan ekipte olduğunu söylüyordu. Ama bu soruşturmada bir sonuç alınamadı. Sadece tarihe bir kayıt düşülmüş oldu.

Nevzat Tarhan'ın da Ayhan Songar ile olan yakınlığı nedeni ile bu ekibin içinde olduğu iddiaları basında yer aldı. Ancak kendisi bunları kesin bir dille reddetti.

Bugün onun hakkında duyduğumuz son gelişme ise Sedat Peker'in psikolojik savaş yöntemleri hakkında SADAT'a yardım ettiği iddiası.

Peker, onun "SADAT'ın ortağı" olduğunu gösterdiğini belirttiği belgeleri de yine sosyal medyadan yayınladı. Toplumsal hareketlere karşı CIA eliyle başlayan olaylar zincirinin bugün de farklı şekillerde varlığını sürdürdüğünü ise yine bu açıklamalardan anlıyoruz...

Kaynak: CIA'den SADAT'a: Özel harp taktikleri (gazeteduvar.com.tr)

BİZİM SEVGİLİ HASTALIĞIMIZ

Orhan GÖKDEMİR. 06.07.2019.

1990 yılına denk gelen bir Haziran gününde dört Dev-Sol militanı Gayrettepe'deki HZİ Vakfı'nın kapısını çaldı. Kapı açıldı. İçeriye giren militanlar vakıf çalışanlarını dışarı çıkardı. Duvarlara sloganlarını yazdıktan sonra el yapımı bir bombayı vakfa bırakıp çıktı. Eylemin ardından yayınlanan "Devrimci Sol-Silahlı Devrim Birlikleri" imzalı bildiride "Amerikan ilaç tekellerinin hizmetinde çalışan ve CIA tarafından finanse edilen HZİ Vakfı, örgütümüz tarafından basıldı ve tahrip edildi" deniyordu.

HZİ Vakfı pek bilinen bir kuruluş değildi. Haberini yapan gazeteciler bile şaşırmişti vakfın hedef alınmasına. Kurucularından Prof. Dr. Turan İtil de pek tanınmış bir isim değildi. Diğer kurucu Prof. Dr. Muazzez İlmiye Çığ herkesin malumuydu. Malum olmayan iki profesörün kardeş olduğuydu. Yönettikleri vakfın 12 Eylül karanlığında cezaevlerinde üstlendiği uğursuz rol de öyle...

"HZİ", Hatice Zahit İtil'in baş harfleri. Hatice Zahit Hanım, Prof. Dr. Turan İtil ve Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ'ın anneleri. "Nöropsikiyatri" alanında faaliyet gösteren bir vakıftı bu. Haliyle yükün çoğu küçük kardeş Turan'ın omuzlarındaydı.

Küçük kardeş Turan pek hazırlıklı ve donanımlıydı; vakıf adına 12 Eylül'ün en karanlık yıllarında generallerin teşvikiyle Mamak, Metris, Erzurum gibi siyasi tutuklu ve hükümlülerin çoğunlukta olduğu toplama kamplarında solcular üzerinde farmakolojik deneyler yaptı. Hatta seçilen bazı mahkumlar adı geçen vakfa taşındı, burada da "bilimsel" deneylere tabi tutuldu. Vakfa yakın oturan site sakinleri kafalarında tuhaf başlıklar ve kablolar olan insanlar gördüklerini söylüyorlardı. Vakfın kurbanları deneylerin farmakoloji ile sınırlı olmadığını; hipnoz, beyin fizyolojisi, elektromanyetizma gibi "zihin kontrolü" ile alakalı alanları kapsadığını söylüyorlardı. Belli ki o karanlıkta fizik ile fizikötesi arasındaki sınır kolayca aşılmıştı.

Milli Güvenlik Konseyi emriyle cezaevlerinde yürütülen bu çalışmalara katılan bir isim daha vardı. 12 Eylül cuntasına yakınlığı ile meşhur Prof. Dr. Ayhan Songar hem bağımsız olarak Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümünde, hem de HZİ Vakfı bünyesindeki çalışmalara katılıyordu. Hep birlikte “insanlardaki komünist eğilimlerin tedavi edilebilir bir hastalık olduğunu” ispatlamaya çalışıyorlardı.

Prof. Turan İtil bombalama eyleminden sonra, biraz da ülkedeki karanlığın dağılmakta olduğunu fark ederek vakfın kapısına kilit vurup ABD'nin yolunu tuttu. O gidince cezaevlerine yönelik çalışmaları Ayhan Songar yürüttü. Amerikan menşeli birtakım ilaçlar solcular üzerinde deneyerek, tutsakları rızası dışında elektro-fizyolojik çalışmalara dahil ederek birtakım deneyler yoluyla beyinde komünistliğe neden olan bir hastalık odağı aradılar. Bulamadıklarını biliyoruz.

“@ortotoxic” adlı bir sosyal medya kullanıcısı hatırlattı; Komünizmi bir hastalık olarak gören psikiyatrik yaklaşımı Naziler geliştirmişti. Naziler bu “hastalığı” tedavi etmek için itlaf ve kısırlaştırma yöntemlerini denediler. Bu yöntemler yetersiz kalınca lobotomi yoluyla deneklerden uysal hayvanlar yaratmaya giriştiler. Sovyetler Birliği savaştan etki alanını genişleterek çıkınca yöntemleri Amerikalılar devraldı, geliştirmeye çalıştı.

HZİ Vakfı'nın kurucusu Turan İtil, o korkunç işlerin tam ortasından Türkiye'ye fırlatılmıştı. Ayhan Songar ise ülkenin yerli ve milli karanlığı “Türk-İslam Sentezi”nin ürünüydü. 12 Eylül generallerinin bu ikiliyi teşhis etmesini ve kullanmasını asla rastlantı sayamayız.

Haklarını verelim: Ayhan Songar'ın tersine, Turan İtil sıradan bir farmakolog, alelade bir akademisyen değildi. Dünya çapında araştırmalara, buluşlara, patentlere imza atmış, ABD'de yabancıların ulaşamayacağı haklar elde etmişti.

Şaşırtıcı bir biyografisi var haliyle. Nazi Almanya'sının şerrinden kaçıp Türkiye'ye sığınan Yahudi kökenli bilim insanlarından Ord. Prof. Dr. Philipp Schwart'ın öğrencisi. Bu ilişki ona 2. Dünya

Savaşı sonrası Almanya'da çalışma fırsatı verdi. 1960'lı yılların başında Almanya'da Erlangen-Nürnberg Üniversitesi'nde doçent oldu ve Nöropsikiyatri Bölümünde başhekimlik yaptı. O yıllarda St. Louis Missouri Üniversitesine davet edildi. 1974'e kadar araştırmalarını burada sürdürdü. 1975'te davet edildiği New York Tıp Koleji'nde Biyolojik Psikiyatri Başkanı olarak 15 yıl görev yaptı. Amerikan Hava Kuvvetleri ve Missouri Üniversitesi Psikiyatri Enstitüsü bünyesinde LSD üzerine araştırma birimlerine öncülük etti. Amerikan Ordusu ile birlikte çalıştı, NATO ile sıkı iş birliği yaptı. Dahil olduğu ve destek verdiği projeler arasında CIA destekli meşhur "Zihin Kontrol Programları" da var.

Ardından kendi vakfını kurdu, araştırmalarını orada sürdürdü. Fakat Amerika'da ayaklanan gençler vakfına sıkıntı çıkarıyor, protesto ediyor, imkân bulursa yakıp yıkıyordu. Vakfı Türkiye'ye taşımaya karar verdi, burada daha özgür olacaktı. 1971'de Gayrettepe'de kurulan HZİ Nöropsikiyatri Vakfı, New York'taki HZI Research Center'ın bir şubesi idi.

12 Eylül'ün çok yakında ülkeyi onun için koca bir laboratuvara dönüştüreceğini tahmin ediyor muydu bilinmez. O laboratuvarda bulduklarını sır gibi sakladı. Bulgularının bir kısmını 1983'te İstanbul'da yapılan bir seminerde "özel davetlilerle" paylaşmıştı sadece. O özel davetliler seminerden öğrendikleri bilgilere dayanarak cezaevlerinde "Mamak Modeli"ni uygulamaya karar verdi. Koşu sisteminden hücre sistemine geçildi. Zekâ dereceleri düşük olanların yeniden topluma kazandırılması için tedrici af yoluna gidildi. Sağcı ve solcu tutsaklar aynı koşu atıldı, disiplin arttırıldı. "Atatürk ilke ve inkılapları" eksenli bir eğitim yürürlüğe konuldu. İradeleri kırmak için bütün cezaevleri işkence hanelere dönüştürüldü.

Kahramanımız ünleniyordu. 1983'te CIA'nin Uluslararası Dış Politika Enstitüsü ve HZİ Vakfı ortaklığında "Uluslararası Terörün Çağdaş Yönleri" adlı bir seminer düzenlendi. Katılımcılar arasında Turan İtil'in dostu CIA İstasyon Şefi Paul Henze, Orgeneral Necdet Öztoran, Vali Nevzat Ayaz vardı. 1985'te "Türkiye'de Teröristlerin Rehabilitasyonu Uluslararası Sempozyumu"nu düzenledi. Henze yine onur konuğuydu.

Songar ekolünden gelen “Psikiyatrist” Prof. Nevzat Tarhan, sonuçları kamuoyundan gizlenen bu araştırmayla ilgili olarak Prof. Songar’ın dost sohbetlerinde “Araştırmamanın sonuçlarına göre sağcılar geri zekalı, solcularsa anti-sosyal ve psikopat çıktı” dediğini itiraf etti. Büyük keşiftir. Geri **zekalılığın** tedavisi yoktur ama anti-sosyallik ve psikopatlık tedavi edilebilir!

★★★

1990’daki o Dev-Sol baskını küçük bir yol kazasıydı. Sonra Turan İtil de karanlık vakfı da çabucak unutuldu. Ayhan Songar saygın bir bilim insanına dönüştü. Fakat kurbanlar hayattaydı ve ara sıra hatırlama eğilimi gösteriyorlardı. “Ülkücü” Muhsin Yazıcıoğlu ekibinden Recep Küçükizsiz cezaevinden çıkıp uzun yıllar yurtdışında kaçak yaşadıktan sonra 2011 yılında ülkeye döndü. Bir gün unutmak istediği Mamak’ın beyaz önlüklü Mengelesi umulmadık bir yerde karşısına dikildi. Televizyonda birliktiydi Dr. Mengele. Aradan geçen onca yıla rağmen Prof. Dr. Turan İtil’i hemen tanıdı ve soluğu mahkemede aldı. Binlerce kurbanı olan Prof. İtil böylece ilk kez resmi soruşturmanın konusu oldu. Bunun dışında hakkında tek bir soruşturma açılmamıştı. Niye açılınsın? Turan İtil bu düzenin ta kendisidir.

Emperyalizmin kanlı laboratuvarlarında bir ömür geçiren kahramanımız 2014’te 90 yaşında öldü. Karanlık bir hayat sürdü, karanlığa gömüldü.

★★★

Aralarında Nobel ödüllüleri de var, Amerika’da yetişip ülkeye dönen “bilim insanları”nın çoğunun anti-sosyal olduklarını ve psikopat göründüklerini fark edince şaşırılmıştım. Sonuncusu ödülünü alıp ülkeye dönünce ne yapacağını şaşırıldı; Genelkurmay’dan çıkıp Anıtkabir’e koştu, oradan MHP’ye uğradı. BBP’de çayını içtikten sonra Beştepe’de aile fotoğrafı çekti. Dediğine göre Atatürkçüydü. İzleyenler, onun bir psikopat mı yoksa bir geri zekalı mı olduğunu anlayamadı. Amerikan laboratuvarı efektidir.

O karanlıkta ne bulabilirler ki? Beş bin kişi üzerinde “araştırma” yapan Prof. Dr. Turan İtil de vaktiyle bir dergide derin bulgularını şöyle anlatmıştı:

“Bunların elinde olmayan bir şey var, içgüdüleri var, bunu anlayabilmek için iki tanesini görmemiz kâfi, üç taneye gerek yok. Öyle bir şey ki bunlar, buluttan nem kapan insanlar, kendileri de bilmiyorlar, kontrol edilemeyen bir kızgınlıkları var. Terörist olmasalardı da katil olurlardı... Biz bunların bilgisayar programcısı yapılmasını önerdik. Bir de en iyi ilaç yaştır. Kimse 40 yaşından sonra terörist olmaz. O halde kırka kadar beklemek gerek. 40 yaşına kadar içeride tutulmaları gerekir. Pahalı bir yöntem ama idamdan daha iyi.”

Bulguları budur. Fakat bizim bu tarihten damıttığımız bulgu daha sağlamdır. Antikomünizm bir hastalık değildir, egemen sınıfın doğal refleksidir. Bununla birlikte bulaşıcıdır, bünyesi zayıf olanlarda beyne yerleşir, tahrip eder, ahmaklaştırır. Sonuç ortada...

Daha önce yazmıştık, tekrar edelim: Komünizm kapitalizmin ortasında insan kalma mücadelesidir. Haliyle ortadan kaldırmak için insanın insan yanını silmeniz gerekir. Tarihleri gösteriyor ki bu da imkânsız bir iştir. Onun için bu yola heves edenler deneklerinin değil sadece kendilerinin insanlığını silebiliyor. İlaç, LSD, işkence hepsi hikâye: insanı insanlıktan çıkarmanın tek yolu antikomünizm bulaştırmaaktır.

Komünizme gelince; bu bizim sevgili hastalığımızdır, kimseye yedirmeyiz!

★

Kaynak: <https://haber.sol.org.tr/yazarlar/orhan-gokdemir/bizim-sevgili-hastaligimiz-266019>

70'lerin ANARŞİZMİNDEN TERÖRİST KEBAPÇILARA: MUHALİF ALGISI ÜZERİNE

Mete Kaan KAYNAR. 11 Ekim 2021.

20 Eylül 1978 tarihli *Hürriyet* gazetesine şöyle bir başlık atılmış: “Bilimsel araştırmaya göre: Gençleri seks bağımlılığı anarşist yapıyor.” Haberin devamında, “Almanların yaptığı araştırmaya göre cinsel sorunları olan gençler aşırı uçlara itiliyor,” deniyor. Habere göre, uzmanlar Türk anarşistlerini de incelemişler ve “...her yüz anarşistin 81'inin seks sorunundan dertli olduğunu” belirlemişler.

12 Eylül sonrası 1984'te Eruh'ta PKK'nin şiddet eylemlerine başlamasıyla “anarşi” kelimesi yerini “şekâvet”ten türeyen ve “eşkiya” olma durumunu ifade eden “şakî” sıfatına bıraktı. Şakî kelimesi daha önceleri de medyada az da olsa kullanılıyordu [örnek: *Milliyet* (6 Eylül 1959) gazetesi “Rize’de Üç Şakî 8 Yıldır Dağda Saklanıyorlar”] ama bu tarihten sonra “Şakî/Şakîler” kavramları yaygın olarak PKK militanlarını ifade etmek için tercih edilir hale geldi. Kısa bir süre sonra “Şakî” kelimesi yerini “terör/terörist”e bıraktı. “Bölücü” de handiyse “terörist” ile eşanlamlı olarak kullanılmaya başladı.

Geldiğimiz son noktada Barış Akademisyenleri, HDP’yi destekleyen sanatçılar, yurt bulamadığı için banklarda yatan gençler,

fiyatları artıran esnaf... en son olarak da kebabçılar terörist ilan edildiler. Rejimin (ve elbette mütemmim cüzü Türkiye sağıının) “muhalifi” gayrimeşru ve zararlı olarak tanımlamasına vesile olan hegemonyayı inşa ederken seçtiği kavramlar değişse de “anarşi-eşkiya-terörist” düzleminde değişmeyip baki kalan kimi hoş sadâlar olduğunu da hatırla(t)mak gerekiyor. Bu yazı da bu saikle kaleme alındı.

1970'LERİN “ANARŞİ”Sİ VE ANARŞİ LEJANTININ 3K4F'Sİ

3K4F lejantı, anarşi haritasını okurken; onun efrâdı, telosu, muhteviyatı ve/ya farmakolojisi hakkında konuşurken bize yardımcı olacak kavramların, sembollerin toplamıdır.

Bu lejanttaki 3K, anarşinin İkinci Dünya Savaşı'ndan 1980 başlarına kadar geçirdiği üç aşamayı, üç katmanı ifade etmektedir. İç içe geçmiş bu üç katmanın, birbirinden bağımsız ya da birbirinin ardı sıra dizilmiş üç ayrı kompartıman gibi düşünülmemesi gerekir. Aksine bu üç katman, adı üstünde, üst üste sarılmış, birbirlerini etkileyen, birbirlerinden beslenen üç ayrı dinamik tabaka gibi de düşünülebilir.

Anarşinin küresel katmanı, en içteki katmanı, Soğuk Savaş'tır; Truman Doktrini ile şekillenmiştir. O, anarşi kavramının magma-sıdır: Dışarıdan, gözle görünmese de anarşi (ve onunla mücadele) düşüncesi enerjisini, devingenliğini, canlılığını bu katmandan alır.

Yerel katman, 1961'de kabuklaşır. Bu katmana şeklini veren magma, yani en içteki ilk katmandır.

Üçüncü katman, magmanın şekillendirdiği bu zemin üzerinde cereyan edecek olay/ilişki ağı olarak anarşinin kendisidir; son katman 1965'ten sonra iyiden iyiye belirginleşmeye, 1970'lerde de tüm Türkiye'yi sarıp sarmalamaya başlar.

Anarşi lejantındaki 4F, anarşiyi statik bir durum olarak değil de, ikinci (yerel) katmanın üzerinde -üçüncü katmanda- cereyan eden devingen bir (sosyopolitik) ilişki olarak tasavvur edebilme-mize yardım edecek sembollerdir. Tabir-i caizse 4F, anarşinin dramaturgisiyle, kurgusuyla ilgilenir. Nitekim 1970'lerin Türkiye'sinde anarşi, bu 4F ile, yani fitne, fesâd, fevzâ ve fetret ile kurgulanır; sahneye koyulur, oynanır.

Bir sosyopolitik ilişki ve bu ilişkideki tarafların oynadıkları roller olarak iyi (ma'rûf) ve kötü (münker) kavramı, 4F'nin içine yerleşirler. İyi olanların (ârif) kötü olanlarla (münkir) nasıl mücadele edeceği de yine her bir F'nin, hem katmanlarla hem de birbirleriyle etkileşimi ile belirlenir. Özetle, anarşinin 4F'si, sadece Ökkeş Şendiller'i iyiyi emreden (ârif), Akın Kıraathanesi'ne atılan bombayla katledilen Alevî Dedesi Gılgın Dede'yi de kendisiyle mücadele edilen kötü, inkârcı (münkir) kişi olarak tanımlamakla kalmaz; anarşinin katmanları (3K) arasındaki rabıtayı da tesis eder. Sonuçta 3K4F, hem Harry Truman ile Gılgın Dede arasındaki rabıtayı hem de magmadan Maraş Yörükselim Mahallesi'ndeki dramaturgiye çizilen hattı tesis eder.

Yukarıdaki paragrafı da ödünç aldığım *Türkiye'nin 1970'li Yılları* (İletişim, 2020) başlıklı kitapta yer alan yazımda 3K4F lejantının, anarşi kavramının Türkiye siyasetindeki izdüşümünü resmedebilmek için gerekli temel kavramların sembolü olduğunu iddia etmiştim: Anarşizm kavramı, ancak bu efrâd -bu yan kavramlar ve katmanlar- yardımıyla okunduğunda, anarşinin Türkiye siyasal kültüründeki -özellikle de 1970'ler Türkiye'sindeki- manayı ve telosu çözümlenmenin mümkün olabileceği varsayımına dayanıyordu. Anarşinin efradının aynı zamanda bir lejant; Türkiye siyasal hayatında anarşiyi kodlayabileceğimiz bir semboller bütünü ya da anarşiyi bize tanıttacak bir resimaltı yazısı gibi ele alınması da bu yüzdendi.

Anarşi'den Şakî'ye, Şakî'den Teröriste Muhalif/Solcu “Psikiyatrik Vaka” Ve “Gerizekâlı” Olarak “Terörist”

1980'li yıllarda muhalifleri ve muhalif düşüncüyü itibarsızlaştırmak ve onları halk nezdinde küçük düşürerek askerî (sıkı) yönetimi meşrulaştırmak için siyasî mahkûmlar *düşük zekâlı* ilan edilmişlerdi. Cansu Parlak'ın *Türkiye'nin 1980'li Yılları* kitabında yer alacak “12 Eylül ve Cezaevleri” makalesinde de dikkat çektiği/çekeceği gibi, bu işin entelektüel zemini için de her darbede olduğu gibi dönemin organik aydınlarına başvurulmuştu. Amerika menşeli Nöroloji Uzmanı Prof. Dr. Turan İtil de bu aydınlardan biriydi. İtil, 1980 sonrasında Genelkurmay'la birlikte birtakım *bilimsel* (!) çalışmalar yürüttü ve Türk teröristlerinin (=sosyalistlerin) *zekâ seviyelerinin* düşük olduğunu saptadı (!).

Sayın “Prof. Dr.” İtil'in, *Hürriyet* gazetesinde bahsedilen ve anarşistlerin seks sorunları olduğundan bahseden Alman bilim insanlarıyla ya da bu deneyi Türkiye'deki anarşistlerle tekrarlayan Türkiyeli bilim insanlarıyla ortak çalışmalar yürütüp yürütmediği (!) bilinmese de Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı'nın kurucusu ve otuz dört yıl aynı kürsünün başına çıkılıp kalan hocası, Aydınlar Ocağı'nın kurucu üyesi, Türk-İslâm sentezcisi Ayhan Songar'ın da Amerikalıların telkinleri ve 12 Eylülcü askerlerin tavsiyeleriyle yürütülen bu “*bilimsel*” (!) araştırmalarda yer aldığını belirtmek gerekiyor.

Önce, anket tekniğiyle şansını deneyen ancak mahkûmların “bunun içinde bir bit yeniği vardır!” diye düşünerek anketleri yanıtlamamaları üzerine hileye başvuran Songar ve ekibi, mahkûmların rızalarını almadan, mahkeme emri gerekçesiyle onları başka bir tesise getirerek araştırmalarını tamamladı, verilerini topladılar.

Hitler'in ölüm meleği Josef Mengele'ye atıfla, *12 Eylül'ün Mengeleleri* olarak bilinen bu ekip, muhalefeti halk nezdinde küçük

düşürmekle kalmadı, hücre tipi cezaevlerinin, farklı tedmanların ve Mamak Cezaevi'nde kullanılan *karıştır-barıştır* uygulamasının da zeminini hazırladı: İtil'e göre, hapishane düzeni değiştirilmeli, koğuş sistemi yerine *teröristler* küçük topluluklar halinde beş-altı kişilik hücrelerde tutulmalıydı.

Ona göre, sağcıların solcu teröristlerle aynı koğuştta bulundurulmaları olumlu sonuçlar verecekti. Hapishanede disiplinli bir eğitim verilmeliydi. Özellikle Atatürk ilke ve inkılapları eksenli bir eğitim yürütülmeliydi.⁴²

12 Eylül'ün askerleri, NATO üyesi meslektaşları gibi, komünizmi gerçekten de bir tıbbi/psikiyatrik hastalık olarak görüyorlardı. 12 Eylül'de Gaziantep ve Metris cezaevlerinde psikiyatrist olarak görev yapan Mehmet Bekaroğlu, askerî yönetimin siyasi mahkûmları *iyileştirilmesi gereken yoldan çıkmış hastalar* olarak gördüğünü ve komünizmi tedavi etmek için mahkûmlara hipnoz yapılmasının dahi önerildiğini söylüyordu.⁴³ *İslah* heyetinde psikiyatristin yanı sıra, öğretmen, psikolog, sosyolog ve ilahiyatçıların da bulunması darbenin siyasi istikameti hakkında da ipuçları veriyordu.

Terör kavramı 90'lı yıllarla birlikte trafik kazalarından (trafik terörü), düğünlerde silahla havaya ateş açanlara (maganda terörü), çok kanallı televizyonlarla birlikte yayınlanmaya başlanan o zamanın ifadesiyle "açık saçık" (!) programlardan (televizyon terörü) ekolojik teröre, siber teröre, uluslararası teröre... arzu edilmeyen, zararlı görülen her türlü "şeyi" ifade edebilen bir *süper-sifat* haline geldiyse de özü hiç değişmedi; İkinci Dünya Savaşı sonrası yerleşmeye başlayan ama asıl olarak 60'lı yılların ortalarında kullanım alanı bulmaya başlayan "anarşi" kavramıyla birlikte "terörist", "sol/bölücü muhalif"i gayrimeşru ilan etmeye, ortadan kaldırmaya, bastırmaya yarayan "politik dilin" pelesengi haline geldi.

Devlet Bahçeli'nin partisinin grup toplantısındaki (5 Ekim 2021) "Bölücü kebabçıların işsizlikte payı vardır," sözleri ise bir hegemonya krizine işaret etmektedir. Sanırım İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana rejimi konsolide edenler, "anarşi/şaki/terör" kavramları ile muhalefetin gayrimeşruluğuna ilişkin hegemonik bir dil, bir ideolojik aygıt üretirlerken bu derece pespayeleşmemişler, bu kadar acze düşmemişlerdi.

Elbet bunda bu hegemonyanın üretiminde görev alan aktörlerin entelektüel kapasiteleri de önemli bir rol oynamaktadır: Hiç, annesi (ki hanımefendi aynı zamanda Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ'ın da anneleri olurlar) Hafize Zekeriya İtil adına kurdukları Nöropsikiyatri Vakfı'nda "bilimsel"(!) araştırmalar yapan "Prof. Dr." Turan İtil'in muhalifleri/devrimcileri/teröristleri gerizekâlı gösteren bilimsel araştırmalarıyla ürettiği hegemonik dil ile Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nin "ekönomi" hocası Devlet Bahçeli'nin kebabçıları terörist olarak yaftalayan dilleri aynı kalibrede olur mu?

***Kanser hastası genç bir kadının,
kendisine “ölüme teslimiyet”i öneren,
cinayet örgütü SADAT ortağı bir psikoloğun
“ölüme teslimiyet” önerisine karşı
YAŞAMA DİRENCİ !***

Onurumuzsun, örneğimizsin Neslican Tay!

**NESLİCAN TAY YAŞAM MANİFESTOSU
“YAŞAM İÇİN, ÖLÜME KARŞI DİRENİŞ”**

Bir Psikolog (!) VE “İNANÇ GENİ” SAÇMALIĞI

İ. Metin AYÇİÇEK

Üsküdar Üniversitesi Kurucu Rektörü Prof. Dr. Nevzat Tarhan ile Sağlık Kültür ve Spor Direktörlüğü koordinatörlüğünde Çağın Vicdanı Kulübü'nün düzenlediği Varoluş Sohbetleri'nin bu haftanın konusu “İbadet Kavramı” oldu.

Her insanda inanç geni var diyen Tarhan, “İnanmak, insanlara bütün ihtiyaçları karşılanma ve bütün evrenle bütünleşme hissiyatı verir” diye özetlediği düşüncesini açıkladı. Merkez Yerleşkede gerçekleştirilen programa Üsküdar Üniversitesi Rektör Vekili Prof. Dr. Mehmet Zelka, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Muhsin Konuk ile İDER Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi Selahattin Arslan da katıldı.

“İnsan güçsüz hissettiğinde kutsal güce sığınmalı”

Konuşmasının başlangıcında dua etmenin önemine dikkat çeken Prof. Dr. Nevzat Tarhan, “İnsanın gücünün yettiği ve yetmediği şeyler var. Bu durumda kişi, olayı tartmalı. Kişi güçsüz ve zayıf olduğunu hissettiği zamanlarda her şeyi bilen ve kontrol eden bir gücün olduğuna inanarak bu gücün kendisine yardım edeceğine inanmalı. Güçsüz hissettiğinde kutsal güce sığınmalı ‘Bana yardım eder’ diye düşünmeli. Bu zamanın insanları aşk için değil, tefekkür ihtiyacı için duaya ihtiyaç duyuyor. Bu dönemde aşk ile dua etmek daha zor” ifadelerini kullandı.

“İnsanlar kalplerini Allah’a açmıyor”

Esas kulluğun kalbi Allah’a açmakla olduğuna dikkat çeken Tarhan, “Günümüzde insanlar kalplerini Allah’a açmıyor. Esas kulluk kalbi Allah’a açmakla oluyor. Dünyevi zevklerin peşinden koşan kimse, kalbini Allah’a açmayan kimse, mutmain olamaz. Allah’ı unutan kişiye Allah da nefsini unutturur” şeklinde konuştu.

“Her insanda inanç geni var”

İsteyen her insanın aklıyla Allah’ı bulabileceğini ifade eden Tarhan, “Her insanın aklıyla Allah’ı bulma potansiyeli var. Her insanda inanç geni var. İnanmak, insanlara bütün ihtiyaçları karşılanma ve bütün evrenle bütünleşme hissiyatı verir” dedi.

Kaynak: Prof. Dr. Nevzat Tarhan: “Her insanda inanç geni var” - Üsküdar Üni (uskudar.edu.tr)

TARHAN ve “SEKÜLER YAŞAM” DÜŞMANLIĞI

İ. Metin AYÇİÇEK

Her insan, inançlı doğar. Ya da Nevzat Tarhan gibi bilimsel konuşmaya çalışırsak: İnsanda, doğuştan getirilen bir İnanç Geni vardır.

Üsküdar Üniversitesi Rektörü **Nevzat Tarhan**, sosyal medyada büyük tepki çekmesinin ardından kansere karşı verdiği mücadele neredeyse tüm Türkiye tarafından bilinen ve geçtiğimiz günlerde hayatını kaybeden **Neslican Tay**'ın ardından sarf ettiği "Neslican kızımız seküler dünyasallaşma rüzgârına kapılmasaydı, dinlerin teselli gücünden faydalansaydı hastalığı düşman gibi görmezdi!" ifadeleriyle ilgili açıklama yaptı.

İşte milliyetçi-İslamcı işkenceci aşağılık bir faşistin, yiğit bir kadının arkasından söyleyebileceği utanç itirafı. Neslican Tay'a şifa olarak "iman" öneren "inancı çooook beyni hiç yok" zekâ özürlü bir mahlûk. Belediyelerin hayvan katliamlarından kurtulabilmiş, silahlı sahipleri sayesinde toplum içinde tasmamız dolaşabilen bir ısırgan hayvan! Evet, tabii ki önceki sayfalarda okuduğunuz kişiden, yani sahtekâr psikologdan söz ediyorum ve bu öfkenin elbette her zaman savunacağım güçlü bir nedeni var.

Neslican Tay... “Yaşamak, direnmektir !” sloganının, kuru bir ajitasyon sloganı değil, Homo Sapiens'in yaşam enerjisinin en güçlü kaynağı olduğunu bir kez daha hatırlatan bir insan güzeli-dir!

Daha önce bir kolunu kaybetmesine rağmen kurtulamadığı “kanser” belasına karşı cesaretini hiç kaybetmeden, yıllarca direnen bu insan güzeli, ölümün tehditleri önünde eğilip bükülmeden dimdik durarak insanlığa örnek oldu. Hastalığın giderek vücudunun birçok bölümünü istila etmesine rağmen, yaşamı severek,

yaşamla bağını koparmadan, mücadele kararlılığını sürdüren bu kadın, insana-insanlığa umut aşılayan bir çağdaş **Cesaret Ana** örneğidir.

Ve bilim yaşamında bile gerçekleri söyleyememiş; askerî bir silahlı darbe yoluyla devlet yönetimini ele geçiren gaspçıların, özellikle Kürt halkının yiğit özgürlük savaşçılarına yönelik gerçekleştirdiği işkencelerde filen rol alabilen bir işkence uzmanının, bütün insanlığa “kanser” de olsa, en zor hastalıklara bile direnmeleri cesaretini veren ve bunu kendi yaşamında da sergileyen böylesi yiğit ve dirençli bir kadına öneri getirebilecek en son kişi olsa olsa ancak bu işkence uzmanı olabilirdi.

İşkence üzerine yaptığı çalışmalarla İktidar ve büyük sermaye gruplarına sunduğu hizmetler sayesinde “yürü ya kulum!” vah-yine ulaşan ve önce bir “vakıf”, sonra koskoca bir “üniversite” sahibi olan bu zat; genleri sayesinde her döneme kendini uyarlayabilen bu bukalemun türü yaratık, Neslican’a dil uzatma hadsizliğini gösterememelidir.

“Türkiye toplumunda barışı tesis ederek, ülkeyi huzura kavuşturmak” ve “inançlı bir toplum” yaratarak toplumsal barışı yeniden kurmak amacıyla, 12 Eylül yıllarının cezaevlerinde, mahkûmlar ve tutuklular üzerinde, onun denetiminde yapılan işkenceli “eğitim çalışmaları”nın ve “değişim sağlayacak bilimsel İşkencelerin” psikoloğu Tarhan (hem de Vakıf sahibi, hem de Üniversite sahibi), Neslican Tay’ın ölümü üzerine, Twitter hesabından güya başsağlığı diledi. Mesaj şöyle idi:

"Neslican Tay kızımız çok çile çekti ama ümidini kaybetmedi. Ölümle yüzleşebilseydi, ölüm bilincine sahip olsaydı, seküler dünyanın dünyasallaşma rüzgarına kapılmasaydı, dinlerin hayata anlam katma ve teselli gücünden faydalanabilseydi hastalığı düşman gibi görmezdi diye düşündüm." şeklinde yaptığı yorum pek çok kesim tarafından tepki çekti.^[10]

Öncelikle şunu söyleyelim: Bir bilim insanının bir insandan söz ederken “kızımız” diye hitap etmesi oldum olası öfkeliendirir beni. Neslican'ın anası-babası var, bu bir. İkincisi, Neslican kadar yürekli, olağandışı koşullarda bile bütün insanlığa yaşam gücü veren, (ve sanırım kazanma şansının yok denecek kadar az olduğunu bile bile direnen) ve bütün insanlığa umut aşıl原因 bir direnişçiye, cezaevlerindeki tutsakları onların iradesine karşı koyarak kobay olarak kullanan, işkenceci bir faşistin ona “kızımız” diye hitap etmesi çıldırtıyor beni.

Bilimciler de “yaşama saygıyı” savunmakta NESLİHAN TAY kadar cesur olsalardı, şimdi dünya çok daha güzel olurdu.

2018'de aynı sorundan bacağı kesilen; ama bu hastalıktan kurtulamayan, buna rağmen her saniye böylesine onurlu bir duruşla “yaşam için, ölüme” direnebilmiş bir insan güzeli, Neslican Tay!

O, sosyal medyadan dördüncü kez kansere yakalandığını ve yaşam savaşına devam edeceğini duyurduktan bir süre sonra kaldırıldığı yoğun bakımda hayatını kaybetmişti.

Tümör, yayılmasını durdurmadığı halde Neslican kararsızlığa hiç kapılmadan ölüme böylesine direnebilmiş örnek bir insandır.

Neslican Tay, sosyal medyadan dördüncü kez kansere yakalandığını ve kansere karşı direnmeye devam edeceğini duyurduktan sonra kaldırıldığı yoğun bakımda hayatını kaybetmişti. Ne var ki bu illet onun peşini bırakmadı.

Neslican Tay, yoğun bakıma alınmadan önce paylaştığı son mesajında, kansere teslim olmayacağını, cesaretle mücadele edeceğini büyük bir cesaretle ifade etmişti. Neslican Tay'ın, tarafından “**Yaşam İçin Ölüme Direniş Manifestosu**” olarak adlandırdığım bu duyurusu, bilim ile ilimi birbirine karıştıran ve bu nedenle psikolojiyi de “havuç ya da sopa” faktörleri dışında tanımlayamayan bir bilim sahtekârının, “inanç geni” gibi uydurulmuş

kavramlarla “kadere inanmaya” yönlendirmeye çalışan bir üfürükçü hocanın cehaleti ve sahteciliği olarak uyguladığını görebilmekteyiz.

“Ölüme Direniş Manifestosu” olur mu? Elbette olur! Doktorların, bilimcilerin ve keşiflerin hedefi yaşam yaşını biraz büyütebilmek değil midir? Arkeoloji ve antropojinin araştırmaları bunun yüzlerce kanıtını ortaya koymuştur. Bugün biliyoruz ki yaklaşık-ortalama olarak 40-45 yıl yaşayabilen eski çağ insanların, bilimin de yardımıyla bugün 70 yaş ortalamasına yükselmesi, aslında, Neslican Manifestosu'nun bin yıllardır hayata geçirilmeye çalışılan çabalarının sonucu değil midir?

Bütün hastalıklar, ona karşı mücadelenin ürünü olan tıp bilimi ve genel sağlık bilgisinin artması sayesinde kontrol altına alınmıştır ve yaş ortalaması neredeyse iki -üç kat artarak günümüz düzeyine kadar yükselmiştir.

Uzun lâfın kıyası: Tarhan, bir bilimci değil, sıradan bir üfürükçü bile olamaz. Çünkü yaşatmayı değil, öldürmeyi hedefine koymuş bir paramiliter savaşıdır o !

“KÖRLER SAĞIRLAR, BİRBİRİNİ AĞIRLAR”

Neslican Tay'ın ölümünden sonra haddini aşarak “Allah'ın elçisi” rolüne de giren hastane sahibi fırıldak doktor, “hastalığı düşman değil bir eğitmen gibi görme bakışı” sağlamaya çalıştığını açıklayarak kendisi gibi her reнге girebilen fırıldak gazeteci Akif Beki'nin gazına gelip, kendisine yönelik eleştirileri “önyargı” olarak tanımlıyor Üniversite ve vakıf ve hastane sahibi olan bu doktor:

“Mindfulness bir bilinçli farkındalık tekniğidir, stresten kaçmak yerine yüzleşerek yönetmeyi öğretir. Deneyimden kaçmak yerine ders çıkarmayı, gözlemlemeyi ve ‘şimdi, burada’ diyebilmeyi öğretir. Bilim acı ilaçtır. Neslican Tay kızımızın acısı herkesi

etkilemişti. Bu vesile ile ‘hastalığı düşman değil bir eğitmen gibi görme’ bakışı sağlamak istemişim” diyerek saçmalığını bir cami imamı cehaletiyle savunmaya devam ediyor ve yediği haltı görmezden gelerek yanlısını sürdürüyor bu işkenceci doktor: “Ölüm bilinci herkese lazım, ancak önyargılara dokunmuşum...”

“...ÖNYARGILARA DOKUNMUŞUM!”

Geçmişte, kanserden kaybettiği eşini de 'mindfulness' tekniğiyle rahatlatmayı başardığını” açıklayan Tarhan, fıırdak gazeteci Akif Beki'nin kitleleri aşığıl原因an ukala tanımından da hayli memnun: "Hocam, yoga gurusu sıfatı ve diliyle söyleyecektiniz aynı şeyi, şimdi ne deseniz boş, sağır önyargı sloganlarına çarpıttınız artık, söz geçirmez duvarlarla korunuyor onlar" yorumu üzerine de: "Akif bey çok haklısınız zamanlamam tartışılabilir ama insanların bu kadar hakikat körü olmasına dayanamıyorum, 'var mı ölüme çare' diyenlere ilaç olmak suç oldu. Kötü niyetliler, niyet okuyanlar hiç önemli değil, gizli şirk içinde olanlar çok fazla ama bilim benim yanımda."

Düşünme yeteneği dumura uğratılmış fanatik bir İslam tarikatının elemanı gibi konuşuyor üniversite sahibi Prof. Dr. Tarhan!

Kendisi gibi düşünmeyenleri hemen “... kötü niyetliler, niyet okuyanlar...” olarak damgalayan haddini bilmeyen, tipik bir megaloman! Bilimin kendisiyle birlikte olduğundan emin olan, ama bilimin temel gıdası sayılan eleştirel, sorgulayıcı yaklaşımı bütünü reddeden” bir akademisyen ???

Ve daha önemlisi: Arapça bir sözcük olarak “şirk” sözcüğü, Arapçadaki anlamından farklı olarak Türkçede, “Allah’a ortak saptamak” anlamında ve cezası çok şiddetli büyük bir “günah” iddiasıdır. İslâm dini içerisinde tanıdığımız ve hafızamıza kaydettiğimiz “şirk” sözcüğünü keyfince ve bir mermi olarak kullanabilen bir bilim insanı”, öyle mi?

Bilimi din ile karıştıran ve kendini dinin temsilcisi olarak tanımlayan bir ucube!

Üç yıl içinde 34 tutuklunun katledildiği Diyarbakır Cezaevi'nin komutanı olarak tanıdığımız, kendini "Tanrı" olarak tanımlayıp, tutuklulara işkence eden, lağım suyu içiren, tecavüz eden cinsel sapık bir sadistin itibar görebildiği bir ülkede, Tarhan gibi düzmece psikologların da kıymet-i harbiyeden sayılmasına şaşırmanın gerekir elbette.

Elbette hiç kimsenin dine ilişkin düşünce ve duygularını eleştirmiyoruz, ama dinin bilimi daraltmak için sürdüreceği bütün çabalara itiraz etmek de hakkımızdır. Psikoloji ve pedagoji gibi disiplinleri, bütünüyle inanca bağlı olarak, yani metafizik-idealist açıklamalarla karıştırarak anlatılınca, kaçınılmaz olarak ve kesinlikle bilim dışına çıkarız. Bilim fanatik ön yargıyı, kesinleşmiş ön kabulü reddetmediği takdirde bilim olamaz. Bilimin, sürekli olarak gelişimini gerçekleştirebilmesi için tek gereksinimi, bütün gözlemlerini eleştirel bir yaklaşımla sürdürebilme yeteneğine sahip olmasından kaynaklanır. Oysa din eleştiriye hiçbir biçimde izin vermez. Yani değişime kesinlikle karşıdır. Bu nedenle de, yaşamın önümüze koyarak dayattığı değişime ilişkin konuların yorumlarından kendi içerisinde sürekli olarak parçalanır.

Şimdi tekrar, faşizmin modern çağ savunucularından İtil-Çığ-Songar ekolünün en başarılı temsilcisi olan, Vakıf ve Üniversite sahibi, askeri okul eğitilmiş, asker gelenekli profesör-imam olan işkence uzmanı psikolog-profesör rektörün, çağımızın en büyük buluşu olan "inanç geni" ile dünyayı "aydınlatan", kendi kaleminde çıkan düşüncelerine dönelim:

"İyi niyetli eleştirilere 10 yıl önce rahmetli eşimi kanserin dördüncü nüksünde kaybetmiş ve tarihten beri O'nu unutmamış biri olarak empati yapmadığımı söyleyemezsiniz.

1 - Ölüm bilinci geliştirerek mindfulness tekniği ile rahatlamayı başarmıştım, bunu paylaşmalıydım.

2 - Allah'a inanıyoruz ama güvenmiyoruz, eskiden putlara tapılırdı, şimdi sebeplere, yani doğa yasalarına. Şifayı, hastalıkları yaratan verir, doktor ilaç sebeptir, sebeplere başvurmak zaruridir, çünkü şifaya vesiledir. İnsanı öldüren kurşun değil, ateş edendir, kurşun sebeptir.

“Genç ölümler insanı çok etkiliyor. Ölüm ve hastalık düşmanı-mız değil, öğretmenimdir. Ölüm ve hastalık sel gibidir. Mücadele ederseniz kaybedersiniz ve yüzünüz gülerken içinizde fırtına vardır. Bir kayığa binip ustaca yönetirseniz sizi sahile çıkarır.”

Yukarıya aktardığım notlar Twiter üzerinden Nevzat Tarhan tarafından paylaşılmış düşüncelerden bir kısmıdır.

Burada kendisine sorular sorulardan birkaç örnek verelim. Örneğin bazı takipçileri şu soruyu sormuşlar:

Soru: Hipokrat öncesinde de sonrasında da kendini “bilimin temsilcisi” olarak ilan edebilen kifayetsiz muhterisler olabilir ve olmuştur da. Ama biliyorum ki, böyleleri, bir süre sonra tarihin ayıplı isimleri olarak lanetle birlikte anılacaklardır ! ...

Soru: Sn. Tarhan; hastalığa karşı mücadele etmek sekülerlik mi oluyor? O zaman İbn-i Sina, Râzi ve Kindi gibi İslam tıp alimleri seküler miydi ki hastalığa karşı ilaç geliştirdiler?

Soru: 20 yaşındaki bir çocuğa fazla şeyler yüklemiyor musunuz? Nerden biliyorsunuz dinden uzak olduğunu?

Soru: Adınızın önündeki “Dr.” ibaresi de seküler dünyanın rüzgârından mı koptu geldi Nevzat Bey? Öğrencileriniz adına üzüldüm, ileride onların tedavi edeceği hastalar için endişe ettim, sizin adınıza utandım. @PsikiyatriDer 'deki meslektaşlarınız ne düşünüyor acaba bu konuda?

Soru: Genç kız ne yapsın yani, yaşama tutunuyor, tedavisini aksatmıyor. Seküler diye insanları inançsızlıkla yaftalamak kimseye düşmez. Kanser hastası insan uzun yıllar da yaşayabilir. Bu

insanlar sürekli ölümü düşünerek, mutsuz yasayarak depresyona mı girsin?

Soru: Üsküdar Üniversitesi Rektörü Nevzat Tarhan'ın kafası, bu dünyanın sorunlarına yegâne çözüm olarak "öteki dünya"yı öneriyor. Tevekkül, teslimiyet ve öbür dünyayla teselli, bu dünyada zeki varlıklar olarak yaşamınıza engel olur.

-- Sürekli aynı soruya muhatap olduğum için cevabımı tekrar yazıyorum. Rektörüm Dr. Nevzat Tarhan'ın yazdığı Twit'in benim zihin dünyamda karşılığı yok. (Deniz Ülke Arıboğan)

★ ★ ★

Kaynak: *Neslican Tay'la ilgili sözleri tepki çeken Üsküdar Üniversitesi Rektörü'nden yeni açıklama: Önyargılara dokunmuşum... (t24.com.tr)*

Ve onurlu bir direniş!

"Bu yaşıdığım kaçıncı nüks ya da metastaz sayamıyorum.

Ciğerlerim zaten berbat durumdalar. Benim tümörün en iyi kemoterapi ile durdurulabiliyormuş. O yüzden kemoterapi almaya başlayacağım. Bunu kabul etmem çok zor oldu. Çünkü gerçekten iyileşeceğime çok inanıyorum. İyileşmeyeceğimi bir gün bile düşünmüyorum ama iyileşirken bu kadar acılı olması beni çok yıpratıyor.

Saçlarımı kaybetmek, yaşam kalitemin düşmesi, özgürlüğüm vesaire, kemoterapinin getirdiği bir sürü acı şey var maalesef. Bunları yaşamak gerçekten istemiyorum ama onunla savaşmak için, bu hayatta kalmak için bunu yapmam gerekiyorsa kemoterapi alacağım ve o şekilde devam edeceğim.

Konuştuğumda bile sesim gidiyor zaten. Bir ciğerim resmen çalışmıyor tümörler yüzünden.

'Bu kadar ileriye gidemezsin. İki adım attığımda nefesimi ke-semezsin. Sen nesin, kimsin de benim vücudumu, benim hayatımı bu kadar etkiliyorsun. Madem beni bu kadar etkiliyorsun, alıyoruz kemoterapiyi ve paşa paşa seni öldürüyoruz' dedim.

“ Çünkü bunu yapmak zorundayım, savaşmak zorundayım, onu yenmek zorundayım.

Çünkü gerçekten bu hayatta kalmak istiyorum. Çok acılı olacak, yine bir sürü şey yaşayacağım, hiç umurumda değil, ben hayatta kalmayı, yaşamayı çok fazla istiyorum. Bunun için ne gerekiyorsa yapacağım. Ben ağlarken çok çirkin oluyorum, benim gözyaşım akmamalı! “

Neslican TAY

BÖLÜM: 4 – 1

12 MART 1971

"Sosyal uyanış, ekonomik gelişmeyi aştı, önünü kesmek gerekir. Sosyal uyanışın temelinde ekonomik nedenler aramak komünistlerin uydurmasıdır. Tüm olaylar anayasanın özgürlükçü özünden çıkmaktadır. Bu anayasa ve özgürlüğe açık yasalar değiştirilmeden olayların üstesinden gelinemez!" (Orgeneral M. TAĞMAÇ)

MAMAK CEZAEVİ

Yıldırım Gözaltı ve Ceza Evi

(1971)

Binbaşı Ayhan Kutluer
Üsteğmen Burhan POTURNA
ve
Mengele Hayranı Bir Türk Subayı
Dr. Yzb. METİN DENLİ

MAHZUNİ ŞERİF'TEN BİR DENSİZİN ANISI

(Mahzuni'nin cezaevi anısını DUYGU KESKİN aktarıyor.)

Girişte üçümüzü, Ankara'daki askeri tutukevlerini (Mamak ve Yıldırım Bölge'yi) cehenneme çeviren ekip karşıladı. Başlarında Binbaşı Ayhan Kutluer, yardımcıları Üsteğmen Burhan Poturna ve çizmesinden elindeki kamçıya kadar her şeyiyle NAZİ subaylarını taklit eden Dr. Yüzbaşı Metin Denli...

Küfür, hakaret ve tehditler altında kaydımız yapıldı. Dr. Metin Denli, sözde, bir hastalığımız olup olmadığını tespit etmek üzere, bizi muayene etmek için orada bulunuyordu. Fakat o bizi, oturduğu masanın önünde ayakta bekletirken yüzümüze tiksindircesine bakıp söverek, tehditler savurarak "muayene etmiş" oluyordu.

Bu hakaret ve tehdit merasiminin ardından bir hastalığımız olup olmadığını sordu, sonra da cevap beklemeden, "Vücudunuz sapasağlam, kafanız, daha doğrusu kafanızdaki fikirler sakat. Onları da burada düzeltereğiz" dedi.

Sonraki günlerde Alpaslan Türkeş ve ünlü NAZİ doktor Mengele hayranı olduğunu övünerek söylemekten çekinmeyecek olan bu doktor, tam çıkarken Mahzuni'ye özel bir tehdit de savurdu: "Bakalım kim erim erim eriyecek? Seni burada mum gibi eriteceğiz..."

Yıldırım Bölge'de Mahzuni ile üç ay birlikte kaldık. Bir manevi eziyet ve işkence olarak zorla yaptırılmak istenen toplu "yemek dua"larına, "askeri eğitim"lere, vardan yoktan dayak atmalara birlikte direndik. İdare ile her ilişki, bir eziyet ve işkence fırsatı olarak değerlendiriliyordu...

★ ★ ★

(İ.Metin AYÇİÇEK'ten Mahzuni'nin anısına ek bir bilgi:)

Mahzuni, Yıldırım Bölge Cezaevi'ne getirildiğinde ben de Koğuş Sorumlusu olarak oradaydım. Cezaevi İdare'sinde iki astsubay başçavuş vardı. Biri (Hüseyin başçavuş) Alevi kökenli ve tutuklulara karşı her zaman iyi davranan bir kişi idi. Öteki (Mustafa başçavuş) tam Metin Denli'ye lâıyk bir faşist idi.

Mahzuni Şerif bir süre sonra Cezaevi yönetimine başvurarak sazinı istedi. İdare bu isteği gerçekleştirdi ama başta "Erim erim eriyessin" olmak üzere suç sayılabilecek türkülerin söylenmesi yasaklandı. Fakat ilginç olanı, bir türkünün suç sayılıp sayılmayacağına ilişkin bir ölçümüz yoktu. Örneğin bir kere-sinde "Çanakkale içinde vurdu-lar beni / Ölmeden mezara koy-dular beni" diye başlayan türkü benim de yer aldığım bir grup tutuklu tarafından söylenirken, çavuş rütbesinde olan gardiyan "komünistler marş söylüyorlar" diye idareyi ayağa kaldırdı.

Köşkün sarayın yıkılsın
Erim erim eriyessin
Umudun suya dökülsün
Erim erim eriyessin
Çölden çöle sürünesin

★

Musa isen Tur-i Sinan
Haktan gelmiş idi İnan
Yesin seni yılan Çayan
Erim erim eriyessin
Sürüm sürüm sürünesin

★

Aslan pençesi vurulsun
Çayın Deniz'de kurusun
Gözlerin yansın çürüsün
Erim erim eriyessin
Sürüm sürüm sürünesin

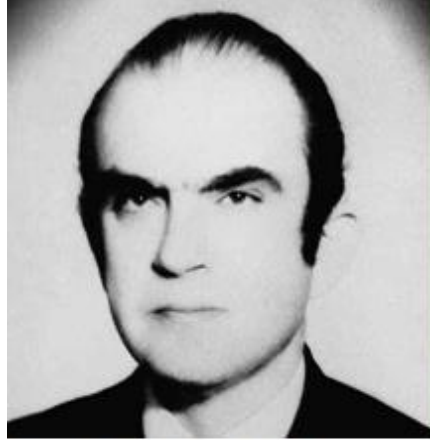
★

Mahzuni' yi sever idin
O'na sevgilim der idin
Candan başka ne yer idin
Erim erim eriyessin
Sürüm sürüm sürünesin

FAŞİST BİR “DOKTURUN” ONURLU BİR HUKUKÇUYLA DİYALOĞU

(Uğur Mumcu'nun “Sakıncalı Piyade” isimli eserinden alınan, Dr.Yzb. faşist Metin DENLİ ile, 33 yaşında Anayasa profesörü olan Hukuk Fakültesi dekanı sayın Uğur ALACAKAPTAN arasında geçen bir cezaevi anısı.) Uğur MUMCU – Sakıncalı Piyade.

Koğuştta dört kişiyiz. Alacakaptan, ben, bizler siyasal tutukluyuz, iki tane de adî suç mahkûmu var. Birinin adı «İdamlık Süleyman», ötekinin Remzi Öztürk. «İdamlık Süleyman», bir adam öldürmüş ve öldürdüğü adamın kanını içmiş. Bir söylentiye göre, cinayeti dayısı işlemiş. Süleyman üzerine almış. «Kastamonu Canavarı» diye anılmış bir süre. Neyse, sonunda idama mahkûm olmuş. Kararı, Mecliste.

Prof. Dr. Uğur Alacakaptan
1934 Nazilli - 22 Ocak 2022.

Okuma yazma bilmezdi.

Fakat her gün gazetelere ilk koşan oydu.

— Tasdik var mı? Remzi'nin suçları büyük. On beş yirmi kişiyi öldürmekten yargılanıyordu. Tren soymuştu. Bunun gibi bir sürü suçu daha vardı. Ama Allah için Remzi, efendi adamdı. İzin almadan hücremize girmez, koğuşu süpürmeye kalksak hemen atılırdı:

— Caiz midir Hocam?

Elimizden kovayı, alır, süpürgeyi alır, koğuşu temizlerdi.

— Caiz mi hocam biz varken? Caiz mi?

Astsubay Osman sabırsız ...

— Çabuk olun, sallanmayın.

İsmail Efendi'nin elinde bir kürek var. Baktım, yanında birkaç kazma kürek daha, duvara dayanmış duruyor. Astsubay Osman, yaptığı işin tadını çıkarıyor. Bir bana, bir de Alacakaptan'a bakıyor. Göz göze geliyoruz. Sırıttıyor.

— Avludaki buzları kıracaksınız.

Çok hoşuna gitmiş bu görev.

— Çabuk, çabuk.

Remzi kızıyor bu işe. Ters ters bakıyor Astsubay Osman'a.

— Hocalar da mı?

Astsubay, başını sallıyor. Ben kazma ve kürekleri* omuzlarken sırtttıyor yeniden.

— Hocalar da ya.

Sonra yine olayı hiç önemsemezmiş gibi komut veriyor:

— Çabuk, çabuk. Durmayın.

Avluya çıkıyoruz. Alacakaptan, ben, İdamlık Süleyman ve Kilisli Remzi Öztürk. Cezaevi avlusuna çamaşırlıktan geçilerek çıkılıyor. Çamaşırlık, sımsıcak. Yerler su içinde. Çamaşır yıkayan tutukluların arasından geçip, avluya çıkıyoruz. Remzi ana avrat söyleniyor:

— Din iman var mı bunlarda?

Başçavuş Osman hiç umursamıyor söylenenleri. Ya duymuyor ya da duymazlıktan geliyor. Sonra Alacakaptan ve bana bakarak emir veriyor:

— Yarım saatte, bu buzlar kırılacak, karlar temizlenecek.

— Din İman var mı, caiz mi, caiz mi?

Remzi söylene söylene kazmayı buzlara saplıyor. Kazmanın ucu buza çarpıp zıplıyor.

— Vay anasını.

Alacakaptan da bir kazma alıyor. Yan yana duruyoruz.

— Hocam, sinir harbi yapıyorlar, aldırmayın.

Alacakaptan, yüz ifadesiyle aldırmadığını anlatmak istiyor. Kazmaları yere vuruyoruz. Kazmalar, buzu delemiyor. Haydi bir daha. Buzlar inatçı. Delinmiyor bir türlü.

— Ulan caiz mi, hocaları çalıştırmak caiz mi?

Remzi, yanı başımıza dikilen bir çavuşa söyleniyor.

— Ulan insanlıkta var mı, ulan İslamılıkta var mı?

İdamlık Süleyman da söyleniyor. O da kızmış:

— Hadi bizi insandan saymıyorsunuz?...

Çavuş, İdamlık Süleyman'a biraz çıkışıyor:

— Sen işine bak, işine.

Benim üzerimde siyah bir kazak var. Alacakaptan'ın üzerinde de, şık bir palto. İkimizin saçları da, dibinden kesilmiş. Kazmayı yere vururken, Alacakaptan'ı düşünüyorum. Türkiye'nin en genç dekanıydı. 33 yaşında profesör olmuştu. Arkadaşları asistanlık yapıyordu hâlâ. Suçu neydi, neydi ki, böyle, Astsubay Osman'ların elinde, kürek mahkûmları gibi çalıştırılıyordu?

Şimdi Başçavuş Osman'ı çekip sorsan «Ben emir kuluyum efendim» diyecektir. Hoş, bunları tek tek sorguya çeksen, herkes suçu birbirinin üzerine atar. Üsteğmen Burhan Poturna da emir kuludur, Binbaşı Ayhan Kutluer de, Albay Mehmet Kemal Saldıraner de. Ya Tümen Komutanı? Onun da adı üzerinde: «Abdullah Kuloğulları» Tabii o da emir kulu. Kim sorumludur bu işlerden? Kimse ! Birileri sorumlu olsa ne olacak, kim soracak hesabı bugün? Kim?

Kazmalar iniyor, buzlar direliyor. Karşıda Hüseyin Gazi Tepeleri bembeyaz. Nöbetçi kulübesinde bir er. O da bizi gözetliyor. Ben Alacakaptan'ın suçu nedir, bunu düşünüyorum. Remzi yine söyleniyor!

— Din, İman var mı?

Ben Alacakaptan'dan bir iki adım ilerdeyim. Kazmanın sesini duyuyorum sadece. Birdenbire kazma sesi kesildi.

— Ah!

Döndüm. Alacakaptan bembeyaz olmuş. Bir eliyle belini tutuyor. Alını ter içinde. Düştü düşecek. Hemen kazmayı fırlatıp yanına koşuyorum.

— Ne oldu Hocam?

Konuşmıyor, “Belim” diyor sadece, “belime bir şey oldu.” Kazma buza saplanmış, geriye çekilirken de, Alacakaptan'ın bel sinirleri oynamıştı. Hemen bir tabureye oturttuk. Yürüyemiyordu. İdamlık Süleyman, ben. Kilisli Remzi Öztürk başımızdaki gardiyan çavuşa bağırdık.

— Görmüyor musun? Haber versene!

— Havalandırma saati bitmedi.

Yanıt bu. Bu da Tümen Komutanı gibi «emir kulu». Fakat biraz sonra insafa geliyor. İçeriye haber veriyor. Baktık. Astsubay Osman gelmiş. Yüzü bir korkulu. Alacakaptan o gün «disk kayması» denilen hastalığa tutulmuştu. Cezaevinde çalıştırıldığı ve belinin arızalandığı Cumhurbaşkanı Sunay'a duyurulmuş. Sonradan, ellerine kelepçe takılarak Askerî Hastahaneye götürüldü.

O günlerde Cezaevi Doktoru Metin Denli izinliydi. İzinden döner dönmez, Alacakaptan'ı çağırdı.

Alacakaptan, elini beline götürüp «işte burası ağrıyor», diyordu ki. Metin Denli bağırdı:

— Esas duruşa geç. Bir Türk subayının karşısındasın!”

Alacakaptan, bu olaydan sonra hiç doktora çıkmadı.

İşte faşizm budur: En tipik özelliği hukuk tanımazlığıdır.

★ ★ ★

Resim:

257 sanıklı Dev-Genç Davası sonuncu duruşma.

Ön sırada Soldan 3. kişi İ. Metin Ayçiçek

(Nam-ı diğer: "Kel Metin")

Ankara 1 Numaralı Askeri Mahkemesi

Başkan: Tuğgeneral Ali Elverdi

Duruşma Hakimi: Albay Mehmet Turan

Üye Hakim: Yüzbaşı Selçuk Erim

Savcılık Makamı: Albay İlhan Şenel, Yüzbaşı Ali Hüner.

151 sanık 5 ay ile 20 yıl arasında cezaya çarptırıldı.

Toplam ceza: 1245 yıl 11 ay 25 gün.

26 Aralık 1973, Çarşamba. (Gazetenin tarihi.)

Dr. AYDOĞAN AYDIN'IN GÜNLÜKLERİ

1973 MAMAK ANILARI

Miyase İLKNUR. 12 Mart 2016.

Dr. Aydoğan Aydın, 1973 yılında 23 yaşında pratisyen hekimken askere alınır. Kurada Mamak Askeri Cezaevi'ni çekince orada nelerle karşılaşacağından habersizdir. İki yıl geçmesine karşın Mamak'ta darbe koşulları olanca haşmetiyle sürmektedir. Orada yaşadıklarını bir süre sonra bir günlükte toplamış.

12 Mart'ın yıl dönümü nedeniyle günlüklerden bir seçki yaptık.

Günlük şu sözlerle başlıyor:

“Aslında bu iş için çok geç kaldığımı hissediyorum. Zaman zaman duyduğum şeyler o kadar korkunç ki, insanın inanası gelmiyor. Fakat ne yazık ki, bunların hepsinin birer gerçek olduğuna bütün kalbimle inanıyorum.”

‘TUTUKLULAR KONUŞUR’

Bugün günün konusu işkence; Halkçı Gazetesinde yayımlanan dilekçeler. Bu konuda yanımda tesadüfen bulunduğum **Alb. Ali PİLGİR** (kendisi de MİT’te çalışıyormuş ve İl. Şube Müdürüymüş) aynen şöyle söylüyor:

“Bize getirilen kişinin konuşmamasına imkân yok. Biz insana yapmadığını ‘yaptım’ dedirtmesini biliriz.” Yine kendi söylediğine göre ifadeleri bizzat almış. Gerek hemşire gerekse polis hanımlardan duyduğuma göre buraya gelenlerin hemen hepsi işkence gördükten sonra gelmiş. Çoğu geldiğinde vücutları mosmormuş. Tabii bunlar kadınlar için... Hatta bugün duyduğum hemşireden zannedersem Yurdanur Atadan için söyledi. Kolu tutmuyormuş ve açılmıyormuş. Vücuduna yapışıkmiş. Uzun müddet kolu bu durumda kalmış.

‘GEL KUCAĞIMA OTUR’

İşkence gören kişilere de Yzb. Metin Denli sağlam raporu veriyormuş. Yzb. Denli, bu kızlara adeta dış biliyor. Aklımda kalan ve bana gene anlattığına göre, çok hasta olan kızlardan biri vizi-teye çıktığında ona oturmasını söylemiş. Odada oturacak iskemle olmadığından, tutuklu kız, ‘nereye oturayım?’ diye haklı olarak sormuş. O da ‘gel kucağıma otur’ cevabını vermiş.

Bir başka olay da şöyle gelişmiş. Ayakta duramayacak kadar hasta tutuklulardan biri masasının kenarına yaslandığında odaya dışarı atmış. Denli, hasta tutukluları hazır ol vaziyette bekletirdi. Oturmalarına izin vermezdi. Bu insanlar düzene nasıl dönüşman olmasın?

Hapishanede üçlü bir cunta var. Bunlar **Binbaşı Ayhan Kutluer, Yzb. Metin Denli, Üsteğmen Burhan Poturna**. Her üçü de anlattığıma göre burada yatan insanlara korkunç düşman. Binbaşı Ayhan Kutluer, 3.No’lu müdürüyken durmadan tutukluları

erlere dövdürürmüş. Şu anda 1.No'luda da aynı şeyi yapmak istiyor ve yapıyordu.

DÖVÜLME HADİSESİ

Üsteğmen Burhanettin Poturna, bu olay için 'Adam' diyor korkudan 'Beni dövdüler' diyemedi Adli Müşavir'e. Adli Müşavir'in birkaç kez 'Sizi dövdüler mi' diye sormasına rağmen 'Birisinden bahsediyorlar zannedersen şimdi olmayan bir astsubay' başında sürekli bekliyordu.

Şimdi biraz eskiye dönüp Albay Kemal Saldıraner hakkında duyduklarımı anlatayım. Saldıraner bizzat kendisi kızları sopaya çekermiş ve kendisi onlara küfredermiş. Birgün Albay Pilgir, kendisine ismini hatırlamadığım birinin niye dövdüğünü söyledi. O da olaydan haberim yok demiş. Üsteğmen Burhanettin Poturna ise asıl dayığı Abdurrahman Taşçı'nın yediğini söyledi. Gerekçe de erin verdiği komuta uymamakmış.

LAĞIM SUYU

Albay Saldıraner'in kızlar için kullanmış olduğu en iyi laflar "Orospular, kenefler" imiş. Ve kendisine serum verilirken Nilgün Karagözoğlu'na "sana lağım suyu vermek lazım" diyor.

PERİNÇEK NEDENİYLE SAVUNMAM ALINDI

4 Haziran 1974 akşamı saat 20.00 suları. Doğu Perinçek, hastaneye gitme istemiyle geldi. Akşam nöbet saatiydi. Nöbetçi Amir P. Binbaşı Sedat Tüfekçibaşı, o saatlerde çok acil durum söz konusu olmadığı sürece hasta sevki yapılmasını istemiyordu. Ben de Perinçek'e dönerek, "Doğu Bey çok acil bir durum değilse yarın sabah hastane sevkini yapsak olur mu?" diye sordum. O kadar ağrısı olmadığını, sabah da gidebileceğini söyledi. Bu yönde kendisinden imzalı bir kâğıt aldık. Ertesi gün Tabip Yüzbaşı Metin

Denli, bana esti gürledi. Perinçek'ten hastaneye gitmesini gerektiren acil bir durum olmadığına dair imzalı belge istenmesi nedeniyle benden yazılı savunma istedi. Ben de yazılı savunmamda imzalı belgenin Adli Müşavirliğin isteği Nöbetçi amir P. Binbaşı Sedat Tüfekçibaşı'nın emri üzerine aldığımı yazdım. Zaten birkaç gün sonra Metin Denli görevinden ayrıldı.

TUTUKLULARLA ASKERLER KAVGA ETTİ

17 Kasım Cumartesi olayı ki beni altüst eden olay. Tutuklulardan biri götürülüp dövülmüş. Koğuşa geri getirilirken diğerleri bağırıp çağırmaya başlamış, nasıl olmuş bilmiyorum bir eri dövmüşler. Arkasından önce Binbaşı Ayhan Kutluer olmak üzere dalmış içeri ve askerlerle tutuklular arasında sağlam bir dövüş olmuş. Rapor dosyasında askerlerin raporlarını okudum. İyice abartılmıştı. Ayın 21'inde bana muayene edip raporlarını yazmam için yüzbaşı Denli tarafından emir verildi.

O an sanki dünya başıma yıkıldı. Aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık. Askerlerin kaskına kırmızı boya sürmüşler kan diye yutturmak istiyorlar. Ben de kan ile boyayı ayırt edecek tıp bilgisine sahip olduğumu söyledim. Ama sonunda mantığım, insanlığım ve yıllar yılı oluşan düşüncelerim galip geldi. Gerçeği yazacaktım. Her ne kadar aradan 4-5 gün geçtiyse de baktığımda yine de tutuklular ucuz kurtulmuşlar.

Ayın 20'sinde Dr. Asteğmen faşist mi değil mi kavgası olmuştu tutuklular arasında. Bu da tahmin ediyorum Yüzbaşı Metin Denli'yi sevindirdi.

KAYNAK: *Miyase İlkur Haberleri (cumhuriyet.com.tr)*

İŞKENCECİ DOKTOR

Mustafa EKMEKÇİ. 5 Şubat 1974

1963 yılında TİP, emeklemekte olan bir çocuk kadar küçük bir sosyalist partiydi. Fakat her yerden faşizan saldırılara, baskılara uğradı. Partinin Şişli ilçesi o yıllarda, Gültepe gecekondu mahallesinde bir toplantı düzenlemiş, toplantı yapılırken daha faşizan güçlerce basılmış, taş, sopa yağmuruna tutulmuştu. TİP toplantısını basanlar arasında iki tane de askerî tıbbiye öğrencisi vardı. Bunlar, sonradan ortaya çıkarılıp okul yönetimince bir hafta okuldan uzaklaştırma cezası alacaklardı.

Günlerden bir gün, İstanbul Şehir Tiyatrosu'nca oynanan "Sezua'nın İyi İnsanı" adlı oyun, baskına uğramıştı. Baskını yapanların arasında askerî tıbbiye öğrencisinin de olduğu hemen ortaya çıktı. Bundan dolayı da cezalandırılmış mıydı bilmiyorum...

Aradan yıllar geçti. Ankara'da askerî tutukevinde bir doktor yüzbaşı, sanıklara bir doktora yakışır biçimde davranmadığı gerekçesiyle, sanık yakınlarınca "Tabip Odaları"na şikâyet ediliyor.

Tabip Odaları bu doktor yüzbaşını "hekimlik yemini"ne sadık kalmadığı için Onur Kurulu'na sevk ediyordu. Bu doktor yüzbaşı, gazetelerde çıkan haberlerle iyi tanınıyordu. Adı: **Metin DENLİ** idi.

Doktor hakkındaki iddialar gerçekten ağırdı. Bunlar, şöyle sıralanabilir:

Askerî mahkemelerce idama mahkûm edilmiş olanlara. "Nasıl olsa öleceksiniz diye hiç bakmamıştı.

Birtakım operasyonları, uyuşturucu kullanmadan yapmış. Örneğin Olca ALTINAY adındaki sanığın parmağındaki apseyi uyuşturmadan açmış, bu sırada acıdan sanık bayılmıştı.

İşkenceler sırasında parmakları kırılan bir kızın hastaneye şevkini yapmadığı gibi, "iki el arasında bir fark görmediğini" raporunda belirtmişti. (abç)

Göğüs kanserinden Kanser Hastanesi'nde tedavi gören bir hastayı kontrol tedavisine göndermemişti. Kadın ise, tutukevine gelene kadar beş yıldan beri tedavi görmekteydi.

Ülserli hastalara özellikle aspirin vererek - aspirin kanama yapmaktaydı bu hastalarda- kanamaya yol açıyordu.

İşkenceden tabanı patlamış bir tutukluyu, "Senin ayağını ayakkabı vurmuş" diyerek, tutukevine geri gönderiyordu.

Hastane raporu ile diyetle girmesi gereken hastalara diyet uygulanmıyordu.

Hipokrat andı yahut, hekimlik andı" denilen ve doktorların okuldan çıkarken, içtikleri ant ise şöyledir:

"İrk, milliyet, cins ve renk gözetmeksizin hastalarımın bakacağıma namusum üzerine yemin ederim."

★★★

Geçen bir dönemin, toplumda, insanlarımızda bıraktığı izler kolay kolay silinemeyeceğe benzemektedir.

Diyarbakır'da bir askerî mahkemede karar günüdür. Mahkemenin daha önce öğretmenler hakkında verdiği karar, Askerî Yargıtay'da bozulmuş, yeniden mahkemeye gelmiştir. Olayı Yenortam okuyucuları anımsayacaklar. Sanıklardan biri, Ankara'da, Kızılay'da dolaşırken kendileri hakkında mahkûmiyet kararı veren ve sonra, Ankara'da bir göreve atanan yargıcı görür. Yargıç aşağı yukarı şöyle der:

- Aman, bizim verdiğimiz kararı temyiz edin. Askerî Yargıtay, kararı kesinkes bozacaktır...

Zaten temyiz edilmiştir karar. Fakat öğretmenin içinde bir şeyler yıkılır. "Öyleydi de, neden bizi mahkûm ettiniz?" der mi, demez mi bilmiyorum şimdi. Fakat o sıralar, "Ankara Notları"na yazmışım bu olayı.

Askerî Yargıtay kararı bozduktan sonra, yeniden duruşma başlar. Bu kez, yeni yargıç sanıklardan birine sorar:

- Mustafa Ekmekçi'ye o haberi sen mi verdin?

- Evet...

Bunu öğrendiğimde sordum, kendisine:

- Hocam, neden öyle dediniz? Basın Ahlâk Yasası bizim, bize verilen haberlerin kaynağını açıklamamızı yasaklar. Siz neden açıkladınız, durduk yerde başınıza da dert açabilirdiniz?

- Yargıcın gerçekten bilebileceğini düşündüm. Mektubumun fotokopisi alınmış olabilirdi. Hem olmuş bir şeyi açıklamaktan çekinmedim...

Böylesine dürüsttü, yıllarca inletilen öğretmen...

Yargılamalar, sorgular, tutukevinden yargılamaya nasıl götürüldüğü insanların, bunlar üstüne bir gazeteci olarak izlenimlerim, duyduklarım vardı.

Bir gün askerî savcıya ifade vermeye gitmiştim. Koridorda savcının gelmesini bekliyorum. Soruşturma konusu Nihat Erim'in başvurması üzerine olacak, "işkence"yle ilgili. Kafamda savcıya ne diyeceğimi sıralıyorum. Dönem, Talû dönemi. Üst kata çıktım. Orada -hangi duruşma olduğunu bilmiyorum- gencecik çocukların duruşmaları sürüyor. Bir er yaklaştı yanıma, "Burada duramazsın" dedi, daha ötede beklememi söyledi. Elinde cop mu vardı, kalmamış aklımda. Fakat, tutukluları götürüp getirenlerden biri olduğunu anladım. Bulduğum yerin alt katının - bazı tutukluları yola getirmek için zaman zaman kullanıldığını- çok sonraları duydum arkadaşlarımdan.

İşkence görmüş insanı karşısına alıp, yargılayabiliyorsa o yargı yaralanır. Mahkemelerin kovuşturmaları gerekirdi iddiaları. Öyle sanıyorum ki, mahkemelere hakaret suçlarının işlenmesinde, sanıklara yapılan insanlık dışı işkencelerin büyük payı oldu. İşkenceden duruşmaya -hem de nasıl?- getirilen sanık, belki de kendini tutamadı.

★★★

"Yansıma" Dergisi, Ocak ayında açtığı "faşizme karşı muhalefet" konusundaki soruşturmasını, Şubat sayısında da sürdürüyor. Dergi, soruları bana da yolladı. Yanıtlayacak zaman bulamadım. İlginç yanıtlar var. Ocak sayısını da bulup okumalı herkes. Yeniortam'ın geçen güç dönemde verdiği savaşı unutmamış,

değerlendirmiş soruşturmaya katılanlar. Öbür ilerici gazeteleri de. Necati Yıldırım, "Yeniortam, Cumhuriyet, Yenigün gazeteleri de kendi alanlarında yükledikleri sorumluluğu, başarıyı sürdürdüler. Yeniortam'da Mustafa Ekmekçi'nin 'Ankara Notları' ise yaşadığımız son birkaç yılın belgesi olacaktır" demiş.

Şöyle devam ediyor Necati Yıldırım:

Geri kalmış ülkelerde, faşizme karşı halk muhalefetine yaratılması için sanata, sanatçıya büyük görevler düşmektedir. Böyle konuşmakta bir önyargı aramak gerekir mi? Çünkü, ülkelerin faşist dönemlerinde sanatçılar baskı altına alınmak istenmiştir. Birinci sırada, Şili örneği önümüzde. Askerî yönetim Neruda'nın evini gözaltına almış, eşyalarını dağıtmış, kitaplarını yakmıştır. Sanatçılarımızın, yazarlarımızın, aydınlarımızın 'balyoz hareketi'ndeki durumları da unutulmamıştır sanıyorum.

Ülkemiz halkı, son yıllarda ekonomik yönden baskı altına alınırken, bir yandan da siyasal baskı altına alınmak istenmiştir. Ama egemen çevrelerin 'dikensiz gül bahçesi' hazırlama oyunları umdukları gibi çıkmadı. Seçimlerdeki kamuoyunun tutumu, ekonomik ve siyasal baskıya karşı -belirli bir ölçüde- halk muhalefeti sayılabilir. Ülkemiz halkının seçimlerdeki tavrını almasında sanatçıların, yazarların emekleri olmuştur. Birçok sorunların tartışılıp konuşulmasında, siyasal örgütlerin 'sosyal adalet' ilkesini -sözde de olsa- benimsemelerinde gözleri tehlikeye giren Çetin Altan'ların etkisi yok mudur?

Sanatçılar, yazarlar, eleştirmenler 'sen-ben' kavgasının bataklığına saplanmamalıdır bence. Neye yarar hem? Kişisel sürtüşmeler halkı ırgalar mı? Yazara düşen görev, toplumla bütünleşmek, ona değişebilecek bir dünyayı göstermek, değiştirebileceğine inandırmak olmalıdır. Sanatçılar, yazarlar olayları ele alınan sorunları 'dün-bugün-yarın' diliminde yorumlayarak yaşamın değişebileceğinin tohumunu ekmelidir hak tarlasına.

5 Şubat 1974

KAYNAK: <https://gazetecimustafaekmekci.com/node/971>

Edit. Notu: Ekmekçi'nin bu yazısında hemen girişindeki koyu harflerle belirlediğim ve aşağıya aktardığım cümle yazının orijinalinde koyu belirlenmemiştir. Ama, elinizdeki bu kitabın hazırlayıcılarından biri olan İ.Metin Ayçiçek'in "Giriş" yazısında örnek olarak verdiği "morfinsiz diş çekimi" uygulamasında olduğu gibi, morfin kullanılmayarak yapılan tıbbi müdahalenin aslında işkence amaçlı kullanımına ilişkin ilk örneklerden biri olması nedeniyledir.

Aynı örneğin Diyarbakır Cezaevinde çok sayıda yaşandığını biliyoruz. 8 diş morfinsiz olarak çekilen bir Kürt yurtseverini dinledikten sonra, benimkini anlatmak belki fazla hafif gelebilir ama, bu kitabın hazırlanışının temel saiki benim öykümle yeşerdiği için, öykümü kitaptan çıkarmayı düşünmedim.

Bu alıntıyı burada tekrar aktarıyoruz:

"Birtakım operasyonları, uyuşturucu kullanmadan yapmış. Örneğin Olca ALTINAY adındaki sanığın parmağındaki apseyi uyuşturmadan açmış, bu sırada acıdan sanık bayılmıştı.

İşkenceler sırasında parmakları kırılan bir kızın hastaneye şevkini yapmadığı gibi, "iki el arasında bir fark görmediğini" raporunda belirtmişti."

GENELKURMAY'DA TERFİ KRİTERLERİ

Oral ÇALIŞLAR. 16 Nisan 2010.

Ergenekon soruşturması nedeniyle hakkında değişik iddialar ortaya atılan Genelkurmay Başkanlığı Adli Müşaviri Tuğgeneral Hıfzı ÇUBUKLU'nun 12 Eylül 1980 döneminde Mamak Askeri Cezaevi'nin subayları arasında olduğu ortaya çıktı. Mamak Askeri Cezaevi, askeri darbeden sonraki dönemde, zulmün ve insanlık dışı uygulamaların merkeziydi. Orada insanlar dövülerek öldürüldüler. Birçok insan sakat kaldı.

Hıfzı Çubuklu, o zulüm merkezinin parçasıymış. Tutuklulara zulüm ve işkence yaptığı için hakkında suç duyurusunda bulunmuş. O dönemde ben de Mamak Askeri Cezaevi'nde kaldım. Baskı ve işkenceye karşı suç duyurusunda bulunmanın bile ölümü göze almayı gerektirdiği, subaylar ve askerlerin bir felaket topluluğu olarak tutukluların üzerine çöktüğü bir ortamdı. Zalim olmayanların orada barınması mümkün değildi.

Hıfzı Çubuklu'nun o topluluğun bir parçası olmasına şaşırmadığımı belirtmeliyim. Daha önceki dönemlerde de, Mamak Askeri Cezaevi'nde bu tür 'işler' yapan subaylar terfi ettirilmişti. Mesela 12 Mart 1971'de bir cezaevi doktoru vardı. Doktor Yüzbaşı Metin DENLİ, tutuklulara düşman olduğunu açıkça söylemekten çekinmezdi. Doğru dürüst ilaç vermez, cezaevindeki operasyonlara katılıp baskılara ortak olmaktan zevk alırdı.

Elinde kırbaç, mahmuzlu çizmeleriyle cezaevinin içinde dolaşır, tutuklularla hakaretler ederdi. Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Arslan'ın idam edildikleri gün, bütün cezaevi içinde zafer kazanmışçasına dolaşarak hepimizi tahrik etmişti. Bir koğuşa

yapılan toplu saldırıya katılmasından sonra, cezaevinden alınması için açlık grevi yaptığımız olmuştı.

Yıllar sonra, doktor Yüzbaşı Metin Denli'nin Genelkurmay Başkanlığı Sağlık Dairesi Başkanlığı'na getirildiğini ve tuğgeneralliğe terfi ettiğini öğrendiğimde de şaşırمامıştım.

Bir başka örnek: Fehmi ALTINBİLEK.

Fehmi Altınbilek'in adı ilk olarak teğmenken, Doktor Teğmen Necdet Güçlü cinayetinde geçmişti. Güçlü'yü vuran Ülkü Ocakları Başkanı'nın silahı Teğmen Fehmi Altınbilek'indi. Aradan zaman geçti, Yüzbaşı Fehmi Altınbilek olarak adını duyduk. Kızılderde'de Mahir Çayan ve arkadaşlarını katleden operasyonda, İbrahim Kaypakkaya'yı Tunceli'de yakalayan ve ona işkence yaptığı iddia edilen ekibin başındaydı.

Terfi etmeye devam etti. Bir süre sonra karşımıza Şırnak Alay Komutanı olarak çıktı. Albaylığa terfi ettirilmişti. Ona da şaşırmadım.

Hrant Dink öldürüldüğünde Trabzon Jandarma Alay Komutanı Albay Ali ÖZ'ü de daha önceden tanımıştık.

Ali Öz, Yarbay'ken Ankara'da Ulucanlar Cezaevi'ne bir baskın yapılmış ve siyasi tutuklu-hükümlü 10 genç sopalarla kafaları patlatılarak öldürülmüştü. Olay üzerine cezaevinde inceleme yapan Meclis İnsan Hakları Komisyonu, bu 10 gencin cezaevine giren askerlerce öldürüldüğünü, insanlık dışı bir vahşete kurban gittiklerini belirlemişti. İçeriye giren askeri birliğin başında Yarbay Ali Öz bulunuyordu. O olayın üzerine yazdığım bir yazıda, "Ali Öz'ün terfi ederek bir yerde karşımıza çıkacağından eminim" ifadesini kullanmıştım. Yanılmadım.

Bu 'terfi eden subaylar listesi', sadece benim birkaç dakikada hatırladıklarımın oluşuyor. 1990'lı yılların Güneydoğu'daki ünlü yüzbaşı Cemal TEMİZÖZ'ün de daha sonra albay olarak karşımıza çıkması da bu listenin kapsamı içinde değerlendirilebilir.

Bütün bu tabloya baktığımız zaman, 'Acaba Genelkurmay'da bizim bilmediğimiz yazılı olmayan başka terfi kriterleri mi var' sorusu akla geliyor. Örneklerin sayısı o kadar yüksek ki... Araştırmacı arkadaşlara bir önerim olacak: Bugüne kadar zulüm ve işkence yapmakla suçlanmış ne kadar subay var? Bunlar daha sonra hangi mevkilere geldiler, hangi rütbelere terfi etti? Bunu araştırınlar. 'Son 30-40 yıllık gelişmeler içinde, askeri darbeler döneminde en çok suçlananlar, en çok terfi edenler oldular' şeklinde bir sonuç çıkarsa şaşırılmayacağım. Eğer Genelkurmay Başkanı benim yanlış değerlendirmeler yaptığım kanaatindeyse, kendisi de bir araştırma yaptırabilir, ortaya çıkan sonucu hep birlikte inceleyebiliriz.

Sonuç olarak, dehşetli meraklar içindeyim...

RADİKAL: Genelkurmayda terfi kriterleri - Oral Çalışlar

MAMAK CEZAEVİ'NDE BİR KARAR ANI

Oral ÇALIŞLAR. 20 Kasım 2019.

12 Mart 1971 askeri darbesi sonrası. Mamak Askeri Cezaevi'ndeyiz. Cezaevi müdürü Albay Kemal Saldıraner bizi "asker kişi" saydırmak için değişik metotlara başvuruyor.

Sonunda saçlarımızı kesmeye kalkacağını ve "asker kişi" uygulamasına başlayacağını anlayınca iki büyük koğuş, direniş karar verdik. Koğuş kapılarının arkasına demirleri dayadık ve marşlar söylemeye başladık. 1971'in Kasım ayıydı. Deniz Gezmişler de bitişikteki koğuşlarda kalıyorlardı.

Onlar da destek için kapıları kapattılar. Bu bir isyandı. İki taraf da bir bekleme içindeydi. Beşinci ya da altıncı gündü. Birden cezaevinde hareketlenme başladı. Elleri tüfeklerle askerler çatılara tırmanıyorlar, silahlarını bizlere doğrultuyorlardı. Telaşlı bir halleri vardı.

Yakından tanıdığımız 228. Piyade Alay Komutanı Sabri Demirbağ kapıya dayandı ve beş dakika içinde kapıları açmamızı söyledi. "Yoksa zorla gireceğiz" dedi.

KARAR ANI

Durum ciddiye. Bir karar vermek zorundaydık. Koğuştaki değişik örgütlere mensup insanlar vardı. Üç temsilci karar vermek için bir araya geldik.

Herkesin gözü kara olduğu bir dönem. "Haydi direniyoruz" desek, hazır bir ruh hali var. Ancak, askerlerin telaşı da işin ciddi olduğunu gösteriyor. Bir saldırıya hazır gibiler. Durum vahimdi. Diğer iki temsilci arkadaşşıma, "Kapıları açmalıyız, belli ki direniş olursa başımıza büyük işler gelebilir" dedim. Onlar "direnelim" dediler.

Askerler kaynak makineleriyle kapıya dayanmış, silahların namlusu pencerelerden içeriye yöneltilmişti. Direniş kararı

değiştii. Kapıları açtık. Üst rütbeli subaylar koşarak içeri girdiler. Koşuş köşelerini incelemeye koyuldular. "Deniz Gezmişlerin kaçtığı"ndan endişe ediyorlardı.

Sonradan öğrendik ki, İstanbul Maltepe Cezaevi'nden Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Cihan Alptekin, Ziya Yılmaz, Ömer Ayna tünel kazıp kaçmıştı. Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının da Mamak'tan kaçmış olabilecekleri ihtimali askerleri zıplatmıştı.(Oral Çalışlar 12 Mart'tan 12 Eylül'e MAMAK, Everest yayınları) Aradan tam 48 yıl geçti.

O gün, "kapıyı açma" soğukkanlılığını göstermeseydik, acaba neler yaşanırdı bilemiyorum. 12 Mart askeri cuntası fırsat buldukça 68 kuşağının etkili isimlerin birer ikişer imha ediyordu. Cesaret mi, soğukkanlı hareket etmek mi daha hayati, bunu değerlendirmek her zaman kolay değildir.

Bu olayın benim üzerimdeki derin etkisi, dönüm noktalarında soğukkanlılıkla verilen kritik kararlardır. 48. yılında bugün hayatta olmayan 68'li arkadaşlarımı, sevgiyle anıyorum. O günkü direnişçilerden biri de Fahri Doğu. Halen bir pıhtı atması sonucu bir aydan fazla bir süredir şuurunu kapalı yaşam savaşı veriyor. Ona da acil şifalar diliyorum.

Kaynak:

48.yıl: Mamak Cezaevi'nde bir karar anı... - Oral Çalışlar (posta.com.tr)

12 MART ANISI: ASKER KİŞİ

Oral ÇALIŞLAR - 4 Aralık 2020

12 Mart 1971 askeri darbesinin ardından Mamak Askeri Cezaevi'ne sivil tutuklular da getirildi. İlk getirilenlerden biri Deniz Gezmiş'ti. O zamana kadar yalnızca asker sanıkların kaldığı cezaevi, giderek siyasi bir cezaevine dönüştü.

Cezaevinin ünlü bir komutanı vardı: Albay M. Kemal Saldıraner.

Siyasi tutuklulara da asker muamelesi yapmak istiyor ve o yönde baskı uyguluyordu. "Askeri Mahkeme tutukladığına göre siz de asker kişisiniz" diyordu. Talim yaptırmak, askeri elbise giydirmeyi niyeti. Kabul etmedik. Direniş oldu. Askerleri üzerimize saldırttı. "Biz siyasi tutukluyuz, askerlikle ne ilgimiz var?" desek de dinlemiyordu. Baskı, dayak, hücreye kapatma gibi cezalandırmalar günlerce sürdü.

Ne yapsa, istediğini kabul ettiremiyordu. O dönemde fiili bir askeri yönetim vardı. Ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi de açıktı. Kanunları Meclis çıkarıyordu. Mamak Cezaevi'ndeki "asker kişi" gerilimi sürerken, Albay Saldıraner, komutanlarına durumu ilettiğini, askeri mahkemelerin tutukladığı kişilerin asker kişi sayılacağını, bu yönde kanun çıkarttıracaklarını bize duyurdu.

Dediği gibi de oldu. Meclis, bizleri asker kişi sayan kanunu askerin isteği üzerine birkaç günde çıkarttı. Ardından askeri mahkûm kıyafetleri dağıtıldı. Bu yeni bir direnişe yol açtı. Gazetelerde bu şekilde resimlerimizin çıkmasının kamuoyunda hoş karşılanmayacağını düşünerek bu uygulamadan vazgeçtiler.

ASKER-SİYASET İLİŞKİSİ

Cumhuriyet tarihinin uzunca bir bölümü sıkıyönetim, olağanüstü hal dönemleriyle geçti. Bu dönemlerde asker, siyasetin etkin ve belirleyici unsurlarından biri olarak hep üstünlüğünü korudu. Türk Ordusu, 1950'lerden bu yana bir NATO ordusu. Bu

nedenle de komünizmle ve solla mücadele, ideolojisinin temelinde var. Örneğin askeri darbelerin asıl hedefi “komünist rejim kurulmasını önlemek” gerekçesine dayandırılmıştı.

Bir dönem, Komünizmle Mücadele Dernekleri ve askerler, birlikte çalıştılar. Sovyetler Birliği’nden gelecek bir komünist harekete karşı iç kamuoyunda hazırlıklar yapıldı. Tabii yıllar içinde bu tarihsel/ideolojik arka plan biraz unutuldu. Asker-siyaset dengesi, otoriterlikle çoğulculuk arasında gidip gelebiliyor. Asker de bürokrasi de devletin parçası. Devletin işleyişine, tercihlerine göre şekillenirler. Demokrat bir devlet yapısı varsa, bürokrasi de ona ayak uydurur, asker de...

Albay Saldıraner, tüm toplumu “asker kişi” olarak görmek isteyen bir zihniyetin sahibiydi. Hayatımızda da bu tercih epeyce etkili oldu. Sivilleşmek gerek.

Kaynak:

12 Mart anısı: Asker kişi - Serbestiyet

12 Mart anısı: Asker kişi - Oral Çalışlar - Posta Gazetesi (gazeteoku.com)

BÖLÜM: 4 – 2

12 Eylül 1980

MAMAK ASKERİ CEZAEVİ İŞKENCEDE UZMAN BİR PSİKOPAT

Ve yaptıklarının sonuçlarından kendisi bile korkan
Albay Recai Tetik

MAMAK CEZAEVİ KOMUTANI İŞKENCECİ ALBAY 32 SENEDİR KAYIP!

HaberAktüel - 27 Ocak 2012

12 Eylül darbesinden bir ay önce Mamak Askerî Cezaevi Komutanlığı'na getirilen ve adı insanlık onurunu çiğneyen işkencelerle anılan Albay Raci Tetik, 32 yıldır bulunamıyor.

Devrimci 78'ler Derneği, Tetik'in gizli şekilde İzmir'de yaşadığını ileri sürerken, eşi Aliye Tetik, Avustralya'da kanser tedavisi gördüğünü ifade ediyor. Tetik'in ismi, Mamak'ta vatanî görevini yaparken Albay Raci Tetik'in emriyle tutuklulara işkence yaptığını itiraf eden **Kâmil ATILMAN**'ın Zaman'a yaptığı açıklamalarla gündeme gelmişti.

Atlıman, "Tetik, döve döve bana dayak atmayı öğretti." demişti.12 Eylül askerî darbesinin ardından Mamak Askerî Cezaevi'nde görev yapan askerler ile burada bulunan mahkûmlar, Cezaevi Komutanı Albay Raci Tetik'i işkencelerin baş sorumlusu olarak gösteriyor.

Devrimci 78'ler Derneği de, geçen yıl Raci Tetik hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyuru-sunda bulunmuştu.

Derneğin Yönetim Kurulu üyesi Yılmaz Cerek, 32 yıldır nerede oturduğu saklanan Tetik'in, bulunduğunu iddia ettiği İzmir'de bir adresi de dilekçesine yazdı.

Aliye Tetik ise eşi Raci Tetik'in Avustralya'da kanser tedavisi gördüğünü söylüyor. Tedavinin ardından da bir huzurevine yerleştirileceğini ifade ediyor.

Geçen yıl Taraf Gazetesi'ne konuşan Aliye Tetik, "Biz 31 sene öncesinin muhakemesini vicdanlarımızda yaptık ve o zaman yaşanan tüm olayları kendi içimizde kapattık. O dönemle ilgili

solcuların büyük acılar çektiğini, zarara uğradıklarını söyleyebilirim” diyor.

Mamak Cezaevi'nde coplarla dövülüp kafeslere konulduklarını ve günlerce aç-susuz bırakıldıklarını anlatan Devrimci 78'ler Derneği Yönetim Kurulu üyesi Yılmaz Cerek, yaşadıklarını şöyle dile getiriyor:

“Cezaevinde her gün düzenli olarak işkenceye, kötü muameleye ve baskılara maruz kaldım. Hem fiziki hem de psikolojik olarak travmalar yaşadım. Tahliye olduktan sonra da uzun yıllar psikolojik travma durumu devam etti.”

Mamak'ta 14 ay kalan Hüseyin Yılmaz da, askerlerin isteyerek kendilerine işkence yapmadıklarını vurgulayarak, başından geçen bir anıyı anlatıyor: “Bu çocuklara Raci Tetik emir veriyordu. Dövmeyen askerlerin dövüldüğünü biliyordum. Tanıdığım yakın köylüm bir asker vardı. Bizi dövmediklerinde dayak yiyordu, yüzüme baktığında ağlıyordu.”

1980 öncesi Balıkesir Ülkü Ocakları başkanlığı yaparken tutuklanarak 7 yıl Mamak'ta yatan Ahmet Ulu ise komutanların askerlere kendilerini vatan haini olarak tanıttığını söylüyor: "Askerler, 'bu insanlar vatan haini, bunlar insanları böyle katletti, hamile kadınları böyle katlettiler' şeklinde bizi dövme için motive ediyordu. Raci Tetik, Kıbrıs savaşında esirlerin kapatıldığı yerde de komutanmış. Bu işte profesyonel olduğu için Mamak'a getirildi."

İTİRAF ETMİŞ, "BENİ KULLANDILAR" DEMİŞTİ

Mamak Askerî Cezaevi Komutanı Albay Raci Tetik, en son 1988 yılında Milliyet Gazetesi'ne bir röportaj vermişti.

"Ben bir işkenceciyim, beni pohpohlayarak kullandılar." diyen Tetik, şu ifadeleri kullanmıştı:

"Benden önce bir yıl içerisinde 6 komutan değişmiş. Geldiğimde görev yapılmıyordu. Başa geçtim, örnek oldum. Talimatnameleri, kanunları uygulamaya başladım. Ama orası cezaeviydi. Hastane, okul, aşk gemisi veya yat kulübü değildi. Benden öncekiler iyi davrandıkları için başarılı olamamışlar. Mecburdum, astlarıma inisiyatif vermeye. Verince anormal işler olmadı değil, oldu. O talihsiz olaylara ben de çok üzüldüm. Ama bu, bir savaştır. Savaşta her zaman iyi şeyler olmaz. Lafla hizaya gelmiyorlardı. Saklamıyorum, oldu (işkenceleri kastediyor). Peki onlar niye direniyorlar? Devletin talimatına niye direniyorlar?"

Soru: Mamak'ı hatırladıkça uykularınız kaçıyor mu?

- Çok... İki sene öncesine kadar çok olurdu. Şimdi yavaş yavaş düzeldi. Doktor, 'Mamak'ı hatırlamadan yaşa.' diyor. Orada görevliyken de oluyordu.

TECAVÜZ VE İŞKENCE ETTİ, BAKIN ŞİMDİ NEREDE?

12.09.2013 // İnternetHaber

Bugün 12 Eylül'ün 33 yıldönümü. Mamak Askeri Cezaevindeki tecavüz, işkence ve cinayetlerin sorumlusu Cezaevi Komutanı Raci Tetik ise pişmanlık duymadan huzurevinde geçiyor günlerini

"Mamak Cezaevinde, üç aylık bebeği getirip, çırılçıplak soyup babasının karşısında su dolu bir bidona sokarak konuşturulmaya çalışılan kişiler oldu. Bu durumda olan kişi her şeyi imzalar. Onlar da yazıyorlardı kendilerine göre, imzalatıyorlardı.

Orada sorguda ırzına geçilen arkadaşlarımız oldu. Orada bunun için görevli olanlar vardı. (...)

Sıyırttırıyorlar afedersiniz pantolonunu, fotoğraflarını çekiyorlar, herifin biri arkadan üzerine abanıyor. Bunlar yaşandı."

Darbecilerin 12 Eylül'de yaptığı sistematik işkenceleri anlatan isim 12 Eylül'de cezaevinde yatan eski bakan Yaşar Okuyan. Okuyan Milat gazetesine verdiği röportajda 12 Eylül Mamak Askeri Cezaevini böyle anlatıyordu. Okuyan'ın işkencelerde sorumlu olduğunu söylediği isim ise Mamak Askeri Cezaevi Komutanı Raci Tetik'ti. Okuyan, Raci Tetik'in kendi istediği dilekçeyi yazmadığı için MHP'li tutukluları öldürüp, cezaevi doktorundan da intihar etti diye rapor alacağını da söylüyordu aynı röportajda.

Bugün 12 Eylül darbesinin 33. yıldönümü. Türkiye darbe ile ilgili Kenan Evren ve arkadaşlarının görüntülerini hatırlıyor belki de en çok. Ama en çarpıcı olanlar Diyarbakır, Metris ve Mamak gibi cezaevlerinde yaşananlardı. 32 bin kişinin tutuklu olarak geldiği Mamak Askeri Cezaevi'nin komutanı Raci Tetik yaptıkları ile hafızalara kazındı. İşte şimdi huzurevinde yaptıklarında pişmanlık duymadan yatan Tetik'in geçmişte yaptıklarından bazıları:

DOĞUNUN BAŞBUĞU YILMA DURAK'IN MAKATINA ŞİŞE SOKMUŞLARDI

Mamak'ta tutuklu ve hükümlülere ağır işkenceler yapıldığını herkesin duyduğunu anlatan bir diğer isim, Tabip Binbaşı Selim KAPTANOĞLU'ydu.

Kaptanoğlu, yıllar sonra işkencenin başındaki kişinin de cezaevi komutanı Raci Tetik olduğunu ifade etmişti. Tetik'in koşullara köpeklerle girdiğini ve ağır işkenceler yaptığını dile getiren Kaptanoğlu, sıkıyönetim şartlarından dolayı kimsenin buna ses çıkaramadığını vurguladı.

Kaptanoğlu bir başka MHP yöneticisi, Doğu'nun Başbuğu olarak anılan Yılma Durak'ın başına gelenleri şöyle anlatmıştı:

"Cezaevinde iki kişinin bulunabileceği hücrelerde dört hükümlünün konulduğuna şahit oldum. Tutuklulardan ikisi yatağında yatarken biri tuvalette diğeri de ayakta beklemek zorunda kalıyordu. Cezaevinde bulunan Yılma Durak Mevki Hastanesi'ne defalarca getirildi. İlk getirildiğinde İstanbul'da işkence gördüğü

için tedavi edilmişti. Kendisinin makatına şişe sokulduğunu bana ifade etmişti. Buna ilişkin bulgular da mevcuttu. Yılma Beyin işkence gördüğünü rahatlıkla söyleyebilirim."

O SOLCU GAZETECİ ÖLDÜ, BEN ÖLMEDİM

Ülkü Ocakları Genel sekreteri ve 12 Eylül darbesi sonrası Mamak cezaevinde o acı günleri birebir yaşayanlardan Haşim AKTEN cezaevine gelir gelmez başlayan işkenceyi şöyle anlatıyordu:

"Girersiniz kafese askerler öldüresiye vurmaya başlarlar. Asker öldüresiye vurmazsa o zaman komutan askeri döver. Sen bununla iş birliği mi yapıyorsun der. Solcu bir arkadaş vardı benim yediğim dayağı o yedi kemik kırandan. O dayağı yedi ve öldü ben ölmedim. Ölen solcu bir gazeteci idi. Benden bir gün sonra geldi aynı dayağı yedi o öldü ama Allah beni korumuştur ben ölmemiştim."

Akten'in sözünü ettiği solcu gazeteci Sol Yayınlar'ın kurucusu İlhan ERDOST'tu. Ancak Erdost Mamak'ta öldürülen ilk tutuklu değildi.

CİNAYETLER RACİ TETİK'İ DAHA DA CESARETLENDİRDİ

Oral Çalışlar daha sonra kitap yaparak yaşadıklarını anlattığı Mamak Cezaevindeki ölümleri şöyle anlatıyordu:

"Mustafa Yalçın, Raci Tetik'in komutanlığında Mamak'ta öldürülen ilk tutuklu. Tarih 28 Ağustos 1980'di. 12 Eylül darbesinden 15 gün önceydi. Tetik, göreve yeni atanmıştı. Nasıl bir yönetim kuracağını ortaya koymak amacıyla koğuşlara bir saldırı düzenledi. Tutuklular havalandırmaya çıkarıldılar, saatler

süren bir dayak ve tekmeleme faslından geçirildiler. Her taraf kan içinde kalmıştı. Bu dayak sırasında ağır yaralanan Mustafa Yalçın bir süre sonra can verdi.

Bu cinayet, Tetik'i korkutmak bir yana, daha da azgın şekilde saldırmaları için cesaretlendirdi. Darbe gerçekleştikten sonra eli iyice rahatlardı. Darbenin ilk günlerinde bu zulmün kurbanlarından birisi İlhan Erdost'tu. Gözaltında Mamak'a getirilirken yolda dövülerek öldürüldü. (...) Bu açık cinayete rağmen Tetik'in acımasızlığı ve saldırganlığı hafiflemek bir yana ağırlaşarak sürüyordu."

RAHATLIK SİZE BATIYOR, BANA KALSA HEPİNİZİ KURŞUNA DİZERİM

Tüm yaşanan işkencelere rağmen Raci Tetik, tutukluların "rahat" bir ortamda olduğunu düşünüyordu. Oral Çalışlar o düşüncüyü Tetik'in nasıl ifade ettiğini şöyle yazmıştı yıllar sonra:

"Raci Tetik, tek tek sıraya dizilmiş tutukluların karşısındaydı. Ellerini arkasına koyarak onları düşman gözlerle süzdü, küfür ve hakaretlerle dolu konuşmasını şöyle tamamladı: 'Rahatlık size batıyor. Sopyayı sırtınızdan kaldırdık mı böyle oluyor. Bundan sonra görürsünüz gününüzü. Bana kalsa hepinizi tek tek hücreye koyar, her gün birinizi kurşuna dizerim. Geri kalanınız da elleri şakaklarında ölümü beklerler. Dua edin ki benim cuntam gelmedi. Benim cuntam gelseydi sizi burada böyle boşuna beslemezdim. Faşistlerden bir korkum yok. Beni öldürürse komünistler öldürür. Ama öyle bir zaman gelirse, öldürülünceye kadar dağa çıkar ve gerillacılık yaparım'."

12 EYLÜL'ÜN 32 YILDIR KAYIP OLAN

**İŞKENCECİSİ 5 YILDIZLI
HUZUREVİNDE BİR İNDİ**

STAR - 4 Haziran 2012

Mamak Askeri Cezaevi'ndeki sistematik işkencenin sorumlusu olarak gösterilen emekli Albay Raci Tetik'in eşinin iddia ettiği gibi Avustralya'da değil, İstanbul'daki TSK Çamlıca Rehabilitasyon Merkezi'nde olduğu bildirildi.

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, 12 Eylül askeri darbesi sonrasında yaşanan işkence ve kötü muameleye ilişkin soruşturmada kilit konumdaki Mamak Askeri Cezaevi müdürü emekli Albay Recai Tetik'in adresini tespit etti. Yıllardır izine rastlanamayan ve eşinin "Avusturalya'da kanser tedavisi oluyor" dediği Recai Tetik'in İstanbul'da GATA'ya bağlı Çamlıca Huzurevi'nde kaldığı belirlendi. Yapılan yazışmalar sonucunda İstanbul Merkez Komutanlığı kritik bilgiyi ulaştırdı.

12 Eylül işkencelerini soruşturan Savcı Murat Demir, bir numaralı sanık olarak gösterilen Recai Tetik'in kaldığı yeri tespit etmek için yoğun bir çalışma başlattı.

Ailesinin yurtdışında tedavi gördüğü açıklamasını dikkate almayan Savcılık, Emniyet ve Merkez Komutanlığı ile temas kurdu. 10 yıldan fazla süredir izine rastlanamayan Tetik'in izi askeri bir huzurevinde bulundu. İstanbul Merkez Komutanlığı ile

yapılan yazışmalarda Tetik'in İstanbul GATA'ya bağlı Çamlıca Huzurevi'nde kaldığı kesinleştirildi. Tetik'in en kısa sürede sorgulama için ifadeye çağrılacağı öğrenildi.

Tetik'in huzurevinde kalması bilgisi, hayati derecede bir hastalığının olmadığı şeklinde yorumlandı. Ancak ifadeye çağrı ya da gözaltı durumunda Tetik'in 'hayatî' derecede bir hastalığının olup olmadığına Adli Tıp Kurumu tarafından belgelenmesi gerekiyor.

Recai Tetik'in eşi Aliye Tetik, STAR'a yaptığı açıklamada eşinin ağır hasta olduğunu ve Avusturalya'da kanser tedavisi olduğunu iddia etmişti. Soruşturma kapsamında ifade veren 35 mağdur, dönemin Mamak Askerî Cezaevi Müdürü Tetik'in ismini vermişti. İşkence gördüklerini ifade eden mağdurlar, işkence emrinin Recai Tetik tarafından verildiğini söyledi.

SİSTEMATİK İŞKENCE UYGULADI

Mağdurlar Tetik'i, "sistemik işkence yapmakla „ suçladı. Tetik'in yaptırdığı işkencelerin bazıları "24 saat İstiklâl Marşı ve Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nin okutulması, öldürücü darbelerle dövme, yemeklerin içine balgam ve fare ölüsü gibi pisliklerin atılması, uzun süre sadece iç çamaşırlarıyla açıkta bırakılma" olarak sıralarını.

Raci Tetik, 1988 yılında verdiği bir röportajda "Ben bir işkenceciyim, beni pohpohlayarak kullandılar" demişti.

ASKERİ HUZUREVİNDE YAŞIYOR

Tutukluları kurşuna dizmek isteğini sık sık dile getiren, ama bunun yerine dayak, tecavüz, işkence ile yetinen Tetik, korktuğu gibi öldürülmedi.

12 Eylül döneminde Mamak'ın hakimi durumunda olan Tetik, İstanbul'da GATA'ya bağlı Çamlıca Huzurevi'nde yaşıyor halen.

12 Eylül ile ilgili olarak geçen yıl ekim ayında TBMM Darbeleri Araştırma Komisyonu'na ifade veren Tetik, BDP milletvekili Sırrı Süreyya Önder ile de ilginç bir polemige girmişti.

Gazetecilere "Raci Tetik, benim bilfiil işkencecim" diyen Önder o işkenceleri şöyle anlatmıştı:

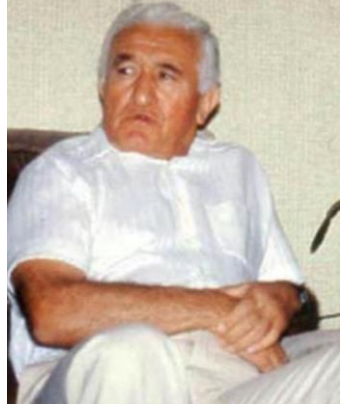
"Mamak'ta herkese ne yapıldıysa... Tabutluklar, falakalar, kendi eliyle dövmeler, köpekleri üstümüze salmalar, hakaretler, görüşçülerimize yapılan eziyetler... Bir özel harp mensubudur. Kıbrıs'taki işkencelerinden, gaddarlığından dolayı ödüllendirilerek Mamak'a gönderilmiştir. 28 Ağustos'ta geldi Mamak'a ve 12 Eylül'ün geleceğini haber vererek başladı işe soracağız bütün bunları. Tarih sorar. Gün gelir devran döner sanıkla sorgulayan yer değiştirir."

İŞKENCE YAPMADIM AMA O BİR SAVAŞTI

Bu yıl Nisan ayında 12 Eylül davası için talimatla ifade veren Tetik, işkence yaptığı iddiaların reddetti ve "... orası cezaevi idi, hastane, okul, aşk gemisi ve yat kulübü değildi. Benden öncekiler iyi davrandıkları için başarılı olamamışlar. O talihsiz olaylara ben de çok üzuldüm. Ama bu bir savaştır. Savaşta her zaman iyi şey olmaz." demişti.

5 YILDIZLI OTEL KONFORUNDA BAKIM VE TEDAVİ HİZMETİ VERİLİYOR

Emekli Albay Raci Tetik'in kaldığı bildirilen TSK Çamlıca Özel Bakım Merkezi'nde subay, askeri memur, astsubay, uzman jandarma çavuş ve uzman erbaş emeklilerinden 65 yaşını doldurmuş olanlara barındırma, bakım, tedavi ve gözetim hizmeti veriliyor.

20 dönüm bahçe içindeki TSK özel Bakım Merkezi'nde şu hizmetler veriliyor:

24 saat tıbbi takip ve düzenli tedavi, günlük yaşam aktivitelerini sürdürme konusunda yardım, psikolojik danışmanlık hizmeti, sosyal hizmet uzmanı tarafından aktif yaşama yönelik 6-8 faaliyet, hobi, sanat ve el becerileri faaliyetleri, diyetisyen kontrolünde lezzetli ve sağlıklı beslenme hizmeti, spor salonu, sosyal aktiviteler (tiyatro, sinema, gezi, eğlence ve doğum günü kutlamaları), jakuzi ve egzersiz programı, GATA Haydar Paşa Eğitim Hastanesi'ne günün belirli saatlerinde servis hizmeti sunulmaktadır.

Merkezde sürekli doktor ve hemşireler görev yapıyor. Yatağa bağımlı veya hasta olan hak sahipleri her gün doktor, hemşire, psikologdan oluşan bir ekip tarafından muayene ediliyor.

TSK Çamlıca özel Bakım Merkezi'ne başvurular ikamet edilen il veya ilçenin garnizon komutanlıklarına veya doğrudan bağlı bulunan Kuvvet Personel Başkanlıklarına yapılabilir.

“BUGÜN, YİNE OLSA, YİNE AYNISINI YAPARIM”

Mamak müdürü emekli albay işkenceyi 1988’de itiraf etmişti. Raci Tetik, 12 Eylül darbesinde işkence yapılan yerlerin başında gelen Mamak Cezaevi’nde, hâkim ve savcıların yatıştırıcı ilaç olarak duruşmalara geldiğini belirterek kendisinin ilaç almasına hiç gerek olmadığını söylemişti.

Dönemin Mamak Askeri Cezaevi Müdürü Albay Raci Tetik, 11 Eylül 1988 tarihinde Milliyet gazetesinde yer alan “9’uncu Yılına Girerken 12 Eylül” başlıklı yazı dizisinde yer alan konuşmasında eskiden geceleri rahat uyuyamadığını; ancak yavaş yavaş alıştığını dile getiriyor. Tetik, Mamak’ta hiç iyi hatırası bulunmadığını belirterek “Mamak’ı isteyerek, severek yapmadım. Ama ben o şekilde yapılması gerektiğine inandım” ifadelerini kullanıyor.

“GELDİĞİMDE GÖREV YAPILMIYORDU.”

Mamak’taki işkenceler için ise Tetik, şu açıklamayı yapıyor: “Öyle bir ortamdı ki... Yukarısı öyle uygun bulmuş, beni tayin ettiler. Benden önce belki uygununu bulamamışlar. Belki de görevden kaçamayacağımı bildikleri için uygun bulmuşlar. Benden önce bir senede 6 komutan değişmiş. Geldiğimde görev yapılmıyordu. Başa geçtim, örnek oldum. Benden öncekiler iyi davrandıkları için başarılı olamamışlar. Mecburdum, astlarıma inisiyatif vermeye. Verince anormal işler olmadı değil, oldu. O talihsiz olaylara ben de çok üzüldüm. Ama bu bir savaştır. Savaşta her zaman iyi şeyler olmaz.”

Huzurlu olup olmadığına yönelik soru üzerine Raci Tetik, bugün yine aynı şekilde olsa aynı hareketi yapacağını vurguluyor. Tetik, “Talimatnameler Genelkurmay’dan mı geldi” sorusuna şu cevabı veriyor: “Tabii... Eldeki Askeri Ceza

Kanunu'nun iç hizmet yönetmeliğinden alınarak yapılmış bir talimatnameydi. Kısa bir şeydi. Aynen onu tatbik ettik.

Ama suç işlediğinde asgarisini değil, azami cezayı uyguluyordum. Örnek olsun diye... Disipline sokmak için... Ona göre cezalandırılmış olabilir..."

HAKİMLER SAKİNLEŞTİRİCİ ALIYORDU.

Çoğu bilmediği için İstiklal Marşı'nı öğrettiklerini söyleyen Tetik, tavuk bile kesmediğini savunarak, görev yaptığı 4 yıl içinde 31 bin küsur tutuklunun gelip geçtiğini belirtiyor. Doktorun Mamak'ı hatırlamadan yaşamasını tavsiye ettiğini anlatan Tetik, "Mamak'ta hakimler, savcılar yatıştırıcı ilaç olarak duruşmalara çıkıyorlardı. Ben hiç almadım. Ben sıkıldım mı, Hüseyingazi Dağı'na çıkıyordum. Orada sakinleşip geri dönüyordum" şeklinde konuşuyor.

Raci Tetik'in kaldığı Huzurevi'nin önünde
İşkence Protestosu

RACİ TETİK: "KİMSEYE İŞKENCE YAPMADIM, DİSİPLİNİ SAĞLAMAYA ÇALIŞTIM."

Selçuk AVAL

12 Eylül askeri darbesi döneminde işkencelerle anılan Mamak Askeri Cezaevi Müdürü emekli Albay Raci Tetik, ifadesinde, "kimseye işkence yapmadığını, disiplini sağlamaya çalıştığını" savundu. 12 Eylül döneminde Ankara'daki işkence ve kötü muameleleri soruşturan Cumhuriyet Savcısı Murat Demir, Tetik'in "şüpheli" sıfatıyla ifadesinin alınması için talimat yazdı. Talimat doğrultusunda Tetik'in İstanbul'da alınan ifadesi, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden Savcı Demir'e gönderildi.

AA muhabirinin aldığı bilgiye göre, 4 sayfalık ifadesinde suçlamaları reddeden Tetik, "Kimseye işkence talimatı vermedim, kimseden de işkence yapmam yönünde bir talimat almadım" dedi. Bizzat işkence yapmadığını, yapanları da görmediğini savunan Tetik, cezaevinde aşırı disiplinsiz davranan mahkumlara "hücre cezası verildiğini" kaydetti. 12 Eylül'e giden süreçte ve sonrasında, Mamak Askeri Cezaevi'ne binlerce tutuklunun giriş, çıkış yaptığını belirten Tetik, "Olağanüstü bir dönem yaşıyorduk. O günün şartları gereği disiplini oluşturmaya çalıştım. Kanunun verdiği yetkileri kullandım, kanun dışına çıkmadım. Kamuoyunda bilinen bir isim olduğum için suçlanıyorum" ifadesini kullandı.

12 Eylül darbesine ilişkin dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren ile Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tahsin Şahinkaya hakkında hazırlanan iddianamede, "Raci Tetik'in, Mamak Askeri Cezaevi'ndeki işkencenin emirlerini verdiği" iddia ediliyor.

TANIKLAR RACİ TETİK'İ ANLATTI: 'KARIŞTIR-BARIŞTIR' İŞKENCESİNİN DE MİMARIYDI

Tanık: Ulvi OĞUZ. 03.05.2019

12 Eylül döneminde Mamak Askeri Cezaevi'nin komutanlığını yapan işkenceci albay Raci Tetik, geçen hafta 88 yaşında öldü. Tetik'in İstanbul'daki cenazesinde bir dizi protesto gerçekleşti. 1980-1984 yılları arasında Mamak Askeri Cezaevi komutanı olan Raci Tetik aynı zamanda 12 Eylül döneminde sağcı ve solcu tutukluların bir arada hücrelere konulduğu "kariştir-bariştir" diye bilinen yöntemin de ilk uygulayıcılarından oldu.

TKP davasından yargılanan ve 1981'den 1987'ye dek genellikle 3 kişiyle birlikte 4 metrekarelik bir hücrede kalan Ulvi Oğuz, "kariştir-bariştir" politikasının da işkencenin bir türü olduğunu söyledi.

4 metrekare hücrenin içinde iki sağcı faşist ile iki solcu kaldıklarını belirten Oğuz "Mesela benim yanımda Doğan Öz'ün katili olarak yargılanan ve sonunda beraat ettirilen İbrahim Çiftçi adında birisi vardı" dedi.

Oğuz yaklaşık 2 buçuk yıl küçücük bir hücrede birlikte kaldığı Çiftçi ile çok sık kavga ettiğini ve bu yüzden birçok kez tabutluk denilen hücreye konulduğunu anlattı:

“Bu İbrahim Çiftçi ile ben çok sık kavga ederdik ve her zaman beni aşağıya götürüp tabutluklara koyarlardı. Ben karışımla ölçmüştüm, tabutluk 4 karışa 4 karış. Yani soba borusu gibi bir yerde kalıyorsun. En az 12 gün tutarlardı orada. Ya ayakta duracaksın ya çömeleceksin. Ayaklarını uzatamazsın. Son derece karanlık, en ufak bir ışık sızıntısı bile yok.”

Oğuz “Bu karıştır-barıştır politikası da orada sağcılarla solcuların yani faşistlerle solcuların arasındaki bu mesafeyi açmaktan başka hiçbir işe yaramadı” dedi.

'ULUSAL MARŞ

İLK KEZ İŞKENCE ARACI OLARAK KULLANILDI'

Sayım sırasında askerlerin gelip İstiklal Marşı'nın örneğin 7'nci, 2'inci, 5'inci kıtalarını okutması gibi uygulamaları hatırlatan Oğuz “Dünyanın hiçbir ülke yönetimi kendi ulusal marşını cezaevindeki herhangi bir tutuklu grubuna işkence aleti olarak kullanmamıştır, kullanmaz. 12 Eylül yönetimi bize uyguladı bunu. Bir işkence gerekçesi olarak kullandılar” dedi.

Bir gün gözü bağlı ve elleri kelepçeli olarak merdivenlerden indirilirken sendelediğini anlatan Oğuz, askerler düşmesine engel olmak için kendini tuttuğunda Raci Tetik'in “Bırakın yuvarlansın, gebersin. Bir Ulvi Oğuz eksilir” dediğini hatırlatıyor.

42 GÜNLÜK AÇLIK GREVİ

Oğuz, Mamak'taki koşulların düzeltilmesi için 42 günlük açlık grevi yaptıklarını ve revire götürüldüklerinde açlık grevini bırakmaları için Tetik tarafından tehdit edildiklerini anlattı. Grevin sona ermesinin ardından Raci Tetik'in yanındaki bir binbaşının bir dizi askerle birlikte kendisini dövdüğünü kaydeden Oğuz, “Raci Tetik'in orada olup olmadığını anımsamıyorum. Bu tür şeylerde genelde Raci Tetik gelir, kenardan ellerini arkasına kavuşturur, izlerdi” dedi.

Almanya'dan IG Metall sendikasının Türk-İş'e yazı yazarak Ulvi Oğuz'un sağlık durumunu sormasının ardından yabancı

basın kuruluşlarından bir heyetin Mamak'a geldiğini anlatan Oğuz, gazetecilerin önünde daha önceki işkencelerden dolayı yaşadığı bir rahatsızlık nedeniyle bayıldığını anlattı. Daha sonradan öğrendiğine göre gazetecilerin neden böyle olduğunu sorması zerine Raci Tetik "şov yapıyor, numara yapıyor" diye yanıt vermiş.

AYNI YÖNTEMLER şİLİ'DE DE UYGULANDI

Oğuz 1987'de cezaevinden çıktıktan sonra gittiği İngiltere'de, şili Komünist Partisi ve şili'nin MIR adlı rgt üyeleriyle konuşmaları sırasında tamı tamına aynı işkencelerin onlara da yapıldığını öğrenmiş. Oğuz "Amerika'da bir okul, faklte midir artık nedir bilemiyoruz adı, akademi'dir belki. Türkiye ve şili gibi ülkelerden olan polislerin oralarda yetiştirildiğini duyardık, bu gerçekten doğruymuş diye düşündüm o zaman da" diyor.

RACİ TETİK'İN CENAZESİNDE PROTESTO! HAKLARINI HELAL ETMEDİLER!

29 Nisan 2019 - (Habertürk)

12 Eylül döneminde Mamak Askeri Cezaevi Müdürü olan Albay Raci Tetik 88 yaşında hayatını kaybetti. Tetik için Şakirin Camisi'nde düzenlenen törende, 12 Eylül döneminde işkenceye maruz kaldığını söyleyen bir grup, öğle namazını müteakip kılınan cenaze namazı öncesi, protesto gösterisi yaptı.

Protesto düzenledi.

12 Eylül darbe döneminde Mamak Askeri Cezaevi Komutanı olan Emekli Albay Raci Tetik'in cenaze töreninde protesto yaşandı. O dönem Mamak cezaevi'nde kaldıklarını söyleyen yaklaşık 20 kişi protesto eyleminde bulundu.

Hakkını helal etmediklerini belirten grup, o dönemde 3 arkadaşlarının hayatlarını kaybettiğini söyledi. Cenazenin Türk Bayrağı'na sarılı olmasına da grup tarafından tepki gösterildi. Tetik için askeri tören ise düzenlenmedi. Selimiye Camii'nde yapılması planlanan cenaze töreni Şakir'in Camii'nde gerçekleştirildi. Yapılacağı söylenen askeri tören ise yapılmadı.

"MEKANI CEHENNEM OLSUN İNŞALLAH"

Protesto yapanlardan biri de İyi Parti İstanbul Milletvekili Ahmet Çelik oldu.

Çelik, Raci Tetik'in cenazesinin başına gelerek "**işkenceci**" dedi. İyi Partili Milletvekili daha sonra: "Binlerce kişiye işkence yaptı. İnsanların ölümüne neden oldu. Biz buraya hakkımızı helal etmemeye geldik. Mekanı cehennem olsun inşallah" ifadelerini kullandı.

Şakirin Camisi'ndeki gerçekleştirilen cenaze töreninde Tetik'in tabutuna Türk bayrağı sarılırken, cenazeye Tetik'in yakınları da katıldı. Mamak Cezaevi'nde işkenceye maruz kalan protestocular, "Cehennemde ateşin bol olsun" diye bağırdı.

Bu sırada yakınları ile grup arasında gerginlik yaşandı. Cami çevresinde güvenlik önlemi alan polis olaya müdahalede bulunarak Tetik'i protesto eden grubu alandan uzaklaştırdı. Kılınan cenaze namazının ardından Tetik'in cenazesi toprağa verilmek üzere Tuzla Şifa Mezarlığı'na götürüldü.

"İŞKENCE YAPTIKLARIM HAKKINI HELAL ETSİN"

Doğan EŞLİK - 4. 02. 2012.

12 Eylül 1980 darbesinin ardından Mamak Cezaevi'nde askerliğini yapan Doğan Eşlik, kendisine zorla işkence yaptırdıkları gerekçesi ile darbeyi yapanlar ve Mamak Cezaevi'ndeki görevliler hakkında Ankara Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

Dilekçesinde, evlenip yuva sahibi olamamasına ve psikolojisinin bozulmasına darbecilerin sebep olduğunu vurgulayan Eşlik, ismini tek tek saydığı işkence mağdurlarından helallik istedi. Eşlik, "Bizi insanlıktan çıkarmışlardı, işkence ettiklerim ne olur haklarını helal etsin" diyor.

Askerliğin ardından Eşlik'in psikolojisi bozuldu, maddi durumu iyi olmadığı için hastaneye gidemedi. "İşkence yaptığım birisi ile karşılaşırım bana hayatı zindan eder. Tekrar darbe olur aynı şeyler bu defa benim başıma gelir" düşüncesi ile hiç evlenmedi. Uzun yıllar birlikte yaşadığı annesini de kaybedince, tek başına yaşamaya başladı. Doğan Eşlik, şu anda psikolojik sorunlar ile karşı karşıya. Kendisine yardım eli uzatılmasını istiyor, zorla yaptığı işkencelerden dolayı pişman olduğunu belirtiyor.

20 AYIN İZİ 30 YILDA SİLİNMEDİ

12 Eylül 1980 darbesinin ardından tutuklanan yüzlerce mahkûm, Mamak Askeri Cezaevi'ne konuldu. Cezaevindeki işkencelerin tesiri ile birçok kişinin hayatı karardı. Şimdiye kadar Mamak Cezaevi'nde yaşananları hep mağdurlar anlattı.

İşkence yapanlar ise yıllarca sessizliğini korudu. İşkence yapanlardan Kamil Atlıman, sessizliğini bozarak önemli itiraflarda bulundu. Askerliğini bitirdikten sonra senelerce psikolojik tedavi gördüğünü ifade etti, işkence yapması için kendisine dayak atıldığını söyledi. Atlıman gibi Doğan Eşlik de 12 Eylül 1980 darbesinin ardından Mamak Cezaevi'nde askerlik yaptı. 1982 yılında girdiği Mamak Cezaevi A Blok'ta 20 ay görev yapan Doğan Eşlik, askerliğini bitirmesinin üzerinden 30 yıl geçmesine rağmen Mamak Cezaevi'ni ve yaşadıklarını unutamıyor.

Doğan Eşlik, darbe yıllarında askerlerin durumlarının da mahkûmlardan farklı olmadığını ifade ediyor. Komutanların, kendilerini kimse ile görüştürmediklerini dile getiren Eşlik, şöyle devam ediyor: "Beni Mamak'a ziyarete gelenlere 'Burada böyle bir asker yok' deyip geri göndermişlerdi. Mahkûmlardan farkımız binanın dışına çıkmaktı. Bizi hiç boş bırakmazlardı. 'Sizi boş bırakırsak, mahkûm kaçırsınız' derlerdi. 20 aylık askerlik dönemimde ailemi görmeme bir defa izin verdiler.

Bizim hayatımızda mahkûmlarınki gibiydi. Biz de dayak yiyorduk. Teneke barakalarda kalıyorduk. Üç saat ara ile nöbetler oluyordu. Beziyorduk, durumumuz hiç iyi değildi. Orası da bizim için bir cezaevi gibiydi. Ben o cezaevi psikolojisi ile yıllardır yaşıyorum zaten. Mesela, benim korkularımdan biri şuydu: 'Ben, işkenceyi burada zor durumda kalan insanlara yapıyorum. İlahi tecelli, ben de buralara düşer miyim, endişesi ile evlilikte yapmadım. Evliliğimi engelleyen unsurlardan biri de budur. Çıktıktan sonra, oranın şartları bizim hayata bakışımızı etkiledi. Bir vurdumduymaz, boşvermişlik, sürekli korku, panik atak bende kalıcı oldu."

"İZİNSİZ KİTAP OKUMAK YASAĞI"

Doğan Eşlik, Mamak'takilerin ayak ayaküstüne atmalarının, izinsiz kitap okumasının, konuşmasının, yatmasının, tualete gitmesinin yasak olduğunu söylüyor. Eşlik, gerçeği komutanlarının emirleri ile anladıklarını ifade ediyor: "Sana karşı çıkarlarsa 'Uzat ulan' elini diyeceksin ve eline vuracaksın. Falakaya yatıracaksın. Daha da karşı çıkarsa ismini sayım mangasına vereceksin. Farklı

şekilde dayaklar atıyorduk. Bu şekilde askerliğe başladık. Bir girdabin içine girdik."

"MAHKUMLARA İŞKENCE YAPMAK İÇİN DAYAK YERDİK"

Eşlik, mahkûmlara emredilen şekilde işkence yapılmadığı takdirde askerlere de dayak atıldığını anlatıyor: "Mesela, bir sayımda benim önüme gelen ve başını kafasını havaya kaldırmış mahkûm, bana elini uzattı. Sadaka istermiş gibi. Anlamadım ne yaptığını. Ben bu mahkûma vurmam zorundayım. Yavaş vurdum. Bunu gören üsteğmen Ahmet Kelek, beni yanına çağırdı. Sessizce, 'Aynı görüşten misiniz lan, memleketlin mi lan niye yavaş vuruyorsun?' diye sordu. 'Hayır' cevabını verince elimden copu aldı. 'Sana nasıl vurulmuş, göstereyim' dedi. Ve aldığı süratle copla bana vurmaya başladı."

İŞKENCE İÇİN ÖZEL EĞİTİM

Doğan Eşlik, kendilerine işkence için özel bir eğitim verildiğini belirtiyor. Bunun için, bazı komutanlarının görevlendirildiğini kaydeden Eşlik, "Komutanımız bize 'Direk boyna vurmayın iz kalır. Buraya vurmayın bu olur. Şuralara vurun deniliyordu. Mahkûm cinsel organını tutsun, eğilsin. Siz, kalçalarına coplarla vurun. Ellerine vurun, bacaklarının şuralarına vurun.' şeklinde bir mahkûma nasıl işkence edileceğini öğretiyordu" diye konuşuyor.

"SİSTEMATİK BİR ŞEKİLDE İŞKENCE YAPARDIK"

Eşlik, cezaevinde Sayım Mangası, Havalandırma Mangası diye gruplar bulunduğunu anlatıyor.

Bunlardan Sayım Mangası'nın her sayımda mahkûmların tamamına işkence uyguladığını belirten Eşlik, şöyle devam ediyor: " 'Ben her gün dayak yemedim' diyen mahkûm yoktur. Bir mahkûm, iki defa sayımda, havalandırmayı çıkarıldığında, bir de bizim pozisyonumuzda nöbet tutan askerlerden dayak yedi. Yani sistematik bir işkence yapıyordu mahkûma. Günde iki defa sayım vardı. Sayım Mangası, mahkûmların komple her yerini

arardı. Bu esnada, canı isteyen asker herhangi bir gerekçeyle mahkûmu döverdi."

"YAPTIĞIM İŞKENCELERDEN DOLAYI PİŞMANIM"

Doğan Eşlik, mahkûmlara yaptığı işkencelerden dolayı pişman olduğunu söylüyor. "Kendini insan olarak bilen birinin o haldeki insanlara vurması mümkün değil" diyen Eşlik, şöyle konuşuyor: "Bir kafese 5 kuş kapatılmış. Eline sopa verip 'Bu insanları sürekli döv' diyorlar.

Buradaki insanlara sürekli işkence yapmak zorunda bırakılıyorduk. 'Ayağını indir, bakma, gitme lan' gibi gerekçelerle insanları dövüyorduk.

Bizi insanlıklarından çıkarmışlardı. Ama sayıma girdiğimiz zaman, vurduk. Vurduğumuz, ettiğimiz kişiler hakkını helal etsin. Mesela Oğuzhan Müftüoğlu, Mehmet Ali Yılmaz, Halil İbrahim Arı, Şaban Değirmenci, Melih Değirmenci, Cem Öz, Levent Babacan, Recep Küçükizsiz, Galip Gök, Erdem Şenocak, Yılma Durak. Bu insanlara dayak attığım için pişmanım. "

Doğan Eşlik, Mamak Askeri Cezaevi'nde yaşadıklarından dolayı sürekli, farklı davranışlar sergilemeye başladığını belirtiyor. Yaşadıkları ve şahit kaldığı olaylardan dolayı, sürekli korktuğunu ifade eden Eşlik, askerlerin de çok basit gerekçelerle komutanlar tarafından işkenceye maruz bırakıldığını anlatıyor: "Bir asker üzerinde, pusulayla mı yakalandı mesela, onun yüzünden tüm askerler işkenceye maruz kalıyorlardı. Onun için kimse kimseye güvenmiyordu.

Psikolojimiz bozuldu. Komutanlar diyordu ki, 'Mahkûmu döveceksin.' Mahkûm da, 'Biz, seni buluruz.' diye tehdit ediyordu. Ve nitekim tutuklu Şaban Değirmenci, yıllar sonra, Antalya'da gezerken enseme dokundu. 'Ne haber lan. Biz sizi buluruz dememiş miydik lan?' dedi. O zaman çok korktum. Bir yere oturmamız için çağırdı. Pastaneye gittik. Biraz sohbet ettik. Bana, 'Mamak yarılacak. Sen de korkma, bizden sana bir zarar gelmez' dedi."

"AKLINI KAÇIRAN MAHKÛMLAR VARDI"

Doğan Eşlik, psikolojik işkencelerden dolayı aklını kaçırın mahkûmların bile olduğunu açıklıyor. Binbaşı Bahri Karadeniz'in eğitimli köpeklerle yaptığı işkencelerden mahkûmların çok korktuğunu belirten Eşlik, şöyle devam ediyor: "Bu binbaşı, mahkûmlar falakaya yatırılırken köpeklerle girerdi içeri. Eğitimli köpekleri, salardı mahkûmların üzerlerine. Köpekler tam ısırarakken geri çekerdi. Mahkûmlar böyle korkutuyorlardı."

Eşlik, Mamak'ta bulunan hücrelerin insan haklarına aykırı bir şekilde dizayn edildiğini ve bu hücrelerin mahkûmlara en ağır işkenceleri yapmak için kullanıldığını belirtti.

Dördüncü koğuşun altında eni boyu ve uzunluğu bir metreküp olan hücrelerin varlığından bahseden Eşlik, "Bu hücrelerin içinde küçük bir lazımlık vardı. Bir battaniye, beton, ışık yok. Buraya Dev Yol'cu bayanlardan çok atılan oluyordu. İnsan Hakları'ndan yetkililer, davaları takip için geldiklerinde Mamak'ı da gezerlerdi. Bunun haberini alan cezaevi yönetimi, bu hücrelerden bahsetmezdi. Amaç, burada ihlal yok izlenimi vermektir." diyor.

"A BLOK'TA KALANLARA FARKLI İŞKENCELER UYGULANIRDI"

Doğan Eşlik Mamak A Blok'ta kalan sağ ve solun önemli isimlerine de farklı işkencelerin uygulandığını şu sözlerle açıklıyor: "Bunlar farklı dayak yiyorlardı. Dev Yol'dan Sedat Göçmen, Oğuzhan Müftüoğlu, Nasuhi Mitap, Ali Afatlı, Bülent Forta, Haydar Yılmaz, Melih Pekdemir, ülkücülerden Muhsin Yazıcıoğlu, Haluk Kırcı, Adnan Madak, Cafer Yaylak, Ziya Karaçam, Recep Öztürk, Galip Kütük, Yılma Durak.

Bu isimlere farklı işkenceler uygulanırdı. Yılma Durak, gördüğü işkenceden dolayı çenesi yamulmuştu. 3 ay hücrede kaldı. Demir parmaklıkların arkasından bizlere bakardı. Acırdık, içimiz yanardı. Ancak, elimizden bir şey gelmezdi. Halini bile sorsak, bize de aynı işkence yapılırdı."

"PEHLİVANOĞLU VE ARMAĞAN'A YARDIM EDEN ASKERE HER GÜN İŞKENCE"

Eşlik, idam edilen Mustafa Pehlivanoğlu ve İsa Armağan'ın kaçmasına yardımcı olan Abdülkadir Böcü'ye yapılanları şöyle anlatıyor: "Abdülkadir Böcü'yü hücreyle atmışlardı. Böcü'yü her sayımda, her yemek alışlarında, her havalandırmada kafası bozulan herkes dövüyordu. Askerin, önünde. Amaç, gözdağı vermektir. Bir daha böyle firar edenlere yardım edilmesin, diye bunu yaparlardı O yüzden hata bizler hata yapmamak için elimizden geleni yaptık. Biz de biliyorduk ki en ufak hatamızda bizleri döveceklerdi."

"MAHKUMLAR GİBİ BİTLENİRDİK"

Doğan Eşlik, erlerin yaşam koşulları ile ilgili de şu bilgileri veriyor: "Banyo yok. Koşuşlar düzensiz. Soğuk. Koşuşlarda diğer mahkûmların battaniyelerini alarak ısıniyorduk. Askerler de mahkûmlar gibi bitleniyorlardı. Kendimize ait bir yatağımız olmadı. Dışarıda teneke barakalarda kalırdık."

"KOMUTANLARI VURURUZ DİYE SİLAHLARIMIZ ALINIRDI"

Eşlik, erlere işkence yapan komutanların, askerilerine güvenmediklerini ve silah vermediklerini anlatıyor: "Biz, ana davaların mahkûmlarını mahkemeye getirip götürürdük. Mahkûmları, mahkemeye getirip götürürken, eski M1 silahları verirlerdi bize. Bize sürekli işkence yapan Savaş Aytek, bizleri çok döverdi. Mahkemeye mahkûmları getirip götürürken onları vururuz diye silahları elimizden aldırırdı."

"ASKERLER RÜTBELİLERİN HEDEF TAHTASI"

Eşlik, cezaevi komutanları hakkında "Sadist yapıları vardı." tespitinde bulunuyor. Ruh hastası komutanların Mamak'ta toplandığını hatırlatan Eşlik, rütbelilerin askerleri hedef tahtası olarak kullandıklarını söylüyor: "Tek saçma sıkın silahlar vardı. O tüfeklerden her komutanın elinde vardı. Canı sıkıldığında onlarla

askerlere sıkarlardı. Öldürmüyordu, ama yaralıyordu bu mermiler."

"KEŞKE SAVAŞA GİRSEYDİM MAMAK'TA ASKERLİK YAPMASAYDIM"

Eşlik, geçen yıl avukatı Hasan İter vasıtasıyla dava açtığını anlatıyor: "Gittim ifademi verdim. Durumumu anlattım. Açmakta, sebepim her Türk genci gibi askerlik yapmama darbecilerin mani olmasıydı. Farklı olağanüstü, bir şey ile karşılaştım. İnsanın sıfır olduğu, ayaklar altına alındığı, insanların rencide edildiği bir ortamda mahkûm gibiydim. İşkence bize de yapıldı. Amaç neydi, bilmiyoruz. Bizim psikolojimizi, insani iradelerimizi kırıp, hayvan gibi mahkûmları bize dövdürmekti amaçları. Normalde tutuklulara vurmaya hiçbir insan aklından geçirmez. Keşke cephelerde savaşıyordum da Mamak'da askerlik yapmasaydım.

"DARBECİLERİN YARGILANMASINA GEÇ BİLE KALINDI"

Eşlik, 12 Eylül 1980 darbesini yapan Kenan Evren ve Tahsin Şahinkaya hakkında dava açılmasına geç kalındığını belirtiyor. "Ben bu davanın açılmasından çok memnunum." diyen Eşlik, şöyle devam ediyor: "Darbecilerin yargılanmasına bence çok geç kalındı. Herkes yaptığının bedelini ödemesi lazım. En azından ne amaçla bunları yaptılar çıksın anlatsınlar. Bir sürü insanların hayatı karartıldı. Neden yaptılar, amaçları neydi? Amaçlarına ulaşılar mı, vatan mı memleket mi kurtardılar? Ne oldu?"

Kaynak:

"İşkence yaptıklarım hakkını helal etsin! " 12 Eylül işkence Mamak (haberturk.com)

BU FOTOĞRAF İŞKENCE TARİHİNE GEÇTİ

Doğan EŞLİK, Ankara'ya gelerek darbe döneminde Mamak Cezaevi'nde işkence gören doğunun başbuğu olarak anılan Yılma DURAK ile buluştu, helallik aldı.

Haber. 06.02.2012

"Bizi insanlıktan çıkarmışlardı, işkence ettiğim insanlar ne olur haklarını helal etsin." diyerek çağrıda bulunan, 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından vatani görevini Mamak Cezaevi'nde yapan Doğan Eşlik, Ankara'ya gelerek darbe döneminde Mamak Cezaevinde işkence gören Doğunun Başbuğu olarak anılan Yılma Durak ile buluştu.

Durak'tan, elini öperek helallik dileyen Eşlik, aldığı cevaptan memnun kaldığını söyledi, vicdanının bir nebze rahatladığını dile getirdi. Doğan Eşlik'in bir kahraman olduğunu vurgulayan Yılma Durak ise " Vicdanında yaptığı muhasebe sonucu çektiği

ızdırapları dile getirmesinden dolayı Doğan kardeşime hakkımı helal ediyorum. Allah, ondan razı olsun." dedi.

Bir dönemin darbe mağdurları, daha sonra birbirlerine sarılarak poz verdiler. Duygulu anların yaşandığı buluşmada ikili, darbelerin Türk milletine yapılan en büyük ihanet olduğu mesajını verdi.

Doğan Eşlik, uçakla geldiği Ankara'da Yılma Durak'la görüştü. Darbe döneminde yaşadıklarından ötürü helalleşen ikili, duygularını Cihan Haber Ajansı'na anlattı.

YILMA DURAK: O BİR KAHRAMAN

Yılma Durak, Mamak'ta hem devrimciler hem sağcılara toplu olarak işkence yapıldığını belirterek, "Doğan Kardeşimizden Allah razı olsun o kahramanlık ediyor. Niye kahramanlık ediyor? Vicdan azabına düşüp içindeki acıyı daha fazla taşıyamadığı ve buralara kadar geldiği için. Bu vatan evlatlarına da zulmettirerek bize zulmettiler. Bunlara yapılan zulümlerde bize yapılan zulümdür" dedi.

Durak, Mamak'ta askerlik yapanların hakikaten istemeyerek kendilerine işkence yaptıklarını ifade etti. Durak, şunları anlattı: "Bizi copladılar, falakaya yatırdılar. Emin olunuz ki bunlar da bizim kadar zulüm gördüler. Şunu söylemek istiyoruz; Mamak Cezaevi bir işkence haneydi. O işkenceyi yaşayanlar huzur içinde değillerdir. Doğan Kardeşim'in ifadelerini okudum. Şimdi tanıştık. Büyük bir acı çekmiş. Bu kardeşime işkence yaptırırların hali ne? Onu gerçekten merak ediyorum."

Yılma Durak, Doğan Eşlik'in yaptığı bu davranışın çok olgunca olduğunu sözlerine ekledi. 12 Eylül 1980 Darbesi'ni yapan Kenan Evren ve Tahsin Şahinkaya hakkında açılan davanın sonuçlanmasında da Eşlik'in ifadelerinin büyük katkısı olduğunu ifade eden Durak, şöyle devam etti: "Onun için kardeşime ayrıca

teşekkür ediyorum. O bana hakkını helal etsin. Bu Anadolu'nun bir evladı. Bu acı duymuş, ızdırap duymuş buralara gelmiş. Onu bağrımıza basacağız biz."

"KEŞKE MAMAK'TA DEĞİL BAŞKA YERDE VATANİ GÖREVİMİ YAPSAYDIM"

Doğan Eşlik de Yılma Durak'ı, Mamak Cezaevi Tecrit 2'da be-tonda zeminde yatarken hatırladığını ifade etti. Durak'ın, şu an-daki halinden daha zayıf olduğunu ifade eden Eşlik, "Eti kemikle-rine yapışmıştı. Dişleri yoktu. Yatıyordu. Ben volta atıyordum. Ba-kıyordum bir göz sürekli bana bakıyor. Bu göz yıllarca benim zih-nimden çıkmadı. Yılma Bey'i ve diğer isimleri, sayımlarda ve kar-ğaşada dövmüş olabilirim.

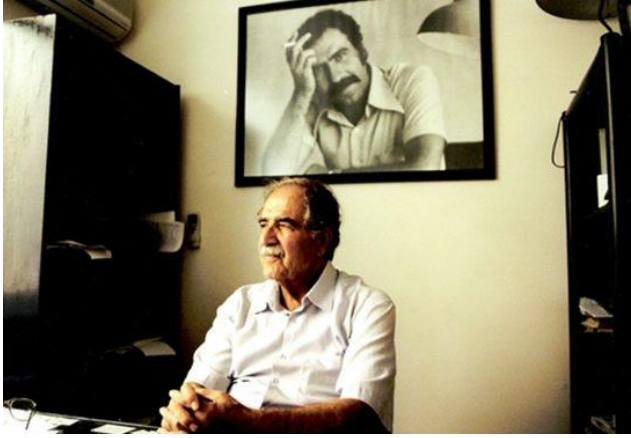
Vallahi kendi irademle değil. Komutanlarımızın zorlaması ile yaptım. Yapmasaydık dayaktan içimizi sızlatırlardı. Orada bir zu-lüm vardı. Askere de aynıydı. Bizim farkımızı sadece A Blok'tan dışarı çıkarmalarıydı." diye konuştu.

Eşlik, farkın, Mamak A Blok'tan dışarı açılan kapıdan çıkmak olduğunu yineledi. Dışarı çıktıklarında yorgunluktan uyumaya ça-lıştıklarının altını çizen Eşlik, "Ancak, ona da fırsat vermezlerdi. Bize, sizi rahat bırakırsak mahkûmları kaçırsınız.' derlerdi. Bizi böyle oyalarlardı. Keşke vatani görevimi Mamak'ta değil başka yerde yapsaydım. Sarıkamış'ta olduğu gibi cephe savaşımayı terci ederdim" dedi.

Doğan Eşlik'in avukatı Hasan İter ise buluşmanın kendisini uygulandırdığını ve gördüğü işkenceleri tekrar hatırladığını be-lirterek, "Umarım bu buluşma, o dönem, işkence yapanlara da örnek olur. Onlar da inşallah çıkıp 12 Eylül'ün zulmünü anlatırlar" demekle yetindi.

ERDOST: BİZİ, EKİM DEVRİMİ'NİN YILDÖNÜMÜNDE ÖLDÜRDÜLER

Mamak Askeri Cezaevi'nde 7 Kasım 1980 tarihinde dövülerek öldürülen yayıncı İlhan Erdost'un ağabeyi Sol Yayınları sahibi Muzaffer İlhan Erdost da "Raci Tetik kontgerillanın adamıydı. Bizi kontgerillanın tertibiyle Ekim Devrimi'nin yıldönümünde öldürdüler" dedi.

Sol ve Onur Yayınları sahipleri Muzaffer ve İlhan Erdost kardeşler 7 Kasım 1980 Cuma günü götürüldükleri Mamak Askeri Cezaevi'nde bindirildikleri askeri araçta Astsubay Şükrü Bağ'ın başında bulunduğu dört er tarafından defalarca dövüldü, İlhan Erdost yaşamını yitirdi.

Raci Tetik daha sonra yaptığı açıklamada "O bir talihsizlikti. Daha önce birçok eyleme katılmış aşırı sağcı bir erle, acemi bir astsubay yapmış" demişti.

Marksist klasikleri basan Sol ve Onur Yayınları'nın sahibi Muzaffer İlhan Erdost, Ekim Devrimi'nin yıldönümünde kendilerinin özellikle hedef alındığının altını çiziyor ve kardeşinin bizzat Raci Tetik'in içinde bulunduğu kontgerillanın tertibiyle öldürüldüğünü söylüyor.

Emniyete ilk çağrıldığı 5 Kasım günü evinde arama yapıldığını ancak yasaklı yayın bulunmadığını belirten Erdost, iki gün boyunca o zaman Derin Araştırma Laboratuvarı (DAL) diye bilinen ve işkencenin merkezi olan Emniyet 1. Şube'den Mamak'taki Sıkıyönetim Komutanlığı'na götürülüp getirildiklerini ancak gözaltına alınmaları için delil üretilmediğini anlattı.

'DERİN UYGULAMA YAPILMASI'

Emniyet 1. Şube'de kendilerinin yakalanmaları için hazırlanan Sıkıyönetim formunu gördüğünü belirten Erdost bu forma elyazısıyla "Hiçbir delil bulunmadığı takdirde derin uygulama yapılması" sözlerinin eklenmiş olduğunu söyledi.

Erdost komiser yardımcısının kendisine "Bu hiçbir delil bulunmadığı takdirde ağır işkence yapın, konuşturun ve delil üretin demek" dediğini ve "Fakat biz işkence yapıyoruz ama konuşturmak için işkence yapıyoruz, sizi tanıyoruz, işkenceyle konuşturacak bir şeyinizin olmadığını biliyoruz" diye eklediğini söylüyor.

Erdost, talimatın dönemin Sıkıyönetim Komutanı Recep Ergun'un imzasını taşıdığını ancak emri verenin kontgerilla olduğunu belirtiyor.

İki gün Emniyet ile Mamak arasında götürülüp getirildikten sonra Erdost kardeşler 7 Kasım Cuma akşamı saat 17.00'den sonra gözaltı kararıyla Mamak Askeri Cezaevi'ne götürüldüler. Koğuşa gönderilmek üzere bindirildikleri askeri araçta bir astsubayın başında olduğu 4 erin saldırısına uğradılar. İlhan Erdost'un başına özellikle vuran dördüncü er olan Kısmet Çağlar'ın daha sonra o akşam orada görevli erlerden biri olmadığı, özellikle oraya getirildiği ortaya çıktı.

Diğer üç er verdikleri ifadelerde Astsubay Şükrü Bağ'ın kendilerine Erdost kardeşler için "Bunlar birer yilandır. Analarını ağlatmazsanız, ben sizin ananızı ağlatırım" dediğini söyledi. Erdost cezaevi aracında dövülmeleri öncesinde astsubay Şükrü

Bağ'ın kendilerine “10 yaşındaki bebeleri zehirlediniz. İçerisi sizin zehirlediklerinize dolu” dediğini anlatıyor.

Erlerin uzun süren saldırılarının ardından İlhan Erdost “Küçük kızımı uyandırmaya kıyamadan buraya geldim, artık bizi dövdürmeyin” dediğinde ise Astsubay Bağ'ın yanıtı “Ben de küçük kızımı sizin yüzünüzden hasta yatağında bırakıp buraya geldim” oldu ve saldırı devam etti.

Astsubay Şükrü Bağ'ın olaydan sonra tutuklanan üç eri cezaevinde ziyaret ederek dördüncü er Kısmet Çağlar'ın adını katiyen anmamalarını söylediği, “Kısmet Çağlar diye birisi yok” dediği ortaya çıktı. Astsubay ve Kısmet Çağlar da daha sonra yargılandı ancak Çağlar diğer üç erden daha az bir ceza aldı. Cezaevi komutanı Raci Tetik ise İlhan Erdost'un ölümüyle ilgili yargılanmadı.

Erdost 7 Kasım'da gözaltına alınmaları gerekçesi olarak sunulan “çok sayıda yasaklı yayın bulundurma” iddiasının hiçbir hukuki temeli olmadığını ortaya çıktığını belirterek kardeşinin öldürülmesinden kısa bir süre sonra da yaklaşık 100 bin kitabın bulunduğu depolarının bir sabotajla yakıldığını söyledi.

Adına kardeşinin adını ekleyen Muzaffer İlhan Erdost, Raci Tetik'in kontgerillanın adamı olduğunu ve Mamak Askeri Cezaevi'nin başına getirilmeden önce de işkenceci olarak ün yaptığının bilindiğini belirtti. Erdost “Oradaki öldürme olayında Raci Tetik'in doğrudan doğruya rolü var. Yargılanmadı tabii. Kontgerillanın adamı. O görevi yaptılar. Bizi yok ettiler. 12 Mart'ta yapamadıklarını yaptılar. 7 Kasım akşamı Ekim Devrimi'nin yıldönümünde muhabere okulundaki toplantıya gidiyor. Olay yerinde bulunmuyor. Komiser Colombo hikayesi. Ben orada değildim diyor. Ekim Devrimi'nin yıldönümünde Sovyetler Birliği konsolosluklarında anma yapılırdı fakat aynı zamanda askeri garnizonlarda teyakkuz adı altında toplantı halinde olunurdu. Oraya gittiğini söylüyor Raci Tetik. Halbuki bulunduğu cezaevinin garnizonunda olması gerekirdi. Cuma günü saat 5'ten sonra. O da planlı. Zaten birinci, ikinci gün bizi gözaltına almamalarının nedeni 'delil bulun getirin'di. Talimat var, tam bir zorlanma var.”

“BABAMIN O KADAR ÇOK KATİLİ VAR Kİ...”

Alaz ERDOST

İlhan Erdost'un kızı Alaz Erdost ise Raci Tetik'in ölümünün ardından “Bir öfkem var, 88 yaşına kadar hiçbir sıkıntı çekmeden kendini şerefli bir Türk askeri olarak nitelendirip o şekilde de toprağa gömüldü. Toprağın kabul etmemesini dilerim.

Aynı Kenan Evren'in öldüğünü duyduğumda hissettiklerim gibi. Benim için hiç farkı yok. Babamın katili o kadar fazla ki, maşaları, emri verenleri, göz yumanları...” dedi.

Raci Tetik'i ilk kez geçici 15. maddenin kaldırılması sonrası açılan davada mahkemeye bağlandığı ekranda gördüğünü anlatan Erdost, “Ekrandan Raci Tetik ve Kenan Evren'e yattıkları yerden bağlanıldı. İki yan yana bölünmüş ekranda, ve beşinci dakikasından sonra mesela Kenan Evren'in kamerası kapatıldı çünkü bakımının yapılması gerekiyordu.”

O sırada bir şey içti Raci Tetik. Ve annelerden biri de ‘evlatlarımızın kanını, anaların gözyaşlarını içiyorsun, zehir zıkkım olsun’ diye bağırdı. Mesela bunu hiç unutmayacağım. Onu duyduğunu bildiğimiz halde, rahatlıkla, kahveydi sanıyorum, içti. Ve hiçbir şeyle yüzleşmeden öldü” dedi.

“YARIM PAKET BAFRA SİGARASI, KOL SAATİ VE KALEMİ BİZE KALDI”

Yusuf Nazım – Cumhuriyet, 7 Kasım 2011

Ülkenin utancını topluyor eller. Ankara’da bir dostun kapısına dayanmış kahverengi gözler te dirgin. Sırça yürek, bir türlü çalamıyor kapısını, bekliyor... Ağrıları kadın yüreğinde saklı, ser veriyor, sır vermiyor... Usuldan dokunuyor zile, yavaşça aralanıyor kapı, gül yüzlerinde gizli bir hüznle selamlaşıyorlar...

Muzaffer Erdost buyur ediyor içeri. Usul adımlarla

süzülüyor salona. Geçmiş anılara yol vermeden, karpuz ve çay ikram ediyor... Konuya giriyorlar birazdan. Muzaffer Erdost, 12 Eylül’de öldürülen kardeşi İlhan’ın, Ankara’daki Utaç Müzesi’nde sergilenecek kişisel eşyalarının bulunduğu kolileri getiriyor. Birlikte açıyorlar. Masanın üzerinde İlhan’a ait bir sürü siyah-beyaz fotoğraf... Ayakkabısı, saati, sigarası, kalem... Öldürüldüğünde üzerinde bulunan kanlı kıyafetler... Kan lekeleriyle kurumuş gri kırçılı paltosu, dikiş yerlerinden sökülü kanlı pantolonu. Buruş buruş olmuş filtresiz Bafra paketini, siyah deri kordonlu kol saatini ve kurşun kalemını masanın üzerine koyuyor... Masanın üzerine sanki kardeşinden bir parçayı koyuyor. Kardeşinden bir parçayı değil, sanki kardeşini koyuyor. Onun bahar tazesini gülüşlerini, tez elden büyüyüşlerini, o civanmert, delikanlı yürüyüşlerini koyuyor...

Dalıp gidiyor gözleri... Geçmiş anıların kısılcacından zoraki kurtarıyor kendini. Cesaretle topluyor masanın üzerinden o yasemin bakışlarını. Rengi solmuş kanlı gri pantolonunu, üzerinde kan lekeleri kurumuş kırçılı paltosunu, sigarasını, kol saatini, kalemını... Topluyor birer birer, önünde yenilmiş ve yıkık bir ülke gibi duran masanın üzerinden. Yenilmiş ülkesinin bütün acılarını topluyor sanki; dal dal kırılmış umutlarını, parça parça olmuş düşlerini, feryat figan çığlıklarını... Toplayıp, dolduruyor kutuya bir bir...

“Gözlerimin önünde yüreğimi aldılar.” diye mırıldanıyor Muzaffer Erdost. İçli gözleriyle uzak bir dünyaya bakar gibi konuşuyor. Gözlerinde uzak bir dünya kalmış gibi sanki. Her kelimesi ağır bir hüznle yüklü, her kelimesiyle ağır bir hüznü tartar gibi konuşuyor;

“Yarım paket Bafra sigarası, kol saati ve kalemi bize kaldı.”

İçinde, yüreğini sarıp sarmalayan bir hüznle ayrılıyor Muzaffer'in yanından. Akşam karanlığının serinliğine bırakıyor kendini. Ankara'nın sıradan bir Ağustos akşamının sessizliği akıp gidiyor içinden. Göğsünde, yüreğinin ta derinliklerinde bir yerde inceden inceye bir acıyı hissediyor. Küçük bir çakının ucu batıyor sanki yüreğinin bir yanına.

Yükü ağır; beraberinden buruk düşler ve içinde İlhan Erdost'un özel eşyalarının bulunduğu dört koli; kanlı giysileri, bitmemiş sigarası, kol saati, kalemi... Bir de ülkesinin acıları; kırılmış umutları, kaybolmuş düşleri, çığlıkları...

Puslu bir Ankara akşamının günahları var bu kolilerde; İslak ve kirlili bir karanlık gibi ülkenin vicdanına yapışan o kara güne ait hemen her şey var; İlhan Erdost'u karanlık bir cemsede koyuşları var; ona karanlık bir cemsede kıyıışları var; ona postallarla, tüfeklerle, dipçiklerle vuruşları var...

Üzerine, kirlili bir ölümün adı bulaşmış bir sonbahar akşamı var bu gecede. Beraberinde koli koli taşıdığı bir ölümün kokusu var. Sokakları korkuya ve kuşkuya bulanmış bir Ankara akşamı var; Bir cezaevi aracının Ankara sokaklarından sessiz bir ölüm makinesi gibi geçişi var. Korkuya batmış yüzlerin, çürümüş suretleri var bir cemsede. Dallarını yol kenarlarına sarkıtmış akasyaların yorgun yaprakları var; suskun sokak lambaları, sağır bulvarları, çıkmaz sokakları var. Ağır ağır seyreden bir aracın soğuk metal zemininde, postal sesleri altında ezilmiş, sere serpe yatan İlhan'ın soluksuz kalmış kanlar içinde yüzü var. Mamak Cezaevi'nin karanlık ve izbe bir koğuşunda, pare pare olmuş, kanadı kırık, çaresiz bir kuş gibi çırpınan; son nefesinde "ağabeyim nasıl" diye soran, "nefes alamıyorum" diye inleyerek duran yüreği var...

Ölgün ışıklarıyla bir sokak lambasının zoraki aydınlattığı bir apartmanın önünde durdu araç. Yaralı yüzüyle indi taksiden, yaralı gözlerle baktı kolilere, yaralı yüreğiyle taşıdı onları... Sanki yaralıydı bu kent; bu üzerinde yürüdüğü kaldırımlar, şu karşı apartmanın sönmüş ışıkları, bu göz gözü görmez karanlık... Yaralı adımlarla yürüdü apartmana doğru, ağır ağır çıktı merdivenleri, yaralı bakışlarla aradı anahtar deliğini, sanki yaralıymış gibi çevirdi bileğini... Kapıyı araladı, kolileri bir bir içeriye aldı. Yorgun ve yaralı bedenini zorlukla sürükledi içeriye.

Üzerindeki bunca yükün ağırlığında, duygularıyla kalbi arasında sıkışıp kalmış gibiydi. Sisler içinde kalmış eski anıların çarşafı hafifçe aralandı; 1991 yılının soğuk bir Mart gününde, işkencede öldürülen nişanlısının ölüm haberinin geldiği güne döndü; yüreğinde kapanmaya yüz tutmuş bir yaranın hafifçe açıldığını hissetti.

Yenik bir ülke gibiydi yüzü.

Ve yıkılmış bir kente benziyordu yüreği...

Saatlerdir göğsünde kilitlemiş olan düğümü yutkunarak güçlkle çözebildi.

Bir süredir yüreğine akıttığı yaşlar, yanaklarından aşağıya bir sicim gibi süzüldü...

Lavaboya gitti, yüzünü yıkadı, saçlarına çekidüzen verdi. Aynada kızarmış gözlerine baktı. Yarın, 12 Eylül Utanç Müzesi'ne Muzaffer Erdost'tan aldığı eşyaları götürecekti. Kolilerdeki eşyaları tasnif etmesi gerekiyordu. Bir sigara yaktı, arkasına yaslandı, yaşadıklarını bir kez daha düşündü. Burası sisler ülkesiydi. Sisler ülkesinde yaşayanların ne tanrıları vardı ne de tanrıçaları.

Hiçbir şey basit bir görüntüden ibaret değildi. O halde, olmayan şeye dair değil, var olana dair anlatılacaktı hikayeler.

Doğanın Diyalektiği'ydi bu; karşı gelinemez, tutsak alınamaz, durdurulamaz...

Heybesi yarım kalmış düşleriyle doluydu. Bilgisayarın başına geçti. Zaman, adına tarih denilen bu beldede bir kasırga gibi esip geçiyordu. Yüzüne buruk bir gülümseme kondurdu, yazmaya başladı. Aklında, geçmiş zamanların sisli anıları, yüreğinde parça parça olmuş kelimeler; *"Yarım paket Bafra sigarası, kol saati ve kalemi bize kaldı..."*

(İlhan Erdost ve Ağabeyi Muzaffer Erdost 12 Eylül 1980'den hemen sonra evlerinde yasak kitap bulunduğu gerekçesiyle gözaltına alınırlar. 7 Kasım günü Mamak Cezaevi'ne ait bir araçla A Blok'tan C Bloka götürülürken, aracın içinde ve koğuş kapısında öldüresiye dövülürler. İlhan, bu işkence sırasında beyin kanaması geçirerek ölür. Son sözü "Ağbeyim nasıl" ve "nefes alamıyorum" olur.*

Evlerinde bulunduğu iddia edilen kitabın adı ise F.Engels'in "Doğanın Diyalektiği" adlı kitabıdır.

Kaynak: <http://www.cumhuriyet.com.tr/?hn=291300>

- İlhan Erdost İçin -

Hiç bu kadar kararmadı gökyüzü
Hiç bu kadar kirlenmedi sular
İnsan insana bu kadar uzak değildi
Böyle kaçırmazdık birbirimizden gözümüzü
Küçük bir kız şimdi babasını sorar
Hadi yanıtlayın kızartıp yüzünüzü

Talip Apaydın

Yazko Edebiyat'ta (Ocak 1981)

☆ ☆ ☆

Alaz Erdost - *BirGün Gazetesi*

“Babamın ölüm emrini veren ölmüş.

(12 Eylül darbesinin işkencehanelerinden biri olan Mamak Askeri Cezaevi'nin Müdürü Raci Tetik'ten bahsediyorum. İsmi sadece burada tek bir sefer yazacağım.)

Babamın annemle, dostlarıyla beraber söylediği türküler var. Seslerini kaydetmişler. Biz ablamlarla açar açar dinleriz. Dinler, babamızın sesini tanımaya çalışırız. Aralarından seçince sevinir, göz göze gelir, birbirimize gülümseriz. Hasret gideririz.

Ablamın sesi güzeldir, benimki değil. Eşlik etse annemin sesine karışır. Yine de babamın sesini bastıramazlar. Ben uzaktan bakarım. Yüzümde bir gülümseme. Dördümüz bir arada, annem gülüyor. Ablamlarla babam sarılınca saçlarındaki lüleler birbirine karışıyor.

Ben babamı hiç görmedim. Sesini teypten seçtim. Yüzünü fotoğraftan sevdim. Kollarında bir fotoğrafım da yok. Ablamın ise 2-3 tane var.

Çünkü babamızı Mamak Askeri Cezaevi'nde öldürdüler.

Döverek.

Bunun sebebi olanlardan biri ölmüş. Döven erlerden biri, babamı öldürdükten sonra, yargılama bitmeye yakın şöyle bir ifade vermiş:

“Savcılıkta ve mahkeme huzurunda yargı organlarına aydınlatıcı bir beyanda bulunamadım. Vicdanen rahat değilim. Şimdiye kadar olayı kesin hatlarıyla anlatmamanın sebebi, o zamanki cezaevi görevlilerinin halen Mamak Cezaevinde bulunmasıydı. Komutanların karşısında kendimi müdafaa etmeme imkân yoktu. Türk Silahlı Kuvvetlerinde bir emir komuta zinciri vardır. Emirsiz hiçbir iş yapılmaz.”

Bu emri veren kişi ise bugün öldü.

Yine aynı yargılama sürecinde şahit olarak dinlenmiş kendisi. Mamak Askeri Ceza ve Tutukevi müdürü bulunduğunu, disiplinli hareketlere mani olmak için iç nizamıyede ilk işlemler yapıldıktan sonra yaşlılar, kadınlar, çocuklar ve hastalar hariç olmak üzere gözetim altına alınanlara belden aşağıya kaba yerlerine ve avuçlarına birer ikişer cop vurulmasını emrettiğini, amacının disiplini sağlamak olduğunu söylemiş.

Kendisine şahit olarak başvurulana kişinin eşi, yıllar önce şöyle bir açıklama yapmıştı. Ben bu cümleleri, babamın söylediği türküleri dinlediğim gibi yine yeniden okurum. Ezberlerim:

“Biz yıllardır ayrıyız zaten. Peygamber gibi adamdır benim eşim. Sadece askeri bir disiplin. Sabah sporu gibi falan. Esas işkenceyi gören bizdik, onlar değil. Onlar tabii ki işkence gördük diyecekler. ‘Çok iyiydik mi’ diyecekler?”

Asıl işkenceyi gören bizdik. 32 senedir, bu işin sıkıntısını çekiyoruz. Sadece bir görev yaptı bu adam. Elindeki talimata göre görev yapmış, hiçbir zaman da talimatın dışına çıkmamıştır. Onu tanıyanlara sorun, bakın bakalım nasıl bir asker? Türk ordusunda kaç tane vardır onun gibi.”

Bu cümleleri ezber eden bizler, tüm yaşananlara rağmen işkenceye ve hak ihlallerine karşı durmaya devam edeceğiz. Bizim yaşadıklarımızı başka eşler, kardeşler, çocuklar, sevenler yaşamasın diye. Bize bunu yaşatanın ölüm haberini aldık bugün uyanığımızda. İsmi burada tekrar yazmayacağım. Çünkü bir ismi yok bizim için. Bizde kalmayan ismi, geleceğe de kalmayacak.

Bize kalan, onlarca kitap var. Uzaklardan gelen binlerce selam var.

Babamın adını taşıyan parklar, yeni doğan çocuklar, adını yaşatanlar var.

Okuyup anlayanlar, anlayıp öğretenler var.

Onlarca kardeş, yüzlerce dost, bir sürü arkadaş var.

Ablamın saçlarındaki lüleler, annemin hüznündeki aşk var.

Aşkını, acısını hasretini yazdığı sayfalarca şiir var.

Bilsem,

Sevgiyle bakan gözlerini söndüreceklerini

Bilsem kahpece pusuya düşüreceklerini

Bilsem sapasağlam yiğidimi paramparça soğuk taş üzerinde son kez öptüreceklerini

Bilebilseydim kudurmuşçasına seni öldüreceklerini

Gitme ! derdim

Gitme, güzelliğini doyasıya seyrediyim

Gitme, dudaklarından dökülen türküleri bir daha dinleyeyim

Gitme derdim, gitme yerine ben öleyim

(Gül Erdost)

Bugün babamızı 36 yaşında bizden alan ölmüş.

Askeri törenle gömülecekmış.

Kötü bilirdik.

12 EYLÜL ASKERİ DARBESİ

METRİS CEZAEVİ

12 EYLÜL ASKERİ DARBESİ VE METRİS CEZAEVİ

Ayhan IŞIK

12 Eylül askeri darbesi, 1960'ların sonlarında başlayan ve 1980'e gelindiğinde tüm toplumsal çevreleri kapsayan siyasal olarak keskinleşen bir dönemde, toplumun politikleşmesine karşı, neoliberal reformların siyasi istikrarın olduğu bir rejimde "rahatça" yürürlüğe sokulması adına yapıldı.

Türkiye'de sol hareket, özellikle 1970'lerin ilk yarısından itibaren toplumsal tabanını genişletti, kitleselleşti ve siyasetin gidişatına şekil veren esas aktörlerden birisi oldu.

Örgütlerin, kitleselleşmenin gerisinde kaldığı bir dönemde devrimci bir partinin yokluğunda çok parçalı sol, devrimci hareket için ideolojik çeşitlik, siyasi yaratıcılık ve verimli rekabetten ziyade zayıflık kaynağı olsa da, hâkim Kemalist yapıyı fazlasıyla rahatsız edecek ve neoliberal hamlenin işini zorlaştıracak kadar etkiliydi.

Türkiye sağının siyasallaşma hamlelerine dair bu tavrı, iç savaş yaratma stratejisi oldu; yani provokasyonlar, pogromlar, yargısız infazlar, sokak cinayetleri...

Devlet ise Türkiye sağını bu iradi hamlelerle vekâleten kullandı, ülkücü gruplar daha aktif hale getirildi; devlet ağzıyla, "anarşi ortamı" bilinçli bir biçimde ülkücü gruplar veya MHP eliyle provoke edildi ve bu darbe için "meşru" bir zemin olarak kullanıldı.

Milliyetçi Cephe hükümetleriyle bu projenin yasama ayağı da oluşturuldu. Tüm bunların bir sonucu olarak 1977 yılının 1

Mayıs'ında gerçekleştirilen katliam sonrasında Türkiye sol hareketi gözle görülür biçimde gerilemeye başladı.

Aynı dönemde Kürt örgütleri Türkiye solundaki bu geri çekilmenin tersine "ayrı örgütlenme" yaklaşımıyla özellikle Kürt bölgesinde daha etkin bir siyasallaşma zemini yakaladı. Bazı il ve ilçelerde bağımsız adaylarla belediye başkanlıkları kazanıldı, sayısız kitlesel gösteriler yapıldı; "Kürdistan'ın Sömürge" olduğu fikri daha sesli bir biçimde dile getirildi. 1980 askeri darbesi işte böyle bir ortamda, tehlikeye düşen rejimin bir bütün olarak restorasyonu hedefiyle yapıldı.

Neoliberalizmin Zaferi

12 Eylül, siyasal ve toplumsal olarak "modern", "ilerlemeci" cumhuriyet perspektifinin "devlet denetiminde değişime direnç gösteren yeni toplumsal öznelerle karşı (...) muhafazakâr bir içerikle yeniden tanımlanması, 'devletleştirilmesi' arayışının adıdır".⁴⁴

Askeri darbe, özellikle uluslararası sermayenin de desteklediği 24 Ocak Ekonomik Kararları'nın alınmasını, kazanılmış sosyal ve sendikal hakların yok sayılmasını ve karma ekonomiden serbest piyasa ekonomisine geçişi ifade eder.

Bütünsel olarak değerlendirildiğinde ise aşınmış, yıpranmış Kemalizm'in Türk-İslam sentezine verdiği tavizlerle yeniden adlandırılması ve neoliberal bir kaftan içinde yeniden yapılandırılmasıdır.

Kemalizm'in siyasal ve toplumsal açıdan muhafazakârlaşırken ekonomik açıdan liberalleşmesi aracılığıyla yeniden yapılandırılmasının birçok bedeli olacaktı. Bunlardan biri kuşkusuz 12 Eylül ile birlikte gündemi fazlasıyla etkileyen Neoliberalizmin sacayaklarından biri olan hapishanelerdi.

Darbe sonrası dönemde hapisaneler bu bedelin en dolaysız hissedildiği mekânlar oldu. Türkiye'de ve Kürt bölgesinde yer alan hapisanelerin bir kısmı başta olmak üzere, birçok yerde ve gündelik hayatın hemen her veçhesinde ilgili mesaj topluma açık bir biçimde verildi. Yüzlerce idam kararının tamamı değilse de onlarca infaz edildi, yüzlerce kişi cezaevlerinde işkenceyle öldürüldü, binlerce kişi vatandaşlıktan çıkarıldı, on binlerce kişi sürgün edildi ya da kaçmak zorunda bırakıldı, yüzbinlerce kişi gözaltına alındı, binlerce kitap, dergi film yasaklandı...⁴⁵

12 Eylül askeri darbesinin en çıplak ve dolaysız biçimde hissedildiği veya hissettirildiği yerler kuşkusuz hapisaneler oldu. Devlet hiçbir kamuflaje gerek duymadan Diyarbakır, Mamak ve Metris gibi cezaevlerini pilot uygulamanın yapılacağı “cezalandırma” mekânları olarak belirledi.

Önceki dönemlerdeki yoğunluğun nispeten az olduğu cezalandırma rejiminden dünyanın hemen yerinde uygulanan neoliberal darbe projelerinin -sindirme, tüketme ve tasfiye etme gibi amaçlarla her türlü işkencenin yapıldığı- yeni cezalandırma rejimine geçildi. Hayat standartlarının oldukça kötü olduğu, beslenmenin, diğer gündelik işkencelerin yanında pek önemsenmediği ve hukukun askıya alınarak cezaevlerindeki tutsakların tekrar tekrar emniyete götürülmelerinin sıradan bir uygulama olduğu dönemlerdi.

Militarist rejimin sadece kayda geçirilen zulüm listesi şöyleydi: Cezaevleri ve karakollarda ölen insanların cesetleri çoğu kez otopsi bile yapılmadan gömülüyor; kayıtlara “intihar”, “merdivenden düşme”, “güvenlik kuvvetlerine mukavemet” gibi ölüm sebepleri geçiliyordu.

İşkenceden öldüğü saptanan 55 insanın yanında; “kaçarken vurulan” 16, “çatışmada ölen” 74, “doğal ölüm” raporu verilen 73, “intihar ettiği” bildirilen 43 ve “nedeni belirsiz” 2 ölüm...⁴⁶

METRİS'İN ÖNÜNDE DURMAK

Asimetrik Savaş Başlarken 1981-1986 arası dönem düşünül-
düğünde, Metris'e sadece bir cezaevi veya hapisane demek, on
yıllar sonra Metris hakkında yazılacak bir yazı için kolaya kaçmak
olur.

Metris, iki farklı siyasi varoluşun asimetrik çatışmasına tanıklık
eden bir mekândı. Bu asimetrik savaşın bir tarafında elinin al-
tında sayısız neferi bulunan, kaynak sıkıntısı çekmeyen, enfor-
masyon akışına istediği gibi yön verebilen, şiddet uygulama bil-
gisi ve kapasitesi gelişkin muktadir bir devlet vardı.

Diğer tarafında ise eşitlik ve adalet temelinde siyasi inançları
olan ve birbirine kenetlenmeye çalışan devrimciler vardı. Klasik
anlamda savaş kavramının karşılığının düşmanın fiziksel olarak
yok edilmesini amaçladığını hatırladığımızda, burada sürdürülen
asimetrik savaşta devletin salt fiziksel yok etme değil, esasen bir
siyasi varoluşu yok etme mücadelesi verdiğinin altını çizmek ge-
rek.

Diğer bir deyişle devlet, devrimcilerin siyasi kimliklerini, itibar-
larını, inançlarını, kendilerine duydukları öz saygıyı ve geleceğe
dair hayallerini yok etmeyi hedeflerken devrimciler ise yok edil-
mek istenen değerlerin korunmasını amaçlamaktaydı.

Bu asimetrik savaşın nasıl yürütüldüğünü ortaya koymadan
önce, bu dönemde Metris'te kalmış kadın bir mahkûmun tanıklı-
ğına kulak verelim:

“Benim olduğum dönemde yaklaşık 200 kadar kadındık. Tabii
birileri gidip birileri geliyordu. Mamak, Diyarbakır ve diğerleri gibi
planlı, kurgulanmış işkencenin, politikaların uygulandığı zaman-
lardı. Onurunuzu kırmaya, aşağılamaya dönük davranıyorlardı.
Sizi kişiliksizleştirme politikası.

Sonra başka bir aşama, örneğin 'soyun' diyorlar. Karşı koydu-
ğunuzda üstünüz, iç çamaşırlarınıza kadar yırtılıyor. Bedeninize

saldırılıyor. Sonra askerlerin önüne atılıyorsunuz.⁴⁷ Her şeyden önce, Metris derken askeri bir cezaevinden bahsediyoruz. Haliyle, asker-tutsak ayrımında ast-üst ilişkisi dayatılıyor ve tutsakların askerlere hitap şeklinin “komutanım” biçiminde olması zorunlu kılınıyordu. Hatta Metris Cezaevi yönetimi tutsaklara cezalandırma sürecinin başında “erlerden bir alt statüde olduklarını” açıklamaktaydı.⁴⁸

Elektrik, falaka, askı, zorla küfür gibi işkence çeşitlerinin rutin olduğu sorgu süreci, kişiyi bir nevi cezaevine hazırlama aşamasıydı. Cezaevinde doktorun, hastanenin lüks olduğu, bütün gün hoparlörlerden yüksek sesle “Türkiyem” şarkısının ve arabesk şarkıların dinletildiği, tek tip kıyafet uygulamasının dayatıldığı, mahkûmların en sıradan ihtiyaçlara, operasyonsuz bir güne hasret bırakıldığı zamanlar her daim yaşandı.⁴⁹

Sosyal faaliyetler veya din derslerinden elışı derslerine uzanan geniş “seçenekler” kapsamında “eğitim çalışmalarına” katılmak zorunluuydu. Saç kesimi zorla yapılıyor, tek tip kıyafet giymeyen tutsaklar iç çamaşırlarıyla soğukta bekletiliyor ve hatta mahkemelere de öyle götürülüyordu.

Tüm cezaevi hayatı, belirlenmiş askeri usullere göre planlanmıştı ve mutlak itaat talep edilmekteydi. Buna uygun davranmayanlar rutin cezaevi hayatında karşımıza çıkan “gündelik işkenceler” dışında farklı yöntemlerle cezalandırılıyordu: koğuş baskınları ve dayaktan farklı olarak revir, avukat, aile ziyareti gibi haklardan mahrum ediliyorlardı.

Cezaevi ile anlaşmalı doktorların bu işkencelerdeki rolü de gözden kaçırılmamalıdır. Üç açlık grevi ve bir ölüm orucunun arka arkaya yaşandığı ve her hak gaspına direnişlerle cevap verildiği hapishanede doktorlar da bu işkencelerin parçasıydı. Tutsaklara yapılanlara göz yumuyor, dahası ikna odaları

oluşturuyorlardı. Hatta bir ara tutsaklar tek tek alınıp askeri hastaneye götürülerek testlere tabi tutulmaları amaçlanıyordu.

12 Eylül Faşist cuntası Ulrike Meinhof'un ölümünden sonra beyninin "terörist"lerin beyin yapısının teşhisi için "incelenmesi"ni hatırlatacak biçimde tutsakları testlere tabi tutmaya çalışıyordu. Metris, 12 Eylül rejiminin en yeni ve en modern cezaevi olma iddiasıyla yapıldı.⁵⁰

Finansmanının büyük çoğunluğunu büyük bir sermaye grubunun karşıladığı iddia edilen Metris'te, "koğuşlar 16'şar kişilik düşünölmüş, her havalandırmada 12, her blokta 24 koğuş yapılmıştı".

12 Nisan 1981'de Metris'in açılmasıyla birlikte, diğer cezaevlerinde bulunan siyasi tutuklular dayak, işkence ve aşağılama silsilesinden sonra Metris'e yerleştirilmeye başlandı.⁵¹ Bundan sonra, siyasi tutuklular ile devlet ya da cezaevi idaresi arasında yoğun bir asimetrik savaş yaşanacaktı. Yapılan uygulamalara dönüşümlü açlık grevleriyle cevap verildi. Zorla saç kestirme gibi askeri cezaevi uygulamalarına karşı direnişin örgütlenmesiyle başlayan gerilimli süreç,

21 Eylül 1981 tarihinde koğuşlara düzenlenen operasyonlarla tepe noktasına ulaştı.

Ertesi gün başlatılan ikinci açlık grevi, onuncu gününe daha geniş katılımlı bir şekilde girerken toplu olarak dayaktan geçirilen siyasi mahkûmlardan dördü ağır yaralandı.

Hemen ertesinde mahkûmlara görüşe çıkma yasağı ve hücre cezası gibi cezai uygulamalar yağmaya başladı. Hatta açlık direnişçilerinin taleplerinin kabul edilmesi için girişimlerde bulunan ve eylemler yapan ailelerden bazıları da gözaltına alındı.

On beşinci günde grevcileri bölmek için taleplerin kısmen kabul edildiği cezaevi hoparlörlerinden duyuruldu. Siyasi örgütler

arası yapılan tartışmalar sonrasında on dokuzuncu günde alınan karar doğrultusunda eyleme son verildi.

Bu eylemlilik süreci, ardında yorgun fakat amacına kısmen ulaşmış devrimciler bıraktı. Lakin siyasi tutukluların insiyatifi ele geçirme konusundaki kararsız tavırları, sonraki baskı ve işkence süreçlerin ertelenmesi manasına geliyordu.

5 Aralık 1981 günü, İsmet Taş isimli mahkûm, tahliye olmak üzereyken fenalaşmasına rağmen cezaevi idaresi zamanında müdahale etmeyi reddettiği için yaşamını yitirdi. Gösterilen tepkilere şiddetle cevap veren idare, peşi sıra kaloriferleri gerektiği derecede yakmayarak, yemeklerin kalitesini düşürerek, günlük kontrolleri arttırarak uygulamalarını sürdürdü.

Alemdağ Askeri Cezaevi Katliamı'nı protesto etme amacıyla başlatılan üç günlük açlık grevi ve yatakta oturarak sayım verme eylemleri 12 Ocak 1982 günü sabah 9.00'dan gece 23.00'a kadar süren şiddet ve dayakla karşılık buldu.

Mart 1982'de Dev-Sol davasının başlaması sonrasında mahkeme süreçleri siyasileştirilmiş olsa da, gerekli yasal düzenlemeler yapılarak, aynı davadan yargılananlar toplu olarak değil, gruplar halinde yargılama sürecine sokulacaktı. Bazı örgütler izleyen süreçte mahkemeleri boykot kararı almış olsalar da, bu tavır genel bir siyasi hamleye dönüşmeden kaldığı için önemli bir direniş fırsatı kaçırılmış oldu.

Mahkeme süreçlerini kendince yoluna sokan militarist cunta, cezaevlerindeki baskıları yeniden arttırmaya başladı; Mahkeme boykotu yapanların zorla dövülerek mahkemeye çıkarılması, temsilcilik koşullarının yerlerinin değiştirilerek tecridin arttırılması, öncü figürlerin hücre cezasına çarptırılması, havalandırmaya çıkılırken tek sıra halinde askeri nizam dayatması, havalandırmaya şortla çıkma yasağı ve top dışında başka bir nesne

bulunduramama gibi uygulamalar sadece bunlardan bazılarıydı. İşkenceler ve dayaklar artık sistematik hale gelmişti.

Mayıs-Haziran sürecinde yapılan anmalar ve eylemler sonrasında tavizsiz şiddet sürdükçe, devrimci sal ardan ayrılıp bağımsızlar koğuşuna katılanların sayısı da artmaktaydı.

Tam da bu süreçte başlatılan ve 28 gün süren yoğun katımlı ve kararlı açlık grevi, İstanbul'daki hapishanelerin umutlarını Metris'e bağladığı bir dönemde Cezaevi koşullarının iyileştirilmesi, tutuklulara uygulanan şiddetin son bulması, sevklerin durdurulması gibi taleplerin cezaevi idaresinin somut icraatlarıyla başarılı bir şekilde sonra erdi. Diğer yandan sürecin kontrolünün devrimcilerin eline geçtiği bir dönemin yeterince iyi kullanıldığını söylemek zor. Aceleci ve yeterince koordine edilmeyen siyasi tavırlar nedeniyle pazarlık evresinde inisiyatif yeniden cezaevi idaresine geçmişti.

Sonuç itibarıyla başarılı addedilebilecek açlık grevi sonrasında, cezaevi idaresi taktik değiştirdi. Hem Metris'in işkencehane imajını değiştirmek hem de mahkûmları apolitize etmek amacıyla daha yumuşak güç araçlarına ağırlık verilmeye başlandı. Yeni taktik, mahkûmları kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklere teşvik etmekte. Buradaki temel gaye, cezaevindeki örgütlü muhalefeti zayıflatıp bağımsız mahkûmların sayısını arttırmaktı. İşkencelerle birleşen bu politikanın Bağımsızlar Koğuşu'nun mevcudunu arttırdığını da belirtmekte fayda var.

Diğer bir yandan, hapishane içi mektuplaşmaların yasaklanması, kitapların toplatılması, keyfi olarak ziyaretçi görüşlerine izin verilmemesi gibi pratiklere de başlandı. 1983 yılının başından itibaren Anadolu'daki cezaevlerinde başlatılan tek tip kıyafet uygulamasının Metris'e taşınmak istenmesi, bu cezaevinin tarihi için temel kırılma noktası olacaktı.

Bu uygulamaya direnmek adına, 8 Temmuz'da İstanbul cezaevlerinde bulunan yaklaşık 2000 siyasi tutuklu süresiz açlık grevine başladı. Yeni başlayan bu sürece devlet hazırlıklıydı ancak devrimciler için aynı şey geçerli değildi. Yiyecek stoklandığına dair medyadan yalan haberlerle eylemin itibarsızlaştırılması, gün boyu faşist marş ve arabesk müzik yayınları yapılması, koğuşlardaki masa ve sandalyelerin toplatılması, Metris doktorlarının açlık grevlerinin zararlarına dair hoparlörlerden ajitasyon yapması, açlık grevini bırakan bir mahkûmun karşı-propaganda için kullanılması ve direnişçi önderlerin Sağmalcılar'a sevk edilmesi gibi yöntemler kullanılarak direniş kırıldı.

Sonrasında, yirminci güne yaklaşılırken, eylem uluslararası medyada bile yer bulmuşken gösterilen kararsızlık ve militarist cuntanın görünürde seçimlerle iktidarı devretme hazırlıkları düşünülerek, eylemi bırakan bazı siyasi gruplar tarafından idare ile görüşme talebinde bulunuldu. Lakin cezaevi yönetimi bu talepleri ciddiye almadı.

Dördüncü açlık grevi hiçbir kazanım elde edilmeden bitirildi. Ertesi gün verilen kötü yemekler ya da ekmek arası bulgur pilavı yiyen tutsakların hali, kaybedilmiş bir savaş sonrasında devrimci tutsakların yaşayacaklarının habercisiydi. Altı gün sonraysa, açlık grevi eyleminden çıkmış tutsaklardan bazıları yataktan bile kalkamıyorken yeni bir koğuş arama ve şiddet dalgası başladı. Başarısız açlık grevi eylemi sonrasında, Ağustos 1983 ile Nisan 1984 arası dönemde baskı ve işkence rejimi tüm barbarlığıyla tutukluları hedef aldı.

Yukarıda da belirttiğimiz işkence tekniklerinin çeşitlenerek uygulandığı uzunca bir zulüm manzumesi ile aktarılabilecek yasaklamalar ve engellemeler yeniden başladı. Mahkeme çıkışlarında mahkûmların soyunmaya zorlanarak aranması ve o halde saatlerce havalandırmada bekletilmesi, aralıksız dayak ve kaba işkence uygulaması, tek tip kıyafet kuralına uymamakta direnen

mahkûmların kıyafetlerinin büyük bir kısmına el konulması ya da tıbbi müdahaleye maruz kalmaları (bu şekilde yaşamını yitiren devrimcilerin olduğu bilinmektedir), üçüncü çeşit yemeğin kaldırılması,⁵² yemeklere toz-toprak ve haşere karıştırılması, şekerin çaydanlıklara atılarak tek tip çay şekeri uygulamasına başlanması, camdan yapılan her türlü objenin yasaklanması nedeniyle eski ve yetersiz plastik kap kullanımının dayatması, kış vakti kaloriferlerin yakılmaması, koğuşlardan masa ve sandalyelerin toplatılması, su ihtiyacının yalnızca yarım saatliğine karşılanması, kantin alışverişinin yasaklanması ve hatta satranç gereçlerinin toplatılması ve satranç oynamanın yasaklanması... Tüm bu uygulamalar katı biçimlerde Diyarbakır ve Mamak gibi cezaevlerinde sürerken, 1984 yılı başından itibaren baskısı artan tek tip kıyafet uygulaması nedeniyle, Metris'te de bir yol ayrımına gelmişti.⁵³

Koşullarda bir değişiklik yapılması isteniyorsa, devletin mutlak suretle diyet istediği belliydi. 11 Nisan 1984 günü itibariyle Metris'te Devrimci Sol ve Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği (TİKB) üyeleri tarafından yeni bir açlık direnişi başladı. Cezaevi idaresinin ilk tepkisi koğuşları darmadağın etmek ve mahkûmları kış falakasından geçirmek oldu. Ardından da açlık grevine başlayanlar, çıplak demir dolaplarından ve battaniden başka bir şey olmayan ve Sibiryaya koğuşları olarak bilinen bölmelere atılarak diğer mahkûmlardan tamamen tecrit edildiler. Bu kez açlık direnişi aşama aşama katılımlarla yapılacaktı.

Planlandığı üzere, bazı tutsaklar yirmi altıncı güne doğru açlık direnişini bıraktı, otuz üçüncü günde yeniden eyleme katıldı. Kırk beşinci gün, açlık direnişinin ölüm orucuna dönüştürüldüğü ilan edildi ve talepler şöyle sıralandı: İşkencenin son bulması, savunma hakkı gaspına sonra verilmesi, tek tip kıyafet uygulamasına son verilmesi, hapis hane koşullarının düzeltilmesi ve siyasi tutukluluk statüsü.

Direnişin altmış üçüncü gününde Abdullah MERAK, altmış altıncı gününde Haydar BAŞBAĞ, Başbağ'dan yaklaşık bir saat sonra da Fatih ÖKTÜLMÜŞ yaşamını yitirdi. Kalan direnişçiler yetmiş ikinci günde zorla Sağmalcılar Cezaevi'ne sürüldü; önlere baharatlı yemekler kondu. Yemediler.

Direnışı telkinlerle kırmak için devlet uzmanları kullandı. Direniş kırılmadı. Yetmiş üçüncü günde Hasan TELCİ yaşamını yitirdi. Siyasi başarıya ulaşan, sürecin kontrolünün ele geçirildiği eylemlilik süreciyle birlikte, yetmiş beşinci günde eylemlere son verildi. İşkence ve kötü uygulamaların duracağı sözünü veren devlet tek tip kıyafet uygulamasından vazgeçmedi.

Tarih 6 Kasım 1985'i gösterdiğinde, Metris'te tek tip kıyafet giymeyen sadece 34 mahkûm bulunmaktaydı.

11 Şubat 1986'da ise mahkûmlara kıyafetleri geri verilerek tek tip kıyafet dayatmasına son verildi. Açlık grevlerinin yanında tutsaklar oldukça farklı ve yaratıcı eylemler ve direnişler de organize ettiler.

26 Mart 1988'e gelindiğinde iki ayrı koğuştan ağır hapis cezalarına çarptırılmış 29 tutsak Metris'ten firar etti. Daha sonra dokuzu yakalansa da diğerleri Türkiye dışına çıkmayı başardı.

Aynı yıl içinde Metris, sivil cezaevine dönüştürüldü. Sonuç Sadece cezaevlerini değil siyasallaşmış tüm kesimleri dönüştürmeyi amaçlayan 12 Eylül rejiminin 1980'lerin ilk yarısına kadar uyguladığı cezaevi politikalarından arzuladığı sonuçları büyük ölçüde aldığını söylemek mümkün.

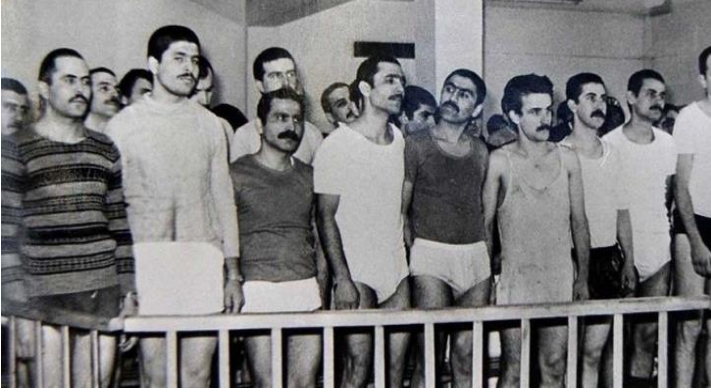
Asimetrik savaşta kullanılabilecek tüm yöntemleri hiçbir insani kaygıyı gözetmeden uygulayan militarist rejim, en çok da Türkiye sol hareketi kadrolarının siyasi varoluşuna saldırdı ve siyasi tutsakları talep ettikleri eşitlik rejiminin mümkün olmayacağına inandırmaya çalıştı.

Lakin bu kimliksizleştirme ve tasfiye sürecini sadece cezaevlerine bakarak anlamaya çalışmak büyük bir hata olur. Çünkü darbenin esas amacı, sol harekete sempati duyan ve/veya politikleşmiş kitlelerin devletin işkencesiyle bitap düşen devrimcilere el uzatmamasını sağlamaktır. Diğer bir deyişle, siyasi temsilier nezdinde, toplumsallığı bitirmektir.

Bu tahakküm projesine dair en ciddi direniş de en travmatik çözüme de cezaevlerinde oldu. Metris, tüm bu süreçlerin en yoğun yaşandığı cezaevlerinden birisiydi. Bugünden bakıldığında, Metris deneyiminin öğrettiği çok temel bir şey var: Cezaevi içinde ve dışında yüksek yoğunluklu bir baskı rejimi sürmekteyken, direnişin orta-vadede olumlu siyasi sonuçlar üretebilmesi ancak ancak mahkûmların kendi zihinsel ve bedensel sınırlarını zorlayarak ya da ciddi bedeller ödeyerek kısıtlı imkânlarda yeni eylem biçimleri geliştirmek suretiyle sürecin kontrolünü cezaevi idaresine bırakmamasıyla mümkün olmuştur.

TEK TİP ELBİSE UYGULAMASI

"Tek tip elbise uygulamasının geçmişi var: 12 Eylül'de hapishanelerdeki devrimciler konunun yabancısı değil"

Olağanüstü Hal (OHAL) kapsamında çıkarılan 695 ve 696 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile getirilen tek tip elbise uygulamasının 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında ilk olarak Sultanahmet Cezaevi'nde başlatıldığı hatırlatılarak, "Mahpusların sivil elbiseleri toplandı, dayaklarla tek tipler giydirildi. Mahpuslar direnç gösterdi, sürekli elbiselerini yırttı ve 1 yıl sonra cezaevi idaresi tek tipten geri adım attı" dendi.

"Bugün çıkarılan son KHK ile yeniden dayatılan tek tip elbise uygulaması, 12 Eylül sonrasında hapishanelerdeki devrimcilerin ve dışardaki yakınlarının yabancısı olmadığı, geçmişi olan bir mevzu malumunuz üzere.

Bu geçmişi, mümkün merteye özetlemeye/toparlamaya çalıştım.

1) Tek tip elbise 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında ilk olarak Sultanahmet Cezaevi'nde başlatıldı: Mahpusların sivil elbiseleri

toplandı, dayaklarla tek tipler giydirildi. Mahpuslar direnç gösterdi, sürekli elbiselerini yırttı ve 1 yıl sonra cezaevi idaresi tek tipten geri adım attı.

2) Tek tip elbise 1983'de çıkarılan "13-1 Sayılı Genelge" ile Ocak 1984'de Metris Askeri Cezaevi'nden başlayarak tekrar dayatıldı. Metris'te 14-15 Ocak 1984'de giysilere el konuldu ve karşılığında da direnişler başladı. 18 Ocak'ta DİSK davası tutuklularına da tek tip giydirildi.

3) Tek tip elbiseye direnişle birlikte dayak, hücre cezası, işkence, sevk zinciri vb.ne karşı ilk ölüm oruçları, 11 Nisan 1984'de Metris'te Dev-Sol ve TİKB'lilerin tecrit koğuşlarında başlatıldı. Ardından 2 gün içinde Metris'in diğer kısımları ile Sağmalcılar Özel Tip'e yayıldı.

4) Ölüm oruçlarına başlayan mahpusların talepleri arasında tek tip elbise ve sevk zincirinin kaldırılmasının yanı sıra işkencelere, hücre cezalarına son verilmesi ve devrimci tutuklu ve hükümlülere "siyasi tutuklu statüsü" tanınması da yer alıyordu.

5) Ölüm oruçlarınının 63. ve 73. günleri arası Dev-Sol'dan Abdullah Meral, Haydar Başbağ, Hasan Telci ve TİKB'den M. Fatih Öktülmüş hayatını kaybetti. Farklı devrimci yapılardaki mahpusların duruşmalara don-fanila-tişört ile çıkma, veya duruşmada elbiselerini yırtma vb. eylemleri sürdü

6) 1987'ye kadar sıkıyönetim askeri cezaevi idarelerince uygulanan tek tip elbiseye 17Ağustos1987'de yasal dayanak da getirildi: Cezaevleri tüzüğündeki "tutuklular kendi elbiselerini giyerler "hükümü" ..idarece verilen elbiseleri giymeleri zorunludur" şeklinde değiştirildi.

7) Temmuz 1987'de tek tip elbise, sevk zinciri vb. baskılara karşı Sağmalcılar Cezaevi'nde başlayan açlık grevi birçok cezaevine yayıldı. Tutuklu yakını Didar Şensoy'un Meclis önündeki

protestoda ölümünün ardından başta Metris olmak üzere birçok cezaevinde direnişler alevlendi.

8) 17 Ağustos 1987'de kısmen anlaşma sağlandı. Ancak uygulama ve direnişler başka cezaevlerinde sürdü. 22 Şubat 1988'de ANAP hükümetinin Adalet Bakanı Oltan Sungurlu tek tip elbise zorunluluğunu içeren cezaevleri tüzüğü'nün kaldırılacağını açıkladı. 6 aylık bilanço ağır olmuştu.

9) Cezaevleri önceki yıllara göre nispeten durulmuş iken ANAP'ın yeni Adalet Bakanı Mehmet Topaç, tek tip elbise ve birçok baskıcı uygulamayı geri getiren 1 Ağustos 1988 Genelgesi'ni çıkardı.

10) 1 Ağustos 1988 Genelgesi cezaevlerinde direniş-açlık grevleri-ölüm oruçları sürecini tekrar başlattı. Bursa, Antakya, Gaziantep, Buca, Eskişehir, Diyarbakır cezaevlerinde binlerce tutuklu ve hükümlü ardı ardına açlık grevlerine başladı. Cezaevi idareleri de cezalar yağdırdı.

11) Avukatların açtıkları iptal davası ve artan tepkiler üzerine 29Nisan1989'da Bakanlar Kurulu 1 Ağustos 1988 Genelgesi'nin

cezaevlerinde tek tip elbise zorunluluğunu getiren tüzüğündeki “zorunluluk” hükmünü değiştirerek tek tip uygulamasına son verdi.

12) Sağmalcılar Cezaevi’nde tek tip elbise vb.ne 1987 yazında arkadaşlarıyla birlikte ölüm orucu ile direnen Ertuğrul Mavi-oğlu’nun -avukat babası vasıtasıyla- açtığı dava da 9Temmuz1989’da lehe sonuçlandı: Danıştay’ın tek tip elbise uygulamasının kaldırılması kararı kesinleşti.

TEK TİP ELBİSEYE DİRENİŞİ HİPNOZLA KIRMAMIZI İSTEDİLER

Mehmet BEKAROĞLU (Psikiyatri uzmanı)

Röportaj. Sadık Güleç DUVAR Gazetesi. 12 Eylül 2017.

Bugün üzerinden tam 36 yıl geçen 12 Eylül 1980 askeri darbesi Türkiye'nin siyasi tarihindeki en önemli olaylardan biri kuşkusuz. Darbe ile birlikte Türkiye'nin siyasi kaderi tamamen değişerek

başka bir potaya aktı.

Mehmet Bekaroğlu 12 Eylül darbesi olduğunda bir psikiyatrist olarak Gaziantep ve Metris cezaevlerinde görev yapıyordu. Siyasi mahkumları "iyileştirilmesi gereken yoldan çıkmış hastalar" olarak gören askeri yönetimin uygulamalarını yaşadı. Tek tip elbise dayatmasına karşı siyasi mahkumların 1984 yılındaki ölüm oruçlarına tanıklık etmiş olan CHP İstanbul Milletvekili Mehmet Bekaroğlu ile 12 Eylül dönemini ve bugün tekrar gündeme gelen cezaevlerindeki uygulamaları konuştuk.

- 12 Eylül'ün hemen sonrasında 1983 yılında önce Antep Cezaevi'nde, sonrasında Metris Cezaevi'nde psikiyatrist olarak görev aldınız. O yıllarda askeri cuntanın siyasi mahkûmlara bakış açısından bahseder misiniz?

Önce “Asmayalım da besleyelim mi?” dediler sonra böyle sürdürülemediğini gördüler ve 'İslah etmeye' karar verdiler. 12 Eylül Askeri Cuntası da diğer faşist yönetimler gibi 'özgüveni' yüksek bir gruptu ve hakikatin ellerinde olduğuna inanıyordu. Kurtarmak için gelmişlerdi; ülkeyi kurtardıktan sonra yoldan çıkmışlar olarak gördükleri siyasi mahkûmları da kurtarmaya yöneldiler. Bunun için İslah edici ekipler oluşturdular. Ben de öğretmen, ilahiyatçı, psikolog, sosyologlardan oluşan bir grupla Gaziantep Özel Tip Cezaevi'ne psikiyatri uzmanı olarak gönderildim. Görevimiz siyasi mahkûmları İslah etmektir. Evet, gerçekten siyasi mahkûmlar bir tür tedavi edilmesi gereken insanlar olarak görülüyordu. 1984 yılında Metris Cezaevi'nde görevli iken cezaevi komutanı bir psikiyatrist olarak benim tek tip elbiseye karşı açlık grevi yapan mahkûmları bundan vazgeçirebileceğime inanıyordu. Kendisine yarı şaka “Komutanım; birçok hastalığı tedavi ediyoruz ama henüz komünizmin tedavisini bilmiyoruz” dediğimde bozulmuştu ve “Tamam ama hipnoz yaparak bunları bu işten vazgeçiremez misin?” diye sormuştu.

- Siz 12 Eylül darbesini yapanların çok tartışılmayan bir başka özelliğine dikkat çekiyorsunuz. Kendilerini 'yoldan çıkmış bir toplumu modern yöntemler kullanarak düzeltmeye çalışan devletin sahipleri' olarak görüyorlar. Hatta cezaevlerini incelemek için Avrupa'ya görevliler gönderiyorlar. Ama bir yandan da Evren ayetli konuşmalar yaparak kendisinin 'hoca çocuğu' olduğunu söylüyor. Galiba ikili bir yaklaşım söz konusu. İkisinde de bir yüzeysellik ve basitlik olsa da 'modernizm' ile 'muhafazakârlığın' birlikte kullanımı yok mu?

12 Eylül cuntacıları bilime inanıyorlardı, öyle söylüyorlardı ve düpedüz pozitivisttiler. O dönem; özellikle Almanya ve İtalya'da siyasi mahkûmların İslahı için çalışmalar yapılıyordu. Aslında

buna psikolojinin, daha doğrusu bir bütün olarak bilimin kötüye kullanımı demek gerekir. Yöntemin özü şuydu: Mahkûmlar tecrit ediliyor, sonra da tecritten çıkarmak için tavizler koparılarak teslim alınıyordu. 12 Eylül cuntası bu durumu yerinde inceletti ve Türkiye cezaevlerinde uygulamaya kalktı. Bizler cezaevinde bunun için görevlendirilmiştik. Ama o dönem bu iş yapılamadı. Çünkü ne cezaevlerinin koşulları buna uygundu ne de bunu yapmayı kabul eden ve işi bilen yeteri kadar eleman vardı. Ama bu iş daha sonra F tipi cezaevlerinde kısmen yapıldı.

Ayetler meselesine gelince; 12 Eylül cuntacıları da bir tür siyasetçiydiler ve halkı ikna etmek zorunda olduklarını biliyorlardı. Bunun için de birçok siyasetçi gibi dini bir araç olarak kullandılar. Aslında onlar için aslolan iktidardır; bilim ve bilim insanı da din ve din görevlisi de onlar için araçtır. 12 Eylül cuntası bu araçları kullandı. Tabii bir basitlik, yüzeysellik vardı elbette.

- Demokrasi mücadelesi açısından 12 Eylül'den bugüne şöyle bir kısır döngümüz var: 12 Eylül sonrasında Turgut Özal komünizm propagandasını yasaklayan Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142'nci maddeleriyle İslami akımlara karşı uygulanan 163'üncü maddeyi kaldırdı. Ancak yerine gelen Terörle Mücadele Yasası onlardan aşağı değildi. Bugünse kısa bir aradan sonra tekrar yasaklar dönemine girdik. 12 Eylül'ün 37'nci yıldönümünde çok fazla bir şeyin değişmediği duygusuna kapılıyor musunuz?

12 Eylül cuntacıları kaba, demode olmuş, artık sürdürülmesi zor yöntemler ve araçlarla çalıştılar. Onların yerine gelen onların Başbakan Yardımcısı olan Özal oldu. Özal, sivil, Batı görmüş, dünyayı takip eden bir insandı. Bilindiği gibi o dönem dünyada birinci neo-liberal dalga vardı ve Türkiye de 24 Ocak Kararları ile bu dalgaya açılmıştı. 24 Ocak kararlarının mimarlarından en önemlisi Özal'dı.

12 Eylül'ün en temel nedeni 24 Ocak Kararlarını uygulamaya geçirmektir. Elbette bazı kaba işler askeri cunta yönetiminde yapıldı ama asıl uygulanması Özal döneminde oldu. Sloganı hatırlayın; 'teşebbüs, inanç ve fikir hürriyeti'. Bu elbette 141, 142 ve 163 ile olmazdı. Olmazdı ama gerçek anlamda düşünce-ifade özgürlüğü ile de 24 Ocak kararları (buna neo-liberal dönüşüm diyelim) da uygulanamazdı. İşte Özal Terörle Mücadele Kanunu ile dünyada olanlara paralel olarak "siyasi suçlu" kavramı yerine "terör suçları" kavramını getirdi. Bu şekilde Türkiye mahpushanelerinin prestijli "siyasileri" gitti, yerine sorunlu "terör nitelikli tutuklu ve hükümlüler" geldi.

Sonrasını biliyorsunuz; zaman içinde tüm muhalifler "terör" parantezine alınarak hem cezaevlerinde hem de hayatın her alanında tecrit edilerek etkisiz hale getirilmeye başlandı. Bugün yapılan da budur. Tek fark var, daha sofistike yöntemler kullanılıyor. Evet, 12 Eylül'den bugüne değişen bir şey yok. Egemenlerden farklı düşünen, onlardan farklı olan herkes artık "teröristtir"; sadece Türkiye'de değil, tüm dünyada böyle. Terörist olmak için de şiddet kullanmanıza gerek yok, eğer muhalifseniz sizi bir şekilde terörle ilişkilendiriyorlar. Bunun tüm alt yapısı; yasaları hazır.

- 12 Eylül döneminde hep idamlar, hapishaneler, işkenceler akla geliyor. Ancak bir askeri darbe döneminde uygulanabilecek 24 Ocak kararlarını onlar kadar tartışmıyoruz. Değişmeyenlerden bir tanesi de galiba 24 Ocak kararlarından bugüne uygulanan vahşi bir liberal kapitalizm. Hatırlarsanız, Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan da işadamlarına yaptığı konuşmada olağanüstü hal uygulamasında grevlerin yasaklandığını söylemişti. 12 Eylül'ü liberal kapitalizmin başlangıcı sayabilir miyiz?

Kesinlikle öyle...

12 Eylül sağ-sol çatışması olduğu için yapılmış değildir. 12 Eylül'n esas nedeni 24 Ocak kararlarının uygulanabilmesidir. Neoliberalizm sermayeye yeni hız ve menziller bulma gayretinin adıdır. 70 yılların sonunda sermaye en büyük düşman olarak sosyal devleti, sendikaları, özgürlükleri görüyordu. 12 Eylül cuntasının yaptığı ilk işler arasında grevleri yasaklamak, sendikaları kapatmak, ücretleri düşürmek var.

Bugünkü OHAL rejimi de aynı şeyi yapıyor. Evet, kesinlikle değişen bir şey yok.

**Zulmün zirve yaptığı, insanlığın bittiği
bir işkence evi:
DİYARBAKIR CEZAEVİ'NİN MENGELE'Sİ
DR. ORHAN ÖZCANLI**

**AHLAKEN VE ZİHİNSEL OLARAK
SAPIK BİR YÜZBAŞI
ESAT OKTAY YILDIRAN**

DIYARBAKIR CEZAEVİ İŞKENCENİN ÜSSÜYDÜ

Diyarbakır Cezaevi, adını 12 Eylül 1980 ihtilalinden sonra yaşanan korkunç işkenceler ile duyurdu. Öyle ki The Times gazetesi tarafından 29 Nisan 2008'de 'Dünyanın en kötü 10 cezaevi' içerisinde gösterildi. Cezaevi'nin binlerle ifade edilebilecek kadar mağduru var. Cezaevi mağdurları bir süre önce internet üzerinden haberleşerek o günleri kamuoyuna duyurabilmek için bir site kurdu.

"KENDİNİ TANRI SANIRDI"

Cezaevinde yapılan işkencelerin süre ve içerik olarak yoğun biçimde yaşandığı, sınırı olmadığı biliniyor. Cezaevinin en tanınmış işkencecisi olarak ise Yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım gösteriliyor. Köpeği 'Co' ile anılan Yıldırım için o dönem cezaevinde yatanlar, "Kendini Tanrı sanırdı. Güç ile her şeyi yapabileceğine inanırdı" ifadelerini kullanıyor.

"Cezaevinin baş celladı" olarak gösterilen Yıldırım'ın, dönemin 7. Kolordu Komutanı Korgeneral Kemal Yamak ile birlikte Kıbrıs'ta görev yaptığı biliniyor. Yıldırım tarif edilirken, "40 veya 42 yaşlarında, kumral orta boylu bir adamdı. İnsanlara işkence yaptırmaktan zevk alırdı" deniliyor. Esat Oktay Yıldırım'ın Diyarbakır Cezaevi'nde görev yaptığı dönemin, Türkiye cezaevleri tarihinin en karanlık dönemi olduğuna dikkat çekiliyor.

TANIKLAR ANLATIYOR

Yıldırım'ın Diyarbakır Cezaevi'nde suçlu-suçsuz, örgüt men-subu-sempatizan ayrımı yapmadan insanları ağır işkencelerden geçirmesinin, 1984'te ortaya çıkan PKK'nın büyüyüp gelişmesinde büyük etki yaptığı iddia ediliyor. Dönemin canlı tanıkları, o

günleri şöyle anlatıyor: "Koşuşlardan hücrelere alınan mahkûmlar, demirlere bağlanarak, kalaslarla, zincirlerle ağır işkencelere maruz kaldı. Bu uygulamalarda mahkûmların çoğu kan kusuyordu. İşkence sahneleri diğer mahkûmlara da izletiliyor, bu görüntülere dayanamayıp başlarını çevirenler işkence sırasına alınıyordu.

Bazı mahkûmlar işkencelere dayanamayarak intihar ediyordu. Mahkûmlar hücrelere sıkıştırılıyor, üzerlerine lağım suları dökülüyor, koşuşlarda kimi mahkûmlara fare ve insan dışkısı yediriliyor, koşuşlarda birbirine tecavüz etmeleri için işkence yapılıyordu. Ölüm orucu ve diğer direnişlerde bulunan tutuklu ve hükümlüler, ölümü kurtuluş olarak görüyordu."

Yüzbaşı Yıldırım'ın cezaevinde işkence uyguladığı kişiler arasında Ahmet Türk, Celal Paydaş, Mustafa Çakmak gibi isimler de bulunuyordu. Bu kişilerden, 12 Eylül öncesi CHP Mardin Milletvekili olan Türk, halen DTP Eşbaşkanlığı görevini sürdürürken, 15'inci dönem CHP Şanlıurfa Milletvekili Celal Paydaş, gördüğü işkencelerin etkisi sonucu kalp krizi geçirerek 13 Aralık 1988'de henüz 48 yaşında yaşamını yitirdi. Bir dönem Adalet Bakanlığı görevinde de bulunan Adalet Partili (AP) Mustafa Çakmak ise cezaevinden çıktıktan sonra bir daha siyasete dönmedi. Çakmak, 2005'te hayatını kaybetti.

"DAĞA ÇIKARDIM"

Diyarbakır Cezaevi'nin mağdurlarından biri de eski Mardin milletvekillerinden Nurettin Yılmaz'dı. Yılmaz, yıllar sonra bir röportajında o günlerden söz ederken, "Diyarbakır Askeri Cezaevi Komutanı Binbaşı Esat Oktay Yıldırım, eliyle koşuşları göstererek 'binleri kuzu gibi ıslah ettik' dedi. 'Tam tersine, hepsini patlamaya hazır birer bomba haline getirdiniz' diye karşılık verdim. Eğer evli, 7 çocuk babası olmasaydım, sorumluluklarım olmasaydı, bekâr olsaydım Diyarbakır cezaevinden çıkınca elime silah alıp dağa

çıkacaktım." diyordu. Diyarbakır Cezaevi'nin en bildik konuklarından biri de kuşkusuz, işkence sırasında insan dışkısı yedirildiği için dişlerini çektiren Diyarbakır'ın köklü ailelerinden birine mensup işadamı Felat Cemiloğlu'ydu.

Hasan Cemal'in "Kürtler" kitabına da konu olan Felat Cemiloğlu, cezaevi günlerini anlatırken, Esat Oktay Yıldırım'ın 'Co'

isimli köpeğine tekmil verdiklerini ifade etti. Cemiloğlu bu konuyu anlatırken, "Co'nun karşısında, 'Felat Cemiloğlu, Diyarbakır, emret komutanınım' tekmilini çok yüksek sesle ve topuk sesiyle veriyorduk, Co tekмили beğenmezse havlıyordu ve Co'yu memnun edemediğimiz için cezalandırılıyorduk."

duk."

İnsan dışkısı yedirildiği için dişlerini cezaevindeki arkadaşına iple çektirdiğini de kaydeden Cemiloğlu, bu olayı anlatırken şöyle diyordu: "Tek ayak üstünde, duvar dibinde duruyorum. Ceza! Ama bir süre sonra yoruluyorum. Ayağım düşüyor yere, tutamıyorum. Emre itaatsizlik! Cezası: Duvarın dibinde, kanalizasyonun kapağını kaldırdılar, bir avuç bok alıp ağzıma attım. Sonra ağızımda pislik hazır ola geçtim, öylece duruyorum. Kıpırdamak yok. Temizlemek yok. Yere tükürmek yok. Öylece ağızın kapalı, kımıldamadan ayakta, hazırolda bekliyorsun. Bir süre sonra bıraktı, içeri girdim. Elazığlı arkadaş, ismi Ramazan. Allah razı olsun, bazı dişlerimi iple çektirdi. Çünkü temizleyemedim dişlerimi... Altın kaplama olan iki dişten birini cebine attı, birini bana verdi hatıra olarak. Hapisten çıktıktan sonra ilk işim dişçiye gidip takma diş yaptırmak oldu."

"EBU GARİP GİBİYDİ"

Belediye İş Sendikası Diyarbakır Şube Başkanı Vezir Perişan, Diyarbakır Cezaevi'nde işkencenin baş sorumlusunun Yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım olduğunu belirterek, "İrak'ta yaşanan Ebu Garip vahşetini o dönem biz Diyarbakır'da yaşadık" diyor. 12 Eylül darbesi öncesinde Diyarbakır'da İşçi Partisi'ne üye olduğunu, siyasi çalışmalarını nedeniyle tutuklanarak 2.5 yıl hapis cezası aldığını ifade eden Perişan, yaşadıklarını şöyle anlatıyor: "Cezaevinin koridoruna bizi çıkarıyorlardı. Karşılıklı durduğumuz arkadaşlarımıza tokat atmamızı istiyorlardı. Biz bunu yapmayınca ağır işkencelere maruz kalıyorduk.

İŞKENCE OLAYLARI

12 Eylül Darbesi'nden sonra yaşanan işkenceler ile ön plana çıktı. The Times gazetesinin 28 Nisan 2008 tarihli nüshasında "Dünyanın en kötü şöhretli 10 cezaevi" listesinde yer almaktadır. 1981 ve 1984 yılları arasında cezaevinde 34 kişi öldü ve onlarca kişi sakat kaldı. Cezaevi hakkında belgeseller çekildi ve kitaplar yazıldı.

Cezaevi 12 Eylül sonrası askerî yönetime devredilerek Sıkıyönetim Askerî Cezaevi olarak kullanıldı. 9 Mayıs 1988 tarihinde Adalet Bakanlığına devredildi.

1981-1989 yılları arasında bu cezaevinde işkenceye maruz kalan 34 kişi öldü, yüzlerce kişi sakat kaldı. Bu kişilerden 25'i aldığı ağır darbeler sonucu, 5'i açlık grevi sonucu öldü. Tutuklulardan 5'inin kendini asarak, 4'ünün kendini yakarak intihar ettiği cezaevindeki işkenceci görevlilerden hiçbiri ceza almadı.

Diyarbakır Cezaevi'ne darbeci faşist General Kenan Evren tarafından bizzat tayin edilen Yıldırım, iç güvenlik komutanı olarak

sürdüğü görev süresi boyunca tutuklulara ağır işkenceler uygulamıştır.

Hapishanede o yıllarda kalmış olan 32 kadın, daha sonraki yıllarda kendileriyle yapılan röportajlarda şöyle demişlerdir:

- "Elektrik dahil bütün işkence yöntemlerini yaşadık ama en ağırı cinsel işkenceydi."
- "Tecavüz ettikleri kadınları kanlı etekleriyle koğuş koğuş dolandırdılar."
- "Etekleri başlarımıza geçiriyor, altımızın çıplak olmasını sağlıyor, "gez" diyorlardı."
- "Banyodan çıkıp bornozla karşımıza gelip ve bize baka baka mastürbasyon yaptılar."
- "En büyük işkence başka kadınların çığlıklarını dinlemektir."
- "11 yaşında ikiz oğulları olan arkadaşımızın, oğullarına işkence yapıp sesini ona dinletmişlerdi."
- "Lağım sularının içine zorla kadınları soktular."
- "Çocuğum görüşe geliyor ama bana yapılan davranışlardan dolayı benden korkuyor o hiç sevmediğimiz gardiyanlara sarılıyordu. Çıktıktan sonra da bir süre kızım bana anne demedi."
- "Serbest bırakıldım ve eve gittim. Beni yıllarca görmeyen annemin bana ilk dediği şey, 'Bunca yıl neredeydin?' olup, kızlık muayenesine götürmek istediğini söyledi."

DİYARBAKIR ASKERİ CEZAEVİ'NDE İŞKENCE VE TÜRKLEŞTİRME

Welat Zeydanlıoğlu ⁵⁴

Bir kış günü güvenlik bölümünün zemin katında arkadaşım Neval'e ve diğerlerine işkence eden Batılı bir Şarkiyatçı değil, Şarkiyatçılaştırılmış bir Doğuluydu, 'biz' den biriydi. 'Onları ezin' emrini veren bir Batılı değil, bizden bir Saddam Hüseyin ya da Ali Mehdi idi. Batılı, belki 'işkence bilmi'nin okullarında işkencecinin hocasıydı. Fakat Neval'in işkencecisi üçüncü dünya insanıydı. Kırılgan bedenler ve zihinler üzerinde yeteneklerini mükemmelleştirirken, bilge Doğulu (Atatürk), duvardaki resimden olan bitene nezaret ediyordu. Nevzat Soğuk (1993: 377)

ÖZET

Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türk ulus-devletine geçiş Türk askerî elitlerinin teşvik ve müdafaa ettiği sert bir milliyetçilik doğurdu. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla birlikte homojen bir "Türk" ulusu yaratmak için bir Türkleştirme programı başlatıldı. Ulus-devlet olma, Türkiye'nin "Batılı" olmasının kriteri olarak görüldü, ancak ülkenin etnik-dinsel çeşitliliği bu projeye bir engeldi. Ulus inşa sürecinin yoğunlaşmasıyla birlikte, farklı dile sahip en büyük Türk olmayan grup olarak Kürtler'in etkisizleştirilmesi bir "gereklilik" hâline geldi. "Kürtlüğün" ifade edilmesi, toprak bütünlüğüne bir tehdit ya da tarihsel bir yanılgı olarak değerlendirildi. Yirminci yüzyıl boyunca, askerî ve ideolojik saldırılar; Türkleştirme ve sistematik devlet baskısı dalgaları şeklinde gerçekleşti ve modern Türkiye tarihinin büyük bir kısmında Kürt illeri

olağanüstü hâl ile yönetildi. Toplumun “öteki” olarak görülen tüm kesimlerini hedef alan işkence Türkiye’de yaygın ve sistematik bir uygulamadır, buna rağmen Türk modernitesi, işkence ve Kürtlerin Türkleştirilmesi arasındaki ilişki araştırmacılar tarafından büyük oranda ihmal edilmiştir. Bu makale, işkenceyi Türk modernitesinin ve ulus inşa sürecinin merkezine yerleştirerek 1980’lerdeki Diyarbakır Askeri Cezaevi üzerinden işkencenin zorla asimilasyonun bir aracı olarak kullanılışını incelemektedir.

İŞKENCE, MODERNİTE VE DEVLET

Türkiye’de, politik olsun ya da olmasın, çoğu tutuklunun büyük olasılıkla işkence göreceği ya da insani olmayan muameleye maruz kalacağı yazılı olmayan bir kuraldır.⁵⁵

Türkiye İnsan Hakları Vakfı’na göre:

Türkiye’de işkence gözaltı süresiyle sınırlı bir sorun değildir. İşkence Türkiye’de idari bir pratik olarak sistematik şekilde uygulanmaktadır. Özgürlüğünden mahrum bırakılmış herkes gözaltının ilk anından itibaren sürekli olarak işkence tehdidi altındadır... Tam da işkence tehdidinin varlığı bir işkence yöntemidir... İşkence sadece bir bilgi edinme yöntemi değildir. Aynı zamanda keyfi bir cezalandırma yoludur. İşkencenin temel amaçlarından biri, eleştirileri ve politik faaliyetleri cezalandırmak ve tüm toplumu terörizm yoluyla manipüle etmektir. Bu, hakkında tahkikat yürütülen ve işkenceye maruz kalanlarla başlar ve oradan tüm topluma yayılır, tüm toplumu uyarır (“Staying Alive by Accident”, 1999: 23).

Anayasada yasaklanmış olmasına (17. Madde, 1982) ve Türkiye işkence ve kötü muamelenin önlenmesine ilişkin çeşitli uluslararası sözleşmelere imza atmış olmasına⁵⁶ rağmen, Türkiye’de işkence sistematik olarak uygulanmaktadır. Son yıllarda, Avrupa Birliği üyeliğinin gerekleri çerçevesinde Türkiye önemli yasal ve

anayasal reformları kabul etti ve birçok Türk hükümeti şiddete “sıfır tolerans” politikası sözü verdi.⁵⁷ Yakın zamanda Türkiye İnsan Hakları Vakfı, 1980 askeri müdahalesinden bu yana Türkiye’de yarım milyondan fazla insanın işkence gördüğünü gösteren istatistikler yayımladı (2008).⁵⁸

Bundan başka, 2008’in Ağustos ayında bir meclis araştırmasının sonuçlarını açıklarken, Adalet Bakanı Mehmet Ali Şahin, 2006-2007 yılları arasında yaklaşık 5000 kişinin polis ve jandarma elinde işkence ya da kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin adli makamlara şikâyetinde bulunduğunu kabul etti (“Bakan Akkaya”, 2008). 2008’in Ekim ayında, Bakan Şahin, hiç beklenmedik bir şey yaptı ve gözaltında cezaevi görevlileri tarafından dövülerek öldürülen insan hakları aktivistinin ailesinden “hükümet ve devlet adına” özür diledi (“Turkey Apology Over”, 2008). Son dönemlerde, insan hakları alanında çalışan uzmanlar, “Hükümetin, görünüşte sıfır tolerans politikası sözüne rağmen, tüm verilerin işkencenin hâlâ yaygın, resmi olarak göz yumulan ve kanıksanan ve dolayısıyla Türkiye’de devlet politikasının parçası ve sistematik bir pratik olduğunu gösterdiğini” söylüyorlar (Yıldız & Muller, 2008: 50).

Türkiye’de ayrıca son yıllarda tutuklu üzerinde görünürde iz bırakmayan işkence uygulamalarına, yani Darius Rejali’nin “temiz teknikler” ya da “gizli işkence” dediği daha zor tespit edilen, hileli yöntemlere doğru bir geçiş vardır (2007: 4)⁵⁹. Bunlar, temel ihtiyaçları karşılamama, yüksek basınçlı su sıkma, ölüm tehdidi, uykudan ve duyuusal ihtiyaçlardan mahrum bırakma, saldırı, cinsel taciz ve sahte infaz olarak sıralanabilir (Yıldız & Muller: 45-46).

Kısaca, işkencenin kökünü kazıma sözüne ve önemli reformlara rağmen, Türk Devleti’nin “düşman” kabul edilen kişilerin davranışlarını dönüştürmek amacıyla işkenceye yaygın kullanılan bir

araç olarak bilinçli bir şekilde arka çıkan “habitus”u güçlü bir biçimde yerinde durmaktadır.

Türkiye’de düşman “öteki” olarak tanımlanan değişik grupları hedef alan sistematik işkencenin sürekliliği; özelde işkenceyi, genelde de devlet şiddetini Türkiye’nin ulus inşa projesinin tarihsel süreci içine yerleştirmeden tam olarak anlaşılabilir. Burada demek istediğim, Türkiye’de işkencenin zamanla ülkenin daha modern ve “Avrupalı” olmasıyla ortadan kalkması beklenen, despotik geçmişinden kalma bir anakronizm olmadığı; daha ziyade Türkiye’nin Türkçe konuşanlardan oluşan homojen bir ulus-devlet olarak kurulması ve sürdürülmesiyle doğrudan bağlantılı olduğudur. Diğer bir deyişle, Türkiye yeni vizyonu homojenlik yaratmak olan bir ulus devlet haline geldikçe işkence yeni amaçlar için kullanılmaya başlandı.

Bunları söylerken aklımda Darius Rejali’nin görüşleri var. Rejali, İran’da işkencenin bir anakronizm değil, tersine İran’ın hali-hazırda “modern” olduğunun bir işareti olduğunu; hatta işkencenin farklı rejimler tarafından kullanılmasının İran’ın ve genelde tüm ulus-devletlerin modernliğinin bir göstergesi olduğunu söyler. Rejali, toplumların işkenceyi bırakmadan da moderniteye geçiş yapabileceklerini iddia eder. İran’daki rejimlerin işkenceyi eskiden olduğu gibi gösterişli kamusal törenlerle bedenleri cezalandırmada kullanmak yerine; tebanın düşüncelerini disipline etmekte kullanarak işkence pratiğine son vermeden onu nasıl dönüştürüp sistematize ettiğini gösterir (Rejali, 2007: 62-81).

Michel Foucault da, Batı Avrupa’da on sekizinci yüzyıl öncesinde hâkim olan korkunç işkence pratiklerinin ve ayinsel infazların yerini zamanla kendi kendini denetleyen özneleri yaratacak, sürekli bir disiplin ve gözetime dayanan daha incelikli “acı teknikleri”nin aldığını göstermiştir (1979). Ancak şunu eklemek gerekir ki, Avrupalı devletler kendi vatandaşlarına bu şekilde işkence etmeyi bırakmış olsalar da, tüm dünyadaki sömürgelerinde en

vahşi işkence pratiklerini sistematik olarak kullanmaya devam ettiler (Graham, 2001: 230).⁶⁰

1990 yılında Antonio Cassese “günümüzde işkencenin neredeyse tamamen devletlerin teşviki ya da onların katılımıyla gerçekleştiği”ni söyledi (93). Bu sözler, o gün olduğu gibi bugün de geçerliliğini korumaktadır. Uluslararası Af Örgütü’nün 2007’de seksen birden fazla ülkede hükümetlerin yaptığı işkence ve diğer zalimane veya onur kırıcı muamele vakalarını belgeledikleri en son dünya raporu bunu doğrulamaktadır (2008). Herbert Kelman işkenceyi yetkili makamların doğrudan talimatıyla başlatılan ya da iktidardakilerin açıkça onaylamasa bile bu tip davranışları en azından hoş gördüğü bir “itaat suçu” olarak niteler (1995: 19-34). İşkencenin hâlen siyasetin bir aracı olarak kullanılması modern ulus devletin doğasıyla doğrudan bağlantılıdır. Devletin güvenliğine, bütünlüğüne veya kimliğine, iç ya da dış kaynaklardan gelecek herhangi bir tehdit, bu tehditlere yanıt vermek için baskıcı yolların kullanımına ve sistematik işkence uygulamalarına zemin hazırlar. İşkence, “yıkıcı” gruplar hakkında bilgi sağlayarak toplum üzerinde kontrol kurmaya yarayan bir devlet mekanizması olarak kullanılabilir. Ancak, araştırmacıların işkence altında elde edilen bilginin faydasına⁶¹ ve bu pratiklerin sadece istihbarat toplama olarak tanımlanıp tanımlanamayacağına dair soru işaretleri vardır. Tarihsel olarak işkence, devletlerin kendi hâkimiyetlerini ileri sürmelerine, hukuk ve düzeni devam ettirmelerine yardımcı olur ve ulusal kimlik oluşumunun ve bunun sürdürülmesinin önemli bir aracıdır.⁶²

Öyleyse, şu anki “teröre karşı savaş”ın ve bu savaşın ayrılmaz bir parçası olan işkencenin, “kötülüğe karşı savaş” ve “[Batı] uygarlığını koruma mücadelesi”nin bir gereği olarak meşrulaştırılması şaşırtıcı değildir (“Bush: Nation in Struggle”, 2006).

Bu tip durumlarda, işkence ideolojik olarak meşru sayılır ve işkence yapanlar “işkenceci” olarak değil, ulusu kahramanca

koruyan “güvenlik güçleri” ya da “anti-terör birimleri” olarak görülür. Bu söylem, potansiyel hedefleri insanlıktan çıkartıp, onları “devlet düşmanı”, “terörist” ya da “hain” ilan ederken; pratikte onları devlet korumasının dışına atmakta ve vatandaşlık haklarını yok saymaktadır. Mağdurlar işkence yapan devletin vatandaşlarıysa, genelde o toplum içindeki (işkencecinin ait olduğu) ege-men siyasi, etnik ya da dinî cemaatin üyesi değildirlere. Gerçekten de, mağdur'un etnik-dinî ya da siyasi kimliği tam da hedef olarak görülme sebebi olabilir (Kelman, 1995: 32). Marnia Lazreg, Fransız sömürgeciliği ve Cezayir'deki işkence üzerine yaptığı çok önemli çalışmasında, bir siyasi pratik olarak işkence ortaya çıktığı toplumsal durumun bir parçasıdır der.

İşkence durumu, bir odaya atılmış birkaç alet, işkenceci ve onun kurbanından ibaret değildir. Bu kendi dokusu olan planlı bir ortamdır. Bir anlam düzeneği, bir mantığı ve gerekçesi vardır. Bunlar olmadan değil psişik, fiziksel acı bile anlaşılmaz ve etkisizdir. Sosyal bir durum olarak işkencede; hafıza, kimlik ve kültür fikirler ve algılar, deneyimler ve ideallerden oluşan bir ağ örer (2007: 6).

TÜRK ULUSUNUN İNŞASI VE KÜRTLERİN TÜRKLEŞTİRİLMESİ

Türkiye'deki işkenceyi anlamanın en iyi yolu, onu Türkiye'nin ulus-inşa projesinin ayrılmaz bir parçası olarak görmekten geçer. Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasının ardından, yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, öncelikli hedefi “muasır medeniyet seviyesine ulaşmak” olan bir rejim inşa etti. Atatürk'ün ardından Kemalistler olarak adlandırılan, yeni Türk ulusalcı eliti, Osmanlı İmparatorluğu'ndan miras kalan etnik-dinî çeşitliliği olan toplumu ilerlemeye bir engel olarak gördü ve Batılı devletin üstünlüğü fikrinden hareketle ancak homojen ve seküler

bir ulus-devletin başarılı olacağını düşündü. Büyük toprak kayıplarıyla sonuçlanan 1920'deki Sevr Anlaşması'nda vücut bulan Osmanlı İmparatorluğu'nun küçük düşürücü parçalanışının yarattığı travma da bu zihniyeti besliyordu. Kemalist rejim, toprak bütünlüğünü korumaya, Türk dili ve kültürüne dayanan seküler ve batılı bir "ulusal kimlik" üzerinden toplumsal birliği yaratmaya çalıştı. Etnik tahakküm ve zorunlu asimilasyon yoluyla etnik farklılıkları ortadan kaldıran otoriter bir homojenleştirme projesini başlattı.

Atatürk'ün halefi ve Türkiye'nin ikinci Cumhurbaşkanı İsmet İnönü 1925'te Türk Devleti'nin politikasını şu sözlerle tarif etti:

Biz açıkça milliyetçiyiz ve milliyetçilik bizim yegâne birlik unsurumuzdur. Türk çoğunluğunun yanında diğer unsurların hiçbir etkisi yoktur. Her ne pahasına olursa olsun vazifemiz türk vatani içinde Türk olmayanları türklemektir. Türkleri ve Türklüğe muhalefet edecek öğeleri yok edeceğiz. Ülkeye hizmet edeceklerde her şeyin üstünde aradığımız Türk ve Türkçü olmalarıdır (aktaran Yıldız, 2001: 155-156).

Beş yıl sonra, önde gelen Kemalist ideologlardan Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt yaptığı bir konuşmada, bu resmî durumu son derece net bir şekilde dile getirir: "Benim kat'i fikrim şudur ki, dost ve düşman duysun, bu ülkenin efendileri Türklerdir. Türk vatanında saf Türk olmayanların tek bir hakkı vardır, o da hizmetçi ve köle olma hakkıdır" (aktaran Yıldız, 2001: 210).

Homojen bir Türk ulusu yaratma projesi, kültürel ve dilsel olarak Türk olmayan en büyük milletle, yani Kürtlerle uğraşırken büyük bir sorunla karşılaştı. Türk millî tarihini yeniden inşa ederken, devlet, Türk ırkının "uygarlaştırıcı bir ırk" olduğunu, tüm Anadolu uygarlıklarının Türk ırkından geldiğini kabul eden; dünyadaki tüm dillerin kaynağının Türkçe olduğunu "kanıtlayan" sözde-bilimsel bilgi üretimini destekledi (Beşikçi, 1997). Bu "Türk Şarkiyatçı"

söylemi, Kürtleri yeni Türk milleti içine yerleştirme sorununu çözdü ve Kürtler'in "Türklüklerini" unutan "Dağ Türkleri" olduğu şeklindeki tez, resmi devlet söyleminin bir parçası haline geldi (Zeydanlıoğlu, 2008). Bu sayede, Kürtleri zorla türkleştirme hedefi bu yeni "bilimsel" kanıtla meşrulaştırılmış oldu. Rejim, Kürt varlığına işaret eden tarihsel objeleri ve anıtları harap ederek, Osmanlı döneminde yaygın bir şekilde "Kürdistan" olarak bilinen bölgeye haritalarda ve resmî belgelerde yapılan tüm göndermeleri ortadan kaldırarak Kürt kimliğine ilişkin her türlü bahsi yok etmeyi istedi. Mekânı Türkleştirmenin bir parçası olarak da Kürt kasaba ve köylerinin isimleri Türkçeleştirildi ve okullar, resmi binalar ve hatta dağlar (Türk bayrağının sembolü olan) hilal ve yıldızla ve "Ne mutlu Türk'üm diyene!" gibi çeşitli şovenist sloganlarla bezendi. O zamanlardan beri, Kürt illeri zorunlu nüfus iskânının, devlet terörünün ve etnik zulmün Kürtler için gündelik bir deneyim haline geldiği "sömürgeci yöntemlerle" yönetilmektedir (Zeydanlıoğlu, 2008).

1980 ASKERÎ DARBESİ

Türk ordusu kendisini milletin koruyucusu olarak görür. Güçlü Kemalist ordu, ülkeyi algıladığı iç tehditlere karşı savunmak için şimdiye kadar üç askerî darbe (1960, 1971, 1989) yaparak yönetime müdahale etmiştir.⁶³ Ordunun, yıkıcı sol ve Kürt ulusalcı hareketlerini ulus ve toprak bütünlüğüne ilişkin temel Kemalist değerlere bir saldırı olarak algılaması, 12 Eylül 1980'deki darbeye zemin hazırladı. Bu askerî müdahaleyi takip eden dönem ve devamındaki 1982 Anayasası, Kemalizm adına yapılan sistematik ve yaygın baskı yöntemlerinin de habercisi oldu:

Toplam 650.000 kişi gözaltına alındı. Şüpheliler dövüldü ya da işkence gördü. 500'den fazla kişi gözaltında işkence sonucu hayatını yitirdi; 85.000 kişi örgütlü düşünce suçu işlemekten yargılandı; 1.683.000 kişi

resmi olarak fişlendi; 348.000 Türk ve Kürt'e yurtdışına çıkış yasağı getirildi; 15.509 kişi siyasi sebeplerle işinden atıldı; 114.000 kitaba el konuldu ve bu kitaplar yakıldı; 937 film yasaklandı; 2.729 yazar, çevirmen, gazeteci ve aktör fikirlerini ifade ettikleri gerekçesiyle yargılandı (İmset, 1996: 60).

Türk devletinin Kürtleri zorla asimile etme projesi, her zaman inatçı bir direnişle karşılaşmıştır ve bu nedenle Türkiye'nin doğusundaki ağırlıklı olarak Kürt olan illerde Cumhuriyet tarihinin büyük bir kısmında olağanüstü hâl kuralları yürürlükte olmuştur.⁶⁴

O yüzden 1980 darbesi ertesinde, Kürt bölgesinin millî birliğe özel bir tehdit olarak görülüp Türk ordusunun büyük kısmının yaygın bir türkleştirme planına nezaret etmek için bölgeye konuşlandırılması şaşırtıcı değildir (McDowall, 2000: 414). Bu plan, siyasi partilerin, gazetelerin, yayınevlerinin ve hayır kuruluşlarının kapatılması yoluyla Kürtlerin var olan tüm kültürel ve siyasi ifade yollarını bertaraf etmeyi amaçlamıştı. Yeni anayasanın 89. maddesi, "Hiçbir parti Türkçe dışındaki bir dilin ve kültürün korunması, geliştirilmesi ve yayılmasıyla uğraşamaz" diyerek Kürtlerin siyasi temsil hakkını yasaklamıştı. Anayasa aynı zamanda, Kürt dili üzerindeki yasağı anayasal bir yasak haline getirmişti.⁶⁵

DIYARBAKIR ASKERİ CEZAEVİ ÖRNEĞİ

"Vahşet dönemi" ya da "Diyarbakır cehennemi" dendiğinde genelde, Kürt bölgesinde o zaman yeni yapılan Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi'ndeki mahkûmların korkunç biçimlerde sistematik işkencelere maruz kaldığı 1980'lerin başı ve ortası (özellikle de 1981- 1984 yılları arası) kastedilir. Diyarbakır'da gerçekleşen vahşet, büyük oranda kişisel tanıklıklar, anlatılar ve oyunlar aracılığıyla belgelendi.⁶⁶ Resmî olaraksa ya inkâr edildi ya da Türk devletinin ve milletinin korunması için kaçınılmaz görüldü. Yetkililer bu tanıklıkların basılmasını ve yayılmasını engellemek

için her yola başvurdular ve bugüne kadar hem Türk kamuoyu hem de uluslararası toplum Diyarbakır'daki olaylardan genel anlamda habersiz kaldı. Üstelik Sivil Toplum Kuruluşları'nın kampanyalarına rağmen, ⁶⁷ bugüne kadar işkencecilerin hiçbiri yargılanmadı. ⁶⁸ Hâlbuki bu dönem, Kürt toplumsal hafızasında ve Kürt ulusalcılığında oldukça önemli bir yer tutar. Bu sadece uygulanan pratiklerin saf vahşetinden ileri gelmez, aynı zamanda işkence gören çok sayıda Kürt'ün ve onların akrabalarının bundan çok değişik şekillerde etkilenmiş olmasındandır. Kürt bölgesinin resmi olmayan başkenti Diyarbakır'daki uygulamaların, ulusal ayrılıkçı fikirlerin kristalize olmasında ve bir kuşak Kürt'ün radikalleşmesinde, büyük kısmının da bağımsız bir Kürt devleti kurmak amacıyla 1984 yılında silahlı mücadele başlatan Kürdistan İşçi Partisi'nin (PKK) militan kadrolarına katılmasında önemli bir rol oynadığı rahatlıkla ileri sürülebilir. Hakan Yavuz'un dediği gibi, "1980 darbesi ve onun zalimliği Kürtler arasında bir abluka algısının yaratılmasına katkıda bulunmuş, onları geleceklerinin Türk devleti tarafından baskı altında tutulduğunu ve sınırlandırıldığını düşünmeye sevk etmiştir" (2001: 12).

Tarihin bir ironisi olarak zorla Türkleştirme siyaseti, Kürtleri bağımsız bir Kürdistan'ın kurulması için ulusal silahlı mücadeleye iterek tam da engellemeye çalıştığı şeyi kendisi yapmıştır. Eski mahkûmlardan Selim Dindar'ın yorumuyla:

Ben siyasi bir insan değilim. Bu tip konularda çok fazla bilgili değilim. Ama 12 Eylül herkesin Kürt sorununun farkına varmasını sağladı ve bu sorunu dünyanın gündemine taşıdı. Cezaevindeki vahşet olmasaydı, Kürt sorunu bu kadar erken görünür olmazdı. Diyarbakır Cezaevi'ndeki insanlardan militanlar yarattılar. Bu insanların yüzde 80'i [silah alıp] dağa çıktılar. Bu tip bir vahşet yaşadıktan sonra normal bir yaşam sürdürmek bir insan için çok zordu. Bilirsiniz, "PKK hareketi 1984 yılında hızla ortaya çıktı" denir, bu tarih pek çok insanın

Diyarbakır Cezaevi'nden salındığı tarihtir (Düzel, 2003).

Her zaman olduğu gibi mağdurların tanıklıklarının zenginliğine karşın, işkencecilerin veya onların üslerinin tanıklığı çok azdır. Son dönemde, 12 Eylül darbesini yöneten eski General Kenan Evren hem darbe öncesinde hem de sonrasında tüm Türkiye'deki gözaltı merkezleri ve cezaevlerinde işkencenin aslında rutin bir uygulama olduğunu açıkladı. Ancak, Evren'e göre darbe sonrasında cezaevlerinde olan işkence, darbe öncesinde cezaevlerini yöneten ve gardiyanlara kötü davranan mahkûmlardan alınan öçten başka bir şey değildi (Bila, 2007: 9-11).⁶⁹ Evren'in yüzeysel açıklaması, genel olarak solculara, özelde de Diyarbakır'da Kürtlere uygulanan işkencenin son derece aşikâr sistematikliğini ve vahşetini açıklamaz.

Her ne kadar kullanılan tüm işkence yöntemlerini saymak mümkün olmasa da, tanıklıklar en yaygın uygulamaların şunlar olduğunu ortaya koyuyor: yoğun ve sistematik dayak, saç çekme, çıplak bırakma, göz bağlama ve ıslatma, tecrit, gardiyanların hakaretleri, Yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım'a ve çıplak mahkûmların mahrem yerlerini ısırmak üzere eğitilmiş Alman kurt köpeği "Jo"ya selam durma zorunluluğu, uzun süreler uykusuz, susuz, yemeksiz ve çeşitli duylardan mahrum bırakma, falaka (ayakların altına vurulması), "Filistin Askısı" (kollardan asma), belli bir pozisyonda uzun süre bekletme ya da mahkûmları uzun süre ayakta tutma, çok sıcak ya da soğukta aşırı egzersiz yaptırma, organların ve cinsel organların sıkılması ya da ezilmesi, çıplak mahkûmları üst üste yığma, boğma ve sahte infaz, elektrik verme (özellikle de cinsel organlara), sigarayla yakma, tırnakları ve sağlıklı dişleri çekme, sağlıklı mahkûmları tüberkülozlarla bir araya koyma, cinsel aşağılama ve saldırı, rektal inceleme, mahkûmları birbirini dövmeye, cinsel olarak birbirini aşağılamaya/tecavüz etmeye ve birbirlerinin üzerine idrar yapmaya zorlama, anüse cop

sokma, zorla çürümüş/bozulmuş yiyecekleri ya da dışkı⁷⁰ yedirme, (gardiyanların “disko” dediği) cezaevinin lağımında banyo yaptırma.⁷¹

11 yılını cezaevinde geçiren, Diyarbakır eski Belediye Başkanı Mehdi Zana şöyle anlatır:

Cezaevine yeni bir mahkûm geldiğinde, Yüzbaşı Esat onu girişte karşılar ve sonra bir gardiyana dönüp “onu banyoya hazırla; sonra da yatakhaneye götür” derdi. Bu bir ritüeldi. Yaklaşık yirmi gardiyan mahkûmla giderdi. Güzel bir hoş geldin dayağı atarlar, sonra da baygın bir şekilde “banyo”ya, onu birkaç saat içinde tutacakları içi bok dolu küvete sürüklerlerdi. Bazen, ona “Ye şimdi!” derlerdi. Bazen de yeni geleni çıplak olarak dışkılarının üstünde bir tabureye oturtur, onu iki gün o tehlikeli ve asitli kokunun içinde bırakırlardı. Ya da onu dışkıyla kaplanmış halde alır, ağzına kadar mahkûm dolu bir hücrenin içine atarlardı. Birkaç saat sonra onu alıp tekrar dışkıyla dolu hücreye kitleyip birkaç gece daha orada tutarlardı. Yayılan asitli koku yüzünden hücreden çıktığında solgun ve zehirlenmiş olurdu. Başka zamanlarda da, gözleri kapalı, elleri bağlı şekilde, sıçan dolu bir hücrede iki gün boyunca tecritte bırakılırdı (1997: 25).

Tüm bu işkenceler, mahkûm yaşamının mutlak itaat, yorucu tatbikatlar, kesin kurallar, sürekli denetimler, uygun adım yürüyüş ve marşlardan oluştuğu terör ve topyekün militarizasyon atmosferinde gerçekleşiyordu. Bu alanın uzmanlarından Murat Paker aslında “işkence” teriminin Diyarbakır ve diğer cezaevlerinde o zaman olan şeyleri tam olarak yansıtmadığını söyler. Çünkü işkencecinin gözünde “iyi” ya da “başarılı” işkencenin amacı mahkûmu sakat bırakmak ya da öldürmek değil, onu “konuşturmaktır.” Hâlbuki Paker, Diyarbakır Askeri Cezaevi'nin daha çok bir “toplama kampı” gibi görülmesi gerektiğini savunur (Paker,

2004: 12). Mehdi Zana'nın verdiği örnek, işkencenin bilgi almak-tan çok asıl olarak mahkûmları "kırmaya" ve aşağılamaya yönelik olduğunu gösterir:

Yaklaşık 50 mahkûmu hücreden çıkartır ve herkesin önünde birimize sopayı tutturur, başka birini de onun üzerine oturturlardı. Soplanın üzerine oturmayı reddet-tiğimizde, bir anda bizi dövmeğe başlardı. Çok azı-mız pes ederdi. Daha sonra isyankârı cezalandırmak ve aşağılamak için gardiyanlar yedi sekiz kişilik gruplar halinde takım olurlardı. Hepimizin önünde ona sopayla sodomize etmişler ve her tarafı kan olmuş sopayı çıkar-tıp, emmesi için ağzına tıkmışlardı. Bu deneyden ge-çenler aylar boyu yıkılmış, erkeklikleri parçalanmış bir halde yaşadılar. Onları neşelendirmeye çalışırdık. Bu korkunç işkenceden geçmemek için mahkûmlar teslim oldu. Artık "Ne mutlu Türk'üm diyene", "Bir Türk dün-yaya bedeldir" ya da "Türkler işgal ettikleri tüm ülkere uygarlık götürdüler" diye bağırarak zorundaydılar (Zana, 1997: 18-19).

Bu uygulamaların sertliğini ve vahşetini gözardı etmeden, yu-karıdaki örnekte ve diğer tanıklıklarda ortaya çıkan önemli bir tema da Diyarbakır'daki işkencenin "etnik karakter"idir. Diğer bir deyişle, işkence uygulamaları Kürt mahkûmların Türkleştirilme-sini amaçlamıştır. Şu da çok açıktır ki, aynı dönemde solcu akti-vistler de Mamak ve Metris gibi sistematik işkencenin uygulandığı Türkiye'deki pek çok gözaltı merkezinde ve cezaevinde işkence-den kendi paylarına düşeni aldılar. Bununla birlikte, eski bir mahkûm ve Kürt siyasetçi olan Nazif Kaleli'nin deyişiyile, "Diyar-bakır farklı bir şeydi... Çünkü Diyarbakır'ın kimliği farklıydı ve tüm bu uygulamalar bu kimliği hedef alıyordu" (Serbestî, 2003: 19).

Buna pek çok örnek verilebilir ancak Kürt yazar Selahattin Bu-lut'un aşağıda anlattıkları oldukça açıklayıcıdır:

8 nolu hücrede yaşlı bir adam vardı. Onun sesi sürekli kulağımda yankılanıyordu; “Ben Türk oğlu Türk’üm, Ben Türk oğlu Türk’üm.” Aynı ses, aynı tonda, sürekli olarak duyuluyordu. Bir gün, hücredeki suyu dışarıya atalım diye hücrenin kapılarını açtılar. O sesi tekrar duydum: “Ben Türk oğlu Türk’üm...”. Kafamı kaldırdım; köşede bir adam dikiliyordu. Bakmamız yasaktı ama ben yine de bakmıştım. Önümde duran ve sesin sahibi olan kişi Derik’ten bir muhtardı. Onu dışardan tanıyordum. Yaklaşık 65 yaşlarındaydı. Adı İsmail’di. Onu niye getirdiklerini merak ettim. Yaşlı olduğu, okuma yazma bilmediği ve çok az Türkçe konuştuğu için onu da çok fena dövmüşler fakat askeri marşlardan bir tanesini bile ezberden söylemeyi ona öğretememişlerdi. Ona bir şey söyletmek zorundaydılar, onlar da “Ben Türk oğlu Türk’üm” dedirtiyorlardı. O da bunu durmadan tekrar ediyordu (aktaran Mavioğlu, 2004: 142).

Tanıklıklar Türk millî marşının, “Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi”nin, askerî ve aşırı milliyetçi marşların ve “Bir Türk dünyaya bedel” gibi sloganların sürekli ezberden 10 okunmasının, hapsedilen Kürtlerin türkleştirilmesini hedefleyen yoğun “hapishane eğitim programının” parçası olduğunu gösterir. Tanıklıklar pek çok Kürt mahkûmun Türkçe konuşmadığını ya da çok az konuştuğunu ya da okuryazar olmadığını belirtir. Nazif Kaleli bunu şöyle açıklar:

Yapmak zorunda bırakıldığımız şey bizim kişiliklerimizi parçalamaya yönelmişti. Türk olmamamıza rağmen, bizi ‘Türk’üm, doğruyum’ diye bağırtıyorlardı. Bize yaklaşık 50- 60 tane milliyetçi marşı ezberlettiler. Daha bile fazla olabilir. Bunlar sizin gündelik hayatta söyleyebileceğiniz türde şarkılar değildiler. İnsan hafızasının sınırlarını düşündüğünde, bu kadar şarkıyı ezberlemek gerçekten de çok zordur. Özellikle de bu insanların bazılarının okuryazar olmadığını düşünürseniz, bu hiç de

kötü bir işkence etme yöntemi değildir. Kişi, bu marşları ezberlemezse, dayanması mümkün olmayacak işkenceyle karşılaşacağı baskısı altındadır. Ezberlesen de copu yersin. En azından yüz kere (2003: 189-90).

Uygun adım yürürken, askerî marşları ya da konuşmaları okur ya da dinlerken genelde bunlara Mustafa Kemal Atatürk'ün resimleri, bayraklar ve diğer alet edavat eşlik ediyordu. Duvarlara Atatürk'ün, Kenan Evren'in ve tarihî Türk şahsiyetlerinin veya olayların resimlerini yapmak, en yaygını "Ne mutlu Türk'üm diyene" olmak üzere çeşitli millietçi sloganları cezaevi duvarlarına yazmak için mahkûmların paralarına el konuluyordu (Kaleli, 2003: 166). Üstelik bazen tüm cezaevi blokları, Türkleştirme sürecini "kolaylaştırmak" için Türk bayrağının renginde boyanıyordu. Diyarbakır'ın eski mahkûmlarından Felat Cemiloğlu şöyle diyor: "33 nolu hücre bloğuna girdiğimizde güneş batıyordu. Tüm pencereler kapatılmış ve ortasında ay yıldız olacak şekilde kırmızıya boyanmıştı. O yüzden son derece loştu. Bize bunun bir atölye olduğunu söylediler" (aktaran Cemal, 2003: 27). Bu tip bir işkence görüş zamanlarında da devam etti. Bazı tanıklıklar ana görüşme salonunda kocaman bir "Türkçe konuş, çok konuş" tabelasından bahseder. Ülkenin diğer yerlerinde olduğu gibi, cezaevinde de Kürtçe konuşmak çok sıkı bir biçimde yasaklanmıştı ve Kürtçe konuşma çok ciddi şekilde cezalandırılıyordu. Pek çok mahkûm bir tek Kürtçe bilen akrabalarıyla (özellikle de annelerle) konuşmadıklarını, "sessiz cezaevi görüşleri" yaptıklarını anımsıyor (Serbestî, 2003: 88).

Nuri Sınır şöyle hatırlıyor:

Altı ay boyunca Türkçe bilmediği için annemle konuşmadım ve benim de Kürtçe konuşmam yasaktı. Annem beni düzenli olarak ziyaret ederdi. Ancak tek yapabildiğimiz tek bir söz söylemeden birbirimizin gözlerinin

içine bakmaktı... Altı ay boyunca anneme nasıl olduğunu sormadım (Serbestî, 2003: 118).

Diyarbakır Cezaevi'ndeki uygulamalara karşı mahkûmlar, dönem dönem koşulları iyileştiren, ulusal ve uluslararası dikkatleri çeken çetin direnişler de göstermişlerdir. 1980'lerin başında işkenceye karşı protesto için mahkûmlar ayaklanmış, açlık grevleri yapmış; kişiler ya da gruplar halinde intihar eylemleri düzenlemişlerdir.

Örneğin,

★ Kemal Pir, Hayri Durmuş, Akif Yılmaz ve Ali Çiçek gibi mahkûmlar 1982'deki açlık grevi sırasında ölmüş, bazıları sakat kalmıştır.

★ Aynı yıl 21 Mart'ta, geleneksel Kürt yeni yılı Newroz'da, PKK üyesi Mazlum Doğan protesto için kendisini hücrelerinde asmıştır.

★ 18 Mayıs'ta dört genç mahkûm, Mahmut Zengin, Eşref Anıyık, Ferhat Kutay ve Necmi Öner, gazeteleri rulo yapıp üzerine boya sıktıktan sonra el ele tutuşup protesto için kendilerini canlı canlı ateşe verdiler ve o zamandan beri Kürt toplumsal hafızasında ve PKK'nin şehitlik söyleminde önemli birer figür haline geldiler.

★ İşkenceye ve Kürtçe yasağına karşı dil de direnişin bir parçasıydı. Daha fazla işkence riskine rağmen, Kürtçe konuşma, şarkı söyleme ya da slogan atma kolektif ruh halini 11 arttırmanın ve muhalefet etmenin bir yolu oldu. "Kürtçe bir şarkı söylemeye başladık. O bizim bir arada olma biçimimizdi" (Zana, 1997: 33).

★ 1980'lerin ortasına ve sonlarına doğru Türkiye'nin bir tür parlamenter demokrasiye geçiş sürecinde Diyarbakır'daki mahkûmların koşulları iyileşmeye başladı. Pek çok mahkûm göstermelik duruşmalardan sonra salınmıştı. Diyarbakır 5 No'lu

Askeri Cezaevi'nin mirası bugün ne Türkiye'nin ne de "vahşet dönemi"nden sağ çıkanların peşini bırakmıştır:

Bugün ben 43 yaşındayım ve ne zaman Diyarbakır Cezaevi bahsi açılrsa gerçeklikle bağımlı yitiriyorum. Kendimi kontrol edemiyorum; bağırarak, ağlamak ve çığlık atmak istiyorum. Karım ve bir çocuğum var. Geniş bir ailem ve bir sürü arkadaşım var. Bazen kendimi kontrol edemiyorum ve herkesin önünde gözyaşlarına boğuluyorum, ağlıyorum, ağlıyorum (Düzel, 2003).

SONUÇ

İşkence nadiren sadece bilgi edinmekle ilgilidir. "Kötü" insanların kendi "sadist arzuları"nın tesiriyle yaptıkları bir şey de değildir. İşkence keyfi bir uygulama olmaktan ziyade, iç/dış "düşmanlara" karşı devletin desteklediği ve "bizi", "bizim yaşam tarzımızı" ve "ülkemizi" koruma söylemiyle meşrulaştırılan sistematik pratikler olarak anlaşılmalıdır. Bu makale, Türkiye'de işkencenin Türkiye'nin ulus inşa projesinin tarihsel sürecinin bir parçası olarak analiz edilmesi gerektiğini öne sürmektedir. İşkence, iktidardaki Kemalist siyasi ve askeri elitlerin elinde, siyasi ve etnik olarak homojen bir millet yaratma projesinde ve bu projenin karşısındaki yerel muhalefetin ezilmesinde çok önemli bir araç olmuştur.

Bu makale, Türkiye Devleti'nin asimilasyon politikalarına karşı Kürt ulusal direnişini bastırma siyasetinin bir parçası haline gelen sistematik işkenceyi 1980'lerdeki Diyarbakır Askeri Cezaevi'ndeki üzerinden tartışmaktadır. Pek çok tanıklık, işkencenin Türkleştirmenin bir yolu olarak kullanıldığı cezaevinin, Kürt mahkûmların aşağılanması, cezalandırılması ve "rehabilitasyon"unda bir laboratuvar gibi işlediği topyekün bir terör ve vahşet durumuna işaret etmektedir. Benzer şekilde, işkenceyi 1982 Anayasası'nın vücut bulup doğrudan hayata geçirildiği ve

“Türklüğü” mahkûmların bedenlerine ve zihinlerine kazınma sürecinin bir parçası olarak görebiliriz. Son olarak, Türkleştirme olarak işkence; (tamamına ermemiş) Kemalist asimilasyoncu bakışından gelen, “Türklerden” oluşan homojen bir ulus devlet yaratma ve sürdürme projesinin bir parçası olmuştur ve pek çok açıdan olmaya da devam etmektedir.

DIYARBAKIR CEZAEVİ'NİN MENGELE'Sİ :

Dr. Orhan ÖZCANLI

Enis BERBEROĞLU. 19 Eylül 1998

Bugün yaklaşık 800 (yazı ile sekiz yüz) tirajı olan Öncü Gazetesi'nin patronundan söz edeceğiz. Bu yayın organı, yaklaşık bir yıldır DYP lideri Tansu Çiller'e en ufak muhalefete bile göz yummuyor. Cumhurbaşkanı, komutan, gazeteci dinlemeden küfür yağıdırıyor.

Toplam satışı bin adedi bulmayan bu gazete Bays Yayın Ticaret Sanayi Anonim Şirketi'ne ait. Bays şirketinin yüzde 51 hissesi Orhan Özcanlı tarafından kontrol ediliyor.

Yani bu küçük gazetenin büyük patronu Orhan Özcanlı.

Peki kimdir Orhan Özcanlı?

* * *

Orhan Özcanlı tıp doktorudur. Diyarbakır'daki vatani görevi sırasında askeri hapishanede hekimlik yaptı.

O dönemde, bir lakap ve bir de dost kazandı.

1) Tutuklu ve hükümlüler, Özcanlı'yı "işkenceci doktor" diye andılar.

2) Özcanlı aynı kentte Terörle Mücadele şubesinde görevli Bülent Orakoğlu ile kurduğu dostluğu sürdürdü.

Öyle ki 15 yıl sonra koruması aracılığıyla kendisine başvuran Orakoğlu'nun Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi'ne B - olarak atanmasına yardım etti. Orakoğlu 28 Şubat sürecinde Genelkurmay'a köstebek yerleştirdiği gerekçesiyle görevden alındı. Orakoğlu yargılandığı askeri mahkemede beraat etti.

* * *

Özcanlı ve tayin isteğini geri çevirmeyen dönemin İçişleri Bakanı Meral Akşener çok yakın iki dosttu.

Biliyorsunuz, Akşener'in MHP'li gençlik yıllarındaki kod ismi Asena'dır. Eşiyle Abdullah Çatlı tarafından tanıştırılmıştır.

Bu güzide politikacıımızın parlamentodan önceki görev yeri Şehit Anaları Vakfı'ydı. Bu vakıfta Tansu Çiller ebedi başkandır.

* * *

Tekrar Orhan Özcanlı'nın vasıflarına dönersek... İlk başta söylediğimiz gibi tıp doktoru olan Özcanlı, Sevgi Hastaneleri zincirinin sahibidir.

Kamuoyunda ismi Akın Birdal'ın başarılı tedavisi ile gündeme gelen Sevgi Hastanesi, İstanbul Caroussel'de bir şubesini açacak. Almanya'da da yine bir hastane kuruyor. Orhan Özcanlı, hastanesinin adını taşıyan Sevgi Vakfı'nın da kurucusu.

* * *

Şehit Anaları Vakfı, Refahyol döneminde İstinye'de MİT'e tahsisli bir arazinin üstüne kondu.

43 milyon dolar değer biçilen bu araziyi 49 yıllığına devralan Şehit Anaları Vakfı hemen Orhan Özcanlı'nın Sevgi Vakfı ile temasa geçti.

İki vakıf ortak üniversite kurmaya karar verdi.

İstinye'deki trilyonluk arazi teminat gösterilerek YÖK'e Avrasya Üniversitesi'nin kuruluşuyla ilgili başvuru yapıldı. Ancak başvuru YÖK tarafından reddedildi.

Kardeş vakıflar yılmadı. Bu kez Mayo Hastanesi'yle ortak bir girişim gündeme geldi. Ancak iktidar değişikliği işleri aksattı.

* * *

İşte size "muhalif" gazete sahibi Orhan Özcanlı'nın medya dışındaki portresi...

Özer ve Tansu Çiller'i neden destekler, muhaliflere neden küfrederler, takdiri size ait.

DÜNYANIN EN KÖTÜ ŞÖHRETLİ 10 CEZAEVİ: (5. Sırada Diyarbakır Cezaevi)

Diyarbakır Cezaevi ya da Diyarbakır Askerî Cezaevi'nin yapımı 1972'de, 4 Temmuz 1980'de resmen açıldı. 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nden sonra, istisnalar dışında, Kürt özgürlük mücadelesine gönül vermiş tutuklulara yönelik "kimlik baskısına dayalı" sistematik işkenceler ile adı ön plana çıktı.

Bu cezaevi, dünyanın en eski ve en güvenilir gazetelerinden biri olan The Times gazetesine göre "Dünyanın en kötü şöhretli 10 cezaevi" listesinde 5. sırada yer almaktadır. 1981 ve 1984 yılları arasında cezaevinde 34 kişi öldü ve onlarca kişi sakat kaldı. Cezaevi hakkında belgeseller çekildi ve kitaplar yazıldı. Günümüzde ise okul olması planlanmaktadır. (5 Ağustos 2011)

Diyarbakir prison, Turkey

The overcrowded, sewage-flooded hallways have a fine pedigree of infamy. In the 19th century, Diyarbakir prison was known throughout the Ottoman Empire as the home of harsh and feared sentences given to political prisoners or members of the enslaved Balkan region who dared to speak out against their rulers.

More recently a series of hunger strikes carried out by prisoners claiming they were routinely tortured were brutally put down.

A UN study published in the mid-1990s described 300 prisoners being dragged along the prison corridors where they were beaten with truncheons, iron bars, chains and clubs.

Kaynak:

The ten most notorious jails in the world - Times Online (archive.org)

DİYARBAKIR CEZAEVİNDE NELER YAŞANDI?

Dr. Sinan OLCAN. 19 Nisan 2011 Salı

Dr. Sinan Olcan, 12 Eylül darbesi sonrası Diyarbakır Cezaevi'nde yaşadıklarını yargıya taşıdı. Olcan, yaşadığı korkunç işkenceleri de medyaya paylaştı. ★★

Diyarbakır Cezaevi'nde yaşadığı işkenceleri unutamadığını söyleyen **Dr. Sinan Olcan** (55), 32 yıl '12 Eylül mağduru' sıfatıyla darbenin mimarları Kenan Evren ve arkadaşlarından davacı oldu.

Olcan, Diyarbakır Başsavcılığı'na sunulmak üzere Sapanca Savcılığı'na verdiği dava dilekçesinde üniversite 4. sınıf öğrencisiyken yaşadıklarını şöyle anlattı: **"Günde 8 saat işkence gördüm. Hortumla bayılana kadar dövdüler. Mazgalları kaldırıp insan dışkısı bile yedirdiler."**

Darbe şartlarının olgunlaşmasını bekleyen cunta, 12 Eylül 1980 sabahı ülke yönetimine el koymuştu. Parlamento ve hükümet feshedildi. Yüz binlerce kişi gözaltına alındı. Karakollarda, cezaevlerinde işkence altında imzalatılan ifadelerle, suçsuz onlarca insan idam edildi. Darbenin ardından öğrenci gösterisine katılması bahane edilerek gözaltına alınanlardan biri de Sinan Olcan'dı.

2 Aralık 1980'de tutuklanarak gönderildiği Diyarbakır Cezaevi'nde üç yıl kaldı. Olcan, "O dönem iç güvenlik amiri Yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım'dı. İnsanın onurunu ayaklar altına alan işkenceler yapıyorlardı. Ali Sarıbal isimli arkadaşımızı demir sandalye ile 170 kişinin gözü önünde öldürdüler." diyor.

Şimdi Sakarya'nın Akyazı ilçesinde doktor olarak görev yapan Sinan Olcan, kendisine 32 yıl önce yapılanların hesabını sormaya hazırlanıyor. Dün, 12 Eylül mağduru sıfatıyla darbenin mimarları Kenan Evren ve arkadaşlarından davacı oldu.

Dr. Olcan, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı'na sunulmak üzere Sapanca Cumhuriyet Savcılığı'na verdiği iki sayfalık dava dilekçesinde, üniversite 4. sınıf öğrencisiyken Diyarbakır 5 No'lu Cezaevi'nde yaşadıklarını madde madde anlattı:

"Günde en az 8 saat işkence gördüm. Hortum ve coplarla dövüyorlardı. Bu şekilde bayılına kadar işkenceye devam ediyorlardı. Co adındaki bir köpeği üzerimize salıyorlardı, köpeğe selam duruyorduk.

Havalandırma mazgalını kaldırtıp insan pislikleri yedirdiler.

Birçok arkadaşımız koleradan öldü. Yüzbaşı Yıldırım, ikinci katın penceresinden bunları kahkahalarla izliyordu. Mahkeme huzurunda bile işkence görüyordum. Bu sebeple hakimden de davacıyım."

Doktor Sinan Olcan, şimdi kendisine yapılanların hesabını sormaya hazırlanıyor. Cuntacı ekipten davacı oldu. Dava dilekçesinde, Diyarbakır 5 No'lu Cezaevi'ne konulduğunu belirterek gördüğü işkenceleri 2 sayfada özetliyor. Olcan,

"Günde en az 8 saat işkence gördüm. Hortum ve coplarla dövüyorlardı. Havalandırma mazgalını kaldırtıp insan pislikleri yedirdiler. Birçok arkadaşımız koleradan öldü. Bunlar yaşandı. Sadece bir kişi değil, 6 bin kişi üzerinde bunlar denendi. Basit gerekçelerle insanlara zulmedildi. 'Eğitim yaparken ayak

uyduramadın, yanlış adım attın; mazgalı kaldır içindeki pislği elinle al ve ye!' diyorlardı. Yemesen ölüm nedeni...

Esat Yıldırım da ikinci katın penceresinden izliyor ve kahkahalarla gülüyordu. Mahkemede bile işkence görüyordum. Bu sebeple hâkimden de davacıyım. Kötü insanlardı, kötü olaylardı. Yaşanmasını hiç istemezdim. Umuyorum bir daha yaşanmasın. Ben sonuna kadar bu davayı götüreceğim."

KIPIRDAYANI KOMAYA SOKUYORLARDI

"Mahkemelere gidiş gelişlerde göğsümüzden ön ve arkadaki insanlara zincirlenirdik. Eller arkada kelepçeli, başımız öne eğik, konuşmak ve sağa sola bakmak yasak, aynı zamanda askerin yüzüne bakmak da yasaktı.

Bizi Reo'da çömeltilip botlarla sırtımıza ve kafalarımıza basarak insanlık onurunu ayaklar altına alıyorlardı. Mahkeme salonunda otururken sağa sola bakmak, avukatlarla göz göze gelmek ve kıpırdamak yasaktı. Toplu davalarda oturumlar uzun sürerdi. Sandalyeler kuru ve biz çok zayıftık, otururken kımıldayan kişi cezaevine girişte komaya girene kadar dövülürdü."

Olcan, darbecilerin 'Anayasal düzeni zorla değiştirmek ve hükümeti yıkmak (darbe yapmak), sistemli bir şekilde planlayarak ve tasarlayarak adam öldürmek, kasten adam yaralamak, işkence yapmak, eziyet etmek, hürriyetten yoksun bırakmak, cinsel saldırıda bulunmak' gibi suçlardan yargılanmalarını istedi.

Dilekçesini, "Yukarıda anlattığım ve mahkeme süresince daha detaylı anlatacağım bana yapılan işkencelerden dolayı, kamu haklarım saklı kalmak koşuluyla 12 Eylül darbesini yapanlar, Diyarbakır Askeri Mahkemesi ve Diyarbakır Cezaevi'ndeki tüm görevlilerden davacıyım ve cezalandırılmalarını talep ediyorum." diyerek tamamladı.

Kaynak: Zaman Diyarbakır Cezaevinde Neler Yaşandı?

ZAMAN TANIKLARINDAN ANILAR : BİR ZAMANLAR BİR CEZAEVİNDE...

Ertuğrul MAVİOĞLU - 2003-11-10 - Radikal

1981-84 yılları arasında 34 tutuklunun öldüğü, yüzlerce kişinin ise sakat kaldığı Diyarbakır Cezaevi'nde dehşete tanık olanlar anlatıyor.

İSTANBUL - Diyarbakır 5 No' lu Cezaevi'nde 1981-1984 yılları arasında 34 tutuklunun ölümüne, yüzlerce tutuklunun da sakat kalmasına ve sinir sistemlerinin tahribine neden olan uygulamaların üzerindeki sis perdesi aralanıyor. 20 tutuklunun aldığı ağır darbelerle, beş tutuklunun da açlık direnişinde öldüğü, koşulları protesto eden beş tutuklunun kendini asarak, dördünün de kendini yakarak yaşamına son verdiği, 'vahşet dönemi' diye adlandırılan bu yılları yaşayan 29 tanık ile iki savunma avukatının anlatımı, Serbesti adlı derginin 14. sayısında yayımlandı.

CEZA ALAN OLMADI

Hiçbir görevlinin ceza almadığı bu dehşet süreciyle ilgili duyduklarını 1987'de bir kez de yaşayanlardan dinlemek isteyen yazar Aziz Nesin'le ilgili bir anekdotu, iki yılını bu cezaevinde geçiren Nuri Sınır şöyle aktarıyor:

“AZİZ NESİN, BİZİM ANLATTIKLARIMIZA İNANMADI”

"Aziz Nesin, 'Çocuklar' dedi, 'Bu cezaeviyle ilgili çok şey söylendi, ancak siz orada yaşadınız, sizden dinlemek istiyorum.' 28 olay anlattık. Aziz Nesin çok dalmıştı, pencereden yağın karı seyrederken bir ara dönüp baktı ve şunu söyledi: 'Yahu çocuklar,

kendi hayal dünyamı çok geniş biliyordum. Ama Kürtlerinki daha çok genişmiş.'

İşte tanıklardan birinin, "Durduğumuz yerde 16 saat diz çöke rek bütün sesimizle İrkçı-Turancı marşlar söylüyorduk" diye özet lediği 'Türkiye'nin Aushwitz'inden günlük yaşam manzaraları:

ÇIPLAK KORİDOR TEMİZLİĞİ

Behlül Yavuz (Diyarbakır doğumlu):

Bir gün, "Sizi hamama götüreceğiz" dediler. İki ayda bir yarım kova soğuk su bize ya düşüyor ya düşmüyor. Bu hamam nereden çıktı diye endişelenmeye başladık. Hamama gittik, "Soyunun" dediler. Herkes çıırılçıplak soyundu. "Su dök", biraz su döküldü. "Sabun sür", sabun sürüldü.

"Su dök", biraz su döküldü ve "Giyin, çık dışarı" dediler. O ıslak ve sabunlu halimizle, atlet ve külotları giydik. Büyük koridorda, "Tek kol sıra halinde dizilin" dediler. O koridor, dayaklar nedeniyle hep kan ve irindi. Birinci sıra kaba kirleri sildi, ikinci sıradakiler arta kalan ince tabakayı siliyorduk, üçüncü sıra da tertemiz siliyordu ve o halde bizi koğuşa geri getirdiler. O pislikle yatmak zorundaydık. Her taraf kan ve irindi. Aşırı bir bitlenme vardı. Sekiz saat sürekli dayak yiyorduk. Dayak yemediğimiz yemek aralarında ve molalarda da birisi Atatürk'ün nutukları ve yaşamını okur, biz de tekrarlardık.

'ÖLEBİLİRİM' DEDİ, ÖLDÜ

Cemşit Bilek (12 Eylül döneminde Diyarbakır'da siyasi dava avukatı):

Müvekkillerimiz mahkemede hazırolda duruyordu. Konuşma hakları yoktu. Sandalyede oturmuş, ellerini nizami şekilde dizlerinin üstünde tutuyorlardı. Kafalar sıfır numara tıraşlı, tek tip

elbise içinde, başlarını dik tutarak, tek bir noktaya bakarak, put gibi durmak zorundaydılar. Ölümü de göze alarak kalkıp konuşanlar oluyordu. Rahmetli Necmettin Büyükkaya, geldiği son duruşmada ayağa kalktı, söz istedi. "Bir sonraki mahkemeye kadar yaşamayabilirim, haberiniz olsun, beni sürekli tehdit ediyorlar. Sonra 'Yok kalpten gitti, şundan, bundan gitti' türünden düzmece bir tutanak da tutarak beni öldürebilirler. Ancak gördüğünüz gibi ben çok sıhhatliyim" dedi. Ve gerçekten de bir sonraki mahkemeye gelmeden öldürüldü.

'AĞZINA İŞEYECEKSİN'

Cevdet Baran (Diyarbakır doğumlu):

Bişar Akbaş adında bir arkadaş vardı. Gardiyanların emrine karşı çıkıyordu, yürümüyordu, hem rahatsızdı hem de inat ediyordu. Bir gün gardiyan kolumdan tuttu ve "Çık" dedi. Bişar'ın yanına götürdüler. Onu karın içine yatırmışlardı ve bana dediler ki, "Ağzına işeyeceksin."

"Yapmıyorum" demedim. "Gelmiyor komutanım" dedim. Beni dövmeye başladı. Epey dövdü, karın içinde sürdürdü, tabanlarımaya vurmaya başladı. Ne yaptıysa "Gelmiyor" dedim. Sonunda beni de Bişar'ın yanına yatırdı.

GARABET 'e SÜNNET

K.Y. (Diyarbakır doğumlu, 16 yaşında tutuklandı):

Bana cop sokmaya çalıştılar, çok direndim, kafamı duvarlara vurduğum, kendime büyük zarar vereceğimi gördüler, benden vazgeçtiler. Ama arkadaşlarımdan yaklaşık 200-250 insana cop soktular. Aslen Ermeni olan Garabet Demircioğlu arkadaşımız vardı. Maşallahlı sünnet elbisesi giydirerek, törenle sünnet ettirdiler, ismini de Ahmet olarak değiştirdiler.

“BANYOLU MU TV'Lİ Mİ ?”**Haluk Yıldızhan** (Diyarbakır doğumlu):

Gözaltından gelenleri genel olarak sinema salonuna değil de, o zaman 37 olarak adlandırılan, daha sonra 36 adını alan hücrelere götürürlerdi. Burada, "Banyolu mu televizyonlu koğuş mu istersin?" diye sorup, cevap ne olursa olsun her iki durumda da alt katlardaki tuvaletleri tıkanmış ve pislik içindeki lağım sularının ve insan dışkılarının yüzdüğü bir yerde süründürülür, günlerce işkence ve kaba dayakla hoş geldin safhasında yıldırıktan, tamamen teslim aldıklarına inandıktan sonra koğuşa gönderirlerdi.

KELİME BAŞI 150 SOPA**Hasan Daş** (Mardin doğumlu):

Hücreler kötü, koğuşa gitsem rahat ederim, diye düşünüyordum ki, 6'ncı Koğuş'a götürdüler. Gardiyan geldi, 'Yeni gelenler öne çıksın' dedi.

Elinde bir değnek, değneğin adı Haydar. Bana, 'Kaç gün hücrede kaldın' dedi. 'Bir ay' dedim. 'Atatürk'ün gençliğe hitabesini ve andımızı da mı ezberleyemedin?' 'Hayır, okumam-yazmam yok komutanım' dedim. Haydar'la bayıltıncaya kadar dövdü. 53 tane marş ezberledim. Her bir kelimesi için yüz ellinin üzerinde cop yedim desem, asla mübalağa olmaz.

COPU DIŞLETTİLER**MEHMET ECE** (Van doğumlu):

Bir gün gardiyan çağırıp dövdükten sonra ağızıma cop sokup "Dişle" dedi. Copu dişlediğimde hızla çekti ve önden iki dişim kırıldı. Kırılan dişlerimin kökleri kaldı. Bir hafta sonra yüzüm, gözüm balon gibi şişti. Aynı gardiyan, "Niye yüzün şiş" diye

soruyordu. "Ranzadan düşerken dişlerim kırıldı komutanım" diyordum.

'RANZADAN DÜŞTÜM'

Mehmet Emin Kardeş (Mardin doğumlu):

Dövüyorlar, muhakkak dövdüğü kişinin bir tarafını da kırıyorlardı. "Ne oldu sana" diyorlar, "Ranzadan düştüm komutanım" diyorduk. Herkese avuç avuç bok yediriyorlardı, bu çok sıradandı. 23'üncü Koğuş'ta Y.A. adında bir arkadaşımız vardı. Herkesin gözü önünde ona cop soktular. Cop sokma, bok yedirme çok adettendi.

KOÇ MU KUZU MU?

Nazif Kaleli (Şanlıurfa doğumlu):

Üzerinde 40 çivi olan bir sopa vardı, onunla vuruyorlardı. Bir tane 'kuzu' dedikleri sopa vardı, bir de 'koç'. Biz her zaman copu tercih ediyorduk. Cop korkunç acıtıyordu, ödem oluşturuyordu, ama daha sonra geçiyordu. Ancak sopalar kemikleri eziyordu.

YORULUNCAYA DEK DAYAK

OSMAN KARAVİL (Diyarbakır doğumlu):

Koridorda sıra dayağından geçirildikten sonra hücrelere dağıtıldık. Tek kişilik bu yere yedi kişi sığdırıldık. Askerler görüldü, 'Ellerinizi uzatın' dediler. Hücrenin, kapı ve penceresinden ellerimizi uzattık. Yoruluncaya kadar dövüp gittiler. Bu dayaklar, tahminen her yarım saatte bir tekrarlandı. Sonra hücre dayağı düzene geçildi. Günde üç fasıl, sabah, öğlen, akşam...

KÖPEĞE TEKMİL

Paşa Akdoğan (Diyarbakır doğumlu):

Tıraş kremini, kalın çizgiler şeklinde yüzümüze sürdüler, sonra upuzun ince bir ip getirerek, "Tren yapacağız" dediler.

Herkesin kamışına ip bağladıktan sonra "Koş" dediler. Koşuyoruz ama en ufak bir şekilde geride kalmak herkesi gerdiriyordu ve aynı zamanda hep birlikte oturup hep birlikte kalkmak zorundaydık. Bir süre o şekilde koşturup yat-kalk yaptırıldılar. Sonra alt hücrelere indirdiler. Banyo dedikleri de lağımdı. Köpeği öyle alıştırılmışlardı ki, tekmiil vermediğin zaman saldırırdı. Üzerimizdeki elbiseleri parçalardı ve hiçbir şekilde ona karşı bir şey yapamazdık.

'KANLI KARAVANA YEDİK'**Selahattin Bulut** (Mardin doğumlu):

Kapı açılıp karavanayı içeriye getirmeden önce gardiyan bizi çok döverdi. "Verdiğim yemeğin hakkını istiyorum" derdi, ta ki bir tarafımızdan karavanaya kan akana dek döverdi. O işkence döneminde günde üç öğün, kanlı karavana yedik. Diş macunu, deterjan, çöp gibi şeyleri yediriyorlardı. Cezaevine Türkçe bilmeyen ziyaretçi alınmazdı. Türkçe bilmeyen nenem, dilsiz taklidiyle görüşe girdi. Ağzından bir kelime çıkmadı. Sadece hıçkırıyor, yaşlı gözlerle bana bakıyordu. Ben çıkmadan da öldü.

Selim Dindar (Şırnak doğumlu):

Akşama kadar eğitim vardı. Sabah koğuşun içinde yüz kişi sıraya tutuluyorduk. Esas duruşta askeri marşlar söylüyorduk. 60'tan fazla marş ezberlemiştik. Eksik ya da yanlış söyledin diye, bu marş söylemeler dayaksız geçmiyordu. Her koğuşta mutlaka muhbirler ve gözetleme delikleri vardı. Birbirimizle konuşamıyorduk, oturamıyorduk. Hep ayaktaydık. 24 saat dayak vardı. Her an, gecenin 12'si, sabahın üçü, dördü, koğuşa bir bölük asker

baskın yapabiliyordu. Haydar denilen kalaslarla, coplara, su borularıyla dövülüyorduk.

Öğleden sonraları, gardiyan bize 'eğitime hazırlanın' komutu veriyordu. İşte o zaman herkeste korkudan tuvalete gitme ihtiyacı doğuyordu. Dışarıdaki beton avludaki eğitimden canlı dönemeceğimizden korkuyorduk. Çünkü bu eğitimler işkenceyle yapılıyordu. Avlunun ortasında bir kapak vardı. Oradan hapishanenin ya da mahallenin lağımı akıyordu. Her birimiz tek tek o lağım suyunun içine indiriliyorduk. Lağımın içinde nefesimiz kesilene kadar tutuluyorduk. Diyarbakır Cezaevi'nde yatan herkes yaşadığı bunu. O pisliği içmedim, yemedim diyen gururu yüzünden yalan söylüyordur.

Bir de avluda sırtüstü yatırılıyorduk. Bacaklarımızı yerden on beş santim yukarıda tutuyorduk. Bacağı düşen dayak yemek için sıraya giriyordu. Kıştı, bir hafta boyunca gece o beton avluda suyun içinde yatırıldık. İhtiyacımızı suyun içinde yapıp, ısınmaya çalışıyorduk. Her koğuştta hoparlör vardı.

Her gün cezaevinin amiri olan yüzbaşının konuşmasını esas duruşta bir saat dinliyorduk. Hasta biriydi. Yedinci Kolordu Komutanı'nın adamıydı. Oradan kendisine cezaevi için öldüren türden adamlar seçiyordu. Bunlar, bu vahşeti yaptıktan sonra nasıl yemek yediler, akşamları çocuklarını nasıl okşadılar insan bunu asla anlayamıyor.

İŞKENCEYİ, YAŞAYANLAR ANLATTI

12 Eylül'ü onlardan dinleyin! 02.02.2012

Habertürk'te Türkiye'nin Nabzı programında 12 Eylül'ün en karanlık yüzüne ışık tutuldu. İşkenceye uğrayan, yıllarca cezaevlerinde kalan ve bizim bugün yakından tanıdığımız isimler, yaşadıklarını, tanıklıklarını anlattı.

"MUTLAKA HESABI SORULMALI"

Yılma Durak. Yazar.

12 Eylül'ün iki temeli var. Birincisi hiyerarşi içinde yani askeri hiyerarşi içinde ihtilal yapılmıştır. İkincisi de tarafsızlık vasfı... Ben işkenceden hastanelerde yatmışım. Hangi devlet anlayışı ülkücüleri yanında görsün ve onlara işkence yapsın? Türkiye 12 Eylül'den önce kaosa girmiştir. Ama diktatörlükler daima kaosa tercih edilmiştir. 12 Eylül bu kaosa karşı yapılmıştır. Ama 12 Eylül'den sonra bütün problemler daha derinleşmiştir.

Ben Mamak'ta kaldım. Mamak'ta kalanlar iyi bilir ki, bize de devrimcilere de aynı işkence yapıldı. Bir arkadaşımız öldürüldü. Mamak'ta ben 4.5 yıl tecritte kaldım.

Dünyada bütün darbeler bir memleketi en az elli yıl geriye götüren yanlışlardır. 12 Eylül'ü yapanlara hesabı mutlaka sorulmalıdır.

"YAN ODAMDAKİ BAYANA GÜNLERCE TECAVÜZ ETTİLER"

Celalettin Can. 78'liler Vakfı Başkanı

19 yıl 5 ay yattım. 10-12 cezaevi dolaştım. Darbe geldiğinde ben Malatya'daydım. Gürkaynak köyünde bir grup arkadaşımın gözaltına alındım. Gözaltına alındığım andan itibaren çok ağır işkence gördüm. Köy meydanında bana işkence yapıldı. Kendi

değerlerime hakaret etmem istendi. Bu işkence sadece bana da değildi. Sonra beni bir jipe koydular. Bazen jipe bağlayıp sürük-lüyorlardı. Arabanın içinde askerler dövüyordu. Jandarma karakoluna geldiğimde yarı ölü gibiydim. Karakolda da işkence devam etti. Daha sonra Malatya Merkez Komutanlığı'na götürüldüm. Bodruma indirildik. Havacı bir generaldi...

Baştan aşağı beni zincire vurdular, 'Ciğerlerini sökeceğiz' dediler. Sonra sorguya götürdüler. Askıya aldılar. Vücudumun değişik organlarına elektrik verdiler, kırbaçladılar. Kimlerle beraber-sin, arkadaşların kim, silahın var mı, para nerede diye soruyorlardı. Ellerinde bir delil yoktu. Dev Genç yöneticisiydim.

Askı yetmeyince ağırlık bağladılar. Zayıf düşmüş insanları karşımıza getirip ifade verdirmeye çalışıyorlardı. 72 gün işkence sürdü. Bu işkence sırasında sürekli gözaltına alınan insanlar vardı. Onlara yapılanları ben duyuyordum. En çok etkilendiğim olay askıdaydım. Bir bayanı getirdiler içeri onu soymaya başladılar. Soydukça ne güzel kadınmış gibi laf attılar. Sonra beni yan odaya aldılar. 10-12 gün subaylar o kadına tecavüz etti. Sonra o bayanı bıraktılar. Ben bunları hep duyuyordum. Sonra 'Aa komünistlerde namus da varmış bakireymiş' gibi laflar da ettiler. Hemşire idi. 'Nasıl olsa dikersin' diyorlardı. İsmi söylemek istemiyordum.

12 Eylül'ü yargılamak yetmez. 12 Eylül'ün kurumları ve yasaları da tasfiye edilmeli.

"KENDİSİNE KARŞI OLAN HERKESİ YOK ETMEK İSTEDİLER"

Selahattin Şenliler. BBP Genel B - Yardımcısı

Ben yaşadıklarımı yazdım. Dışarıya gizlice çıkardığımız fotoğraflar, el yazısı günlüklerim var. Önümüzdeki günlerde yayımlayacağım. Ne tip işkencelere maruz kaldığımızı paylaşacağız. Askeri ihtilallerin bir mantığı vardır. Hiçbir zaman yandaş-karşıt ayrımı yapmaz. İster ülkücü, ister devrimci olsun kendisine karşı çıkabilecek her kim varsa onu yok etmek ister. Türk devlet

geleneğinde bir anlayış vardır. Bizim devlet anlayışımız insanı yaşat ki devlet yaşasındır. Elbette ki hem sağdan hem soldan işkence yapıldı. 'Bir sağdan bir soldan astık' diyordu Kenan Evren. 4.5 yıl cezaevinde kaldım. En kaba işkencelere maruz kaldım. Uzuvarımıza elektrik verilerek uydurma ifadelere imza attırmak istediler. 20-25 yaşındaki gencecik hanımları getirdiler. Bir arkadaşımızın 70 yaşındaki amcası falakaya yatırıldı. O aksakallı adam... 'Yapmadıysanız sakın imzalamama' diyen babaları duyduk. İşkence sadece devrimci olduğu, ülkücü olduğu için yapılmadı. Kendisine karşı durabilecek herkese yapıldı. Ülkücü ve devrimci diye tabir edilen insanların ortak paydasının ülke olduğunu görüyoruz. Ortak payda bu ülkenin geleceğiydi. Mamak'ta aynı koşullarda yatıyorduk.

Necdet Adalı'ya şunu sordum: Biz dışarıda niye kavga ediyoruz, ortak meselemiz olduğu halde? Hatta ihtilalden önce ortak deklarasyon yayınlamak istedik. Sağ sol diye kampa bölünmüştü ülke. Her geçen gün dozunu artıran olaylar... Bu bir Amerikan projesiydi. Türkiye'de bir ihtilal olması lazımdı. Kenan Evren'in devlet başkanı olarak ilk imzası Yunanistan'ın NATO'ya dönmesini sağlayan imzaydı. Ülkenin gençleri birbirine düşürülmüştür darbe ortamı hazırlansın diye.

"AYNAYA BAKINCA KENDİMİ TANİYAMADIM" **Münire Karakuş. 78'liler Vakfı Üyesi**

12 Eylül öncesi İstanbul'da örgütlü faaliyet içindeydim. Devlete karşı belli tepkilerim vardı. Bu koşullar altında aranır duruma düştüm. İzmit'e ailemin yanına gittim 81'de. Orada daha küçük bir çevre, barınma imkânı daha az. Bir gün otobüs durağında polisler geldi. Gözaltına aldılar. Daha önce işkence altında ifade veren insanlar olmuş. Birçok suçlama ile karşılaşabiliyorduk. O dönemin doğal işleyişi öyleydi. Benden önce birçok insan alınmış, işkence altında ifadeler verdirilmiş. 'Yakaladık' diye çok mutlu oluyorlardı. Ben 82 Kasımında yakalandım. 21 yaşındaydım. İzmit emniyetine götürüldüm. Sonra hemen gözümü bağladılar. Bir odaya aldılar. O odadan 8 gün sonra çıktığımda ayaklarım

parçalanmış, yüzüm gözüm tanınmaz halde... Bunları anlatmak çok kolay değil. Hatırlamak da istemiyorum. Fakat anlatmak da lazım. Yeni kuşak bunları bilmiyor. 12 Eylül'ün farklı şekillerini yaşıyor belki ama gençlik bunları öğrensin diye anlatma ihtiyacı hissediyorum. 8 gün sonra iki polis eşliğinde lavaboya götürüldüm. Gözbağımı açtığımda aynada kendimi tanıyamadım. Böyle devam etti. Gözaltı süresi 90 gündü. Birçok işkencelere de tanık oldum. Korkunç bir duyguydu.

Kenan Evren'in yargılanmasını elbette isterim, simgesel bir durum. Kenan Evren'i, Tahsin Şahinkaya'yı yargılamak sorunu çözmüyor. Biz hala 12 Eylül'ü yaşıyoruz.

"DİYARBAKIR CEHENNEMİ..."

Abdürrahim SEMAVİ - Mazlum-Der Siyaset Danışmanı

Diyarbakır bir başka cehennem. Henüz dile getirilmemiş bir cehennem. İnsanların hatırlamaya bile cesaret edemediği cehennem. O cezaevinin bize öğrettiği bir şey var. Benliklerimiz orada kaldı. Dışarıda onurlarımız kaldı. Orada yaşanan vahşet Diyarbakır Cezaevi'nde başlamadı. 90-95 gün gözaltılar var. Ben 96 gün gözaltında kaldım. Resmi gözaltı süresi 90 gün. Ama 6 gün gözaltımı geç yazmışlar. Mardin'de, Diyarbakır'da onlarca insan katledildi. Gözaltına alıp katlettiler. Foseptik çukurlarından tutun, dışkı yedirtmeye, joplar, kardeşi kardeşin üstüne idrarını ettirmeye kadar... Burada söylenmeyecek o kadar çok vahşetler yaşandı ki...

Bayanlara yapılan işkencelerin değişik örneklerine şahit oldum. Bir arkadaşımızın iki eşini getirmişlerdi, bütün tutsakların önünde her türlü insanlık dışı muameleyi yaptılar. O iki kadının şu anda 17-18 çocuğu var. Eşleri faili meçhul gitti ama kendileri hayatta. Ama o kadınlar dile getirmez. Nasıl dile getireceksin? Milyonların karşısında neyi anlatalım? Cop kullandılar, yüzlerce insana... Erkeğe de tecavüz ettiler. Zalimin mazluma yapmak istediğinin istisnası olmaz.

AK Parti birçok şeyi değiştirmek istediğini söylüyor. Ama bu karanlık günleri deşifre etmeli.

Diyarbakır cezaevinde hafif sallanabileceğim kadar bir hücre vardı. Ayakta kalabileceğim kadar... O hücrelerde 22 kişi ayakta istiflendi. Bazı hücrelerde 40 kişinin kaldığı söyleniyor. O hücrenin altındaki foseptik çukurunda insan pisliği içinde yatırılan insanlar vardı. Bir farenin yarısı yedirildi bana. Gülerek ayakta kalabiliyorduk. Gülmediğin sürece zalim kahkaha atar. Onların direncini kıracak tek şey gülebilmektir. Farenin diğer kısmını yiyen arkadaşımınla hâlâ yumuşak tarafını ben yedim diye şakalaşırız. Ağzımda diş kalmadı. Binlerce insan benden çok daha feci şeyler gördü.

Jo diye bir köpeği vardı bir yüzbaşının. Ona tekmil vermediğimiz sürece saldırırdı. Öyle eğitilmişti. Yüzbaşı Sait Oktay Yıldırım 'O benim, ben oyum. Ben gelmediğim zaman ona tekmil verirsiniz' derdi.

"İŞKENCENİN İNSANLIK SUÇU OLDUĞU BİLİNCİNE VARDIYSAK..."

Nevzat ÇELİK - Şair

12 Eylül sola karşı yapılmış bir darbedir. Bir sürü kesimi de ezip geçmiştir ama sola karşı yapılmıştır. Tabii ki Amerikan projesidir.

Bütün solcular neredeyse cezaevine alınmıştır. Askerin içinde ne kadar solcu, demokrat varsa tutuklanmıştır ya da görevden çektirilmiştir. Sola ait ne askerin ne bürokrasinin içinde hiçbir şey bırakılmamıştır.

İçeriye alınanlara sağ sol demeden işkence yapılmıştır. Kime daha çok yapıldığını saptamak istemem. Ama solcuların önemli bölümü direnmiştir. Hazırolda durmamıştır. Diyarbakır'da, Mamak'ta bu yaptırımlara uymak zorunda kalan insanlar olmuştur. Direnmenin de altını çizmek gerekir. O yaptırıma, işkenceye karşı direnmek... Sizi şubeye alırlar, işkenceye sokarlar teksinizdir. Siz

hayır dersiniz o size evet dedirtemez. Evet dedikçe işkence çoğalır. Sürekli sizi kişiliğinizden arındırmak için her türlü yaptırımı yapmaya kalkarlar. Bunun sonu yoktur. Zulmün sonu yoktur kendinizi bırakırsanız. Bunu yapmak zorunda kalanlara bir şey söyleyemiyorum. İşkencenin kendisine karşı durmak benim söylediğim.

Cezaevi deyince rap rap yürüyen tutuklular akla geliyor. Ama bunlara uymayanlar da vardı. Direnme ahlakını geliştirememiş olsaydık o şiiirleri yazamazdık.

'İnsanlık onuru işkenceyi yenecek' Davutpaşa'dan başlayarak Metris cezaevlerinde devam eden slogandır. İnsanlık onuru işkenceyi her zaman yenmiştir. Ülkücüler şaşkındı zaten. 12 Eylül'ün öncesinde de sonrasında da... 'Biz zaten devletten yanaydık bize neden ellediniz' dediler. Gerçekten işkencenin bir insanlık suçu olduğu bilincine vardıysak bunu bir kazanç olarak görürüz.

Diğer arkadaşların gördüğü işkenceleri ben de gördüm. İstanbul cezaevlerinde yattım. Direniş geleneği olduğu için sürekli işkence gördük. Çünkü biz sürekli hayır dedik. Bunun için her gün operasyon yedik. İster askeri ister sivil görünümlü iktidarlar olsun gücü elinize aldığınız zaman işkencenin değişik boyutlarını sürdürsünüz.

12 Eylül'de sorumlulukları olan da yargılanmalı. Hem askeri hem sivil bürokraside bulunanlar...

Sabahın bir sahibi var sorarlar bir gün sorarlar...

... VE SORDULAR !

ESAT OKTAY YILDIRAN

22 Ekim 1988 günü

bir suikast sonucu öldürülmüştür.

Olayı PKK üstlenmiştir!

BÖLÜM 5

**ASKERİ DARBE SONRASI
İŞKENCELER ÜZERİNE**

AKADEMİK ÇALIŞMALAR

TÜRKİYE CEZAEVLERİNİN TARİHİ: İŞKENCEYE KARŞI DİRENİŞ BÜYÜDÜ

Tolga GÜNEY. 19 Temmuz 2022

Her dönem işkence, baskı ve ölümlerin adresi olan cezaevleri aynı zamanda direnişin de tarihini yazdı. Özellikle 12 Eylül'de cezaevlerinde direniş ateşini yakan tutuklular günümüzde de baskılara teslim olmuyor.

Türkiye'de cezaevleri tarihi, aynı zamanda işkence ve ölümlerin tarihi olarak ola geldi.

Son olarak Aydın E Tipi Kapalı Cezaevi'nde 13 Ocak 2022'de intihar ettiği belirtilen tutuklu Yılmaz Ekinci'nin tanık ifadeleri ve cezaevi içindeki görüntülerde öldürülmüş olabileceği şüphesi belirdi.

Yine 7 Nisan 2022'de Akhisar T Tipi Cezaevi'nde tutuklu bulunan Mehmet Sevinç şüpheli şekilde beyin kanaması geçirdi. 13 Nisan'da da Silivri 5 No'lu L Tipi Kapalı Cezaevi'nde gardiyanların baskı ve şiddeti sonucu 8 tutuklu intihar girişiminde bulundu, 2'si yaşamını yitirdi.

Tutukluların esir olarak görüldüğü ve her türlü insani haktan mahrum bırakıldığı cezaevleri sürekli işkence ve ölümlerle gündemdeki yerini koruyor. 1950'li yıllarda tarihi Sansaryan Han'dan başlayan işkenceler günümüzde Türkiye'nin dört bir yanında yapılan cezaevlerinde sürüyor.

Özellikle siyasi tutuklulara yapılan bu uygulamaların karşısında ise hep bir direniş ve mücadele geliştirdi.

SANSARYAN'IN 'TABUTLUĞU'

Uzun süre İstanbul Emniyet Müdürlüğü binası olarak kullanılan Sansaryan Han, 1950 ve 60'lı yılların işkence merkezlerinden birisi haline geldi. Ruhi Su, Ahmet Arif ve Mihri Belli gibi birçok yazar, şair ve siyasetçinin işkence gördüğü Sansaryan Han'da 36 hücre bulunuyordu. Bu hücrelerden ikisi hariç, diğer hücreler penceresizdi ve hava alacak herhangi bir deliği bile yoktu.

Devrimci hareketin önde gelen isimlerinin işkence gördüğü Sansaryan Han, tutuklular tarafından "tabutluk" ismi verildi. Ruhi Su, burada gördüğü ağır işkenceleri "En zoru da 'Tabutluktur!' Tabutluk mu? Bir insanın çömelererek sığabileceği kadar küçük bir sandık sanki. Ne kolun uzanır ne kafan kalkar. Bir vakit sonra dayanılmaz ağırlar ve uyuşmalar" diye yazdı. Yine Ahmed Arif anılarında, kaldıkları hücreye akıtılan lağım ve kirli sular nedeniyle bir ay sonra delirerek akıl hastanesine gönderildiklerini anlatır. Yine Sultanahmet Cezaevi de bu dönemin önemli işkence merkezlerinden birisi oldu.

1971 MUHTIRASI: KAYPAKKAYA KATLEDİLDİ

1971 Askeri Muhtırası sonrası gözaltına alınan devrimciler Gayrettepe'de gördükleri işkencelerin ardından Selimiye Kışlası ve Maltepe Askeri Cezaevi'nin başta olduğu birçok cezaevine gönderildi. Burada da süren işkencelerde birçok tutuklu hayatını kaybetti. Dönemin devrimci önderlerinden Mahir Çayan Maltepe Cezaevi'nde yaralı halde koğuşunda bulunan kapıya zincirli olarak bekletilirken, önderlerden İbrahim Kaypakkaya ise, Diyarbakır Cezaevi'nde süren dört aylık sorgulama ve işkence sürecinin ardından 18 Mayıs 1973'te yaşamını yitirdi. Ölüm sebebi ise kayıtlara intihar olarak geçti. Yine muhtıradan kısa bir süre sonra, 26 Nisan 1971'de Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO)

kapatıldı ve yöneticilerinin büyük bir çoğunluğu tutuklanarak Diyarbakır Cezaevi'ne gönderildi. Burada işkencelerden geçtiler.

12 EYLÜL: 491 KİŞİ YAŞAMINI YİTİRDİ

12 Eylül 1980 darbesi sonrası ise yaşananlar işkencenin en somut olarak gün yüzüne çıktığı dönem oldu. Diyarbakır 5 No'lu Cezaevi, Gayrettepe Siyasi Şube, Metris Cezaevi, Davutpaşa Cezaevi, Alemdağ Cezaevi, Maraş Cezaevi, Elazığ 1800 Evler MİT bölge tesisleri ve Mamak Cezaevi gibi birçok cezaevi ve emniyet binasında siyasi tutuklular ağır işkencelerden geçirildi. Bütün karakol, cezaevleri, askeri kışlalarda falaka, elektrik verme, Filistin askısı, tazyikli soğuk su sıkma, aç ve uykusuz bırakma gibi klasik işkence yöntemlerine yeni yeni işkence yöntemleri eklendi. Bu işkenceler sonucu resmi kayıtlara göre işkence sonucu ölümlerin sayısı 171, çatışmada öldü süsü verilenler 74, işkence sonucu öldüğü halde intihar etti denilenler 43, kaçarken vuruldu denilenler 16, işkenceleri protesto etmek için açlık grevinde ölenler 14, ölümü şüpheli bulunanlar 144, eceliyle öldüğü söylenenler 229 olmak üzere toplam 491 tutuklu yaşamını yitirdi.

İŞKENCEYE KARŞI DİRENİŞ

12 Eylül dönemi cezaevlerinde yaşanan bu baskı ve işkencelere karşı tutuklularda büyük bir direniş gösterdi. Tek tip kıyafet dayatması ve işkencelere karşı Metris'te başlatılan açlık grevlerinde Mehmet Fatih Öktülmüş başta olmak üzere birçok tutuklu yaşamını yitirdi. PKK'nin öncü kadrolarından Mazlum Doğan ise, 21 Mart 1982'de Diyarbakır Cezaevi'nin ağır işkence ve insanlık dışı uygulamalara karşı üç kibrit çöpüyle gerçekleştirdiği eylem, cezaevi tarihinde direnişin ilk adımı oldu. Doğan'dan 58 gün sonra Ferhat Kurtay, Eşref Anyık, Mahmut Zengin ve Necmi Öner de teslimiyeti kabul etmedi. 14 Temmuz 1982'de ise, PKK'nin

öncü kadroları Kemal Pir, Hayri Durmuş, Akif Yılmaz ve Ali Çiçek öncülüğünde, tarihe “Büyük Ölüm Orucu” olarak geçen eylem başladı. Eylemin 56'ncı günü olan 7 Eylül'de Kemal Pir ve Akif Yılmaz, 13 Eylül'de Hayri Durmuş ve 17 Eylül'de ise Ali Çiçek ölüm orucunda yaşamını yitirdi. Ölüm orucunda hayatını kaybedenler, mücadeleleriyle “teslimiyet değil, direnişi seçenler” olarak hafızalara kazındı.

1996: BİR YILDA ONLARCA TUTUKLU ÖLDÜRÜLDÜ

Faili meçhul ve siyasi cinayetlerin en fazla yaşandığı 1990'lı yıllarda ise cezaevleri yine ölüm merkezlerine dönüştü. 1996 Ocak ayında Ümraniye Özel Tıp Cezaevi'nde siyasi tutuklulara yönelik operasyonda Abdülmecid Seçkin, Orhan Özen, Rıza Boybaş, Gültekin Beyhan dövülerek öldürüldü. Diyarbakır Cezaevi'nden Elazığ Cezaevi'ne sevk edilmek istenen tutuklu Ömer Gezer görevliler tarafından dövülerek katledilirken; tedavisi yapılmayan tutuklular Kalender Kayapınar, Çanakkale E Tipi Cezaevi'nde; Tuncay Batlaş, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde yaşamını yitirdi. Şubat ayında ise kanser hastası olduğu halde tedavi edilmeyen Süleyman Özer, 22 Şubatta Yozgat E Tipi Cezaevi'nde hayatını kaybetti.

Diyarbakır Cezaevi'nde 24 Eylül günü itirafçılar koğuşundan getirilen bir grup, PKK'li tutuklulara saldırdı. Daha sonra özel timlerin yürüttüğü operasyonda 10 PKK'li tutuklu demir çubuklarla dövülerek katledildi. Ekim ayında ise Selami Zoro, Erzurum Cezaevi'nde, Süheyla Alagöz Sivas Cezaevi'nde itirafçılık dayatmasını protesto etmek için kendilerini yakarak yaşamına son verirken, Kasım ayında Özdemir Kocahal ve Rudi Bilgin, Tokat Zile Cezaevi'nden hastaneye götürülürken firara teşebbüs ettikleri gerekçesiyle öldürüldü. Mehmet Göz de 1996'da Ağrı Cezaevi'nde gördüğü işkenceler sonucu yaşamını yitirdi.

1996 AÇLIK GREVLERİ

Yaşanan ölümlerin yanı sıra dönemin Adalet Bakanı Mehmet Ağar'ın çıkarttığı cezaevleri ile ilgili Mayıs Genelgesi'ni protesto etmek için açlık grevi başlatıldı. Eylem Mayıs sonuna kadar ülke-deki yaklaşık 43 cezaevine yayıldı. Toplam 2 bin 174 tutuklu açlık grevi ve 355 tutuklu da ölüm orucuna katıldı. İlk açlık grevi Diyarbakır E Tipi Cezaevinde başlatıldı. 1996 ölüm orucunda 12 siyasi tutuklu yaşamını yitirdi.

'HAYATA DÖNÜŞ'

Türkiye cezaevlerinde işkence ve tecridi kalıcılaştırmak için atılan son adım ise yine onlarca tutuklunun canına mal oldu. Dönemin Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, siyasi tutuklulara yönelik hazırlanan F tiplerinin inşa edildiğini ve geçişlerin başlayacağını açıklamasının ardından 20 Ekim 2000'de birçok cezaevinde aynı anda açlık grevi başladı. F Tipi cezaevlerinin kapatılması, Terörle Mücadele Yasası'nın kaldırılması gibi taleplerle 816 tutuklunun başlattığı açlık grevi yaklaşık bir ay sonra ölüm orucuna döndü. Tutukluların taleplerine ölümle karşılık veren dönemin hükümeti, 19 Aralık 2000'de 20 cezaevine "Hayata Dönüş" adı verilen operasyon düzenledi. Operasyon kimyasal gaz, bomba, mühimmat, dozer, iş makineleri ve bazı yerlerde hava desteği ile 3 gün sürdü. Operasyonlarda 30 kişi öldürüldü, tutuklu ve hükümlüler F tipi cezaevlerine sevk edildi. Bu süreçte, ölüm oruçlarıyla birlikte 122 kişi hayatını kaybetti.

2000'LER: TECRİT VE ADİL YARGILANMA

2000'li yıllarda ise açık işkence yerini keyfi uygulamalar ve yasa-klara bırakırken tutukluların direnişi ise son bulmadı. Özellikle F tiplerine geçiş ile birlikte siyasi tutukluların tecride alınması ve bağlarının koparılması sağlandı. Buna karşı ise 12 Eylül 2012'de

PKK ve PJAK'lı 483 tutuklu, Türkiye genelinde 58 cezaevinde PKK Lideri Abdullah Öcalan'ın cezaevi koşullarının iyileştirilmesi ve Kürtçenin anadil olarak kamuda kullanılması talepleriyle açlık grevine başladı. 68 gün süren açlık grevi Öcalan'ın çağrısı üzerine son buldu. Tecridin yanı sıra adil yargılanmaya ulaşım bu dönemin en önemli taleplerinden birisi haline geldi.

Tecridin yanı sıra adil yargılanmaya ulaşım bu dönemin en önemli taleplerinden birisi haline geldi. Savcı Mehmet Selim Kiraz'ın öldürülmesi olayından tutuklu bulunan Mustafa Koçak adil yargılanma ve kendisine işkence yapanların yargılanması talebiyle 3 Temmuz 2019'da Kırıklar 1 Nolu F Tipi Kapalı Cezaevi'nde açlık grevine başladı. Eylemini daha sonra ölüm orucuna çeviren Koçak, 24 Nisan 2020'de ölüm orucunun 297 gününde yaşamını yitirdi. Yine adil yargılama talebiyle 2 Ocak 2020'de Çağdaş Hukukçular Derneği üyesi avukat Ebru Timtik açlık grevine başladı. Daha sonra eylemini ölüm orucuna çeviren Timtik, 27 Ağustos 2020'de ölüm orucunun 238 gününde yaşamını yitirdi.

GRUP YORUM ÜYELERİ

Grup Yorum üyeleri Helin Bölek ve İbrahim Gökçek de, tutuklu buldukları 20 Mayıs 2019'da tutuklu grup üyelerinin tahliye edilip davalarının düşürülmesi, arkadaşları hakkındaki yakalama kararlarının kaldırılması, çalışmalarını yürüttükleri İdil Kültür Merkezi'ne yönelik baskınlara son verilmesi ve konser yasaklarının kaldırılması talepleriyle açlık grevine başladı. Bu eylemlerin sonucunda Helin Bölek, 3 Nisan 2020'de ölüm orucunun 288'inci gününde yaşamını yitirdi. İbrahim Gökçek ise ölüm orucu eylemine 323'üncü gününde ara vermesinin ardından 7 Mayıs 2020'de kaldırıldığı hastanede yaşamını yitirdi.

HER DÖNEMİN TANIĞI

Türkiye cezaevlerinde yaşanan baskı ve karşısındaki direniş tarihini 12 Eylül 1980'den itibaren birçok kez tutuklanan Halkların Demokratik Partisi (HDP) Parti Meclis üyesi Hacay Yılmaz ile ko-nuştuk. Yılmaz, ilk olarak 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında 1982-87 arası Metris ve Çanakkale cezaevlerinde kaldı. 1989 yılında kısa bir süre Sağmalcılar Cezaevi'nde kalan Yılmaz, 1993-95 arası Buca ve Urla cezaevlerinde daha sonra 1999-2000 arası Bergama Cezaevi'nde kaldı. Yılmaz son olarak 2016-2019 arasında da Kırıklar F Tipi ve Şakran T Tipi Cezaevi'nde kaldı.

İŞKENCE ARALIKSIZ DEVAM EDİYOR

12 Eylül'den bu yana cezaevlerinde değişmeyen birkaç nokta olduğuna dikkati çeken Yılmaz, bunların kişiliksizleştirme, siyasal kimlikten arındırma, acursuzlaştırma ve esas olarak öldürme politikası olduğunu kaydetti. 12 Eylül döneminde İstiklal Marşı okutma, askeri duruş ve tek tip giysi dayatmalarının yapıldığını belirten Yılmaz, "Bunların 12 Eylül'de Metris Cezaevinde fiziki iş-kence ile yaptırılmak istenirken, 90'lı yıllardan bu yana da infaz yakmayla devam ettirdiler. Fiziki olarak da çıplak aramalar dayatılarak, beslenmeyi bir silah ve işkence aracı olarak kullanma ve siyasi koşu-lardan bağımsız koşu-lara geçirmek olarak devam etti. Özellikle çıplak arama onuru kırmaya yönelik olarak devam ediyor" dedi.

BASKILAR BOYUT DEĞİŞTİRDİ

12 Eylül dönemindeki "asmayalım da besleyelim mi" mantığı-nın günümüzde fiili idamlarla sürdüğünü vurgulayan Yılmaz, hasta tutukluların tedavi edilmeyerek ölümüne gönderildiğini kay-detti. Yine son dönemde infaz yakmalar ve açık cezaevine geçiş haklarının da engellendiğini aktaran Yılmaz, "Tutukluların bu

hakları 'burada hakkın yok. Çünkü sen siyasi koğuştta kalıyorsun. Hala örgütsel faaliyetinize devam ediyorsunuz, uslanmamışsınız' denilerek engelleniyor. Buna yasada olmamasına rağmen cezaevi savcısı, müdürü ve gardiyanlar oluşan bir kurul karar veriyor. Hatta bunu da aştılar. Cezan tamamen dolduğu halde 'Sen uslanmadın' diyerek kendilerini mahkeme yerine koyarak yeni ceza veriyorlar. Bunu son zamanlarda sıkça yaşıyoruz" ifadelerini kullandı.

TECRİT YAYILDI

Bugünü anlamak için öncelikle PKK Lideri Abdullah Öcalan'a yönelik tecride bakmak gerektiğini dile getiren Yılmaz, İmralı'da uygulanan tecridin cezaevlerinin yanı sıra toplumun bütün kesimlerine yansıdığını vurguladı. Özellikle pandemiden sonra hem hijyen hem de gıda maddelerine erişim konusunun 12 Eylül dönemlerini aratır durumda olduğunu altını çizen Yılmaz, "Diğer bir yanı cezaevlerinde elektrik gibi bütün giderleri de tutukluya ödetiyorlar. Yani şu an da devletin cezaevleri politikası hiç değişmedi" ifadelerini kullandı.

DİRENİŞ HIÇ BİTMEDİ

"Bu politikalara karşı tutuklularında her dönem büyük direnişleri oldu" diyen Yılmaz, şöyle devam etti: "Metris'te tek tipe karşı açlık grevi ve ölüm orucu direnişi başladı ve tek tip giymedik. 1996 yılında uzun süreli bir ölüm orucu direnişi var. Esas olarak Amed zindanlarında Mazlum Doğan'la başlayan ve Kemal Pir'lerle devam eden bir direniş oluştu. Tutsakların örgütlülüğünü koparmak için açılan F tiplerinde de büyük direnişler meydana geldi. 2000 yılında Bergama'dan yeni çıktığım dönemde F tiplerini gündeme getirdiler ve buna karşı uzun süreli bir direniş başladı. 19 Aralık operasyonuyla birçok siyasi tutsak yaşamını yitirdi.

Birçoğu da fiziksel olarak hasar gördü. Yani devletin baskısına karşı tutsakların her dönem muazzam direnişlerini yaşadık. Örneğin Sayın Öcalan'ın tecridine karşı da F tiplerinde büyük açlık grevleri ve açlık oruçları sergilenmiş oldu. Mesela E tiplerinde siyasi tutsakların kazanımlarından adlilerde yararlanabiliyordu. Nasıl ki şimdi toplumun bir kesimi mücadele veriyor, diğer kesimi bundan yararlanıyorsa cezaevinde de öyleydi. Mesela kolay işkence yapamıyorlardı. Siyasilerle adlileri birbirinden ayırmaya çalışmanın bir de böyle bir yanı olduğu açık.”

KAMUOYU DESTEĞİNİN ÖNEMİ

Cezaevlerindeki bu direnişlerin dışarıdaki kamuoyu desteğiyle daha da büyüyeceğine işaret eden Yılmaz, “Mesela 1996 ölüm oruçlarında dışarıda çok güçlü bir kamuoyu vardı. Sayısız olarak binlerce insanla cezaevi önüne gittiğimizi hatırlıyorum. Kamuoyu baskısıyla dönemin Refah-Yol hükümeti tutsakların taleplerini kabul etmek zorunda kaldı. 2012 yılındaki Sayın Öcalan'ın koşullarıyla ilgili açlık grevinde de muazzam bir destek vardı. Sayın Öcalan ile avukatlarını görüştürmek zorunda kaldılar. Keza 2018 yılında da büyük bir direnişin sonucunda Öcalan ailesiyle görüştürüldü. Yani devletin cezaevleri politikasına karşı içindeki direnişe dışarıdan güçlü bir destek verilirse kazanımla sonuçlanıyor. Bugün de kamuoyunun gözünü özellikle hasta tutsaklara dikmesi ve bu anlamda iktidarın üzerinde baskı oluşturması gerekiyor” diye konuştu.

Kaynak:

Türkiye cezaevlerinin tarihi: İşkenceye karşı direniş büyüdü - Mezopotamya Ajansı (mezopotamyaajansi35.com)

TÜRKİYE'DE ASKERİ REJİMİN HİZMETİNDE PSİKİATRİST (1980-1983)

Zeynep BURSA-DARI

1970'lerin ikinci yarısında, siyasi şiddet Türk haberlerinin manşetlerine taşındı.⁷² Michel Wieviorka bu dönemi araştırmacılar için gerçek bir laboratuvar olarak görmektedir.⁷³ Saldırıları, aşırı sol ve aşırı sağın silahlı grupları arasındaki çatışmalar ve devlet baskısı⁷⁴ 5.713 ölüme ve 18.480 yaralıya neden olmaktadır – bu sayı 1919-1923 bağımsızlık savaşından daha yüksektir.⁷⁵ Aşırı solun genç militanları, Kürtler ve Aleviler devlet tarafından bu durumdan sorumlu tutuluyor ve aşırı sağın paramiliter grupları Alevi halkına karşı gerçek pogromlar düzenliyor.⁷⁶ 12 Eylül 1980 darbesi, ordu tarafından bu siyasi şiddet döngüsüne son vermenin bir gereği olarak sunuldu. On binlerce aşırı sol ve aşırı sağcı aktivist tutuklandı⁷⁷. 1980-1982 yılları arasındaki siyasi mahkûmlara ilişkin istatistiksel veriler, bunların % 56'sının 16-25 yaşları arasında, % 29'unun ise 25-35 yaşları arasında olduğunu, 45 yaşın üzerindekiilerin ise sadece % 4'ünü oluşturduğunu göstermektedir.⁷⁸ Bu rakamlar militan bağlılığın kuşaklar boyu boyutunu yansıtıyor. Bu nedenle yeni rejim, gençlik meselesini siyasi gündeminin merkezi bir noktası haline getirdi.

Darbenin ardından, darbeci ordu ile sağcı aydınlar ve uzmanlar arasında gençliğin yeniden eğitilmesi, disipline edilmesi ve hatta cezalandırılması projesi etrafında yakın işbirliği kuruldu. Ayhan Songar'ın (1924-1997) yörüngesinin analizi, henüz derinlemesine çalışmalara konu olmayan bu sürecin altını çizmeyi mümkün kılmaktadır. Ayhan Songar, gerçek bir üne kavuşan az sayıdaki psikiyatristten biridir⁷⁹. Türk devlet aygıtına entegrasyonu, onu askeri rejimin gençlik politikasında önemli bir oyuncu

haline getirmiştir. Türkiye'de modern psikiyatrinin kurucusu olarak kabul edilen Mazhar Osman Uzman'ın (1884-1951) öğrencisi olan Ayhan Songar, 1962'den ölümüne kadar İstanbul Üniversitesi psikiyatri kliniğini yönetti ve 1970-1994 yılları arasında Türk Adli Tıp Kurumu yönetim kurulu üyesi yaptı. Tıp idaresinin yüksek rütbelerindeki bu ikili pozisyon, ona bir akademisyen ve bilim adamı olarak belirli bir prestij kazandırıyor. Ancak Songar aynı zamanda Türk sağının siyasi lideridir. 1982-1984 yılları arasında Aydınlar Ocağı'nın kurucu üyesi ve ardından başkanlığını yaptı. Zamanından önce bir düşünce kuruluşu olan bu dernek, 1970 yılında, esas olarak, özellikle gençler arasında, toplumsal protestoların artmasıyla işaretlenmiş bir bağlamda, Türk sağının ideolojik olarak yeniden silahlanması için çalışmak isteyen akademisyenler tarafından kuruldu. Eğitim alanında çok ilgili olan Foyer des intellectuels, entelektüel manzarada prestijli bir yer işgal etti ve darbe sonrası askeri rejimin (1980-1983) reformlarına ilham verdi ⁸⁰.

Aydınlar Evi'nin lideri ve İstanbul Üniversitesi'nde Profesör olan Songar, 1960'ların ve 1970'lerin genç İslamcı milliyetçi militanları için siyasi bir referanstı. Birçoğu daha sonra şimdiki Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan (1954 doğumlu), eski Cumhurbaşkanı Abdullah Gül (1950 doğumlu) ve eski Sanayi ve Ticaret Bakanı Ali Coşkun (1940 doğumlu) gibi Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) kadroları haline geldi ⁸¹. 1997 yılında, Songar'ın cenaze töreni birkaç kişiyi bir araya getirdi Tıbbi ve politik alanların kavşağında Songar, solcu aktivistlerin kolektif hafızasında eşsiz bir yere sahiptir ⁸² ve tıbbi uzmanlığın kötüye kullanılmasına karşı çıkan psikiyatristler için itici bir figürdür. ⁸³ Siyasi amaçlar için militan bağlılıklarını patolojikleştirmeye yardımcı olan genç siyasi mahkûmlar üzerinde bilimsel araştırmalar yaptı. Bu nedenle bu makale, Songar'ın askeri rejimin gençlere ve özellikle militanlara yönelik politikalarının

tasarımındaki rolünü sorgulamayı amaçlamaktadır. Karmaşık çoklu konumlandırması onu iki çalışma alanının kavşağına yerleştirir: 1980 darbesinde ve sonrasında sağcı entelektüellerin rolü; Türkiye'de 1970'lerde yaşanan siyasi şiddet.

Türk aydınlarına ayrılan literatürde, 12 Eylül 1980 darbesini ele alan çoğu kitap ve makale onun asli rolünü göz ardı etmese bile, hiçbir çalışma Aydınlar Evi'ne, fikirlerine veya siyasi faaliyetlerine adanmamıştır.⁸⁴ Bu imalar, çok sayıda olmakla birlikte, bu aydınların Türkiye'deki siyasi, kültürel ve ekonomik hayattaki yerini açıklamaya yetmemektedir. Sağcı siyasi partilerin liderlerini, tanınmış akademisyenleri, İslamcı milliyetçi gençliğin en iyi umutlarını, işverenlerin temsilcilerini ve hatta Türk Silahlı Kuvvetleri üyelerini içeren siyasi ve entelektüel ağları nasıl kurduklarını açıklamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Bu makale, ayrıntılı olduğunu iddia etmeden, aydınlar ve Türk sağı üzerine tarihsel ve sosyolojik araştırmalara katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Benjamin Gourisse'nin analizlerinin sürekliliğinde⁸⁵ ve Hamit Bozarslan⁸⁶ Devletin ve paramiliter güçlerin ("milisler") 1970'lerin gerilimlerine katılımında ısrar eden entelektüellerin devlet şiddetini meşrulaştırmadaki rolünü göstermek istiyoruz⁸⁷ ve yeni bir ulusal ideoloji lehine toplumsal ve siyasal protestoların diskalifiye edilmesi. Fuaye des intellectuels üyeleri, Songar'ın askeri rejimin talebi üzerine hapisanelerde yaptığı araştırmaların kanıtladığı gibi, devletin ajanları olarak hareket ettiler.

Aslında, siyasi şiddet üzerine literatür, Fransa, Almanya, İtalya ve Latin Amerika ülkeleri gibi 1960'larda ve 1970'lerde işçi ve gençlik hareketinin kitlesel seferberliğini yaşayan ülkelerde psikiyatrinin kullanımını çağırıştırmaktadır.⁸⁸ Uluslararası Af Örgütü raporları⁸⁹ ve Türkiye Psikiyatristler Derneği⁹⁰ Türk psikiyatristlerin ve doktorların işkenceye karışmasından ve 1980'lerde

siyasi tutuklular üzerinde araştırma ve deneylerin varlığından bahsediyoruz. Ancak çağdaş Türkiye'de uzmanlaşmış tarihçiler, sosyologlar ve siyaset bilimciler bu soruyu henüz tam olarak kavrayamamışlardır.⁹¹ Bu da kısmen, özellikle askeri hükümet dönemi için Türk Devlet arşivlerinin bir kısmına erişimin imkânsız olmasa da zorluğu ile açıklanmaktadır.

Songar'ın siyasi müdahaleleri yayınlarının (kitaplar, bilimsel makaleler, basın makaleleri) yanı sıra Fuaye des intellectuels, Devlet Planlama Dairesi (DPT) ve Türkiye Halk Radyo Televizyonu (TRT) arşivlerinden de izlenebilir. (⁹²) Cezaevlerinde yaptığı psikiyatrik çalışmanın raporları, araştırmacıların erişemeyeceği Milli Güvenlik Kurulu arşivlerinde tutulmaktadır. Bununla birlikte, 1980'lerden kalma gazetelere danışarak, bu çalışmadan bahseden ve Songar ve araştırma ekibiyle röportajlar yayınlayan gazetelere danışarak bu konuda birçok bilgi bulduk. (⁹³) "Terörizm" konulu konferans ve sempozyum tutanaklarının incelenmesi de çok verimli olmuştur. (⁹⁴) . Ayrıca Fuaye des intellectuels'in önde gelen üyeleriyle birkaç röportaj yaptık. (⁹⁵) Aktivistlerin yayınlanmış ifadelerine dayanarak, psikiyatri profesörü Mehmet Bekaroğlu ile konuştuk. (⁹⁶). Songar'ın basında kınadığı hapishanelerdeki araştırmasına tanıklık etti. Her ne kadar "aşğıdan bir hikâye" oluşturmada değerli olsalar da, eski mahkûmlarla röportajlar yapmadık. Amacımız Songar'ın entelektüel ve profesyonel yürüncesi üzerinden bu dönemin tarihsel bir yeniden okunmasını önermekti.

1970'lerde Türkiye'nin sosyo-politik bağlamını kısa bir gözden geçirdikten sonra, Fuaye des intellectuels tarafından aktarılan gençlik vizyonuna odaklanacağız ve Songar tarafından teşvik edilen ve 1980 askeri rejimi tarafından geniş çapta ele alınan eğitim reformlarını vurgulayacağız. Esas olarak eğitim alanıyla ilgilidir, ancak aynı zamanda kültürel ve sosyal yaşamın çeşitli yönlerini de etkiler. Daha sonra Songar'ın hapishanelerdeki rolünü

ve genç siyasi tutuklular üzerine yaptığı araştırmaları inceleyeceğiz. Terörizm üzerine çeşitli uluslararası konferans ve sempozyumlarda sunulan bu araştırmanın politik ve psikiyatrik yönlerini tartışacağız. Son olarak, siyasi sonuçları ortaya çıkarmaya çalışacağız.

PROTESTOCU BİR GENÇLİK

Türkiye'de iki güçlü toplumsal ve siyasal protesto dönemi ayırt edilebilir: 1968'den 1971'e ve 1974'ten 1980'e. İlk dalgadaki aktivistlerin sayısı nispeten mütevazı. 1960'larda yeni nesil aşırı sol aktivistler, ana sol kanat öğrenci örgütü olan Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu (Dev-Genç) içinde örgütlendi. 1969 yılına kadar bu militanların Türkiye İşçi Partisi (TİP) ile yakın bağları vardı. 1961 yılında kurulan parti, Ulusal Meclis'te temsil edilen tek Marksist partidir. TİP'in 1969 genel seçimlerinde gerilemesinden sonra ve Guevarizm ve Foquist teorilerin etkisi altında (⁹⁷) aşırı sol akımların çoğu silahlı mücadele lehine parlamentarizmi reddediyor. 1960'ların sonunda, Dev-Genç öğrencileri Ürdün'deki Filistin Kurtuluş Örgütü kamplarında gerilla taktikleri eğitimi aldılar. Hamit Bozarslan'ın işaret ettiği gibi, 1970'lerde solun sosyo-kültürel yüzü heterojendi. Türklerin yanı sıra Kürtler, Sünni veya Alevilerin yanı sıra kadınları da içerirken, sağcı militanlar esasen Türk ve Sünni erkeklerdir veya Türk milliyetçiliği fikirlerine kazanılmış Kürtlerdir. (⁹⁸)

Ülkelerini "komünist tehdide" karşı savunmak istediklerini iddia eden aşırı sağcı militanlar, 1968'den itibaren gizli komando kamplarında eğitim almaya başladılar. (⁹⁹) 1960'larda ve 1970'lerde kendilerini Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve gençlik hareketi İdealist Evler (Ülkü Ocakları) tarafından merkezleştirilmiş bir örgütler ağı halinde örgütlediler. 1969'da anti-komünist üniversite profesörleri İstanbul'da aşırı sağcı öğrencilere yönelik

bir "Milliyetçiler Bilimsel Konferansı" düzenlediler. Bu konferans sırasında Foyer des intellectuels'in kuruluşuna karar verildi. (100) "Fransa'da 1968 öğrenci hareketlerinin Türk üniversitelerinde yankılanmasına tepki olarak (101) , eski başkanı, tıp profesörü Süleyman Yalçın'ın sözleriyle. 1970'lerde bu düşünce ve tartışma kulübü, Türk sağının farklı akımlarını "Türk-İslam sentezi" etrafında yeniden gruplandırmaya çalıştı. (102)

12 Mart 1971 darbesi, askeri darbeciler tarafından, 1970'ten itibaren özellikle göze çarpan siyasi gerilimlerin şiddetlenmesine bir yanıt olarak sunuldu. Aşırı solcu liderler asılarak idam cezasına çarptırılıyor, silahlı çatışmalarda askeri güçler tarafından öldürülüyor veya hapsediliyor. 1974 yılında iktidara gelen CHP'nin sosyal demokrat lideri Bülent Ecevit, genel af kararı aldı ve siyasi tutuklular serbest bırakıldı. Ancak bu ulusal uzlaşma politikası, siyasi şiddete son vermemektedir. Etkili aydınların ve politikacıların desteğiyle aşırı sağ güçleniyor ve kendisini toplumsal ve siyasi protestoların bastırılmasında Türk devletinin bir yardımcısı olarak görüyor. Örneğin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay (1967-1973), aşırı sağcı militanları "komünizme karşı savaşan çocuklar" olarak tanımlamıştır. (103)

Ekonomik kriz ve kitlesel grevler zemininde, silahlı çatışmalar 1974'ten itibaren yeniden başladı ve bir önceki döneme kıyasla şiddeti arttı. (104) Türk devleti, gösterileri bastırmak için orduyu defalarca seferber etti, ancak yine de, 1974-1980 yılları arasındaki hükümet istikrarsızlığına yansıyan ekonomik ve siyasi durum nedeniyle derinden istikrarsız kaldı. 1979'da şiddet, artan sayıda suikast, bombalama ve hizipler arasındaki silahlı çatışmalarla İstanbul'da benzeri görülmemiş bir seviyeye ulaştı. Kasım 1979 ile Temmuz 1980 arasında siyasi şiddete bağlı ortalama ölüm sayısı ülke genelinde ayda 183, İstanbul'da ise ayda ortalama 53 ölüm gerçekleşmiştir. (105) Ülkenin güneydoğusunda aşırı sağcı milisler Alevi halkını hedef alıyor. Maraş'taki 1978

katliamında 100'den fazla kişi öldü, binlercesi yaralandı ve mülkün büyük ölçüde tahrip edilmesiyle sonuçlandı.

TÜRK DEVLETİ, AYDINLARI VE GENÇLİĞİ

Aydınlar Evi, yayınlarında, siyasi şiddeti, kuşatılmış bir kale olarak tanımlanan Türk toplumunun dışından kaynaklanan bir şey olarak sunuyor. Ayhan Songar, bu nedenle, isim vermeden, Türkiye'nin "jeopolitik" ve "jeostratejik" bir önem kazanmasına karşı çıkacak "büyük güçleri" tanımlamaktadır. "Kırılgan nitelikteki gençler", bu "büyük güçler" tarafından, Türkiye topraklarında şiddet eylemleri gerçekleştirmek ve ülkeyi istikrarsızlaştırmak için sistematik olarak seçilmiştir. (¹⁰⁶) Bu dış müdahale olmasaydı, Türkiye Songar için mükemmel uyumlu bir toplum olurdu:

Her zaman sadık ve çalışkan olan Türk işçisi, öğrenimini bitirmekten başka amacı olmayan Türk öğrenci, devlete ve hükümete her zaman itaat eden Türk vatandaşı ve gelenek ve göreneklerini her zaman koruyan Türk halkı, ülke çapında yaygınlaşan bu anarşi yüzünden birdenbire kendilerini devlet düzenine karşı örgütlü hareketlerin içinde buldular. (¹⁰⁷)

Fuaye des intellectuels'in 1984 tarihli broşürlerinden birinde, Türk gençliğinin "kendilerini kendi padişahını bombalayan Ermenilerden daha kötü bir durumda buldukları" iddiası okunabilir. (¹⁰⁸).

1980 darbesinin mimarı General Kenan Evren, konuşmalarında aşırı solcu militanları sık sık paternalistik bir şekilde, "aldatılmış" ve "büyük yabancı fikirlerle dolu" çocuklar olarak tanımlamaktadır. (¹⁰⁹) Songar'a göre, bu gençlerin fikirleri ve eylemleri, yaşlarının ve deneyim eksikliklerinin sonucudur: "Gençlik, tıpkı insanların sinir sistemi gibi, toplumun en dinamik ve hassas

kısmıdır. Sonuç olarak, tüm toplumsal olaylar, krizler ve anomaliler gençlik üzerinde en belirgin etkilerini yaratmaktadır. (¹¹⁰)

Fuaye des intellectuels için bu kuşak krizinin sorunu ve çözümü eğitimde bir araya geliyor. Batı tarzı eğitimin yıkıcı etkilerine karşı, gençlere ulusal tarih bilinci kazandıran bir milli eğitim kurulmalıdır. Birbiri ardına gelen cumhuriyetçi hükümetlerin başarısızlığı, Türk milli kültürüne uygun olmayan eğitim politikalarından kaynaklanacaktır. (¹¹¹) Bu, 1960'larda ve 1970'lerde Türkiye'nin karşı karşıya olduğu siyasi sorunların ana nedenlerinden biri olacaktır. Bu cumhuriyetçi eğitim, ulusal ve İslami değerlere düşman bir "anarşist" gençlik yaratacağı. Aydınlar Evi için, Kemalist liderlerin eğitimde Batı'yı taklit etme arzusu, Marksizm, Darwinizm ve Freudçuluğa batmış bir pozitivizmin benimsenmesiyle sonuçlanmıştır. Cumhuriyet eğitimi, Türk kültürünün temel ilkeleri olarak tanımlanan, yüzyıllardır aile, ordu, din, gelenek ve görenek gibi sosyal kurumlar aracılığıyla genç nesillere aktarılan devlet otoritesi, disiplin ve ahlaki sorumluluk algısına zarar verecekti. (¹¹²) Din ve ahlaki öğretmeyen bir eğitim sistemi böylece isyan etmiş, kafası karışmış, kökünden sökülmiş bir gençlik üretebilirdi. Bu nedenle milli eğitim, İslami değerlere bağlı yeni nesiller yetiştirmek için Aydınlar Evi projesinin merkezinde yer almaktadır. Ayhan Songar'ın sözleriyle, "dinsiz bilim bütün felaketlerin kaynağıdır" (¹¹³)

Fuaye aydınları, yeni bir gençlik oluşturmak için Türklerin tarihini öğretmek ve genç Türklere "parlak tarihlerini" hatırlatmak gerektiğini düşünüyorlardı (¹¹⁴). Konuşmalarının neredeyse tamamında Türk milletine, devlete ve ordusuna kahramanca, hatta büyümlü bir boyut atfediyorlar. Örneğin Songar, 1970'lerin siyasi iklimini ve Türk devletinin 1980 askeri müdahalesinden sonraki "zaferini" şu sözlerle açıklamaktadır:

Hiç şüphesiz söyleyebiliriz ki, hiçbir millet içeride ve dışarıda böyle bir şiddete maruz kalmamıştır. Hiçbir ülkenin bu kadar şiddetli anarşiden tek başına kurtulamadığını söylemek de abartı olmaz. Bu gerçek bir mucize. Millet-ordu bu felaketi toplumlar tarihinde görülmemiş bir işbirliği ve dayanışma ile atlatmıştır. (¹¹⁵)

1970'lerde, Fuaye des intellectuels, okul ders kitaplarının yazılması, üniversite sisteminin yeniden düzenlenmesi, dünya klasik edebiyatının çevirisi ve dini televizyon programları da dahil olmak üzere gençlere yönelik çeşitli reform projeleri geliştirdi. Bu projeler doğrudan gençlere sunulmamaktadır, çünkü Fuaye des intellectuels'in konferansları ve toplantıları asla halka açıktır. Bununla birlikte, yayınları, sağcı siyasi partilerin liderlerine, bakanlara, önde gelen gazetecilere ve askeri kadrolara gönderiliyor. Devlette "kültürel ve entelektüel deha alanında aktif bir ajan görmek" (¹¹⁶), Fuaye üyeleri öncelikle devletin siyasi kadrolarına hitap ediyorlar. (¹¹⁷). İstisnai olarak, 1975 yılında Milliyetçi Türk Öğrenciler Birliği bünyesinde bir Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün kurulmasına katılmışlar, fikirlerini taşıyabilecek genç siyasi kadrolar yetiştirme arzusuyla katılmışlardır. (¹¹⁸)

Ayhan Songar'ın da aralarında bulunduğu **Fuaye des intellectuels**'in önde gelen isimleri düzenli olarak Türk tarihi, ekonomisi, uluslararası ilişkileri, kültürü, ahlakı ve dini konularında seminerler vermektedir. Dönemin İslamcı gazetesi *Milli Gazete*, katılmayan gençler için bu kurslardan haftalık alıntılar yayınladı. Bu seminerler, 2000'li yıllarda AKP saflarına katılan yeni nesil sağcı siyasi kadroların oluşumuna büyük katkı sağlamıştır. (¹¹⁹)

1981 yılında Fuaye des intellectuels "Milli Eğitim ve Din Hayatı" başlıklı büyük bir konferans düzenlemiştir. (¹²⁰). Altmış üniversite profesörünün, devlet adamının ve eski bakanların katıldığı yer. Amacı, askeri rejimi eğitim konularında etkilemek ve yönlendirmektir. Devlet okullarında zorunlu din eğitiminin

getirilmesini, tarih ve coğrafya müfredatının değiştirilmesini ve imam ve vaizler için okulların statüsünü önermektedir. Fuaye des intellectuels'in önerileri resmi Devlet belgelerinde hızla yankı buldu. 1982 yılında, Devlet Planlama Ofisi'nin (DPT) ulusal kültür raporu, Songar da dahil olmak üzere çoğunlukla Fuaye des intellectuels üyelerinden oluşan bir genel komite tarafından hazırlanmıştır. (¹²¹) Bununla birlikte, gençliği yeniden eğitme çabalarında, Foyer des intellectuels okulların ve üniversitelerin kapılarında durmuyor. Ayrıca, Songar'ın, genç "teröristlerin" eylemlerinin kaynaklarını daha iyi anlamak isteyen askeri rejimin talebine yanıt vermek için psikiyatrik uzmanlığına güvendiği hapishanelere de yatırım yapıyor.

SIYASİ ANGAJMANI PATOLOJİKLEŞTİRMEK: SONGAR'IN TÜRK HAPİSHANELERİNDEKİ ARAŞTIRMASI

Darbeci generallerin isteği üzerine Ayhan Songar, Lombard'dan esinlenerek bir çalışma başlattı. (¹²²) Türkiye hapishanelerindeki siyasi tutuklular hakkında. Bu psikiyatrik araştırma, o zamanlar New York Tıp Fakültesi'nde psikiyatri profesörü olan Songar ve Turan İtil (1924-2014) liderliğindeki bir ekip tarafından yürütülmüştür. Türkiye'de Songar ile aynı şöhrete sahip olmayan İtil, yine de uluslararası tıp dünyasında biyolojik psikiyatriye bağlılığı ve Freudçuluk karşıtlığıyla tanınan bir figürdür. (¹²³) Turan İtil, 1971 yılında İstanbul'da HZI Vakfı adlı nöropsikiyatri araştırma merkezini kurdu. (¹²⁴). Darbe üzerine bir kitap yayınlayan psikiyatrist Cemal Dindar'a göre, bu araştırma merkezi 1980'lerde hızla silahlı mücadeleye katılan 1970'lerin militanlarının psiksosyal analizine yöneldi. (¹²⁵)

Ordunun talebi üzerine, siyasi tutuklularla ilgili psikiyatrik çalışma gizli olarak yürütülüyor ve hala yayınlanmadı. Dolayısıyla bu araştırmanın başlangıç tarihini kesin olarak vermek mümkün

olmamakla birlikte, Songar ve İtil'in sonuçlarının bir özetini ilk kez 1983 yılında bir askeri kışlada (*Harbiye Orduevi*) generallere sunduklarını biliyoruz. (¹²⁶). Bu çalışma, cezaevlerinde işkence ve açlık grevlerinin kullanılmasıyla işaretlenmiş bir bağlamda yer almaktadır. Uluslararası Af Örgütü'nün bir raporunda, "Türkiye'de darbe sonrası işkence kullanımının yaygın olduğu" ileri sürülüyor. (¹²⁷) 1983 yılının başlarında Metris Cezaevi'ne atanan psikiyatrist Mehmet Bekaroğlu, ordunun açlık grevindeki tutukluları hipnotize etmek için psikiyatristleri kullandığını belirtmektedir. (¹²⁸). Ayrıca generallerin Songar ve İtil'in aranmasının "mahkûmların kişiliğini ve düşüncelerini ortadan kaldırmalarına" yardımcı olmasını beklediklerini bildirmektedir. (¹²⁹). Bu araştırmaların çoğu, 1980'lerde işkence kullanımının simgesi olan Diyarbakır, Mamak (Ankara) ve Metris (İstanbul) askeri hapishanelerinde gerçekleştirilmiştir. (¹³⁰)

Burada, 1980 yılında Kürt yoğunluklu bir bölgede inşa edilen Diyarbakır Cezaevi'ne ilişkin bir parantez açmalıyız: İşkence sadece "terörist bir gençliği" düzeltmeyi değil, aynı zamanda Kürt kimliğini de yok etmeyi amaçlıyordu. (¹³¹). Askeri rejim ve Ayhan Songar gibi organik aydınları, Türk dışında her türlü kimlik aidiyetini, Kemalizm dışındaki herhangi bir ideolojiyi ve Sünni İslam dışındaki herhangi bir dini kınamaktadır. Böylece Kürtler ve Aleviler için gözaltı koşulları ağırlaşıyor. (¹³²)

1984 yılında Fuaye des intellectuels'deki bir konferansta yaptığı konuşmada (¹³³) Songar, 3.279 "suçlu siyasi terörist", 185 "siyasi olmayan terörist suçlu" ve 1.643 "suçlu olmayan lise ve üniversite öğrencisi" ile görüşüldüğünü söyledi. Dört saat içinde her bir tutukluya 401 soru sorulduğunu ve tüm sonuçların isimsiz kaldığını bildirdi. Bu araştırmanın metodolojisi hakkında çok az şey bilinmektedir. Eski aşırı solcu siyasi mahkûmlar, anlattıklarında, birçoğunun Songar ve İtil ile konuşmayı ve soruşturmalara cevap vermeyi reddettiklerini ya da bunu sadece on dakika

boyunca yapmayı kabul ettiklerini belirtiyorlar. (¹³⁴). Soruların içeriğine gelince, aşırı sağcı aktivist ve eski tutuklu Recep Küçük-kizsiz, "Hiçbir hayvanla cinsel ilişkiye girdiniz mi?" veya "Yolda yaralı bir insan görürseniz, ona yardım eder misiniz?" gibi birçok "tuhaf" soruyu gündeme getiriyor. (¹³⁵)

Tutuklular üzerinde yapılan psikiyatrik çalışma aynı zamanda aşırı sağ ve aşırı sol aktivistleri karşılaştırmayı da amaçladı, ancak Ayhan Songar, birincisine karşı ikincisinden çok daha saygılı ve hoşgörülü, bu da eski bir aşırı sağcı mahkûm tarafından bildirilen bir anekdotu doğrulama eğilimindedir: "Bu 1983 yılındaydı. Diğer yoldaşlarla birlikte (¹³⁶) Bozkurtlar'la birlikte, ölüm cezasına çarptırıldık. Ruh Sağlığımızın Kontrolü için Adli Tıp Enstitüsü'ne götürüldük. O yıl Ayhan Songar bu enstitünün başına geçti. Songar'ın gazete makalelerini, kitaplarını biliyorduk ve bizim tarafımızda olduğunu biliyorduk. Songar geldi, ardından dört kişi geldi. Ona olan saygımızı göstermek için ayağa kalktık ve hepimiz elini öptük. Diğerleri çok şaşırıldı. Daha sonra gözaltı koşullarını gözlemlemeye gelen Avrupalı uzmanlar oldukları öğrenildi. (¹³⁷).

Songar ve İtil tarafından çeşitli konferans ve sempozyumların yanı sıra gazetecilerle yapılan röportajlarda sunulan bu çalışma, psikiyatrik ve psikolojik tanılarını politik veya etik düşüncelerle harmanlamaktadır. Örneğin Songar, solcu aktivistlerin sağcı aktivistlerden daha zeki olduğunu, ama aynı zamanda onlardan daha şiddetli olduğunu savunuyor. Bu, aşırı solcu aktivistlerin aksine, anayasaya meydan okumayacak ve sadece devlete "anarşizm"e karşı mücadelesinde yardım etmek isteyen aşırı sağcı militanların şiddetine siyasi bir gerekçe sunuyor. (¹³⁸). Öte yandan, solcu militanlar arasında "psikiyatrik kararsızlık" olarak adlandırdığı şeyin çelişkilerine dikkat çekiyor: "insanları halkın huzuru için öldürüyorlar (¹³⁹). Songar ve İtil ayrıca, biyolojik psikiyatri için bir tropizmi paylaştıkları Cesare Lombroso'nun "doğuştan suçlusu"

teorilerini anımsatan şiddet eğiliminde iş başında olan atavizmden de bahsederler. (¹⁴⁰).

Eski siyasi tutukluların ifadeleri, bazı tutukluların BT taramaları veya elektroensefalogramlar için hastaneye veya HZI Vakfı'na transfer edildiğini bildirmektedir. (¹⁴¹). 1983 yılında askeri rejimin sona ermesinin ardından Songar ve İtil'in incelenmesi, Ayhan Songar'ın yönettiği İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Psikiyatri Kliniği ile Turan İtil'in yönettiği HZI vakfı arasındaki bağlantıları sorgulayan gazeteciler, doktorlar ve milletvekilleri tarafından eleştirildi. Tutukluların İstanbul Üniversitesi Devlet Hastanesi'nden bu özel vakfa nakledilmesini ve siyasi tutukluların tıbbi deneylerde kobay olarak kullanılmasını kınamaktadırlar. Bütün bu sorular Songar ve İtil tarafından cevapsız kalmıştır. (¹⁴²)

22 Haziran 1990'da aşırı sol Dev-Sol (Devrimci Sol) grubunun militanları HZI Vakfı'nın İstanbul'daki merkezine bomba yerleştirdi. (¹⁴³). 1990'lı ve 2000'li yıllarda tanıklıklar birikti ve liberal gazete *Radikal*, "Mamak hapisanesinin Türk Mengele'siydi" başlıklı bir makalede bu anlatıların bir özetini yayınlayabildi. Bu makale Ayhan Songar ve Turan İtil'i 1980'lerde Türk hapisanelerini laboratuvar olarak kullanmakla suçlamaktadır. (¹⁴⁴).

PSİKİYATRİ, MİLİTAN GENÇLİĞİN ETNİK-İTİRAFÇI BİR TANIMININ HİZMETİNDE

Songar ve İtil tarafından yapılan çalışmanın, tutukluların psikolojik durumlarının gerçek bir teşhisine yol açıp açmadığını veya belirli bir tedavi önerilip önerilmediğini tespit edemedik. Bu psikiyatrik araştırma, genç aktivistlerin motivasyonlarının daha iyi anlaşılmasına yol açmış gibi görünmediği gibi, cezaların aşağı yönlü yeniden değerlendirilmesi veya telaffuz edilen infazların sayısı üzerinde herhangi bir etkisi olmamıştır. (¹⁴⁵). Songar ve

İtil'in tavsiyeleri, genç "teröristlerin" 40 yaşına gelene kadar alınması, Kur'an ve Atatürk ilkelerinden çıkarılan ilkelere dayanan fiziksel disiplin ve eğitimin kurulması gibi siyasi yönlere odaklanmaktadır. Songar ve İtil ayrıca aşırı sol ve aşırı sağcı militanları aynı hücrelere koymak, birlikte yemek yedirmek ve tepkilerini gözlemlemekten oluşan "Aralarında barış olsun diye öpün" (Karıştır, *barıştır*) operasyonunu kurmak için de çalıştılar. (¹⁴⁶)

Bu politika aktivistler üzerindeki psikolojik baskıyı artırdı ve tutuklular arasındaki kavgalarda çok sayıda kişi yaralandı. Eski bir aşırı sağcı siyasi mahkûm şunları söyledi: "Bir inanan ve bir kâfir nasıl birlikte kalabilir? Beni vuran ve yoldaşımı öldüren kişiyle nasıl yan yana uyuyabilirim? (¹⁴⁷) Başka bir açıklama, yetkililerin tutuklulara yönelik psikolojik sıkıntı ve baskıyı körüklemeyi amaçladığını göstermektedir. (¹⁴⁸). Protesto ve şiddetin damgasını vurduğu on yılın ardından, hangi psikiyatrik yaklaşımların mahkûmları bu şekilde "karıştırmayı" haklı çıkarabileceğini anlamak zor, eğer davranışlarını gözlemlemek için kobaylar olarak kullanmıyorlarsa. Songar ve İtil böylece Gilles Dorransoro'nun sözlerini kullanacak olursak bir tür "gizli işkence" kurmuş olacaktı. (¹⁴⁹).

Songar ve İtil'in çalışmasının daha ziyade basın ve televizyon haberleri aracılığıyla kamuoyunu etkilemeyi amaçladığını, esas olarak psikiyatrik söylemin, askeri rejimin otoriter politikalarının otoriterliğini meşrulaştırmaya hizmet ettiğine inanıyoruz. Songar ve İtil ile gazetelerde yayınlanan röportajlar örneğin "Türk teröristlerin zekâ derecesi düşük", "Cezaevlerindeki teröristler aptal" başlıklıdır. (¹⁵⁰). Devlet düzenine yönelik herhangi bir militan muhalefetin bilimsel bir otorite tarafından patolojikleştirilmesi ve diskalifiye edilmesi, gazeteler ve TRT tarafından yaygın olarak yayılan devlet propagandasının bir parçasıdır. Ancak psikiyatrik çalışmaları, bilim olduğunu iddia ederek, iç düşmanları da

belirlediğini iddia etti (151) Türkiye'nin bir güvenlik rejiminin sürdürülmesini haklı çıkarmak için.

Aydınlar Evi'nin eski başkanı Nevzat Yalçıntaş, anılarında, Songar'ın çalışmasını uluslararası konferanslarda sunmadan önce en çok güvendiği Fuaye üyelerini bir araya getirdiğinden bahseder (152) araştırmasını tartışmak için. Yalçıntaş, "Fuaye üyeleri, birçok devletin Türkiye'nin büyük bir güç olmasını istemediğini biliyordu. Örneğin Almanya, Türk teröristleri iade etmeyi reddetti. Avusturya, İslam'ı resmi din olarak tanımadı, ancak Alevilere karşı koruma sağladı ve Kürt milliyetçilerini memnuniyetle karşıladı (153). Türk-İslam ideolojisinin savunucusu olan ve kendini sadece Türk-Sünni ulusal kimliğini teşvik etmeye adanmış olan Songar, psikiyatrik araştırmasını şöyle sonlandırıyor: "Bu çalışmanın sonunda, solcu aktivistlerin Türkiye'nin belirli bir bölgesinden geldiğini ve genellikle aynı kültürel ve dini gelenekten geldiklerini not ediyorum." Dolayısıyla Türkiye'nin "içerideki düşmanı" Kürt ve Alevi olarak tanımlanıyor. Aydınlar Evi, Kürtlerin ve Alevilerin "büyük güçler" tarafından Türkiye'ye karşı hareket etmek için manipüle edildiği tezini yaymıştır (154).

Etno-bölgeselleşme yoluyla siyasi angajmana yönelik bu yaklaşım, 1984 yılında Ankara Üniversitesi tarafından düzenlenen uluslararası "terörizm" sempozyumunda ifade edilmiştir. Ayhan Songar ve Turan İtil tutuklularla ilgili çalışmalarını sundular. (155). Aşırı sol "terörizm", Ermeni "terörizmi" ile paraleldi. Konuşmacıların kompozisyonu ilginç: Sempozyumun başkanı Ankara Üniversitesi Aydınlar Evi üyesi ve rektörü Tarık Somer; Ayrıca İtalya'da tıp ve kriminoloji profesörü Franco Ferracuti; Heath W. Lowry, Ermeni Soykırımı'nın varlığını inkar eden Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye'nin Amerikalı tarihçisi; CIA'in Türkiye Başkanı Paul Henze; Ermeni terörizmi ve Kürtler üzerine yaptığı çalışmalarla tanınan Amerikalı tarihçi Michael Gunter ve Patrikhane Danışma Meclisi Genel Sekreteri Dikran Kevorkyan, Ermeni

soykırımının varlığını inkar eden Türkiye'de yaşayan Ermeni toplumunun bir figürü. 1970'lerin aşırı solunun Ermeni sorununa siyasi bağlılığını "terörizm" kavramı üzerinden bağlayarak (¹⁵⁶) Konuşmacılar dolaylı olarak başka bir iç düşmana işaret ediyorlar: uzun bir zulüm ve komplo geleneğinin parçası olan Türkiye Ermenileri. Türk milletinin asırlık düşmanları olarak tanımlanan Ermenilere karşı dün işlenen "suçlar" nasıl "önleyici" ve "gerekli" olarak sunuluyorsa, pehl-mell'i "terörist" olarak tanımlayan militanların günümüzdeki baskısı, yalnızca Türk ve Sünni olarak düşünülen devleti ve milleti savunma zorunluluğuyla meşrulaştırılmaktadır. Kürt ve Alevi militanlar, Ermeniler gibi, sadece gerçek veya algılanan eylemleri nedeniyle değil, aynı zamanda kim oldukları için de bir tehdittir. Bu nedenle Songar, Türk psikiyatri kurumunu ve bilimsel söyleminin otoritesini, bir siyasi reform ve etnik-itirafçı hijyen projesinin hizmetine sunmaya çalıştı.

1980-1983 askeri rejiminin Ayhan Songar'ın yörüngesi üzerinden yeniden okunması, Türk toplumunun geniş dönüşüm sürecinde aydınların, bilim adamlarının ve uluslararası aktörlerin rolünü ve gençliğinin Fuaye des intellectuels'ten ilham alan alayını vurgulamaktadır. Ayhan Songar'ın aynı anda entelektüel, bilimsel ve devlet hizmetkârı olarak çok konumlandırılması, eğitim, medya, siyasi, psikiyatri ve hapisane alanlarına müdahale etmesine ve 1980'lerde uygulanan reformların bazılarını tasarlamasına ve desteklemesine olanak sağladı. Bu, 1980 darbesinden sonra Türkiye'nin dönüşümünde entelektüellerin ve uzmanların karmaşık rolünün incelenmesi için yollar açmaktadır.

Bu yansıma, Kürtlerin ve Alevilerin "iç düşman" olarak tanımlanmasının yazılı olduğu, Ermenilerin yüzyıllardır süren "tehdidin" hayaletinin yeniden ortaya çıktığı "terörizm" in "patolojikleştirilmesi" ve etno-bölgeselleştirilmesi sürecinin daha uzun vadeli bir analiziyle de genişletilebilir.

★ ★ ★

Songar ve İtil tarafından yapılan çalışmanın, tutukluların psikolojik durumlarının gerçek bir teşhisine yol açıp açmadığını veya belirli bir tedavi önerilip önerilmediğini tespit edemedik. Bu psikiyatrik araştırma, genç aktivistlerin motivasyonlarının daha iyi anlaşılmasına yol açmış gibi görünmediği gibi, cezaların aşağı yönlü yeniden değerlendirilmesi veya telaffuz edilen infazların sayısı üzerinde herhangi bir etkisi olmamıştır. (¹⁵⁷).

Songar ve İtil'in tavsiyeleri, genç "teröristlerin" 40 yaşına gelene kadar alıkonulması, Kur'an ve Atatürk ilkelerinden çıkarılan ilkelere dayanan fiziksel disiplin ve eğitimin kurulması gibi siyasi yönleri odaklanmaktadır. Songar ve İtil ayrıca aşırı sol ve aşırı sağcı militanları aynı hücrelere koymak, birlikte yemek yedirmek ve tepkilerini gözlemlemekten oluşan "Aralarında barış olsun diye öpün" (Karıştır, *barıştır*) operasyonunu kurmak için de çalıştılar. (¹⁵⁸)

Bu politika aktivistler üzerindeki psikolojik baskıyı artırdı ve tutuklular arasındaki kavgalarda çok sayıda kişi yaralandı. Eski bir aşırı sağcı siyasi mahkûm şunları söyledi: "Bir inanan ve bir kafir nasıl birlikte kalabilir? Beni vuran ve yoldaşımı öldüren kişiyle nasıl yan yana uyuyabilirim? (¹⁵⁹) Başka bir açıklama, yetkililerin tutuklulara yönelik psikolojik sıkıntı ve baskıyı körüklemeyi amaçladığını göstermektedir. (¹⁶⁰). Protesto ve şiddetin damgasını vurduğu on yılın ardından, hangi psikiyatrik yaklaşımların mahkûmları bu şekilde "karıştırmayı" haklı çıkarabileceğini anlamak zor, eğer davranışlarını gözlemlemek için kobaylar olarak kullanmıyorlarsa. Songar ve İtil böylece Gilles Dorronsoro'nun sözlerini kullanacak olursak bir tür "gizli işkence" kurmuş olacaktı. (¹⁶¹).

Songar ve İtil'in çalışmasının daha ziyade basın ve televizyon haberleri aracılığıyla kamuoyunu etkilemeyi amaçladığını, esas

olarak psikiyatrik söylemin, askeri rejimin otoriter politikalarının otoriterliğini meşrulaştırmaya hizmet ettiğine inanıyoruz. Songar ve İtil ile gazetelerde yayınlanan röportajlar örneğin "Türk teröristlerin zekâ derecesi düşük", "Cezaevlerindeki teröristler aptal" başlıklıdır. (¹⁶²). Devlet düzenine yönelik herhangi bir militan muhalefetin bilimsel bir otorite tarafından patolojikleştirilmesi ve diskalifiye edilmesi, gazeteler ve TRT tarafından yaygın olarak yayılan devlet propagandasının bir parçasıdır. Ancak psikiyatrik çalışmaları, bilim olduğunu iddia ederek, iç düşmanları da belirlediğini iddia etti (¹⁶³) Türkiye'nin bir güvenlik rejiminin sürdürülmesini haklı çıkarmak için.

Aydınlar Evi'nin eski başkanı Nevzat Yalçıntaş, anılarında, Songar'ın çalışmasını uluslararası konferanslarda sunmadan önce en çok güvendiği Fuaye üyelerini bir araya getirdiğinden bahseder (¹⁶⁴) araştırmasını tartışmak için. Yalçıntaş, "Fuaye üyeleri, birçok devletin Türkiye'nin büyük bir güç olmasını istemediğini biliyordu. Örneğin Almanya, Türk teröristleri iade etmeyi reddetti. Avusturya, İslam'ı resmi din olarak tanımadı, ancak Alevilere karşı koruma sağladı ve Kürt milliyetçilerini memnuniyetle karşıladı (¹⁶⁵)

Türk-İslam ideolojisinin savunucusu olan ve kendini sadece Türk-Sünni ulusal kimliğini teşvik etmeye adanmış olan Songar, psikiyatrik araştırmasını şöyle sonlandırıyor: "Bu çalışmanın sonunda, solcu aktivistlerin Türkiye'nin belirli bir bölgesinden geldiğini ve genellikle aynı kültürel ve dini gelenekten geldiklerini not ediyorum." Dolayısıyla Türkiye'nin "içerideki düşmanı" Kürt ve Alevi olarak tanımlanıyor. Aydınlar Evi, Kürtlerin ve Alevilerin "büyük güçler" tarafından Türkiye'ye karşı hareket etmek için manipüle edildiği tezini yaymıştır (¹⁶⁶).

Etno-bölgeselleşme yoluyla siyasi angajmana yönelik bu yaklaşım, 1984 yılında Ankara Üniversitesi tarafından düzenlenen uluslararası "terörizm" sempozyumunda ifade edilmiştir.

Ayhan Songar ve Turan İtil tutuklularla ilgili çalışmalarını sundular. (¹⁶⁷).

Aşırı sol "terörizm", Ermeni "terörizmi" ile paraleldi. Konuşmacıların kompozisyonu ilginç: Sempozyumun başkanı Ankara Üniversitesi Aydınlar Evi üyesi ve rektörü Tarık Somer; Ayrıca İtalya'da tıp ve kriminoloji profesörü Franco Ferracuti; Heath W. Lowry, Ermeni Soykırımı'nın varlığını inkar eden Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye'nin Amerikalı tarihçisi; CIA'in Türkiye Başkanı Paul Henze; Ermeni terörizmi ve Kürtler üzerine yaptığı çalışmalarla tanınan Amerikalı tarihçi Michael Gunter ve Patrikhane Danışma Meclisi Genel Sekreteri Dikran Kevorkyan, Ermeni soykırımının varlığını inkar eden Türkiye'de yaşayan Ermeni toplumunun bir figürü. 1970'lerin aşırı solunun Ermeni sorununa siyasi bağlılığını "terörizm" kavramı üzerinden bağlayarak (¹⁶⁸)

Konuşmacılar dolaylı olarak başka bir iç düşmana işaret ediyorlar: uzun bir zulüm ve komplo geleneğinin parçası olan Türkiye Ermenileri. Türk milletinin asırlık düşmanları olarak tanımlanan Ermenilere karşı dün işlenen "suçlar" nasıl "önleyici" ve "gerekli" olarak sunuluyorsa, pehl-mell'i "terörist" olarak tanımlayan militanların günümüzdeki baskısı, yalnızca Türk ve Sünni olarak düşünülen devleti ve milleti savunma zorunluluğuyla meşrulaştırılmaktadır. Kürt ve Alevi militanlar, Ermeniler gibi, sadece gerçek veya algılanan eylemleri nedeniyle değil, aynı zamanda kim oldukları için de bir tehdittir. Bu nedenle Songar, Türk psikiyatri kurumunu ve bilimsel söyleminin otoritesini, bir siyasi reform ve etnik-itirafçı hijyen projesinin hizmetine sunmaya çalıştı.

1980-1983 askeri rejiminin Ayhan Songar'ın yörüngesi üzerinden yeniden okunması, Türk toplumunun geniş dönüşüm

sürecinde aydınların, bilim adamlarının ve uluslararası aktörlerin rolünü ve gençliğinin Fuaye des intellectuels'ten ilham alan alanını vurgulamaktadır. Ayhan Songar'ın aynı anda entelektüel, bilimsel ve devlet hizmetkârı olarak çok konumlandırılması, eğitim, medya, siyasi, psikiyatri ve hapishane alanlarına müdahale etmesine ve 1980'lerde uygulanan reformların bazılarını tasarlamasına ve desteklemesine olanak sağladı. Bu, 1980 darbesinden sonra Türkiye'nin dönüşümünde entelektüellerin ve uzmanların karmaşık rolünün incelenmesi için yollar açmaktadır. Bu yansıma, Kürtlerin ve Alevilerin "iç düşman" olarak tanımlanmasının yazılı olduğu, Ermenilerin yüzyıllardır süren "tehdidinin" hayaletinin yeniden ortaya çıktığı "terörizm" in "patolojikleştirilmesi" ve etno-bölgeselleştirilmesi sürecinin daha uzun vadeli bir analiziyle de genişletilebilir.

DİYARBAKIR CEZAEVİ: 12 EYLÜL'ÜN AUSCHWITZ'I

Selim FUAT

Marksist Tutum Dergisi, no:30, Eylül 2007.

“Faşizm burjuva düzenin işçi sınıfının devrimci hareketini ezme, sınıfın reformist ve devrimci çeşitli örgütlerini yok etmeye yönelen açık baskıcı diktatörlüğüdür. Uygulanan baskı ve vahşetin derecesi ise, somut yaşamın içinde ortaya çıkacak etki-tepki kuralına bağlıdır. İşçi-emekçi kitlelerin devrimci isyanı burjuva düzenin yaşamsal noktalarına ne denli büyük bir etkide bulunmuşsa, sermayenin karşı-devrimci tepkisi de (eğer buna gücü yetiyorsa) o denli büyük olacaktır” diyordu Elif Çağlı, *Bonapartizmden Faşizme* adlı kitabında. Türkiye Cumhuriyeti'nin korkak ve zalim burjuvazisinin, işçi sınıfının yükselen mücadelesini ve yeniden uyanma belirtileri göstermeye başlayan Kürt halkının ulusal kurtuluş hareketini 12 Eylül faşist askeri diktatörlüğü ile ezenken sergilediği vahşet tablosu, düzenin yaşamsal noktalarının ne denli tehdit altında kalmış olduğunu da gösteriyordu.

12 Eylül darbesi işçi sınıfı hareketine karşıydı ve onun örgütlerini ve devrimcileri ağır baskılarla sindirdi, ama Kürt halkının payına da bu baskılardan çok büyük ve acılı bir parça düştü. Özellikle Diyarbakır Cezaevi, 12 Eylül faşizminin Auschwitz'i işlevini görerek Kürt halkında derin yaralar açtı. Tam on yıl boyunca on bini aşkın insan bu zindandan geçti. Devrimcilerden sıradan insanlara kadar binlerce kişiye dünyada eşi ve benzeri az görülmüş işkenceler yapıldı. 2 Nisan 1984 tarihinde yapılan resmi bir açıklamaya göre, o güne kadar Diyarbakır Cezaevinde 53 kişi katledilmişti. Yaşanan bireysel ve toplumsal travmalar ise uzun yıllar boyunca etkili oldu, olmaya da devam ediyor.

Kürt sorununun büyük dönemeç noktalarından biri olan ve Diyarbakır Cezaevi ile simgelenen vahşet uygulamaları, 12 Eylül faşizminin ve özellikle 1990 sonrasında yükselen savaş

koşullarının ağır sansürü ile üzeri örtülmeye çalışılsa da, yaşananların anlatımlarıyla gün yüzüne çıkmıştır. Kürt halkının haklı öfkесinin pekişmesine ve güçlenmesine yol açan bu vahşet sürecinin Türkiyeli işçilerce de 12 Eylül'ün tüm diğer uygulamalarıyla beraber iyi bilinmesi ve hesabının sorulması için mücadele edilmesi gerekiyor.

DIYARBAKIR CEHENNEMİ

Diyarbakır 5 No'lu Cezaevinde 1981-1984 yılları arasında 53 tutuklunun ölümüne, yüzlerce tutuklunun da sakat kalmasına ve psikolojik tahribata uğramasına neden olan insanlık dışı uygulamalar, daha sonra birçok kitaba ve yayına konu olmuştur. Yaşanan vahşetin mağdurlarının anlattıkları, burjuvazinin zulmünün artık rüzgârlara savrulmasının vaktinin geldiğini hatta geçtiğini bizlere bir kez daha hatırlatır.

Dünyanın neresinde olursa olsun, iktidara geldiği tüm ülkelerde, faşizm, bir karabasan gibi tüm toplumun üzerine çökerken, bir yandan da toplumla bağlarını koparmak üzere zindanlara kattığı devrimcileri, en insanlık dışı uygulamalarla yıldırmaya, iradelerini kırmaya ve bilinçlerini teslim almaya çalışır. Böylece hem devrimci mücadeleyi tasfiye etmeyi hem de nedamet getirenleri örnek göstererek emekçi kitlelerin gelecek güzel günlere olan umudunu yok etmeyi amaçlar.

Ne var ki, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de faşizm bütün gaddarlığına rağmen ne bu umudu tümüyle yok etmeyi ne de gerçek devrimcilere boyun eğdirmeyi başarabilmiştir. Çoğunlukla Kürt ulusal devrimcilerinin kapatıldığı Diyarbakır Cezaevi de, en ağır işkence ve aşağılama uygulamalarının yanı sıra, aynı zamanda bir direnişin de sembolü olmuştur.

Diyarbakır zindanlarının işkence tezgâhlarından geçenlerin anlattıklarından burada aktaracağımız kısa bir kesit bile, 12 Eylül faşizminin zalimliğini ve insanlık düşmanlığını kanıtlamaya yeterlidir.

Devrimcilerin inançlarını kırmak, bilinçlerini bulandırmak ve böylelikle onların davaya ihanet etmelerini sağlamak için ilk elde onların bedenlerine saldırılır.

Bunu yaşayanlardan biri, cezaevine ilk getirilenlerin tâbi tutuldukları uygulamayı şöyle anlatıyor: “Banyolu mu televizyonlu koğu mu istersin?” diye sorup, cevap ne olursa olsun her iki durumda da alt katlardaki tuvaletleri tıkanmış ve pislik içindeki lağım sularının ve insan dışkılarının yüzdüğü bir yerde süründürülür, günlerce işkence ve kaba dayakla hoş geldin safhasında yıldırıktan, tamamen teslim aldıklarına inandıktan sonra koğuşa gönderilerdi.”

Bu uygulamalar elbette sonrasında da, özellikle direnenlere karşı daha da ağırlaştırılarak devam ediyordu. İşkenceciler en akıl almaz işkenceleri yaparlarken, başvurdukları bir diğer uygulamayla da, bir tutsağın onurunu bir başkasına çiğnettirerek, aynı zamanda devrimci tutsakların birbirlerine olan güven ve dayanışma duygusunu yok etmeyi hedefliyorlardı: “Bişar Akbaş adında bir arkadaş vardı. Gardiyanların emrine karşı çıkıyordu, yürümüyordu, hem rahatsızdı hem de inat ediyordu. Bir gün gardiyan kolumdan tuttu ve “Çık” dedi. Bişar’ın yanına götürdüler. Onu karın içine yatırmışlardı ve bana dediler ki, “Ağızına işeyeceksin”... Beni dövmeye başladı. Epey dövdü, karın içinde süründürdü, tabanlarıma vurmaya başladı... Sonunda beni de Bişar’ın yanına yatırdı.”

Cezaevindekiler, gardiyanlık yapan tüm sıradan erlere bile “komutanım” şeklinde seslenmek ve tekmil vermek zorundaydılar. Böyle seslenmeyenler büyük zulümlere maruz bırakılırken, amaç, bu askeri cezaevinde tutukluları da kapsayan bir emir komuta zinciri yaratmak, direnen tutsakların verilen tüm direktiflere sorgusuzca itaat etmelerini ve kendilerini inkâr etmelerini sağlamaktır: “İşkencelerde kendini inkâr etmen isteniyordu. Pişmanlık duymanı, ‘ben Kürt değilim, köpeğim’ demeni istiyorlardı. Oradaki doktorlar işkence etmek için vardı. Hastalansan da, delirsen de işkence devam ediyordu.

Bize sıradan askerler işkence etmezdi, psikiyatristler, insan ruhunu bilenler işkence ederdi. Aynı işkenceye bağışıklık kazanmaman için, haftada bir işkence yöntemini değiştirirlerdi.

Bir hafta lağıma sokarlardı mesela, ‘bu sizin hamamınız, tertemiz olmadan çıkmayacaksınız’ diyorlardı. Öbür hafta sürekli pislik yedirirlerdi. Kapıda, gözetleme deliğı vardı. Camlar tamamen kırmızı beyaz bayrağına boyanmıştı. Üç kış kaloriferler hiç yanmadı. Yazın da camları açmak yasaktı.”

Zindanlardaki faşist askeri disiplin mahkeme salonlarında da sürdürülüyordu. Mahkemelerde bu disipline uymamak ve söz almaya çalışmak bile ölümü göze almak demektir. 12 Eylül döneminde Diyarbakır’da siyasi dava avukatlığı yapan Cemşit Bilek bu durumu şöyle anlatıyor: “Müvekkillerimiz mahkemede hazırolda duruyordu. Konuşma hakları yoktu. Sandalyede oturmuş, ellerini nizami şekilde dizlerinin üstünde tutuyorlardı. Kafalar sıfır numara tıraşlı, tek tip elbise içinde, başlarını dik tutarak, tek bir noktaya bakarak, put gibi durmak zorundaydılar. Ölümü de göze alarak kalkıp konuşanlar oluyordu.

Rahmetli Necmettin Büyükkaya, geldiğı son duruşmada ayağına kalktı, söz istedi. ‘Bir sonraki mahkemeye kadar yaşayabilirim, haberiniz olsun, beni sürekli tehdit ediyorlar. Sonra «Yok kalpten gitti, şundan, bundan gitti» türünden düzmece bir tutanak da tutarak beni öldürebilirler. Ancak gördüğünüz gibi ben çok sıhhatliyim’ dedi. Ve gerçekten de bir sonraki mahkemeye gelmeden öldürüldü.”

Diyarbakır Cezaevinde üç yıl yatan ve siyasetle hiç ilgisi bulunmayan Selim Dindar ile yapılan söyleşi o dönemde yaşananları başka boyutlarıyla da gözler önüne seriyor. “İşkence görmemiş kimse var mıydı hapisnede?” sorusuna Dindar, “Yoktu. İti-rafçılar dahi işkenceyi gördü” diye cevap veriyor. İnsanın algılamakta zorluk çekeceğı bu vahşet ortamının gerçeklik duygusunu nasıl kaybettirdiğini de şöyle anlatıyor Dindar:

“Yaşadıklarımızın gerçekliğinden kuşkuya düşebiliyorduk tabii. Mesela Mehmet Salih Besen olayında gerçeklik duygumu ben tamamen yitirdim. 50 yaşlarındaydı. TKİ’de memurdu. Kendisini ve bizleri ölü zannediyordu. ‘Biz ölüyüz, şu anda kabirdeyiz’

diyordu. Biz, 'Amca yok öyle bir şey, gerçek hayattayız' desek de, koğuşun aslında bir mezar olduğunu öyle mantıklı savunuyordu ki, ben dâhil bazılarımız ölü olduğumuza inanmaya başlamıştık. Mesela cuma günleri görüşme günümüzdü. Bize soruyordu. 'Bizi ziyarete gelenlere biz dokunabiliyor muyuz? Hayır. Bize uzaktan bakıyorlar, ağlıyorlar ve gidiyorlar. Çünkü onlar bizim kabrimizi ziyaret ediyorlar. Cizre'de biliyorsunuz kabir ziyareti cumalarıdır' diyordu. Gardiyanların da Zebani olduğunu söylüyordu. Gerçekten de koğuşun camları boyalıydı. Biz dışarıyı göremiyorduk, koklayamıyorduk, duyamıyorduk. Bu durum uzun sürdü ve ona yaşadığımızı bir türlü ispat edemiyorduk. Bir gün mazgal açıldı ve 'Mehmet Salih Besen hazırlansın, tahliye oluyor' dedi. Ben şahadet getirdim. Dedim ki, 'Biz yaşıyoruz...!' Salih amca ise 'Seyidim beni gönderme. Sen bana sahip çıkıyordun. Şimdi tek başıma mahşere hesap vermeye gidiyorum' diye ağladı. Sonradan onunla birlikte tahliye olan gençten öğrendik ki, onları Siirt'teki sivil cezaevine götürmüşler. 'Eğer beni hanımıyla, çocuklarımla konuşturursan ölmediğime inanırım' demiş. Cezaevi müdürü de telefon etmelerine izin vermiş. Genç, Salih Amca'nın evini aramış, karşısına hanımı çıkmış. Telefonu Salih Amca'ya vermiş. Salih Amca, hanımına 'Ben sağ mıyım, ölmedim mi?' diye sormuş. Ve ahize yere düşmüş. Salih Amca, içerideki vahşeti görünce, oradan sağ kurtulacağına inanamadı. Sağ kurtulduğuna inandığında ise buna kalbi dayanmadı." (*Radikal*, 23 Haziran 2003)

Tüm bu anlatılanlar, Diyarbakır Cezaevinde 12 Eylül sonrasında yaşananların sayfalara sığmayacak denizinden küçük damlalar işte. Faşizme sığınarak ömrünü uzatmış burjuvazinin yarattığı kan denizinden damlalar. Ancak, Diyarbakır Cezaevinde faşizmin bu kanlı iradesi karşısında yılğınlıklar olduğu gibi ihaneti kabul etmeme tavrı ve direniş de vardır.

Teslimiyeti kırmak ve direnişi yükseltmek amacıyla, Ferhat Kurtay, Eşref Anyık, Necmi Önen ve Mahmut Zengin, 1982 Mayıs'ında kendilerini yaktılar. Onlar, faşist rejimin fiziksel işkence aracılığıyla, kendi bedenlerini kendilerine karşı bir silah olarak kullandığını düşünüyorlardı.

Son derece ağır baskı ve işkence koşulları altında gerçekleştirilen bu eylemle, kendi bedenlerini faşist rejime karşı bir silah haline getirmeyi ve onu teşhir etmeyi amaçlıyorlardı. Gerek cezaevinde gerekse uluslararası alanda yankı uyandıran bu eylemin ardından direniş ruhu giderek büyüdü. Bunu Temmuz ayında başlatılan büyük ölüm orucu direnişi izledi. 15 gün devam eden bu eylem sonucunda da dört Kürt ulusal devrimcisi yaşamını yitirecek, ancak karşı durulamayacağı düşünülen faşist rejimin cezaevi yönetimi, direnişçi tutsaklarla pazarlık yapmak ve kimi hususlarda geri adım atmak zorunda kalacaktı. 1984'te gerçekleştirilen ikinci ölüm orucu direnişinde iki direnişçi tutsak daha yaşamını yitirdi. Onurlu bir şekilde yaşama hakkının bile can pahasına savunulmak zorunda kalıldığı tüm bu direnişler sayesinde cezaevinde militanlaşan kadrolar, sonraki dönemde Kürt ulusal kurtuluş mücadelesine güçlü bir itilim vereceklerdi.

FAŞİST ZULMÜN HESABI SORULMALI

Diyarbakır Cezaevindeki kan denizini yaratanlar arasında bir isim vardır ki, adı hep Diyarbakır Cezaevi ile birlikte akla gelir: Esat Oktay Yıldırım. Onu ve burjuvazinin ona karşı gösterdiği vefayı özel olarak anmak gerekir. Esat Oktay Yıldırım 12 Eylül kararlığında Diyarbakır Cezaevi iç emniyet komutanıydı. Yüzbaşıydı. 22 Ekim 1988'de Ümraniye'de bindiği otobüsten aşağı indirilip öldürüldüğünde ise binbaşı rütbesine yükseltilmişti. Yıldırım sadece basit bir sadist değildi şüphesiz. Bunun ötesinde, ezilen Kürt halkının ve işçi sınıfının devrimci mücadelesinin belini kırmaya azmetmiş faşizmin eli kanlı bir neferiydi. Yaptıkları kocaman bir bütüne hizmet ediyordu. Zaten hizmetlerinin farkında olan burjuvazi tarafından unutulmamış, Aksaray'da anıtı dikilmiş, Etimesgut zırlı birlikler tümeni içindeki bir caddeye de adı verilerek hatırası burjuva devletin yılmaz bekçisi ordu tarafından yaşatılmıştır.

Burjuva devlet, işkencecilerinin hatıralarını böyle yaşatırken onun ideologları da yazılarıyla yaşananları yok saymaya, hatta aksini iddia ederek yalanlarla zihinleri yönlendirmeye çalışıyor. Bu zevatin usta isimlerinden *Radikal* gazetesi yazarı Mehmet Ali

Kışlalı, 28 Mayıs 2004 tarihli yazısında, Ebu Garib'deki işkence-leri anlatırken, Irak'taki Ebu Garib ve benzeri cezaevleriyle 1980 sonrasında Türkiye'deki cezaevlerini karşılaştırıp şunları söylüyor: "Kötü şöhretleri ayyuka çıkan cezaevlerini ziyaret etmek isteyen Kızılhaç'a geçen sene izin verilmediğini New York Times açıkladı. Verilen örneklerden şimdi anlaşıldığına göre buralar en ağır suçların işlendiği kesimlerdi. Güneydoğu'da 15 yıl süren, PKK'ya karşı uygulanan mücadele sırasında ortaya atılan, güvenlik güçleriyle ilgili bu tür suçlamalar hatırlandığında, Türk görevlilerin ne kadar temiz kaldıkları anlaşılıyor. Ankara'da merkezde benzer suç ihbarlarıyla ilgili çalışmalarda bulunmuş olan bir yetkili 'Doğrusu bizde de birkaç ciddi ihlal vakası oldu. Ama bunları mutlaka, olağanüstü de olsa, yargı sistemine getirdik. Yenelenmelerinin önlenmesini sağladık. Verilen cezalar da, her zaman tamamen açıklanmasa bile, görevlilere yansıtıldı. Uluslararası davranış kurallarını egemen kılmaya çalıştık' diyor."

Türk görevlilerin ne kadar temiz kaldıkları yaşayanların anlattıkları ile ortada! Ancak bütün bu gerçekler işçi sınıfının tarihin bu karanlık dönemlerini yargılamayı başaramadığı koşullarda, mücadeleyi yükseltmek gerektiğini hatırlatmaktan başka bir şey de ifade etmiyorlar.

12 Eylül'ün sistematik bir işkence ve hak ihlalinin ötesinde daha da beter bir kıyım, burjuvazinin eli kanlı bir açık baskı diktatörlüğü yani faşizm olduğu malum. Bütün bu işkencelerin gerçek sorumlusunun kapitalist sistem olduğu da. Bu yüzden bütün bunlara sebep olan burjuva sistem yıkılmadan gerçek bir hesaplaşmanın yapılamayacağını farkında olarak, anlatılan vahşetin uygulayıcılarının da yakasına yapışmak gereklidir. İşçi sınıfı, 12 Eylül faşizmini ve Diyarbakır'da Kürt halkına ve devrimcilere reva görülenleri unutmamalı ve hesabını sormalıdır.

Kaynak:

Diyarbakır Cezaevi'nde 1980 - 1984 yılları arasında işkenceye maruz kalmış eski mahkumlarda TSSB ve işkencenin diğer psikolojik sonuçları Yüksek Lisans Psikoloji = Psychology - Arama (bing.com)

BİR 12 EYLÜL CEHENNEMİ: DİYARBAKIR ZİNDANI

Erdal İMREK

20 Eylül 2009 - EVRENSEL Gazetesi

12 Eylül'ün 29. yılı da geride kaldı. Artık daha bilinir o günlerin zulmü. 12 Eylül'de bütün bir ülke açık cezaevine dönmüştü zaten. Cezaevleri birer işkence merkezi olmuştu evet. 12 Eylül'ün 29. yılı da geride kaldı. Artık daha bilinir o günlerin zulmü. 12 Eylül'de bütün bir ülke açık cezaevine dönmüştü zaten. Cezaevleri birer işkence merkezi olmuştu evet. Mamak, Metris, Sağmalcılar...

Ve daha birçoklarında insanlığın bugüne değin tanık olmadığı, hani birisinin oturup 'Acaba en kötüsü ne olabilir işkencenin' diye düşünse aklına getiremeyeceği çeşitte işkence metotları uygulandı gençlere, yaşlılara, kadınlara ve erkeklere.

Evet 12 Eylül de çok işkenceler edildi bu ülkenin halkına, sosyalistlere, devrimcilere, sendikacılara, aydınlara, bir eyleme katılmış olana, bir yerde düzene 'bozuk' demiş olana, hiç politikaya 'bulaşmamış' olana bile. Çok işkence edildi. Ama bir yer vardı ki orada yapılanlar insanlık tarihinin en kara sayfalarına yazılıdır artık. Giren herkesin bir an önce ölmeyi istediği bir yer vardı. Diyarbakır 5 Nolu Askeri Cezaevi. Ve orada bir kişi vardı en azılısı işkencecilerin. Cezaevi İç Güvenlik Komutanı Yüzbaşı Esat Yıldırım. Bu iki isimden biri diğerini hatırlatır.

Diyarbakır Cezaevi'nde neler oldu o zaman?

O günlerin bütün vahşetini yaşayan iki kişiyle konuştuk o günleri. Abdullah Delibalta ve Haşim Demir. Kenan Paşa ve

arkadaşları 'anarşi ortamına' son vermek ve memleketi huzura erdirmek için yönetime el koyduğunda iki gençteler.

Birbirlerini tanımıyorlardı. İkisinin yolu da aynı cezaevine çıktı. İki de tanıdı Esat Oktay Yıldırım'ı ve Diyarbakır Zindanı'nın vahşetini. Anlattıkları dehşete düşmemiz için değıldir, zalimlerin ve onların zulmünün karşısında. Hatırlamak ve bir daha yaşama-mak için hesap sormamız gerektiğini hatırlatmak içindir.

12 EYLÜL'DEN ÖNCE VE SONRA

Abdullah Delibalta, darbeyi cezaevinde karşılar. 1 Mayıs adlı kitapevini işlettiği sıralarda Urfa'ya sıkıyönetim gelir. Diyarbakır'a gider. 1979'un bir haziran gününde tam bir kitapevine girecekken yakalanır. 4 gün sorguda kaldıktan sonra tutuklanır ve 7. Kolordu Komutanlığı İstihkam Taburu'ndaki etrafı tel örgülerle çevrili cezaevine götürülür.

'Çok işkence yoktu. Rahattık' diyor Delibalta o günleri anlatırken. Yaklaşık bir buçuk yıl sonra yaşayacaklarıyla kıyaslayınca 'rahattır' o günler. Darbe olmadan kısa süre önce meşhur Diyarbakır 5 Nolu Askeri Cezaevi'ne taşırılar onları.

O güne kadar mazgal açılır, 'sayım' denirdi. Sayım verirdik, çeker giderlerdi. Tam 12 Eylül günü benim biraz kirli sakalım vardı. Asker kasaturasını sakalıma sürüp, 'Yarın bu sakalı görmeyeceğim' dedi.

O gün artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını anlar Delibalta. 30 Eylül'de çıkarıldığı mahkemede serbest bırakılır. Hakim, 'Eğer aklınız varsa bundan sonra bu cezaevine düşmeyin' der.

Hakimin bu uyarısının ne anlama geldiğini öğrenmesi uzun sürmeyecektir Abdullah Delibalta'nın. 1980'nin 30 Eylül'ünde tahliye edilir. 'Serbest kaldıktan sonra Urfa'ya döndüm. Aradan 3 gün geçmişti ki yeniden arandığımı öğrendim. 30 Ocak 1981'de

kaldığım ev basıldı. 15 gün sorguladılar. Çok işkence vardı. Mahkemeye çıktım ve tutuklandım.’ Delibalta için çok zor geçecek 2 yıl böylece başlar. Tutuklandıktan sonra Diyarbakır 5 Nolu Askeri Cezaevi’ne götürülür.

VE DİYARBAKIR 5 NOLUYLA TANIŞMA

Ondan sonrasını şöyle anlatıyor Delibalta: ‘Cezaevi Komutanı Mevlüt adında bir havacı astsubaydı. Daha götürüldüğüm ilk gün hiç iyi şeyler yaşamayacağımı anladım. 13 kişi 3 kişinin ancak sığabileceği bir hücreye konduk. Sürekli ayakta durmak zorundaydık. Burada 15 gün kaldık. Kapıya gelir, ‘Dayak vaziyeti al’ derlerdi. Ellerimizi dışarı uzatırdık ve coplardı. Ya da toplu dayak veya falaka. Sürekli marş okuturlardı. 15. gün hücreden çıkarılıp koğuşa götürüldük. Tam 160 kişi oraya konduk.

Koğuşa konduğumuz sıralarda Esat Oktay Yıldırım geldi bir gün. Yanında kocaman bir kurt köpeği vardı. Adı Co. ‘Ben sizin komutanınızım. Çok iyi geçineceğiz’ dedi. Ezberlememiz gereken 32 marş vardı. İstiklal Marşı, Mehter, Harbiye, Türkiyem vs. Çok yaşlı olanlar, Türkçe bilmeyenler ezberleyemez ve çok dayak yerlerdi.

Hiç unutamadığım bir gün var. O gün koğuş kapısı açıldı ve içeri 9-10 asker girdi. Başlarında Esat Oktay Yıldırım vardı. ‘Sayım düzeni al’ ve ardından da ‘Soyun’ dediler. Aralarında ‘Karbela’ dediğimiz bir tim komutanı vardı. Bir de ‘Laz’ dediğimiz biri. Hepsinin elinde kalas vardı. Sonra Ali Sarıbal’ın, Hasan Çakır’ın ve Celal Türkmenoğlu’nun isimlerini okudular. Celal mahkemedeydi o gün, kurtuldu. Ali Sarıbal ve Hasan Çakır’ı ortaya alarak kalaslarla 15 dakika boyunca dövdüler. Biz esas duruşta duruyorduk. Hiçbir şey yapamıyorduk. ‘İşleri bittiğinde’ Ali Sarıbal’ın boğazından hırıltılar geliyordu. Biraz sonra askerler gelip götürdüler. Ali o gün öldü. Hasan Çakır’ın durumu da çok ağırdı. Ama

o iyileşti. Sonradan öğrendik ki bir süre önce bizim koğuşa getirilen birkaç kaçakçı onlar için 'Komutanlarımıza küfrettiler' demişler. O dayağın ve Ali'nin ölümü bu yüzdendi.

NE KADAR ANLATSAK EKSİK KALIR

Delibalta işkencelerin bir kısmını şöyle anlatıyor: Havalandırmaya birkaç kişiyi çıkarırlar, rögar kapağını açar, oradan sarkıtırlardı. Komaya sokana kadar döverlerdi. Orada yaşananları ne kadar anlatırsak anlatalım eksik kalır. 24 saat işkence yapılırdı. Her sabah susuz tıraş olmak zorundaydık. Gece girerlerdi içeriye ve 'dayak düzeni' al derlerdi. Fare yedirirlerdi. İçeri giriş, çıkış, yemek hepsi dayak ve işkence demektir. Çok çirkin şeyler yapıldı.

Yakalanan bir arkadaş eğer içerden birinin adını verirse gelip içerden onu alırdı polis. Biz, 'Keşke bir arkadaş yakalansa da ismimizi verse' derdik. Çünkü polisteki işkenceyle, buradaki işkence kıyaslanamazdı.

Ve biz cezaevinden çıktığımızda tanınmaz halde olurduk. Herkese komutanım demek zorundaydık. Görüşe ve duşa gitmek tam bir işkenceye dönüştürülürdü. Esat Oktay Yıldırım, insandan ziyade bir yaratığa benzerdi. Çok çirkin bir adamdı. Nazileri aratmayacak işkence yöntemlerini bilirdi. İşin doğrusu o öldürüldüğünde ben sabaha kadar rakı içip, halay çektim. Çok sevindim onun ölüm haberine.

BİZDEN ÖZÜR DİLEMELİLER

Abdullah Delibalta 1983'te tahliye edilir. Askere alınır. İstanbul'da askerliğini yaparken tekrar tutuklanır. 3 ay Selimiye'de tutulduktan sonra Metris Cezaevi'ne götürülür. 1986'da tahliye edilir ve cezaevi günleri sona erer. Delibalta kendilerine işkence edenlerden, darbeyi gerçekleştirenlerden hâlâ hesap sorulmamış olmasına kızgın. 'Kenan Evren şimdi hasta. Bu şekilde

ölmemeli. Ölmeden önce mutlaka yargılanmalı. O zamanın tüm komutanları yargılanmalı' diyor. 'Devlet ölen arkadaşlarımızın ailelerinden ve bizlerden özür dilemeli. Cezaevini okul yapacaklar-
mış. Orası ancak bir müze olabilir. Unutulmaması için İşkence aletlerinin, işkence yöntemlerinin sergilendiği bir müze...

Delibalta kendilerine yapılan işkencelere komuta eden Yüz-
başı Esat Oktay Yıldırım adının Fatih Belediyesi'nin yaptırdığı
'şehitler anıtı'nda yer almasının da kendisini çok rahatsız ettiğini
söylüyor. 'O adamın adının bir anıtta yaşatılması işkencenin
münferit değil, sistemli olduğunu, bir devlet politikası olduğunu ve
devletin işkencecilerine sahip çıktığını gösteriyor.

Delibalta başlarından geçenlerin özellikle gençleri korkutma-
ması gerektiğini söylüyor. 'Bunların bir daha yaşanmaması için
mücadeleden başka çare yok. Eğer bu düzene karşı savaşmaz-
sak Diyarbakır Cezaevi'nde o gün yaşananların her zaman tekrar
yaşanması hem de herkesin bunu yaşaması riski var.' Delibalta
o günlerin aydınlanması içinse bir çağrı yapıyor, 'Bize işkence
edenler içinden bir kişi eğer biraz namus ve onur taşıyorsa ortaya
çıkmalı ve neler yaptıklarını anlatmalı diyor.

DİYARBAKIR ZINDANI'NDA 4 YIL

Haşim Demir Diyarbakır Dört Yol'da 8 Ekim 1980'de yakalanır.
4 yıl kaldığı Diyarbakır Zindanı'nda vahşetin her türlüünü yaşar.
Çok ağır işkencelerden geçirilen Demir'in iki kaburgası ve burnu
kırılır. 4 yılın ardından Bursa'ya nakledilir. 12 Eylül'de Diyarbakır
Zindanı'ndaki her türlü işkenceyi yaşayan Haşim Demir'le o gün-
leri konuştuk.

**12 Eylül ile işkence sözcükleri yan yana geldiğinde ilk
akla gelen yerlerden biri Diyarbakır Cezaevi. Bize o günlerde
cezaevindeki atmosferini biraz aktara bilir misiniz?**

Orası 12 Eylül darbesinden önce planlı olarak Kürt hareketinin tasfiyesi (Buna fiziki tasfiye, ya da yok etme de dahil) amaçlı kullanılan bir özel cezaeviydi. 12 Eylül askeri faşist darbesinden sonra Milli Güvenlik Konseyi'nin emri ile sistematik işkencelerin uygulandığı bir merkeze dönüştürüldü. On binlerce Kürt yurtseveri, devrimci ve sosyalist kadro 5 Nolu'da tutsak edildi.

Korgeneral Kemal YAMAK ve Cezaevi Müdürü Binbaşı Alahattin BAYAR, Yüzbaşı Esat Oktay YILDIRAN ve Üsteğmen Ali Osman YILDIRIM özel eğitim almış kişilerdi. Bu ekibe o zaman Diyarbakır emniyetinde siyasi polis müdürü, son yıllarda Emniyet genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi B - Vekili Bülent ORAKOĞLU da yardım ediyordu. İşkencelere bizzat katılırdı bunlar. 1980 Aralık - 5 Eylül 1983 yılları arasında hiçbir devrimci ve yurtsever burada sağ çıkacağını düşünmüyordu.

Nasıl işkenceler uygulanıyordu?

Saygon zindanlarında, Nazi Almanya'sının toplama kamplarında, Evin Hapishanesi'nde uygulanmayan işkence yöntemleri burada denendi. Hiç bilmediğimiz 500 mg'lık iğnelerle omuriliğimize ilaçlar zerk ediliyordu. Üç gün kendimizden geçiyorduk. Bir hafta boyunca belimize kadar foseptik çukurunda tutuluyorduk. Vücudumuzda mantar büyüklüğünde yaralar çıkıyordu. Tek kişilik bir hücreye 50-60 kişi konuluyorduk. Yemek ve su verilmiyordu. Dışkı yedirilme, diş macunu, tütün, mintaks deterjan, hamam böceği, fare, kurbağa, solucan yutturma artık olağan hale getirilmişti. Bu uygulamalarda kusanların kusmukları zorla bir başkasına yediriliyordu. Plastik ve naylon türü maddeler yakılarak vücudumuzun değişik yerlerine damlatılıyor, el ve ayak parmaklarının arasına kâğıt konularak yakılıyordu. Yemeklere dışkı, kum ve idrar karıştırılıyordu. Kol ve bacak kırma sık sık yapılıyordu. Ayakta bekletme, su içinde yatırma. Tecavüz, jopla tecavüz alçakça uygulanıyordu. Tutsaklar birbirlerine tecavüze

zorlanıyordu. Eller ve avuçlar jopla parçalanıyordu. Üzerimizde beşe on kalaslar kırılıyordu. Hücre kısmında bulunan rutubetli kör hücrelere atılıyorduk ve burada zatürreeye veya tüberküloza yakalanıyorduk. Erkekler çırlıçıplak soyularak kadınlar koğuşuna götürülüp, teşhir ediliyordu. Kadın arkadaşlarımıza da aynı yöntemler uygulanıyordu. Bu uygulamalara kadın arkadaşlar kahramanca direniyordu.

Esat Oktay Yıldırım'dan bahseder misiniz biraz?

Yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım, acımasız, ırkçı, Türk-İslam sentezini ideolojik olarak benimsemiş, Nazi artığı biriydi. Mossad ve İngiliz istihbaratının kamplarında eğitim aldığını bizzat kendisi söylüyordu. Devrimci örgütlerle ilgili geniş bir bilgiye sahipti. Hangi gün hangi işkence türlerinin etkili olacağını iyi kestirirdi.

İşkenceyi aylara yayardı. Psikolojik olarak teslim alınan bir önderin cezaevi ses sistemi aracılığı ile teslimiyet çağrısı yapmasının etkisini iyi kestirir, bunu sıkça yapardı. 'Buradan çıkışın olmadığını' sıkça tekrarlardı. Aşağılık kompleksine sahipti. Sistemik işkenceler esnasında kahkaha atardı.

Uyuşturucu kullanırdı. Bunu işkenceci ekipte de serbestleştirmişti. İtirafçılar aracılığı ile her koşulda ajan çalışması yapardı. MHP'liydi ve Ülkü Ocakları'ndan devşirme, erlerden bir işkence kolu kurmuştu. 1974 Kıbrıs savaşında esir Rumların yattığı cezaevinde pasifikasyon müdürü olarak görev yapan biriydi. Psikolojik işkenceyi iyi biliyordu.

Cezaevinde yaşananlara ilişkin bazı anılar paylaşır mısınız?

1980 Aralık'tan 1981 Haziranına kadar süren direnişte Diyarbakır Eski Belediye Başkanı Mehdi Zana ile aynı hücrede 5 ay kaldık. Zana'ya görülmemiş işkenceler yapılıyordu. Aynı işkenceler yan hücremizde yatan Ahmet Türk, CHP Urfa Milletvekili Celal

Paydaş, Devlet Eski Bakanı Mustafa Kılıç ve Şerafettin Elçi'ye de yapılıyordu. Ben 1984 Haziran'ında polis sorgusuna tekrar götürülmeden önce 55 gün 31.33. ve 30. koğuşların merdiven boşluklarında kurulan sorgu odalarında ağır işkence gördüm.

Sorguma PKK İtirafcısı Şahin Dönmez katıldı, bana işkence yaptı. Direnişten yeni çıkan biz 65 kişiyi D Blok 22. koğuşa gönderdiler.

Bir gün silah yakalatan yaşlı ve günde 5 vakit namaz kılan İbiş Ural adlı bir amcaya bir hafta boyunca ağır işkence yaptılar. İbiş amca ajan olmayı kabul etmediği için gözlerimizin önünde öldürüldü.

TDKP davasından yargılanan Namık Tarancı ile hücrede kaldığım dönemde bizimle kalan PKK Davası Tutuklusunu Hasan Ölçmez, PKK imzalı bir mektup yakalattı. Bizi Esat Oktay'ın sorgu odasına götürdüler. Kan kusuncaya kadar işkence yaptılar. İdrarımızdan kan geliyordu. Kışın çırılçıplak kara gömülüydük. Dayak nedeniyle TKP- ML TİKKO Davasından Tutuklu Medet Özbadem ve Ali Sarıbal hayatını kaybetti.

Üsteğmen **Ali Osman YILDIRIM**'ın ismi yaptığı işkencelerden dolayı 'Doktor Mengele' olarak anılıyordu. O Kürdistan İşçi Partisi Genel Sekreteri Necmettin Büyükkanat'ın öldürülmesinde bizzat yer aldı.

1982 yılında 80 gün süren ölüm orucunda yaşamını yitiren Kemal Pir ve Mehmet Hayri Durmuş hücrelerinde ölmeden önce vücutları fareler tarafında parçalanmıştı. Bedenlerini ateşe veren dörtlerin ölümleri Esat Oktay tarafından 'tüp patladı 4 mahkûm öldü' olarak basına verilmişti.

Diyarbakır Cezaevi'nin okul yapılması tartışılıyor... Bu konuda neler söylemek istersiniz?

Bir ibretlik olarak müze olmasında fayda var. Onlarca devrimci ve yurtseverin kanı ve parçalanmış bedenlerinin bir simgesi olarak teşhir edilmesi daha uygundur. Gelecek kuşaklar ve Kürt özgürlük hareketi açısından da özel bir yeri var. 1981 direnişi, 5 Eylül 1983 direnişi ve 5 Ocak 1984 direnişlerinin sembolü olarak da müze olmalıdır. 5 Nolu cezaevi aynı zamanda büyük cesaretle direnmenin ve devrimci iradenin teslim alınamayacağıının da sembolüdür.

KAYNAKÇA

Bakan Akkaya: “Zero Tolerance Policy” on Torture Ends in Fiasco. 2008 (27 Ağustos). Today’s Zaman. <http://www.todayszaman.com/tzweb/detaylar.do?load=detay&link=151354> (Erişim tarihi 24 Eylül 2008).

[Amnesty International] Turkey: Testimony on Turkey. 1985. London: AI Publications. 1985.

[Amnesty International]. The State of the World’s Human Rights. 2008. London: AI Publications. 12

Beşikçi, İsmail. 1997. Türk Tarih Tezi, Güneş Dil Teorisi ve Kürt Sorunu. Ankara: Yurt Yayınları.

Bila, Fikret. 2007. Komutanlar Cephesi. İstanbul: Detay Yayıncılık.

Bush: Nation in Struggle to Preserve Civilization,” CNN.com, 12 Eylül, 2006, görülme tarihi 19 Eylül, 2008, <http://www.cnn.com/2006/US/09/11/bush.memorials/index.html>.

Casessa, Antonioni. 1990. Human Rights in a Changing World. Cambridge: Polity.

Cemal, Hasan. 2003. Kürtler. İstanbul: Doğan Kitapçılık.

Düzel, Neşe. 2003 (23 Haziran). Üç Yılıni “Cehennem”de Geçirdi. Radikal.com.tr. <http://www.radika.com.tr/haber.php?haberno=79191> (Erişim Tarihi 23 Ağustos 2003).

- Elkins, Caroline.** 2005. *Imperial Reckoning: The Untold Story of Britain's Gulag in Kenya*. New York: Henry Holt & Co.
- Foucault, Michelle.** 1979. *Discipline and Punish: The Birth of the Prison* (Çev. Alan Sheridan). New York: Vintage.
- Graham, Shane.** 2001. *Apartheid Prison Narratives, the Truth and Reconciliation Commission and the Construction of National (Traumatic) Memory*. (Ed.) Graeme Harper, *Colonial and Postcolonial Incarceration*. London and New York: Continuum.
- İmset, İsmet.** 1996. *Terrorists or Freedom Fighters?*. *International Journal of Kurdish Studies*, 10 (½).
- İşkence Atlası.** 2008. Ankara: THİV Yayınları.
- Kelman, Herbert C.** 1995. *The Social Context of Torture: Policy Process and Authority Structure*. (Ed.) Ronald D. Crelinsten & Alex Pç Schmid. *The Politics of Pain: Torturers and Their Masters*. Boulder, CO: Westview Press.
- Lazreg, Marnia.** 2007. *Torture and the Twilight of Empire: from Algiers to Baghdad*, NJ & Oxford: Princeton University Press.
- Mavioğlu, Ertuğrul.** 2004. *Asılmayıp Beslenenler: Bir 12 Eylül Hesaplaşması*. İstanbul: Babil Yayınları.
- McDowall, David.** 2000. *The Modern History of the Kurds*. London: I. B. Tauris.
- Paker, Murat. 2004. *Boğazımızdaki Yumru: Türkiye'de İşkence*. *Birikim*, 172.
- Parry, John T.** 2010. *Understanding Torture: Law, Culture and State Violence*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.
- Rejali, Darius M.** 1993. *Torture and Modernity: Self, Society, and State in Modern Iran*. Boulder, CO: Westview Press.
- Serbesti** 14: "Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi". 2003 (Eylül/Ekim).
- Soğuk, Nevzat.** 1993. *Reflections on the "Orientalized Orientals"*. *Alternatives*, 18 (3): 361- 384.

Staying Alive by Accident: Torture Survivors from Turkey in the UK, Medical Foundation. 1999. **London. Medical Foundation** for Care of Victims of Torture.

Turkey Apology Over Prison Death. 2008 (14 Ekim).
BBCNews.co.uk, <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/7670678.stm> (Erişim tarihi 17 Ekim 2008).

Türk Silahlı Kuvvetleri Genel Kurmay Başkanlığı, 27 Nisan Tarihli Basın Açıklaması. 2007 (27 Nisan). http://tsk.mil.tr/10_AR-SIC/10_1_Basin_Yayin_Faaliyetleri/10_1_Basin_Aciklamalari/2007/BA_o8.html (Erişim Tarihi 1 Ekim 2008).

Yavuz, Hakan. 2001. Five Stages of the Construction of Kurdish Nationalism in Turkey. *Nationalism and Ethnic Politics*, 7 (3).

Yıldız, Kerim & Muller, Mark. 2008. *The European Union and Turkish Accession: Human Rights and the Kurds.* London ve Ann Arbor: Pluto Press.

Yıldız, Ahmet. 2001. Ne Mutlu Türküm Diyebilene: Türk Ulusal Kimliğinin Etno-Seküler Sınırları, 1919-1938, İstanbul: İletişim Yayınları.

Zana, Mehdi. 1997. *Prison No.5: Eleven Years in Turkish Jails.* Watertown, MA: Blue Crane Books.

Zeydanlıoğlu, Welat. 2008. *The White Turkish Man's Burden: Orientalism, Kemalism and the Kurds in Turkey.* (Ed.) G Rings and A Ife, *Neo-colonial Mentalities in Contemporary Europe? Language and Discourse in the Construction of Identities.* Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

ŞİDDETİN ELEŞTİRİSİ: DİYARBAKIR ASKERİ CEZAEVİ (1980-1984)

Onur GÜNAY. Kaynak: BÜED (boun.edu.tr)

Şiddetin Eleştirisi'nde Walter Benjamin, hukukun şiddet tekeline olan ilgisinin kanuni amaçları korumak niyetinden ziyade, hukukun kendisini korumak niyetiyle ilgili olduğunu yazar. Benjamin'e göre şiddet hukukun tekelinde olmadığı müddetçe, elde etmek için uğraşacağı amaçlarla değilse de sadece hukukun dışındaki varoluşu ile hukuku tehdit eder. "Şiddet, bir araç olarak ya hukuk yapıcı ya da hukuk koruyucudur. (1)

Benjamin, şiddeti hukukun temeli olarak görür ve bunun en önemli dışavurumunu da ölüm ve yaşam üzerindeki şiddet olarak görür. Hukuk (yasa) kendini -herhangi bir kanuni işlemde daha çok-, şiddetin yaşam ve ölüm üzerindeki icrasında teyit eder. (2) Bu yazıdaki amaç da temel olarak devletin ve hukukun şiddetle olan ilişkisini bu kavramlar açısından incelemek, 12 Eylül 1980 darbesinden sonra Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi'nde yaşananlara, daha sonra tüm Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da yaşanan iç savaşa ve olağanüstü hâl (OHAL) durumuna bu çerçeveden bakmaktır.

12 Eylül darbesi ile beraber Diyarbakır Cezaevi'nde yaşananlar bize yeni bir hukuk anlayışının nasıl kurulduğunu, ve aslında tüm yapılanların bir çeşit hukuksuzluk ya da hukukun dışına çıkılma hali değil de tam olarak yeni bir hukukun kuruluşu olduğunu, egemenliğin tekrar nasıl inşa edildiğini göstermektedir.

Diyarbakır Cezaevi'nde yaşananları tarif etmek bu yazının sınırlarını ve de haddini aşmaktadır, ancak yine de "içeride" olup bitenler ile ilgili bilebildiklerimiz ve okuyabildiklerimiz gerek 12 Eylül askeri darbesini gerekse devletin hukuk ve şiddeti nasıl kurduğu ve kullandığını açık bir şekilde göstermektedir. İnsanın tahayyül sınırlarını zorlayan ve her seferinde bu kadar da olur mu, olabilir mi dedirten anlatılar bize şiddetin bir araç olarak nasıl yeni

bir hukuk düzeni kurduğunu ve bunun tüm bir bölgenin kaderini nasıl çizdiğini göstermektedir. Kötülüğün bu kadar sıradanlaşmasının nasıl olup da bu denli “meşru” bir şekilde yapıldığını anlamak açısından da ciddi fikirler vermektedir.

Anlatılanlar içerisinde bir yandan insanlara vurulan, “sokulan” coplar, kalaslar ve yapılan hakaretler, pislikler, dışkılar ve yıl boyunca yıkanmamaktan kaynaklı bitler, sakat bırakılan, delirtilen ve öldürülen insanların anıları; diğer yandan ise direnişler ve açlık grevleri... Mahkûmların kendi aralarında konuşmalarının dahi yasak olduğu böylesi bir ortamda komik anılar da öne çıkabiliyor. Yine de tüm mahkûmlar sayfalarca süren mülakatlarından sonra bile anlattıklarının tüm yaşananların ancak çok küçük bir kısmı olabileceğini söylüyor ve ekliyorlar: “Diyarbakır Cezaevi’nde yaşananların tamamıyla anlatılması mümkün değildir.” Tüm bu anılar içerisinde benim aktaracaklarım ise doğal olarak bu anıların sadece çok küçük bir kısmı, ancak yine de yaşanan vahşet açısından bize fikir verebilecek türden anlatılar.

Tüm koşullarda farklı işkence metotları uygulandığından onlarca farklı işkence çeşidi geliştirildiğini görüyoruz. Mesut Baştürk anlatıyor: “27. koğuş havalandırmasının ortasında bulunan lağım çukuru açılıyor; tutuklular tek sıra halinde, lağım çukuruna kafalarını daldırıp çıkarıyorlar. Bütün koğuş, yüzleri-gözleri bok içinde, koğuşlara giriyor. Komutanın sil emrine kadar hiç kimse yüzündeki boku silemezdi. Çünkü kontrole gelebilirdi.”(3)

Bir başka arkadaşının anlattığı bir olayla devam ediyor: “1981 direnişinde hücrede elleri kolları bağlı bir vaziyetteyken askerler canlı küçük bir fare getirip, bunu yiyeceksin diyorlar, fareyi ağzına sokuyorlar. Fare ağzını ve dilini kemirmeye başlıyor. Askerler coplarla fareyi arkasından ağzına doğru itiyorlar. Bakıyor ki fare kendisine daha büyük zararlar verecek, bu sefer kendisi dişle fareyi ısırıyor. Askerler de ha bire fareyi coplarla itiyorlar. Arkadaşımız da boğulmamak için fareyi yutuyor. Daha sonra bize, ‘Ne yapabiliydim? Ben onu yemesem o beni yiyecekti’ dedi.” (4)

Cezaevi koşulları dolayısıyla yapılan bir açlık grevinde, greve katılan Halit adlı bir tutuklunun yaşadıklarını “bilinci açık olan” başka bir tutuklu anlatıyor: “...Açlık grevi sırasında koşullara

uymadıkları için herkesi hücrelere yığmışlar. İşte o sırada hücrelerin lavabo ve tuvalet taşları kırılmış, bu kırılmalardan ve cezaevinin yapısındaki bozukluktan bütün tuvalet pislikleri o iki hücreye yığılmış bulunuyordu. Ve bu arada dışarıya taşmalar da oluyordu. Oradaki o kokuyu tanımlamak oldukça güç. İşte bu sözünü ettiğim Halit denilen kişi de o fosseptiğin içerisindeydi. Ben hücredeyken gözlerimle tanık oldum buna.” (5)

Behlül Yavuz anlatıyor: “Yılmaz’ın bulunduğu koğuştta, bütün koğuş esas duruşta izlerken, koğuşun gözleri önünde üç kişiyi döve döve öldürmüşlerdi ve hiç kimse hazır ol vaziyetini bozamamıştı. Böyle bir dehşetin yaşandığı yerde insanlar nasıl yaşar, buna nasıl dayanır, gerisini siz düşünün.” (6)

Bu acıyı ve dehşeti ise şöyle tarif ediyor: “Diyarbakır’da yaşanan vahşetin bir benzerini yeryüzü bu çağda hiç görmemiştir. Diyarbakır vahşetinin tanımı o vahşetten kurtulmak için insanın haşlanırken bile kıpırdamama halidir ve Dörtler o şekilde haşlandılar. Bu vahşetin acısının en iyi tarifini kendini yakan o dört insan gösterdi (*Ferhat Kurtay, Eşref Anyık, Mahmut Zengin, Necmi Öner*)...

İşte bu arkadaşlar, bir dönemin vahşetine karşı kendilerini ve bu mum misali yanmayı, yaşanan vahşete tercih ettiler... Yatakların pılı pırtılarıyla ve tinerle kendilerini yaktılar; o tiner hemen tutuşmuyor, yavaş yavaş tutuşuyor; haşlama noktasında da hiçbir ideoloji, din geçerli değil, ne olursanız olun, can havliyle zıplar kaçarsınız, ama o insanlar kaçmadılar; birbirlerine sarılarak mum gibi dirhem dirhem yandılar. Evet, gençtiler, kahramandılar! Ama çektikleri acının tarifi yoktur ve Diyarbakır Zindanı öyle bir vahşetti ki, insanlar haşlanarak ölmeyi tercih ettiler...” (7)

“Daha önceki geçmişlerinin olmadığını zanneden insanlar, cezaevinde doğduklarını zannedenler”, “cezaevini öbür taraf, gardiyanları da zebani zanneden Çoban Halil” ya da “sara hastası olduğu için bayılan ama gardiyanlar tarafından numara yaptığına inanıldığından, uyandırılmak için burnuna çakmak tutulan ve de burnu tamamıyla yanan Hakkarili bir tutuklu” (8) da sanırım Diyarbakır Cezaevi’nde yaşanan şiddeti biraz olsun idrak edebilmemiz için fikir verecektir.

Yetkileri artırılıp devasa birer güç haline getirilen “Sıkıyönetim Askeri Mahkemeleri” olağanüstü kurumlar olarak görülüyor ve işliyordu. Hukukun kullanılmasındaki keyfiyet ise 12 Eylül rejiminin temel yapıtaşlarından biri olarak öne çıkıyor. 12 Eylül döneminde bölgede görev yapan Avukat Mustafa Özer anlatıyor: “Sanıkların dosyalarına ulaşmak, hukuki yardımda bulunmak, aylarca süren gözaltında onlara ulaşmak, akıbetleri hakkında bilgi edinmek asla mümkün değildi.” (9) Mahkemeye dilekçe verip de bu yüzden öldürülen ya da savunma yaptığı için günlerce işkencede kalan, öldürülen tutuklular bize 12 Eylül hukuk sisteminin nasıl işlediğini gösteriyor. Diyarbakır Cezaevi “yasal” olmadığı halde tahliyeden sonra tutukluları uzun süreler cezaevinde tutabiliyordu. “Tahliyeden günlerce sonra bırakılanlar vardı. Ben 12 gün gibi uzun olmayan bir sürede bırakıldım. Ama 90 gün sonra bırakılanlar da oldu.” (10)

12 Eylül süresince Diyarbakır Cezaevi’nde yaşananlar ve dönemin hukuk sisteminin işleyişi, yeni hukuk sisteminin ve rejimin nasıl kurulduğunu en çarpıcı haliyle göstermektedir. Bu süreç boyunca önceki dönemin anayasasına göre suç olabilecek her türlü devlet edimi ve şiddeti yazılı olmasa da yasallaştırılmış ve bir şekilde “meşrulaştırılmıştır”.

Avukat Mustafa Özer, dönemin yargı sistemini özetliyor: “Dönemin siyasal konjonktüründe yargı sistemi, Komutan, Adli Müşavirlik, Askeri Savcılık, Askeri Mahkemeler ve Cezaevi Müdürlüğü bileşenlerinden oluşuyordu. Bu bileşenler için yasal mevzuatın pratiğe uygulanmasının hiç mi hiç önemi yoktu.”

Dönemin ruhu ve yaşananlar Türkiye tarihinde “sıkıyönetim”, “darbe” gibi isimlerle anılıp tüm bu durumlar ya görmezden gelinir ya da istisnai bir halmiş gibi sunulur. Ancak bu halin ne kadar istisnai olduğu konusunda bölgede yıllarca süren OHAL’in tarihini ve bu kadar yıl devam edişini düşünmek yeterince açıcı ve faydalıdır.

Walter Benjamin *Tarih Kavramı Üzerine*’de açık bir şekilde bu durumu tasvir etmiştir: *Ezilenlerin geleneği gösteriyor ki, içinde yaşadığımız “olağanüstü hal”, bir istisna değil kuraldır.* (11)

Giorgio Agamben, *İstisna Hali* isimli kitabında bu bağlamda Hitler dönemini 12 yıl süren bir istisna dönemi olarak kabul eder. Agamben'e göre, "bu açıdan, modern totalitarizm, istisna hali aracılığıyla, yalnızca siyasi hasımların değil, şu ya da bu nedenle siyasi sistemle bütünleşmeyecekleri belli olan yurttaş kesimlerinin bedenen ortadan kaldırılmasına izin veren bir iç savaş olarak tanımlanabilir. O zamandan bu yana, –Hitler döneminden itibaren- kalıcı bir acil durum halinin oluşturulması, çağdaş devletlerin, demokratik denilenlerinin temel uygulamalarından biri haline geldi" (12) ve de Agamben bu "istisna halinin" en temel niteliklerinden biri olarak kalıcı yöntem uygulamasına dönüşme eğilimini gösterir. (13) Hukukun askıya alınması ve şiddetle oluşturulan yeni rejimin kendi meşruluğunu sürekli "olağanüstü hal"e dayandırması, "olağanüstü hal"i bir kural haline getirmiştir.

Bana göre, bu bağlamda Diyarbakır Cezaevi'nin özellikle "bölge"nin tarihinde çok önemli bir yeri vardır ve burada yaşananlar belli biçimler ile tüm bölge tarihini belirlemiştir. Bir taraftan içeride olup bitenler ile, şiddet araçsallaştırılarak yeni bir hukuk, yeni bir rejim inşa edilirken diğer taraftan da Kürt kimliği ve tüm bölgenin tarihi şekillenmekte, şekillendirilmekteydi (Belirtmek gerekir ki bu tek taraflı bir süreç değildir ve bir taraftan devlet kendini inşa ederken, Kürt hareketi de kendini ve direnişi belli biçimlerde Diyarbakır Cezaevi üzerinden tanımlamıştır).

*Şiddetin Eleştirisi'*ne geri dönersek, Benjamin hukuk yapıcı şiddet ile hukuk koruyucu şiddet arasında diyalektik bir azalıp artma ilişkisi tanımlamıştır. Öyle gözükmektedir ki, Diyarbakır Cezaevi'nde hukuk "yapan" şiddet, şekli değişmiş olsa da savaşla, faili meçhullerle, OHAL ile kendini devam ettirmektedir, ancak yeni durumdaki amacı hukuku "yapmaktan" ziyade hukuku "korumaktır".

Dışarıda insanlar içeride neler olduğunu ancak yıllar sonra öğrenmeye başlamıştır ancak Diyarbakır Cezaevi darbeden itibaren başta mahkûmların ve yakınlarının hayatlarında kalıcı etkiler bırakarak, bölgedeki hayatı her açıdan etkilemiştir.

Behlül Yavuz anlatıyor: "O dönemi yaşayan insanlar arasında bir güven bunalımı var. Kürt milletinin hak ve hukukundan

vazgeçmemişler ama kendilerine de güvenemiyorlar, bir şey üretemiyorlar, bir sürü fiziki sağlık sorunları yaşıyorlar... 12 Eylül bitmiş, Olağanüstü Hal kalkmış, biz 2003'ün Eylül'üdeyiz, iki gün önce oturduğumuz kahveye polis girmiş. 'Polis, kalkın kimlik araması yapılacak' denildiği anda hemen başımı masanın altına eğdim ve kustum." (14)

Selim Dindar kendi izlerini anlatıyor: "Ben ülkemizde geçmişte yaşanan bir vahşeti anlatıyorum. Bugün 43 yaşındayım, Diyarbakır Cezaevi'nden konuşulduğunda hâlâ hayattan kopuyorum. İçimdeki fren boşalıyor, bağırarak, ağlamak, haykırmak istiyorum. Benim hanımım ve çocuğum var. Kalabalık bir ailem ve dost çevrem var. İçimdeki frene basamıyorum ve herkesin önünde hüngür hüngür ağlıyorum, ağlıyorum..." (15) Dindar' a göre, "Diyarbakır Cezaevi'ndeki insanları birer militan haline getirdiler. Bunların yüzde 80'den fazlası dağa çıktı. İnsanın oradaki vahşeti gördükten sonra normal yaşama dönmesi çok zordu. 'PKK hareketi 1984'te patladı' derler ya, bu tarih, Diyarbakır Cezaevi'nden ana tahliyelerin olduğu tarihtir." (16)

Korku ve "Susmak"

İşkencelerle beraber cezaevinde, 12 Eylül ile birlikte tüm ülkede, özellikle de bölgede korku, bir yaşam biçimi halini alır. 1984'ten sonra bölgede başlayacak OHAL de bunun somutlaşmış halidir. "Alışmamıştık, ama şaşırmamayı da zorunlu olarak öğrenmiştik." (17)

Yaşanılan korku tüm bölge insanının ruh halini anlatmaya yeterli bir hal almaya başlar. "İşkence sayesinde tek tek bireyler aracılığıyla tüm topluma korkmayı öğreterek ciddi bir yaptırım aracı olarak kullanılır." (18)

İnsanlar bir taraftan işkence anlatılarıyla kuşatılmışlardır – mahkûmların söyleyişi ile, devlet var gücünü kullanarak elinden geldiği kadar insanı bu tezgâhtan geçirmeye çalışmaktadır-, diğer taraftan da gündelik hayat militarize edilmeye başlanmıştır ve korku sürekli bir ruh halinin adıdır artık.

Avukat Cemşit Bilek, Diyarbakır Cezaevi'ni ve OHAL'i anlatıyor: "Yani cezaevindeki haksızlıkların benzeri dışarıda da yaşıyordu, insanlar aynı tedirginlikleri yaşıyorlardı, akşam belli bir saatten sonra herkes evine kapanıyordu, biraz geç saatte kapısı çalanların yüreği ağzına geliyordu. Dışarıdaki bu tedirgin yaşam bir iki yıl öncesine kadar devam etti." (19)

Linda Green, benzer bir şekilde Guatemala'da korkuyu bir yaşam hali olarak tanımlar ve ekler: "Yakın geçmişteki işkence, ölüm, katliam ve yok edilmelerin izi, bireylerin bedenlerine ve kolektif hayal gücüne sürekli bir tehdit algısı aracılığı ile yazılır." (20)

Her çeşit işkence ve infazlarla Diyarbakır Cezaevi'nde oluşturulan korku ve belirsizlik bir yaşam biçimi halini almıştır, bunu sağlamanın önemli bir yolu da insanları susturmaktır. "Birbirine çok benzer durumda olan insanların, aynı mekânda günde 24 saatini, ayda 30 gününü, yılda 12 ayını ve böyle yıllarını geçiren insanların bile birbirlerini tanıyamaması, birbirleriyle hiçbir şey konuşamamaları..." (21)

Tüm OHAL yılları boyunca bölgede bir taraftan iç savaşla, faili meçhullerle diğer yandan da sembolik şiddetle yüz yüze gelen bölge insanı için de sadece susmak ve en yakındakilerle bile durumunu paylaşmamak çok fazla rastlanan ve yaşanan korkuyu artırdığı gibi, insanları birbirinden uzaklaştıran ve izole eden bir durumdur.

Michael Taussig'e göre, "Susturmak ve suskunun arkasındaki korkunun derdi hafızayı silmek değildir. Aksine, hafızayı tek tek bireylerin metanetinin derinliklerine yollayarak gerçeklik ve kurgunun birbirine karıştığı, daha fazla korku ve belirsizlik yaratmaktadır." (22)

Hafızanın Adresi Bedenler

Diyarbakır Cezaevi ile ilgili neredeyse bütün anlatılarda ortaya çıkan bir başka şey de orada yaşayan mahkûmların fiziksel yahut psikolojik rahatsızlıklarının olması. Her ikisi de anlaşılabilir olmakla beraber burada dikkat çekmek istediğim konu, fiziksel hastalıkların önemli bir yer kaplaması ve insanların bedenlerini,

yaşananları hatırlamak için kullanacakları –kimi zaman isteyerek kimi zaman istemeden, farkında olmadan- alanlar olarak kurmaları. Linda Green'in dediği gibi, "bedenlerindeki fiziksel acılarının ve ıstıraplarının dahi bir karşı-diskura ve mücadele alanına dönüşmesi." (23)

Bir ihtiyarın anlattıkları durumu adeta özetlemekte: "Ben unutmaya çalışsam ne olacak, bedenimdeki bu ağrılar unutmama izin vermez ki." (24)

OHAL bölgelerinde hastalıkların çok fazla olması ve insanların bedenlerinin sürekli olarak fiziksel acılar yaşaması, durumun bu dönemde de devam ettiğini gösteriyor.

Doktor Seyfettin Kızıllan: "Bu bölgede çok ciddi tahribatlar yaşandığını; 30 bin insanın ölümü, maddi kayıplar, ahlaki erozyonlar, kötü uygulamadan, şiddetten, işkenceden kaynaklanan bir sürü psikolojik hastalık; kadınlarda sebepsiz kanamalar, kaşınmalar, mide ağrıları, intihar gibi vakaların yaşandığını, Olağanüstü Hal yönetiminin toplum sağlığını çok kötü bir şekilde bozduğunu hep söylüyordum." (25)

Sanırım Linda Green'in Guatemala'daki kadınların bedenleri ve hastalıkları ile şiddet arasında kurduğu ilişki bölge insanında da çok benzer bir şekilde işlemektedir: "Bu kadınlar, bu şiddetin sadece kurbanları değil aynı zamanda onlar bedenleri ile kendilerine karşı işlenmiş toplumsal, kültürel ve politik suçları da tarihe geçiriyorlar." (26)

Terör Fantezisi ve Devlet

12 Eylül'ün daha ilk günlerinden itibaren, askerler ve denetimlerindeki basın kuruluşları tarafından tüm ülkede sağ-sol çatışmalarının olduğu ve bunun nedeninin de beceriksiz politikacılar olduğu söylendi. Zira darbe bu şekilde meşrulaştırılmaya çalışılıyordu. Söylenenlere göre ülkede terörizm kol geziyordu ve "vatanadaşlar" rahatça sokaklarda gezemiyordu. Ancak sürekli bahsedilen bu çatışmalarda ölen, göz altına alınan ya da işkence gören insan sayısı darbenin yakınına bile yaklaşmamıştı. Tanımlanan bu aşırı güçlü "terör hayaleti" sayesinde gerçeklik ve kurgu

iç içe geçmişti. Bu durum askeri darbeler, haksız tutuklamalar, işkence gibi politik alanların yanı sıra politik kültür olarak da belirsizlik ve korkunun yaygınlaşmasını da sağlamaktadır. (27) Devlet olarak tanımlananlar da -12 Eylül Türkiye'si için askerler- teröristlerin, bölücülerin, gerillaların ya da suçluların sezilen, olduğu varsayılan güçlerini akıllarından çıkaramıyorlar. (28)

Aretxaga'nın bahsettiği bu paranoyak ikizleme dinamiği sayesinde de devlet ve düşmanları güçlü birer hayali kurgu olarak üretilirler. Bu şekilde devlet, kendi ürettiği "terörist" imajının gücünün saplantılı büyülenmesi ve her şey üzerinde tam kontrol sağlayan bir devlet fantezisi ile, 'terörist'te olduğunu farz ettiği gücü elde edebilmek için kendini 'terörist' uygulamalarla kurar.

Bu durumla ilgili Diyarbakır Cezaevi hakkında anlatılan birçok olaydan biri, yiyecek paylaşmak için aralarında komün kuran dört tutuklunun başına geliyor. K.Y. anlatıyor: "Tabi komün deyince asker de komünü olağanüstü bir örgüt şekli olarak anlıyor. Bir baktık ki bir sürü asker gelip kapıya vurdular ve tek tek isimlerimizi saya saya bizi dışarı çıkardılar. Dışarıda bizi döve döve dört tane kalas kırdılar. Gardiyan bir asker... Bunlar bizi dışarı çıkarmış öldüresiye dövüyorlar, elimizi yakıyorlar, vücudumuzda sigara söndürüyorlar; 'Ulan siz kimsiniz komün kurarsınız?' diye bağırıp ha bire dövüyorlardı, her tarafımızı yara bere içinde bıraktılar. En sonunda bir arkadaşımız Serdar Can, çıkıp bin bir belayı göze alarak onbaşıya, 'Komutanım, siz yanlışt anlıyorsunuz.

Komün öyle örgüt falan değil. Bazı arkadaşlarımızın ziyaretçileri gelemiyor, dolayısıyla durumları iyi değil, o yüzden yiyecek bir şey aldığımızda beraber paylaşıyoruz. Bizim yaptığımız budur başka bir şey yok' dedi... Nihayet onbaşı yakamızı bıraktı." (29)

Bir başka örnek de gardiyanların, eğitimleri sırasında tutuklular için "anaları ve bacılarıyla zina yaptıklarına" (30) inandırılarak yetiştirilmeleri. Begoña Aretxaga'nın bahsettiği gibi fantezi sayesinde devlet kendini şiddet üzerinden kurabiliyor, rasyonaliteden ziyade bu fazlalık sayesinde kendini şiddetle ve 'terörist' uygulamalarla var edebiliyor.

Gestapo

Hapishanedeki gardiyanlar gerçek isimlerini kullanmamışlardır. Bu dönem kendilerine koyulan isimlerle birbirleriyle anlaşmakta ve tutuklular arasında da bu şekilde bilinmektedirler. “Gestapo” kod adlı gardiyan birçok anlatıda karşımıza çıkacaktır.

“Tayyip Erdoğan'a, belediye başkanlığı döneminde danışmanlık yapan gazeteci Altan Tan'ın babası Bedii Tan'ı da bir gardiyan işkenceyle öldürdü.” (31)

“Arkadaşlar da Gestapo'nun dişlerimi nasıl kırdığını gördüler, vahşi hayvan gibi bir adamdı...” (32) Gestapo ile ilgili anlatılardan anlayabildiğimiz kadarıyla bu gardiyan tutuklulara en fazla işkence yapan ve onları en hırsla dövenlerden birisi.

Diyarbakır Cezaevi anlatılarında adı en çok geçen tutuklulardan biri daha sonra Diyarbakır HEP İl Başkanlığı yapacak olan Vedat Aydın'dır. Aydın, başkanlığı sırasında 5 Temmuz 1991'de emniyetten geldiğini söyleyen bir grup tarafından kaçırıldı ve 7 Temmuz'da bir “faili meçhul”e kurban gitti.

Vedat Aydın ile ilgili bir hikâye: “Rahmetli Vedat Aydın'ın cüsesi çok iriydi; cesur bir arkadaşımız olduğu için onu bir türlü zaptedemiyorlardı. Vedat Aydın biraz da küfürbazdı, getirirlerken bütün o askerlere küfrediyordu. O yüzden ona ve Zeki Karataş'a kelepçe takarak hücrelere getirmişlerdi. Hatta Vedat Aydın, o zamanki yüzbaşının yüzüne de tükürerek ‘pis Gestapo’ dedi; bizim hücremizin başında bekleyen gardiyana da, o kanlı tükürüğüyle tükürerek ‘senin de ananı, avradını ...’ dedi. Ve gardiyan dehşete kapılarak ‘verin lan onu bana, parçalayacağım!’ diye bağıyordu ancak tam o sırada hücrenin kapısı açıldı ve Vedat'ı içeriye çektik, ne yaptılarsa Vedat'ı geri vermedik.” (33)

Burada önemli olan şudur ki Vedat Aydın'ı o gün parçalayamamışlardır ancak 7 Temmuz'da Ergani'de bir yol kenarında bulunan Vedat Aydın'ın cesedi işkenceden tanınmayacak haldedir ve de daha sonradan açığa çıkacaktır ki onu bu hale getiren, Türkiye'nin “Gestapo”su sayılan JİTEM'dir.

“Vedat Aydın'ın kaçırılması, faili meçhullerin miladı olarak bilinir. Aydın, ağır işkenceler edildikten sonra katledildi. Onu sadece Diyarbakır değil, tüm Kürtler kucakladı. Yüz bin insan cenaze törenine katılarak Vedat Aydın'ı bağrına bastı. Ondan sonra ölüm makinelerinin düğmesine basıldı.” (34)

Kim bilir belki de Vedat Aydın, yüzüne tükürdüğü ya da küfrettiği, Diyarbakır Cezaevi'nde fazlaca bulunan “Gestapo”lardan biri tarafından öldürülmüştür.

Dijwarlar ve Hizbullah

Diyarbakır Cezaevi gerek koşullarının “olağanüstü”lüğü ve buradan çıkan vahşet hikâyeleri ile gerekse somut anlamıyla içerden çıkan Dijwarlar (35) ve Hizbullahçılar ile bölgenin kaderini çizmiştir. Orhan Miroğlu burası için, “Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde bir değil birçok Dijwar yetiştirildi ve gün geldi bu insanlar, özellikle 1990'lardan itibaren birer ölüm makinesine dönüştüler...” (36) der.

Dijwar, Kürtler içinde Apê Musa olarak bilinen ve herkesin sevgisini kazanmış ünlü gazeteci yazar Musa Anter'i öldüren kişinin kod adı. “JİTEM'e gittik. Geldiğimizde Ali Ozansoy, ‘Tamam’ dedi. Hamid, Apê Musa'yı vurmuş, olayı yapmış. Biraz sonra Hamid geldi. Hamid ‘Tamam, vurdum’ dedi. Hogir ‘Niye yanımıza getirmedi, niye bu iş yolda oldu?’ diye sordu....” (37)

Hizbullah konusu ile Diyarbakır Cezaevi'nin ilişkisi ise bugüne kadar çok da fazla göz önüne çıkmamış, görece daha geri planda durmuştur. Çocuk koğuşunda kalan K.Y. anlatıyor: “Çocuk koğuşunun açılması aslında normal değildi. Herhalde kolordunun, askeriyenin, devletin bilinçli bir politikasıydı. Ayrıca o dönem Diyarbakır'da uçak kaçırılan dört hava korsanının da katkılarıyla (Biliyorsunuz o korsanlar İslami Cihat patentliyidiler) Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi'nde Çocuk Koğuşu kuruldu. Bu hava korsanları, Diyarbakır Askeri Cezaevi'ndeydiler ve Esat Oktay Yıldırım'ın da çok yakın dostlarıydılar, dolayısıyla işkencelerden ve diğer uygulamalardan muaf்தılar. Korsanların başı olarak bilinen Yılmaz Yalçın'ı ise, Çocuk Koğuşu'na sorumlu yaptılar. O dönem

yakalanan birçok insan çocuk yaştaki oğlu ya da kardeşiyle beraber tutuklanmıştı. Bunların sayısı da az değildi. Çocuk Koğuşu şöyle bir anlayışla kuruldu: ‘Eğer bu çocukları ağabeylerinden, babalarından ayırırsak, hem bölücü fikirlerden uzak tutmuş oluruz, hem de kendi isteğimiz doğrultusunda onların kafasını şekillendiririz’...” (38)

Belirtmek gerekir ki burada bahsedilen anlayış daha sonra PKK ile mücadele etmek için bölgede Hizbullah’ın güçlendirilmesi fikriyle ciddi paralellikler taşır. K.Y.’nin anlatısının devamı ise bir cezaevinin kocaman bir coğrafyanın kaderini nasıl çizdiği ile ilgili ciddi fikirler verir: “İşte bütün çocuklara uzun, tesettürlü don (ailelerine aldirtarak) giydireyorlardı, yoğun bir şekilde Kuran okutuyorlardı. Özellikle şeriat uygulamalarının anlatıldığı yayınları okutuyorlardı. Radikal İslamcı örgütlerin yetiştirdiği insan tipinin aynısını orada yetiştiriyorlardı. Mesela Türkiye’nin bir Darül-harb olduğunu, Türkiye’nin bir şeriat devleti olması gerektiğini söylüyorlardı; tamamıyla şeriat anlayışına ve duygularına uygun bir gençlik yetiştirdiler. Nitekim o koğuşta yetişen çocukların bir kısmının, daha sonra Hizbullah’ın karıştığı faili meçhul cinayetlerde de kullandıklarını dolaylı yollardan öğrendik.”(39) Burada da özellikle 90’larda bölgede gerçekleştirilen faili meçhul cinayetlerden bahsedilmektedir.

Eğitim

Diyarbakır Cezaevi’nde insan aklının almayacağı türden işkencelerin ve her türlü infazın “eğitim”; mahkûmların da askeri öğrenci olarak kodlanması bölgenin ve Kürtlerin devlet katında nasıl anlamlandırıldığına dair ciddi ipuçları taşır. Aslında bu durum 12 Eylül 1980’den önce kurulan söylemden çok da farklı değildir, ne de olsa Kürtlerin sürekli olarak “eğitimsiz, cahil ve isyankâr” olarak kodlanması, anlamlandırılması cumhuriyetin ilk yıllarına dayanmaktadır. Doğru düzgün Türkçe ‘bile’ bilmedikleri için cahil denilen Kürtler için bölgedeki eğitim sürekli olarak kendi kimliklerinden sıyrılıp “gelişme”, “cahillikten kurtulma” ve “asimilasyon” aracı olarak kullanılmıştır. Bölgeye giden bazı öğretmenlerin ya da devlet memurlarının Kürtleri “kuyruklu” sanması (40)

aslında Türkiye'de bu konuda var olan toplumsal tahayyülün sadece biraz uç bir dışavurumudur. Sürekli olarak Kürt kimliğini ya da en basitinden varlığını bile yok sayan “eğitim projeleriyle” gündeme gelen bir bölgenin ve “cahillik” ile anlamlandırılan, kendi benliği mevzubahis edilmeyen bir halkın “içerideki” durumu da çok farklı değildir.

Diyarbakır Cezaevi'ndeki mahkûmların anlatılarında ortak olan bir görüş cezaevindeki uygulamaların ve eğitimin asıl amacının Kürt kimliğinin tamamıyla yok edilmesi ve muhalefetin tamamen susturulması olduğu yönündedir. Söz konusu “eğitim” her ne kadar vahşet içerisinde gerçekleştiriliyorsa da mahkûmların anlatımına bakılırsa cezaevindeki eğitimin içeriği dışarıdakinden çok da farklı değildir.

Kenan Kızıl anlatıyor: “Uygulamalar ‘eğitim’ adı altında başladı; önce koşuşlar arası konuşmaları yasakladılar, sonra nizami yürüyüşleri dayattılar; daha sonra ırkçı marşları, Atatürk'ün nutuklarını, Atatürk'ün İlke ve İnkılaplarını ezberletmekle baskı programını hayata geçirmeye başladılar.” (41) Ve de en büyük kurallardan biri Kürtçenin hiçbir şekilde kullanılmamasıdır -ki Kürtlerin yaşadıkları bölgelerde okula yeni başlayan çocuklardan istenen de budur- hatta sadece Kürtçe bilen mahkûmlardan da beklenen budur. İlk sorgulamayı bitirip, hücreden çıkmak için başta İstiklal Marşı olmak üzere 50 tane marşın ezberlenmesi gerekmektedir. Bu herkes için geçerli bir kural olup Türkçe bilmeyen mahkûmların tek kurtuluş yolu çevrelerindeki lise ya da üniversite mezunu mahkûmlardan Türkçeyi ve marşları en kısa zamanda öğrenmektir.

Cezaevine girdiğinde hiç Türkçe bilmeyen Hasan Daş marşları okuyamadığı için yapılan işkenceden sonra “eğitilmiş” arkadaşlarına dönüp biraz kinayeli bir şekilde “Hani dışarıda en çok siz okumuş gençler bu marşlara karşı çıkıyordunuz, burada hemen ne çabuk ezberlediniz! Siz de okumasaydınız adam bana o kadar yüklenmezdi, şimdi direndiğimi zannediyor” (42) diyor.

Bana göre “eğitim” ve çevresinde gelişen cahillik söylemi, hem cezaevinde hem de daha sonraki yıllarda tüm bölgede etkili bir söylem olmuştur ve bu duruma karşı duyulan tepki Kürt

kimliğinde ve bölge insanının öznelliğinde de belirleyici bir yer tutmuştur. Mesela Diyarbakır Cezaevi'ndeki birçok anlatıda gardiyanlara duyulan tepki onların ne kadar cahil oldukları üzerinden ifade edilmiştir. Bazı mahkûmlar gardiyanların, kendilerinden çok, daha önce belediye başkanlığı, milletvekilliği yapmış ya da üniversite mezunu "tahsilli" insanlara işkence yapmayı sevdiğini söylemektedir ve bunun sebebi olarak gardiyanların eğitimsiz olmaktan duydukları ezikliği göstermektedir.

Ruşen Arslan anlatıyor: "Hayat boyu ezilmiş ve özellikle askerde acemi eğitiminde birçok dayak ve küfre maruz kalmış olanlar birdenbire emredebilecekleri, küfredebilecekleri ve hatta öldürseye dövebilecekleri bir kitleyi karşılarında bulmuşlardı. Benliklerindeki aşağılanma ve ezikliğin acısını çıkarabilecekleri bir fırsat doğmuştu... Gardiyanlar 'oğlum avukat', 'oğlum bakan', 'oğlum kaymakam' yahut 'oğlum polis' diye 'nazik' hitapla başlayan emirlerini verdiklerinde adeta mest oluyorlardı." (43)

Bu durum, yani sürekli eğitime çalışılmış ve bu yolla dilleri ve kimlikleri asimile edilmeye çalışılmış insanların gardiyanların eğitimsizliği ile dalga geçmeleri ya da onların ezikliğini bu yolla anlatmaya çalışmaları biraz çelişkili gözükabilir. Ancak bu konu üzerine Castoriadis'in Birinci ve Üçüncü Dünya ülkeleri arasında kurulan ilişkiden bahsederken yaptığı tespit, üstüne düşünmeye değerdir. Castoriadis gelişmeyi "merkezi anlam" olarak alır ve Birinci Dünya'nın, Üçüncü Dünya'yı düşünürken tahayyülünü "geleşme"ye dayandırdığını söyler.

Tomlinson'a göre, gelişme ve eğitim projeleri sayesinde Üçüncü Dünya'nın toplumsal tahayyülü sömürgeleştirilmiştir ve bu tek tek bireylerin hayal gücünün itaati anlamına gelmese de toplumun kurumsal olarak ve kendini kurduğu alanlarda Batı'nın toplumsal tahayyülüne itaati anlamına gelir. (44) Bence Kürtlerin benliklerinde eğitimin bu kadar önemli bir yer tutması ve gerek Diyarbakır Cezaevi'nde gerekse daha sonraki yıllarda çoğu şeyi "eğitim" üzerinden anlamlandırmaları da ancak bu sayede mümkün olmuştur. Bu bakımdan gardiyanlarla ilgili temel değerlendirmenin eğitim çerçevesinde olması çok da şaşırtıcı sayılmaz.

Devlet, Cinsellik ve Mahremlik

Diyarbakır Cezaevi'ndeki işkence anlatılarında sürekli olarak cinsellik, gardiyanlarla askerlerin tutuklularla iletişim dili olarak öne çıkıyor. Tutuklulara cop sokmak, onları birbirlerine cop sokmaya zorlamak, sürekli olarak küfretmek, tutukluları çıırılıçıplak bırakıp öylece dövmek ya da makata silah saklandığı bahane edilerek makat açtırmak bu uygulamalardan sadece birkaçı. "...Dört beş kadar asteğmen, bir de teğmen bulunuyor aralarında... Elleri düzgün kalaslar, coplar ve ince, dalından yeni koparılmış gibi yeşil ağaç kırbaçlar var. Kahkahalar atıyorlar, küfrediyorlar ve tören başlamadan önce bize ellerindeki aletleri tanıtıyorlar. Tümünü de cinsel çağrışım yüklü. Kristin Haydar, Ajda Pekkan, Müjde Ar gibi." (45) "...mesela Haydar'ın elindeki kalasta 'sev beni', 'öp beni', 'okşa beni' gibi yazılar bulunuyordu. Bu Haydar elindeki kalası gösterip 'Tercih yap' diyordu ve yazıların her birisi farklı bir işkence yönetiminin ifadesiydi." (46) Tabii ki tüm bu cinsel çağrışımlar heteroseksüel matriste kuruluyor, eşcinsel çağrışımlı ifadeler küfür yerine kullanılıyordu: "İbne kelimesi artık tutukluların önüydü." (47)

Begoña Aretxaga'ya göre "Cinsellik pratikleri ve söylemlerinin devletin oluşumunda ve yeniden üretilmesindeki rolünü yok saymamız imkânsızdır." (48) Aretxaga için devlet nötr bir beden değil, cinsel faaliyetleri politik güçle kuşatılmış olan cinsiyetlendirilmiş bir bedendir. (49) Diyarbakır Cezaevi'nde bu kadar fütursuzca devam eden ve cinsellikle sarmalanmış şiddet birçok anlatıya bakılacak olursa daha sonraları OHAL yıllarında bölge insanının karşısına köy basmalarda, genç kadınlara tecavüzden, yaşlı erkeklerin cinsel organlarından bağlanarak tüm köyde gezdirilmesine kadar farklı hallerde ve tonlarda çıkmıştır. Bu durum gerek cezaevinde gerekse sonraki yıllarda 'devletle halk arasında garip bir mahremlik doğurur'.(50)

Direniş

Baskının bu denli yoğun yaşandığı, insanların cezaevi müdürünün köpeği Co'ya tekmiil verdiği, uyurken bile uygun pozisyonda yatmak zorunda olduğu, işkencenin her türlüüne maruz

kaldığı ve de tüm mahkûmlar tarafından sürekli üzerine basılarak söylendiği üzere “insanlık onurunun ayaklar altına alındığı bir cehennemde”, direnişin var olmaması düşünülemez. Diyarbakır Cezaevi’nde insanlar fosseptik çukurlarına atıldıkları halde açlık grevlerine devam etmişlerdir, tüm bu şiddet ve zulüm karşısında onurlu bir ölüm için kendilerini yakanlar olmuştur.

Latif Kaya, Diyarbakır Cezaevi’ni “cehennem”le kıyaslıyor: “İnsanın manevi şahsiyeti ve onuruna yönelik bir işkence türünün cehennemde olduğunu şimdiye kadar hiç kimse söylemedi.” (51)

Öyle gözüküyor ki tüm direniş gerek bireylerin beyinlerinde gerekse kolektif tahayyülde insanlık onuru üzerinden örgütleniyor. Kaya, 5 Eylül 1983 direnişini anlatıyor, “...dünyanın özgürlük ordusu gibi haykırıyorduk; hiçbir örgütün ve fraksiyonun önemi yoktu; insanca ve insanlık onuru için haykırıyorduk... Ben şahsen yeniden dünyaya geldiğimi hissettim; inanıyorum ki o cezaevinde bulunan bütün tutuklular, sanki ölümden sonra dünyaya yeniden geldiklerini hissettiler.” (52)

Dışarı da cezaevindeki durumdan nasibini alıyor: “Kıyamet koptu. Diyarbakır 5 No’lu Askeri Cezaevi sallandı; sadece cezaevi değil bütün Diyarbakır sallandı.” (53)

Sadece 12 Eylül döneminde değil daha sonra da Kürt hareketi için belirleyici bir yer Diyarbakır Cezaevi. Ekrem Toğan devam eden mücadele için şunları söylüyor: “Kürt illerinde mücadele sürüyorsa, Diyarbakır’daki işkencelerin unutulmaması sayesinde. O yüzden yaşadıklarımız kayıt altına alınmalıdır.”(54)

Diyarbakır Cezaevi gerek tüm bu baskıların yaşandığı dönemde dışarıyı etkiliyor gerekse daha sonrasında birçok alanda olduğu gibi yaşanan mücadelenin de karakterini belirliyor. Bölgenin kaderini çizmeye, hayatın tüm alanlarını işgal ederek tüm bölge halklarının yaşamlarını belirlemeye devam ediyor.

Dipnotlar

1. Critique of Violence, Walter Benjamin (1927), s.243
2. Critique of Violence, Walter Benjamin (1927), s.242

3. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, s.103
4. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, s.103
5. Cezaevi Cezaevi, Neyyire Özkan, Onur Yayınları 1986, s.124
6. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, s.34
7. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, s.34
8. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 200, s.58
9. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, s.201
10. Cezaevi Cezaevi, Neyyire Özkan, Onur Yayınları 1986, s.137
11. Son Bakışta Aşk, Walter Benjamin, seçme yazıları, Metis Yayınları, s.43
12. İstisna Hali, Giorgio Agamben, Otonom Yayınları, s.10-11
13. İstisna Hali, Giorgio Agamben, Otonom Yayınları, s.15
14. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, s.36
15. "Üç yılını 'cehennem'de geçirdi", Neşe Düzel, Radikal
16. "Üç yılını 'cehennem'de geçirdi", Neşe Düzel, Radikal
17. Cezaevi Cezaevi, Neyyire Özkan, Onur Yayınları 1986, s.121
18. Beste Tungandame, psikolog, işkence rehabilitasyon uzmanı, Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, s.6
19. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, s.197
20. Fear as a Way of Life, Linda Green, Columbia University Press, S.55
21. Cezaevi Cezaevi, Neyyire Özkan, Onur Yayınları 1986, s.135
22. Walter Benjamin's Theory of History, The Nervous System, Michael Tausig(1992), s.27
23. Fear as a way of Life, Linda Green, s.9
24. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003
25. Doktor Seyfettin Kızılkın, Diyarbakır Tabipler Odası, Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, s.160
26. Fear as a Way of Life, Linda Green, Columbia University Press, s.112
27. Maddening States, Begoña Aretxaga, s.402
28. Maddening States, Begoña Aretxaga, italikli bölümü Türkiye'deki 12 Eylül durumu düşünülerek değiştirildi., s.402
29. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, s.70-71

30. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, s.31
31. Selim Dindar Gestapo kod adlı gardiyandan bahsetmektedir. "Üç yılını 'cehennem'de geçirdi", Neşe Düzel, Radikal
32. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, K.Y adlı mahkum, s.67
33. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, K.Y adlı mahkum, s.71
34. Vedat Aydın'ı Ersever Ekibi Öldürdü(1),11-03-2004 [bianet.org](http://www.bianet.org), <http://www.savaskarsitlari.org/arsiv>
35. Musa Anter'in tetikçisinin kod adı, cezaevindeki samimi itirafçılardan birisi. Daha sonra JİTEM operasyonlarına katılıyor. Dijwar, Orhan Miroğlu, Avesta2004
36. Dijwar, Orhan Miroğlu, Avesta 2004, s.12
37. 'Apê Musa'ya Tetiği Hamid Çekti'(2)11-03-2004 [bianet.org](http://www.bianet.org), <http://www.savaskarsitlari.org/arsiv>
38. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, s.67
39. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, s.67-68
40. Bölgede ve Diyarbakır'da birçok insanın bizzat karşılaştığı bir durumdur.
41. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, s.61
42. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, s.50
43. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, s.189
44. Cultural Imperialism, "Modernity, Development and Cultural Fate", J. Tomlinson(1991), s.162
45. Dijwar, Orhan Miroğlu, Avesta (2004), s.119
46. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, s.120
47. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, s.101
48. Maddening States, Begoña Aretxaga, s.403
49. Maddening States, Begoña Aretxaga, s.403
50. Maddening States, Begoña Aretxaga, s.403
51. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, s.74

52. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, s.75
53. Serbestî, Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, Latif Kaya, s.74
54. İrfan Aktan'la söyleşi, Express, 25 yıldır her gün 12 Eylül her gün faşizm, sayı 53, Eylül 2005, s.23

KAYNAKÇA

- Giorgio Agamben.** (2005) İstisna Hali, İstanbul: Otonom Yayıncılık
- Begoña Aretxaga.** (2003) Maddening States. Annual Review of Anthropology
- Walter Benjamin.** (1927) Critique of Violence
- Walter Benjamin.** (1993) Son Bakışta Aşk, hazırlayan: Nurdan Gürbilek. İstanbul, Metis Yayınları
- Orhan Miroğlu.** (2004) Dijwar, onlara dair her şey. İstanbul: Avesta Yayınları
- Neyyira Özkan.** (1986) Cezaevi Cezaevi. İstanbul: Onur Yayınları
- Serbestî,** Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi, Sayı 14, Eylül-Ekim 2003, İstanbul: Doz Bazım ve Yayıncılık
- Michael Taussig.** (1992) The Nervous System, Terror As Usual: Walter Benjamin's Theory of History As State of Siege. New York: Routledge, Chapman and Hall, Inc.
- J. Tomlinson.** (1991) Cultural Imperialism, A critical introduction, "Modernity, Development and Cultural Fate". London: Pinter Publications
- Neşe Düzel,** Radikal. (23.06.2003) "Üç yılını 'cehennem'de geçirdi"
- İrfan Aktan,** Express (Eylül 2005), Diyarbakır Cezaevi, Ekrem Toğan'la söyleşi.

DIYARBAKIR ASKERİ CEZAEVİ VE İZLERİ

Ahsen Sena YÜKSEL

Duisburg-Essen Üniversitesi. 04.06.2020

Diyarbakır 5 Nolu Askeri Cezaevi Türkiye'nin en çalkantılı yıllarından olan 80'li yıllara damgasını vurmuştur. İsmi ise Diyarbakır'ın beşinci cezaevi olmasından almıştır. Darbenin sebebi çoğunlukla görüş ayrılıkları ve sınıf çatışması sebebiyle yapılan ayaklanmalar olarak görülse de en çok hasar görenler arasında Türkiye nüfusunun büyük bir kısmını kapsayan Kürtler de olmuştur ve bu şiddetin merkezi olarak Diyarbakır görülmektedir.

Geçmişten gelen özgürlük savaşı ve devlete başkaldırma Kürtlerin daha çok sol kesimin yanında olmasına sebep olmuştur. Bunu fırsat bilen Askeri Hükümet, solcular üzerinde uygulanan vahşetin yanı sıra Kürtlere de Türkleştirme politikasını dayatmışlardır ve ülkeyi farklı bir kargaşaya sürüklemişlerdir. Bu sistemin de işlemesi için özellikle Kürtlerin yoğun olduğu bölgede merkezi gibi görünen Diyarbakır'ı seçmişlerdir ve orada normal bir insanın hayal edemeyeceği işkenceleri uygulamışlardır.

Bazı verilere göre dünyanın en kötü 10 cezaevinden biridir. Oradan bahseden her mahkûm kelimelerin anlatmaya yeterli olmayacağından hemfikirdir ve izlerini vücutlarında, psikolojilerinde veya sakat kalmış olmakla her daim taşımaktadırlar ve aralarından bazıları ya da yakınları orada yaşananları insanları bilinçlendirmek amacıyla ve farkındalık yaratmak için filmlere, romanlara konu etmiştir.

Uygulanan şiddet darbeyle sınırlı kalmayıp daha sonra da devam etmiştir. Bu sorunların temeli ise tarihe dayanmaktadır. Osmanlı Devleti'nden sonra kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde Türkleştirme politikası başlamıştır. Bundan sonra Türkçe tek resmi

dildir ve bu süreç 80'li, 90'lı yıllara kadar devam etmiştir. Türklerden sonra ülkede en yoğun millet Kürtler olduğu için, en fazla hasarı da onlar görmüştür. Fakat unutmamak gerekir ki 6-7 Eylül 1955 tarihinde azınlıklara (özellikle Müslüman olmayan Rum ve Ermenilere) uygulanan şiddet de Türkiye Cumhuriyeti tarihinde kara bir lekedir. Osmanlı Devlet'inden miras kalan birçok milletin bir arada yaşaması ülkede toplum tarafından kabul görmemiştir ve insanlar gitgide milliyetçi olmuştur. Dünyada birçok düşüncenin ve fikrin kabul görmesi gerekirken, Türkiye de dahil olmak üzere din, kültür vb. ayrımcılık devam etmektedir ve bunun için tarihte ve günümüzde nice önemli örnekler bulunmaktadır.

80 darbesine doğru giden yıllarda ülkede çatışmalar iyice artmıştır. Sağ-sol çatışması haricinde mezhep kavgası da eklenmiştir ve bu kargaşalar özellikle Alevilerin yoğun olduğu Kahramanmaraş ve Malatya gibi illerde, 19-26 Aralık 1978 tarihlerinde gerçekleşmiştir. Doğu Anadolu Bölgesinde yaşanan bu olaylar aslında 80'li yıllarda yaşanacaklara bir işarettir. İnsanların etnik, dini, kültürel farklılıklarının ortaya konulmasıyla bir fitil ateşlenmiştir ve halk büyük kıskırtmaya gelmiştir. Ülkedeki bu kargaşa ekonomiyi de etkilemesiyle, işsizlik ve yoksulluk oranında yükselme göstermiştir. TBMM'deki anlaşmazlıklar sebebiyle ülkeyi sadece dönemin Başbakanı olan Süleyman Demirel yönetmektedir fakat gidişattan memnun olmayan

Genelkurmay Başkanı Kenan Evren "Bayrak Harekâtı" adı altında bir darbe hazırlığı başlatmıştır. Halkın bazı kesimlerinde de "Ülkede akan kanı sadece ordu kurtarabilir" gibi söylemler dolanmıştır.

Bu süreçte "Nokta Operasyonu" adı altında 11 Temmuz 1980 tarihinde Fatsa ilinde Kenan Evren tarafından bir "Darbe Provası" gerçekleştirilmiştir ve 12 Eylül 1980 tarihinde beklenen darbe gelmiştir. Saat sabah 04:00'de devreye sokulan planda ilk olarak siyasi parti liderleri; Bülent Ecevit, Süleyman Demirel ve Necmettin

Erbakan'a yapılan askeri müdahalenden haberdar edilmelerini ve onlara nezaket çerçevesinde davranılmasını emrini vermiştir. Süleyman Demirel ve Bülent Ecevit Hamzakoy'da bir askeri kampa gönderilmişlerdir. Halkın darbeyi bir kurtarıcı olarak görmesi için televizyonda siyasetçilerin iyi durumda olduğu gösterilerek propaganda yapılmıştır. Fakat Milli Güvenlik Konseyi'nin (MGK) kurulmasıyla yeni hükümet oluşturulmuştur, alternatif siyasi hareketler çöktürülmüştür, yeni hapisaneler kurulmuştur ve birçok kişi tutuklanmıştır.

Darbenin olmasıyla birlikte o zamanın liderlerine siyaset yapma yasağı konulmuştur ve yeni partilere ve liderlere yer verilmiştir. Ancak askeri yönetim darbeden sonra üç sene sürüp, 1983 yılının Kasım ayında son bulmuştur. 6 Kasım 1983 tarihinde yapılan seçimlerde Turgut Özal ve Partisi Anap (Anavatan Partisi) kazanmıştır ve Türkiye Cumhuriyeti için demokratik yönetim şeklini hedef almıştır. Fakat bu seçimler yapılan kadar Türkiye'de Anayasa değiştirilmiştir, sıkı yönetim, sokağa çıkma yasağı (herkes saat 00:00'dan itibaren kendi evinde olmalıydı) ilan edilmiştir ve bazı gazeteler kapatılmıştır. TBMM'nin arşivindeki bilgilere göre 650.000 kişi gözaltına alınmıştır, 1.683.000 kişi fişlenmiştir, 14.000 kişi vatandaşlıktan çıkarılmıştır, 171 kişi işkenceyle öldürülmüştür. Bunun haricinde grev, çatışma, -yaşadıkları işkenceler dolayısıyla- intiharlar sonucu toplam 120 kişi hayatını kaybetmiştir. 4.891 kişinin görevine son verilmiştir, 31 gazeteci tutuklanmıştır, 927 film yasaklanmıştır, 7.000 kişi için idam cezası istenilmiştir ve 18'si solcu ve 8'i sağcı olmak üzere 50 kişi infaz edilmiştir. Burada değinilmesi gereken bir diğer nokta ise darbenin temelde sağ-sol çatışması ve ülkedeki kargaşanın durması için yapılması fakat darbeden sonra işkence gören, bu yüzden ölen veya öldürülenlerin çok daha fazla olmasıdır.

Dönemin en acı günlerine şahitlik etmiş Diyarbakır'ın 5 No'lu Askeri Cezaevi birçok kişide unutulmaz izler bırakmıştır. Bunu

yaşamış olan mahkumlar hemfikir olduğu nokta, orayı anlatmaya kelimelerin yetmediğidir. Bu tür bir şiddetin hiçbir yerde legal olmadığı aşıkadır fakat Walter Benjamin “Şiddetin Eleştirisi” adlı kitabında dediği gibi; şiddeti kanundan ziyade, hukuk korumaktadır. Nazi Almanya’sında dahi işkenceyi uygulayan kişiler yıllar sonra yargılanmıştır ve o zamana kadar başka ülkeye kaçmış olsalar da onca insanlara yaşattıklarının acısını çekmemişlerdir ve yaşlanınca hakkettikleri cezayı yemişlerdir. Türkiye’de yaşananların da üstü uzun bir müddet kapatılmıştı, tâki cezaevinden çıkanlar yaşadıklarını anlatana kadar. Yargılanırken onlara yapılan şiddet, kamufle edilmiştir ve mahkemelerde buna yer verilmemiştir. Onların çektikleri acılara en yakınları şahitlik etmiştir ve durumun farkında olmuşlardır. Bu vahşeti uygulayanlar günümüzde hala yargılanmamıştır.

Mahkumlardan **Mesut Baştürk** anlatıyor:” Kafaları lağım çukuruna daldırıp, çıkarıyorlar. Komutanın emrine kadar kimse yüzündeki boku silemezdi.” Bir başka mahkûmun dediğine göre, askerler zorla fare yedirmiştir. Başka itiraflarda da coplarla vurulduğu, tecavüz, taciz edildiği, yıkanmamaktan bitlendikleri vb. anlatılmaktadır. Cezaevine yeni gelen tutuklulara “hoş geldin işkencesi” ritüeli uygulanmıştır. Bu işkencelerin sonucunda bazı insanlar canından olmuş, sakat bırakılmışlardır. Behlül Yavuz üç kişinin esas duruşta dövülerek öldürüldüğünden bahsetmiştir. Yapılan zulme açlık greviyle direnen bazı mahkumlar da davası uğruna hayatını kaybetmiştir. Dışarıya sesini duyurmak isteyen Ferhat Kurtay, Eşref Anyık, Mahmut Zengin ve Necmi Öner 18 Mayıs 1982 tarihinde kendilerini yakarak işkenceye son vermişlerdir ve günümüzde isimleriyle varlıklarını sürdürmektedirler.

Daha önce de belirtildiği üzere o dönemlerde hukuk şiddetin üstünü kapatmıştır. Daha doğrusu yargıda uygulanan şiddete yer verilmemiştir. Örneğin mahkemeye dilekçe verdiği için öldürülen mahkumlar olmuştur veya avukatlar sanıkların bilgilerine

ulaşmakta zorluklar yaşamıştır ve hiç ulaşamadığı sanıklar da olmuştur. Böylelikle süreç daha çok uzatılmıştır. Bazılarının tahliyesine karar verilmesine rağmen bir müddet daha içerde tutulmuşlardır, hukukun işlememesi sebebiyle de gerekli müdahaleler yapılamamıştır.

Diyarbakır 5 No'lu Cezaevi, Kürtlerin yoğunluklu olduğu bir cezaevi olmuştur ve bunu Onur Günay da 'Diyarbakır Cezaevi' adlı yazısında dile getirmiştir; "O yıllarda vahşet Türkiye'nin birçok cezaevinde olmuştur fakat Diyarbakır'daki azınlıklara da karşı olan bir şiddetti." Amaç Kürt kimliğinin kabul edilmediği Türkiye Cumhuriyeti'nde mevcut Kürtleri Türkleştirme olmuştur. Amaçlarına tam olarak ulaşamaları da Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesi'nin halkında derin yaralar açmışlardır. Bu yaraların acısı ise günümüzde hala çıkmaktadır. Behlül Yavuz'un belirttiğine göre o cezaevinde kalmış olan insanlar kendilerine olan güvenini yitirmiş üretkenliklerini kaybetmişlerdir. Bu tabii ki hepsi için geçerli değildir. Mesela Selahattin Bulut da Diyarbakır Cezaevinde kalmıştır fakat yeni eserler çıkarabilmiştir. Ancak araştırmalar da göstermektedir ki dönemin 'OHAL Bölgesi' olarak da adlandırılan Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde hastalık oranı diğer bölgelere kıyasla daha yüksektir. Cezaevlerine aynı zamanda çocuklar da alınmıştır. Bunlar yakalananların çocukları veya kardeşleridir ve onlar için çocuk koşu ayırılmıştır. Sebebi ise ağabeyleri veya babaları içeri alındığı için bölücü fikirlere dahil olmaları ve devletin onları kendi isteğine göre şekillendirmesidir (halk tabirinde beyin yıkama da denilir). Gerçekliliğini sorguladığım bir iddia ise bu çocukların radikal İslamcı gibi yetiştirilip Hizbullah'a katılmış olmasıdır (pek kaynak bulamadım). Devletin gözünde Diyarbakır 5 No'lu Cezaevi bir eğitim yeri olarak da görülmektedir. Onlara göre Kürtler; cahil, isyankâr ve eğitimsizdi. Bunun sebebi ise birçoğunun Türkçe dilini bilmiyor ve bunun için doğru bir yaptırımın uygulanmamış olmasıydı. Devlete göre

kendi kimliklerinden sıyrıldıklarında asimile olmuş, gelişmiş bir toplum olacaklardır fakat bu örneğin benzeri tarihte yaşanmıştır. Türkiye Cumhuriyet'i kurulduktan yazı devrimi bir gecede devreye girince halk cahil kalmıştır ve 1980'li yıllarda da büyükten küçüğe bütün Kürtlere kendi dillerini konuşma yasağı konulmuştur. Öyle ki cezaevine ziyarete gelenler bile sözlerle iletişim kuramadıkları için sadece susarak, hasret kaldıkları sevdikleriyle bakışarak konuşmuşlardır. Kürtçe konuştukları taktirde tutuklu olan kişiden acısı çıkarılacaktır. Cahil olarak görüldükleri ve Kürt kimliği kabul edilmediği için "Dağ Türkü" olarak da adlandırılmışlardır. Günümüzde ise Kürtler için eğitimin ne kadar önemli olduğunu gözlemleyebiliyoruz, sebebi ise dönemin yarattığı algı, baskı ve psikolojidir. Gardiyanların işkence uygulamaktan zevk aldıkları bir diğer nokta ise eziklik psikolojisinde sahip olmalarıdır. Cezaevinde gücü kendilerinde gördükleri için, diğer makamlarda kendilerinde üstün olan mahkumlara veya eğitilmiş olanlara acı çektirmek zevk vermiştir. Bu durum ise "Kürtler cahildir" söylemiyle ters düşmektedir. Cezaevinin amacı Kürt kimliğini yok etmek olmuştur, eski mahkûm ve siyasetçi olan **Nazif Kaleli** de "Diyarbakır farklı bir şeydi... Çünkü Diyarbakır'ın kimliği farklıydı ve tüm bu uygulamalar bu kimliği hedef alıyordu." sözleriyle bu durumu onaylamaktadır. Ayrıca amaç muhalefeti susturmak da olmuştur, fakat bu ters etki etmiştir ve Kürtler kimliklerine daha çok sarılmışlardır. Kürtlerin dağa çıkması, PKK'nın kurulmasının da bu sebeplerden olduğu yorumlanır. Hapishanedeki yaşamdan sonra bir kısım normal yaşantıya adapte olamadığından veya yaşadıklarının intikamını alma hırsıyla, davası için "Gerilla" olmayı tercih etmiştir. İleriki yıllarda Türkiye Cumhuriyet'i ve PKK arasında savaş denilebilecek şiddetinde çatışmalar olması ve terör olayları sebebiyle Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesinde sıkça OHAL ilan edilmiştir, bu yüzden de OHAL Bölgesi olarak da adlandırılır. Bu çatışmalar ise günümüzde hala devam

etmektedir. Bazı iddialara göre ABD Irak Savaşında Türkiye, Kürt ya da PKK nüfuslu köylere saldırdığı ortaya konulsa da, devlet tarafından yalanlanmıştır. (Kimlik sorunu ve ülkedeki çatışma es- kiden de yaşanmıştır ve Kürt ayaklanmalar/isyanları olmuştur (1921 Koçgiri isyanı, 1925 Şeyh Said isyanı, 1928 Ağrı ve Dersim isyanları).

Diyarbakır 5 No'lu cezaevinde Türkçülük çalışması adı altında zorla milliyetçi marşlar ezberletilmiştir. Bu sırada bazı mahkumlar Türkçeyi hiç bilmemektedir ve buna rağmen şiddete uğramamak, belki de özgür kalabilmek için marşları ezberlemeye çalışmışlar- dır. O zamanlar tutuklu olan Kenan Kızıl anlatıyor: “Uygulamalar ‘eğitim’ adı altında başladı; önce koşuşlar arası konuşmaları ya- saklardır, sonra nizami yürüyüşleri dayattılar; daha sonra ırkçı marşları, Atatürk’ün nutuklarını, Atatürk’ün ilke ve inkılaplarını ezberlemekte baskı programını hayata geçirmeye başladılar.” (★Onur Günay. Şiddetin Eleştirisi: Diyarbakır Cezaevi (1980-1984, s.177.)

Türkleştirme politikası Türkiye Cumhuriyet’i kurulduğundan beri işlemtedir. Bu durum ülkede yaşayan azınlıklar için bir tehdit oluşturmuştur fakat özellikle azınlık olarak sayılamayacak Kürt halkı da bu grubun içindedir ve bu yüzden onlar üzerinde daha büyük bir baskı uygulanmıştır. Türkiye Cumhuriyet’i için de bir tehdit olmuştur, çünkü devlet büyüklerini ülkenin bölünme kaygısı sarmıştır. Öyle ki bu korku Anayasa’da da yer etmiştir. Bu endişe sebebiyle Yeni Anayasa’nın 89. Maddesi şöyledir: “Hiçbir parti Türkçe dışındaki bir dilin ve kültürün korunması, geliştirilmesi ve yayılmasıyla uğraşamaz.” Oysa Osmanlı Devlet’inin hüküm sür- düğü dönemlerde Kürtlerin yoğun olduğu bölge “Kürdistan” ola- rak da bilinmektedir. Kurtuluş Savaşı döneminde ise, iki milletin insanı aynı cephede birlikte savaşmıştır. Türkiye’de azınlıkta olan diğer Müslüman etnik gruplarda ise bu süreç daha kolay iş- lemiştir (örneğin Çerkezler, Boşnaklar vs.). Türkleştirme

politikası adı altında, ülke batılılaştırmaya çalışılmıştır ve bu durumda ülkenin Doğu Bölgesi ihmal edilmiştir. Şehirler daha az geliştirilmiştir ve Büyükşehirlerdeki imkanlar sağlanmamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliğine girme çabası sebebiyle ülkedeki azınlıklara ve Kürtlere daha duyarlı davranılmaya başlanılmıştır, devlet televizyonunda Kürt Kanalı açılmıştır (TRT Kurdi, 2009) ve 2007 yılında dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın söylemiyle "işkenceye sıfır tolerans" cezaevinde işkencelere son verilmiştir. Fakat 80 Darbesi'nden sonra yaklaşık yarım milyon mahkumlara işkence edilmiştir ve bazı iddialara göre de günümüzde işkenceler gizli bir şekilde devam etmektedir.

O dönemin mahkumlarından Selahattin Bulut 'Hadım' adlı kitabında Diyarbakır Askeri Cezaevi'nden ve orada 10 yıl tutuklu kalmış bir karakterden bahsetmektedir. Selahattin Bulut 1954 yılında Mardin'de dünyaya gelmiştir. Eğitimini 'Mardin Eğitim Enstitüsü'nde' tamamlayıp, Mardin ve Kars'ta iki yıl öğretmenlik yapmıştır. Siyasi görüşü ve faaliyetleri sebebiyle 1981 yılında tutuklanmış, 8 yıl Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde tutuklu kalmış ve işkencelere maruz bırakılmıştır. Serbest bırakıldıktan sonra kendini Edebiyata vermiş, gazete ve dergilere Kürtçe yazılar ve hikayeler yazmıştır, ayrıca hikayelerden oluşan bir kitabıyla birlikte beş kitabı yayınlanmıştır ve 1997 yılında İstanbul'da 'Medya Kitabevi'ni açmıştır. 'Hadım', asıl adı 'Xadim' adlı kitabı ise, 2008 yılında Kürtçe yayınlanmıştır ve 2010 yılında Muhsin Kızılkaya tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

'Hadım' adlı eserinde Jehat karakteri Diyarbakır Askeri Cezaevinde 10 yıl tutuklu kaldıktan özgürlüğüne kavuşur. Tam olarak neden tutuklandığı belirtilmese de siyasi faaliyetlerinden dolayı olduğu bellidir (Selahattin Bulut gibi). Ana fikir bir kültürün hadım edilmesidir. Bu manada bir kültürün susturulması kastedilmektedir. Hadımın sözlük anlamı erkeğin kısırlaştırılması demektir.

Hikaye Jehat'ın hapisten çıkmasıyla başlar ve Diyarbakır'da yaşayan ailesinin evinde, kalabalık, aile fertleri tarafından karşılanır ve bu kalabalık evlerinde bir müddet devam eder. Jehat ise bu kalabalığın içinde yalnız hisseder ve hikaye boyunca onun yeni hayatına uyum sağlamaya çalışması gözlemlenmektedir. Bazı değişimlere, mesela kardeşlerinin büyümesine veya evlenmesine şahit olamayışı da onu üzmektedir. Annesi Berfe oğlunu evlendirme arzusuyla gelin adayı olarak komşu kızı olan Bahar'ı ayarlamıştır. Jehat ailesinin isteğini bir süre görmezden gelse de, böyle bir isteğe karşılık veremez ve yalnız kalmak istediği için İstanbul'a gitme kararı alır. Ailesi onu böyle görmenin, hayata adapte olamayışının üzüntüsünü yaşamaktadır fakat oğulları için en iyisini dilemektedirler, bu yüzden onu bir şeye zorlamamaktadırlar. İstanbul'a gitmeden önce görüştüğü ilk arkadaşı devrimci Cemal'dir.

Cemal, Jehat'a örgütün toplanmalarında bahseder ama Jehat bunun için kendini hazır hissetmemektedir, arkadaşına da bunu belli etmek istemez. Bir yandan hapisten yeni çıktığı için olabilir, ancak yazarın asıl amacı yapılan işkenceden ve salınan korkudan halkın susturulduğunu (hadım edildiğini) göstermek olmuştur. İstanbul'a geldiğinde onu arkadaşı Hasan karşılar, o da Jehat gibi bir süre cezaevinde yatmıştır ve arkadaşısını en iyi o anladığı için ona yardım etmek istemektedir. Normalde kendi evinde ağırlamak istese de Jehat yalnız kalmayı tercih eder ve Hasan'ın dükkanında konaklar. Birlikte vakit geçirmek ve dertleşmek adına meyhaneye giderler. Oraya giderken dolmuşa binerler ve Kürtçe konuştukları için dikkat çekerler. O yıllarda Türkiye'de Kürtçe konuşmak sakıncalıdır ve kitabın bu bölümünde buna kısaca değinilmiştir. Geçmişinin insanı rahat bırakmaması ve hapiste tekrar kalmanın korkusuyla Hasan başkasının adına kendine yeni bir kimlik çıkartmıştır ve bu sayede kendini "yeni doğmuş", daha temiz ve güvende hisseder. Aralarında geçen muhabbette sıkça

onları kimsenin anlayamayacağından bahsederler. Zaten Diyarbakır Askeri Cezaevinde tutuklu kalmış olan kişiler de orayı anlatmaya kelimelerin yetmeyeceğinden bahsetmektedir. Hasan'ın kullandığı ilaçları gören Jehat, Hasan'ın neredeyse delirmek üzere olduğunu ve adının "Deli Hasan'a" çıkmaması için doktora gittiğini öğrenir. Arkadaşının tavsiyesi üzerine o da Ermeni Hastanesi'ndeki doktora gitmeye karar verir, fakat bunu kimseye söylemez. Doktora da kendini Serdar olarak tanıtır. Bunun sebebi de aslında yaşadıklarından dolayı duyduğu utançtır. Kitabın bu bölümde Jehat'ın sorunu tam olarak belirtilmektedir ve Jehat'ın ağzından cezaevinde çektiği işkence aktarılmaktadır ve evlilik arzusunun da bu yüzden olmadığı gösterilir, çünkü kendini cinsel açıdan yetersiz görür ve normal bir ilişkiye giremez. Bir hayat kadını tarafından da erkek olarak görülmüyordu. Cezaevinde uğradığı tecavüz, coplarla dövülmesi onu sıradan bir insan olmaktan iyice uzaklaştırmış ve yalnızlaştırmıştır. Kitabın son cümlesi ise 'Kayboldu!'dur. Bu da Jehat'ın kendini aslında bir yere ait hissedememesinin simgesidir. Ailesinin beklentilerini karşılayamaması (evlilik) onu onlardan uzaklaştırdı, yaşadıklarından dolayı dava arkadaşlarının yanına dönmek istemedi.

Sadece cinsel açıdan hadım edilmedi, fikirleri de susturuldu. Oraya, yaşadıklarından dolayı onda yarattığı korkudan dolayı siyasi faaliyetlere katılmaktan çekindi ve bu zamanında Kürt milletine yapıldı. Dilleri, kültürleri unutturulmaya çalışıldı ve zorla Türkleştirilmeye çalışıldılar.

O dönemin birçok mahkumlarında bu ve benzeri durumlar yaşanmıştır. Böylelikle sadece mahkumları değil, ailelerini ve diğer yakınlarını da etkilemişlerdir. Hatta gelecek nesillere bile etkili olmuştur. Oralarda yayılan birçok hastalığın sebebi cezaevinde yapılanlar ve yaşam koşulları olmuştur. Bölge ülkeyi geriden takip ettiği için gerekli konfor ve şartlar sağlanmamıştır. Jehat gibi sıradan hayata adapte olamayan mağdurlar bir şekilde kendilerine

yeni bir yol çizmeye çalışmışlardır, onun gibi baba olma yetkisini kaybedenler ise hastalıklarına çare bulmak ya da bununla yaşamak zorunda kalmışlardır. Gördüğü işkencelerine beslediği nefret ve intikam duygusu ise bazılarını dağa çıkmaya zorunlu kılmıştır. Böylelikle Türkiye Cumhuriyeti'ne yeni bir düşman doğmuştur. 90'lı yıllarda yaşanan terör olayları sebebiyle de ülkedeki diğer vatandaşlar için de kriz bölgesi olarak görülmüştür. ABD-Irak savaşına sınır olduğu için de savaştan etkilenmiştir. Bu sebeplerden dolayı oralarda çalışmak isteyen gönüllü doktor ve öğretmen sayısı da az olmuştur ve bölgenin gelişimini etkilemiştir.

Sonuç olarak 12 Eylül 1980'de yaşanan darbeden sonra Türkiye'de günümüze dayanan bir hasar oluşmuştur. Jehat'ın yaşadıkları toplumunun önemli bir kesiminin başına gelmiştir üstelik daha vahşisine tanıklık etmişlerdir ve bu işkenceler sonucu hayatını kaybedenler olmuştur. Halkın değimiyle birçok ailenin "ocağına ateş düşmüştür." Kenan Evren rejiminin yaşattıkları, sonrasında daha kanlı bir Türkiye'ye sebep olmuştur. Faşizmin zararı bu noktada da görülmektedir. İnsanları zorla Türkleştirme çabası, onların da kendi bayraklarına, kültürlerine bağlanmasına sebep olmuştur ve Türkiye devletine dağa çıkarak savaş açmışlardır. Bir devlet olma isteği aslında geçmişten gelmektedir fakat davalarında belki de en başarılı oldukları yıllar 90'lı yıllardır. Bu noktada Türk-Kürt milliyetçiliğinden bahsedebiliriz. Ancak bu sürecin açtığı farklı kapılar da olmuştur. Kürtler Avrupa'ya yayılmıştır ve seslerini duyurmak için azmetmektedirler. Uğramış oldukları haksızlıklar onları daha hırslı yapmıştır. Zamanında eğitime önem vermelerine rağmen cahil olarak tanımlanmış olsalar da ve günümüzde de eğitime önem vermektedirler ve daha iyi yerlere gelmek için çabalamaktadırlar (siyaset, akademi, sanat vb.).

Araştırma yaparken Türk halkına ne kadar az olayın aktarıldığını fark ettim. Bunca yıl medyanın sadece Türkiye'nin elinde olması sebebiyle Türk askerine ve vatandaşına yapılan saldırılar

gösterilmiştir. Fakat medyanın ve internetin gelişmesiyle birlikte farklı kaynaklara ulaşmak kolaylaşmıştır ve bununla birlikte bilinçlenme de daha mümkün olmuştur. Bu dönemin öncesinde sadece bu konularla ilgilenenler ve çevresinde bu sorunları yaşamış olanlar bu olayların farkında olmuştur, ancak örneğin günümüzde sosyal medyada bile bu konularla alakası olmayan insanlar yapılan haksızlıkları görmemezlikten gelememektedir. Görmemezlikten gelememelerinin bir başka sebebi de Kürtlerin seslerini duyurmakta daha hırslı olmalarıdır. Ayrıca bugünlere nasıl geldiğine dair daha iyi bir anlam çıkartmak ve değerlendirme için tarihte yaşanmış isyanlar araştırmak gerekir fakat bunun daha kapsamlı bir araştırmaya ihtiyacı vardır.

Selahattin Bulut 'Hadım' adlı romanında bir kültürün nasıl susturulmaya çalışıldığını bir karakter üzerinden betimlemiştir. Jehat'ın kalabalık içerisindeki yalnızlığı, görünmez olma isteği ve cinsel eksikliği yüzünden kendini eksik hissetmesi, bir kültürün nasıl yok edilmeye çalışıldığının göstergesidir. Fakat okumuş olduğum makalelerden yola çıkarak söyleyebilirim ki; ana fikrin cezaevindeki işkencelerin olmasına rağmen çok geç değinilmiştir. Romanı okuyan her şeyden habersiz bir okuyucu asıl mesajın bir milletin/kültürün üzerine olduğunu fark edemeyebilir, bu da dışarıda beklenen etkiyi göstermez. Kitabın ilk basımının Kürtçe olmasından yola çıkarak hedef kitlenin Kürtler olduğu söylenebilir fakat Türkçeleştirilmesiyle birlikte Kürt Edebiyatı için siyasi ve gerçek olayları konu edinmesiyle birlikte önemli bir örnektir. Jehat ise o yıllarda cezaevinde tutulmuş mahkumları simgeleyen gerçek bir karakterdir.

Günümüzde Diyarbakır Askeri Cezaevi'nin akıbeti ise bazı haberlere göre okul bazı kesimlerin talebiyle müze yapılmak istenmektedir. Bir vahşetin simgesi olduğu için okul olması doğru değildir fakat günümüz Türkiye'si bu utancın arkasında durmak istemeyeceği için müze haline getirilmesi düşük bir olasılıktır. Oysa

Türkiye’de müzeleştirilmiş ‘Mamak Cezaevi’ ya da ‘Sinop Cezaevi’ gibi tarihte değerli sanatçıların ve siyasetçilerin tutulduğu önemli cezaevleri vardır. Diyarbakır Cezaevi’nin de bu noktada önemi özellikle bir milleti hedef almış olmasıdır. Nasıl Almanya’da Yahudilere özür mahiyetinde bir anıt yapılmıştır, Türkiye’nin de geçmişiyle yüzleşip Diyarbakır Askeri Cezaevini müzeleştirilmesi gerekir, çünkü orada yaşananlar ve uygulanan yanlış politika bugünümüzde yaşananlara sebep olmuştur ve ayrımcılığın bitmemesine sebep olmuştur. Özellikle faşizmin artışı son yıllarda tekrar hissedilmektedir, oysa bu iki millet yüzyıllardır aynı topraklarda yaşamaktadır ve bir arada yaşamayı da savaşmayı da başarmıştır.

Kaynakça

- Bulut Selahattin (2010): Hadım. Çev.: Muhsin Kızılkaya, İthaki, İstanbul.
 - <https://www.youtube.com/watch?v=oe--fP-7p24>
 - <https://www.youtube.com/watch?v=eKKNZ2pUVs>
 - <https://www.youtube.com/watch?v=IR0oR8V7z5M>
 - <https://www.youtube.com/watch?v=MIOZNeA3sAo>
 - <https://www.youtube.com/watch?v=SKz6vm-AtmY>
- Ahsen Sena Yüksel, Dortmund, 04.06.2020

CEZAEVİNDEKİ UYGULAMANIN TUTUKLU VE HÜKÜMLÜLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Erdoğan ÇALAK

12 Eylül 1980 ile 1 Eylül 1983 arasında Diyarbakır 5 Nolu Askeri Cezaevi'nde yapılan uygulamalar, hiç şüphesiz Türkiye Cumhuriyeti Devletinin etnik kimliklere yönelik acımasız, yok edici, insanlık dışı politikalarının en sistematik ve planlı şekilde uygulanmış halidir. “Şeyh Sait İsyanı” ve “Dersim İsyanı”na verilen karşılık olabildiğince geniş tutulan, kadınlara ve çocuklara da uzanabilen, yarayı mümkün olduğu kadar derinden kazıyarak temizlemeye çalışan birer yok ederek bastırma operasyonuyken, Diyarbakır Cezaevi'ndeki uygulamalar kişiyi insanlığından, kimliğinden soyma ve kişiliksizleştirme amacına yöneliktir. Aslında 12 Eylül Askeri Cuntasının kafasının arkasında Güneydoğu Anadolu Bölgesinde “Ermeni Soykırımına” benzer bir biçimde Kürtlerin yok edilmesi isteğinin yattığı, ancak 1980'lerin dünyasında bunu yapmanın mümkün olmadığını idrakiyle bu isteğin yerine Kürt kimliğinin yok edilmesinin konduğu açık bir biçimde görülmektedir. Cezaevindeki uygulamalara baktığınızda bunu son derece açık bir biçimde anlarsınız.

Diyarbakır 5 Nolu Askeri Cezaevi 7. Kolordu sınırları içerisindedeydi; bütün personeli er, astsubay ve subaylardan oluşuyordu ve askeri hiyerarşi içerisinde yönetiliyordu. Cezaevinin gardiyanları da, askerlik yapan erattan oluşuyordu. Cezaevi yönetimi, aynı zamanda Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanı olan 7. Kolordu Komutanı'na doğrudan bağlıydı. Diyarbakır Cezaevi ve cezaevinde uygulanan anlayış, bu politikanın oluşturulmasından

uygulanmasına kadar, darbe konseyini oluşturan beş generale ve Türk Silahlı Kuvvetleri'ne aittir.

Diyarbakır Askeri Cezaevi, Türkiye'de 12 Eylül 1980'den önce sıkıyönetime bağlı diğer askeri cezaevleriyle aynı kurallarla yönetiliyordu. 12 Eylül 1980'den sonra cezaevindeki uygulama çeşitlilikler gösterir çünkü yönetim anlayışı değişmiştir. 12 Eylül'den sonra ise, Esat Oktay Yıldırım'ın göreve gelmesine kadarki uygulama ile onun göreve gelmesinden sonraki uygulama da farklıdır. Cezaevinde 12 Eylül 1980 ile 1984 yılları arasında "birinci direniş dönemi", "teslimiyet dönemi ve vahşet uygulamaları", "ikinci direniş dönemi" diye ayrılabilir dönemler olmuştur.

Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde kalan 450 tutukluyla yaptığımız görüşmelerde bu insanların büyük bir vahşete maruz kaldıklarını gördük. Ancak bu insanlar bu vahşetten, dünyadaki benzer durumlara maruz kalan insanlara kıyasla çok fazla etkilenmemişlerdi. Görüşmelerden sonra eski tutuklulardan doldurmalarını istediğimiz travma ölçeğinde de bu durum gözleniyordu. Dünyadan bildiğimiz örneklerde, benzer bir travma yaşamış insanlar normal bir hayat yaşayabilme, kendilerine yeni bir hayat kurabilme özelliklerini kaybediyorlardı. Bu insanların büyük sıklıkla, "kendilerini ve başka insanları sevebilme" kapasiteleri ağır bir biçimde zarar görüyordu. İnsanın insana yaptığı zulüm "iyiliğe" olan inancı yok ediyordu. Tutsaklıktan kurtulduktan sonra da depresyon, intihar eğilimi ve intihar sık görülen sonuçlardı. Bu alanda Nazi toplama kamplarından kurtulanlar üzerine çok ayrıntılı çalışma ve araştırmalar yapılmıştır. Bu kişilerde ileri derecede unutkanlık vardı; büyük bir zaman süresinin hatırlanamaması hali ve bir film sahnesi gibi birden akla gelen ama yaşandığı hayat dönemi ile bağlantısı kurulamayan anılar belirgindi. Tam bir unutmaya ile bazı anıların en ince ayrıntıları ile hatırlanması iç içeydi. Kendisi de holokost kurbanlarından olan psikiyatr H. Krystal, "Survivor syndrom" diye adlandırdığı bir belirtiler kümesi tanımlamıştır. "Hayatta Kalanlar

Sendrom”unda artmış anksiyete, sürekli huzursuzluk, her an ürk-meye hazır olma, uykusuzluk, kâbuslar görme, dikkat bozukluğu, başından geçmiş bazı olaylarla ilgili olarak başka bir şeyle meşgul olmaya izin vermeyecek kadar aşırı meşguliyet, yaşanmış olayları tutarlı bir bütünlüğe dönüştürememe görülür. Hayatta kalanların çok büyük bir kısmı normal bir hayat yaşayamamış, aile kurabilenlerin çocukları ile yapılan araştırmalarda da çocukların da çeşitli sorunlar gösterdiği görülmüştür. Çocuklarda yüksek oranda depresyon, anksiyete bozuklukları (panik atak), alkol ve uyuşturucu madde alışkanlıkları saptanmıştır. Bu çocuklar yaşit-ları olan diğer çocuklarla kıyaslandıklarında öfkelerini daha aşırı biçimde dışsallaştıran veya bastıran yapıdadırlar. Annenin holo-kost kurbanı olması, babaya kıyasla, çocuklardaki yukarıda özet-lediğim riskleri daha da artırıyordu.

Diyarbakır Askeri Cezaevi tutuklularının bedensel ve fiziksel olarak çok ciddi zararlar görmüş olduklarını biliyoruz. Kırılan kemikler, dişler, ülser, eklemlerde çeşitli hasarlar çok yaygındır ve aradan neredeyse 30 yıl geçmiş olmasına rağmen bunları hâlâ tespit etmek mümkündür. Bu kadar bedensel yıpranmaya rağmen tutuklular ruhen çok daha az zarar görmüştür. Çoğu eski tu-tuklu evlenmiş, çocuk sahibi olmuş, iş yapabilmiş, toplumsal iliş-kilerini sürdürebilmiştir. Diyarbakır Cezaevi’nde yatmış olanları dinlediğinizde görürsünüz ki, özellikle “vahşet dönem”inde günün her anı işkenceye dönüştürülmüştür; halbuki toplama kampla-rında böyle sistemli bir uygulama yoktur. Bu sorunun cevabını bulmak için tutukluların tek tek ele alınması kadar, Diyarbakır As-keri Cezaevi’nin bir bütün olarak ele alınmasının da gerektiğine karar verdik. Tutukluların bir grup olarak nasıl bir süreç yaşadıklar-larını anlamanın değerlendirmemizi daha boyutlu ve gerçeğe ya-kın hale getireceğini düşündük.

Cezaevindeki grup sürecini izleyebilmek için cezaevi yöneti-minin politika ve uygulamalarının tutuklular üzerindeki etkilerini

bilmemiz gerekir. Cezaevi yönetimi cezaevinde nasıl bir ortam oluşturmuştu? Oluşturduğu ortamla tutuklulara ne yapmak istiyordu? Ortam tutukluları hangi duygu durumları içerisine sokuyordu? Korku, çaresizlik, bastırılmak zorunda kalınan öfkenin hastalandırıcı ve ruhen çökertici etkisine karşı hangi savunmalar kullanılıyordu? Hangi yollar ortamın yok edici etkisini dengeledi? Bu soruların cevapları Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde neler olduğunu daha iyi ortaya koyacaktır.

CEZAEVİ ORTAMI

Öncelikle tutukluların cezaevi kapısına gelene kadar nasıl bir süreçten geçtiklerini hatırlayalım. Tutuklanarak Diyarbakır Cezaevi'ne giren kişiler mutlaka ciddi bir işkenceden geçmiş oluyordular. O dönemde gözaltında kalma süresi 90 gündü ve bütün Türkiye'de, özellikle de Güney Doğu Anadolu Bölgesinde işkence sistematik olarak uygulanıyordu. Diyarbakır Cezaevi Hakkı Araştırma ve Adalet Komisyonu'nun yaklaşık 450 kişi ile yaptığı görüşmelerde alınan bilgilere göre, cezaevine girmeden önce işkence görüyorlardı. Savcılığa çıkmadan önce işkence izlerinin silikleşmesi için bir dönem sıkıyönetimde geçiriliyordu. Gözaltındakilerin tutulduğu bu mekânlarda dayak ve fiziki işkence yoktu. Fakat bu mekânların çok sıkışık yaşanacak kadar küçük tutulması, çok az yemek verilmesi, tuvalete gitmenin engellenmesi ve geciktirilmesi gibi yöntemlerle ihtiyaçlar birer işkenceye dönüştürülmüştü. Böylece sanığın bütün gözaltı süresi boyunca üzerinde hissettiği ruhsal baskı sürdürülmüş oluyordu. Sanık buradan savcıya ve gözaltı mahkemesinde hâkim önüne çıkıyordu. Mahkemede tutuklananlar askeri cezaevine götürülüyorlardı.

12 Eylül darbesinden hemen sonra Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde tutuklulara yapılan baskı artmaya başladı. 1980 Kasım'ında atanan yeni iç güvenlik amiri sayımlarda tek sıraya geçme, hazırol'da bekleme uygulamalarını başlattı ve bu

kurallara uymayanları döveceğini söylemeye başladı. Ardından tutukluların saç ve bıyıklarının asker gibi kesilmesi uygulamasına geçildi; yemek duası mecburi hale getirildi. Cezaevine yeni gelen tutuklular, saatlere, günlere yayılan ciddi bir kaba dayaktan geçirilerek cezaevi hücrelerine alınmaya başlandı. Yeni uygulamalara karşı çıkan cezaevinin eski tutukluları ise dövülerek hücrelere atıldılar.

Tutuklular, cezaevi idaresinin bu uygulamaları bırakması için 2 Ocak 1981'de büyük bir çoğunlukla toplu açlık grevi başlattılar. İlk açlık grevi 8 gün sürdü; ikincisi 12. günündeyken, Yedinci Koldu'dan getirilen inzibatlarla açlık grevindeki tutuklulara cop ve sopalarla dayak atıldı. Dayağa karşı çıkan tutuklular işkenceye dönen dayağa maruz kaldılar ve sürüklenerek hücrelere götürüldüler. Böylece açlık grevini sürdürmek için direnenlerle diğer tutuklular birbirinden koparıldı. Cezaevi yönetimi, direnenleri hücrelere toplayıp liderlik edenleri uzaklaştırarak, koşulları uygulamaları kabul edecek hale getirmeyi amaçlıyordu. 24 Şubat 1981 tarihine kadar süren bu uygulama ve ayıklama işlemi sonunda direnişçilerin büyük bölümü hücrelere alındı. Bu aşamada cezaevine, iç güvenlik amiri olarak Esat Oktay Yıldırım atandı.

Esat Oktay Yıldırım öncelikle, direnen tutuklulardan arındırılmış koşullara yöneldi. Koşullarda dua okuma, İstiklal Marşı okuma, görüş yerine giderken askeri yürüyüş yapma, havalandırmada marş eşliğinde askeri yürüyüş yapma, sayımda tek sıraya dizilme, koşu askeri ve subay girdiğinde ayağa kalkma, birbiriyle konuşmama, birbirinin yüzüne bakmama, gece yatarken hazırol'da uyuma gibi kurallar uygulanmaya başlandı. Bu kurallara uyulmaması, bayılına kadar dayak nedeni olarak tanımlandı. Koşu sorumluları bu kurallara uyulmasını sağlamakla görevlendirildi. Bütün koşullar birbirinden tecrit edilmişti ve mahkûmlar haberleşemiyordu.

Direnışçilerin sayısı 500-600 arasındaydı, bunlar kuralların hiçbirine uymuyorlardı. Esat Oktay direnişı kırmak için hücre salonlarına işkence tezgâhı kurdu. 35. Koğuş olarak bilinen hücre bölümünün salonunda kurulan tezgâh sabah 05.00'te çalışmaya başlıyor, akşam 17.00'de paydos ediyordu. Sırayla hücrelerden alınan tutuklulara teslim olmaları teklif ediliyor ve tutuklu kabul etmeyince işkenceye alınıyordu. Ayakta duramayacak hale gelen tutuklular daha sonra sürüklenerek hücrelere atılıyorlardı.

37. Koğuş olarak bilinen hücre bölümlerinde kalan tutuklular, "dayak düzeni al!" dendiğinde ellerini, bazen ayaklarını hücre parmaklıklarından dışarı uzatıyor ve günün 24 saati, gardiyanların yorgunluk durumuna göre cop ve kalaslarla dayak yiyorlardı.

4 Mart 1981'de, tutuklu Kemal Pir ve Hayri Durmuş önderliğinde bir grup tutuklu 35. Koğuşta ölüm orucuna başladı. Ölüm orucunun 23. gününde, 37. Koğuş denen tecritteki 110 direnişçi de 35. Koğuşa getirildi. Ölüm orucunun 30. gününde tutuklu Ali Erek mide kanamasından öldü. Bunun üzerine bir grup tutuklu daha ölüm orucuna başladı ve sayıları 28'e yükseldi. Ölüm oruçlarının 43. gününde Esat Oktay Yıldiran, koğuşa girdiğinde ayağa kalkılması dışında tüm uygulamalardan vazgeçeceğini söyledi; bu söz üzerine ölüm orucu sona erdi.

Kısa süre sonra cezaevi yönetimi kuralları tekrar dayatmaya başladı ve uymayan tutuklulara tekrar işkence yapıldı. 35. Koğuşta kalanlar 26 Mayıs 1981'e kadar direndiler, sonra kurallara uymayı kabul ettiler. Cezaevinde yaşamış olanlar bundan sonraki döneme "teslimiyet dönemi" derler.

Direnış 35. Koğuşta yenilgiye uğradıktan sonra, cezaevinin tüm koğuşlarındaki baskı çok fazla arttı. Yaşamın her anı cehennemine döndü. Cezaevi yönetimi her türlü ihtiyacı bir işkence biçimi olarak kullanıyordu. Susuzluk, açlık, uyku, temizlik, mahremiyet, vücut bütünlüğünün korunması, aşırı sıcak ve soğuktan korunma

ihtiyacı gibi ihtiyaçlar birer işkenceye dönüştürüldü. Diyarbakır Askeri Cezaevi'nin yöneticileri bu konuda dünya literatürüne geçecek bir yaratıcılık gösterdiler. Devamlı dayak atılıyordu, devamlı bir korku ve gerginlik ortamı oluşturulmuştu. Bu döneme, "vahşet dönemi" adı verilmektedir.

Bu dönemi daha iyi anlamak için, cezaevinin bir gününün nasıl geçtiğini görelim.

Gün, sabah saat 05.00'te koğuştaki nöbet tutan tutukluların "koğuş kalk!" diye bağırmasıyla başlıyordu. Hızlı şekilde giyinir, tuvalet ihtiyacını gidermek ve tıraş olmak için tuvalet kapısında tek sıraya dizilirlerdi. Tıraş olmak için ayna ve su olmadığından, bütün koğuş en fazla 15 dakika içerisinde koğuşun orta bölümünde toplanır, düzenli sıraya geçerdi. Bu süreçteki her aksama, örneğin tıraş olmamış olmak ağır bir dayak nedeniydi. Herkes belirlenen yerine geçince, koğuş sorumlusu, "rahat, hazır ol !" komutunu verirdi. Daha sonra "yerinde say, dizleri karın boşluğuna çek, çırpınırdı Karadeniz marşına başla!" komutuyla hep bir ağızdan marş başlar ve ayaklar tempoyla yere vurulurdu. Saat 07.00'deki sabah kahvaltısı gelene kadar marş söyleyip yerlerinde sayarlardı. Karavana kapıya getirildiğinde marş söylemeye ara verilirdi; koğuş sorumlusu karavanayı içeri almak için kapıya koşardı. Gardiyana topuk selamı vererek, "karavanayı içeri alabilir miyim" derdi. Gardiyan bazen "al" der, bazen de "alma" derdi. Karavana alındıysa, sorumlu koşarak koğuşa girerdi. Hazır ol vaziyetinde bekleyen tutuklulara önce "rahat, hazır ol" çeker, sonra koro halinde yemek duasını okuturdu. Dua bittiğinde gardiyana "afiyet olsun" demesi için "emret komutanım!" derdi. Gardiyan duanın okunmasını beğenmediyse "ananızın a... olsun" veya yar.. başı olsun" derdi. Gardiyanın söylediğine bütün tutuklular "sağ ol" demek zorundaydılar. Gardiyan çoğu zaman bunlarla da yetinmez, ya getirilen yemeği tuvalete döktürür ya da "ranza altı ol!"

cezası verirdi. Tutuklular 15 dakika içerisinde kahvaltı yapıp sigaralarını içmek zorundaydılar.

Kahvaltıdan sonra tek sıraya dizilen tutukluların sayımı bazen 1-2 saat sürerdi. Sayım, tutukluların art arda iki sıra olarak dizilmesi, ön sıradaki koğuş sorumlusunun topuk selamı vermesi, kısa künyesini söyledikten sonra diz çökerek oturmasıyla başlardı. Sonra diğer tutuklular numaralarını söyleyerek çökerlerdi, son tutuklu “sondur komutanım” deyince de biterdi. Sayımdan önce tutuklular her sabah bunu kendi kendilerine yüzlerce defa tekrar etmek zorundaydılar.

Sayımlara gelen subay ve komandolar ellerindeki kalasları tutukluların göğüslerine dürterken, tutuklu, numarasını yüksek sesle söylemek zorundaydı. Her sayımda tutuklulara mutlaka toplu dayak atılırdı. “Kocatepe, ranza altı ol!” işkenceleri yapılırdı. Akşam sayımında da aynı uygulamalar yapılırdı.

Duruşması olanlar mahkemeye götürülmek için koğuştan çıkarılıp ara koridora alınırdı; tek sıraya dizilirler ve her tarafları aranırdı. Bazen koğuş gardiyanları domalmış, külotunu indirmiş tutukluların makatına el feneri tutardı. Aramalar bitince tutuklular askeri yürüyüş eşliğinde, marş söyleyerek bekleme koridoruna götürülürdü. Orada saatlerce bekletilip yürüyüş halinde veya yerinde sayarak marş söylenirdi. Bilekleri kelepçeye, kolları zincire vurulur, başları birbirlerini görmemeleri için öne eğilir, sürekli coplanırlardı. O vaziyette kapalı arabalara konurlardı. Arabaların içerisinde mahkemeye gidene kadar “araba işkencesi” yapılırdı; sürekli coplanır, tekme ve yumrukla hırpalanırlardı. Araba işkencesi bittikten sonra bu sefer mahkeme başlardı. Duruşma salonuna alınan tutuklular başlar dik, gözler karşıda, eller dizlerde, sağa sola bakmadan, ne olursa olsun hiç kıpırdamadan, tuvalet, su, yemek ihtiyacı duymadan put gibi oturmak zorundaydılar.

Bu kuralları eksiksiz yerine getirmeyen tutuklulara mahkeme dönüşü arabada, bekleme koridorlarında, koğuşa konulmadan önce her türlü işkence yapılırdı.

Mahkemeye çıkmayan, koğuştaki kalan tutuklular, sayımdan hemen sonra tek sıraya dizilirdi. Koğuştaki sorumlusu eline bir kitap alır, avazı çıktığı kadar yüksek sesle, tane tane okurdu. Diğer tutuklular aynı şekilde sorumlunun okuduklarını tekrar ederlerdi. Bu uygulama saatlerce sürerdi; eli kalaslı gardiyanlar koğuştaki basar, ses kontrolü yapardı. Sesi kısılmış tutukluya “ulan ibne niye sesin çıkmıyor” diye, sesi kısılmayan tutukluya “ulan ibne niye bağır-mamışsın” diye dayak atılırdı. Kısacası, ne yapılırsa yapılsın, tek tek veya toplu olarak defalarca dayak yendirirdi.

Kitap okumadan sonra tutuklular havalandırmaya tek sıra halinde, tekmil verdirilerek ve kısa künyesi söylenilerek alınırdı. Orada ikişerli veya dörderli olarak dizilir, “rahat, hazır ol” komutu ile yürütülürlerdi. Yürüyüş sırasında dizler karın boşluğuna çekilecek, kollar sallanacak ve göğüs dışarıda olacaktı. Saatlerce marş eşliğinde yapılan bu yürüyüşlerden sonra tutuklular yerlerde süründürülür, üst üste bindirilir, sık sık falakaya yatırılır ya da ellerine 30-40 cop vurulurdu. Tutuklular, “Kocatepe, kule” ve başlarının lağıma sokulması, suratlarına pislik sürülmesine kadar onlarca değişik işkence yönteminden geçirilerek koğuştaki alınır-lardı. Yarım saatlik bir yemek molasının ardından, öğleden sonra aynı uygulamalara devam edilirdi.

Koğuştaki giren tutuklular içeride akşam sayımına kadar sayım çalışması yapardı. Akşam yemeği, dua okuma ve sayım sonrası mutlaka dayakla geçerdi. Yani cumartesi pazar demeksizin, günün tam 12 saati ayakta, nizami bir eğitim yürüyüşü ve pek çok işkencenin ardından büyük bir yorgunlukla bitirilirdi.

Geceleri saat yediden sonra her tutuklu sırtüstü, hiç kıpırdamadan yatağında yatmak, tuvalete gitmemek zorundaydı. Her

koğuşta koğuşun büyüklüğüne göre tutuklular en az iki, en fazla beş kişi olarak nöbet tutmak zorundaydı. Geceleri sürekli koğuş baskınları yapılırdı. Nöbetinde sağa sola bakan, nizami yürümeyen, aralarında konuşan, mazgal deliği açıldığında bağıarak tek-mil vermeyen nöbetçiler işkenceye tabi tutulurdu.

Günlük yaşam içinde ayrıca hastaneye, banyoya götürülmek, görüşe çıkarılmak, avukat görüşmesine götürülmek gibi her olay bir işkenceye dönüştürülmüştü. Koğuş aramaları kantin alışverişinin yapıldığı günlere denk getirilir ve yiyecekler, giyecekler, deterjan birbirine karıştırılır, kullanılamayacak hele getirilirdi. Tutukluların koltuk altı ve etek kılları çakmakla yakılırdı.

Bunlardan ayrı olarak, her koğuştan, idarenin gözüne kestirdiği bazı tutukluklar itirafçı ve işbirlikçi yapılmak için koğuş dışına alınırdı. Bu tutuklular dayaktan çok korkan, tedirgin ve yılgın olanlar arasından seçilirdi. Bunların üzerine gidilir ve devamlı koğuş kapısının dışında dayak atılırdı. Tutuklu dayakla bezdirildikten sonra rütbelilerin önüne çıkarılır ve koğuşta olanları anlatması istenirdi. İtirafçılığı ve idareyle işbirliğini kabul eden tutuklu diğer tutuklularla birlikte yaşamaya devam eder, onların programına uyar, ancak dayak yemezdi. Mahkemelerde de itirafçı olmaları istenir, mahkemede hangi arkadaşı için ne söyleyeceği, nasıl ifade vereceği idare tarafından dayatılırdı.

CEZAEVİNDEKİ UYGULAMANIN TARTIŞILMASI

12 Eylül darbesinden sonra Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde yönetim anlayışının değiştiğini görüyoruz. 12 Eylül öncesinde cezaevi hayatına uyum sağlamış eski tutukluların yeni duruma alıştırılması ve bu durumu kabullenmeleri planlanmıştı ve bu plan uygulanıyordu. Yeni gelen tutuklular ise cezaevine girişten itibaren bayıltıncaya kadar ağır bir dayakla karşılanıyordu. Arkasından 10 kişilik hücrelere 50 kişi konarak her türlü insani ihtiyacın karşılanamaz olduğu bir ortama sokuluyorlardı ve işkence hücrelerde

de sürüyordu. Bu yeni uygulamaya alıştırmaya başlanan yeni gelenlerin sayısı arttıkça, eski tutuklular üzerindeki baskı da artırılmıştı. Bu politika değişimi, beklenebileceği gibi eski tutukluların direnişiyle karşılaştı. Zaten aksi takdirde tutuklular kendi kendilerini inkâr etmiş olacaktı. Çünkü eski tutukluların hemen hepsi siyasi tutukluydu ve Kürt kimliğinin tanınması veya Kürdistan'ın kurtulması için mücadele eden siyasi örgütlerin mensupları veya sempatanlarıydılar. Çoğunluğu da PKK'lılar oluşturuyordu. PKK'lıların siyasi görüşlerinin daha az uzlaşmacı ve savaşkan olması ve sayılarının da fazla olması, genel olarak direnişin liderliğini de onların yapmasına yol açtı. Daha önce kısaca değindiğimiz direniş 1981'in ocağında başladı. Bu direniş döneminde tutuklular cezaevi yönetiminin koyduğu kurallara uymayı reddettiler; Kemal Pir, Hayri Durmuş ve arkadaşları ölüm orucuna başladılar ama idarenin kendilerine verdiği sözlere güvenerek ilk ölüm orucunu bıraktılar. Kısa bir süre sonra idare verdiği sözleri tutmama başladı ama itirazlar bir direnişe dönüşemedi ve 26 Mayıs 1981'de bütün tutuklular cezaevinin kurallarına uymayı kabul ettiler. Yani teslim oldular. Bu teslimiyetin arkasından cezaevindeki uygulamaların şiddeti çok arttı. "Vahşet dönemi" olarak anlatılan bu dönemin en önemli özelliği acıkma, susama, üşüme, temizlenme, dertleşme, konuşma gibi her türlü ihtiyacın bir işkence vasıtası haline getirilmesidir. Kaba dayak, 5x10'luk kalaslarla ve copla atılan dayaklar ve copla tecavüz uygulamaları büyük bir korku ortamı oluşturmuştur. Tutukluların büyük çoğunluğu sindirilmiş, idareye direnemez hale getirilmiştir. O dönemi anlatan tutuklular bu uygulamalar ilk başladığında kendilerinden istenenleri yerine getirirlerse, kurallara harfiyen uyarlarsa baskının ve dayanın hafifleyeceğini ve işkenceden kurtulabileceklerini zannettiklerini söylüyorlar. Ama zaman geçtikçe, bu düşüncelerinin yanlış olduğunu anlamışlardır. Ne yapılırsa yapılsın, ne kadar itaat edilirse edilsin, işkence etmek ve dayak atmak için bir bahane

bulduğunu kavramaya başlamışlardır. Cezaevi yönetiminin amacının Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde askeri bir disiplin uygulamak olmadığını, kendilerini kişiliksizleştiren, kimliksizleştiren (Kürt kimliğinden sıyırmaya çalışan), robotlaştıran ve itirafçılığa zorlayarak yok etmek isteyen bir uygulama olduğunu kuşku duyulmayacak bir şekilde anlamaya başlamışlardır. Tutuklular sürekli olarak küçümsediklerini, alay edildiklerini, onursuzlaştırıldıklarını fark etmişlerdir. Küfürler, soyma ve çıplak bırakma, her fırsatta makatların fener tutularak aranması, tutukluları birbirini taciz etmeye zorlama, makata cop sokma gibi cinsel tacizler, tutukluların kafalarının kanalizasyon çukuruna sokulması, yüzlerine pislik sürme, ranza altlarına sokma gibi uygulamalar idarenin ne yapmak istediğini açıkça ortaya koymuştur. Vahşet döneminde tutuklulara yapılanlar kuşkuyla yer vermeyecek bir biçimde sistematik ve uzun süreli bir işkence uygulamasıdır. Çok ciddi olarak planlanmış ve cezaevi yöneticileri ve gardiyanlar tarafından uygulanmıştır.

Tutuklular cezaevi yönetiminin niyetinin kendilerini ruhen “yok etmek” olduğunu, itaat etmenin işkenceyi durdurmadığını anlamaya başladıklarında, PKK'nın cezaevindeki lider kadrosu hem mahkemelerde hem de cezaevinde direnmeye tekrar başladı. Mazlum Doğan 1982 nevrunda kendisini astı, Kemal Pir ve Hayri Durmuş açlık grevinde öldüler, Ferhat Kuntay ve arkadaşları kendilerini yaktılar. Ancak bu direnişler, koşullar birbirinden tamamen soyutlanmış olduğu ve haberleşemedikleri için çok kapalı olarak yaşandı. Ama mahkeme süreçlerinin başlamış olması, sınırlı da olsa haberleşmeyi sağladı. Alınan bütün tedbirlere rağmen mahkemeye gidişler sırasında, işkence ve dayak göze alınarak bir haberleşme oluyordu. Olan biten önemli olaylar biraz zaman farkıyla da olsa bütün cezaevinde biliniyor hale geliyordu. Giderek ister mahkemede, ister hücrelerde veya koşullarda, her direnme çabası tutukluların dikkatini çekmeye başladı.

En çok ilgi duyulan konu 35. Koşušta ne olduğu, Mazlum Dođan'ın, Hayri Durmuş'un mahkemede ne söylediği haline gelmişti. Tutuklular kendileri direnemiyor, ama direnen birini de artık duygusal lider haline getiriyorlardı.

Ama esas olarak sindirilmişlik ve korku ağır bastığı için, Mazlum Doğan'ın, Kemal Pir ve Hayri Durmuş'un, Ferhat Kuntay ve arkadaşlarının bu eylemleri o dönemde bir isyana yol açmadı. Sadece yasa ve yol gösterici bir mitolojik kahraman yaratmaya dönüştü. Ama bütünü korumak için kendini feda etmek, ölümü kişiliksizleşmeye ve onursuzluğa tercih etmek anlamına gelen bu eylemler, tutukluların daha sonraki ruh hallerinin ne yönde gelişeceğini belirledi. Bütün tutuklular için ideal bir örnek ve özdeşleşecekleri bir liderlik oluşturdu.

Cezaevi yönetiminin kendi kurallarını kabul ettirmek için yaptığı baskı, tutukluları kısa bir süre içinde cezaevi yönetimine itaate sevk etmişti. Bu durumda cezaevinin bir grup olarak çocuklaştığını ve kendi varoluşunun garantisini babasının koyduğu kurallara uymaya endeksleyen bir erkek çocuk tutumu içine girdiğini görebiliriz. Buna **grup regresyonu** diyoruz.

Regresyon, ruhen daha çocuksu olan dönemlere dönmek demektir. Örneğin bir ortam 4-5 yaş arasındaki çaresizlik ve korku hissini tekrar yaşamamıza yol açıyorsa ve yeterince uzun sürüyorsa, bizi ruhen 4-5 yaşa geri götürür. Düşünce biçimimiz, kavramlarımız, duygularımız o yaş döneminin özelliklerini gösterir. Cezaevi yönetimi kurallara uyanların zarar görmemesini ve tutukluluk hallerinin normal bir biçimde sürmesini sağlasaydı, cezaevi sisteminin dayanıklılığı ve ömrü uzun olurdu. Arkadaşlarının çocuksulaşmasına ve cezaevi yönetimini de babalaştırmalarına, elbette kendi babalarına veya inançlarına ve partilerine çok bağlı olanlar direnecekti. Kendi siyasi hareketlerinin kadrosu durumunda olanlar, kendi "babalaştırdıklarına" sadakati canları

pahasına sürdürecekti ve cezaevi yönetimi karşısında onun çocuğu gibi olmayacaklardı. Kendi liderlerini itaat edilmesi gereken “iyi ve ideal baba”, cezaevi yönetimini ise baş kaldırılması gereken “kötü baba” olarak algılayacaklardı. Cezaevi yönetimi tutukluları ruhen “yok etme”ye yönelmeseydi, kadroların direnişı, o günün koşullarında tutukluların bu kadar büyük bir kısmını etkilemezdi.

Vahşet döneminde cezaevi yönetiminin kurallara uymayı temin etmeye değil kişiliksizleştirmeye, ruhen çökertmeye, kendini inkâra mecbur etmeye, kısacası “**ruhen yok etmeye**” yönelik politikaları tutuklu kitesinin yönetimle herhangi bir düzeyde ilişki kurmasını engelledi. Bunun anlamı, herhangi bir ruhsal savunma mekanizmasının kullanılabilmesinin mümkün olmaması ve büyük bir ruhsal zararın oluşmasını engellemenin bir yolunun kalmamasıdır. Cezaevi yönetiminin politikaları bu yüzden imha amacı taşır ve **insanlık suçu** ve **insanlığa karşı suç** kapsamına girer. Cezaevi yönetimiyle herhangi bir regresyon düzeyinde ilişki kurulamayınca, tutuklular ya ruhen hastalanacaktır ya da birbirlerine, birbirleriyle ilişkilerine yöneleceklerdir. Bu kadar büyük bir baskıya maruz kalan, bir küçük çocuk kadar çaresiz, korku içinde ve kendi dışındaki koşullara bağımlı hale gelmiş tutuklunun ruhsal gerilemesi artar. Yani grup daha bebensizleşir. (**Ruhsal regresyon**).

Diyarbakır Cezaevi’ndeki tutuklular birbirlerine olan bağılılıklarını artırarak kendi ruh sağlıklarını korumaya yönelmiştir. Zaten başka sağlıklı bir çare de yoktur. Bu durumda tutuklu grubunun kendisi **anne** olur ve üyesini bağına basarak onu korumaya alır. Fiziksel koşullardan koruyamasa da ruhen korumaya başlar. Bu süreç dışarıdan, tutukluların birbirleriyle dayanışmaları, birbirleri için gözyaşı dökmeleri, birbirlerinin acılarını azaltmak için yaptıkları fedakârlıklarla görünür. Tutuklular arasında, adının konulması yasak da olsa, kendiliğinden ve en sahicisinden bir komün

oluşmuştur. Benim param, senin paran, benim acım, senin acın ayrımı kalmamıştır. Bu durumda tutuklu grubu birbirine annelik yapmaktadır. Nitekim cezaevi mağdurları o günleri anlatırlarken, en katlanılmaz durumların arkadaşlarına işkence yapılmasını izlemek olduğunu söylüyorlar.

Tutukluların birbirlerine annelik yapmaya yöneldikleri bu dönemde en zayıf olanların en fazla beslendiğini, koğuş tarafından korumaya alındığını, herkesin birbirinin hayatını kolaylaştırmaya çalıştığını, yaraların bakımının koğuşça yapıldığını, birine bir yardımı dokunanın yardım edilenden çok sevindiğini ve mutlu olduğunu bütün mağdurlar anlatıyor. Yine dikkat çeken bir bulgu, tutukluların annelerinin ziyarete gelmesiyle ilgili anılarıdır. Annele-
rin ziyaret sırasındaki hallerini anlatırken, eski tutuklular büyük çoğunlukla gözyaşlarına boğuluyorlardı. Annelerle ilgili anıların çok canlı ve duygu dolu olması, büyük bir özlem içermesi, o dönemde tutukluların erken dönem anne-çocuk ilişkisine regresse olduklarının bir başka göstergesidir. Genel olarak tutukluların birbirlerine sevgilerinin ve şefkatlerinin bu dönemde çok arttığını, hatta birçok tutuklunun hayatında bu dönemin bir "altın çağ" olduğunu da söyleyebiliriz.

Bu arada mahkemelerde direnen ve siyasi savunma yapan, cezaevindeki şartlarla ilgili şikâyetlerde bulunan ve cezaevi koşullarını açıklayan tutuklular -ki bunlar cezaevine döndüklerinde yaptıkları açıklamalar ve verdikleri dilekçeler yüzünden işkenceye uğrayacaklarını biliyorlardı- diğer tutukluların gözünde giderek **ideal babalara**, kahramanlara dönüşüyorlardı. Kemal Pir, Hayri Durmuş, Mazlum Doğan doğal liderler haline gelmişti.

Böylece tutukluların ruhen sağlıklı kalabilecekleri bir matriks oluştu. Tutuklu - Ona annelik yapan koğuş arkadaşları - Direnen ve boyun eğmeyen ideal babalar. Bu koşullarda Diyarbakır

Askeri Cezaevi, olağanüstü zor dış koşullarla mücadele etmeye çalışan bir **aile** haline geldi.

Tutuklu grubu birbirlerine karşı **annelik** duyarlılığı geliştirememiş olsaydı, cezaevi yönetiminin “ruhen yok etme” amacı gerçekleştirilmiş olurdu. Nazi toplama kamplarından kurtulanların büyük çoğunluğunun normal bir hayat kuramamış, sağ kalanlar arasında çok yüksek oranda intihar görülmüş olmasının nedeni, oradaki kamp mahkûmları arasında bir dayanışmanın ve asıl olarak bir grup regresyonunun oluşmaması, herkesin kalabalıkta çok yalnız kalmış olmasıdır. Bu durum ruhen bir yok oluş ortamı yaratmıştır. Kürtlerin toplum olarak çok kardeşli olması, dayanışmacı bir dünyalarının olması Yahudilerle aralarında mutlaka bir fark yaratmıştır diye düşünüyorum.

Cezaevi yönetimi tutukluların birbirleriyle dayanışmalarının onları ayakta tuttuğunu bir süre sonra anlamaya başladı. Bu dayanışmayı kırabilmek için tutukluları birbirine dövdürmek, birbirine cinsel tacize zorlamak, birinin hatası ya da ihmali yüzünden bütün koğu su cezalandırmak gibi politikalar uygulanır oldu. Koğuşlarda yapılan marş ezberleme çalışmalarında marşı bir tutukluya öğretmekle görevlendirilen genellikle yüksek eğitilmiş tutuklu, marş yanlış söylendiğinde ağır bir biçimde dayak yiyordu ve marşı öğrenemeyen tutukludan nefret etmesi sağlanmaya çalışılıyordu. Fakat bu politikalar etkili olmadı. Tutuklular birbirlerine sıkı sıkıya bağlı kaldılar; gizlice komünler oluşturup aralarındaki fakir ve parasız arkadaşlarının temel ihtiyaçlarını karşıladılar; herkes maddi manevi elindeki her imkânı kullanarak birbirine destek olmayı, birbirine annelik yapmayı sürdürdü. Komün oluşturmak cezaevi yönetimi için ağır bir suç teşkil etmesine rağmen, kendiliğinden bir komün oluşmasını da engelleyemedi.

Bu arada cezaevi idaresi zayıf ve yılgınlaşmış tutukluları üzerlerindeki dayak baskısını artırarak itirafçı ve işbirlikçi olmaya

zorluyordu. Yaptığımız görüşmelerde, itirafçı olmaya ikna edilen tutukluların oranının yüzde 10-15 arasında olduğu söyleniyordu. Neredeyse görüştüğümüz bütün tutuklular itirafçı ve işbirlikçi olma teklifi aldıklarını, bu sırada büyük bir korku yaşadıklarını, bu tekliften büyük rahatsızlık duyduklarını anlattılar. Her şeyden önce, böyle bir teklif hakaret gibi geliyordu ve “Bunu bana niye teklif ediyorlar? Çok mu zayıf görünüyorum?” gibi sorgulamalara yol açıyordu. Sanıyorum o ağır koşullarda itirafçı olma teklifi “ya dayanamazsam ve itirafçı olursam” korkusu da oluşturuyordu. Böyle bir teklife maruz kalmak tutukluları gecelerce uykusuz bırakıyordu. Bu tedirginlik en temelde, tutuklular arasında oluşan grup bütünlüğünden ve dayanışmasından kopma korkusudur. Çünkü bu süreçte grup, küçük bir çocuk için annesi ne kadar önemli ise o kadar önemli hale gelmiştir. Tutuklunun ruh sağlığı tamamen grubun üyesi olarak kalabilmesiyle ilgilidir. Bu süreç o kadar etkilidir ki, vahşet dönemi içerisinde tahliye olan tutuklular çok uzun süre, içerde kalan arkadaşlarını düşünmeden bir bardak su içememişler, banyo yapamamışlar, yemek yiyememişler, keşke tahliye olmasaydım demişlerdir. Cezaevinden ayrılmak tutuklularda ailelerinden, annelerinden ayrılmak gibi bir duygu oluşturmuştur.

Bu anlattıklarımın, cezaevinde en büyük zararı görenlerin itirafçı olanlar olduğu anlaşılmaktadır. Bu tutuklular 12 Eylül rejiminin Kürtleri kişiliksizleştirme, kimliksizleştirme politikalarının başarılı olduğu gerçek kurbanlardır. Ne yazık ki bu insanlar tahliye olduktan sonra da kendi toplumlarının içinde kalamamış ve onursuzlaştırıldıkları, kendilerinden utanacak hale getirildikleri için muhtemelen “perişan” olmuşlardır. Biz araştırmamızda bu insanlara erişemedik. Çünkü bu duruma düşürülmüş insanlar gizlenir, görünmek istemezler. Dünyada benzer tecrübelerin yaşandığı toplumlardaki araştırmalardan, savaşlarda ölüm korkusuyla, içinde buldukları birlik için savaşamayacak hale gelen ve

birliklerinin bütünlüğünden kopan askerlerin yaşadıklarından biliyoruz ki, bu insanlar kısa süreli psikozlar, ağır depresyonlar, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı, cinsel hayatın yaşanmaması, şiddete eğilim, yüksek intihar riski gösterirler. Bütün bu klinik tablolar itirafçı olan insanların çok büyük bir ruhsal zarar gördüklerini ifade eder. Psikiyatri ihtisası yaparken, benim, işkence altında itirafçı ve işbirlikçi olan, arkadaşlarının yakalanması için polislerle operasyonlara katılan bir hastam oldu. Bu hasta intihar etmeye çalışırken yakınları tarafından fark edilerek getirilmişti. Devamlı kendisinin kötü koktuğunu, herkesin ondan çok kötü bir bok kokusu aldığını, kimsenin onu istemediğini, kendisinin de kimsenin yanına gidemediğini söylüyordu. Bu hasta ilaç tedavisinden de yararlanmadı ve taburcu edildikten kısa bir süre sonra kendini asarak intihar etti.

Diyarbakır Askeri Cezaevi'nin en fazla zarar görme olasılığı taşıyan diğer kurbanları, o dönemde orada askerlik yapan ve gardiyanlık görevini, dayak atma görevini yerine getiren erlerdir. Görüştüğümüz eski tutuklular gardiyanların birer işkenceciye dönüştüğünü anlatıyorlar. Normal bir insan başkalarına zarar vermekten rahatsızlık duyar. Bu duyguya sahip olmayan kişilere sosyopat, veya suç işleme düzeyinde bir bozukluğa sahiplerse psikopat diyoruz. Bu iki kişilik bozukluğu kategorisine giren askerler mahkûmlara şiddet göstermekten, yaptıkları işkencelerden, attıkları dayaktan keyif alarak uygulamaya yöneleceklerdir. Sosyopatik ve psikopatik kişilik bozukluklarını taşıyan gardiyanlar işkence yapmaktan zevk alan acımasız işkenceciler haline gelecektir. Mevcut kişilik sorunları ağırlaşmış, zarar verme eğilimlerini daha benimsemiş olarak askerliklerini bitireceklerdir. Muhtemelen terhis olduktan sonra öfke duydukları ve ötekileştirdikleri insanlara zarar verme eğilimleri yüzünden birer suçlu haline geleceklerdir.

Üstleri tarafından tutuklulara kötü davranması ve işkence yapması beklenen bir genç kendisinden beklenenleri benimsemez

ise, istenen özelliklerde bir gardiyan olamaz. Genç askerlere birer işkenceci olmalarını benimsetmek için tutukluların bunu hak ettikleri propagandasının yapılmış olması gerekir. Tutuklular “vatan hainleri ve bölücüler” olarak, yapılan işkencelerse vatanseverlik olarak tanımlanmıştır. Böylece tutuklular gardiyanın gözünde insanlık dışı bir muameleyi hak etmiş olurlar. Bu şartlandırmayı benimseyen genç asker, askerlik yaptığı süre içinde fazla zorlanmadan kendisinden bekleneni yerine getirebilir. Fakat bu propagandanın etkisinin dışına çıktığında, askerlik bittikten sonra iki olasılık oluşur. Ya bu şartlandırmayı kendi kendine sürdürecektir, ırkçı bir ideolojik yapılanmayı da muhafaza edecektir ya da yaptıklarından dolayı pişmanlık ve suçluluk hissedecektir.

Eğer terhis olmuş asker, askerlikte maruz kaldığı şartlandırmayı kendi kendine sürdürecektir, hem bağınaz bir ırkçı olacaktır hem de hayatı boyunca öfkesini uyandıran birilerini ötekileştirecek, içindeki öfkeyi bağlayacağı “kötüler” yaratacak, ötekileştirdiklerine şiddet uygulama eğiliminde olacaktır. O zaman yarattığı kötülere işkence etme hakkını kendisinde görecektir ve suç işleyecektir veya suç işlemeye eğilimli olacaktır. Kişilikte çok ciddi bir bozulma olmuştur, kişinin sevme kapasitesi azalmıştır. Bu kişi öfkeli, kendini beğenmiş, kavgacı, suç işleme riski yüksek, alkole, kumara, uyuşturuculara eğilimli olacaktır. Askerlikte kendisine dayatılan bakış açısını muhafaza etmeye çalışan kişilerin bazıları da korkuları artmış, takıntılı, vesveseli ve kuşkucu, kimseye güvenemeyen, psikosomatik rahatsızlıklara yatkın, gergin ve huzursuz bir kişilik yapısı oluşturur. Bu her iki tip kişilik bozulması da aslında kişinin çok ciddi bir travmaya maruz kaldığını gösterir.

Pişmanlık ve suçluluk hissedenlerse, aslında işledikleri günahın kefareti ödeme isteğiyle kendilerine bunları yaptırana karşı hissettikleri korku arasında sıkışıp kalırlar. Bu kişilerin bir kısmı kendilerini dine vererek Allah'ın affına sığınmaya, bazen ibadeti kendine eziyete dönüştürerek rahatlamaya çalışır.

Çoğunluksa çekingenleşir; insanlara kendisini açmakta, yakınlık oluşturmakta, dostluk yapabilmekte zorlanan bir insan olur. Bunların içinde, farkında olmadan kendi başlarına dertler açan, kendilerini zarar görecekleri durumlara sokanlar da yaygındır. Bir cezaevinde askerlik yaparken işkenceciye dönüşmüş olmanın en az zarar verdiği kişiler bunlardır. Çünkü bu insanlar sevme kapasitelerini kaybetmemişlerdir. Ama kendilerini sevebilmeleri zorlaşmıştır. Bu insanların da askerlik yaparken yaşadıkları bir travmadır.

Tutuklulara verilen zararın bir kısmı da cinsel tacizlerden oluşmaktadır. Bu cinsel tacizler küfürden soyup çıplak hale getirmeye, tutukluları birbirlerine cinsel tacize zorlamaya ve tutukluların makatlarına cop sokulmasına kadar uzanmaktadır. Taciz ortamını oluşturan veya cinsel tacizi bizzat uygulayan gardiyanın, bir süre sonra bu tacizlerden dürtüsel bir haz almaya başlaması olasılığı çok yüksektir. Bu durumda askerlik yapmakta olan asker sapkınlaşacaktır. Bu sapkınlık ya daha sonraki cinsel hayatının içeriğini bozacaktır ya da fantezi düzeyinde kişinin iç dünyasının bir parçası olacaktır. Dürtüsel haz ile öfkenin ve şiddetin iç içe olmasına sadizm diyoruz. Bu askerlerin gelecekteki eşleri de dolaylı bir zarar göreceklerdir.

Kendisi cinsel tacize maruz kalan tutuklu -cop sokma gibi- bundan ciddi bir ruhsal zarar görür. Bu zarar daha çok onurunun kırılması niteliğindedir. Makattan copla tecavüze maruz kalan tutuklu grubunun çok az bir kısmında istenmeyen mazoşist eşcinsel fanteziler uyanır. Bu durumda, görülen zarar iyice artar, kimlik bütünlüğü bozulur. Hasta kendisinden nefret edebilecek hale gelebilir. Böyle bir özelliği olmayan kişilerde ağır bir narsisistik yaralanma kaçınılmazdır. Nitekim görüştüğümüz tutuklular kendilerine yapılan böyle bir uygulamadan bahsetmeme eğilimindedirler.

Arkadaşlarına yapılanları, gördüklerini anlatıyorlardı ve kesinlikle isim vermiyorlardı. Aralarında muhtemelen olayın yaşandığı dönemlerde oluşmuş olan, korumaya, yarayı kaşımamaya çablayan böyle gizli bir mutabakat olması dikkat çekiciydi. Sanırım dayanışmalarının bir parçası olan bu tutum, birbirlerinin mahremiyetine saygıyı ve sevgiyi temsil ediyordu ve desteklenmesi gereken bir tutumdur. Bu yüzden, bu konunun kurcalanmasının o dönemi yaşayanlar açısından bir teşhircilik anlamı taşıyacağı ve travmatik olacağı kanaatindeyim.

Diyarbakır Askeri Cezaevi'ndeki 12 Eylül sonrası uygulamaları planlayanların ve bunların uygulanmasında sorumluluğu olanların verdikleri zarar bütün bir toplumdur. Çocuklarını vatan hizmeti yapsın diye askere gönderen ve orduya emanet eden bu halk ve onların vekilleri de bu hesabın sorulmasını talep etmelidir.

Sonuç olarak, özellikle vahşet döneminde cezaevinde bulunan tutuklulara çok yoğun bir şiddet uygulanmış olmasına rağmen, tutukluların ruhsal olarak bu şiddetle orantılı bir zarar görmediklerini tespit ettik. Bu dönemde 60'tan fazla tutuklunun öldüğünü biliyoruz. Bizim görüştüğümüz hemen her tutuklu diş kırılması, kaburga kırığı, kemik kırılmaları, kulak zarı delinmesi, eklem zararları, sigara yanıkları, tırnak dökülmeleri gibi birçok kalıcı fiziksel zararı halen taşımaktaydı. Buna rağmen çoğu eski tutuklu kendi aileleri ile ilişkilerini sürdürmüş, evlenmiş ve evliliklerini götürebilmiş, çocuklarını büyütebilmiş, sosyal ilişkilerini sürdürebilmiş, hatta siyasi bir etkinliğe dahil olabilmişlerdir. Ancak burada itirafçı olmuş olan ve en büyük ruhsal zararı görmüş olmaları beklenen tutuklu kesimine ve ayrıca birer işkenceciye dönüşmüş, gardiyanlık işlevi üstlenmek zorunda kalan askerlere erişemediğimizi bir kez daha hatırlamamız gerekir.

Bu arada travmatik durumların onarımında, dolayısıyla, oluşan ruhsal zararın azaltılmasında etkili olan faktörlere de göz atmak gerekir. Travmanın etkisinin azalmasında suçluların cezalandırılması ve adalet duygusunun tesis edilmesinin çok önemli olduğunu biliyoruz. Ne yazık ki Diyarbakır Cezaevi tutuklularına şimdiye kadar toplum bu borcunu ödemedi. Başka bir olumlu etken, “kazanmış olma, yenmiş olma” duygusudur. Görüştüğümüz neredeyse bütün tutuklular bu duyguya sahipti. Vahşet dönemini sona erdiren 3 Eylül 1982 isyanı, cezaevi yönetiminin bu isyan karşısında işkenceleri ve dayağı bırakması, cinsel tacizlere son verilmesi, koğuşların açılması tutuklularda zafer kazanma duygusu yaratmıştır. Bu duyguyla birlikte büyük bir kendine ve birbirine güven ve saygı duygusu oluşmuştur. Bu duygular da cezaevinin oluşturduğu zararın aşılmasını mutlaka kolaylaştırmıştır. 1982 eylülünden önce tahliye edilen, yani 3 Eylül kalkışmasının zafer kazanma deneyimini yaşayamamış fakat vahşet dönemi işkencelerine ve aşağılanmalarına maruz kalan eski tutukluların daha fazla travmatik bozukluk belirtileri gösterdiklerini gözledim. Bu eski tutuklular dış dünyaya yeniden adapte olmakta ciddi şekilde zorlanmıştı.

Ayrıca Diyarbakır Cezaevi’ndeki uygulamaların hesabının sorulması, tutukluların tazmin edilmesi, devletin tutuklulardan özür dilemesi, travmanın aşılmasını kolaylaştıracaktır. Diyarbakır Cezaevi’nin **müze**ye dönüştürülmesi bunun en somut uygulaması olacaktır. Diyarbakır Cezaevi’nin müze olması, bütün bir toplumun oradaki vahşeti yaşayanlara borcudur.

Kuşkusuz ki Diyarbakır Askeri Cezaevi’nde tutukluların kişilikleri, kimlikleri yok edilmeye çalışılmıştır. Onları onursuzlaştırmak ve ruhen yok etmek için her yol denenmiştir. Bu uygulama insanlığa karşı işlenmiş bir suçtur çünkü insanları korku içinde yaşayan, kimseyi ve kendisini sevemeyen, köklerine, annesine, babasına, kardeşine, arkadaşlarına, kültürüne ihanete zorlayan bir

içeriğe sahiptir. Bu uygulama amacını gerçekleştirse, insan, insan olmaktan çıkar, bir robota dönüşür ve ne kendine ne de başkalarına bir hayrı olur.

Kaynak:

<http://erdogancalak.blogspot.com/p/cezaevindeki-uygulamann-tutuklu-ve.html>

BÖLÜM 6

**İŞKENCECİ
BİR DEVLET'TEN
ADALET BEKLENEMEZ ,**

**SADECE
HESAP SORULUR!**

T.B.M.M.

B : 16

25 . 10 . 1988

O : 1

sakin, tutarlı ve bizlere yardımcı olacak bir tonda konuşmasını sürdürmesini şükranla karşıladım.

Merhum binbaşının öldürülmesi olayıyla ilgili gündem dışı konuşma olduğu için, ben de müsaadenizle önce bu olayı kısa bir hatırlatma şeklinde bilgi verdikten sonra, arkadaşımın değindiği konularda Yüce Meclise görüşlerimizi arz etme-

bir konu değildir. Olayla ilgili tahkikata başlanmış olup, devam etmektedir.

Maktul askerî şahıs olduğu için, kendisiyle ilgili ihbar -bize gelen bilgilere göre- askerî garnizona yapılmış ve korunması da askerî garnizonun yetkilileri tarafından bugüne kadar gerçekleştirilmiştir; ne Emniyet Genel Müdürlüğüne ne de İstanbul Emniyet Müdürlüğüne bu konu-

Dünyanın en şerefsiz insanı Binbaşı Esat Oktay Yıldırım, TBMM'de KAHRAMAN İLAN EDİLDİ.

T.B.M.M. - B:16 - 25.10.1988 - O:1

“ Merhum binbaşının öldürülmesi olayıyla ilgili gündem dışı konuşma olduğu için, ben de müsaadenizle önce bu olayı kısa bir hatırlatma şeklinde bilgi verdikten sonra, arkadaşımın değindiği konularda Yüce Meclise görüşlerimizi arz etmeye gayret edeceğim.

Değerli milletvekilleri, 23'üncü Piyade Tümen Komutanlığı Destek ve Harekât Kıtalarında görevli merhum Piyade Binbaşı Esat Oktay Yıldırım, 22.10.1988 Cumartesi günü askerî lojmanların önünden kalkan, Ümraniye - Topkapı seferini yapmakta olan halk otobüsüne eşi ve bir çocuğu ile binmiş ve saat 15.00 sıralarında, otobüs Kısıklı semtine geldiğinde, içinde bulunan yolcular arasındaki, kimliği henüz belirlenemeyen bir şahsın yakın mesafeden, başına iki el ateş etmesi sonucu hunharca öldürülmüştür.

Katil, olaydan sonra oradan geçmekte olan bir özel otoyolu silah zoruyla gasp ederek olay yerinden kaçmıştır. Daha sonra, gasp edilen oto, Harem Tır Parkında terk edilmiş olarak bulunmuştur. Olay yerinde 2 adet 7,65 milimetre çapında boş kovan ve 1 adet mermi çekirdeği bulunmuş, 1 mermi çekirdeği de daha sonra maktulün başından çıkarılmıştır. Olayı yapanların 2 kişi olduğu, birinin silah kullandığı, diğerinin hadiseye ve kaçışa yardımcı olduğu ve olay yerinden yaya olarak kaçtığı belirlenmiştir. Sanıkların eşkalleri tespit edilmiş, katilin robot resmi çoğaltılarak ilgililere dağıtılmıştır. Her iki sanığın yakalanarak adli makamlara teslimi konusunda gerekli gayret gösterilmektedir.

Maktulün hedef seçilerek tehdit edildiği, Bakanlığımıza resmen intikal eden bir konu değildir. Olayla ilgili tahkikata başlanmış olup, devam etmektedir. Maktul askerî şahıs olduğu için, kendisiyle ilgili ihbar -bize gelen bilgilere göre- askeri garnizona yapılmış ve korunması da askeri garnizonun yetkilileri tarafından bugüne kadar gerçekleştirilmiştir; ne Emniyet Genel Müdürlüğüne ne de İstanbul Emniyet Müdürlüğüne bu konuda korunma talebi gelmemiştir. Muhterem milletvekilleri, bu vesileyle, merhum binbaşının ailesine ve Silahlı Kuvvetlerimize başsağlığı dilemek istiyorum ve olayı nefretle kınıyorum.

Ayrıca, Binbaşı Esat Oktay Yıldırım'ın, dün Genelkurmay Başkanlığınca yapılan açıklamada belirtildiği gibi, devletin kanunları içerisinde vazifesini yapmış şerefli bir asker olduğunu da bu kürsüden bir kere daha belirtmek isterim.

Sayın milletvekilleri, arkadaşımızın bu konu vesilesiyle bize yönelttiği sorular ve bu sorular içerisinde kendi görüşlerini belirtmesi, bizim de bu konuda birkaç cümle söylememize vesile olmuştur. Bir soru soruldu; "Cezaevlerinde işkence yapılıp yapılmadığı konusunu bu Hükümet bu kürsüden açıkça ilan etsin" dendi. Geçen yılki bütçe konuşmalarında ve muhtelif defalar bu konunun Yüce Mecliste gündeme getirilmesi sırasında bu

kürsüden ifade ettim; cezaevlerinde veya herhangi bir başka yerde, emniyet kuvvetlerimizce, herhangi bir kişiye işkence yapıldığına dair delilleriyle bir olay bildirildiğinde, üstüne gitmekten çekinmedik, çekinmeyeceğiz. Hepsinin tahkikatını yapıyoruz; suçlu görülenler de gerekli cezaya çarptırılmaktadır.

Bundan hiç kimsenin kuşkusu olmasın.”

VE YANIT:

BUNDAN HIÇ KİMSENİN KUŞKUSU YOK! ALÇAK OLDUĞUNUZU HERKES BİLİYOR!

İ. Metin AYÇİÇEK

Meclis'in en azından böylesi bir alçağı "kahraman" ilan eden vekillerine uzun bir yuuuuhhh çekerek birkaç küçük not düşmek istiyorum.

O, TC Silahlı Kuvvetlerinin kendisine verdiği silah ve asker gücüyle adil bir kamu görevi yapmak yerine, elinde tuttuğu bu güçle zaten tutuklu olan kadın-erkek hatta çocukları (gerçek anlamda "çocuk") üzerinde her türlü seksüel sapıklık ve vahşeti sergileyerek sadece o günün değil, önümüzdeki yüzyılların da aşılamayacak bir vahşet ve alçaklık seviyesini sergilemiştir.

Ve milletin Meclisi olarak tanımlanan o mekânda, milletin ödediği vergilerle lüks içerisinde yaşayan vekillerinden biri bile böylesi bir seksüel sapık canı için bu övgüyü o ülkenin en "yüksek" temsil kurumunda yapabildiyse eğer; ve o ülkede o "Meclis" taşlanmadıysa, millet vekilleri yuhalanmadıysa, bu tutum, o toplumun kirlilik içinde boğulmakta olduğunun kanıtıdır.

Ve belli ki, böylesi bir kirliliği taşıyarak kovmak yerine bu vahşeti hayali gerekçeler üreterek gerekçelendiremeye, ve biraz yumuşatılmış haliyle birlikte yaşamayı tercih etmiştir. Bu, böylesi bir "iktidarla" yapılabilecek en iğrenç ve en dehşet "uyum" anlaşmasıdır. Kötülüğü, adaletsizliği, hırsızlığı, haksızlığa boyun eğmeyi, zulme gözünü kapatmayı sürdürmek, ona alışmaya çalışmak hiçbir korkuyla açıklanamaz. Tek açıklaması olur böylesi bir davranışın: Bütün olarak bir toplumun çürümüşlüğü; yani, çıkarları gereği ileride kendisine dönecek olan zulmü bugün desteklemeyi ve

efendisinin attığı kemiklerle yetinerek şükretmeyi öğrenmekte bir beis görmemesidir.

Bir Millet Meclisi düşünelim: “Ben yokken benim yerime Köpeğim Jo’ya hazırol duruşunda tekmil verecek ve “Emredersin Komutanım! diyeceksiniz!” diyebiliyor.

Ve bir Millet Meclisi bu şerefsiz caniyi öldürerek insanlığı büyük bir ayıptan kurtaran bir kahramanı “katil” olarak tanımlarken; aslında nasıl bir ahlaki çöküş içerisinde olduğunu da tescil etmiştir.

Tarihin binlerce örneğinden haksızlığa, adaletsizliğe, zulme karşı direnenlerin, en azından direnişlerinin ilk adımlarında büyük olasılıkla kitleler halinde katledilebileceklerini biliyoruz.

Ama aynı tarih bize günün güçlüsüne kayıtsız şartsız biatın karşılığı olan ilk bedelin, insan onuru olduğunu da öğretmiştir.

Hadi bakalım, iki dakikalık bir zaman boyutuna sıkıştırarak da olsa bir düşünelim: 12 Mart’ta itiraz etmediğiniz Askeri darbeden sonra bugüne kadar kaç darbe daha yaşadınız?

12 Eylül, 28 Şubat, ve iktidarı gasp eden diplomasız Cumhurbaşkanlığı vb... Ve öte yandan, sadece kendi olanaklarıyla ve devlet baskısı altında sürdürdüğü seçim çalışmalarıyla 100 civarında il ve ilçede kazanmış olduğu Belediyeleri, iktidar ve ana muhalefet denilen iktidar payandasıyla birlikte “kayyum ataması” adıyla gasp ettikçe, anlaşılmaz bir ilkeliliğin batağında olduğunu dahi fark etmeden keyfe geldiniz. O partinin milletvekillerinin, demokrasinin geliştirilmesi için atacağınız her adımı destekleyeceğini ilan etmesi üzerine iktidar ve muhalefetin sağlıklı solları yumruklarla ona saldırmasını keyifle desteklediniz.

Farkında mısın ey halkım! Çok uzun zamandır başınızda tuttuğunuz Jo’ya öylesine alıştınız ki, şimdi demokrasi-özgürlük-hukuk-adalet gibi kavramlar en çok korktuğunuz şey olan “farklı bir dil” gibi geliyor sizlere.

Ve senin ve birlikte yaşadığın halkların tarihi sana çok yanlış öğretildiği için, bugün Jo'ya tekmil verirken, onun sırtındaki mutluluğun senin kemiklerin üzerine kurgulandığının farkında bile değilsin!

İŞKENCEYE DAİR UTANÇ VERİCİ BİR KARAR

Nagehan ALÇI. 13. 06. 2018.

MEHTER marşı ve biz Türklerin gidişatıyla ilgili sıklıkla yapılan bir espri vardır. Türkiye olarak gerçekten de mehter marşındaki gibi hep bir adım ileri, iki adım geri gidiyoruz...

Bu devlet, bir yandan Kürt yurttaşlarımıza ağır ve iğrenç işkenceler yapılan Diyarbakır Cezaevi gerçeğini resmen kabul etmiş, o cezaevini müze yapmayı düşünen ve bu işkencelerden ötürü özür dilemiş bir devlet.

Öte yandan Türk yargısında, insanlara her gün pislik yedirilen ve idrar içirilen Diyarbakır Cezaevi'nde yapılanları yok sayan ve işkencecileri kollayan bakış açısı da mevcudiyetini koruyor.

Hâlâ Diyarbakır işkencelerinin “**devlet menfaatleri**” için yapıldığını düşünerek işkenceyi meşru gören bir düşünce var devletin içinde.

Örnek mi istiyorsunuz? Hem kendimin ve eşimin hem de bize tamamen zıt bir siyasal görüşe sahip **Ümit Zileli**'nin yargılandığı “**Diyarbakır Cezaevi Davası**”na ilişkin verilen kararı aktaracağım size bugün.

Biz üçümüz de aynı televizyon kanalında farklı programlarda 1980-83 arası Diyarbakır Cezaevi'nde yüzlerce mahkûmun ortak tanıklığıyla **Esat Oktay Yıldırım** yönetiminde insanlık onuruna aykırı, korkunç işkenceler yapıldığını ve PKK terör örgütünün o bölgede bu kadar güçlenmesinin en önemli sebeplerinden birinin bu olduğunu söyledik.

Aslında söylediklerimiz Amerika'nın keşfi de değil. AK Parti'den CHP'ye kadar tüm siyasi partilerden insanların ortak tespiti. Ancak böyle dedik diye, hem ben, hem **Rasim Ozan**, hem

de **Ümit Zileli** bu sözlerimiz yüzünden 105 gün hapis cezası aldı. İzmir 2. Asliye Ceza Hâkimi **Sabri Usta** üçümüze birden **“Esat Oktay Yıldırım’ın anısına hakaret”** gerekçesiyle bu cezayı verebildi!

2 ÖVÜNÇ MADALYASI VARMIŞ!

Evet yanlış okumadınız sevgili okurlar... **“Diyarbakır Cezaevi’nde işkence yapıldı ve Esat Oktay Yıldırım da bir işkenceci”** dediğimiz için yani yüzlerce insanın tanık olduğu bir hakikati söylediğimiz için 105 gün hapis cezası aldık. Belki size inanılmaz geliyor ama burası Türkiye ve bu ülkede bu da yaşandı...

Hâkim **Sabri Usta**’nın gerekçeli kararına göre Diyarbakır Cezaevi’nde 1980-82 arası işkence yapıldığı kanıtlanamamış bir olaymış. Bu sebeple hiç kimse **“Diyarbakır Cezaevi’nde işkence yaşandı”** diyemezmiş ve **Esat Oktay Yıldırım’a** da **“işkenceci”** demek yargısız infazmış. Üstelik **Esat Oktay Yıldırım**, **“Cumhurbaşkanlığı övünç madalyası”** ve **“TSK övünç madalyası”** almış bir subaymış.

Ben de bunu bu mahkeme kararıyla öğrendim. Ne diyebilirim? Devletin içindeki **“İttihatçı genetik”**i unutan hepimize güzel bir hatırlatma oldu. Yani 1980-82 arası Diyarbakır Cezaevi’ndeki **“üstün hizmet”**lerinden ötürü utanç değil devlet övünç madalyaları alan **Esat Oktay** gibi bir **“yüce insan”**a biz gazetecilerin **“işkenceci”** demesi ne haddimize!!

KÜRT YURTTAŞLARIMIZA DA İFTİRA DAVASI MI AÇACAKSINIZ?

Bence bu da yetmez! Sayın mahkemelerimiz bu işkenceleri yaşamış yüzlerce Kürt yurttaşımıza da **“iftira”** davası açmalı. Diyarbakır’a mahkeme kararıyla **“Esat Oktay Yıldırım meydanı”**

inşa edilmeli. Kürt yurttaşlarımız yaşadıkları işkenceleri anlatarak “**Esat Oktay’ın anısına hakaret ve iftira**” suçunu işlediler.

Hatta birkaç mitinginde **Esat Oktay’ın** adını anarak “**işken-ceci**” diyen ve Diyarbakır Cezaevi’ni müze yapacağını söyleyen Cumhurbaşkanı **Recep Tayyip Erdoğan’a** da Türk mahkemeleri ceza vermeli.

Demek ki bir fırsat olsa, bu “**devlet genetiği**” **Erdoğan’a** da “**gereken ceza**”yı verecek de veremiyorlar bir türlü. Maalesef gülüyoruz ağlanacak halimize sevgili okurlar, ama Türkiye’nin durumu bu.

Bu 105 gün hapis cezası adli para cezasına çevrildi ve kesinleşti. Yani böyle adaletsiz bir kararın temyizi için gidecek bir yer de yok. Sadece Anayasa Mahkemesi’ne gidilebilir. Bizler de bunu yapacağız. **Ümit Zileli’nin** avukatı **Murat Ergün’e** de aynı-sını yapmasını tavsiye ediyorum.

HSK BAŞKANI VE ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANI’NA SESLENİYORUM

Bu karar bizler açısından gurur nişanesidir ama yargımız için maalesef utanç verici. Buradan hem Adalet Bakanı Sayın **Abdulhamit Gül’e**, hem de adil hukukçu kimliğine her zaman güvendiğim iki insan HSK Başkanı **Mehmet Yılmaz’a** ve Anayasa Mahkemesi Başkanı **Zühtü Arslan’a** sesleniyorum:

Bu ülkede yaşayan 20 milyona yakın Kürt yurttaşımızın tamamının en duyarlı olduğu konu “**Diyarbakır Cezaevi**” olgusudur ve bu tür kararlar Kürt kardeşlerimizi yargıdan ve devletten soğutmak dışında hiçbir işe yaramaz.

Kesinleşmiş mahkeme kararı olmadığı için “**Diyarbakır Cezaevi’nde işkence olduğu kanıtlanamaz**” deniyorsa 15 Temmuz askeri darbe girişiminin lideri **Fethullah Gülen** ile ilgili de kesinleşmiş mahkeme kararı henüz yok.

O zaman **Gülen**'e “**terörist**” diyenler de mahkûm edilebilir. Böyle çifte standartlı, böyle adaletsiz yargı düzeni olur mu?

Kaynak: İşkenceye dair utanç verici bir karar (haber-turk.com)

DIYARBAKIR GERÇEĞİ VE TÜRK YARGISI

1980-82 arası Diyarbakır Cezaevi'nde işkence gördüğünü söyleyen yüzlerce insan var. Örneğin bu seçimlerde Saadet Partisi adayı olan **Altan Tan**'ın babası **Bedii Tan** orada işkence sonucu öldürüldü ve bu konuda **Altan Tan** dava açtı ve bu durum kanıtlandı. AK Parti'de uzun yıllar bakanlık yapmış ve şimdi de Diyarbakır milletvekili adayı olan **Mehdi Eker** de defalarca bu gerçeği dile getirdi. İYİ Parti Diyarbakır adayı **Salim Ensarioğlu**, Saadet adayı **Haşim Haşimi** bu cezaevinde yaşananları hep gündeme getirdiler.

İşkence görenler arasında **Ahmet Türk, Celal Paydaş, Mustafa Çakmak** gibi isimler de bulunuyordu. 15'inci dönem CHP Şanlıurfa Milletvekili **Celal Paydaş**, gördüğü işkencelerin etkisi sonucu kalp krizi geçirerek 13 Aralık 1988'de henüz 48 yaşında yaşamını yitirdi. Bir dönem Adalet Bakanlığı görevinde de bulunan Adalet Partili **Mustafa Çakmak** ise cezaevinde gördüğü işkencelerden sonra bir daha kendine gelemedi. **Çakmak**, 2005'te hayatını kaybetti.

Diyarbakır Cezaevi'nin mağdurlarından biri de eski Mardin milletvekillerinden **Nurettin Yılmaz**'dı. **Yılmaz**, yıllar sonra bir röportajında o günlerden söz ederken, "Diyarbakır Askeri Cezaevi Komutanı Yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım, eliyle koğuşları gösterek 'Binleri kuzu gibi ıslah ettik' dedi. 'Tam tersine, hepsini patlamaya hazır birer bomba haline getirdiniz' diye karşılık verdim" diyordu...

ORADA YAŞANAN İNSANLIK SUÇLARI

Aklıma gelen başka bir isim işkence sırasında insan dışkısı yedirildiği için dişlerini çektiren Diyarbakır'ın köklü ailelerinden birine mensup işadamı **Felat Cemiloğlu**, bir diğeri ise 2 Aralık 2009'da şüpheli biçimde öldürülen **Selim Dindar**.

Dindar o cezaevinde yaşananları şu şekilde anlatmıştı. (Bu ifade daha önce Milliyet'te de yayınlanmıştı):

“...Yumurtalık bölgemde de sigara, kibrit söndürdüler. Mahkemede bir hemşerime tebessüm ettim diye bir gardiyan elime beş milimlik çivi çaktı. Copu ısırtıp, tekmeyle vurdular ve sonra ağızımdan dişlerimi copla birlikte çıkardılar. Ağızıma soktukları copu sağa sola döndürdüler, gördüğünüz gibi ağızımı bir yanından yırttılar.

İnsanoğlunun bunları nasıl yapabildiğini hâlâ kavrayamıyorum. Gözümün önünde öyle çok olay oldu ki. Ölümler, işkenceler... Abbas Çelik diye bir köy sahibi vardı. Oğluyla birlikte içerideydi. Oğluna soktukları copu çıkartıp babanın ağızına veriyorlardı. Sonra babaya soktuklarını oğlunun ağızına veriyorlardı. Batmanlı Veli Gürgen adlı bir genci de babasıyla getirdiler ve babasının gözünün önünde işkenceyle öldürdüler.”

12 EYLÜL'E TANIK OLANLAR...

HAFIZA TALEBİ:

Dünyadaki örneklerinde olduğu gibi 12 Eylül süreciyle ilgili geçmişe yönelik bir yüzleşme talebinin önemli bir parçasını hafıza talebi diyebileceğimiz süreç oluşturur. Bu talepler genellikle anma girişimleri, mağdurların kamusal hafızasını koruyan ve tekrarlanmalarını engellemek amacıyla geçmişteki ihlallere dair müzeleri ve anıtları ve bir karşıt hafıza girişimi olarak faillerin adlarının kamusal alanlardan silinmesini içerir. Türkiye'de de geçtiğimiz haftalarda Darbeyle Yüzleşme ve Toplumsal Belleğimizi Onarma Girişimi'nin başlattığı faillerin adlarının cadde ve sokaklardan silinmesine yönelik kampanya bunun bir örneğidir.¹⁶⁹ Biz de yürüttüğümüz saha çalışmasında hafıza talebinin güçlü bir şekilde ortaya çıktığını gördük.

“Görmem inşallah. Bazı mesela, hani dolmuşla o taraflardan (Diyarbakır Cezaevi) geçtiğimizde, inan et ki yüzümü çeviririm. Yıkılsın tabi. Yıkılsın güzel bir müze yapılsın. O içerde işkencede ölenler vardı. Heykelleri dikilsin. İşkence yapanların da heykelleri konulsun. Ben öyle istiyorum.”

(Ev kadını, 77 yaşında – 16.09.2010, Diyarbakır)

Bu talepler hatırlanmak kadar yaşananların unutturulmamasını da kapsamaktadır.

“Onu değil de şöyle bir şey düşünüyorum mesela, lanetliler mezarlığı gibi bir şey sanal alemde. Bu topluma karşı suç işlemiş herkese karşı bir mezarlık hazırlamak ve bir mezar taşı dikmek gibi gerekiyor bana göre, unutmamak için, toplumsal belleği canlı tutmak için yani şimdi

Mehmet Barlas çıkıyor diyor ki demokrasi adına hesap sormak diyor. Ben senin seksende yazdıklarını da biliyorum.

Yani onun için insanlara yaptıklarını hatırlatacaksın, unutturmayacaksın bu da hesaplama, illa yargılanıp hüküm cezayı anlamda hüküm giymesi gerekmiyor ama toplumun vicdanına kazıyacak eylemleri becereceksin bulacaksın yapacaksın. Bir yargılama kurarsan, bir mahkeme kurmak olur ne bileyim ama işte bunun politik örgütlülük yapmaktır.”

(İşçi, 52 yaşında, Erkek – 08.04.2010, Ankara)

“Ya şimdi bizim halkımızın hafıza kaybı zayıf olduğu için, çok çabuk unutupuyor. Bizim bir handikapımız, inanılmaz bir şiddet uygulanan dönemi hatırlatmaya çalışmak yani. Hani vicdanlı bir insanın normalde unutmak istediği şeyi sen tekrar “unutma”, “bak hatırla sana böyle yaptılar, hepimize böyle yaptılar”, “bunlar niye sokakta gezsünler, niye komşuları” her zaman söylerim işte, ‘Tonton bir dede olarak niye bilinsin?’, ‘Torunu tarafından niye sevilsin?’ Yani onun teşhir olması, onun bilinmesi gerektiğine inanıyorum. İnsanlara karşı suç işlediysen, ya nedamet getireceksin, ‘ben pişmanım’ diyeceksin, gizlendiğin sürece ben seni gücümün oranında ortaya çıkarmaya çalışacağım. Yani bir şekilde, ‘ben, emir kuluydum’, diye hiç kimse kendini savunamaz, öyle bir şey yok. Onları, işkencecileri, tespit ettiğimiz, bulduğumuz her yerde açığa çıkaracağız, yargılayacağız. Yani bu hukuk yoluyla olur, hukuk yoluyla olmasa da olur. Teşhir edeceğiz, bilecek bakkal...”

(STK çalışanı, 48 yaşında Erkek – 31.07.2010, Tunceli)

Yukarıda da bahsettiğim gibi bellek taleplerinden biri olarak karşımıza darbecilerin izlerin kamusal alandan silinmesi çıkmaktadır.

“Yani şu anda ben darbe hukukunun ortadan kalkması, darbecilerin yargılanması ile ilgili bir demokratik kitle örgütünde görev yapıyorum. Ciddi anlamda bir faaliyet yürütüyoruz. Şimdi sonuna geliyor gibiyiz, yani mücadelemiz sonuç verdi. Yani darbecilerin, özellikle Kenan Evren’in, caddelerden, sokaklardan isimlerini yani kaldırma çalışmaları başladı, çoğu yerde kalkıyor.”

(Mimar, 52 yaşında, Kadın - 02.04.2010, Ankara)

“Zaten bu isimlerin kaldırılması filan yavaş yavaş yapılıyor falan ama bunun bir kere bir kanunla, bir anda, okullardan isimlerin vs. yani bütün bunların bir paket program olarak yapılması önemli. Bence en gerçekçi şey bu.”

(Yazar, 56 yaşında, Erkek - 16.09.2010, Diyarbakır)

Sonuçta mağdurların hafızaları aracılığıyla o güne kadar kabul görmüş resmi hafızayı ve yerleşik düzeni sorgulamak mümkün olacaktır. Genellikle devletlerin “resmi hafıza” yaratma girişimlerine karşı resmi tarihe düşen kaydı tartışmanın en önemli yolu hafıza taleplerinin dinlenmesi ve hayata geçirilmesidir. Bu, hafızanın demokratikleşmesi olarak da adlandırılabilir. Mağdur ve kurbanların yaşadıklarına ilişkin anıları kabul edilip tanınmadıkça ve toplumsal hafızanın bir parçası haline gelmedikçe de kalıcı bir barıştan bahsetmek mümkün olmayacaktır.

HAKİKAT TALEBİ:

Hakikat talebi Mithat Sancar'a göre en önemli insan haklarından ve geçmişin işlenmesi ancak hakikatin ortaya çıkarılmasıyla mümkün olacaktır.¹⁷⁰ Hakikat talebi denilince akla ilk elden "hakikat komisyonları" gelir. Bu komisyonların öncelikli amacı yakın geçmişte yaşanmış ihlallerin soruşturulması ve kaydedilmesidir. Çoğunlukla, bu türden ihlallerin tazmini ve tekrarının önlenmesi için tavsiyelerde bulunan resmi devlet birimleri olmuştur bu komisyonlar.

"Yüzleşme olabilir mesela bu konuda bir toplumsal duyarlılık yaratmak lazım filmler yapılmalı bu konuda, kitaplar yazılmalı, okullarda okutulmalı 12 Eylül mağdurları bu okullarda Almanya'da vardır Nazi döneminin mağdurları giderler okullarda anlatırlar ve o insanların mesela o dönemi yaşamış insanlar bile Almanlar o konuda utanç duyar. Çok önemlidir bu yani bir halkın utanç duyması kötü bir şey değil. Almanlar Nazi döneminde Almanların yüzde doksanı utanç duyuyorlar. Ama bizim ülkemizde bizim yaptıklarımızdan insanlarımız utanç duyuyor mu ben bu konuda şüpheliyim."

(Siyasetçi, 60 yaşında, Erkek - 15.09.2010, Diyarbakır)

"Bunlar insanlık suçu işlediler, bütün bunları bize yaptılar ve mutlaka insanlığa karşı bu suçların hesabını vermeliler ve mutlaka bunlar teşhir olmalı. İnsanlık bunların karşısında durmalı. Ben, şu anki şeyim o, beni ayakta tutanda odur ve her yerde de onun mücadelesini veriyorum."

(Gazeteci, 49 yaşında, Erkek – 10.04.2010, İstanbul)

ADALET TALEBİ:

Geçmişle hesaplaşma denilince aslında akla ilk gelen talepler sıklıkla adalet talepleri olmuştur. Türkiye'de de 12 Eylül mahkeme sürecinin başlamasıyla geçmişle hesaplaşma kavramının içeriğini dolduran kavram genellikle adalet talepleri olmuştur. Bu durum saha çalışmasında da kendini göstermiş ve bizim çalışmamız sırasında da adalet taleplerinin anlatılarda oldukça büyük bir yer kapladığı görülmüştür.

Adalet taleplerinin yerine getirilmesi geçmişle hesaplaşma adına oldukça önemli bir kavramdır elbette ancak belirtmek gerekir ki adalet talebi yalnızca mahkeme süreciyle sınırlı tutulmaması gereken kapsamlı, cezalandırıcı adaletin yanı sıra, onarıcı adalet, ekonomik adaleti de içeren yeniden dağıtıcı adalet yaklaşımlarını içeren bir talepler dizisidir.¹⁷¹

Öncelikle cezai takibatlara bakalım bu talepler İnsan hakları ihlallerinden sorumlu olanlar hakkında yürütülen adli soruşturmalar ve simgesel isimlerin yargılanması bu kapsamdadır.

“Bu cuntacıardan hesap sorulması lazım. İdam edilsin demiyorum katiyen idam cezası alsalar ben onların idamlarına karşı çıkardım çünkü idamı savunmuyorum... Bu insanları yaptıklarından ötürü hâkim karşısına çıkarmalı çünkü bunlar büyük günah işlediler 12 Eylülde. İşte kimisini yurt dışında bıraktılar kimisini öldürdüler kimisini işkence ettiler, bütün her şeyimizi elimizden aldılar.”

(Siyasetçi, 60 yaşında, Erkek – 15.09.2010, Diyarbakır)

“1973'te Allende'ye karşı düzenlenen ülke yönetimine el koyan o dönemin generallerinden General Pinochet 84 yaşında olmasına rağmen İspanya'daki bir avukatın hakkında açmış olduğu dava sonucu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde yargılandı,

mahkûm edildi. Bence süreç diye bir olay işlememelidir. Yani bu bir insanlık suçu işlenmiştir. Geriye doğru ileriye doğru değil bu darbeyi yapan ve Türkiye'yi kana bulayan bu generallerin, faşist generallerin, mutlaka yargılanması görüşümdedir. Bizim isteğimiz, bizim dileğimiz budur. Bu insanlar mutlaka yargılanmalıdır.”

(Emekli Öğretmen, 66 yaşında, Erkek – 17.09.2010, Mardin)

“Kenan Evren yargılansa ne olur? Yargılanmasa ne olur?” falan, öyle değil. Sıkıyönetim mahkemelerinin verdiği kararlar adil değil bir kere, binlerce insan hukukçu olmayanlar tarafından cezalandırılmış. Bunların açılması lazım, yeniden görülmesi lazım_hesaplaşma böyle bir şey. Bir de hesaplaşma, darbe hukukuyla hesaplaşma yani. Yani bir daha askeri vesayet sisteminin olmaması darbenin hukukunun akıllardan geçmemesi. Öyle bir hesaplaşma, böyle olacak bir hesaplaşma.”

(Emekli Öğretmen, 50 yaşında, Kadın – 28.03.2010, Ankara)

Çalışmamız sırasında “sembolik adalet” adalet diyebileceğimiz bir kısım talebin de yer tanıklıklarda aldığını gördük. Bu bağlamda tanıklar adaletin sembolik de olsa sağlanmasını önemsemektedirler.

“Bence hem 12 Eylül darbecilerinin hem de 12 Mart darbecilerinin onların hayatta kalanlarının ya da hayatta değilse bile sembolik mahkemelerle yargılanmaları icap eder. Nasıl nazım hikmetin bugün hayatta değilse bile bir yani Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına alındı. Aslında yapılması

gereken bu darbecilerin de bu iki darbeyi gerçekleştirenlerin de yargılanmaları ve toplum önünde gereken gerektiği şekliyle nitelendirilmeleri ve tanımlanmaları gerekiyor”

(Çevirmen, 63 yaşında, Erkek – 06.04.2010, Ankara)

Adalet talebi onarım programlarını kapsamaktadır. Geçmişte yaşanan ihlallerin yol açtığı maddi ve ruhsal (moral) hasarın taminine yardımcı olan devlet destekli girişimlerdir bunlar. Mağdurlara maddi ve sembolik unsurlar içeren destekler dağıtılır; bu destekler maddi tazminatlar ve resmi özürler içerebilir.

“Hala bir adalet duygusu varsa bu anlamda adil olmak anlamında bunun hesabının verilmesi gerekiyor. Karşılığı şunca yıl ceza, idam vs. değil, ben sadece bu hesabın sorulmuş olmasının bile yeterli olacağını düşünüyorum. hesabı sormaya başlamış olmak... yoksa benim şey anlamda kana kan, göze göz, diş diş, bu kadar arkadaşımız asıldı bunlarda asılsın değil. Toplum önünde geçmişte haksızlığa uğramış insanlara bir şeyin iadesi olacaksa bu onurlarının iadesi olmalı.”

(İşçi Emeklisi, 51 yaşında, Erkek – 05.04.2010, Ankara)

Güvenlik sistemi reformu da adalet talebi kapsamında ele alınabilecek talepler dizisidir. Bu girişimler ordu, polis, yargı ve bağlantılı devlet kurumlarını baskı ve yozlaşmanın araçlarından kamusal hizmet ve bütünleşmenin araçlarına dönüştürmeyi amaçlar. Benzer bir sürecin 1990'larda da işlediğini belirten Murat Çelikkan'a göre “Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun”un oluşturduğu engeller nedeniyle

şüpheliler hakkında işlem yapılamıyor ve böylece bu suç, zaman aşımına uğruyor.¹⁷²

“İdama götürürken dayak attılar, bunlarına hepsi bu köpekler yaptı yani. Bu hani masumum diyen subaylar. Daha sonra mesela bu Adana Sıkıyönetim komutanlığında görevli albay Osman Çitim bunu özellikle yazmanızı isterim, Osman Çitim daha sonra terfi etti, paşa oldu. Yani orda Serdar Soyergin’i asarken de ordaydı, Veysel Güney’i asarken de ordaydı, Mustafa Özenç arkadaşımızı asarken de ordaydı. Yani inanılmaz şeyler oldu, bunların hesabını er ya da geç soracağız. Yani bu, şimdi bunun cezasız kalması gerek. Hepsinin yargılanması lazım. Sadece idamlar bile yargı önüne getirilse sorumlularının önemli ölçüde ceza almalarına neden olur.”

(Emekli Öğretmen, 53 yaşında, Erkek – 31.03.2010, Ankara)

“Kenan Evren, işte o dönem sıkıyönetim mahkemelerinde yargıçlık yapmış kimselerden tut, dönemin idamlarına el kaldıran politikacılarına, subaylara, polislere kadar tabi benim kastım bu yargılamadan”

(Müzisyen, 31 yaşında, Erkek – 09.08.2010, İstanbul)

“Biz yüzleşmeden bahsetmiyoruz. Biz hesaplaşmadan bahsediyoruz on binlerce insanı kapsayan bir hesaplaşma. ‘Ya beş yüz bin kişiyi tutar bu, nasıl yargılayacaksınız?’ Peki bizi yargıladınız ya, altı yüz elli bin adamı yargıladınız. Kapalı spor salonlarında kurarsınız mahkemeyi, işte açık havalar kurarsınız, ama yaparsınız ama yapılabilir. İradeyle ilgili bir olay bu. Bir milyon insanı tezgahtan, bir milyon iki yüz elli

bin kişiyi tezgahdan geçirmişsin zaten, e o sokakta gezenin hepsi bir şekilde nasibini almış yani o dönemde. Niye yargılanamıyorsun yani onu anlamıyorum ya.”

(Emekli Öğretmen, 53 yaşında, Erkek – 31.03.2010, Ankara)

12 Eylül sonrası yargının işleyişinin de gösterdiği gibi Türkiye’de yargının özellikle insanlığa karşı işlenmiş suçlar kapsamına giren suçlarda devlet görevlilerinin cezalandırılmaması konusunda yürütme ile iş birliği yapıyor. Böylesi bir hukuk düzeniyle eşit, adil, demokratik bir düzen kurulamayacağı gibi, Türkiye’de hukukun üstünlüğünden bahsetmek de mümkün değil. Ayrıca söz konusu zanlıların çoğu terfi ettiriliyor ve görevlerine devam ediyor. Yani Türkiye’de barışı yürütecek bürokrasi kadrolarının bir kısmı da savaş döneminde insanlığa karşı suç işlemiş kişilerden oluşuyor.¹⁷³

“İnsanlık suçunda zaten öyle bir şey varmış hukukta... Zaman aşımı olmamalı... Yaşayan her biri... Zz suç işlemişse az, çok işlemişse çok ceza verilmeli... Bir Erdal Eren’in yaşını büyütüp de astıran insanlar villalarda yaşamamalı... O acıyı duymak için en azından bir iki ay hapiste kalmaları lazım.”

(Esnaf, 51 yaşında, Erkek – 07.05.2010, Konya)

“Bu karanlıkta kalmamalı, hesapsız kalmamalı, hesap sormalı, hatta gerekirse mesela dün 95 yaşında mıdır nedir faşist Kenan Evren o dönemin generali o bir günde ömrü kalsa bugün bir günde ömrü kalsa gerçi ömrü olsa da bence cezaevinde ölmeli... İnsanlığa karşı işlenen bir suç gerçekten nasıl

affedilir, bunu bilmiyorum. Ben şahsen af edilmemesi gereken bir suçtur ben bunu böyle düşünüyorum. ”

(STK çalışanı, 46 yaşında, Erkek – 14.09.2010, Diyarbakır)

Çalışmamızı yürüttüğümüz sırada gündemde yer alan anayasa referandumu da tanıklıklarımız arasında yer almaktadır. Görüşmecilerimiz anayasa değişikliği taleplerini dile getirmekte ve bunun yargılama sürecini başlatacak olmasını önemli bulmakta ancak adil bir yargılamanın yapılabileceğine yönelik bir inanç beslememektedir.

“(Referandum süreci için) Bu yapılan anayasa değişikliği bir tadilatır. Geçen gün sayın içişleri bakanı biz kırk elliye yakın, kırk yediye yakın bir sayıyla bizimle bir toplantı yaptı. Orada düşüncelerimizi söyledik. Bir tadilatır, yani bir köklü değişim değildir. Ama bir adımdır, bireyi özgürleştirmek toplumu demokratikleştirmek anlamında çok önemli bir adımdır ve biz bu adımı da önemsiyoruz, benimsiyoruz, çok da önem veriyoruz.”

(Emekli öğretmen, 55, Erkek – 15.09.2010, Diyarbakır)

“...şimdi bazı şeyler var AKP diyor ki bana yeni anayasaya karşıysan o zaman darbecisin. Yok canım ne münasebet yani ben sana karşıysam niye darbeci olayım yani. Darbecilere de karşıyım sana da karşıyım kardeşim yani bu kadar basit. Yani şimdi anayasanın geçici 15. maddesini kaldırılmasını olumlu buluyorum ama bu tabii yeterli değil.”

(Mimar, 52 yaşında, Kadın - 02.04.2010, Ankara)

“O hesaplaşmayı bence siyasi olarak yapmak lazım. Yani şu anda, yeni anayasa filan, işte onu da hani şu andakiler değil de, o dönemdeki kitle örgütlerinden adamlar, şu anda siyasete devam edenler, o dönemde bırakanlar değil, cidden devam edenler, sivil örgütlerden, toplumun çeşitli yerlerinden, mesleki örgütlerden, hukukçular vs hepsinin bir araya geleceği tartışacağı bir şekilde olmalı”

(Mühendis, 57 yaşında, Erkek –21.09.2010, İzmir)

Bu başlık altında değerlendirebileceğimiz bir diğer bir konu ise darbecilere verilen tüm rütbe ve unvanlar ile bunların getirdiği tüm hakların geri alınmasıdır.

“Bana göre yapılması gereken en önemli şey, ihtilal ile gelen 2 cumhurbaşkanını cumhurbaşkanlığından gelen haklarını mutlaka geri almak, iptal etmek. O dönemde de bir şekilde parlamenterlik yapan, bundan yararlanarak kurucu meclis üyesi olup da maaş alan vs. vs. bütün bunları iptal etmek gerek. Yani bundan gelen hiçbir ayrıcalıkları, şeyleri olmayıp_aksine bunlar ilgili bir kınamanın kanun olarak çıkarılması ve bunların bugün bir şekilde ödüllendirilmesi yerine açıkçası kınanması”.

(Yazar, 56 yaşında, Erkek - 16.09.2010, Diyarbakır)

“Bu saydığım insanların büyük çoğunluğu, subayların özellikle, hepsi ordudan maaş alıyorlar, orduevlerinden faydalanıyorlar şimdi, saygı görüyorlar... İşkenceci Raci Tetik, Mamak askeri cezaevi komutanı maaş alıyor şimdi, emekli maaşını alıyor, orduevinden faydalanıyor. Bu insanlık suçu işlemiş adam, binlerce onun aleyhine şahit bulunabilir ki bulunacak

şimdi mahkeme önüne çıkacaklar bu 15. madde meselesi hallolduktan sonra yargı, gideceğiz şikayet edeceğiz...”

(Emekli Öğretmen, 53 yaşında, Erkek – 31.03.2010, Ankara)

GEÇMİŞİ YARATAN KOŞULLARI ORTADAN KALDIRMAK

Yazımızı sonlandırmadan önce 12 Eylül Askeri Darbesi'yle hesaplaşmanın gerçekleşebilmesi için görüşmecilerimizden gelen toplumsal yüzleşme taleplerinin ne olduğunu aktaracağım. Anlatılardan çıkan talep kısaca darbe süreciyle yüzleşmenin hukuki, teknik bir hesaplaşmayla sınırlandırılmaması; top yekûn zihinsel bir dönüşüm içinde darbe kültürünün tartışmaya açılması; darbenin uluslararası, sınıfsal, konjonktürel nedenlerinin ortaya konmasını kapsamaktadır.

“Yüzleşme olabilir mesela bu konuda bir toplumsal duyarlılık yaratmak lazım filmler yapılmalı bu konuda, kitaplar yazılmalı, okullarda okutulmalı 12 Eylül mağdurları bu okullarda. Almanya'da vardır Nazi döneminin mağdurları giderler okullarda anlatırlar ve o insanların mesela o dönemi yaşamış insanlar bile Almanlar o konuda utanç duyar. Çok önemlidir bu yani bir halkın utanç duyması kötü bir şey değil. Almanlar Nazi döneminde Almanların yüzde doksanı utanç duyuyorlar. Ama bizim ülkemizde bizim yaptıklarımızdan insanlarımız utanç duyuyor mu ben bu konuda şüpheliyim.”

(Siyasetçi, 60 yaşında, Erkek - 15.09.2010, Diyarbakır)

“Bizim hepimizin yüzleşmemiz lazım. Tabi sistem boyutunda olduğu zaman sistemle yüzleşeceksiniz. 12 Eylül ile yüzleşmek hesaplaşmak dediğimiz olay.

Tabi bu yüzleşme hesaplaşma matematiksel bir olay değildir. Bu zihinsel bir olaydır, kültürel bir olaydır, toplumsal bir olaydır. Ben böyle bakıyorum. Teknik hukuki cezai boyutlarıyla değil. Belki o boyutları da olabilir ama asıl toplumun yüzleşmesi lazım. Hatta bir bütün olarak hepimizin kendimizle yüzleşmemiz, gerçeklerle yüzleşmemiz gerekli. Yani 12 Eylül'e hazırlayan koşulların içinde bizim rolümüz, misyonumuz ne oldu diye bir yüzleşmemiz lazım. Yani çünkü bu da bizim bir sorunumuzdur ve bunda ciddi bir hesaplaşma yapılmış değildir.”

(Avukat, 62 yaşında, Erkek – 14.09.2010, Diyarbakır)

Aslında hesaplaşmada asıl önemli olan nokta hesaplaşmanın amacının, öznesinin ve nesnesinin net bir şekilde açıklığa kavuşturulması veya iyi tanımlanmasıdır. Tanıl Bora'ya göre yapılacak olan şey suçu sorunsallaştırmak değildir ya da işkenceyi veya travmayı sorunsallaştırmak değildir. Çünkü suç kolayca bulunabilir ve bu suçtan kurtulunabilir. Ancak asıl sorun sorumluluğu yüklemektir.¹⁷⁴

Bu noktada hatırlama ve unutmamanın modern toplumlarda üstlendiği rolün önemi açığa çıkar. Modern toplumların hız, ilerleme mevhumlarına yüklediği anlamla yani değişim, yenilik ve ilerleme gibi kavramları ilke edinmiş olan modernizm düşüncesi hızlı değişimleri ve adaptasyonları içermesinden dolayı aslında bir unutmama kültürü yaratmaktadır.¹⁷⁵

Bu noktada Alman düşünür Adorno'ya baktığımızda geçmişin işlenmesi ve geçmişle hesaplaşma kavramlarını bu tehlikeler karşısında birbirinden ayırmak gerektiğine işaret eder. Çünkü geçmişin işlenmesi geçmişin aslında başka bir otorite için araçsallaştırılması niteliğini taşıyabilmektedir.¹⁷⁶ Öyle ki geçmişin

üstüne bir oldubitti çizgisi çekilip hafızanın içinin boşaltılması amacını güder. Geçmişin bu şekilde işlenmesi ise modern ahlağın ilerlemeci, dolayısıyla uzlaşmacı emellerinin önündeki engellerin kaldırılmasına yarar. Çünkü günümüzde ilerleme için uzlaşma şarttır ve hafıza/hatırlama uzlaşmayı askıya alma olanağına sahiptir. Bu koşullarda amaç anımsamanın ortadan kaldırılması, unutturulmasıdır.

Bu nedenle Adorno modern iktidarın devamlılığı ve sürdürülebilirliği için mevcut ehlileştirici toplumsal veya bireysel terapi yöntemlerini de eleştirecektir ve doğal olarak Freud'u da bu noktada karşısına alır.¹⁷⁷ Bu ehlileştirici ve uzlaşmacı yönelime zıt biçimde geçmişle hesaplaşma söz konusu olduğu zaman muhatap olan öznelere yönelinmelidir. Yani tanıklıklar geçmişle hesaplaşma pratiği içinde önemli bir yer tutar.

Bunun yanında Adorno kendi deneyimlerinden yola çıkarak Almanya için ırk önyargısına neden olan mekanizmaların bilincine varılmasının sağlanması gerektiğini savunur. Yani geçmiş ancak geçmiş olanın nedenleri ortadan kaldırılırsa tam olarak işlenmiş olacaktır. Doğal olarak nedenlerin ve koşulların bu şekilde ortadan kaldırılması ise ancak tam bir hesaplaşma ile gerçekleşebilir.

Bu bağlamda 12 Eylül'le gerçek bir hesaplaşma ancak nedenlerin ve söz konusu geçmişi oluşturan koşulların ortadan kaldırılmasıyla gerçekleşebilir aksi halde hukuk ilkelerinin ne derece uygulandığının sorgulandığı mahkemelerde gerçekleşen yargılama süreçlerinin tek başına geçmişle hesaplaşmanın gerçekleşebilmesi adına pek bir anlamı yoktur. Mahkeme sürecini tamamlayacak 12 Eylül'ün muhataplarının hafıza, daha kapsamlı bir adalet ve hakikat talepleri bu süreçte başvurulması gereken temel kaynaklardır.

12 EYLÜL TANIKLARININ GEÇMİŞLE HESAPLAŞMA TALEPLERİ

12 Eylül askeri darbesinin yarattığı etkiler üzerine konuşulmaya başlanalı çok olmadı. Ancak darbenin üzerinden neredeyse 30 yıl geçtikten sonra, 12 Eylül farklı mecralarda dile gelmeye başladı. Televizyon dizileri aracılığıyla popüler kültür alanı, 2010 yılında gerçekleşen Anayasa referandumunu, referandumun ardından 12 Eylül Mahkemesi'nin başlaması, bu süreçte gazeteler ve akademik alanda başlayan geçmişle hesaplaşma-yüzleşme tartışmaları... Geçtiğimiz dört yılda Türkiye 12 Eylül ile geç başlayan hesaplaşma sürecini, sürecin muhataplarının taleplerine ancak kısmi bir biçimde başvurarak gerçekleştirmeye çalıştı...

Oysa 12 Eylül darbesiyle hesaplaşmak için yürütülecek bir çalışma ancak 12 Eylül 1980 darbesinin öncesi ve sonrasıyla, gerek Türkiye'nin ortak toplumsal belleğindeki yerini, gerekse farklı kolektif bellek grupları için farklı anlamlarını ortaya çıkardığı, dışarıda bırakılan tanıklıklara başvurarak geçmişle hesaplaşma sürecinin başlatılmasına katkı sunduğu ve geçmişle hesaplaşmanın farklı pek çok boyutu olduğunun altını çizdiği takdirde anlamlı olacaktır. Daha önce deneyimlenmiş dünyadaki benzer örneklerde olduğu gibi, politik tartışmalara paralel olarak popüler kültürün de geçmişi ve geçmişle hesaplaşmayı nesne edinmesi; hem hakikatin ortaya çıkarılması, hem toplumsal travma olaylarının faillerinin ortaya çıkarılması yoluyla adaletin tesisi hem de egemenlerin yazdığı tarihe karşı kendi tarihlerini ortaya koyabilmenin "hayati" zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda 12 Eylül'ü yaşamış olanların tanıklıklarına başvuran bu çalışma; 12 Eylül'le ve Türkiye toplumunun daha önce yaşadığı benzer toplumsal travma olaylarıyla gerçek bir toplumsal hesaplaşmanın

nasıl, hangi biçimlerde ve hangi koşullarda gerçekleştirilebileceğine dair bir kapı açma iddiası taşımaktadır.

Kısaca belirtmek gerekirse bu çalışma, 12 Eylül'ün tanıklarının anlatıları aracılığıyla Türkiye'nin görünürde yaşadığı "geçiş süreci adaletinin" sadece mahkeme süreciyle geçirilemeyecek kadar çok boyutlu olduğu ve ancak 12 Eylül'e ilişkin hafıza, adalet ve hakikat¹⁷⁸ boyutlarının ortaya konmasıyla sağlanabileceğini ortaya koymayı hedeflemektedir. Bununla birlikte söz konusu boyutların ortaya konması ancak sürecin muhataplarının tanıklıkları aracılığıyla gerçekleşebileceğinden yazının ilerleyen bölümlerinde 12 Eylül tanıklarının hafıza, adalet ve hakikat taleplerine yer verilecektir. Başka bir ifade ile "Bir Kolektif Bellek Çalışması: 12 Eylül"¹⁷⁹ adlı saha çalışmasının verilerinden hareketle hazırlanan bu çalışma ile şimdiye kadar tarih yazımında dışarıda bırakılan kişisel tanıklıklara başvurarak, 12 Eylül sonrası başlayan sıkıyönetim içinde yaşayan öznelerin bellek, adalet, hakikat taleplerinin neler olduğu ortaya konmaya çalışılacaktır. Bu sunuş, gerçek bir toplumsal hesaplaşmanın nasıl, hangi biçimlerde ve hangi koşullarda gerçekleştirilebileceğini sorgulamayı ve böylelikle geçmişle hesaplaşma sürecine katkı sunmayı hedeflemektedir.

Bellek ve Kültür Sosyoloji Çalışmaları Derneğinin yürütmüş olduğu söz konusu çalışma ise 2010-2012 yılları arası İstanbul, Ankara, İzmir, Diyarbakır, Mardin, Çorum, Fatsa, Konya, Datça, Denizli, Yozgat, Dersim ve Uşak'ta farklı yaş gruplarından ve cinsiyetlerden 200 kişiyle yapılan derinlemesine görüşmelere dayanmaktadır. Bu saha çalışması, 1980'de 6 ile 56 yaş aralığında olan 38, 48, 58, 68, 78, 88 kuşaklarının yanı sıra 1980 sonrası doğan 98 ve 2008 kuşaklarını da kapsamaktadır. Dönemi yaşayanların kişisel tanıklıklarına başvurulmuş ve 80 sonrası kuşakların anlatıları ise bellek aktarımı bağlamında değerlendirilmiştir.

Tanıklıklara geçmeden önce çalışmanın çerçevesini çizen temel kavramları kısaca tanımlamakta fayda var. Bu amaçla "geçiş

süreci adaleti”, “geçmişle hesaplaşma” ve “tanıklık” kavramlarına kısaca değinilecektir. Ardından 12 Eylül tanıklarına yer verilecek ve geçmişin işlenmesi kavramı çerçevesinde yürütülecek bir tartışmayla yazı sonlandırılacaktır.

Geçmiş ve Tanık

‘Geçmişin işlenmesi’ mefhumu özünde geçmişin aydınlatılması ve hakikatin ortaya çıkarılmasına yönelik çalışmaları içerir ve bu çalışmaların çıkış kaynağı bir hakikat arayışıdır.¹⁸⁰ Sancar’ın belirttiği üzere hakikat hakkı (yani hakikati bilme, duyurma hakkı) en temel insani haklarından biridir. Buna mukabil bu hakkın sağlanması için bir adım olan yargılama ise geçmişteki olayların sorumlularının sembolik olarak veya olmayarak yargı karşısına çıkartılmaları ve cezalandırılmaları anlamına gelir.

Bellek ve adalet ilişkisinde sıkça atıfta bulunulan geçmişle hesaplaşma ise politik ve hukuki suçluları saptamak, onlardan kamusal olarak hesap sormak, onları yargılamak ve cezalandırmak manasını taşır.¹⁸¹ Keza suçlularla olan aidiyet bağının kesilmesi gerekir, yani kamusal alandan adlarının silinmesi gibi simgesel dışlanmaları içerir. Fakat kolaylıkla birbirine karışabilecekmiş gibi görünen geçmişin işlenmesi ve geçmişle hesaplaşma kavramlarının önemi aslında benzerliklerinde değil, farklarında yatar.

Geçiş dönemi adaleti terimi ise daha demokratik daha adil ve barışçı bir gelecek inşa edebilmek amacıyla toplumların geçmişte yaşanmış insan hakları ihlalleri, büyük ölçekli katliamlar ya da başka türden şiddetli toplumsal travmalarla yüzleşmelerine odaklanmış bir etkinlik ve araştırma alanını ifade eder.¹⁸²

Başka bir ifade ile geçiş dönemi adaleti sistemli ve yaygın insan hakları ihlallerine verilen bir yanıttır. Mağdurların tanınmasını, barış, uzlaşma ve demokrasi imkânlarının geliştirilmesini amaçlar. Geçiş dönemi adaleti özel bir adalet biçimi değil,

adaletin, yaygın insan hakları ihlallerinin yaşandığı bir dönemin ardından kendi kendisini dönüştürmekte olan toplumlara uyarlanmış halidir.¹⁸³ Geçiş döneminin ne kadar süreceği dolayısıyla söz konusu mekanizmaların ne kadar süre uygulanacağını öngörmek zordur.

Tanımlardan da anlaşıldığı gibi geçiş dönemi adaleti pek çok mekanizmanın harekete geçirilmesini gerektiren ve bu mekanizmaların birbirlerini desteklemesini öngören bütünsel bir süreçtir söz konusu dönemin etkili olabilmesi için birbirini tamamlayan bir dizi uygulamayı kapsamalıdır.

Örneğin hakikatin ifade edilmesi ya da tazminat girişimleri olmaksızın, az sayıda failin cezalandırılması bir tür siyasi intikam olarak görülebilir. İhlalleri gerçekleştirenlerin cezalandırılması ve kurumsal reformların yapılması girişimleri eşlik etmeksizin, hakikatin ifade edilmesi sadece sözlerden ibaret görülebilir. Yargılamalarla veya hakikatin ifade edilmesiyle birleşmemiş tazminatlar ise “kan parası”, mağdurların sessizliğini ya da muvafakatını satın alma girişimi olarak algılanabilir. Benzer şekilde, mağdurların meşru adalet, hakikat ve tazminat beklentilerini karşılamaksızın kurumların ıslah edilmesi, hesap verebilirlik açısından etkisiz olmakla kalmaz, kendi amaçları açısından da başarılı olması mümkün değildir.¹⁸⁴

Uygulamaların birbirini tamamlamasının yanı sıra geçiş dönemi adaleti toplumsal cinsiyet açısından da bütünlüyci bir süreç olmalıdır. Kadınların ve erkeklerin çatışmaları ve insan hakları ihlallerini nasıl farklı deneyimlediklerini araştıran bir toplumsal cinsiyet adaleti yaklaşımı da bu süreçte kritik önemdedir.

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı gibi geçiş dönemlerinde adaletin tesisi söz konusu travmatik geçmişin tanıklarının taleplerinin, resmi tarihin dışarıda bıraktıklarının kolektif hafızasının inşasından geçer ki bu da söz konusu tanıklıklara kulak

vermeyi gerekli kılar. Ancak tanıklık kavramı temel iki çekinceyi de beraberinde getirmektedir.

Latince'de "tanık" anlamına gelen iki sözcük vardır: Birinci sözcük (İngilizce'deki *testimony* –tanıklık- sözcüğünün kökeni olan) *terstis*, etimolojik olarak, bir duruşma veya davada iki hasım taraf arasında üçüncü taraf konumundaki kişiyi (*terstis*) ifade eder. İkinci sözcük *superstes* ise, bir şeyi yaşamış, olayı başından sonuna bizatihi kendisi yaşamış olduğu için buna tanıklık edebilecek kişiyi belirtir.¹⁸⁵

İtalyan düşünür Agamben, Auschwitz'ten Arta Kalanlar adlı kitabında Auschwitz deneyiminden sonra tanık kavramının tekrar tartışılması gerektiğini söyler ve tanık olanın kim olacağı üzerine bir tartışma yürütür. Tanık olan kişi bizatihi durumu yaşayan mıdır yoksa bir davada üçüncü kişi olan mıdır? Ya da duruma tanık olmuş ancak bu durumu kendi deneyiminin bir parçası haline getirmiş olan mıdır?

Agamben'de tanıklık bir boşluk içerir. "Her tanıklıkta bir boşluk var: tanıklar tanım gereği hayatta kalanlardır. Ve bu nedenle hepsi de belli ölçüde bir ayrıcalığa sahip olmuştur. Somut olarak hayatta kalması mümkün olmadığı için kimse sıradan tutsağın yazgısını anlatmamıştır."¹⁸⁶ Yani tanıklık edemeyen, asıl tanık, mutlak tanıktır"¹⁸⁷. Tanık ise insan olan, hayatta kalan ve konuşabilecek olandır. Yalnızca konuşmanın olanaksızlığının olduğu yerde tanıklık olduğu için; sadece öznelliğin yok edilmesinin olduğu yerde tanık olduğu için *muselmann*¹⁸⁸ tam tanıktır ve hayatta kalan ile *muselmann* birbirinden ayrılamazdır"¹⁸⁹

Mutlak tanığın olamayacağını iddia eden Agamben'in aksine Michael Pollack ise toplama kampı deneyimi üzerine kurduğu Tanıklık (*Temio gnage*) adlı makalesinde tanıklığı sadece bilgilendirici olan hikâyeler değil aynı zamanda kimlik inşası araçları olarak da kabul etmektedir.¹⁹⁰ Sessizliğin unutmaya demek olmadığını belirten Pollack, bilinçli sessizliği hayattaki radikal kırılmalara karşı

geliştirilen adaptasyonları anlamaya çalışan araştırmaların önündeki engel olarak görür. Pollack'a göre görüşme yoluyla toplanmış ve yazılmış tanıklıkların bütününe incelemek için tanıklıkların çeşidini, formunu bilmek gerektiğini düşünür ve farklı tanıklıkları tanımlar. Ancak toplanma biçimleri farklı da olsa tanıklıkların toplanmasında rol oynayan iki etken vardır: sağ kalanın konuşma arzusu ve dinlenme olasılığı yani kendine bir dinleyici bulması. İki etken de sağlanınca bu iki taraf arasında sosyal bir bağ kurulur ve bu bağ söylenebilecek olanların limitini belirler. Gemişin travmatik deneyimini aktive etme riski taşıyan tanıklık alma süreci Pollack'a göre bir çeşit iktidar ilişkisi barındırır.¹⁹¹

Ancak bellek çalışması yapmak kaçınılmaz olarak tanıklıklara başvurmayı gerektiren bir süreçtir. Agamben'in bahsettiği türden bir mutlak tanığın olmaması veya Pollack'ın bahsettiği türden bir iktidar ilişkisinin ve sessiz kalınması riskini barındırmasına karşın, iktidar mekanizmalarının uyguladığı sistematik şiddet durumlarının ardından yine iktidar mekanizmalarınca inşa edilen hakikat ve hafızanın karşısında yeni bir hakikatin ve hafızanın inşası için tanıklıkların toplanması son derece önemlidir.

KAYNAKÇA:

★Giorgio Agamben (2000), *Tanık ve Arşiv: Auschwitz'ten Artakalanlar*, çev: Ali İhsan Başgöl, Dipnot yayınları, Ankara

★Michael Pollack & Nathalie Heinich (1986), *Le temoignage, L'illusion biographique*. pp. 3-29.

★Mithat Sancar (2007), *Geçmişle Hesaplaşma: Unutma Kültüründen Hatırlama Kültürüne*, İletişim yayınları, İstanbul

★Tanıl Bora (2009), *Geçmişle Hesaplaşma: Müşküller ve Yordamlar "Söyledim ve Vicdanımı Kurtardım"dan Ötesi*, İçinde: *Birikim Dergisi* sayı:248, Birikim yayınları, İstanbul, pp 7-17

★Theodor Adorno, *Geçmişin İşlenmesi Ne Demektir?* Çev: Tarhan Onur İçinde: *Defter Dergisi* sayı:38, Metis, İstanbul, pp 121-137

★ <http://www.hakikatadalethafiza.org/sayfa.aspx?PagelId=150>, son erişim tarihi: 20.02.2014

www.ictj.org, son erişim tarihi: 24.02.2014

★<http://www.hakikatadalethafiza.org/duyuru.aspx?NewsId=210&LngId=1>, son erişim tarihi: 18.02.2014

MECLİS'İN HAZIRLADIĞI DİYARBAKIR CEZAEVİ RAPORU 3 YILDIR AÇIKLANMADI

Hacı BİŞKİN / GAZETE DUVAR – 2 Haziran 2021

Sedat Peker'in Diyarbakır Cezaevi'nde yaşananlar ilgili açıklamaları, Meclis'te konuyla ilgili hazırlanan raporu akıllara getirdi. Rapor aradan 3 yıl geçmesine rağmen kamuoyuna açıklanmadı.

Faili meçhul cinayetler ve 12 Eylül sonrası Diyarbakır Cezaevi'nde yaşananlar son günlerde yeniden gündeme geldi. Darbeden sonra askeri yönetime devredilen Diyarbakır Cezaevi'nde yaşanan ölümler ve sakat kalanlarla ilgili 2015'te TBMM İnsan Hakları Komisyonu bünyesinde Diyarbakır Cezaevini İnceleme Komisyonu'nun hazırladığı rapor aradan yıllar geçmesine rağmen kamuoyuna açıklanmadı. Meclis raflarında bekleyen bu raporun açıklanıp açıklanmayacağı ise bilinmiyor.

Dönemin komisyon başkanı Mustafa Yeneroğlu ve alt komisyon başkanı Orhan Miroğlu rapor hazırlanma sürecinde aktif rol alan siyasetçiler arasında oldu. Peki komisyon raporu kamuoyuna neden açıklanmadı, o dönem neler yaşandı, kimler tanık olarak dinlendi...

RAPOR NEDEN AÇIKLANMADI TARTIŞMASI

Sedat Peker'in faili meçhul cinayetler ve Diyarbakır Cezaevi ilgili "Diyarbakır Cezaevi'nde çocukların babalarına bok yedirdiniz, annelerini çıplak aradınız. Çocuğu da bunları görüp dağa gidiyor" şeklindeki sözleri sonrası eski AK Parti İstanbul Milletvekili Mustafa Yeneroğlu, Twitter hesabından, "Diyarbakır Cezaevi'nde yapılan insanlık dışı uygulamalarla ilgili içerideki sözde devleti koruyan muktedirlere rağmen alt komisyon kurduk. Dinlediklerimiz utanç vericiydi, kayıtlarda mevcut. Peki raporu niye

yayınlattırmadınız? Düşün devletin sırtından” açıklamalarında bulundu.

Bu açıklamaların üzerine komisyonun mimarlarından Orhan Miroğlu ise şu yanıtı verdi: “Mecliste, Diyarbakır Cezaevini araştırma komisyonu kurulması fikri ve teklifi bana aitti, ‘muktedirden’ kasıt nedir bilmiyorum, bu alt-komisyonun başkanı bendim, çalışmalarımızı bitirdik, elli sayfalık raporu da ben kaleme aldım. Erken seçim (2018) kararı alınınca rapor yayınlanamadı.”

RAPOR YAYINALANACAK MI?

Dönemin AK Parti Milletvekili Orhan Miroğlu, raporun erken seçim kararı alınması nedeniyle açıklanmadığını söylüyor. Peki komisyon çalışmaları nasıl yürüdü? Miroğlu, o dönem HDP ve CHP'nin komisyona üye gönderdiğini ancak MHP'nin komisyona üye göndermediğini belirtirken söz konusu çalışmalarla ilgili şu bilgileri verdi:

“Bizim çalışmamız özel bir çalışma olduğu için tanık bulmak, resmi kurumlara yazmak çok zor oldu. Büyük zorluklarla karşılaştık. Meclis tarihinde bence en sağlıklı çalışan ve Türkiye'nin çok konuşulmuş meselelerinden biri olan Diyarbakır Cezaevi çalışması derli toplu bir çalışma oldu.

Bu çalışma yaklaşık 1 buçuk yıl sürdü. 28'e yakın tanık dinlendi. Komisyondaki son tanıklığı da ben yaptım. O dönem siyasi anlamda çok iyi bir iklim vardı. Anadolu Ajansı'ndan bir gazeteci arkadaşımız da geçici olarak Meclis'te çalıştı. 1979-1989 arası bir medya taraması yaptı. 12 Eylül askeri darbesine giden yıllarda ne oldu, Diyarbakır Cezaevi nasıl kuruldu gibi bir tarama yaptık. Süreci tanımak için 170 sayfalık kitapçık oluşturduk ve komisyonun önüne koyduk. Tanıkların dinlenmesiyle birlikte bin sayfalık bir taslak oluştu. Beklentilerimiz nedir, süreçle ilgili neler oldu gibi birçok tartışma yürütüldü. Buranın müzeye dönüştürülmesi, mağduriyetler yaşamış insanların hak taleplerini sağlamak komisyonda en çok konuşulan konular oldu. Meclis Başkanının erken seçim kararı nedeniyle bütün komisyonların çalışmalarını durdurdu. Ben de Yeneroğlu'ndan sonra Meclis İnsan Hakları

Komisyonu başkanlığına getirilen Ömer Bey'le de görüşmelerim devam etti. Raporun yayımlanması talebim bu süreçte de sürdü."

Rapor bittikten sonra erken seçim kararı alındı ve raporun açıklanması da askıya alındı. Miroğlu şöyle devam ediyor: "Diyarbakır Cezaevi'yle ilgili komisyon raporunun uygun bir iklimde kamuoyuna deklare edilmesi aşamasına geldik. Ancak erken seçim kararı alındı. Bu nedenle rapor açıklanmadı. Bu konuda çok büyük ayıbımız olmadı, bu çalışma da kaybolmadı. Çalışmalar İnsan Hakları Komisyonu'nun arşivinde duruyor. Komisyon üyelerine bu çalışmaları gönderdim, 50 sayfalık raporu E-Mail gönderdim. Bu çok kıymetli bir çalışma. İnşallah Türkiye daha iyi bir iklimde bu raporu İnsan Hakları Komisyonu'na deklare eder. Bu konuda yapılan spekülasyonlar haksız, Meclis çatısı altında yapılan en kıymetli çalışmalardan biri de Diyarbakır Cezaevi oldu. Bu rapor ve tartışmalar uygun bir siyasi iklimde, faydalı olacak bir dönemde tekrar gündeme gelebilir. Hiçbir şey kaybolmuş değil. Ben o dönem sadece bir milletvekili değil, bir Diyarbakır Cezaevi mağduru olarak kendimi sorumlu hissettim ve bu sorumluluğum da devam ediyor."

ALTAN TAN'IN BABASININ ÖLÜMÜNDE SORUMLU GARDİYAN DA DİNLENDİ

Hakkaniyetle bu işi yaptığını belirten Miroğlu, komisyonda tanıklık ettiği olayları ve dikkat çeken gelişmeler için de bazı bilgiler vardı. Cezaevinde işkenceye maruz kaldığı bir tanıkla aynı koşu-şta kaldığını öğrenen Miroğlu, buna benzer birçok olay yaşadığını da söyledi. Miroğlu, en çok etkilendiği olayı ise şöyle anlatıyor:

"Komisyonda birçok şehirden gelen tanıklar konuştu. Bir tanığı da Antalya'dan bulup getirdik. Kendisi gardiyandı... Komisyonda dinledik. Bu kişi Altan Tan'ın (HDP'nin eski Milletvekili) babasının ölümünde sorumlu olanlardan biriydi. Bu suçu işleyen herkes gibi o da inkâr etti. Bu insan çok zor durumdaydı. Tanığı odama aldım. Kendisine yemek söyledik. Ne iş yapıyorsun diye sordüğümde, 'İnşaat işçisiyim' dedi. Sıradan insanları nasıl suçlu hale

getirdiklerini gördüm. Sonra Altan Bey'i çağırdık, o da bana 'keşke bu gardiyana çağırdığınız zaman ben de orada olsaydım' demişti. Bu çok zor bir şey olurdu... Saatlerce süren bir komisyon Diyarbakır Cezaevi'nde ne oldu diye tartışıyordu. Ben bunun adına bir çeşit yüzleşme seansları diyordum. Bundan sonra da milletvekili olmadım, Diyarbakır Cezaevi'yle ilgili kitaplar yazdım. O kitaplar çok okundu. Diyarbakır Cezaevi'nde yaşananları unutmamak için Diyarbakır Cezaevi'nden Mektupları ve Dijwar kitabını tekrar yayın evine göndermek istiyorum."

DİYARBAKIR CEZAEVİ'NDE NE OLMUŞTU?

Diyarbakır Cezaevi 12 Eylül askeri darbesinden sonra burada yaşanan işkencelerle ön plana çıktı. 1981-1989 yılları arasında işkenceye maruz kalan en az 34 kişi öldü, yüzlerce kişi sakat kaldı. Bu kişilerden 25'i aldığı ağır darbeler sonucu, 5'i açlık grevi sonucu vefat etti.

Bu cezaevinde işkence görenler arasında Ahmet Türk, Gülten Kışanak ve Orhan Miroğlu gibi isimler de vardı. Tutuklulardan 5'inin kendini asarak, 4'ünün kendini yakarak intihar ettiği cezaevindeki işkenceci görevlilerden hiçbiri ceza almadı. Günümüze kadar tartışmaları süren Diyarbakır Cezaevi'nde yaşananlarla ilgili birçok soru işareti ve mağdurların talepleri ise yanıt bulamadı. En son 2015 tarihinde 600 darbe mağduru dönemin sorumluları hakkında suç duyurusunda bulundu ancak savcılık zaman aşımını gerekçe göstererek yapılan suç duyuruları hakkında takipsizlik kararı verdi.

Kaynak:

Meclis'in hazırladığı Diyarbakır Cezaevi raporu 3 yıldır açıklanmadı

“DİYARBAKIR CEZAEVİ GERÇEĞİNİ ARAŞTIRMA VE ADALET KOMİSYONU”

‘DÜNYA’NIN EN KÖTÜ 10 CEZAEVİ’ arasına giren Diyarbakır Cezaevi’ndeki işkencelerle ilgili sorumlu ve suçlu olduğu iddia edilen kişilere ilişkin olarak DOSYA hazırladı. (T24)

4 yıldır sürdürdüğü çalışmaları tamamlayarak rapor haline getiren “Diyarbakır Cezaevi Gerçeğini Araştırma ve Adalet Komisyonu”, açıkladığı raporda Diyarbakır Cezaevi’ndeki işkencelerden sorumlu olduğu iddia edilen çok sayıda görevlinin ismini ilk kez gün yüzüne çıkardı.

Dünyanın en kötü 10 cezaevinden biri olarak literatüre giren Diyarbakır Cezaevi’nde işkence yaptıkları öne sürülenlerin isimleri ilk kez bir araya geldi.

‘MENGELE’ ŞİMDİ HASTANE SAHİBİ

O dönem cezaevinde görev yapan ve deşifre olmamak için “Schumacher”, “Mekansız Kazım”, “Faydalı”, “Azman”, “Mengele”, “Komutan” gibi kod adı kullananların kimliğine ise dört yıldır çalışmalarını sürdüren Diyarbakır Cezaevi Gerçeğini Araştırma ve Adalet Komisyonu ulaştı.

12 Eylül döneminde cezaevinde kalan 450 tutukluyla görüşen komisyonun çalışmalarıyla ilgili Star Gazetesi’ne bilgi veren 1978’liler Girişimi Sözcüsü Celalettin Can, “Kimi zaman kod adından, kimi zaman ise cezaevindekilerin tiplerinin tarif edilmesinden yola çıkarak sorumluların gerçek kimliğine ulaştık. Bazılarına ise fotoğraf göstererek, ‘İşkence yapan bu muydu?’ diye sorduk. Örneğin tutuklular arasında ‘Mengele’ diye bilinen kişiyi araştırdık. Yıllar sonra bir hastane açtığını (Sevgi Hastanesi’nin sahibi

Dr. Orhan Özcanlı) öğrendik. Çalışmalarımız kapsamında ayrıca o dönem cezaevinde görev yapanlara da ulaşım 'itiraf eder misiniz?' diye soracağız" dedi.

HÜKÜMET DESTEK VERMELİ

Elde ettikleri bilgi ve belgelerle 3 Mayıs'ta Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı'na yeni bir suç duyurusunda bulunacaklarını da kaydeden Can, "Hükümet de bu davanın arkasında olmalı. O dönemin sorumlularından bir kısmının hayatta olmaması bir şeyi değiştirmemeli. Bu acılarla, işkencelerle yüzleşilmeli" diye konuştu.

Raporu hazırlayan komisyon adına konuşan Doç.Dr. Murat Pakker de, o dönem cezaevinde yatan 5 bin mahkûmdan 450'sine ulaştıklarını yaklaşık 8 bin sayfa işkence ifadesi okuduklarını belirterek o tanıklıkları kayıt altına aldıklarını söyledi.

SAVCI İFADEYE ÇAĞRILDI

Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, 5 No'lu Askeri Cezaevinde 12 Eylül döneminde yaşanan işkence iddialarıyla ilgili olarak tanıkların ifadelerine başvuracak. 78'liler Girişimi Sözcüsü Celalettin Can'ın, 12 Eylül döneminde Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemesi'nde görevli bir savcının, kendilerine tanıklık yapabileceğini söylemesi üzerine, soruşturmayı yürüten Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı konuyla ilgili harekete geçti. Savcılığın aralarında o dönemde görev yaptığı belirtilen o savcının da bulunduğu bazı kişilerin bilgisine başvuracağı bildirildi. Soruşturma kapsamında, mağdurların ifadelerinden yola çıkan savcılığın bazı cezaevi görevlilerinin isimlerini de belirlediği ve "şüpheli" sıfatıyla haklarında işlem başlattığı öğrenildi.

PAŞALAR OLAĞAN ŞÜPHELİ

Komisyon raporunda Diyarbakır Cezaevi'nde 12 Eylül 1980 darbesinden sonra işlenen insanlık suçuyla ilgili olarak sorumlu ve suçlu olduğu iddia edilen isimler şöyle:

Org. Kenan Evren, Org. Nurettin Ersin, Org. Tahsin Şahinkaya, Org. Nejat Tümer, Org. Sedat Celasun, Org. Kemal Yamak (7. Kol. Kom. sonra Cumhurbaşkanlığı/ başdanışmanı),

Yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım (Cezaevi İç Güvenlik amiri, öldürüldü),

Başçavuş Mevlüt ... (Cezaevi İç Güvenlik amiri),

Yüzbaşı Abdurrahman Kahraman (Cezaevi İç Güvenlik amiri),

Dr. Orhan Özcanlı (Tutuklular arasında "**Mengele**" lakabıyla "ünlü", **Ankara Sevgi Hastanesi**'nin sahibi / Sevgi Holding Yön. Kur. Bşk.),

Binbaşı Lütfi Bayar (Cezaevi müd.),

Binbaşı Birol Şen (Cezaevi müd.),

Hâkim Binbaşı Ahmet Beyazıt (7. Kol. Adli Müş.),

Hâkim Yüzbaşı Turgut Arıbol (7. Kol. Adli Müş.),

Hâkim Binbaşı Emrullah Kaya (Mahkeme başkanı, Ankara'da avukat),

Askeri Savcı Bülent Cahit Aydoğan (Avukat),

Askeri Savcı Yüzbaşı Turgay Çağlar,

Hâkim Yüzbaşı Oktay Yüksel,

Sivil Hâkim Niyazi Erdoğan,

Hâkim Binbaşı Kamil Kavi (Mahkeme baş.),

Hâkim Nihat Beyhan Özyurt,

Hâkim Yüzbaşı Celalettin Çelik.

DİYARBAKIR CEZAEVİ RAPORU

KONU: T.B.M.M. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde oluşturulan bir Alt Komisyonun, Diyarbakır Cezaevinde incelemeler yapması.

AMAÇ: Diyarbakır Cezaevinde 24.9.1996 tarihinde meydana gelen ve 10 tutuklunun ölümü ile sonuçlanan olayları yerinde incelemek, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcısı, cezaevi mümessil savcısı, cezaevi yöneticileri, tutuklular ve diğer ilgili kişi ve kuruluşlarla görüşmek, bu konuda Komisyona açıklayıcı bir rapor sunmak.

GİRİŞ: T.B.M.M. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonununun 8 Ekim 1996 tarihli toplantısında, yukarıda belirtilen amaç doğrultusunda inceleme ve görüşmeler yapmak üzere bir Alt Komisyon kurulması kararlaştırılmıştır.

24 Ekim 1996 günü Diyarbakır'a giden Alt Komisyon üyeleri, Diyarbakır Cezaevinde görüşme ve incelemeler yaptıktan sonra 25 Ekim 1996 günü Ankara'ya, dönmüşlerdir.

HEYETİN OLUŞUMU: Diyarbakır Cezaevinde incelemelerde bulunan heyet, aşağıdaki üyelerimizden oluşmuştur:

Demir BERBEROĞLU Eskişehir Milletvekili Başkan

Hakan TARTAN İzmir Milletvekili Sözcü

Sabri ERGÜL İzmir Milletvekili Kâtip Üye

Musa OKÇU Batman Milletvekili Üye

Heyete ayrıca, Komisyon Uzmanı Ali ÇOLAK da eşlik etmiştir.

DİYARBAKIR CEZAEVİ HAKKINDA GENEL BİLGİ:

Diyarbakır Cezaevi, 1980 yılında "E Tipi" olarak Adalet Bakanlığınca yaptırılmış ancak 12 Eylül sonrası askeri yönetime devredilmiş ve Sıkıyönetim Askeri Cezaevi olarak kullanıma açılmıştır. Diyarbakır E Tipi 1 Nolu Kapalı Tutukevi 9 Mayıs 1988 tarihinde Adalet Bakanlığına devredilmiştir.

650 kişi kapasiteli olarak yapılan Diyarbakır E Tipi 1 Nolu Kapalı Tutukevinde halen 942 kişi bulunmaktadır. Bu kişilerden 857'si tutuklu 85'i ise hükümlüdür.

857 tutuklunun koşullara göre dağılımı; 243 itirafçı (11 kadın, 232 erkek), 407 PKK örgüt üyesi, 176 tarafsız, 3 Hizbullah Örgüt üyesi (1 kadın, 2 erkek), 28 adli suçlu (5 kadın 23 erkek) şeklinde,

85 hükümlünün koşullara göre dağılımı ise; 53 itirafçı (1 kadın, 52 erkek), 16 PKK örgüt üyesi, 9 tarafsız, 7 adli suçlu (1 kadın, 6 erkek) şeklindedir.

GÖRÜŞMELER:

24 Ekim 1996 günü Diyarbakır E Tipi 1 Nolu Kapalı Tutukevine giden heyetimiz yanına, Cumhuriyet Başsavcısı ve cezaevi müdürünü de alarak olay yeri hakkında bilgi aldı.

Olay yeri olan C Blok 4 ve 5 nolu şebeke kapıları arasında yer almaktadır. C Bloğun yer aldığı koridorun eni 4.62 m., boyu 17 metredir. Daha sonra 5 nolu şebeke kapısının tutuklular tarafından zorlanarak açılmasıyla olayın yayıldığı D Blok ise 30 m. uzunluğundadır. C Bloğa 5-6-7-9-11-35-36 nolu koşullar açılmaktadır. 5-6-7 nolu koşullarda adli tutuklular, 9-11 nolu koşullarda itirafçılar, 35-36 nolu koşullarda siyasi (PKK) tutuklular bulunmaktadır.

SİYASİ TUTUKLULAR (PKK) İLE GÖRÜŞMELER:

Heyetimiz, ilk olarak olay yeri hakkında ön bilgi aldıktan sonra, cezaevini tanımak amacıyla cezaevi içinde incelemeler yaparken avukat görüş yerinde tesadüfen karşılaştığı 6 siyasi (PKK) tutuklu ile görüşmüştür. Heyet ile önce konuşmak istemeyen tutuklular cezaevi yönetiminin dışarı çıkarılması üzerine heyetle konuşmayı kabul etmiştir. Bu tutuklulardan yalnızca bir tanesinin olay günü C Bloкта yer alan ve olay yerini görmesi olanaklı olan 35 nolu koğuşta olduğu, diğerlerinin olay yerini görmeyen 17 nolu koğuşta buldukları tespit edilmiştir.

Olay günü C Bloкта olan bu tutuklu;

24 Eylül günü öğlene doğru 31 kişilik bir grup tutuklunun görüşe giderken 35 nolu koğuşun mazgalım açarak ziyaretçilerinin getirdiği yiyecekleri koymak amacıyla leğen ve benzeri malzeme istediğini, bunun üzerine bir gardiyanın bunun yasak olduğunu söylediğini ve bu arada Fetih Ahmet isimli başgardiyanın çağrıldığını, Fetih Ahmet'in hakaret ve küfür ederek mazgalı kapatmaya çalıştığını, tutukluların izin vermemesi üzerine "size gösteririm" diye tehditler savurarak diğer gardiyanlarla ayrıldığını ve şebeke kapılarını kapattırdığını, bütün tutukluların bu yaklaşım karşısında şaşırıldığını çünkü daha önceden koğuşlar arası malzeme alışverişinin sürekli olarak yapıldığını, tutukluların olayı yatıştırmak istemesine karşın İdarenin uzlaşmaya yanaşmadığını, tutukluların toplu değil birer ikişer olay yerinden ayrılalım biçimindeki talebinin de idare tarafından reddedildiğini, cezaevinde olağandışı bir hareketliliğin yaşanmaya başladığını, mutfak tarafında askerlerin, görüş kabinleri tarafında ise çevik kuvvetin görüldüğünü, bunların başlarında kask. ellerinde demir çubuk ve tahta sopalar olduğunu, saat 16.00' ya doğru şebeke kapılarının açılarak bunların "Allah Allah" sesleri arasında saldırıya geçtiğini, tutuklulara karşı çok acımasız davrandıklarını, ilk darbe alanlardan birinin kafasına vurulmasıyla kendi etrafında döndükten sonra yere düşerek kımıldamadan kaldığını, korkudan koridorun karanlık kısımlarına doğru saklanmak isteyen bir kaç kişinin de oralarda yakalanarak acımasızca

dövüldüğünü, ölümlerin çoğunun burada gerçekleştiğini, heyetimize ifade etmiştir.

Heyetimizin sorduğu sorular üzerine aynı tutuklu;

Cezaevinde o anda birkaç yüz asker ve polisin bulunduğunu ancak bunlardan bir kısmının müdahaleyi gerçekleştirdiğini, içlerinde özel tim görüntüsünde (sakallı-bıyıklı) birkaç kişinin de bulunduğunu, müdahaleyi gerçekleştirenlerin özellikle tutukluların kafalarına vurduğunu, belirtmiştir.

Avukat görüş yerinde gerçekleştirilen bu görüşmeden sonra heyetimiz, bir başka odada siyasi tutuklulardan (PKK) C Blokta yer alan 35 ve 36 nolu koğuşların temsilcileri olan Bayram ALTIN, Yaşar ASLAN, Şevket ŞEKER, Ercan ASLAN ile görüşmüştür.

35 ve 38 nolu koğuş temsilcileri adına konuşan Bayram Altın;

24 Eylül günü 18 ve 29 nolu koğuştan 30 kişilik bir grup tutuklunun aile görüşüne giderken C Blok'a geldiklerinde 36. koğuşun mazgalından görüşe gelenlerden alacakları yiyecekleri koymak amacıyla leğen istediklerini, bu sırada gece aramalarında koğuş duvarlarına MHP sloganları yazan ve politik kimliğini her zaman belli eden Ahmet Fethi ONAT isimli başgardıyanın mazgalları kapatarak hakaret ve küfür ettiğini, tutukluların buna karşı koyduğunu ve aralarında tartışma çıktığını, bunun üzerine kendilerinin mazgallara geldiğini ve olaya müdahale ederek her iki tarafı sakin olmaya çağırdıklarını, o andan itibaren olayları bütünüyle izlediklerini, başgardıyan ve diğer gardıyanların giderken şebeke kapılarını tutukluların üzerine kapatarak görüşe gidilmesine engel olduklarını, bir kaç dakika sonra aralarında bütün müdürler, iki silahlı subay, bazı gardıyan ve başgardıyanların bulunduğu kalabalık bir grubun gelerek tutukluları tehdit ederek, onlara küfürler ettiğini, kendilerinin müdürleri ikna etmeye çalıştıklarını, arkadaşları hakkında yasal bir işlem yapılacaksa arkadaşlarının savcıya ifade verebileceklerini, görüşe

göndermeyeceklerse koğuşlara dönmelerine izin verilmesini istediklerini, ancak bu diyalog çabasının sonuçsuz kaldığını, müdürlerin gardiyanlardan anahtarları alarak "biz birazdan nasıl geleceğimizi gösteririz" diye tehditler savurarak gittiklerini, saat 15.30-16.00'ya kadar tutukluların C Bloкта bekletildiğini, bu esnada revirden dönen 3 kişinin gruba katılmasıyla sayının 33'e çıktığını, mutfak tarafından kafalarında kask, ellerinde kalkan ve cop bulunan askerlerin geldiğini, diğer yönden aynı teçhizata sahip çevik kuvvet polisinin geldiğini, saat 16.00'ya doğru bunların kapılan açarak saldırıya geçtiğini, saldırı üzerine grubun kenetlenerek slogan atmaya başladığını, saldıranların daha önceki saldırılarda hiç olmayan bir şekilde vücuda değil doğrudan kafaya vurduklarını, saldırı sona erdikten sonra tutukluların tümünün yerde sürüklenerek görüş kabinlerine götürüldüğünü, üst üste yerlere atıldığını, sürüklenirken görevlilerin tutuklulara vurmaya devam ettiğini, bundan sonrasını görmediklerini ancak olayı yaşayan ve Gaziantep'e sevk edilenlerin kendilerine ulaştırdıkları ifadelerinden öğrendiklerini, başlarında subay bulunan bir grubun yerde yatanları "ya itirafçı olursunuz ya da ölürsünüz" diyerek tehdit ettiğini, burada iki kişinin itirafçılığı kabul ettiğini, olaylar çıkmadan önce itirafçı olarak grubun içinden ayrılan bir kişi ile kimi gardiyan ve müdürlerin bazı arkadaşlarını göstermesi üzerine bunların seçilerek öldürüldüğünü, diğerlerine işkence yapılmaya devam edildiğini, arkadaşlarının hastaneye götürülmeden 1 saat kadar bekletildiğini, yaralı oldukları halde 14 kişinin Gaziantep'e sevk edildiğini, bu olayın planlı bir katliam olduğunu, olay planlanmamış bir eylem olsa çok küçük bir çaba ile sorunun büyümeden çözülebileceğini, heyetimize ifade etmiştir.

Heyetimizin sorduğu sorular üzerine bu tutuklular;

O güne kadar koğuşlardan malzeme alışverişinin olduğunu, bunun hiçbir zaman engellenmediğini ve rutin bir uygulama olduğunu, olay başladığında gardiyanların şebeke kapılarını kapatmaları üzerine tüm koğuşların elektriğinin kesildiğini, şebeke kapısının kırılmadığını, raylı sistem olduğu için yerinden oynatılarak açılabilmediğini, ancak görevlilerin suçlarını gizleyebilmek için kırıldığı izlenimi verebilmek amacıyla ertesi gün

bunlara kaynak yaptırdığını, olayların başında gardiyanlarla yaşanan sürtüşme esnasında bazı gardiyanların yaralanmış olabileceğini, ancak müdahale esnasında bunun mümkün olmadığını çünkü tutukluların yalnızca kendilerini darbelerden korumaya çalıştıklarını, kendilerinin istemeleri durumunda koğuş kapılarını bir kaç dakika içerisinde kırıp arkadaşlarını koğuşlara alabileceklerini, ancak olayın cezaevi geneline yayılmasından endişe ettikleri ve olayın diyalog yoluyla çözülmesinden yana oldukları için böyle davranmadıklarını, olay nedeninin kamuoyuna yanlış yansıtıldığını, cezaevinde PKK'lı kadın tutuklu bulunmadığını, sevklerin önceden tutuklulara bildirilmemiş olduğunu, itirafçıların olayla ilgisi olmadığını ve onlarla sürtüşmenin söz konusu olmadığını, dolayısıyla bu nedenlerin hiçbirinin gerçeği yansıtmadığını, belirtmişlerdir.

İTİRAFÇI TUTUKLULARLA GÖRÜŞME:

İsimleri heyetimizde mahfuz bulunan itirafçı tutuklulardan biri;

Olay günü 35. koğuşta olduğunu, örgütün pasif eylemden aktif eyleme geçilmesi doğrultusunda talimat gönderdiğini, bu talimatlar doğrultusunda cezaevinde örgütün merkezi konumundaki 35. koğuşta değerlendirmeler yapıldığını, oradan diğer koğuşlara talimatların yayıldığını, daha önceden olay çıkartılacağından haberdar olduklarını, bu sayede tedbir alabildiklerini, olay esnasında zaman zaman mazgala gelebildiğini, daha çok örgüt sorumlularının mazgal önünde olduğunu, olayı bütünüyle görmediğini, müdahaleden önce söktükleri ranza parçalarını, kalorifer borularını ve benzeri eşyaları dışarı verdiklerini, müdahale esnasında koğuşlardan dışarıya ellerine geçirdikleri şeyleri attıklarını, kendisinin yalnızca askerleri gördüğünü, askerlerden bir kaçının elinde jop gördüğünü, askerlerin elinde kalas ve benzeri başka bir şey bulunmadığını, olaydan sonra gerek koğuşta yapılan konuşmalarda gerekse cezaevi dışından gelen mesajlarda yapılan eylemin yanlışlığının kabul edildiğini, heyetimize ifade etmiştir.

İtirafçı tutuklulardan diğeri ise;

Olay günü görüşe giden ikinci grup içinde olduğunu, 35 ve 36. koğuşun bulunduğu C Bloğa girerken Önce 35 nolu koğuşun mazgalının açıldığını, orada bulunan gardiyanın müdahalesi üzerine İskan UYSAL isimli tutuklunun gardiyanı iterek Remzi TANRIKULU ile konuştuğunu, bu esnada başgardiyan Fetih AHMETin gelerek bunun yasak olduğunu söylediğini, tartışırken Remzi TANRIKULU'nun başgardiyanına yumruk attığını ve küfür ederek diğer tutuklulara da vurun diye seslendiğini, gardiyanların itiş kakış esnasında yere düştüğünü ve dövüldüğünü, diğer gardiyanların yetişerek arkadaşlarını kurtardığını ve şebeke kapılarını kapattığını, 2 şebeke kapısı arasında bekletilen tutuklulardan birinin telle şebeke kapısının kilidini açtığını, o sırada müdürlerin gelerek tutuklulara olayı büyütmemelerini söylediğini, ancak tutukluların görüşmeye yanaşmadıklarını, yaklaşık 6 saat orada bekletildiklerini ve kendisinin olayların boyutunu tahmin ettiği için tutukluların aralarından kaçmaya karar verdiğini, kapının kırılması üzerine gelen müdüre, gizlice kendisini almaları için işaret ettiğini, müdürün kapıdan içeri girdiğini ve gardiyanların oluşturdukları koridordan geçerek dışarı çıktığını, gardiyanların kendisini olayı göremeyecekleri bir yere götürdüğünü, orada beklerken gürültüler geldiğini, tutukluların "kahrolsun işkence" diye slogan attıklarını, olaylardan sonra kendisini yukarı çıkarttıklarını ve ölenleri teşhis amacıyla hastaneye götürdüklerini, kendisinin ölen 8 kişiyi teşhis ettiğini, ölenlerde kurşun yarası görmediğini, daha çok kafalarına darbe almış olduklarını, kafalarında siyah darp izlerinin ve vücutlarının çeşitli bölgelerinde darp izlerinin bulunduğunu, heyetimize ifade etmiştir.

CEZAEVİ GÖREVLİLERİ İLE GÖRÜŞME:

Görevden alınan cezaevi 1, Müdürü **Mahmut ÇAÇA**;

Adalet Bakanlığından kendilerine örgütün talimatı ile cezaevlerinde açlık grevi gibi pasif eylemlerden aktif eylemlere geçileceği konusunda istihbari bilgiler ulaştırıldığını, olay günü görüşe giden tutukluların koğuşlarının mazgallarını açarak diğer tutuklularla konuşmaya başladıklarını, müdahale eden gardiyanları tartakladıklarını, kendilerine haber gelince

diğer gardiyanlarla aşağı inerek tutukluların elinden personeli kurtardıklarını ve tutukluların 4 ve 5 nolu şebekeler arasında kaldıklarını, bu esnada 17 ve 23 nolu koğuşlardan dışarıya mesaj vermek için ateş yakıldığını, olaylar başlayınca Cumhuriyet Başsavcısı ile cezaevi müessil savcısını çağırdığını, Cumhuriyet Başsavcısının hemen, müessil savcının ise duruşmasını tamamladıktan sonra cezaevine geldiğini, kendisinin aşağı inerek tutuklularla konuşmaya çalıştığını, olay çıkaranları teslim etmelerini ve olaya karışmayanların ayrılmasını istediğini, ancak tutukluların olumsuz davrandığını, durumun Adalet Bakanlığına iletilerek Gaziantep'e sevkinin istendiğini, saat 12.00 sıralarında koğuşlardaki tutukluların elle sökülebilecek tahta ve demir malzemeleri sökerek mazgaldan koridorda bekleyen tutuklulara verdiğini, demir aksamaları kullanarak 5. şebekeyi açtıklarını ve D Bloğa geçtiklerini, içeriden ve dışarıdan koğuş kapılarına yüklenilerek kırılmaya çalışıldığını, cezaevi bölümü ve emniyetten yardım istendiğini, polis ve askerlerin 13.15 civarı cezaevinde gerekli emniyet tedbirlerini aldığını, olayların çok büyümemesi için Cumhuriyet Başsavcısının Adalet Bakanlığı ile görüştüğünü, saat 15.20 civarında müdahale izninin alındığını, 251 asker 30'u çevik kuvvet olmak üzere toplam 55 kişinin müdahaleyi gerçekleştirdiğini, müdahalenin saat 15.30 civarında başlayıp saat 16.30 civarında bittiğini, olayın bitiminde sağlık görevlilerinin yaralıları muayene ettiğini, tedavi olması gerekenlerin Diyarbakır Devlet Hastanesine gönderildiğini, iyi durumda olanların da Gaziantep Cezaevine sevk edildiklerini, asker ve polisten toplam 27 kişinin yaralandığını, heyetimize ifade etmiştir.

Heyetimizin sorduğu sorular üzerine Mahmut ÇAÇA;

Müdahalede bulunan güvenlik güçlerinin elinde demir çubuk değil cop bulunduğunu, özel timden kimsenin cezaevine gelmediğini, müdahaleden önce son bir ihtarı yapıldığını, müdahale eden güvenlik güçlerinin başında Alay Komutan Yardımcısı, Çevik Kuvvet Şube Müdürü ve Bölük Komutanının bulunduğunu, Diyarbakır Devlet Hastanesinde 9, Gaziantep'e sevk edilenlerden 1 kişi olmak üzere 10 tutuklunun

öldüğünü, cezaevinde toplam 275 infaz koruma memuru olduğunu, bunların dört vardiya çalıştığını, olaylar başladıktan sonra yanında 30 kadar infaz koruma memurunun bulunduğunu, belirtmiştir.

Heyetimizin müdahale esnasında neden infaz koruma memurlarının görev alarak olayın daha kolay bastırılmasının sağlanmadığı ve müdahalede gaz bombası ve tazyikli su gibi Ölümlere neden olmayacak yöntemlerin kullanılmadığı yönündeki sorularına;

İnfaz koruma memurlarının müdahalede bulunacak araç ve gereçten yoksun olduğu ve müdahale kararını verdikten sonra inisiyatifin müdahaleyi gerçekleştiren güvenlik güçlerinin amirine geçtiği ve kendilerinin müdahale yöntemi konusunda önerilerde bulunmasının olanaklı olmadığı, şeklinde yanıt vermiştir.

Görevden alınan cezaevi 2. müdürü **Aziz GÜNER**;

Olay günü kendisinin iç müdüriyette görevli olduğunu, banyonun da kendi görev alanına girdiğini, o gün sabah birinci banyo postası çıkarken tutuklularda tedirgin edici bir şekilde ani geri dönüşler olduğunu, bunun her zamanki tavırlarından farklı olduğunu, bunun üzerine infaz koruma memurlarını uyardığını, saat 10.30'da cezaevi 1. müdürünün, infaz koruma memurlarına saldırıldığını ve olay çıktığını haber verdiğini, kendilerinin aşağı indiklerini, olaya otuza yakın asker, bir o kadar da polis in müdahale ettiğini, müdahale başlayınca kendisinin kimlik tespit amacıyla iç kontrolde görevlendirildiğini, hastaneye gönderilecekleri ya da sevk edilecekleri doktorun saptadığını, kendisinin kime hangi işlemin yapıldığını kaydettiğini, cezaevinde hiç kimsenin ölmediğini, heyetimize ifade etmiştir.

Görevden alınan başgardıyan **Fethi Ahmet ONAT**;

Olay günü görüşe çıkan mahkumların C Bloğa geldiklerinde koğuş mazgallarına yönelerek koğuşun içinden leğen istediklerini, kendilerini

uyaran Tahsin ERKUL isimli gardiyanı tokatladıklarını, kendisinin hemen olay yerine geldiğini ve mahkumları böyle davranmamaları konu-

[Editör Notu: Yukarıdaki sonuncu cümleden sonra gelen cümle arasında anlam bağı kurulamadığı için, burada bir ya da birkaç satırın silindiği ya da cümlenin eksik bırakılmış olduğu görülmektedir.]..

... 5-6 kişide ise kafatasının arkasında beynin alt kısmında çökme, kulaktan kan gelmesi, gözde şişme ve morarma gibi belirtileri bulunan kafa tabanı kırığına rastladıklarını, ilk muayene sonrasında 6-7 kişinin ölebileceğini! düşündüklerini, heyetimize ifade etmişlerdir.

Heyetimizin sorduğu sorular üzerine **Veysi FİDANTEKİN**;

Olay yerine ilk kez gelirken kendi kendine tutukluların büyük çoğunluğunu Gaziantep'e sevk edilecek durumda bulmayı umduğunu, yaralılara ilk müdahaleyi yaptıktan sonra uzman tarafından görülmesi gerekenleri Diyarbakır Devlet Hastanesine göndermeyi düşündüğünü ancak görüş kabinlerine girip tutukluların durumlarını görünce fikrini değiştirdiğini, tutukluların durumunun çok kötü olduğunu, 1994 yılında cezaevinde benzer bir olayla karşılaşıldığını, 300 tutuklunun isyan etmiş olduğunu, orada da yaralılar bulunduğunu, ancak bu kadar vahim bir tablo oluşmadığını, bu nedenle bu boyutta bir şeyle karşılaşmayı hiç ummadığını, olaydan sonra diğer tutuklulardan ayrılarak itirafçı ya da tarafsız olmak istediğini beyan eden iki tutuklunun bekletildiğini ve onlarla konuşma olanağı bulduğunu, bu tutuklulardan birinin kendisine oraya gardiyan dövmek amacıyla çıkmadıklarını, görüşe gelmiş olan sevdiği insanların, ailesinin yanına, onları görmeye gittiğini, kendilerinin kimseyle bir problemi olmadığını, bir şey yapmadıklarını ve ölmek istemediğini beyan ettiğini, kendisinin onu psikolojik olarak rahatlatmaya çalıştığını, Gaziantep'e sevk edilenlerin hayati tehlikesi bulunmadığını, 19 kişiyi Diyarbakır Devlet Hastanesine sevk ettiklerini, gerekli görselerdi, diğerlerini de gönderebileceklerini, değil hayati tehlike, açık yarası ya da kırığı bile olsa hiçbir tutukluyu gerekli müdahaleyi yapmadan Gaziantep'e sevk

etmelerinin söz konusu bile olamayacağını, görevlilerin tutuklulara itirafçı olmak istiyor musunuz diye sözlü teklifte bulduklarını ancak zorlamada bulunmadıklarını, belirtmiştir.

CEZAEVİ MÜMESSİL SAVCISI VE DİYARBAKIR CUMHURİYET BAŞSAVCISI İLE GÖRÜŞME:

Cezaevi mümessil savcısı **Mehmet TİFTİKÇİ**;

Olay günü duruşması olduğu için adliyede olduğunu, cezaevi müdürünün kendisini arayarak cezaevinde olay çıktığını, Cumhuriyet Savcısını da aradığını ve Cumhuriyet Savcısının olay yerine varmak üzere olduğunu söylediğini, bunun üzerine kendisinin de Cumhuriyet Savcısını telefonla arayarak görüşüğünü, Cumhuriyet Savcısının cezaevine geldiğini öğrendiğini, duruşmasını tamamladıktan sonra saat 12.00'yi biraz geçte cezaevine vardığını, cezaevinde gerekli güvenlik önlemlerinin alındığını, başsavcının talimatıyla asker ve polisin silahlarını bırakarak içeriye girdiklerini, polis ve askerin elinde demir çubuk olmadığını, polisin ön taraftan, askerin mutfak tarafından girdiğini, kendisinin polisin arkasında kaldığını ve tutukluları tam olarak göremediğini, o esnada polislerde geriye doğru bir dalgalanma olduğunu, kendisinin koğuş kapılarından birinin daha açıldığını sanarak yukarıya çıktığını, önlem olarak dışarıda tutulan 22 askere bir manganın daha silahını bırakarak içeriye girmek için hazırlanmasını söylediğini ve Cumhuriyet Başsavcısına giderek bir koğuş kapısının açıldığını ek kuvvet temininin zorunlu olduğunu söylediğini, yeniden aşağıya indiğinde Diyarbakır Emniyet Müdür Yardımcısı **Hasan ŞENAY** ve bir grup polis ile il merkez bölüğünden bir grup jandarmanın cezaevine intikal ettiğini, bu esnada itfaiyenin gelmiş, doktorların ve sağlık personelinin hazırlanmış ve Başsavcı tarafından hastanelere "yaralılarımız olabilir" diye haber verilmiş olduğunu, tekrar içeri girdiğinde çatışmanın başlamış olduğunu, polislerin biraz ilerlediğini ancak tutukluların da koğuşlardan temin ettikleri demir ve tahta parçalarıyla karşı koyduklarını, o arbede arasında polislerin tutukluların arasından bir kişiyi çıkarttıklarını, olayın yarım saatten fazla sürdüğünü, yaralıların görüş

kabinlerine götürüldüğünü» yaralıların bir kısmının yürüyebildiğini, bu esnada doktorların yaralıları muayeneye başladığını, gerekli görülenlerin sevk yazısı hazırlanarak Diyarbakır Devlet Hastanesine sevk edildiğini, askerlerden birinin "benim yaralılarıma niye bakmıyorsunuz, önce benim askerime bakın, sonra diğerlerine bakın" biçiminde tepki gösterdiğini, kendilerinin müdahale ederek yaralı askerleri askeri hastaneye götürmelerini söylediklerini, o esnada tutuklulardan ölen olmadığını, saat 17.00'da Başsavcının Olağanüstü Hal Bölge Valiliğinde ölümlerin gömülmesiyle ilgili toplantıya katılmak üzere gittiğini, koşullarda normal sayım alındığını, zemin kontrolü yapıldığını, disiplin sağlandığını, sevk yazıları imzalandıktan sonra kendisinin de cezaevinden ayrıldığını, olayla ilgili adli kovuşturma yapmak üzere bir başka Savcının görevlendirilmiş olduğunu, öldürmenin kolluğun idari görevini yapması sırasında gerçekleşmesi dolayısıyla güvenlik kuvvetlerinin yargılanabilmesi için İl İdare Kurulunun lüzum-u muhakeme kararı vermesi gerektiğinden dosyanın Diyarbakır Valiliğine gönderildiğini, heyetimize ifade etmiştir.

Heyetimizin sorduğu sorular üzerine;

Müdahale esnasında Alay Komutan Yardımcısının yetkili olduğunu, müdahalenin biçimini de güvenlik güçlerinin amirlerinin belirlediğini, doktorların gerekli görmeleri durumunda bütün tutukluları hastaneye gönderebilecekleri, buna engel hiçbir baskının söz konusu olmadığını, sevk için teslim edilen tutukluların askerler tarafından dövülmesinin her zaman mümkün olduğunu ancak bunun olmaması gerektiğini, bu durum noterin hile yapmasına benzetilebileceğini, kaç kişi hakkında lüzum-u muhakeme kararı istendiğini bilmediğini ancak kendisine göre orada görev yapan tüm personel hakkında istenmesi gerektiğini, belirtmiştir.

Cumhuriyet Başsavcısı **İbrahim AKBAŞ**;

Olay günü saat 10.30'da cezaevi müdürü ve cezaevi mümessil savcısının kendisini aradığını, Cezaevi Müdürünün olay çıktığını haber verdiğini, mümessil savcının duruşması olduğunu söylediğini, kendisinin de duruşmasını bitirdikten sonra gelmesini söylediğini, cezaevine ilk gittiğinde tutukluların koridorda 5-6 nolu şebekeler arasında bulunduğunu ve slogan attıklarını gördüğünü, cezaevi yetkililerinde olayın gelişimini öğrendiğini, orada bulunan cezaevi yetkilileri ile değerlendirme yaptıklarını, personele yapılan saldırının, bir sonucu olması gerektiği değerlendirmesini yaparak bunların cezaevinden nakledilmesine karar verildiklerini, bu amaçla saat 11.00 gibi Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürünü aradığını, olayı aktardığını ve Gaziantep ya da Midyat'a sevklerinin uygunluğunu sorduğunu, Genel Müdürün o anda toplantıda olduğunu ve telefonunu beklemesini söylediğini, Genel Müdür Yardımcısı ile görüşerek olayları aktardığını, Gaziantep'e sevk için hazırlıklara başlamalarını söylediğini, saat 14.00'de Genel Müdürü yeniden aradığını, Genel Müdürün Adalet Bakam ile görüştüğünü ve Bakanın tutukluların Gaziantep'e sevklerine olur verdiğini söylediğini, hemen ertesinde cezaevleri terör bürosundan arayarak tutukluların Gaziantep'e şevki konusunda olur faksı çekeceklerini bildirdiklerini, bu arada tutukluların sakinleşmiş olduğunu, saat 15.00 civarı cezaevi müdürünün gelerek orta şebekeyi açtıklarını, mazgallardan ellerine geçirdikleri malzemelerle koğuş kapılarını zorladıklarını ve müdahale edilmesi gerektiğini söylediğini, müdürün teklifi üzerine müdahale edilmesi yolunda görüş bildirdiğini, Genel Müdürü arayarak durumu aktardığını, Genel Müdürün olur verdiğini, bunun üzerine emrin önce şifahi sonra yazdı olarak jandarma ve çevik kuvvete iletildiğini, 2803 Sayılı Kanunun ilgili yönetmeliğinde müdahalenin nasıl yapılacağına belirlenmiş olduğunu, yönetmelikte önce gaz bombası kullanılmasının ve daha sonra dipçikle dağıtmaya çalışılmasının, yani silahla girilmesinin gerektiği yazıldığı halde kendisinin içerideki kişilerin sayısını düşünerek silahları toplatarak arabasının bagajına koydurduğunu, asker ve polisin girerek müdahaleyi gerçekleştirdiğini, asker ve polisin çıkmasından sonra kendilerinin girdiğini, hemen Genel Müdürü arayarak

müdahalenin sonuçlandığını, yaralıların bulunduğunu ve bazılarının ölmesinden endişe ettiğini ilettiğini, doktorların gelerek gerekli muayene yapmasından sonra yaralıların ivedilikle Diyarbakır Devlet Hastanesine sevk edildiğini, aynı gün 8 kişinin öldüğünü, ertesi gün 12.00'de bir kişinin daha öldüğünü, Gaziantep'e sevk edilenlerden de 1 kişinin öldüğünün bildirilmesi ile ölü sayısının 10'a çıktığını, heyetimize ifade etmiştir.

Heyetimizin sorduğu sorular üzerine;

İçeri girilmesi gerekir dendiği anda yetkinin güvenlik kuvvetlerine geçtiğini, müdahalenin nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin kendilerinin değil güvenlik güçlerinin eğitim aldıklarını, kendisinin çırpındığını ve "vurmayın sakın ola, dikkat edin" şeklinde uyardığını ancak karşılıklı çatışan taraflar arasına girmesinin olanaklı olmadığını, müdahale sınırlarının aşılmasının söz konusu olduğunu, ölümlerin idari görev sırasında olması dolayısıyla Memurun Muhakematı Hakkında Kanun hükümlerine tabi olduğunu, bu nedenle görevsizlik kararı vererek dosyayı vilayete gönderdiklerini. Adalet Bakanlığının üç görevliyi açığa aldığını, emniyet ve jandarma bünyesinde bir inceleme yapıldığını duyduğunu ancak açığa alma yönünde bir tasarrufun henüz olmadığını, hem tutuklular, hem adliye personeli, hem de kolluk hakkında tahkikat yürütüldüğünü, belirtmiştir.

DIYARBAKIR BAROSU YÖNETİCİLERİ İLE GÖRÜŞME:

Diyarbakır Barosu yöneticileri heyetimize olayla ilgili olarak cezaevinde olaya tanıklık eden müvekkillerinin kendilerine anlattıkları hususları aktarmışlardır. Bunun dışında olayı haber almalarından sonra Hakimler ve Savcılar Lokalinde Cezaevi Mümessil Savcısı ile görüştiklerini, hastanedeki yaralı tutuklular ile görüşmek ve hemen cezaevine girmek istediklerini söylediklerini, ancak bu olanağın sağlanmadığını, daha sonra otopsi raporlarını almak için savcılığa başvurduklarını, ancak otopsi raporlarını elde edemediklerini belirtmişlerdir.

Ölenlerden birinin avukata olan bir baro yöneticisi, müvekkilinin bir buçuk aydır tutuklu olduğunu, hakkında T.C.K.'nın 169. maddesi uyarınca dava açıldığını, ancak henüz ilk duruşmaya çıkmamış olduğunu ifade etmiştir. Baro yöneticileri, olay ilgili olarak hazırlamış oldukları raporu da heyetimize iletmıştır.

DIYARBAKIR TABİPLER ODASI YÖNETİCİLERİ İLE GÖRÜŞME:

Diyarbakır Tabipler Odası yöneticisi ve yaralılara ilk müdahalede bulunan doktor olan **Selçuk MIZRAK**;

24 Eylül günü olayın saat 16.00 sıralarında kendilerine intikal ettiğini, 30 civarında kişinin geleceğinin söylendiğini, gerekli hazırlıkların yapıldığını, saat 16.40 gibi yaralıların mahkum koğuşuna geldiğini, yaralıların 3 adet cezaevi ring aracıyla getirildiğini, görevlilerin mümkünse tedavilerin mahkum koğuşunda yapılması konusunda savcılıktan emir aldıklarını söylediklerini, kendilerinin o durumdaki hastalara orada müdahale edilmesinin teknik olarak olanaksız olduğunu belirttiklerini, hastaların acil servise intikali için Başhekimin gerekli görüşmeleri yaptığını, o arada müdahale edilecek durumda olan hastalara gerekli müdahaleyi yapmak amacıyla aracın kapısını açtığını, üst üste 6-7 yaralının aracın içine atılmış olduğunu ve hemen hemen hiçbirinin bilincinin yerinde olmadığını, aracın içine çıktığı zaman yalnızca oturma kısımlarına ayaklarını basabildiğini!, İlk kontrolleri yaptığını, iki tanesinin EX (ölü), olduğunu tespit ettiğini, diğerlerinin canlılık belirtisi olarak alt korteks davranışları olduğunu, hemen hepsinde kafa travmasının mevcut olduğunu, sistemik muayene yaptıklarını, diğerlerinin acil servise indirildiğini, toplam 7 tanesinin EX (ölü) olduğunu ve hastane poliklinik defterine EX Duhul olarak kaydedildiğini, daha sonra birini ameliyata aldıklarını, ancak kurtarılamadığını, ölüm nedeninin kafa travması olduğunu ve karın içi herhangi bir patalojisinin bulunmadığını, beyin cerrahisi tarafından ameliyata alınan birinin daha öldüğünü, ameliyata alınan bir diğerinin kurtarıldığını, hastanede toplam 9 kişinin Öldüğünü, heyetimize ifade etmiştir.

Heyetimizin sorduğu sorular üzerine;

Kendisinin Adli hekim olmadığını, ancak genel cerrah olarak pek çok vakayla karşılaştığını, tutuklulardaki yaraların kunt cisimlerle çok sayıda vuruşa bağlı olarak oluşmuş izlenimi verdiğini, kafada kırıklar ve kafa derisinde açılmalar olduğunu, ortopedist ve göğüs cerrahlarının müdahalesini gerektirecek pek fazla yaralı olmadığını, bu kadar çok sayıda travması olan kişilerde korunma refleksiyle eller ve ayaklar kullanılacağı için çok fazla kırık olmasının bekleneceğini, ancak çok az sayıda kırığın mevcut olduğunu, bu durumun otopsi raporlarında da görülebileceğini, elleri ve ayakları birkaç kişi tarafından tutularak dövülmüş oldukları izlenimi edindiğini, otopsi raporlarının Devlet Hastanesi hekimleri tarafından düzenlendiğini, kendisinin otopsi raporlarını görmediğini, Diyarbakır'da zaman zaman güvenlik görevlilerinin baskısı ile adli rapor alınması olayına rastlandığını, ancak bu olayla ilgili olarak böyle bir baskının söz konusu olmadığını, yaralılarla olayla ilgili olarak ne kendisinin ne diğer doktorların konuşma olanağının olmadığını, hastaların hiçbirinin kargatulumba taşınmaya uygun olmadığını, gündüz saatlerinde iki gardiyanın geldiğini, müdahale gerektirir bir durumlarının olmadığını duyduğunu, yaralı polis gelmediğini, askerlerince askeri hastaneye gitmeleri gerektiğini, belirtmiştir.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ YÖNETİCİLERİ İLE GÖRÜŞME:

Heyetimiz son olarak İnsan Hakları Derneği yöneticileri ile görüşmüştür. Dernek yöneticilerinden **Vedat ÇETİN** ve **Osman BAYDEMİR** heyetimize kısaca olayla ilgili değerlendirmelerini aktarmış ve gerek cezaevindeki olay konusunda gerekse son günlerde bölgede yoğunlaşan insan hakları ihlalleri ile ilgili olarak İnsan Hakları Derneğinin hazırlamış olduğu raporları iletmışlerdir.

GENEL DEĞERLENDİRME, GÖRÜŞ VE ÖNERİLER

Heyetimizce Diyarbakır E Tipi 1 Nolu Tutukevinde yapılan görüşme ve incelemeler sonucunda, tutukevinin genel görünüm açısından kötü

ve sağlıksız, koşulların oldukça kalabalık olduğu, üst koridorun kanalizasyon sisteminin patlamış ve koridorun pis su ile dolu olduğu görülmüştür.

İtirafçı koşullarını dolaşan heyetimiz tarafından itirafçı koşullarının çeşitli yerlerinde bir siyasi partinin (MHP) bayrak ve afişlerinin bulunduğu saptanmış ve cezaevi yönetiminin bu konuda müsamahakâr davrandığı izlenimi edinilmiştir.

Olay yerine giden heyetimiz koşulların bulunduğu koridorun başında içinde yiyecek bulunan leğen ve benzeri eşyalar bulunduğunu görmüştür.

Diyarbakır E Tipi Kapalı Tutukevinde PKK örgütü üyesi olmak suçundan yargılanan kadın tutuklu bulunmamaktadır.

Olay 24 Eylül günü sabah saat 10.30 civarında aile görüşüne giden ikinci postada yer alan 31 tutuklunun C Bloкта yer alan koğuş mazgallarını açarak leğen istemesiyle başlamıştır.

Mazgalların açılmasına müdahale eden gardiyanlar ile tutuklular arasındaki tartışma kısa sürede kavgaya dönüşmüş ve 6 gardiyan tutuklular tarafından tartaklanmıştır.

Görüş yerine giden tutukluların görüşe gelen yakınlarının getirdiği yiyecekleri koymak için leğen ve benzeri eşyayı koğuşlardan İstemesi cezaevinde öteden beri süregelmektedir. Ancak bu İşlem gardiyanların nezaretinde olmaktadır.

Gardiyanların şebeke kapılarını kapatması ile 31 tutuklu 4-5 nolu şebeke kapıları arasında yer alan C Bloкта, o esnada revirden dönen 3 tutuklu ise 5-6 nolu şebeke kapıları arasında yer alan D Bloкта alıkonmuştur.

Cezaevine gelen ve cezaevi yöneticileri ile olayı değerlendiren Cumhuriyet Başsavcısı, Adalet Bakanlığında tutukluların Gaziantep'e şevkleri için izin istemiş, Adalet Bakanlığı sevk iznini Öğleden sonra saat 14.00 civarında vermiştir.

Cezaevi Koruma Bölük Komutanlığından 1 subay, 3 astsubay, 2 uzman jandarma çavuş, 26 erbaş ve er isyan olayına müdahale etmek, 1 astsubay, 20 erbaş ve er firar olayını önlemek için cezaevi nöbetçilerini takviye etmek, İl Merkez Jandarma Merkez Komutanlığından 2 astsubay, 10 erbaş ve er isyan olayının başarılmasında takviye görevi görmek, 1 subay, 1 astsubay 20 erbaş ve er genel ihtiyat sağlamak, Karargah Servis Bölük Komutanlığından 1 subay 2 astsubay, 3 uzman jandarma çavuş, 60 erbaş ve er genel ihtiyat sağlamak amaçlarına yönelik olmak üzere toplam 3 subay, 9 astsubay, 5 jandarma uzman çavuş, 136 erbaş ve er cezaevinin çeşitli yerlerinde görevlendirilmiştir. Bunların dışında olayda Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğünden 4'ü Amir, 34'ü polis memuru olmak üzere toplam 38 polis görev almıştır.

5 saat boyunca 31 kişilik büyük grup ile revirden gelen 3 kişi arasında 5 nolu şebeke kapısı bulunduğu ve bu 3 tutuklu, gardiyanlar ile görüşe giden tutuklular arasındaki kavgadan sonra olay yerine geldikleri halde cezaevi yönetimi tarafından olay yerinden uzaklaştırılmamıştır. Saat 15.30 civarında 5 nolu şebeke kapısı tutuklular tarafından zorlanarak açılmış, 31 kişilik grup revirden gelen 3 tutuklu ile birleşmiş ve sayıları 34'e çıkmıştır.

Bunun üzerine müdahaleye karar verilmiş, müdahalede 25 asker, 30 polis fiilen görev almıştır. Müdahalede bulunan görevlilerin başında kask, ellerinde kalkan ve çop bulunmaktadır.

Müdahaleden hemen önce bir tutuklu itirafçı olmak istediğini belirtmiş ve kolluk kuvvetleri tarafından dışarı çıkarılmıştır.

Müdahaleden sonra yaralı tutuklular görüş kabinlerine götürülmüştür. Cezaevi doktorlarının itirazı üzerine yaralıların ilk müdahalesi kontrol odasında gerçekleştirilmiştir.

Gaziantep'e sevk edilen PKK'lı mahkumlar savcılıkta verdikleri ifadede burada itirafçılık dayatması olduğunu ve bir grubun özellikle seçilerek burada öldürüldüğünü iddia etmektedir, cezaevi yönetimi ise bu

iddiayı reddetmekte ve doktorların gerekli tedaviyi yapmaları amacıyla tutukluların buraya konduğunu söylemektedir.

Muayene esnasında sözlü olarak itirafçılık teklifinde bulunulmuş, iki kişi bu teklifi kabul etmiştir. İtirafçılığı kabul eden iki kişi ile birlikte toplam 19 tutuklu Diyarbakır Devlet Hastanesine sevk edilmiştir. Kalan 14 tutuklunun ise şevklerinde sıhhi açıdan sakınca olmadığı kurum doktoru Serdar GÖK tarafından tespit edilmiş ve Gaziantep Özel Tıp Cezaevine şevkleri gerçekleştirilmiştir.

Olaya müdahale eden askerlerden 18'i çeşitli yerlerinden yaralanmış ve bu askerler önce birlik tabipliğinden geçici, daha sonra Diyarbakır Askeri Hastanesinden kesin rapor almıştır. Ancak olaya müdahale eden polislerden rapor almak üzere başvuran olmamıştır.

Diyarbakır Devlet Hastanesine sevk edilen yaralı tutuklulardan Erkan Hakan PERİŞAN, Cemal ÇAM, Hakkı TEKİN, Ahmet ÇELİK, Edib DİREKÇİ, Mehmet Nimet ÇAKMAK. Rıdvan BULUT adlı tutuklular hastaneye varmadan ölmüş ve hastane poliklinik defterine "EX (ölü) Duhul" olarak kaydedilmiştir.

Hastaneye sağ olarak varan Kenan ACAR, Hakkı BOZKUŞ ve Bedri BOZKUŞ adlı tutuklularda hayati tehlike bulunmadığı, Ramazan KORKAR, İskan OSAL, Mehmet BATUGE, Mehmet Emin IZRA, Ramazan NAZLIER, Yasin ALEVCAN, Abdullah EFLATUN, Mehmet ASLAN ve Mehmet Kadri GÜMÜŞ adlı tutuklularda hayati tehlike bulunduğu saptanmış ve tümü yoğun bakıma yatırılmıştır.

Yoğun bakıma yatırılan tutuklulardan Mehmet Kadri GÜMÜŞ aynı gün akşam saatlerinde, Mehmet ASLAN ise ertesi gün ölmüştür.

Gaziantep Özel Tıp Cezaevine sevk edilenlerden Kadri DEMİR adlı tutuklu, yolda ölmüş, Ahmet SEVER ve Muhlis ALTUN adlı tutuklular Gaziantep Devlet Hastanesi yoğun bakım ünitesine yatırılmış, diğerleri Gaziantep Devlet Hastanesindeki tedavilerine müteakip Gaziantep cezaevine konulmuştur.

Ölü muayene ve otopsi raporlarında Erkan Hakan PERİŞAN, Cemal ÇAM, Hakkı TEKİN, Ahmet ÇELİK, Edip DİREKÇİ, Mehmet Nimet ÇAKMAK, Rıdvan BULUT, Mehmet Kadri GÜMÜŞ adlı tutukluların kesin ve açık ölüm sebebinin beyin harabiyetine bağlı olarak geliştiği, Mehmet ASLAN adlı tutuklunun kunt travma ile husulü mümkün göğsün her iki taraf kaburga kırıkları ve bilateral hemopnomotoraks sonucu öldüğü belirtilmiştir.

Gaziantep'e sevk edilirken yolda ölen **Kadri DEMİR** adlı tutuklunun üç sayfalık ölü muayene ve otopsi raporlarında vücudunun çeşitli bölgelerinde çok sayıda darp izi bulunduğu ayrıntılı olarak anlatılmış, ancak şahsın bu darplardan hangisi sonucu öldüğünün tespit edilmesinin mümkün olmadığı, ölüm nedeninin tespiti için cesetten alınan iç organlar ile kan ve idrar örneklerinin İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Morg İhtisas Dairesine gönderilmesinin uygun olacağı belirtilmiştir.

Olay üzerine Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma açılmış, Cumhuriyet Savcılığı tarafından nas-ı izarar, ayaklanmaya katılma, yasadışı slogan atma suçlarından 23 tutuklu hakkında, faili gayri muayyen bir şekilde kanunun ve zaruretin tayin ettiği hududu aşarak adam öldürmeye ve yaralamaya sebebiyet vermek suçlarından 30 cezaevi personeli hakkında yapılacak soruşturmanın savcılıklarınca yürütülmesine, faili gayri muayyen şekilde kanunun ve zaruretin tayin ettiği hududu aşarak adam öldürmeye ve yaralamaya sebebiyet vermek suçlarından Diyarbakır Emniyet Müdürlüğünde görevli 38 polis ile Diyarbakır E Tipi Cezaevi Jandarma Bölük Komutanlığında görevli 30 asker hakkında yapılacak soruşturmanın Memurin Muhakematı Hakkında Kanuna tabi olacağı nedeniyle savcılıklarının görevsizliğine karar verilmiş ve evrak gereğinin yapılması için İl İdare Kuruluna tevdi edilmek üzere Diyarbakır Valiliğine gönderilmiştir.

İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan Ceza İnfaz Kurumu ve Tutukevlerinin Dış Korunması, Tutuklu ve Hükümlülerin Sevk ve Naklinde Muhafazasına İlişkin Yönergenin 17.maddesi, ceza infaz kurumu ve tutukevinde kavga ve isyan çıktığında jandarmanın yapacağı işleri

belirlemiştir. 17.maddenin sön iki cümlesinde yer alan "ihtara rağmen kavga ve ayaklanma devam ederse göz yaşartıcı bomba, dipçik, jop kullanılarak kavga yatıştırılmaya çalışılır ve mahkumlar koşularına girmeye zorlanır. Bunların da neticesiz kaldığı görülürse, yasaların öngördüğü şekilde silah kullanılır" hükmü karşısında müdahalenin, yönergeye uygun olarak gerçekleştirilmediği anlaşılmaktadır. Heyetimizce müdahalenin yönergede belirtildiği gibi öncelikle göz yaşartıcı bomba kullanılarak ya da koşullarda ateş yakılması üzerine cezaevine gelmiş bulunan itfaiye araçlarından yararlanılarak gerçekleştirilmiş olması durumunda böyle vahim sonuçların söz konusu olmayacağı düşünülmektedir.

Diyarbakır Cezaevinde yaşananlar gerek iç, gerekse yabancı ülkeler kamuoyunda ciddi tepkilere yol açmıştır. Heyetimiz sivil örgüt temsilcileri ile yaptığı görüşmede bu olayın da üzerinin örtüleceği konusunda bir eğilim ve karamsarlık bulunduğunu tespit etmiştir. .

Sonuç olarak, hem kamu vicdanının tatmini için gerçeğin ortaya çıkarılmasının gerekliliği, hem de suçluların ortaya çıkarılmasının insan hakları ihlalleri konusundaki caydırıcılığı göz önünde bulundurularak olay bağımsız yargıya intikal ettirilmelidir. Bu açıdan tutuklular ve cezaevi görevlileri hakkındaki suçlamalar yargıya intikal ettiğinden sorun bulunmamaktadır. Ancak olaya müdahale eden 30 asker ve 38 polisin dosyası İl İdare Kuruluna gönderilmiş, yani konu henüz bağımsız yargıya intikal ettirilmemiştir. İl İdare Kurulu lüzumu muhakeme kararı vermeli ve söz konusu şahıslar faili gayri muayyen şekilde kanunun ve zaruretin tayin ettiği hududu aşarak adam öldürmeye ve yaralamaya sebebiyet vermek suçundan yargı önüne çıkarılmalıdır.

Gaziantep'e sevk edilen 14 kişinin şevki açısından sıhhi sakınca olmadığına dair doktor raporu bulunmasına rağmen 1 kişinin yolda ölmesi, 2 kişinin yoğun bakıma yatırılması dolayısıyla heyetimizde bu şahısların yolda da dövülmeye devam edilmiş olabileceği kuşkusu uyanmıştır. Bu nedenle, olayın aydınlanabilmesi için 14 tutuklunun Gaziantep'e şevkinde görev alan askerler saptanarak haklarında soruşturma yapılmalı ve gerekli prosedür tamamlanarak yargı önüne çıkarılmaları sağlanmalıdır.

Cumhuriyet Başsavcısı ve Cezaevi Mümessil Savcısı olay yerine gelerek bir aşamadan sonra olaya müdahil olduğundan yargılamanın Olağanüstü Hal Bölgesi dışında gerçekleştirilmesi muhakemenin sağlıklı yürütülebilmesi açısından uygun olacaktır.

Bir daha bu tür olaylar çıkmaması için terör suçlularının bu kadar kalabalık biçimde bulunmasının yarattığı sakıncalar göz önünde bulundurulurken, koğuş sisteminden vazgeçilmeli ve oda sistemine dönülmelidir. Kişilerin hürriyetlerinden mahrum kılınması cezanın kendisidir. Bu nedenle, ayrıca bir ceza ve kişi üzerinde psikolojik işkence anlamına gelecek şekilde tek ya da iki kişilik hücreler düşünülmemeli, hücrede bulunacak kişi sayısı doğru olarak saptanmalı ve hücrenin genişliği bu kişilerin yaşamını sağlıklı olarak devam ettirebilmesine yetecek kadar geniş ve temiz olmalıdır. Mevcut sistemin yürürlükte olduğu cezaevleri açısından bu tip olaylara nasıl müdahale edileceğine ilişkin yönergeler yeniden düzenlenmek amacıyla ele alınmak, müdahalede telafisi imkânsız sonuçlara yol açmayacak -örneğin göz yaşartıcı bomba ve itfaiyeden yararlanılması gibi- yöntemlerin yönergelerde yer alması için gerekli yönetsel çalışmalar zaman geçirilmeden gerçekleştirilmelidir. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu önümüzdeki günlerde yapacağı çalışmalarda bu konuyu ayrıca inceleyecektir. Ancak, cezaevlerinde yaşanan bu tür olayların ne şekilde bastırılması gerektiğine dair yöntemlerin yer alacağı ve Cumhuriyet başsavcısı, cezaevi savcısı, cezaevi yönetimi ve kolluk kuvvetleri arasındaki yetki çatışmasının ortadan kaldırılacağı bir çalışmanın en kısa sürede yapılarak hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Diyarbakır Cezaevinde yaptığımız incelemeler doğrultusunda hazırlanan raporumuzu, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığına saygılarımızla arz ederiz.

Not: Raporu ek olarak 15 Ek yüklenmiştir.

DIYARBAKIR CEZAEVİ İÇİN 100 SUÇ DUYURUSU DAHA

İlyas AKENGİN/ - 03.10.2011 – HaberTürk

Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi'nde 12 Eylül 1980 ile 1984 yılları arasında işkenceye maruz kalanlar ve yaşamını yitirenlerin yakınları suç duyurusunda bulunmaya devam ediyor. Diyarbakır Adliyesi önünde bir araya gelen yaklaşık 100 kişi, başta Kenan Evren olmak üzere cezaevinde görev yapan tüm askeri ve sivil cezaevi görevlileri hakkında suç duyurusunda bulundu.

Diyarbakır Adliyesi önünde yapılan basın açıklaması öncesi kısa bir açıklama yapan 78'liler Derneği Başkanı Celalettin Can, Diyarbakır Cezaevi ile ilgili 4 yıl önce başlatmış oldukları

çalışmanın başka bir boyuta geldiğini belirterek, "Bugüne kadar binin üzerinde dilekçe verdik. Bugün de 100 kişi daha suç duyurusunda bulunacak. Bu suç duyuruları ile birlikte yeniden adalet istemeye devam edeceğiz.

Biz bu sürecin artık bir davaya dönüşmesini istiyoruz. Bizce darbecilerin yargılanması için gerekli tüm koşullar sağlanmıştır. İstenirse o döneme tanıklık etmiş kişileri dahi mahkemede tanık olarak gösterebiliriz. Tüm Diyarbakır halkı bu olaylara tanıklık etmeye hazır. Biz adaletin en kısa zamanda tecelli etmesini istiyoruz" dedi.

Daha sonra hazırlanan basın açıklamasını okuyan 78'liler girişimi üyelerinden Nimet Tanrıkulu, insanlık dışı işkence ve muamelelerde bulunan kişilerin insanlığa karşı suç işlemekten cezalandırılmaları gerektiğini söyledi. Mağdur şikayetçiler olarak, ifadelerinin alınmasını isteyen Tanrıkulu, "1980-1984 yılları arasında görev yapan tüm asker ve sivil cezaevi görevlilerinin, savcılarının, mahkeme başkanları ve üyelerinin başta olmak üzere insanlığa karşı suç işleyen kişilere yönelik soruşturma açılmasını talep ediyoruz. Yine bu taleplerimiz dikkate alınarak söz konusu kişilerle ilgili ceza davası açılmasını ve faillerin cezalandırılmasını istiyoruz".

Mağdurlar suç duyurusun ardından Diyarbakır Cezaevi önüne karanfiller bırakılarak yaşamını yitirenleri andı.

**Ve kavga
sürüyor...
sürecek...
Zafere dek!**

**Direnişlerde kaybettiğimiz yoldaşlarımızın anısına,
saygıyla;**

**“Devrim Yaptığımız Zaman
Çok Güzel Olacak Her Şey !**

ÇÜNKÜ BEN DEVRİME GÜZELLİĞİMİ VERDİM...”

**19 Aralık 2000 Cezaevi Katliamı
HACER ARIKAN**

19 Aralık 2000’de sabahın saat dördünde, tan ağarmadan başta Sağmalcılar olmak üzere, Türkiye’nin 20 cezaevinde devrimci tutsaklar eş zamanlı olarak akıl almaz bir saldırıya maruz kaldılar. Katliama dönüşen, kimyasal silahların, bombaların, makineli tüfeklerin kullanıldığı bu saldırı bugün hala aydınlatılmış değil. Emri kim verdi? Bu kurum ve kişiler yargı önüne çıkarılmalıdır. Devrimci tutsaklar F Tipi Cezaevleri ve Tecrit koşullarının devreye sokulmasını engellemek için Ekim ayında Açlık Grevi başlatmışlardı. Açlık Grevi, devrimci tutsakların baş vurabildikleri en üst direniş biçimiydi. Amaç direniş bastırmaktı.

Dönemin Başbakanı **Bülent Ecevit**, "**Cezaevlerine hakim olmazsak İMF Programlarını uygulayamayız**" açıklaması yapıyordu. Sınıf mücadelesini ezmek için içerde tutulan binlerce devrimci tutsak, demek ki o tutsaklık koşullarında dahi mücadelenin gereklerini yerine getiriyor, sınıf düşmanını ürkütüyordu.

19-22 Aralık Operasyonu'na 8 jandarma komando taburu, 37 bölük olmak üzere 8 bin 335 asker, binlerce gardiyan ve binlerce çevik kuvvet ve ölüm mangaları katıldı. 20 bini aşkın gaz bombası atıldı operasyon sırasında. Sıkılan kurşunların sayısı bilinmiyordu. 30 tutsak katledildi, 237 tutsak ağır yaralandı.

Bu direniş, belki de cezaevlerinde birleşik devrimci güçlerin ortaklaşa gerçekleştirdikleri en büyük direnişti. Konuyu fazla tasvir etmek yerine sözü saldırının muhataplarına, dönemin devrimci tutsaklarına bırakalım.

Hacer Arıkan 26 Kasım 2010 günlü yayınında Agos Gazetesine yaşananları şöyle anlatmıştı;

"... Saçlarından tutuşan, yüzleri eriyip akan kadınlar'dan biri olan Hacer Arıkan, operasyon davasının 23 Kasım 2010'da görülen duruşmasında, birkaç gün önce aldığı peruğuyla kamuoyunun karşısına çıktı bu kez. 38 askerin sanık koltuğunda bulunduğu mahkeme salonunda peruğunu çıkardığında, tam on yıl önce toz duman arasında naklen seyre daldığımız katliam görüntüleri arasında "Diri diri yanıyoruz!" çığlıkları kulaklarımızdaydı. Öğrendik ki, kurşunlar, kurbanların bedenlerinden, atış mesafesi ve kullanılan silah tipi belli olmasın diye bıçakla kazınarak alınırken kimileri ölü, kimileri ise hâlâ diriymiş..."

"... Ben, beni yakan maddenin ne olduğunu bilmek istiyorum. Benim ve arkadaşlarımdan kıyafetleri yanmadı. Ateş yoktu ama yanıyorduk. Sadece derimiz yandı, sonra damla damla aktı, uzadı, döküldü. Bir yıl içinde sekiz ameliyat geçirdim, ondan öncekilerin sayısını bilmiyorum. Bir bacağımdan alınan derilerle kafatasım, diğerinden alınanlarla yüzüm yapıldı. Bir yıl öncesine kadar burun yoktu. Omzumdan alınan parçalarla da burun yaptılar..."

“... Dokuz yıldır tutukluydum. 34 yaşındaydım. Sınıf öğretmeni idim. 146/1 ile yargılanıyordum. Adalet bakanı, uzlaşma sağlanacağı konusunda açıklamalar yapıyordu. Saat gece üç buçuk gibi içerden heyet çıktı. Abim C-15’de kalıyordu. Koridorda karşılaştık, ayaküstü konuştuk. Koğuşuma giderken gardiyanların olduğu odanın boş olduğunu fark ettim. Bir saat kadar sonra, uyur uyanık arası silah sesleriyle yataktan fırladım. Üstümü giyinmeye başladım. Tüm koğuşu kalktı. Asker kapıda barikat kurmuştu. Bir süre sonra tavan delindi. O tavan iki ay önce tadilat yapılıyor diye delinmişti zaten, demek hazırlıkmış. Oradan gaz bombaları atılmaya başladı. Askerlerin yüzünde gaz maskeleri vardı ve sürekli koğuşa bomba atıyorlardı, yuvarlak, silindir şeklinde bombalar. Savunmasızdık. Sadece içeri atılan bombaları havalandırmadan dışarı atmaya çalışıyorduk. İstem dışı hareketler yapmaya başladık, kaslarımızı kontrol edemiyorduk, nefes alamıyorduk. Sınır gazı bombasındanmış tüm bunlar. ‘Çıkıyoruz’ diye bağırdığımız anda tavandan bir hortum sarkıtıldığını gördük. Yatağın üzerine bir alev topu düştü. Hortumdan siyah bir gaz verilmeye başlandı. Her taraf simsiyah oldu. Şebnem önümde yanarak öldü. Yanıyruz!’ diye bağıırıyordu. Gözlerimi kapattım. Yanarsam gözlerim kör olmasın diye düşünüyordum. Yumuşak bir şeye bastım. Bomba diye düşündüm, meğer Gülser’miş. Şefinur’un ise yüzü dökülüyordu. Akıyordu yere. Kalçama bir darbe aldım, bir bombaydı sanıyorum. Kalkamadım...”

“... Ölmeyi bekliyordum, bir arkadaşım tarafından kurtarıldım. Askerlerin gazino diye adlandırıldığı yere sürüklendim. İsim tespiti yapıldıktan sonra durumum ağır olduğu için önce cezaevi hastanesine, sonra Haseki’ye, oradan da Cerrahpaşa’ya götürüldüm. Üç ay Cerrahpaşa’da kaldım. Ayağa kalkamıyordum, ayağım yatağa zincirle bağlıydı. Ailemden haber alamadım, abilerimin öldüğünü sanıyordum.

Zaman kavramı yoktu, gözlerim kapalıydı. Kardeşlerim öldü, ben yaşamalıym diyordum. Onların da benden haber almasına engel olundu. Hastanede benimle konuşulmasına da yasak koymuşlardı. Tahliye talebinde bulunmak için tedavimi yarıda kestim ve cezaevi hastanesine, oradan da cezaevine döndüm.

Bizim bulunduğumuz koşušta bir isyan yoktu. Dokuz yıldır nasıl yaşıyorsak öyle yaşıyorduk. Operasyon yapıldı. Beni yakan maddenin ne olduğunu bilmek istiyorum. Arkadaşlarımın yandığı gördüm. Nilüfer camın altında, kalkamamış. Seyhan başına isabet eden bombayla öldü. Şefinur da oraydı. Özlem kurşunla öldü, duvar dibinde yatıyordu. Yazgülü vardı. Gülser kapıdaydı...”

Bu aktarımlardan sonra söylenebilecek tek bir cümle var:

**BU VAHŞET, ANCAK “SINIF KİNİ” İLE MÜMKÜNDÜR.
BURJUVAZİNİN SINIF KİNİ VARSA, İŞÇİ SINIFININKİ DAHA
BÜYÜKTÜR!**

Politika Gazetesi

HACER ARIKAN ve YOLDAŞLARIMIZA

İ. Metin Ayçiçek

Gecikmiş zamanlarda uyanırken Güneş
havada kan kokusu vardı
dört duvarla çevrili bir dünyada
özgürlük,
tek kişilik bir hücre kadardı

Ve cellat balyozuyla deliyordu tavanı
ne çok bomba türü varmış meğer yaşamda
ne çok ölüm biçimi
ve renkli gaz...

Muhteşem aydınlıkla aydınlanıp
yerinden bir ok gibi fırlayarak
ve başını eğmeden dimdik durarak
karanlıkta pusu kurmuş çakalların üstüne
fırlayarak
yanarak ...
yaşamak sarılıp birbirine
bir orman gibi kardeşçesine
ve birlikte yanmak düşmanın ateşinde...

Ve hiç kıskançlık duymadan seslendi Güneş:

“Hey, çocuk!
yine benden önce uyandın,
benden önce aydınlandın ve onlar için yandın!

Balyozların sesi geliyordu çatıdan duvardan
ölüm orucunda ölmelerine izin vermedi devlet,
Yavuz'un kinydi devletin kini
Ve saçları tutuştu önce
yüreğinde büyüttüğü güzelliklerle
ve geleceğe taşıdığı masmavi bir umutla direndi

O sizin zulmünüzü
bir şafak vaktinde
dünyayı aydınlatan
güzelliğiyle yendi!

Korktunuz!

çok korktunuz, biliyorum,
güzel olan her şey çarpıyor gözünüze
yeni olan türküler yasak
korku öğretilmişti sana yaşam adına
ve her canlı,
hayatın içinden her renk
ve devrim bakışlı gözler,
ve hayat kokulu saçlar...
ipek saçlar korkuttu sizi biliyorum
ve Sirena'nın sesinden "devrim türküsü"
delirtmek için kumdan zaptiyelerini tüm Sultanların
"gelir günler gelir..."
"Beritan" diyerek onurla taçlanıp
gecelerinizin tam ortasında!
"Zilan" ateşiyle patlar !
korktunuz, biliyorum,
güzel olan her şeyden korktuğunuz gibi

Tanıdınız mı onu?

O, sizin yel değirmenlerinize

gençliğiyle büyüttüğü çocukluk hayalleriyle
geleceği emziren bir anne şefkatiyle
ve kızıl bir cesaretle
saldırdı!

Korktunuz!

çok korktunuz, biliyorum,
güzel olan her şeyden korktuğunuz gibi
devrimini elinden aldığınızı
ya da aç çocukların umudunu çaldığınızı
san - dı – nız !
Al – dan – dı – nız !

Aldandınız

korku öğretilmişti yaşam adına
ve her canlı, her renk ve hayat veren her koku,
ve güzel gözler, ipek saçlar korkuttu sizi biliyorum
Sirena'nın sesidir “devrim türküsü”
o gün bugündür
delirtir korkakları
susturamaz !
karşı konulamaz
ve kumdan zahtiyeleri tüm Sultanların
“Beritan” onurunda kahrolur!

Dört mum yanar Amed'de

Rojava aydınlanır
Dört mum yanar Amed'de bir olur
ve Zilan ateşiyle
gecelelerini tam ortasında!

“Zilan” ateşiyile parlar !
Pir olur!

Korktunuz!

çok korktunuz, biliyorum,
güzel olan her şeyden korktuğunuz gibi !

Ne yapsanız boş, bomboş,
boşa bu

öldürmeler,

işkenceler,

zulümler

eski bir öyküdür, bilmez misiniz?

onlar

bir ölüp bin doğarlar!

“ SÜPHAN’IN BAŞI HEP DİKTİ”

Yeni Özgür Politika - 25 Ekim 2022.

(İnsan Hakları Derneği’nin verilerine göre,
222 yılında en az 63 tutuklu katledildi.)

Remziye Çabuk

Rize Kalkandere Cezaevi’nde katledilen ve “Beni ancak halkımız ve PKK yargılayabilir” sözleriyle duruşundan taviz vermeyen Süphan Çabuk’un annesi Remziye Çabuk, “Süphan’ın başı hep dikti, özgür ülke ve özgür bir yaşam hayali vardı” dedi.

İnsan Hakları Derneği'nin verilerine göre, 2022 yılında en az 63 tutuklu katledildi. Cezaevinden katledilenlerden biri de Süphan Çabuk Daha önce tedavisinin engellendiği ÖHD raporlarına yansıyan Çabuk, duruşmaya katılacağı 12 Ekim 2022'de bulunduğu Rize Kalkandere L Tipi Kapalı Cezaevi'nde katledildi. Çabuk'un bedeninde darp ve morluk izleri olduğu görülmüştü.

Mezopotamya Ajansı'ndan Eylem Aktaş ve Mahmut Altıntaş'ın haberine göre yaklaşık 5 yıl Diyarbakır D Tipi Cezaevi'nde kalan Süphan Çabuk, yargılanması devam ederken "güvenlik" gerekçesiyle 18 Aralık 2020'de Rize Kalkandere L Tipi Kapalı Cezaevi'ne sürgün edildi. Çabuk, "güvenlik" diye götürüldüğü Rize'de işkence ve hak ihlallerine sistematik olarak maruz kaldı. Özgürlük için Hukukçular Derneği'nin (ÖHD) Ağustos ayı Karadeniz Bölge Hapishaneleri Hak İhlalleri Raporu'nda, Çabuk'un yaşadığı ihlaller yer aldı ve tedavi edilmesinin önüne geçildiği vurgulandı.

HER İNSANA DOKUNURDU

Anne Remziye Çabuk, oğlu Süphan Çabuk'u ve mücadelesini anlattı. "Çok güzel bir çocuktum" sözleriyle oğlunu anlatmaya başlayan anne Çabuk, "İnsani olarak çok temiz ve çok dürüst biriydi. Onu çok severdik. En küçük çocuğumdum. Herkesi arkadaşı olarak görür, severdi. Arkadaşlarıyla arası çok iyiydi, çok sevilen biriydi. Her insana dokunurdu, toprak, su, çiçek her şey onun için anlamlıydı. Müthiş bir insan sevgisi vardı. Çok fedakardı" dedi.

OKULA BİR DAHA GİTMEDİ

Anne Çabuk, Süphan'ın üniversite için gittiği Van'da Fizik Öğretmenliği bölümünü terk edip, daha sonra tekrar sınava girip Antalya'da iktisat bölümüne yerleştiğini belirtti. Süphan'ın Antalya'daki YÖK protestolarına katıldığı için polislerce saldırıya uğradığını ve bu esnada kalp krizi geçirdiğini aktaran anne Çabuk, "YÖK protestosuna katıldığı için kendilerine saldırı yapıldı ve 500

Kürt öğrenciye saldırdılar. Süphan orada kalp krizi geçirdi. Amed'e getirdik, anjiyo oldu. Bir ay kaldıktan sonra tekrar okula döndü. Sonra okuldan beni arayıp, Süphan'ı okuldan uzaklaştırdıklarını söylediler. Süphan ise bu karar sonrası eve döndü ve mücadeleye katıldı. Uzaklaştırması bittikten sonra da okula bir daha gitmedi" şeklinde konuştu.

2014'TE GERİLLAYA KATILDI

Süphan'ın çok okuduğunu ve hep bir arayış içinde olduğunu söyleyen Çabuk, "Nereye ait olduğunu öğrendi ve o alanda kendini yetiştirdi. Katılımı Şengal'de yaşananlar üzerine oldu. Çocukların ölümüne üzülüyordu. Kürtlere yapılan zulmü kabul etmiyordu. Katliamları durdurmak için mücadele veriyordu. Bana diyordu 'ya cezaevinde olacağım ya da başka bir yerde olacağım.' 2014 Temmuz'da katıldı. Kürtlerin ölümünün insanlık açısından kabul edilemez olduğunu söylüyordu. Ölümleri durdurmak için katılım yaptı. Özgür bir ülke ve özgür bir yaşam için mücadele ediyordu" dedi.

MAHKEME SALONUNDA İŞKENCE

Süphan'ın Sur'da tutuklandığını duyduklarını söyleyen Çabuk, "Türk kanallarında iki kez müebbet verildiği, ayrıca da 153 yıl da ek ceza verildiği söylendi. Mahkemede hakim O'na savunmasını yapmasını söyledi. O da yalnızca Kürt halkına savunma yapacağını söyledi. Cizre, Nusaybin, Sur, Hakkari ve önderliği için savunma yapacağını, onlara bir savunma yapmayacağını söyledi. Sonra mahkemeden darp edilerek dışarı çıkardılar. Bende

kızdım, orasının hukuk salonu olduğunu, darp salonu olmadığını söyledim” şeklinde ifadeler kullandı.

‘BENİ ÖLDÜRECEKLER’

Oğluyla görüşmelerinde oğlunun yaşadıkları hak ihlallerini kendisiyle paylaştığını söyleyen anne Çabuk, oğlunun Rize’ye sürgün edildikten sonra “beni öldürecekler” dediğini aktardı. Anne Çabuk, şunları söyledi: “Koronaya yakalandı ve tekli hücreye koydular.

Sonra sürgün edildiği haberini aldık. Kalkandere’ye götürdüklerinden sonra kardeşini aradı ve kendisini öldüreceklerini söyledi. Avukatlara haber vermesini istedi. O cezaevinde her gün darp edildiklerini söylüyordu. Sonra bir süre haber alamadık. Cezaevine bu durumu sordüğümüzda, cezaevi alt yapısının bozulduğunu söylüyorlardı. Sonra ulaştık, o zaman kıştı, ona nasıl idare ettiğini söylediğimde havluyla idare ettiğini söyledi. Hastaydı ama hastaneye götürmüyorlardı. Ama o hastanelerinin de darp yeri olduğunu ifade ediyordu. Hasta olsalar bile hastaneye götürülmediklerini, işkence gördüklerini söylüyordu.”

SON GÖRÜŞ

Oğlunu en son 2 ay önce gördüğünü söyleyen anne Çabuk, “Gittiğimizde durumu çok kötüydü, bayağı zayıflamıştı. FETÖ’cülerin yanına koymuşlardı onları. Bu 29 Ekim’de görüşü vardı, görmeye gidecektik ama gidemedik” dedi.

Duruşmasının olduğu gün Amed’e mahkemeye gittiğini aktaran Çabuk, şunları anlattı: “Ama bizi çağırmıyorlardı. Neden çağırmadıklarını sordüğümde; avukat sorunu olduğunu söylediler. Sonra içeri girdik, SEGBİS açıldı, iki gardiyan geldi. Sonra da hâkim bir şeyler söyledi ve bitti. Ben avukata sordüğümde mahkemenin 11 Kasım’a ertelendiğini söyledi.

O an kötü bir his geldi içime. Akşamında da Süphan’ın iletişim günüydü. Fakat öncesinde Süphan’ın arkadaşlarından birisi ailesini aramış, Süphan’ın dövüldüğünü ve hastaneye kaldırıldığını söylemiş. Sonra kızım cezaevini aradı ve görüş günü olduğunu

söyledi ama cezaevi 'hımm bugün mü görüş günü' deyip telefonu yüzüne kapatmış.

Sonra avukatlar da hastaneye kaldırılma durumunu doğruladı. Ben eve dönerken; cezaevinden beni aradılar ve Süphan'ın hastaneye kaldırıldığını ve kurtarılamadığını söylediler.”

BİZİM İÇİN ONURDUR

Oğlunun taviz vermeyen dik duruşunu hiç unutmayacağını söyleyen Çabuk, “Süphan ilk duruşmaya çıktığında başı dikti. Onun başı hep dikti; çünkü kimsenin parasını çalmadı, kimseye haksızlık etmedi. Onun için bizim de başımız dik. O'nun mücadelesi bize onur veriyor. Asla O'na yapılan zulmü unutmayacağım ve sağ kaldığım sürece onun özgürlük mücadelesini sürdüreceğim” dedi.

AMED

Kaynak :

CEZAEVİNDE KATLEDİLEN ÇABUK'UN CENAZESİ TOP-
RAĞA VERİLDİ - Bing video

Tarih,
savaşanın yazdığı noktasız bir öyküdür, insan üstüne!
ve biliriz ki bizimle başlamadı bu öykünün yazımı
ve gezlerimizle seviştikçe gözlerinizdeki umut
biz gelmeden bir atın yelesinden tutup
en sert fırtınalarla yarışıp dostça
sohbet ederek aşk üzerine,
biliriz, biz gelmeden
gülmez tarih
sana bana
insana!
bunu
duy.

Ve şimdi tarih yazma zamanıdır yeniden, emek üstüne
en büyük güneşleri aydınlatarak NeWroz ateşinde
en haşin fırtınalarla yarışıp Kava'nın örsünde
emeği ve özgürlüğü bayrak edip çıksak yola!
Bilir misin, tarih asla tekerrür etmez!
ve hoşnut değilsen kaderinden
at naranı yüce dağlar inlesin
çığlığını duysun evren
haykır, haykır, haykır!
Tarih tekerrür etmez!
böyle gitmez!
geç öne
yokeden
çılgın yıldırımların
haşin fırtınalarla boğuştuğu
o sonuncu kavgaya katıl aşkla inançla
gezlerimizle sevişsin gözlerinizdeki umut
tarih yeniden yazılmalı emeğin kalemiiyle
ve yaratan tek güç olan emekçinin eliyle

İ. Metin Ayçiçek

BİR YASAL UYARI, BİR ÖZÜR

*“ Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi lisansüstü tezleri 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu Ek Madde 40 hükümleri çerçevesinde bilime katkı sağlamak, bilimsel araştırma ve faaliyetleri desteklemek amacıyla elektronik ortamda erişime açmaktadır. Araştırmacılar tezlerin tamamı veya bir bölümünü yazarın izni olmadan **ticari veya mali kazanç amaçlı** kullanamaz, yayınlamaz, dağıtamaz ve kopyalayamaz. Ulusal Tez Merkezi Web Sayfasını kullanan araştırmacılar, tezlerden bilimsel etik ve atıf kuralları çerçevesinde yararlanırlar.”*

Yukarıdaki uyarının emeği korumaya yönelik olduğunu biliyoruz. Ama bilmenizi istiyoruz ki, elinizdeki bu kitap hiçbir şekilde kişisel kâr sağlama hedefli olarak yayınlanmayacaktır. Onların, canları pahasına yazdığı bu tarih, bütün insanlığın eline geçebilir.

Bu çabanın tek bir amacı vardır : Yer yüzünde sadece yüz yıl öncesinde ve sadece açık faşist yönetimlerin iktidarda olduğu Almanya, İtalya, İspanya gibi ülkelerde değil, halklar mozaiği olarak övündüğümüz ülkemiz topraklarında da ırk, milliyet, dil, inanç, cinsel tercih ayrımlarının ve kadına yönelik şiddetin insanlığı tehdit eder bir düzeye ulaşmasının teşhirini ve bu tehlikeye karşı mücadeleye davet amaçlı duyurumuzu bilimin verileriyle besleyerek halklarımıza sunmak birinci görevimizdi.

İnsana dair tek yanlı egemenliklerle tanımlanan her tür ayrımcılığı reddetme bilincinin yükselmekte olduğu bir çağda, ne yazık ki insanlığın büyük mücadelelerle kazandığı bütün özgürlüklerin, insan haklarının, eşitlik sevdasının ve adalet duygusunun düşmanı olan; kanla beslenen zararlı mahlûkların ülkemizde de beyaz gömleleriyle ya da yıldızlı apoletleriyle insan kılığında tekrar sahneye çıktığını gördük. Onları dünya halklarına deşifre etmek bütün insanlığa karşı borcumuzdur.

Alman Toplama Kamplarının, Diyarbakır ya da Mamak cezaevlerinin ve benzeri zulüm alanlarının kökten silinip atılması, bu hedefe ulaşma çabasında onca işkence yaşamış, öldürülmüş insanların özverilerini ve ideallerini bütün insanlıkla paylaşmak gerekiyordu.

Bu hedef sadece üniversite kitaplıklarına hapsedilemezdi.

Ne yazık ki, çağımızda devletler tarafından korunarak varlıklarını sürdürebilen bu yaratıklar, insanlığın yüzyıllardır yaşatmaya çalıştığı değerleri tüketerek kendi ömürlerini uzatmaya çalışsalar da, onları yaşatan sistemleriyle birlikte insanlık tarihinden silinip gideceklerdir.

Günümüzde bile “Diyarbakır Cehennemi”nin gerçekliğini inkâr eden yargıçların yaşayabildiği Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yasalarının, bu çabamızı engelleyebilecek hiçbir hükmüne uymayacağımızı şimdiden beyan ediyoruz.

Bilimsel çalışmaları, onlara gereksinimi olan halk kitlelerine ulaşabilmesi amacıyla aldık, kaynak gösterdik ve bilimin asli görevi olan “aydınlatma eylemini” topluma taşıdık. Bu nedenle yazı sahiplerine teşekkürü elbette kişisel olarak bir borç olarak tanımıyoruz.

Bilimin, bilimsel gerçeğin korunduğu, adaletin, insan haklarıyla donatılarak desteklendiği bir ülkede, insanlığın ırk, cinsiyet, inanç, ulus, özgürlük ve eşitlik kavramını içselleştirerek bir arada yaşayabildiği; emeğin kutsandığı özgür ve refah içinde bir ülkede, “yârin gül yanağından gayrı, her şeyde ortak” bir toplumda birlikte olmak dileğiyle.

Saygılarımızla.

VE BİN TEŞEKKÜR

Bu
 kitapta
 kullanılan
 anılar ve adlar
 şiir ya da yazılar
 fotoğraf ve belgeler,
 bilimsel araştırma ve tezler
izinsiz kullandığımız her harf için
 bütün zaman tanıklarından
 işkence mağdurlarından
 yazar veya gazeteci,
 zulme karşı direnen
 her düşünceden
 direnişçilerden
 af dileyerek
 kullanıldı,
 affola

Bu çalışmadan hiçbir ad ya da unvan ile mali-maddi çıkar beklemiyoruz. Bu kitabın okurları, bu kitabın kahramanları gibi, kendileri için değil bütün insanlık için istedikleri özgür yaşam idealini sürekli olarak diri tutmak amacıyla, kitap **pdf** olarak hazırlanıp, öncelikle söz konusu tarihin bizzat destanını yazan kurumların çalışmalarına sunulacaktır.

Bu kitabın mali bir getirisi olacaksa, bu kazanç, örgütlü devrimci kurumlar dışında, kitabın çalışmasını sürdüren kişiler dahil hiçbir kişisel harcamaya aktarılamaz. Böyle bir beklentiye ahlaki bulmak mümkün değildir.

Acı çekenler, bedel ödeyenler adına,

Sevinç Çelikkol-Ayçiçek & İ. Metin Ayçiçek

DİPNOTLAR

¹ **Apollon**, mitolojide müziğin, sanatların, Güneş'in, ateşin ve şiirin tanrısı, kehanet yapan, bilici tanrıdır. Aynı zamanda kâhinlik yeteneğini diğer insanlara da transfer edebilir. Biseksüel yönüyle ağır basan Apollon'un mitolojideki eşi Cassandra olup Zeus ve Leto'nun oğlu, Artemis'in ikiz kardeşidir. Orijini Yunan olan Apollon, Roma mitolojisine Apollo ismiyle geçmiştir. Mitolojideki en önemli tanrılardan biri olan Apollon, Anadolu kökenlidir.

Tıbbi insanlara o öğretmiştir, hekimliğin tanrısıdır. Asla yalan söylemez; ışığın ve gerçeğin tanrısıdır. Hastaları iyileştiren, iyileştirme sanatını hastalara ilk öğreten gümüş yayın efendisi okçu Tanrı olarak Yunan şiirlerine geçmiştir. Aynı güneş ışınları gibi Apollon'un okları da hem hasta edici hem de iyileştiricidir.

² **Panacea** (Yunanca: Πανάκεια, **Panakeia**) Yunan mitolojisinde bir şifa tanrıçası. Askı1964 yılında Frankfurt Üniversitesi rektörü, Mengele'nin Hipokrat yeminini “bozduğu” gerekçesiyle onu ifade vermeye çağırdı. Elbette Mengele bu çağrıya uymadı ve gitmedi

Münih ve Frankfurt Üniversitesi Rektörleri tıp insanlar üzerinde işkence ve deney amacıyla kullanan birilerinin bilim titrini kullanamayacağı kararını vererek Mengele'nin “doktor” unvanını geri aldı. epios ve Epione'un kızıydı. Panacea ve beş kız kardeşin her biri Apollo'nun sanatının bir fasetasını yaptı.

³ RCT International Newsletter on Treatment and Rehabilitation of Torture Victims. Vol 2, No. 3/4 , 1990.

⁴ İzmir Tabip Odası, İnsan Hakları Bürosu.

⁵ TTB Merkez Konseyi Demokratik Haklar ve Özgürlükler Komisyonu tarafından 1979 da hazırlanmıştır. Cilt 5, Sayı 26, Şubat 1980.

⁶ Tıbbi Deontoloji Tüzüğü. Madde 2.

⁷ Mahkeme önündeki ilk sorgusunda ukala bir savcya verilen bu Şebnemce Yanıt'ın başlığı tarafımızdan eklenmiştir.

⁸ Yanlış bir bilginin gerçek gibi algılanması nedeniyle Muazzez İlmiye Çığ'ın "profesör" olduğu sanılır. Oysa Çığ'ın profesör ya da doçent gibi akademik bir unvanı yoktur. Bir röportajında, "böyle bir unvanım olmadığı zamanında çok sık açıkladım, ama insanlar böyle yazmaya devam ettiler" diye açıklamıştır.

⁹ Alpkaya, G. "Kayıplar Sorunu ve Türkiye". 1995:40-41. http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/50/3/8_gokcen_alpkaya.pdf

¹⁰ Bu kullanım son yıllarda değişmiş durumda, başta İnsan Hakları Derneği ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı gibi bu alanda öncü niteliğinde işler yapmış hak örgütleri, 'zorla kaybetme/ kaybedilme' terimini kullanıyorlar.

¹¹ Birleşmiş Milletler Herkesin Zorla Kaybetmelere Karşı Korunması Hakkında Uluslararası Sözleşme. Yürürlüğe girme tarihi: 23 Aralık 2010. <http://www.ihop.org.tr/index>.

¹² Dinçer, H. "Kayıpları Görünür Kılmak: Birleşmiş Milletler Zorla Kaybedilmeye Karşı Herkesin Korunmasına Dair Sözleşme" 2011:2. <http://www.hakikatadalethafiza.org/Cust/UserFiles/>

¹³ Vermeulen, M.L. Enforced Disappearance, Determining State Responsibility under the International Convention for the Protection of all Persons from Enforced Disappearance. 2012:8.

¹⁴ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu (2011), Report of the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances. http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/16session/A.HRC.16.48_en.pdf

¹⁵ Dinçer, H. 2011:4.

¹⁶ Dinçer, H. 2011:5

¹⁷ Ermeni soykırımını ve soykırımın siyasi, toplumsal, iktisadi ve ahlaki bakiyesi son derece önemli ve geniş bir alan olarak hafıza ve geçmişle hesaplaşma çalışmalarının önünde durmaktadır. Bu konuda çok önemli

bir uluslararası literatür de mevcuttur. Konuyla ilgili Türkçe'de daha ayrıntılı bir tartışma için bkz. Fuat Dünder, *Modern Türkiye'nin Şifresi, İletişim Yayınları*, İstanbul, 2010; Taner Akçam, Ümit Kurt, *Kanunların Ruhu, İletişim Yayınları*, İstanbul, 2012 ve Raymond H. Kevorkian, Paul B. Papoudjian, 1915 Öncesinde Osmanlı İmparatorluğu'nda Ermeniler, *Aras Yayınları*, İstanbul, 2012.

¹⁸ “Rakamlarla 12 Eylül Darbesi”, Ntvmsnbc, 04 Nisan 2012. <http://www.ntvmsnbc.com/id/24999286/> 11 Belge, M. Türkiye Dünyanın Neresinde?, 1997:113. 12 Cemal, H. Kürtler, 2003:77.

¹⁹ Belge, M. Türkiye Dünyanın Neresinde? 1997:113.

²⁰ Cemal, H. Kürtler, 2003:77.

²¹ “23 yıl sonra resmen ‘olağan hal’”, *Hürriyet*, 30 Kasım 2002. <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=112742>

²² Tanrikulu, S., Yavuz, S. “İnsan Hakları Açısından Olağanüstü Hal'in Bilançosu”, 2005: 493-521. Bu konuda daha etraflı bir tartışma için bkz. Kemal Gözler, *Kanun Hükümünde Kararnamelerin Hukuki Rejimi*, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa, 2000; Mehmet Semih Gemalmaz, *Olağanüstü Rejim Standartları*, Beta Basım Yayım, İstanbul, 1994. 15 Balta Paker, E. “Dış Tehditten İç Tehdide: Türkiye’de Doksanlarda Ulusal Güvenliğin Yeniden İnşası”, 2010:413-414.

²³ Balta Paker, E. “Dış Tehditten İç Tehdide: Türkiye’de Doksanlarda Ulusal Güvenliğin Yeniden İnşası”, 2010:413-414.

²⁴ Balta Paker, E., Akça, İ. “Askerler, Köylüler ve Paramiliter Güçler: Türkiye’de Köy Koruculuğu Sistemi”, 2013:13-14.

²⁵ Balta Paker, E., Akça, İ. 2013:16.

²⁶ Balta Paker, E. 2010:422.

²⁷ Üstel, F. Zorunlu İç Göç Sonrası Köye Dönüş, 2004:4.

²⁸ Hakikat Adalet Hafıza Merkezi olarak hak örgütlerinin ve bağımsız araştırmacıların yayınlarından yola çıkarak zorla kaybetme sayısına dair listeler oluşturduk. Ancak bu listelerdeki isimlerin tamamı henüz

kesinleştirilemediği için bu veriye referans yaptığımızda “kesin olmayan sayılar” ifadesini kullanıyoruz. Bu konuda ayrıntılı bilgi için Türkiye’de Zorla Kaybetmeler: Genel Bir Bakış ve Araştırma Konusu ve Metodoloji bölümlerine bakılabilir.

²⁹ Yasadışı ve keyfi infaz terimi, extrajudicial, summary and arbitrary executions teriminin çevirisi olarak kullanıldı. Kamuoyunda ‘yargısız infaz’ olarak yaygın biçimde kullanılan bu terim, diğer hak örgütleri tarafından da çoğunlukla bu şekilde kullanılıyor.

³⁰ Yalçın, S. Binbaşı Cem Ersever’in İtirafı, 2003:90.

³¹ Doğan, A. JİTEM’i Ben Kurdum, 2011:56.

³² “Ve devlet JİTEM’i resmen kabul etti”, Radikal, 09 Temmuz 2011. http://www.radikal.com.tr/radikal.aspx?aType=RadikalDet_ayV3&ArticleID=1055684&CategoryID=77

³³ Yalçın, S. 2003:136.

³⁴ Benjamin Harvey, “Turkey Officer Says He Created Local Hezboullah Group, Star Says”, Bloomberg, 18 Ocak 2011, <http://www.bloomberg.com/news/2011-01-18/turkey-officer-says-hecreated-local-hezbollah-group-star-says.html>

³⁶ “Ankara Milletvekili Eşref Erdem ve 23 Arkadaşı, Batman Milletvekili Ataullah Hamidi ve 22 Arkadaşı, İçel Milletvekili Oya Araslı ve 20 Arkadaşı, İstanbul Milletvekili Halit Dumankaya ve 23 Arkadaşı ile İstanbul Milletvekili Mehmet Cevdet Selvi ve 21 Arkadaşının, Yasadışı Örgütlerin Devlele Olan Bağlantıları ile Susurluk’ta Meydana Gelen Kaza Olayının ve Arkasındaki İlişkilerin Aydınliğa Kavuşturulması Amacıyla Anayasanın 98 inci, içtüzüğün 104 ve 105 inci Maddeleri Uyarınca Birer Meclis Araştırması Açılmasına İlişkin Önergeleri ve (10/89,110,124,125 ve 126) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”, 3 Nisan 1997, s. 358 <http://www.tbmm.gov.tr/sira-sayi/donem20/yil01/ss301.pdf>

³⁷ Benjamin Harvey, “Turkey Officer Says He Created Local Hezboullah Group, Star Says”, Bloomberg, 18 Ocak 2011, [http:// www.bloomberg.com/news/2011-01-18/turkey-officer-says-hecreated-local-hezbollah-group-star-says.html](http://www.bloomberg.com/news/2011-01-18/turkey-officer-says-hecreated-local-hezbollah-group-star-says.html)

³⁸ Kılıç, E. 2011:89-95. İtirafçı Mehmet Demir ve itirafçı Abdülkadir Aygan ifadelerinde Vedat Aydın'ın öldürülüşünü Cem Ersever ekibinin gerçekleştirdiğini söylüyor ve Mehmet Demir, Vedat Aydın'ın öldürülmesini şöyle anlatıyor: “O dönem Diyarbakır Alay Komutanı olan İsmail Yediyıldız, Cem Ersever'le birlikte bize ‘Arkadaşlar, Vedat Aydın’ı alıp sorgulayacağız,’ dedi. O zaman öldürüleceğini anladım. Bu iş için Özel Harekat’tan bazı arkadaşları seçtiler. (...) Sorguyu kameraya dahi aldılar. Sabaha kadar fiziki işkence sürdü ama tek bir bilgi vermedi. Sabah 06.00’da Cem Ersever geldi. Yemek getirmişlerdi, Vedat Aydın’a da verdiler. Ancak o ‘Alçaklar! Sizin yemeğinizi de yemiyorum,’ diyordu. O gün yine uğraştılar, akşama kadar. Konuşmayacağını anlayınca, akşam 24.00 gibiydi, Vedat Aydın’ı aynı ekip Maden tarafına götürdü. İki araçla gittik. Vedat Aydın öndeki araçtaydı. Bir yerde durduk. Vedat Aydın’ı götürüp, bir köprünün altında infaz ettiler. Tetiği Hasan Adak çekmişti.” Kılıç, E. 2011:95.

³⁹ Kılıç, E. 2011:89-95. İtirafçı Mehmet Demir ve itirafçı Abdülkadir Aygan ifadelerinde Vedat Aydın'ın öldürülüşünü Cem Ersever ekibinin gerçekleştirdiğini söylüyor ve Mehmet Demir, Vedat Aydın'ın öldürülmesini şöyle anlatıyor: “O dönem Diyarbakır Alay Komutanı olan İsmail Yediyıldız, Cem Ersever'le birlikte bize ‘Arkadaşlar, Vedat Aydın’ı alıp sorgulayacağız,’ dedi. O zaman öldürüleceğini anladım. Bu iş için Özel Harekat’tan bazı arkadaşları seçtiler. (...) Sorguyu kameraya dahi aldılar. Sabaha kadar fiziki işkence sürdü ama tek bir bilgi vermedi. Sabah 06.00’da Cem Ersever geldi. Yemek getirmişlerdi, Vedat Aydın’a da verdiler. Ancak o ‘Alçaklar! Sizin yemeğinizi de yemiyorum,’ diyordu. O gün yine uğraştılar, akşama kadar. Konuşmayacağını anlayınca, akşam 24.00 gibiydi, Vedat Aydın’ı aynı ekip Maden tarafına götürdü. İki araçla gittik. Vedat Aydın öndeki araçtaydı. Bir yerde

durduk. Vedat Aydın'ı götürüp, bir köprü'nün altında infaz ettiler. Tetiği Hasan Adak çekmişti.” Kılıç, E. 2011:95.

⁴⁰ “Babamın katiliyle buluşmaya nasıl karar verdim?”, Hürriyet, 21 Ocak 2006. <http://www.hurriyet.com.tr/pazar/3825189.asp>

⁴¹ Kılıç, E.2011:163-169, “O MGK’da 1200 kişilik liste vardı”, Radikal, 13 Aralık 2011.

<http://www.radikal.com.tr/radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1072339&CategoryID=78>

⁴² Bahadır Özgür, *Radikal*, 13 Kasım 2011.

⁴³ “Bekaroglu, 12 Eylül Dönemini Anlattı: Tek Tip Elbiseye Direnişi Hipnozla Kırmamızı İstediler”, *Gazete Duvar*, <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2017/09/12/bekaroglu-12-eylul-donemini-anlatti-tek-tip-elbiseye-direnisi-hipnozla-kirmamizi-istediler>

⁴⁴ Taşkın, Yüksel. 2009. Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce. 12 Eylül Atatürkçülüğü ya da Bir Kemalist Restorasyon Teşebbü-sü Olarak 12 Eylül. İstanbul: İletişim Yayınları

⁴⁵ Cömert, Hasan. 2012 (4 Nisan). Rakamlarla 12 Eylül Dar-besi. NTVMSNBC.

⁴⁶ “12 Eylül Diktatörlüğü”. 1988. Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi. İstanbul: İletişim Yayınları. (s. 2409). Cezaevi Portreleri: Ayhan Işık

⁴⁷ Özcan, Emine. 2008 (20 Eylül). Metris’in İçinde ve Dışında, Kadınlar Darbeye Birlikte Dayandılar. Bianet. .

⁴⁸ Metris’in İçinde Durmak. Chronicle Dergisi. (Y. Y.). Toplum ve Kuram Sayı: 8 Bahar 2013 44.

⁴⁹ Agy.

⁵⁰ Metris’in İçinde Durmak: Çözülme ya da Direniş

⁵¹ Toplum ve Kuram Sayı: 8 Bahar 2013 46.

⁵² Diyarbakır Askeri Cezaevi’nde, Ocak 1984’te ölüm orucu eylemlerinin başladığını ve Mart başında da ölümlerin gerçekleştiğini hatırlatmakta fayda var.

⁵³ Metris'te gelişen yeni açlık direnişi, cezaevlerinde faşist 12 Eylül rejimine karşı geliştirilen bu yeni direniş dalgası içerisinde ele alınmalıdır. Toplum ve Kuram Sayı: 8 Bahar 2013 48

⁵⁴ Zeydanlıoğlu, Welat. 2009. Torture and Turkification in the Diyarbakir Military Prison. (Der.) Welat Zeydanlıoğlu, John T. Parry, Rights, Citizenship & Torture: Perspectives on Evil, Law and the State (s. 73-92). Oxford: Inter-Disciplinary Press, 2009.

⁵⁵ Birleşmiş Milletlerin İşkenceye Karşı Sözleşmesi'nde işkence şöyle tanımlanır: "Bir şahsa veya bir üçüncü şahsa, bu şahsın veya üçüncü şahsın işlediği veya işlediğinden şüphe edilen bir fiil sebebiyle, cezalandırmak amacıyla bilgi veya itiraf elde etmek için veya ayırım gözetin herhangi bir sebep dolayısıyla bir kamu görevlisinin veya bu sıfatla hareket eden bir başka şahsın teşviki veya rızası veya muvafakatiyle uygulanan fiziki veya manevi ağır acı veya ızdırıp veren bir fiil anlamına gelir."

⁵⁶ Türkiye çeşitli ilgili uluslararası sözleşmelere imza atmıştır, örneğin, İşkenceye karşı BM Sözleşmesi, İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunması için Avrupa Sözleşmesi, İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, Ekonomik, Toplumsal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme.

⁵⁷ Örneğin bkz. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 2007 genel seçimlerindeki zaferinin ardından 31 Ağustos'ta hükümetinin işkencenin kökünü kazıma sözüne ilişkin yaptığı konuşma. Ayrıca bkz. Human Rights Watch, "Turkey: EU Bid Hinges on Further Rights Reforms", 14 Haziran 2004, görülme tarihi 19 Şubat 2009, <http://hrw.org/en/news/2004/06/14/turkey-eu-bid-hinges-further-rights-reforms>.

⁵⁸ Bu tip istatistikler çeşitli ulusal ve uluslararası insan hakları örgütleri ve kuruluşları tarafından da doğrulanmaktadır. Örneğin, Uluslararası Af Örgütü (AI), İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW), Avrupa İşkence ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezanın Önlenmesi Komitesi (CPT), Kürt İnsan Hakları Projesi (KHRP), Türkiye İnsan

Hakları Derneği (İHD), İnsan Hakları ve Mazlumlar için Dayanışma Derneği (MazlumDer).

⁵⁹ Rejali, 1970’den beri insan hakları ihlallerinin izlenmesindeki artış, işkencenin kullanımını azaltmadığını, sadece işkence uygulayan rejimlerin tespit etmesi daha zor “temiz” yöntemlere ittiğine işaret eder. Özellikle de elektrik işkencesinin ve şok teknolojilerinin yükselişini bu eğilimin bir göstergesi olarak görür (2007: 4).

⁶⁰ Ayrıca bkz. Elkins, Caroline. 2005. *Imperial Reckoning: The Untold Story of Britain’s Gulag in Kenya*. New York: Henry Holt & Co.; Lazreg, Marnia. 2007. *Torture and the Twilight of Empire: from Algiers to Baghdad*, NJ & Oxford: Princeton University Press; Parry, John T. 2010. *Understanding Torture: Law, Culture and State Violence*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.

⁶¹ Örneğin Rejali, henüz, “patlamaya hazır bir bomba”yı açığa çıkararak bir işkence vakasının belgelenmediğine ve işkencenin diğer istihbarat biçimlerine kıyasla güvenilmez bilgiler üretmeye daha yatkın olduğuna işaret eder (2007: 23-25). Ayrıca Bkz. Janzekovic, John. 2009. *Torture: Ticking bombs and slippery slopes*. (Ed.) Welat Zeydanlıoğlu ve John T. Parry, *Rights, Citizenship & Torture: Perspectives on Evil, Law and the State*, (ed), Oxford: Inter-Disciplinary Press,

⁶² Örnek olarak Bangladesh örneğine bkz. Shahabuddin, Mohammad. 2009. *International Law and Ethnic Conflicts in a World of Multi-Nation States: The Case of Chittagong Hill Tracts (CHT)*, Bangladesh. (Ed.) Welat Zeydanlıoğlu ve John T. Parry, *Rights, Citizenship & Torture: Perspectives on Evil, Law and the State*. Oxford: Inter-Disciplinary Press.

⁶³ Eğer ordunun hükümetleri darbeye tehdit ettiği ya da yasal ve yasadışı yollarla istifaya “zorladığı” dolaylı askeri müdahaleleri ya da muhtıra darbelerini dâhil edecek olursak bu kronoloji uzatılabilir. Örneğin, 1997 yılında askerlerin yönlendirdiği kampanya, geniş halk kesimleri tarafından seçilmiş İslamcı hükümeti istifa etmek zorunda bıraktı. Daha yakın zamanda 27 Nisan 2007 tarihinde ordu, internet sitesinde

yayımladığı bir açıklamada, hükümeti darbeyle tehdit etti. Ulu Önder (Mustafa Kemal) Atatürk'ün “Ne mutlu Türk'üm diyene” anlayışına karşı çıkan herkes Türkiye Cumhuriyeti Düşmanıdır ve öyle kalacaktır. 2007 (27 Nisan) Türk Silahlı Kuvvetleri Genel Kurmay Başkanlığı, 27 Nisan tarihli Basın Açıklaması.

http://tsk.mil.tr/10_ARSIC/10_1_Basin_Yayin_Faaliyetleri/10_1_Basin_Aciklamalari/2007/BA_o8.html (Erişim Tarihi 1 Ekim 2008).

⁶⁴ Kürt etnik kimliğinin ifadesinin tüm bu süreç boyunca durağan olmadığını, aksine yerel, bölgesel ve küresel dinamikler ve söylemler tarafından sürekli olarak dönüştürüldüğünü hatırlamak gerekir. Bununla beraber en başından beri Türkiye'nin tutumu; değişik şekillerde formüle edilip anlaşılan, ama daima olumsuzlanması, hedef alınması ve susturulması gereken bir “Kürtlük” tehdidi olduğudur.

⁶⁵ Madde 28/2, “Kanunla yasaklanmış herhangi bir dilde yayım yapılamaz” demektedir. Bunlar, “Türk devleti tarafından tanınmış bulunan devletlerin birinci resmi dilleri dışındaki dillerdir” (2932. Madde). Burada özel olarak kastedilen Kürtçe'dir. 1991 yılına kadar yürürlükten kaldırılmayan 2932. Maddeye göre, “Türk vatandaşlarının ana dili Türkçe'dir.” Madde 42/9'a göre ise “Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez.” Bkz. Kangas, T. Skutnabb & Bucak, Sertaç. 1994. Killing a Mother Tongue: How the Kurds are Deprived of Linguistic Human Rights. (Ed.) T. Skutnabb-Kangas ve R. Phillipson, Linguistic Human Rights: Overcoming Linguistic Discrimination. Berlin & New York: Gruyter.

⁶⁶ Tanıklıklar ve basılmış ilgili çalışmalar için bkz. örneğin Mavioğlu, Ertuğrul. 2004. Asılmayıp Beslenenler: Bir 12 Eylül Hesaplaşması. İstanbul: Babil Yayınları; Serbestî dergisinin özel sayısı, “Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevi”. 2003 (14 Eylül/Ekim); Çürükkaya, Selim. 2006. O Türküyü Söyle. İstanbul: Komal Yayınları; Güven, Oğuz. 2007. Zordur Zorda Gülmek: 78 Kuşağı. İstanbul: Güncel Yayıncılık; Zana, Mehdi. 1997. Prison No.5: Eleven Years in Turkish Jails. Watertown, MA: Blue Crane Books; Amnesty International. 1985. Turkey:

Testimony on Turkey. London: AI Publications; Kutlu, Haşim. 1989. 12 Eylül Cezaevleri: Olaylar, Sorunlar, Çözüm Yolları. İstanbul: Alan Yayıncılık; Bozyel, Bayram. 2007. Diyarbakır 5 Nolu. Diyarbakır: Deng Yayınları; Baştürk, Mesut. 2007. Esat, Polat ve Azat. İstanbul: Tevn Yayınları; Miroğlu, Orhan. 2004. Dijwar: Onlara Dair Herşey. İstanbul: Avesta. Serbesti'nin 2003 yılındaki özel sayısında (s.205) yayımlanmış tanıklıkların geniş bir listesi vardır.

<http://www.diyarbakirzindani.com> adlı web sitesinde hem Türkçe hem de Kürtçe büyük bir tanıklık koleksiyonu ve ilgili materyal bulunmaktadır. Fasting to Topple Walls (Duvarı Yıkamak için Açlık Grevi, Yusuf Yeşilöz, 2003) adlı belgesel Diyarbakır Cezaevi'nde yatmış siyasi Kürt mahkûmların Avrupa'da sürgündeki yaşamlarını anlatır. Roni Film Productions isimli bir şirket de şu an Diyarbakır'daki olaylar üzerine kurulu bir film yapmaktadır, daha fazla bilgi için bkz <http://www.ronifilm.com>.

⁶⁷ Son dönemdeki bir kampanya için bkz Çakır, Bawer. 2008 (11 Eylül). Aydınlar Diyarbakır Cezaevi Olaylarıyla Yüzleşme Çağrısında Bulundu". Bianet.org. <http://bianet.org/bianet/kategori/bianet/109651/aydinlar-diyarbakircezaevi-olaylariyla-yuzlesme-cagrisin-dabulundu> (Erişim Tarihi 6 Şubat 2009).

⁶⁸ Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevinin yöneticisi Yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım 1988 yılında İstanbul'da eski bir mahkûm tarafından halk otobüsünde öldürüldü. Öldürüldüğünde binbaşılığa terfisini almış, ayrıca Anadolu şehirlerinden Aksaray'da adına bir anıt dikilmişti.

⁶⁹ Aynı röportajda, Evren, Kürt dilini yasaklamanın yanlış olduğunu da kabul eder.

⁷⁰ Bu tip devlet terörü uygulamaları sadece cezaevine mahsus değildi. Buna bir örnek Kürt bölgesinde, Cizre'ye yakın Yeşilyurt köyünde gerçekleşir. 14 Ocak 1989 tarihinde özel komando birliklerinin PKK varlığı şüphesiyle bu köye düzenlediği gece baskını sonucunda, bazı köylüler çok sert biçimde dövülür ve bazılarının zorla insan dışkısı yedirilir. Bu vaka Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başarıyla taşınmış ve

Türk hükümeti Yeşilyurt köylülerine oldukça ağır tazminat cezası ödemek zorunda kalmıştır. Cizre Jandarma komutanı, Binbaşı Cafer Tayyar Çağlayan ve baskını yöneten görevliler ilk başta açığa alınmalarına rağmen daha sonra terfi etmişlerdir. Daha fazla detay için bkz. Kaplan, Hasip. 2001. *Bir Onur Kavgası: Cizre'den Strasbourg'a Yeşilyurt Dışkı Yedirme Davası*, İstanbul: Belge Yayıncılık.

⁷¹ Her ne kadar Diyarbakır'da mahkûmların çoğu erkek olsa da, birkaç kadın mahkûm da vardı ve bazı işkence teknikleri onlar için özel olarak geliştirilmişti. Örnek için bkz Nuran Çamlı Maraşlı'nın Serbesti'de çıkan tanıklığı (2003: 185-186) ve Mavioğlu (2004: 167-177).

⁷² Özellikle Claire Fredj, Hamit Bozarlan ve Pierre Millet'e değerli redaksiyon ve eleştirileri için teşekkür ederim. Ayrıca Nathalie Clayer, Dilek Sarmış, Thomas Brisson ve Jean-Baptiste Thomas'a tavsiyeleri ve düzeltmeleri için teşekkür ederim. Son olarak, bu çalışmayı yönlendirmeme izin veren anonim hakemlere teşekkür etmek istiyorum. Türkçe ve İngilizce çevirilerininin yazarıyım.

⁷³ M. WIEVIORKA, *Sociétés et terrorisme*, Paris, Fayard, 1988. Karşılaştırma yapmak gerekirse, siyasi şiddet, İtalya'da 1969 ve 1980 yılları arasında, İtalyan "Sürünen Mayıs" a eşlik eden "liderlik yılları" sırasında 362 ölüme neden oldu. Bkz. M. LAZAR, "İtalya ve Fransa'da Terörizm," *Yirminci Yüzyıl. Revue d'histoire*, n° 134, 2017, s. 42.

⁷⁴ B. GOURISSE, *Türkiye'de Siyasal Şiddet. L'État en jeu (1975-1980)*, Paris, Karthala, 2014.

⁷⁵ H. BOZARSLAN, "Le phénomène milicien: une component de la violence politique en Turquie des années 1970", *Turcica*, No. 31, 1999, s. 192.

⁷⁶ *Aynı yerde*. Ayrıca bakınız: E. MASSICARD, *Öteki Türkiye. Le mouvement aléviste et ses territoires*, Paris, PUF, 2005.

⁷⁷ 600.000'den fazla kişi gözaltına alındı ve 85.000 kişi hapsedildi. Bkz. H. BOZARSLAN, *Histoire de la Turquie* (Paris: Tallandier, 2013), s. 414.

⁷⁸ *Terör ve Terörle Mücadelede Durum Değerlendirmesi*, Ankara, Başbakanlık Yayınları, 1983, s. 135.

⁷⁹ Otoriter bağlamlarda, psikiyatriye başvurma örneklerinin sıklığı yoktur, ancak çoğu durumda psikiyatri uzmanları bilinmemektedir. Bununla birlikte, bazı psikiyatristler, siyasi katılımları nedeniyle kamuoyunda ün kazanmıştır. Soğuk Savaş bağlamında, Andrey Snezhnevsky, kendisini yetkililerin hizmetine sunarak yaklaşık kırk yıl boyunca Sovyet psikiyatrisine egemen oldu. Örneğin, rejim muhaliflerini akıl hastası olarak tanımladı. Bkz. S. BLOCH ve P. REDDAWAY, *Sovyet Psikiyatrik İstismarı. Dünya Psikiyatrisinin Üzerindeki Gölge* (Colorado: Westview Press, 1985), s. 40-41; S. BLOCH, "Sovyet Psikiyatrisi ve Snezhnevskicilik", R. VAN VOREN (ed.), *Gorbaçov Döneminde Sovyet Psikiyatrik İstismarı*, Amsterdam, IAPUP, 1989, s. 55-61. Roma Üniversitesi'nde psikiyatri profesörü ve adli patolog Franco Ferracuti, Songar'ın kine benzer bir yörüngeye sahiptir. 1970'lerde aşırı sol ve aşırı sağ aktivistler üzerine yaptığı psikiyatrik çalışmalarla tanınan Ferracuti, 1978-1981 yılları arasında İtalya İçişleri Bakanı'nın özellikle terörizm konusunda danışmanlık yaptı. Bkz. F. FERRACUTİ ve F. BRUNO, "Psychiatric Aspects of Terrorism in Italy", in I. L. BARAK-GLANTZ and C. R. HUFF (eds.), *The Mad, the Bad and the Different: Essays in Honor of Simon Dinitz* (Lexington: Lexington Books, 1981), s. 199-213; F. FERRACUTİ ve F. BRUNO, "İtalya'da Sol ve Sağ Kanat Terörizminin Psikiyatrik Karşılaştırmalı Bir Analizi", P. PICHOT *et al.* (eds.), *Psychiatry, the State of Art*, New York, Plenum Press, 1985, s. 399-405.

⁸⁰ Fuaye des intellectuels'in politik rolü hakkında bakınız: E. COPEAUX, *Espaces et temps de la nation turque : analyse d'une historiographie nationaliste (1931-1993)*, Paris, CNRS Éditions, 1998; H. BOZARSLAN, *Türkiye Tarihi*, a.g.e., s. 415-417; Y. TAŞKIN, *Milliyetçi Muhafazakar Entelijansiya*, İstanbul, İletişim, 2013; T. BORA ve K. CAN, *Devlet Ocak Dergah*, İstanbul, İletişim, 2000.

⁸¹ 1997'de Songar'daki cenaze töreni, Adalet ve Kalkınma Partisi'ni kurmaya devam eden birkaç siyasi figürü bir araya getirdi. Bkz. "Prof. Songar toprağa verildi", *Hürriyet*, 5 Temmuz 1997. Dönemin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Tayyip Erdoğan, Songar'ın cenaze törenine

katıldı. Erdoğan, 1998'deki ölümünün birinci yıldönümünde, Fatih Camii'nde ustası Songar'ın anısına Kuran'dan mısralar okuyor: "Unutmadık", *Türkiye*, 30 Haziran 1999.

⁸² S. KUKÜK, *Metris Tarihi*, İstanbul, Yar Yayınları, 1998; E. MAVİOĞLU, *Asılmayıp Beslenenler: Bir 12 Eylül Hesaplaşması*, İstanbul, İthaki, 2006. Mavioğlu'nun kitabının adının ironik bir anlamı var. 1980 darbesinden sonra General Kenan Evren, idam cezasına yönelik eleştiriler karşısında, "Onları asmamalı, belki de beslemeliyiz" demişti. Bkz. E. MAVİOĞLU, *Asılmayıp Beslenenler...*, a.g.e., s. 23; C. DİNDAR, *Darbeci: 12 Eylül Ruhu ya da Halkın "Yüce Millet" ile İmtihanı*, İstanbul, Telos, 2014; Kürşat İSTANBULLU, *Gözaltında Kaybolanlar*, İstanbul, Yalçın Yayınları, 1986.

⁸³ Özellikle Türkiye Psikiyatristler Derneği 1980 Darbesi ve Psikiyatri *Bülteni: Türkiye Psikiyatri Derneği*, No. 2, 2010. Ayrıca psikiyatrist C. DİNDAR'IN kitabına bakınız, *Darbeci...*, a.g.e.

⁸⁴ T. BORA ve K. CAN, *Devlet Ocak Dergah*, a.g.e.; Y. TAŞKIN, *Milliyetçi Muhafazakar Entelijansiya*, a.g.e.; H. BOZARSLAN, *Türkiye Tarihi*, a.g.e. Ayrıca bakınız: B. ELİGÜR, *The Mobilization of Political Islam in Turkey* (Cambridge: Cambridge University Press, 2010); B. TOPRAK, "Religion as State Ideology in a Secular Setting: the Turkish-Islamic Synthesis", in M. WAGSTAFF (ed.), *Aspects of Religion in Secular Turkey*, Durham, University of Durham Occasional Paper (seri No. 40), 1990, s. 10-15; B. ORAN, "Batılılaşma, milliyetçilik ve "Türk-İslam sentezi"", *CEMOTI. Cahiers d'études sur la Méditerranée orientale et le monde turko-iran*, n° 10, 1990, s. 33-53.

⁸⁵ B. GOURISSE, *La violence politique en Turquie ...*, a.g.e.

⁸⁶ H. BOZARSLAN, "Milis olgusu... ", sanat. şehir.

⁸⁷ *Gewalt* kelimesi, Almanca'da Fransızca karşılığı "şiddet" anlamının ötesine geçen bir belirsizliğe sahiptir. "Bir kısıtlama, kuvvet ve aynı zamanda iktidar fikrine" atıfta bulunur (A. BAYARD, C. DE CAZANOVE ve R. DORN, "Les mots de la violence", *Hypothèses*, n° 16, 2013, s. 238). Çok sesliliği, Alman siyasi düşüncesinde sayısız analize konu olmuştur. Bkz. É. BALİBAR, "Violence: ideality and cruelty", in

F. HÉRITIER (dir.), *De la violence*, Paris, Odile Jacob, 1996 and Id., *Violence et civilité*, Paris, Galilée, 2010. Walter Benjamin, *Zur Kritik der Gewalt* adlı makalesinde, tüm siyasi iktidarın doğasında var olan şiddeti vurgulamak için terimin çifte anlamından yararlanır (trad.fr., *Critique de la violence*, Paris, Payot, 2012). *Gewalt*'ın fikrine atıfta bulunarak, "siyasi iktidar" ve "şiddet" arasındaki karmaşık ve çoğu zaman ayrılmaz ilişkiyi vurgulamak istiyoruz.

⁸⁸ Federal Almanya Cumhuriyeti'nde bir tıp fakültesinde klinik psikoloji alanında habilitasyon alan ilk psikolog olan Lilo Süllwold, örneğin, Kızıl Ordu Fraksiyonu'nun militanlarını, "kararsız, bencil, kayıtsız, nevroitik hoşgörüsüz" ve "düşman paranoyaklar" olmak üzere iki psikolojik profile göre tanımlar. Bkz. L. SÜLLWOLD, "Biographic Features of Terrorists", *Dünya Psikiyatri Kongresi. Psikiyatri: The State of Art*, cilt 6, New York: Plenum, 1985. Vanessa Codaccioni, Mayıs 68'in OAS üyelerinin ve aktivistlerinin siyasi aktivizminin patolojisini analiz etti, Proleter Sol ve Eylem yönlendiriyor ("Radikal aktivizmin patolojisi: OAS'tan Eylem Yönetmenliğine, Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde psikiyatrik muayeneler", *Genèses*, No. 107, 2017, s. 10-31). Uruguay'da Tupamaro militanlarına karşı psikiyatri, nörofizyoloji ve farmakolojinin kullanımı da kanıtlanmıştır (*L'Unité*, 2 Şubat 1979, s. 2). Uluslararası Af Örgütü'nün bir raporunda, Pinochet rejimi altındaki Şili'de psikiyatrinin kullanılmasından, doktorların işkenceye karışmasından ve siyasi tutukluların psikiyatristler tarafından sorgulanmasından bahsedilmektedir (*Uluslararası Af Örgütü*, No. 6, cilt 13, Haziran 1983). İtalyan psikiyatri profesörü ve adli patolog Franco Ferracuti, 1970'lerde İtalyan aktivistler ve özellikle Kızıl Tugaylar üyeleri üzerine yaptığı araştırmalarla tanınıyor.

⁸⁹ Özellikle Uluslararası Af Örgütü'nün "İşkence Dosyası" bağlamında Türkiye hakkında hazırladığı iki rapora bakınız: cilt 14, sayı 5, 1984, s. 1-8 ve cilt 17, sayı 9, 1987, s. 3-6.

⁹⁰ Bkz. *Türkiye Psikiyatri Derneği Bülteni*, cilt 2, sayı 13, 2010: D. ŞAHİN, "12 Eylül'le Hesaplaşma", s. 6-8; M. SERCAN, "Psikiyatrinin 12

Eylül", s. 26-29; C. DİNDAR, "12 Eylül ve Psikiyatri", s. 30-32; M. BEKAROĞLU, "12 Eylül Cezaevlerinden F Tiplerine: Bir Politik Psikoloji Projesinin Hikayesi", s. 33-36.

⁹¹ Başak Can, tezinde Turan İtil ve Ayhan Songar'ın klinik çalışmalarına kısaca değinir ve bunu bir işkence biçimi olarak tanımlar: B. CAN, "State-Making, Evidence-Making and Claim-Making: the Cases of Torture and Enforced Lostences in post-1980 Turkey", doktora tezi, University of Pennsylvania, 2014, s. 100-104. B. GEMİCİ, tarih üzerine yazdığı yüksek lisans tezinde "anarşistler" üzerine psikiyatrik araştırmaların varlığından bahseder: "Türkiye Hapishanelerinde Kolektif Eylem Dinamikleri: 1980-1985 Yılları Arasında Mamak ve Diyarbakır Hapishanelerinin Karşılaştırmalı Analizi", Koç Üniversitesi, 2015, s. 15.

⁹² Ayhan Songar, Devlet Planlama Dairesi'nin danışmanıydı ve 1980'lerde TRT liderliğinin bir parçasıydı.

⁹³ Başta *Cumhuriyet ve Milliyet olmak üzere gazetelerde*.

⁹⁴ *Uluslararası Terörizm ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı Sempozyumu Bildirileri* (Actes du symposium sur le terrorisme international et le trafic de drogue), Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1984. Voir notamment A. SONGAR, « Genel Olarak Terör ve Türkiye'deki Terör Olaylarının Psikiyatrik Değerlendirmesi » (Le terrorisme en général et l'analyse psychiatrique des actions terroristes en Turquie), in *Ülkemizi 12 Eylül'e Getiren Sebepler ve Türkiye Üzerindeki Oyunlar* (Les causes qui ont amené la Turquie au 12 septembre et leurs enjeux), İstanbul, Aydınlar Ocağı Yayını, 1984, p. 143-150 ; T. İTİL, « Türkiye'de Terörizm, Özellikle Ermeni Terörizmi » (Le terrorisme en Turquie et en particulier le terrorisme arménien), in *Uluslararası Terörizm ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı Sempozyumu Bildirileri* (Actes du symposium sur le terrorisme international et le trafic de drogue), Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1984, p. 29-46. A. Songar fait une intervention intitulée « TCK'nin 46 ve 47. Maddelerinin Uygulama Kriterleri » (Les critères d'application des articles 46 et 47 du Code criminel turc), lors de la 20e Conférence des Sciences neurologiques et de la psychiatrie,

Bursa, 1984. M. Sercan, psychiatre, en est l'un des participants. Voir M. SERCAN, « Psikiyatrinin 12 Eylül'ü », art. cité, p. 26-27. Ces articles déterminent si le sujet d'un crime est considéré comme criminel ou malade mental.

⁹⁵ Entretien avec Nihat Bozkurt, Istanbul, 15 janvier 2015 ; entretien avec Nevzat Yalçıntaş, Istanbul, 14 novembre 2013, 22 mai 2014 et 5 février 2015 ; entretien avec Metin Eriş, Istanbul, 23 juin 2014, 8 février 2015 et 17 juillet 2016.

⁹⁶ Entretien téléphonique avec Mehmet Bekaroğlu, 16 juillet 2017.

⁹⁷ Le foquisme (de *foco*, foyer) désigne une théorie de la guerre révolutionnaire apparue dans les années 1960. Elle prône la « guérilla » comme étape préalable à la « guerre révolutionnaire de masse ». Cette théorie est défendue et popularisée par Che Guevara et formulée par Régis Debray dans l'ouvrage *Révolution dans la révolution*, Paris, Éditions Maspero, 1967, traduit la même année en turc (*Devrimde Devrim*, Istanbul, Toplum Yayınları, 1967). Elle est devenue en 1969 la stratégie majoritaire de Dev-Genç (La jeunesse révolutionnaire), principale organisation de jeunesse d'extrême gauche en Turquie.

⁹⁸ H. BOZARSLAN, « Le phénomène milicien... », art. cité, p. 196.

⁹⁹ H. BOZARSLAN, « Le phénomène milicien... », art. cité, p. 196.

¹⁰⁰ *Milliyetçiler III. Büyük İlmî Kurultayı*, Istanbul, Aydınlar Ocağı Yayını, 1978.

¹⁰¹ Voir la déclaration de Süleyman Yalçın in « Türk-Islam Masonları » (Les francs-maçons turco-islamiques), *Yeni Gündem*, 22 février 1987.

¹⁰² La « synthèse turco-islamique » associe la turcité au sunnisme. Elle propose une éducation, une culture, une politique intérieure et extérieure nationaliste mais aussi islamique. Les penseurs de la synthèse turco-islamique sont favorables à l'économie de marché et préconisent des liens économiques étroits avec les mondes musulmans.

¹⁰³ Cité par H. BOZARSLAN, « Le phénomène milicien... », art. cité, p. 191.

¹⁰⁴ Hamit Bozarslan souligne que cette période a été définie par plusieurs observateurs comme « une guerre civile » (*Histoire de la Turquie, op. cit.*, p. 414). Sabri Sayarı décrit cette situation comme la *beyrouthisation* du pays (*Generational Changes in Terrorist Movements: the Turkish Case*, Santa Monica, The Rand Corporation, 1985, p. 1).

¹⁰⁵ S. SAYARI et B. HOFFMAN, *Urbanization and Insurgency: The Turkish Case, 1976-1980*, Santa Monica, The Rand Corporation, 1991, p. 11.

¹⁰⁶ *Ülkemizi 12 Eylül'e...*, *op. cit.*, p. 337.

¹⁰⁷ A. SONGAR, « Genel Olarak Terör ve Türkiye'deki Terör Olaylarının Psikiyatrik Değerlendirmesi », art. cité, p. 318.

¹⁰⁸ *Ülkemizi 12 Eylül'e...*, *op. cit.*, p. 333.

¹⁰⁹ C. DİNDAR, *Darbeci...*, *op. cit.*, p. 74.

¹¹⁰ A. SONGAR, « Sosyal Hadiseler ve Gençlik » (Les événements sociaux et la jeunesse) et « Neden Demokrasiye, Hürriyete Düşman Olurlar? » (Pourquoi deviennent-ils hostiles à la démocratie ?), in ID., *Çeşitleme*, Istanbul, Kubbealtı Yayınevi, 1981, p. 132 et 142-147.

¹¹¹ Rapport de l'Office de planification étatique (DPT), « Milli Kültür » (Culture nationale), 1982, p. 535-543.

¹¹² M. ERGİN, A. BOLAK, A. AYDIN et S. YALÇIN, *Milli Mutabakatlar* (Les accords nationaux), Istanbul, Aydınlar Ocağı Yayını, 1987.

¹¹³ Voir le discours d'Ayhan Songar intitulé « Religion et science », in A. KABAKLI (dir.), *Devler Konuşuyor* (Les géants parlent), Istanbul, Türk Edebiyat Vakfı Yayınları, 2008, p. 191-196.

¹¹⁴ Pour les grandes lignes de cette idéologie, voir İ. KAFESOĞLU, *Türk-İslam Sentezi* (Synthèse turco-islamique), Istanbul, Aydınlar Ocağı Yayını, 1985.

¹¹⁵ A. SONGAR, « Genel Olarak Terör... », art. cité.

¹¹⁶ B. TOPRAK, « Religion as State Ideology in a Secular Setting... », art. cité.

¹¹⁷ Au cours des années 1970, les leaders des partis politiques de droite Süleyman Demirel (centre droit), Alpaslan Türkeş (extrême droite)

nationaliste) et Necmettin Erbakan (extrême droite islamiste) ont participé à plusieurs conférences dans les locaux du Foyer des intellectuels.

¹¹⁸ Popularisée par Tayyip Erdoğan, l'ex-président de la République de Turquie Abdullah Gül et le président de l'Assemblée nationale Ismail Kahraman, l'Association nationale des étudiants turcs (Milli Türk Talebe Birliği, ou MTTB) a été fondée en 1916 ; après dix ans de rupture, elle est à nouveau fondée en 1946. Cette association est surtout connue pour avoir été le lieu de formation des cadres de l'AKP.

¹¹⁹ Entretien avec Nevzat Yalçıntaş, Istanbul, 5 février 2015.

¹²⁰ Voir *Milli Eğitim ve Din Hayatı* (L'éducation nationale et la vie religieuse), Istanbul, Boğaziçi Yayınları, 1981.

¹²¹ Rapport de l'Office de planification étatique, « Culture nationale », *op. cit.*

¹²² C. LOMBROSO, *L'Homme criminel*, Paris, Alcan, 1887.

¹²³ Voir l'interview de Turan İtil par Andrea Tone, in M. FİNK (dir.), *An Oral History of Neuropsychopharmacology. Vol. 2 : Neurophysiology*, Brentwood, American College of Neuropsychopharmacology, 2011, p. 35-45.

¹²⁴ Songar garde un attachement intellectuel et professionnel avec cette fondation. En 1982 et en 1984, il a codirigé avec İtil deux articles qu'il signe en tant que professeur de psychiatrie de la fondation HZI (HZI correspond aux initiales des parents de Turan İtil). Voir les signatures de ces articles : « The Effects of Oxiracetam in Patients with Organic Brain Syndrome », *Drug Development Research*, n° 2, 1982, p. 447-461 et « Central Effects and Effective Dose Determination of Suriclone Safety and Quantitative Pharmaco-EEG Study », *ibid.*, vol. 4, n° 2, 1984 p. 155-165.

¹²⁵ C. DİNDAR, *Darbeci...*, *op. cit.*, p. 58.

¹²⁶ « Prof. Tarhan: Sağcılar gerizekalı, solcular antisosyal ve psikopat çıktı » (Les militants de droite sont idiots et ceux de gauche antisociaux et psychopathes), *Sabah*, 1er janvier 2000.

¹²⁷ *Amnesty International*, vol. 14, n° 5, mai 1984.

¹²⁸ Entretien téléphonique avec Mehmet Bekaroğlu, 16 juillet 2017.

¹²⁹ *Ibid.*

¹³⁰ Parmi d'autres, on peut citer l'électrocution, la « pendaison palestinienne » (pendaison par les bras et les mains liés dans le dos), le viol à la bouteille, la baignade dans l'eau glacée, les coups de bâton sur la plante des pieds (*falaka*), la privation de nourriture. Voir également le dossier sur la torture de l'Association des droits de l'homme en Turquie : Türkiye İnsan Hakları Vakfı, *İşkence Dosyası: Gözaltında ya da Cezaevinde Ölenler, 12 Eylül 1980-12 Eylül 1995* (Le dossier de la torture : les morts en garde à vue ou en détention, 12 septembre 1980-12 septembre 1995), Ankara, THIV Yayınları, 1996.

¹³¹ B. Ş. FİRAT et M. FİRAT, « Kürt Hareketi'ni Diyarbakır Cezaevine Hapsetmek: İktidar, Özne ve Siyaset Üzerine Eleştirel Bir Deneme », *Toplum ve Kuram*, n° 5, 2011, p. 93-105 ; Y. Y. YILDIZ, « Forced Confession as a Ritual of Sovereignty: The Case of Diyarbakır Military Prison », *Asia-Pacific Journal on Human Rights and the Law*, n° 17, 2016, p. 185-198.

¹³² Au cours de l'un de mes entretiens (entre 2013 et 2017) avec des cadres fondateurs du Foyer des intellectuels, Nihat Bozkurt, qui était membre de sa direction entre 1970 et 1988, souligne que le Foyer des intellectuels a particulièrement tenu à mandater le psychiatre Ayhan Songar à la prison de Diyarbakır, où la situation est plus complexe qu'ailleurs (entretien avec Nihat Bozkurt, Istanbul, 15 janvier 2015).

¹³³ *Ülkemizi 12 Eylül'e...*, *op. cit.*

¹³⁴ S. KUKUK, *Metris Tarihi*, *op. cit.*

¹³⁵ O Mamak'ın Mengelesiydi », *Radikal*, 13 novembre 2011.

¹³⁶ Les « Loups gris » (*Bozkurtlar* en turc) sont les membres des Foyers idéalistes (*Ülkü Ocakları*).

¹³⁷ Entretien publié d'Osman Yılmaz, actuellement membre du Parti d'action nationaliste (MHP), in « Idama Giden Yol » (Le chemin qui conduit à l'exécution), *Atak Gazetesi*, 3 mai 2015, p. 5.

¹³⁸ A. SONGAR, « Genel Olarak Terör... », art. cité, p. 323.

¹³⁹ *Ibid.*

¹⁴⁰ Songar considère que les deux groupes présentent biologiquement, et du fait de facteurs extérieurs, un grand potentiel pour commettre des crimes. İtil rapporte les propos de Songar en ces termes : « Il y a quelque chose qu'ils ne peuvent pas contrôler, ce sont leurs instincts. Ils sont très émotifs. Ils ont une colère incontrôlable. S'ils n'étaient pas devenus des terroristes, ils seraient devenus des meurtriers » (D. Şahin, « 12 Eylül'le Hesaplaşma », art. cité).

¹⁴¹ S. KUKUK, *Metris Tarihi*, op. cit.

¹⁴² Le 16 mai 1985, le député d'Istanbul Yılmaz İhsan Hastürk, du Parti populiste (*Halkçı Parti*), parti social-démocrate, pose une question officielle à l'Assemblée nationale qui reste sans réponse (*TBMM Tutanakları*, 16 mai 1985). Pour les articles de presse qui traitent de ce sujet, voir « Hafize Zekeriye İtil Vakfı'ndaki "Kobay" Olayına Bakanlık El Koydu », *Milliyet*, 1er mars 1985 et « İtil Vakfı Olayı'nda Gelişme: İnsan Kobaylar Olayı'na Savcılık El Koydu », *Milliyet*, 2 mars 1985.

¹⁴³ Selon le journal turc *Milliyet*, les militants auraient laissé une note sur les lieux de l'attentat : « Nous avons détruit la fondation du HZI qui est financée par la CIA et qui travaille pour les monopoles américains. »

¹⁴⁴ « O Mamak'ın Mengelesiydi », *Radikal*, 13 novembre 2011.

¹⁴⁵ Au cours de cette recherche, les exécutions capitales ont continué. Entre 1980 et 1984, quarante-neuf militants, majoritairement d'extrême gauche, ont été pendus. Parmi eux, il y avait un mineur, Erdal Eren, âgé de 17 ans.

¹⁴⁶ « Eldem: Teröristler Affedilemez » (Non à l'amnistie pour les terroristes), *Milliyet*, 24 janvier 1985. Pour le trente-huitième anniversaire du coup d'État de 1980, la TRT a mis en ligne un reportage de cette époque, diffusant une image positive des politiques *Karıştır, barıştır* ; voir <http://www.gazete2023.com/guncel-yasam/trt-arsivi-12-eylul-dekaristir-baristir-uygulamasi-goruntuleri-h80577.html>.

¹⁴⁷ « O Mamak'ın... », art. cité.

¹⁴⁸ *Ibid.*

¹⁴⁹ Gilles Dorronsoro explique ainsi ce terme : « la torture discrète détruit (tendanciellement) le capital social des individus, notamment leur capacité à s'investir dans une mobilisation, par une formation des schèmes de perception » (« La torture discrète : capital social, radicalisation et désengagement militant dans un régime sécuritaire », *European Journal of Turkish Studies*, n° 8, 2008 ; en ligne : <http://www.ejts.org/document2223.html>).

¹⁵⁰ *Milliyet*, 13 octobre 1983 et 11 février 1985.

¹⁵¹ Le thème de l'ennemi intérieur est omniprésent dans l'histoire de la Turquie contemporaine. Ces ennemis peuvent changer en fonction du contexte politique, mais le maintien du système sécuritaire et la légitimation de la violence d'État nécessitent de passer par la désignation d'ennemis. Voir G. DORRONSORO et B. GOURISSE, « L'armée turque en politique », *Revue française de science politique*, vol. 65, n° 4, 2015, p. 620-624.

¹⁵² M. C. ÇİFTÇİGÜZELİ, *Nezvat Yalçıntaş'ın Yürüyüş Yolu* (La trajectoire de Nezvat Yalçıntaş), Istanbul, Doğan Kitap, 2014, p. 192.

¹⁵³ *Ibid.*

¹⁵⁴ *Ibid.*

¹⁵⁵ *Uluslararası Terörizm ve Uyusturucu Madde...*, *op. cit.*, 1984.

¹⁵⁶ Bkz. T. SOMER, "Ermeni Terörü ve Uyusturucu Madde Kaçakçılığı", T. İTİL, "Türkiye'de Terörizm, Özellikle Ermeni Terörizmi", H. W. LOWRY, "19. Cum 20. Yüzyıl Ermeni Terörizmi Devamlılık Bağı" (Armenian Terrorism of the XIXe ve XXe yüzyıllar: süreklilik bağı), J. MCCARTHY, "Ermeni Terörizmi: Zehir ve Panzehir Olarak Tarih" ve D. KEVORKYAN, "Uluslararası Terörizm Bünyesinde Ermeni Terörizmi", *Uluslararası Terörizm ve Uyusturucu Madde, a.g.e.*

24/09/2019 / <https://doi.org/10.3917/lms.267.0047>

¹⁵⁷ Au cours de cette recherche, les exécutions capitales ont continué. Entre 1980 et 1984, quarante-neuf militants, majoritairement d'extrême gauche, ont été pendus. Parmi eux, il y avait un mineur, Erdal Eren, âgé de 17 ans.

¹⁵⁸ « Eldem: Teröristler Affedilemez » (Non à l'amnistie pour les terroristes), *Milliyet*, 24 janvier 1985. Pour le trente-huitième anniversaire du coup d'État de 1980, la TRT a mis en ligne un reportage de cette époque, diffusant une image positive des politiques *Karıştır, barıştır* ; voir <http://www.gazete2023.com/guncel-yasam/trt-arsivi-12-eylul-de-karistir-baristir-uygulamasi-goruntuleri-h80577.html>.

¹⁵⁹ « O Mamak'ın... », art. cité.

¹⁶⁰ *Ibid.*

¹⁶¹ Gilles Dorronsoro explique ainsi ce terme : « la torture discrète détruit (tendanciellement) le capital social des individus, notamment leur capacité à s'investir dans une mobilisation, par une formation des schèmes de perception » (« La torture discrète : capital social, radicalisation et désengagement militant dans un régime sécuritaire », *European Journal of Turkish Studies*, n° 8, 2008 ; en ligne : <http://www.ejts.org/document2223.html>).

¹⁶² *Milliyet*, 13 octobre 1983 et 11 février 1985.

¹⁶³ Le thème de l'ennemi intérieur est omniprésent dans l'histoire de la Turquie contemporaine. Ces ennemis peuvent changer en fonction du contexte politique, mais le maintien du système sécuritaire et la légitimation de la violence d'État nécessitent de passer par la désignation d'ennemis. Voir G. DORRONSORO et B. GOURISSE, « L'armée turque en politique », *Revue française de science politique*, vol. 65, n° 4, 2015, p. 620-624.

¹⁶⁴ M. C. ÇİFTÇİGÜZELİ, *Nevzat Yalçıntaş'ın Yürüyüş Yolu* (La trajectoire de Nevzat Yalçıntaş), Istanbul, Doğan Kitap, 2014, p. 192.

¹⁶⁵ *Ibid.*

¹⁶⁶ *Ibid.*

¹⁶⁷ *Uluslararası Terörizm ve Uyusturucu Madde...*, op. cit., 1984.

¹⁶⁸ Bkz. T. SOMER, "Ermeni Terörü ve Uyusturucu Madde Kaçakçılığı", T. İTİL, "Türkiye'de Terörizm, Özellikle Ermeni Terörizmi", H. W. LOWRY, "19. Cum 20. Yüzyıl Ermeni Terörizmi Devamlılık Bağı" (Armenian Terrorism of the XIXe ve XXe yüzyıllar: süreklilik bağı),

J. MCCARTHY, "Ermeni Terörizmi: Zehir ve Panzehir Olarak Tarih" ve D. KEVORKYAN, "Uluslararası Terörizm Bünyesinde Ermeni Terörizmi", *Uluslararası Terörizm ve Uyuşturucu Madde, a.g.e. 24/09/2019* / <https://doi.org/10.3917/lms.267.0047>

¹⁶⁹ <http://www.bianet.org/bianet/insan-haklari/153323-darbecilerin-izlerinin-silinmesi-icin-kampanya>

¹⁷⁰ Mithat Sancar (2007), *Geçmişle Hesaplaşma: Unutma Kültüründen Hatırlama Kültürüne*, İletişim Yayınları.

¹⁷¹ <http://www.hakikatadalethafiza.org/duyuru.aspx?NewsId=210&LngId=1>

¹⁷² <http://www.hakikatadalethafiza.org/duyuru.aspx?NewsId=210&LngId=1>

¹⁷³ <http://www.hakikatadalethafiza.org/duyuru.aspx?NewsId=210&LngId=1>

¹⁷⁴ Tanıl Bora (2009), *Geçmişle Hesaplaşma: Müşköller ve Yordamlar "Söyledim ve Vicdanımı Kurtardım"dan Ötesi*, İçinde: *Birikim Dergisi* sayı:248, Birikim Yayınları.

¹⁷⁵ A.g.e. s.9

¹⁷⁶ Theodor Adorno, *Geçmişin İşlenmesi Ne Demektir?* Çev: Tarhan Onur İçinde: *Defter Dergisi* sayı:38, Metis.

¹⁷⁷ A.g.e.

¹⁷⁸ Murat Çelikkan'ın Hafıza Merkezinin web sitesinde yayınlanan "Hakikat, Adalet, Hafıza ve Barış Süreci" Başlıklı yazısında kullandığı bu üçlü kategorizasyon bu çalışma için de geçerli bir sınıflandırma olmuştur.

¹⁷⁹ Daha detaylı bir geçmişle hesaplaşma bölümü yer alan söz konusu çalışma kitap olarak yayınlanma aşamasındadır

¹⁸⁰ Mithat Sancar (2007), *Geçmişle Hesaplaşma: Unutma Kültüründen Hatırlama Kültürüne*, İletişim Yayınları.

¹⁸¹ Tanıl Bora (2009) *Geçmişle Hesaplaşma: Müşköller ve Yordamlar "Söyledim ve Vicdanımı kurtardım"dan Ötesi?*, *Birikim Dergisi* sayı:248, Birikim Yayınları s.8.

¹⁸² <http://www.hakikatadalethafiza.org/sayfa.aspx?PageId=150>

¹⁸³ www.ictj.org

¹⁸⁴ www.ictj.org

¹⁸⁵ Giorgio Agamben (2000), *Tanık ve Arşiv: Auschwitz'ten Artakalanlar*, çev: Ali İhsan Başgöl, Dipnot yayınları, s.17

¹⁸⁶ A.g.e. s33.

¹⁸⁷ A.g.e s.151

¹⁸⁸ Muselmann, Agamben'in toplama kampındaki en alttakini anlatmak için kullandığı tabirdir.

¹⁸⁹ A.g.e s.158

¹⁹⁰ Michael Pollack & Nathalie Heinich (1986), *Le temoignage, L'illusion biographique*. Özgün Çeviri: Derya Fırat

¹⁹¹ A.g.e